nélkülözhetetlenek is ahhoz, hogy a nebuló a mű minden részletével tisztában legyen – de ezeket aligha fogják önfeledten forgatni, lapozgatni. Géher nagyszerű elemző, és elragadó stílusban ír, de úgy hatol előre saját elemzésének érvényesítése érdekében, akár egy TANK, amolyan „rávezető" kérdésekkel irányítva az olvasást. Kerényinek meg nincs túl sok mondandója a szövegről – vagy túl sok van, s ezért nagyon visszafogja magát –: az egyetlen, amire komoly hangsúlyt fektet, az a tárgyi és szómagyarázat. Óriási ziccert hagy ki, amikor nagyvonalúan eltekint a *Tragédia* jelentős kritikai utóéletétől, izgalmas értelmezéseitől – sikerült porossá varázsolnia a sorozat egyik legtöbbet ígérő kötetét.

Ezeknél tehát sokkal érdekesebb a sorozat, amely középiskolások számára szolgál szöveggyűjteményül. Az Alternatív Közgazdasági Gimnázium copyrightjával a Holnap Kiadó adja ki azt a sorozatot, amelynek *A középkor irodalmából* című kötetét megnéztem (1 magyar forintot kap vissza a vevő az új 200 forintosából). Ezek igazi, könyvespolcra való *KÖNYVEK*, van hozzájuk kislexikon és irodalomjegyzék, feladatok (de csak kevés, és csak alig iskolás), az egyes blokkokat klasszikus irodalom- és művelődéstörténeti szövegek vezetik be. A diákok talán elbírnának több eligazítást is (legfeljebb átugorják) a lelőhelyekről, a hozzáolvasás lehetőségeiről, egyes homályos helyek magyarázatáról, és sajtóhiba is van elég, de a válogatás igen jó (kiegészíteni persze a végtelenségig lehetne).

Ha már elviselhető minőségű új tankönyvek és kézikönyvek csak nem akarnak megszületni, ez lehet a jövő útja. De kizárólag akkor, ha ellenantológiák és ellen-ellen antológiák is lesznek majd, amelyek a diák olvasók kegyeiért versenyeznek – színvonalban, olvasmányosságban, szépségben.

Alig várjuk.

GLAUZIUSZ TAMÁS

Úritál

Nem emlékeztem rá, mikor lépett be a bisztróba.

Valószínűleg senki sem emlékezett. Mintha mindig ott állt volna a pult előtt. Hosszú termetű, öregedő férfi, merev, ingerült, sértődésre kész arc. Erősen kopott, sötétkék télikabát, kétsoros: ezzel a télikabátjával dacosan elébe vág a holnap visszatérő divatnak. Ezt kicsit meg kell nézni. Odanézni rá.

Igen, meg kellett volna nézni, de senki még csak észre se vette. Az a halk, visszahúzódó, csendes fajta. Belesüpped a háttérbe. Arcok gomolyogtak amúgy is a fáradt félhomályban. Ráncok az arcokon. Az ő ráncait is magába szívta a szürkeség. Neonfény világította meg a hűtőpulton a hidegtálakat, sajtokat, virsliket... a hűtőpult neonja körül meg langyos, fekete nyugalom honolt.

Ebben a bisztróban talán még a Rádió Danubius sem szól.

Ha figyeltem volna, talán hallom, hogy egy kislány fanyalog, mert nem ízlett neki a torta: halk, fojtott szóváltás kél szárnyra, a szülei cserélnek eszmét. Néhány pillanattal később talán magnós srácok jöttek, és a magnót csak többszöri felszólítás után kapcsolták ki. Az is lehet, csak röhögnek, nyerítve, az is lehet, hogy bambán, kábítószeres lebegéssel hallgatnak. Minden lehetne, ha figyelnék. Nem figyelek. Ha figyelnék, esetleg metsző hangon érdeklődnék a még nem privatizált bisztró szegény, gazda nélküli vezetőinél, hogy mikor lesz kapható minden osztrák sör meg német sör meg belga sör, s elmondhatnám nekik, mennyire ódivatú a pult fölött lógó „SÖR UTCÁN ÁT IS" tábla.

„Kinizsit kérek" – mondnanám végre. „Kinizsi nincs" – mondaná rövid gondolkodás után a pénztáros. Vagy a pultos.

Ha jobban figyelek, láttam volna, hogy a pénztárosnő valami fontos és érdekes dolgot csinál. A pénztárgép oldalán felnyitott egy kis ajtócskát, és gyufával bevilágított.

Egyébként nem történt semmi. Amikor a magnós ifjak elvonultak (ezek is, mintha az előző évtizedből keveredtek volna ide a hosszú hajukkal), akkor is csak valami egyenruhás ember – talán tűzoltó – morogta félhangosan: „De nagy a pofájuk..."

Hogy a kopott télikabátos férfi az események közben jött be, vagy éppen maguk az események – melyeknek talán tanúja volt – késztették szólásra, nem tudni. Én nem tudom. Egyszer csak megszólalt. Megszólalt, és bár csak félhangosan, most mégis mindenki felfigyelt rá.

– Paraszttál!

Ezt mondta. Tárgyilagosan, mint aki tényt közöl, felvilágosítást ad.

Aztán még hangosabban. „Paraszttál!" Ez már másként szólt. Hangjából keserűség, megbántottság csapott ki. Csend támadt, mindenki őt nézte, de csak úgy óvatosan, mintha nem is néznénk. Folytatta; kapkodva vette a levegőt, hangja remegett, és remegett a feje is.

– Itt még mindig ez a neve... ilyen nevek vannak itt...

A pult mögötti felszolgálónő most sem szólt, szigorú közönnyel vette semmibe, de a télikabátos nem is neki beszélt, hanem maga elé, önmagának, vagy szintén a semmibe, a semmi halál utáni nyugalmába, hogy még a halál előtt fölkavarja. Hangosan, de hamis bátorsággal, mint aki magát bátorítja.

– Mi ez az egész? Mi ez a név? Mi az, hogy Paraszttál? Magyarázatot kérek! Miért? Kikérem magamnak...

Most már egyenesen a pultos szemébe nézett.

Papír zsebkendőt kerestem, csak hogy valamit csináljak.

Ekkor megpillantottam magam a tükörben. Ő is benne volt. Mellettem állt a tükörben: mint valami filmben, szinte egymásra kopírozódtunk. A tükör piszkos volt és torzított, s ő haragjának ködén át talán csak egy szürkésfekete meg egy sötétkék foltot látott. Aztán egy harmadik folt lépett a képbe. A világoskék üzletvezetőnő.

– Mi a panasza a kedves vendégnek? – kérdezte az üzletvezetőnő.

– Paraszttál – mondta a férfi.

Mintha elfáradt volna, de aztán megint erőt gyűjtött.

– Tiltakozom, kérem, a paraszttál ellen... nekem jogom van... hallatlan...

Fulladozott, úgy folytatta.

– Cseréljék ki... azonnal... azonnal és nyomban... igen, akkor hajlandó vagyok itt ebédelni.

A gondozott külsejű, világoskék üzletvezetőnő bólintott:

– Természetesen, kedves vendégünk – s odaszólt beosztottjainak –, Icám, cseréljétek ki a táblát.

Karonfogta a férfit, és a pénztárhoz kísérte:

– Tessék parancsolni.

A télikabátos férfi fátyolos, de diadalmas hangon mondta, s egy százast csapott az asztalra:

– Egy úritálat kérek!

A pénztárosnő elfújta a gyufát, becsukta a pénztárgép kis oldalajtaját. Nem nézett föl. Fáradtan, közönyösen megismételte:

– Igenis, egy úritál.

És blokkolt.

Az 1992-es év kiállításai

FOTÓ: MAKKY GYÖRGY

Szenes Zsuzsa: Kis passziánsz, 1992, vegyes technika

Év végén, év elején szokás mindenféléről mérleget készíteni. 1992-ben ugyancsak bővelkedett művészeti eseményekben Magyarország, a gazdasági nehézségek és kulturális zűrzavar ellenére volt több jó kiállítás, komoly művészeti akció. Ezekből csak néhányra emlékezhetünk, mert mindig előfordul, hogy félreteszünk egy meghívót, s hiába futunk néhány héttel később a helyszínre.

Azokból a tárlatokból idézünk fel néhány részletet, melyek, úgy véljük, a legaktuálisabb gondolatokat közölték nézőikkel. A múzeumok anyagát bemutató kiállítások nem sorolhatók a témához, mert azokban más jellegű, rejtettebb az aktuális üzenet. A Zsigmond király és császár korából való lovagok és úrhölgyek, apródok és könyvet cipelő apostolok és a gyermekének már csak kis meztelen lábát hordozó Mária megjelent újra előkelő környezetben, valóságos pompában a Vármúzeum tárlatán. Történetük csupán annyiban elgondolkodtató, miért lehettek elkészülésük után néhány évtizeddel már annyira idegenek a középkori Budán, hogy úgy elhantolták őket, hogy csak az 1970-es években támadhattak fel újra, mint egy régi egyetemes európai kultúra hírnökei.

Egy másik történeti kiállítás a XX. század elejének Párizst járt fiatal nagybányai festőit mutatja be jelenleg is Miskolcon. A kénkőszagú, kormos városban Nagybánya modernjeinek érkezése friss színfolt, melegség, Gauguin és Cézanne világának visszatükröződése – de milyen messze van mindez az aktuális létkérdések kemény, hideg világától. Ezekről Miskolcon a házfalakon éles nyelvű feliratok olvashatók nagyon kevéssé esztétikus formában közölve, hogy valakiknek *konyec*. A falfirkák műfaja igen gazdag, mindig egyértelmű, s olykor humor helyett brutalitást is kifejezhet, együttérzést, máskor iszonyatot is kiválthat.

Az elmúlt évben egész kiállítássorozat foglalkozott azzal, hogy művészi álllásfoglalásokat közöljön a fokozódó idegengyűlölet jelenségeivel szemben. Az *underground* veszélyes, torz eszméket hordozó ágával szemben *Az idegen – szép* mottó és főcím a megértés és tolerancia szándékait hirdette. Hat kiállítás Budapesten és egy ezekből válogató hetedik Kaposvárott hirdette a szervezők és művészek kölcsönös lelkesedését. Sajnos sem katalógus, sem könyv, sem közkézre adott műtárgylista nem készült ezeken a kiállításokon, pedig minden kiállított tárgy érdemes lett volna valamilyen szakmailag pontos megörö-

SZÉCHENYI · IRODALMI · ÉS · MŰVÉSZETI · AKADÉMIA

· 1992 ·

MEGHÍVÓ

SZENES 284254

AMULETT '98 KFT

A Kiállítás Megtekinthető
1999. Május 3 - 8-ig
Naponta 9 - 17 óráig

A kiállítás helye
MTA Székháza
(1051 Budapest, Roosevelt tér 9.)
II. emelet

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia
tisztelettel meghívja Önt

Szenes Zsuzsa

Érdemes Művész,
a SZIMA rendes tagja kamara kiállítására
1999. május 3-án 13.30 órára.

Megnyitja Kovalovszky Márta
Széchenyi díjas művészettörténész

SZENES Zsuzsa

„Együtt tudtunk dolgozni az ügy érdekében"

Beszélgetés Szenes Zsuzsával

– Lehetséges, hogy furcsán hangzik, de Önnél megismétlődött az az ötvenes évekbeli jelenség, amelyet „kettős oeuvre"-nak nevezhetünk. Vagyis a művész mást, „tiltottat" alkotott a műtermében „saját használatra", és mást hivatalos rendelésre. Az Ön művészete is egyrészt besoroltatik a mai magyar (új)avantgárdba (számtalan megmozduláson, avantgárd jellegű tárlaton vett részt, művei megújulást hoztak a textilművészeten belül), másrészt nem nagyon ismerek Szenes Zsuzsához hasonló avantgárd művészet, aki olyan sok és jelentős közületi megbízást kapott volna (Bajkál étterem, Nyíregyháza, Művelődési Központ, Intercontinental Hotel). Hogyan alakul ki ez a „kettősség"?

– Tényleg nem panaszkodhatok, most van munkám. De azért ez nem volt mindig így. 1955-ben végeztem a főiskolán, most 1988-at írunk. A közben eltelt 33 év – gyönyörű szám! – során talán ha 14–15 megbízást kaptam; kétévente egyet-egyet. Tudom, ez még mindig jelentős szám, de fogalmam sincs, miképpen alakult így a pályám során a megrendelések számaránya. Pedig nem kerestem, nem hajtottam a megbízásokat. Egyetlenegyszer kértem munkát, de akkor sem nagyméretű, díszítő jellegű textilre, hanem a puszta megélhetésünk biztosítására. Éppen egy volt főiskolai kolléga került az Iparművészeti Vállalathoz – ahol lehetett tervezni és műveket beadni –, és nehéz helyzetemben tőle kértem és kaptam segítséget, megbízást. Nem mentem tehát semminek elébe, de amit kaptam, azért hálás vagyok. Egyensúlyba kerültem hosszú távon önmagammal.

– Ezt az egyensúlyi állapotát nézem én is, miközben összehasonlítom mások helyzetével. Úgy tűnik, hogy korosztálya – ide sorolom Keserű Ilonát, Nádler Istvánt, Bak Imrét – többi tagjaihoz képest mégis több megbízással bír és bírt. Miközben megcsinálta a maga konceptjeit, fotószekvenciáit, avantgárd műveit, kialakított egy sajátos textiles technikát. Talán a gyapjúhímzés finomsága, puha melegsége és a virágminták, amorf organikus alakzatok nyerték meg a „felsőbbség", a kulturális irányítók és döntésre jogosultak tetszését?

– A technika saját találmány, lelemény, bár voltak előzményei. 1968-ban valahogy kitaláltam a gyapjúhímzést. Sokaknak megtetszett. Alkotás közben állandó önkontroll alatt tartott szabadságot valósítottam meg ezzel a technikával. Akik a kész műveket látták, azt gondolhatták, hogy itt van egy szabadon formálható-formálódó textil, amely familiáris jellegű, nagyon anyagszerű és – nem utolsósorban – olcsóbb, mint a tradicionális francia gobelin.

– Ezek szerint a pénzügyi, finanszírozási szempontok is szerepet játszottak abban, hogy megrendeléseket kapott?

– Természetesen. És ez rendjén is van így. Mint ahogy az is, hogy én kisebb honoráriumban részesültem, mint gobelines kollégáim. Igaz, nagyon begyakoroltam magam a gyapjúhímzés technikájába és aránylag gyorsan meg tudtam csinálni egy-egy textilt. Szerencsére hozzájutottam olyan munkákhoz – mint például a nyíregyházihoz –, amelyek teljesen más karakterűek voltak, mint a gyapjúhímzéses textillel megoldhatók.

– A közvetlen munkaelosztás révén jutott az állami megbízásokhoz e 33 év alatt, vagy sikerült kiépítenie olyan kapcsolatokat, amelyek megkönnyítették-hozzásegítették ahhoz, hogy viszonylag simábban, egyszerűbben kaphassa meg a megrendeléseket?

– Nem építettem komolyan és szisztematikusan e cél érdekében szakmai kapcsolatokat. Érdekes, mégis a legtöbb megbízást ismeretségek révén kaptam meg. Például az Intercontinentalnál ez úgy történt, hogy véletlenül találkoztam a szálloda belsőépítészével, aki évfolyamtársam volt. Vagy másfél évtizede nem láttuk egymást. Beszélgetés közben ő említette,

hogy figyelemmel kíséri, amit csinálok, és úgy gondolja, hogy a szálloda valamelyik textiles feladatával meg tudnék „birkózni". Hasonló biztatások és lehetőségek már addig is – sőt azóta is – voltak, volt részem bennük, legtöbb esetben különösebb következmények, tehát megbízások nélkül. Ekkor is úgy gondoltam, hogy jó, találkoztunk, láttuk egymást, de nem lesz semmi sem az egészből. De teljesen véletlenszerűen ismét összefutottunk úgy két hét múlva. És kollégám ekkor már konkrétumokat közölt: a hotel Gypsy bárjába kell textileket készítenem. Az összesen mintegy 36 négyzetméternyi felületű textilen majdnem másfél évig és napi tíz órában dolgoztam.

– *A zsűrik nem ellenezték a hagyományszegő textileket?*

– Olyannyira nem, hogy az 1968-as, Ernst Múzeumban rendezett textilkiállításon – ahol ilyen munkámmal először jelentkeztem a szakma és a közönség nyilvánossága előtt – a főiskola textiltanára is arról érdeklődött, hogy mi módon készül a gyapjúhímzéses textil.

– *Az időpontok összecsengenek: 1968-ban kísérletezte ki a gyapjúhímzés technikáját és 1968 a textiles „szabadságharc" kezdete. Milyen „hatalmak" hozták össze ezt az Ön által is említett, nevezetes, Ernst Múzeumban megrendezett kiállítást, amely elindítója lett az idén jubiláló szombathelyi fal- és tértextilbiennáléknak? Annak a tárlatsorozatnak, amely nemcsak hangsúlyozta a textilművészet önállóságát, hanem ráadásul még kapcsolatot is keresett a képzőművészet új tendenciáival?*

– Hogyan is? Konkrét és megnevezhető személyek tevékenysége eredményeképpen. Buzás Árpád volt, emlékezetem szerint, a szakosztályunk titkára vagy összekötője, Attalai Gáborhoz tartozott a kiállítások szervezése...

– *...ő pedig már javában érdekelt volt az avantgárd művészetben.*

– Egyfolytában és mindig. Meg kell mondanom, hogy annyi realitásérzék és életösztön mindig volt bennünk, hogy a létfenntartásunk költségeit fedezni kell és ezt meg is tudjuk keresni. Éppen ezért én sohasem tehettem és engedhettem meg magamnak, hogy munkásságomat az autonóm művészet területére korlátozzam. Inkább az alkalmazott művészet felé vettem irányt. Munkát nem utasítottam vissza. Úgy éreztem, hogy az adott munka azért van, mert így kellett, hogy legyen és elvégzése után pénzt kapok érte.

– *Tehát a családfönntartásra szánt összegből maradt pénz tette lehetővé a munkájának azt a részét, amelyet mi autonómnak nevezünk?*

– Talán így lehetett volna, ha akkumulálódott volna nálam az anyag és a pénz. De ez nem sikerült sohasem. Most, láthatja, van elég sok gyapjúm új megbízatáshoz. De azelőtt egyszerűen nem tudtam „begyűjteni" a textilekhez, a folyamatos alkotáshoz szükséges és elegendő eszközt. Ezért is szeretek rajzolni. Nem kell hozzá más, mint papír, toll és tus. Az pedig mindig akad.

– *Térjünk e kitérő után vissza 1968-hoz.*

– Szilvitzky Margit is a munkaszervezés tevékeny résztvevője volt. Nagy tapasztalatokkal rendelkezett és élénken érdeklődött a szűkebb közösségi-szakmai élet iránt. Negyedik volt Hübner Aranka, és végül jöttem én. Bár engem csak 1966-ban vettek föl a szövetség tagjainak sorába, rögtön bekerültem abba az eleven folyamatba, amely egyébként élesen különbözött a „létező textil" pangó világától. Ezt igyekeztünk kihasználni azzal, hogy megpróbáltunk programot (s ezzel együtt némi perspektívát is) adni a szakmának, a mármár megkövült-megfáradt technikák megújulását is felvállalandó. Ezek a technikák, persze, azóta szerencsésen megújultak. A díszítőfunkció megtartása mellett a gobelin új tartalmakat nyert. Új jelenségeket és látványt ad ma, persze egy másik szellemi síkon. Példa erre Solti Gizi művészete.

– *Önök milyen programot kínáltak a kollégáiknak?*

– Szabadságot kínáltunk, fölszabadítva a szakmát a kötöttségek alól. Nem követeltünk sem figurativitást, sem absztrakciót. Ami tetszett a művészeknek, amire fogékonyak voltak, az jelenhetett meg a munkákon. A kiállítás, húsz év távlatából szemlélve, korántsem volt olyan csodálatos. Az öröm, a fölszabadultság viszont érezhető volt. Sok újszerűen előállított, sajátos technikájú és gondolatiságú munkát láthattunk akkor az Ernst Múzeumban.

– *Ezek az alkotások honnan kerültek elő? Hirtelen termettek és jöttek a „föld alól"? Azért is érdekelne ez, mert 1968 előtt már lezajlott a Stúdió 1966 botránya és 1968, az Iparterv éve is. A képzőművészeti előzmények és párhuzamok tehát ismertebbek.*

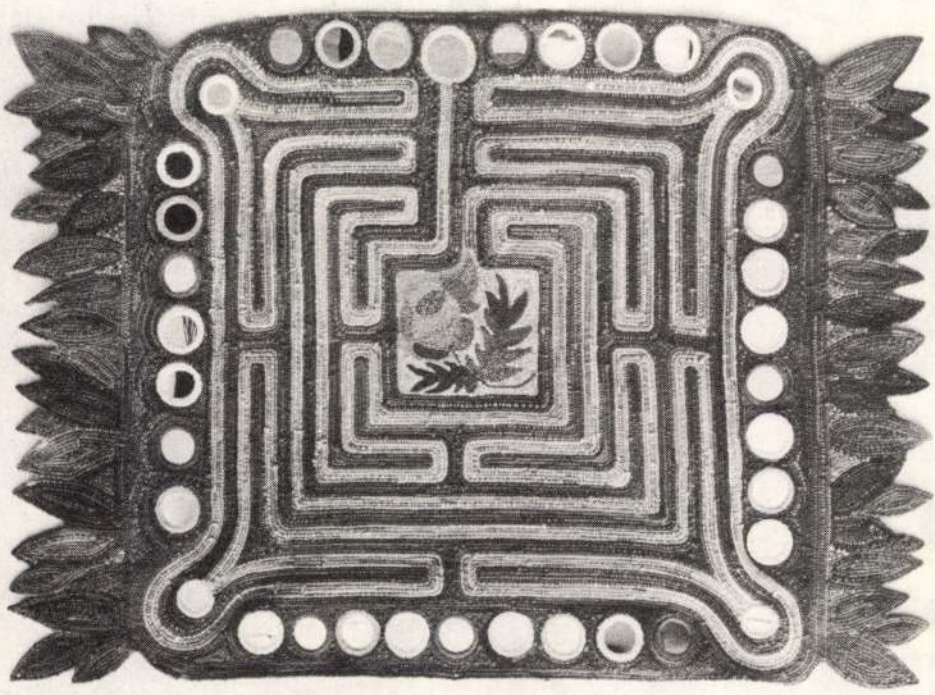

Rózsás labyrinth, 1974 (gyöngyhímzés) Fotó: Kovács Ferenc

– Tudnia kell, hogy az iparművészetben sohasem volt olyan élő és ható a tiltások és tűrések rendszere, mint képzőművészetünkben. A dekorativitás, az intimitás megszokottságot, közelséget, családiasabb jelleget kölcsönzött a műfajunknak. Azt hiszem, mindenki örömmel fogadta újfajta törekvéseinket, és ezek a törekvések összhangban maradtak műtermeink világával.

– *A textil, mintegy két évtizede, már nem kíván falra akasztható, díszítő és funkcionális jellegű tárgy lenni....*

– Már nem is az. ...hanem valami más. 1968-ban az elsődleges a technikai változatosság megjelenése volt. 1970-ben – bár a cím olyan esetlen, régimódinak ható – a Fal- és Tértextil Biennálén tárgyiasabb, téribb megfogalmazású munkákat is be lehetett adni. Másfajta, hagyományosabb textilek is megjelenhettek itt. Egyszóval folyamatosan igyekeztünk a határokon tágítani.

– *A textilesek tehát a hetvenes években fölgyorsítva élték át és meg az avantgárd lelkesültségét és mozgalmasságát, amely az autonóm műfajokban egyenletesebben elosztva, mintegy 15-20 év alatt zajlott le? Jól látom ezt így?*

– Fontos volt, hogy érdekeink nem ütköztek, kölcsönösen tudni akartunk a másik tevékenységéről, kíváncsiak voltunk egymás munkáira: ki hova fejlődött, mi lesz a következő lépése. Ebből a szempontból lehetséges ennek az időszaknak történeti megközelítése is. Az ötvenes évek – amelyek igazán rémesek voltak – kitermeltek képzőművészeti sztárokat, élharcosokat, akik egyéniségükkel jelképeztek valamit. De 1945 után nem volt arra példa – az Európai Iskolát leszámítva –, hogy így, csoportot képezve vonuljanak föl művészek.

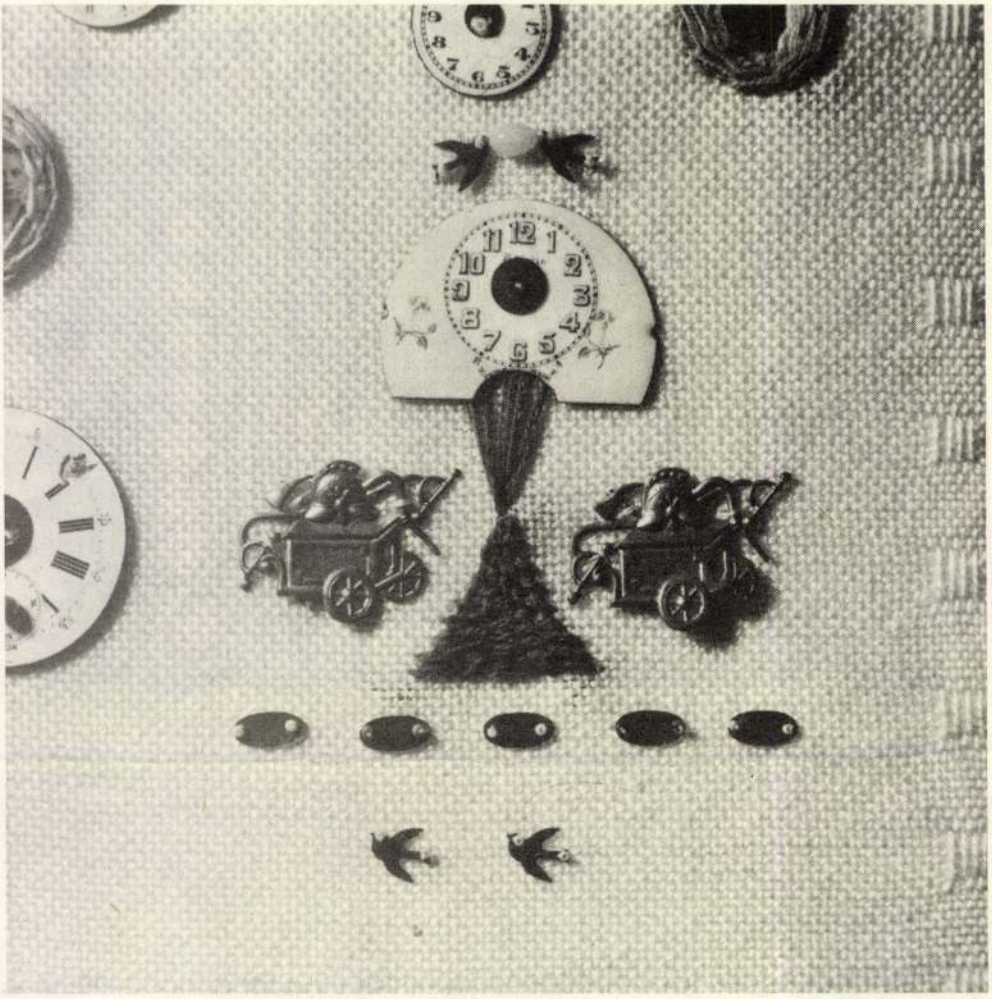

Részlet a Hajlék-sorozatból, 1974. (kollázs)

Fotók: Lelkes László

Növény, 1970. (gyöngyhímzés) ►

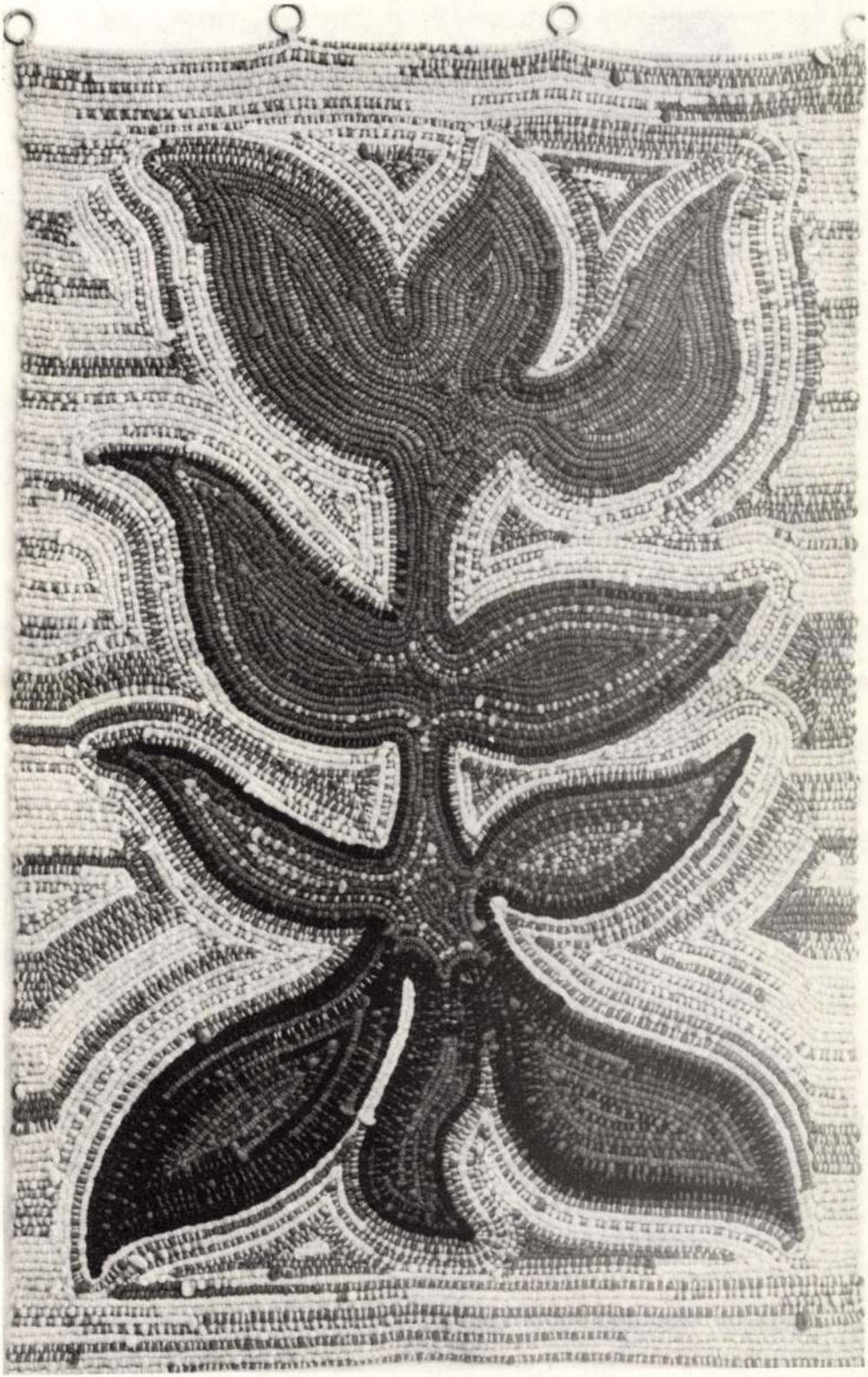

Házaspár, 1979. (kecskeszőr, fénykép) Fotó: Erdély György

A Hajlék-sorozatból, 1974. (kollázs) Fotó: Lelkes László

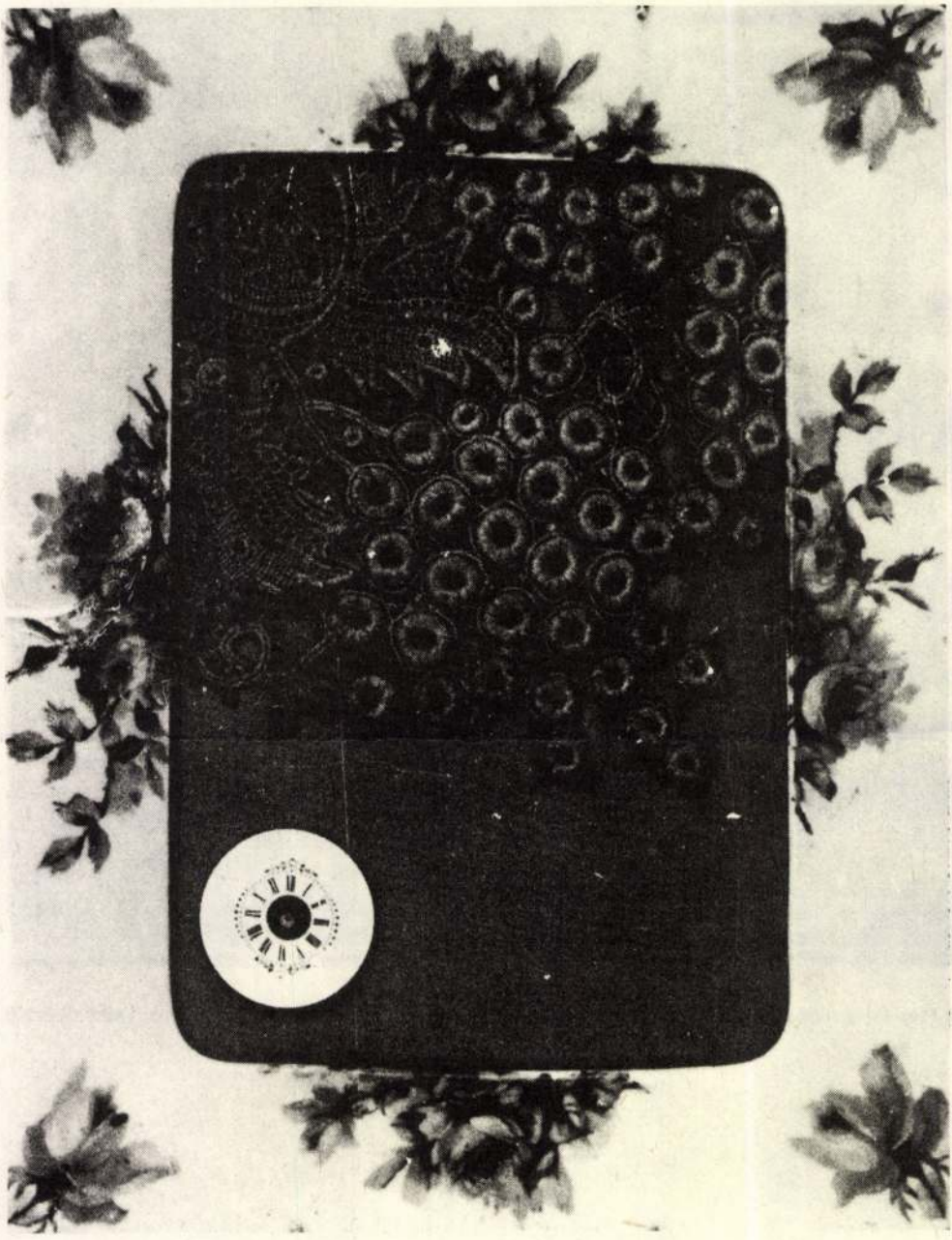

Térkép, 1974. (porcelán, csipke, óralap kollázs) Fotó: Erdély György

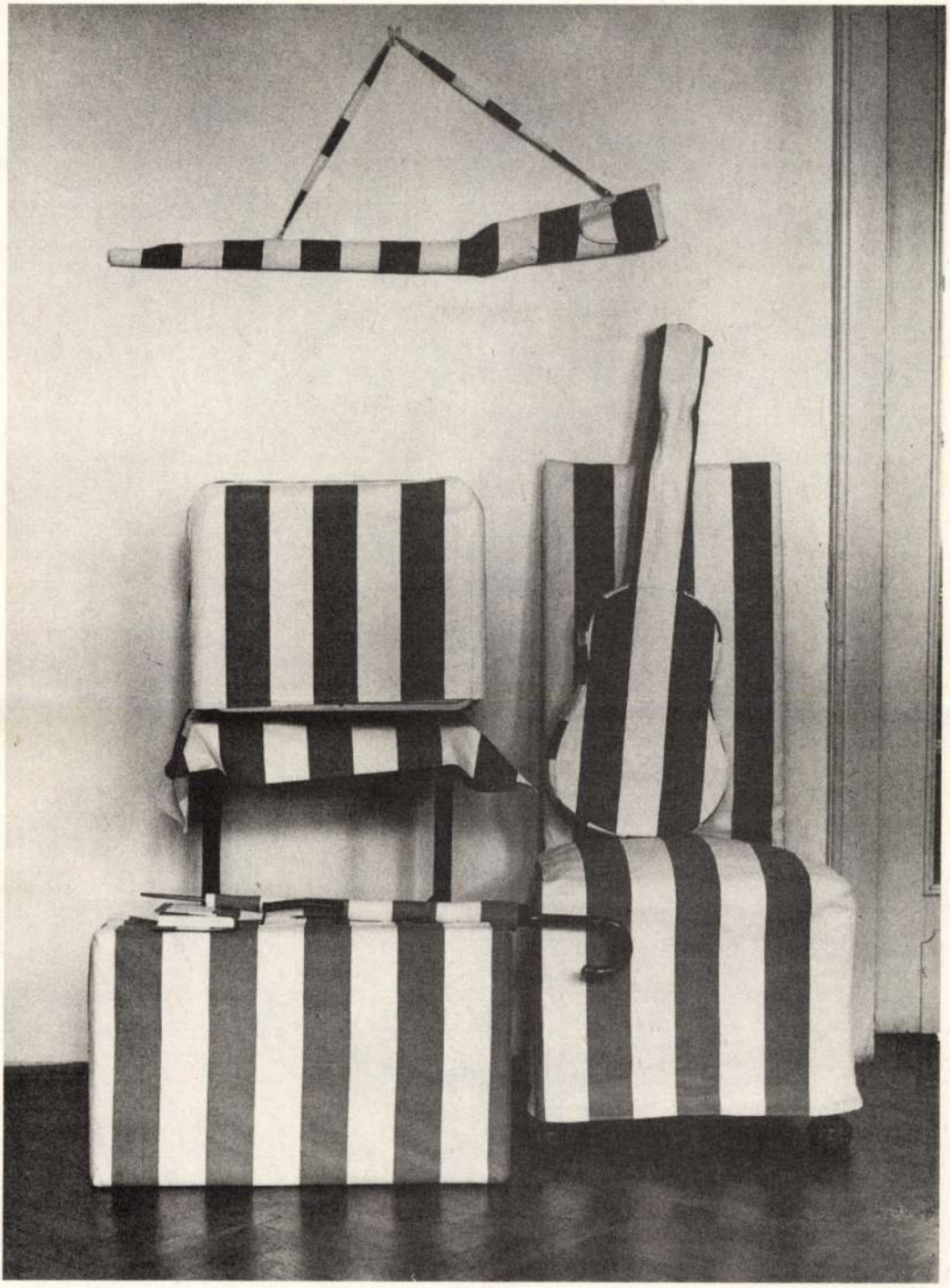

„Jacket", 1976. (huzat)

Fotó: Lelkes László

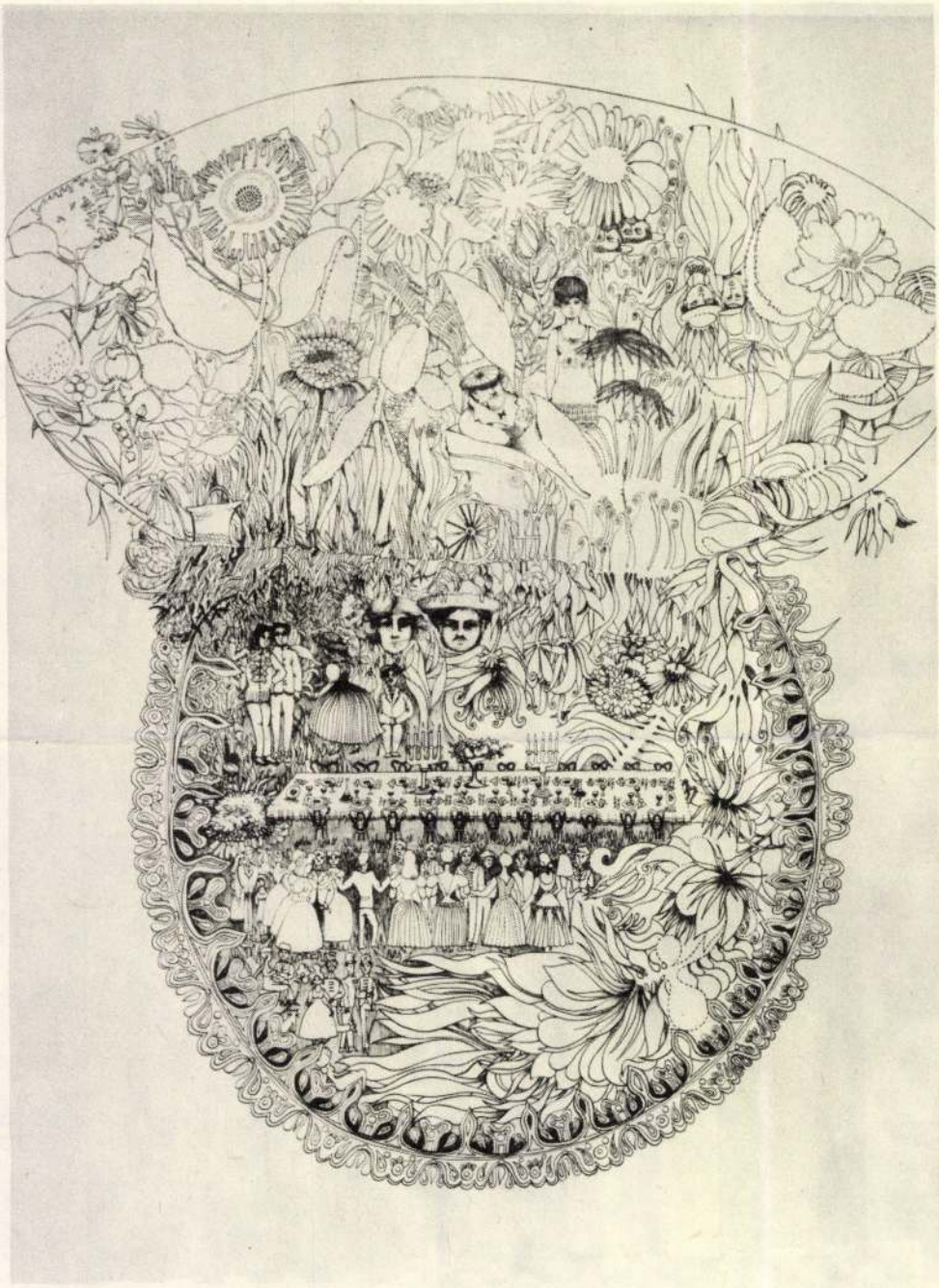

Anna-bál, 1968. (tus, papír)

Fotó: Erdély György

Csomagterv, 1976. (objekt, vászon) Fotó: Lelkes László

A festőknél Nádler, Bak, Attalai, Keserű, Major, Maurer és később Jovánovics valóban alkottak egy szellemi frontot. Talán magától értetődőbben jött létre az ő szerveződésük, mint a miénk. De nekik nehezebb is lehetett a kohézió, mert mindannyiuknak a saját anyagukkal, eszközeikkel kellett először megküzdeniük. A textil viszont mesterségből nőtt ki, anyanyelvünk azonos volt. Mi lelkesen dolgoztunk együtt, csináltuk, a nehézségekkel is dacolva, a magunk dolgát. Szerencsés helyzetben voltunk, mert akadtak befogadóink is: Szentléleky Tihamér, később Bándi Gábor, és segítőik, Mihályfi Mária, majd Fitz Péter, akik maguk is akarták a kiállításokat. Együtt tudtunk dolgozni az ügy érdekében.

Amikor először láttam az amerikai pop művészeket, az ragadott meg bennük, hogy létrejött egy 10–15 művészből álló csoport, amelynek tagjai ugyan mind más-más karakterű munkákat készítenek, de azok összesítettek és egyéniségüket mégis vállalni merhették.

– Persze Warhol vagy Rauschenberg azért a popon belül is eltérő stílust képviselt. Nyilvánváló minden úgynevezett „csoportra" – így a textilművészekre is – érvényes az egységességre és az autonómiára törekvés dialektikája. Ön az egységen belül milyen irányzatot képviselt 1968–70 táján?

– Az első időkben érzelmi és értelmi világomat leginkább a rajzkészségem befolyásolta. Örömmel is rajzoltam. A rajzok világa, kedélye átsugárzott első textiljeimre is. A hajlékony, kecses, szecessziós vonalak hamarosan megjelentek a gyapjúhímzéseken.

– A szecesszió kivonulást jelent. Önök honnan vonultak ki? Úgy hiszem, kezdetben minden új mozgás, elgondolás valami ellenében születik meg, oppozícióként létezik. A textilesek önmegvalósítása is ilyen lehetett.

– Mi nem ki-, hanem bevonultunk.

– A bevonulás is kivonulás. Attól függően, honnan nézzük.

– Igen. Mi az agyonbírált, deformálódott művészeti közegből menekültünk. Az ötvenes évekből ránk maradt, továbbélő, politikai és morális bírálatok elől, az azonnali visszajelzések kényszerétől menekültünk erre az örömteli területre. Úgy hiszem, hogy ezt a mozgást nemcsak én éltem így meg, hanem sok kollégám is hozzám hasonlóan érezte magát. Ezzel a bevonulással, hiszem és tudom, az utánunk jövők, a fiatalok előtt törtünk utat.

– A textilbiennálé helyének kiválasztása milyen szempontok szerint ment végbe? Szombathely akkortájt még korántsem volt olyan vonzó kulturális centrum, mint ma.

– Személyi és tárgyi hatások is közrejátszottak. A környéken több, jelentős múltú textilgyár van, amely a szakmai hátteret jelentette. Érdekes módon szervezésre, agitálásra alig volt szükség. Vizi Ottó, aki az 1968-as kiállítást rendezte, megígérte, hogy segít, szól valakinek. Véletlen, hogy ott volt Szentléleky Tihamér is, aki örömmel vállalta, hogy helyet ad a biennálénak. Örült a sokszínű kiállításnak és annak a lehetőségnek, hogy múzeuma egy országos tárlat házigazdája lehet.

– Úgy hangzik mindez, mintha egy folytonos diadalmenet lett volna ez az út. A könyveket, folyóiratokat, annaleseket böngészgetve azonban más adatokra és véleményekre is bukkanunk. Olyan kép rajzolódik ki a kezdetekről, amelyben látható, hogy a hivatalos elismerés a nullához volt közel és a kritikusok meglehetősen hanyagolták a kezdeményezések értékelését.

– De mi ebben a csöndben jól tudtunk dolgozni. És azt hiszem, nincs igaza: nem volt teljesen visszhangtalan az első biennálé sem, mert Perneczky Géza azonnal három lapban is reagált. Ez nekünk nagyon fontos volt, hiszen szűz földre kirándultunk, a kritikus elemző és megértő munkáját pedig a művész visszajelzéseként éli meg. Később aztán sokan csatlakoztak hozzánk: művészettörténészek és művészeti írók. Én rendkívüli módon élvezem, amikor a megértési szándék motoz az emberekben. A (művészeti és kulturális) hatások így terjednek. Az ember próbálja megérteni, megérezni, átélni a másik munkáját, belehelyezkedik gondolati világába. Élesen, okosan válogatva a hatások között, de békésen. Ez jófajta mozgás.

– Önt milyen kulturális és művészeti benyomások, hatások érték, figyelemmel arra, hogy férje, Erdély Miklós körül mindig volt (avantgárd) mozgás. Aligha tudom elképzelni, hogy miközben Ön az egyik szobában készíti az alkalmazott textiljeit, ne hasson az, ami a másik szobában zajlik. Azaz ne hassanak férjének és az ő barátainak gondolatai, tevékenységei.

– Természetesen nagyon nagy hatással volt rám a férjem és az a szellemi kör, amelyben forgott. Közös és nem közös barátaink látogatásaiért, a közös gondolkodásért, figyelmükért igen hálás vagyok. Kivételezett élethelyzetnek éreztem ezt, és érzem ma is, annak ellenére, hogy néha férjemnek – és emiatt nekem is – nagyon nehéz és fárasztó volt ebben élni. Ha valaki annyira szabad, független, önálló gondolkodású, szuverén szellemiségű, mint amilyen a férjem volt, akkor az determinálja a hozzátartozói – így felesége – helyét, családon belüli szerepét is. Nekem – ez természetes dolog – anyaként és háziasszonyként is élnem kellett.

– Klasszikus munkamegosztás alakult ki?

– Nem lehet erről beszélni. Már azért sem, mert én pontosan tudtam, mire számíthatok a férjem mellett. Hiszen 13 éves voltam, amikor őt – aki 17 volt – megismertem. Kapcsolatunkat át- meg átszőtték a történelem változásai: rengeteg üldöztetést, hányattatást értünk meg együtt, miközben kölcsönösen formáltuk egymás személyiségét. Ön is említette, hogy férjem avantgárd művész volt. Szerintem több volt annál, mert az avantgárd is valahol egy leegyszerűsítés, míg minden ember, minden egyéniség sokarcú és sokoldalú, egyetlen szempontból történő megítélése szinte lehetetlen. Ezért nem lesz és lehet számomra Erdély Miklós csak avantgárd. De – a szó legtisztább, legtágabb és örök értelmében vett – avantgárd művész is úgy volt, hogy nem gondolkozott a kizárólagosság kategóriáiban, nem zárta el magát az új és másfajta jelenségek elől, hanem nyitott volt, kész a befogadásra. Ezért is méltányolta az én „hangyaszerű" működésemet a textilekkel.

– A gyapjúhímzések mellett a kisméretű rajzokkal is így volt?

– A rajzoknál más volt a helyzet. Ott megtanultam a szuverenitást. E munkáim egyáltalán nem illusztrációképpen, alkalmazott grafikákként készültek (bár később, hogy valamennyire elterjedt a hír arról, hogy rajzolgatok, megbízásokat is kaptam kiadóktól), hanem szabad kivetülésekként. Azt tudtam, hogy amikor a rajzi motívumok áttevődnek a textilekre, ott

azok anyagszerűbbek lesznek. A grafikáknál nem szokták nézni, hogy jaj, milyen szép a papír. Legföljebb együtt hat a papír nemessége a kész munkáéval. A kárpitnál viszont főszerepet játszik az anyag, mint egyik fő összetevője a látványnak, amely ezerféle aspektusból és hagyományrészletből áll össze. Egyébként itt meg kell jegyeznem, hogy nem szívesen használom a textil szót – bár alkalmazni kell –, mert kellemetlen konnotációkat hordoz. Hozzátapad a rőfösség, a szatócsság fogalma is.

– De most már van a textilnek jó néhány jelentésrétege, amelyet a hetvenes évek művészete, többek közt az Ön alkotásai „aggattak rá". Hogyan került sor arra, hogy létrehozza a kiérdemesült őrbódé és a gázálarc vidám, színes, kellemes tapintású anyagokkal való beburkolását, esztétikussá, élvezhetővé téve az „elhagyott tárgyakat"?

– A lényeg: hogyan lehet lágy anyagokkal (gyapjú, vatta vagy más) a szörnyűséges, embertelen használati tárgyakat megsemmisíteni úgy, hogy megtörjük az eredeti funkciójukat. Erre tettem kísérleteket.

– Művészettörténeti besorolás szerint ezek tipikus koncept alkotások.

– A konceptuális művészetet csodálatos dolognak tartottam és tartom ma is. Olyan koncepciókkal és elképzelésekkel álltak elő a művészek, amelyek révén valamilyen „csavarással" megváltoztatták a dolgok elfogadott, ismert értelmét vagy más irányból, eltérő nézőszögből vettek vizsgálat alá jelenségeket. Ezzel aztán olyan szokatlan hatásokat keltettek a nézőben, befogadókban és magában a társadalomban is, amelyek addig jószerivel ismeretlenek voltak. Természetesen minden nagy műalkotás azért és azáltal válhatott nagygyá és tarthatta meg mű jellegét, hogy sikerült aktív és élő viszonyt teremtenie a különböző korszakokkal. A koncept művészet mégis fölfedezés volt: ez az irányzat arra született, hogy másképpen gondolkodjunk bizonyos témákról, összefüggésekről, törvényszerűségekről. Amikor megpróbáltam a konceptet megérteni és alkalmazni, ezt a folyamatot fölszabadulásként éltem át. Azt is határozottan állíthatom, hogy a koncept bizonyos fokú háttérbe szorulása, kiürülése a tehetetlenség következménye, mert a koncept olyasfajta felelősségvállalás volt, amihez hasonlót a művészetben nemigen tapasztalhattunk. Nem mondom, a szürrealisták is bátrak voltak, amikor Freud nyomdokain elindultak a tudattalan és a tudatalatti föltérképezésére és járták az útjukat nagyhatású alkotásokat létrehozva.

– Önt a szürrealizmus nem érintette meg, például a rajzaiban?

– Nem annyira, mint a koncept. Az asszociációk szabadsága szintén felszabadító jellegű esemény volt. De ha nincs „mire" fölszabadulni, csak önmagában a gesztus él, az veszélyes és romboló is lehet. Én – ahogy már elmondottam – ellenőrizni is akartam magam a szabad alkotás pillanataiban. Inkább magamat, mint mást – vagy más engem.

– Abban az értelemben, ahogyan a konceptet leírta, mind a mai napig koncept művésznek tartja magát?

– Azt remélem, hogy azok a tartalmak, élmények, amelyeket földolgoztam magamban, meg fognak jelenni koncept jellegű munkáimon is. Annyi realitásérzék – mint már mondottam – szorult belém, hogy el tudjam különíteni a most készülő, a veszprémi színházba kerülő, díszítő jellegű textilemet és a saját gondolatmenetemet tartalmazó munkáimat. Ez tényleg az a kettősség, amire beszélgetésünk elején célzott. De ez, mint az Iker jegyében születettől, nem áll távol tőlem. Azt azonban látnia kell, hogy voltak és lesznek, akik rákényszerülnek ennek a kettősségnek a vállalására. És ez, higgye el, nem az ő bűnük.

Gyárfás Péter

Rózsa és húsleves

Tóth Eszter A várt váratlan című kötetéről

Tóth Árpád lányaként, a politikai-társadalmi izgatottsággal megáldott-megvert író, Hollós Korvin Lajos feleségeként verset írni – ez se könnyű. Még akkor se az, ha valaki olyan határozott egyéniség, mint Tóth Eszter. S hogy miért hozakodom elő ezzel bevezetőmben, amikor *A várt váratlan* című új kötetről akarok írni? Mert a versek érdemes megértéséhez ezek a tények is szükségesek, mint ahogy némi kulturáltság, versolvasói jártasság, a szellemi értékek iránti fogékonyság sem árt, ha valaki hasznot akar húzni a könyvből. S ki ne akarna: épülni, szépülni, mélyülni. Belátom persze, hogy az „érdemes megértés" és a „némi kulturáltság" bizonytalan fogalmak, talán még léhának is mondhatók, és egy „szakmai" kritikában elviselhetetlenek – de hát, úgy érzem, itt többről van szó. S hogy *szó van*, ez azt jelenti, hogy *vers van*, roppant érzékenységgel és tudatossággal megalkotott, az átlag fölé emelkedő szöveg, a valóság olyan új arcát megrajzoló-megnevező vers, amely az ember teremtette világ továbbépítéséhez, sőt megőrzéséhez is nélkülözhetetlen.

S ezzel már érintem is némileg a Tóth Eszter-féle költői-emberi alapállást, amely remélhetőleg nemcsak számomra mutatkozik követhetőnek – vagyis remélem, hogy a szakma szűkebb régióin túl is toborozhatok írásommal egyetértő-érző olvasókat, ha tetszik: szövetségeseket Tóth Eszter verseinek és tanulmányainak. Hanem a befogadásról, az időszerűségről szólva akkor már a mai magyar társadalom remélt átalakulási áramlataira is utalnom kell (amelyekben az aktuális politikai lihegés, a percemberek izgága hadakozása éppúgy megtalálható, mint a megkövesedett és újratermelt konzervativizmus emberi és intézményi kreatúrái), és kimondani nyíltan, hogy ez az egész zavaros fortyogás, amiben társadalmilag élünk, valójában nem kedvez a Tóth Eszter-féle emberi-esztétikai minőségnek, az elmélyülés és meditáció teljes embert kívánó csábításainak. Mintha most nem ennek volna az ideje, ahogyan – a manapság minduntalan analógiaként idézett múlt századi reformkorszakból csípve ki a példát – Vörösmarty *Csongor és Tündé*je is sikertelen maradt költője és kora politikai hangoltságú műveihez képest. Ugyanakkor nem kizárt a valamelyest derűsebb feltételezés sem: a társadalmi-politikai hőzöngés hangjaitól eldugult fülek szívesen fogadnak egy más, emberibb hangkört, s talán a kultúra igénye és művelésének lehetősége sem kopik el végképp; talán a fejekben, szívekben és a közösség életét befolyásoló döntésekben is létezni, hatni képes a humanitás szellemi ereje; talán gyakorlatilag is érvényesíthető a humán értékek védelme és építése, egy átfogó világtudat és erkölcs mindennapi konzekvenciája, mely az egész emberi bolygót látja, mint Tóth Eszter *A kiáltás* című versében:

Vak tereket hadaró csillag-csavarkarok,
magukból ki-be görgő szörny-űrmezők közében
megvetettem lábamat a
selymes tari réten.

A tari rét szélén kamillavirág,
arra huzódnak a Kordillerák,
repcénk határában Afrika, szekfünk lábjában
a mongol platók ködszaggató táblája.

gedni a minőségből, a precizitásból, az olvashatóságból. Irodalmi szöveget meggyőződésem szerint csak antikvából szabad szedni, amely viseli a kalligráfiát, a kéz nyomatát, a humanista kötődést."

A 80 esztendős Szántó Tibor nyilatkozik így a *Szegedi Magazin* legújabb, ötödik számában. Ebben a nagyon színvonalas várostörténeti, kulturális és közéleti folyóiratban többek között Határ Győzővel, Hubay Miklóssal, Péter Lászlóval és Lukáts Andorral készültek interjúk. Olvashatunk továbbá levéltárból előbányászott Móra-kéziratokat, dokumentumokat a kolozsvári magyar egyetem négyszáz évéről és találkozhatunk Darvasi László, Baka István és Veres Miklós írásaival. A lapot Kass János Könyvhétre megjelent minikönyvének grafikái illusztrálják.

FILM

Örökmozgó

„Alf Sjöberg színész volt, majd mint színpadi rendező Shakespeare-, Shaw- és Gogol-művek rendezésével szerzett magának nevet; később is felváltva hol filmen, hol színpadon dolgozott. Himlaspelet (Égi vándor – 1942) című filmjével a misztikus természetfilmek hagyományaihoz fordult. A forgatókönyv a fiatal Rune Lindström egyik darabjából készült, a filmben egyébként ő játszotta a főszerepet is. A mű misztériumdráma-stílusban ábrázolja egy paraszt odüsszeiáját, aki a mennyei igazságot keresve találkozik a prófétákkal, az Úristennel, Máriával és más bibliai szereplőkkel. Mindnyájan közönséges emberi alakban jelennek meg: az Úristen vidéki plébánosként, Salamon pompás egyenruhába öltözve. A bibliai vonatkozások feloldódnak a falusi életnek abban a valóságszerű ábrázolásában, amely értelemmel tölti meg a skandináv természetfilm hagyományát."

Így emlékezik a filmtörténet Alf Sjöbeg Égi vándor című filmjéről, amely *június 29-én és 30-án látható az Örökmozgóban*. A hónap végén továbbra is a mozi műsorán szerepel a Kuroszova – Álmok, valamint Dusan Makavejev két filmje, a Sweet Movie és a Szerelmi ügy avagy a postáskisasszony tragédiája.

Világ mozi

Világ mozi *filmklub* indul a XVI. kerület, Ságvári u. 3. alatt. A klub programja: *június 26.:* Dr. Mabuse végrendelete – 1932 (Fritz Lang), *július 3.:* Gyilkos arany – 1932 (Erich von Stromheim), *júl. 10.:* A halál kocsisa – 1920 (Viktor Sjöström), *júl. 17.:* M – egy város keresi a gyilkost – 1930 (Fritz Lang), *júl. 24.:* Gépi balett – 1924 (Fernand Léger), Kagyló és lelkész – 1927 (G. Dulac), *júl. 31.:* A költő vére – 1930 (Jean Cocteau), Andalúziai kutya – 1929 (Luis Buñuel), Felvonásköz – 1924 (René Clair).
Az előadások minden pénteken 18 órakor kezdődnek.

ZENEPEDAGÓGIA

A tested: zene

(Zenei körökben Európa-szerte jó hírűek a tatabányai jazztáborok. Ezek szervezője Gonda János zeneszerző, jazz-zongorista, zenetudós, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Jazz tanszakának megalapítója és vezetője. Ebben az évben Gonda tanár úr gondolt egy merészet: olyan kreatív zenepedagógiai kurzusokat szervez, amelyekből a sokféle tehetségű művész, pedagógus, játékos kedvű alkotó ember összefogásával később létrejöhet Tatabányán egy nemzetközi kreatív zenepedagógiai intézet. A június 22-től július 16-ig tartó kurzusokon a résztvevők neves szakemberek segítségével ismerhetik meg az alternatív zenepedagógiai irányzatokat. Apagyi Mária zenetanárnő és Lantos Ferenc képzőművész a zenei és vizuális improvizáció módszereivel, Dr. Kokas Klára a zene, a mozgásimprovizáció, a meserögtönzés, a rajz és a festés komplex hatásával, Für Éva a hangképzés új lehetőségeivel, Gyémánt László festőművész a zene és a festészet kapcsolatával ismerteti meg a hallgatókat.

És ott lesz Tatabányán Szabó Orsolya zongoraművész, a kecskeméti Kodály Intézet adjunktusa, zongora- és kamara-zenetanár, akinek „mellesleg" 1989-ben Magán hangzóim címmel verseskötete jelent meg, festményeiből kiállítás nyílt, korábban pedig nyolc alkalommal volt a művészi torna országos bajnoka. Vele beszélgettünk.)

– Az ön kurzusának címe: A tested: zene! Mit jelent ez, egyáltalán, mi az immár híressé vált módszerének a lényege?

– Ezt a módszert képzett muzsikusok számára dolgoztam ki, olyanok számára, akik már felnőttek, de tele vannak gátlásokkal. E gátlásokat nemcsak oldanom, de tudatosan vezérelnem is kell. Az én rendszeremben a tudatosság koordinálja és felülvizsgálja az ösztönösséget – de csak flexibilis állapotban. A muzsikusnak rendkívül csiszolt kontrollra van szüksége, hogy játék közben teljes izomzatát úgy irányíthassa, mint egy komputer. Önmagát tökéletesen ismernie kell anatómiailag, hogy képes legyen erre az „érzelem-értelem-mozgásra". Amikor az ember előad, különleges vérkeringési állapotba kerül, sokszor önmagát sem tudja kontrollálni, mert az a meglepetés, amit egy jó alkotó atmoszféra szül, új technikai csodákra is képessé teszi.

– Úgy érti, hogy koncert közben maga is meglepődhet azon, amit produkál?

– Igen. S hogy ez ne érje váratlanul, készen kell lennie arra, hogy a „komputerében" melyik gombot nyomja meg, ami azonnal segít.

– Mit tesz ennek érdekében?

– Tanítványaimmal immár másfél éve – az önálló zongoraórákat követően, a tanítási nap végén, közös órán, ahol harmincan együtt vagyunk – feldolgozzuk azokat a technikai-zenei-személyiségi problémákat, melyek a hallgatóknál felmerültek. Pontosan tudni kell ugyanis, hogy milyen mozgással milyen zenét tudunk létrehozni. Sorra vesszük tehát az emberi test minden apró részét.

– Ez tulajdonképpen gimnasztikai gyakorlatot jelent?

– Ez egy olyan gimnasztikai foglalkozás, amely a zenében használatos mozgásokat tudatosítja. Beszélek is, mozgok is, ők követnek. Fantasztikus dolog az, ahogyan eljutunk odáig, hogy a szemükben már pontosan látom, amikortól befelé gondolkodnak, analizálják saját belső működésüket. A zenésznek úgy kell lazának lennie, hogy tudnia kell, hol, mikor és miért laza. Ezt tanítom. De ebből a lazaságból szükség szerint bármikor váltani kell tudni – „en garde" lenni, megfogni a pillanatot, majd utána ismét rögtön lazítani. Mert ez az alapvető életritmus: a feszítettség és a lazaság. Minderre a művészi tornában, a saját testemmel jöttem rá. Ezért szeretném továbbadni. Hálás vagyok a sorsomnak, hogy ötéves koromtól tizenhét éves koromig olyan kitűnő mesterek irányításával tornázhattam, mint Berczik Sára és Kovács Éva. A sikerek teljében, tizenhét évesen egyik napról a másikra mégis elhatároztam, hogy abbahagyom. Belém nyilalt a felismerés: mozgásművészként csak bizonyos korig nyújthatok esztétikai szépséget az embereknek. Nem jártam tovább edzésre. A konzervatórium utolsó évében elhatároztam, hogy muzsikus leszek. Mert ezt a csodát – hogy akár öregen is gyönyörűséget teremthetek –, ezt kell szolgálnom. Addig az egész testemmel fejeztem ki a zenét. De valójában a széles mozgások helyett redukálni kell a gesztusokat egyetlen billentyűre. Mozdulatlanul kell fürgének, érzelemgazdagnak lenni. Ebből a felismerésből élek ma. Test és zene – két patak most találkozott, s egy folyót fognak táplálni. Ha a zenész meglátja a kottaképet, azon nyomban hangzásképet kell alkotnia az egészről. Tudnia kell azonban, hogy ez milyen mozgásfunkcióval fog működni. Ez aztán reflexmozgássá alakul a kezében, a testében.

– Ahogyan önt hallgatom, mindez olyan nyilvánvalónak tűnik.

– Az is. Pofonegyszerű dolog ez – de megtanulni nem könnyű. Én megtanultam. Akkor pedig kutyakötelességem, hogy tovább is adjam ezt a tudást.

Jálics Kinga

Kiállítás

TÜRELMES KÉPSZÖVÉS

Szenes Zsuzsa: Kis Patience

Szenes Zsuzsa mindig is szabadon bánt a textillel; ide-oda kirándult az ipar- és képzőművészet mezsgyéi között, s munkái rendszerint nehezen voltak besorolhatók az alkalmazott művészet kategóriájába. A Magyar Műhely irányítása alatt működő Bercsényi Galériában nyílt kiállítása ugyancsak a különböző művészeti ágak határán helyezkedik el. Falra akasztott, bekeretezett képeket láthat a néző, s méltán nevezheti a látottakat egy képzőművészeti kiállításnak. De a textilművészettel való rokonságot hangsúlyozni kell, annak ellenére, hogy ezen a kiállításon textilnek nyoma sincsen. Az első megtekintésre megszámlálhatatlanul sok, többszáz kisméretű kép mennyisége éppúgy egy szőttes benyomását kelti, mint elrendezésük. Ha pedig megnézzük, mit ábrázolnak ezek a kisméretű alkotások, akkor talán nem vétünk az igazság ellen, ha a kiállítást egy végtelenített szőnyeghez hasonlítjuk. Ez a szőnyeg azonban nemcsak használati tárgy; mint a régi keleti szőnyegek általában, ez is kultikus, szakrális célokat szolgál. Érdemes alaposabban szemügyre venni finoman bonyolult mintázatát.

A terem falán a képeknek három jól elkülöníthető csoportját látni. Az első falon szebbnél szebb papírok képezik az alapot, amelyre apró, körömnyinél alig nagyobb kártyák vannak felragasztva, ugyancsak a legkülönfélébb mintájú papírokból kivágva. A tenyér nagyságú képek gondosan be vannak keretezve, s e bekeretezett alkotások elrendezése maga is az asztalra – ez esetben a falra – kirakott kártyák benyomását kelti. Az elrendezés gondos mérlegelésre utal: tíz darab négyszer négyes csoport látható, összesen százhatvan alkotás. Első pillantásra a hasonlóságuk tűnik szembe. De ha közelebbről megnézzük őket, egy változatos rendszer fedezhető fel. Van, ahol a háttér egy örvény benyomását kelti, van, ahol hideg márványét, van, ahol minden kaotikusan fortyog, s van, ahol a geometrikus szigor az uralkodó. De mindez mégis el van rendezve: mindegyik csoport más elvnek engedelmeskedik, azaz a sokrétűség egysége jelenik meg. Vagy a rend határai közé szorított káosz? Ezen a falon elsősorban a dekorativitás, a merőben érzéki látvány az uralkodó: középkori faliszőnyegekre, bonyolult mintázatú brokátokra emlékeztetnek a papírok mintázatai. A kártyajátékra utaló elrendezés azonban a néző gondolatát egy olyan irányba tereli, amely a dekorativitáson túlmutat. S ezt az irányt még markánsabbá teszik a némelyik kártyán felfedezhető héber vagy kínai írásjelek, vagy a francia *coeur* szó.

A középső falon hasonló elrendezésű, ugyancsak négyszer négy darabból álló képcsoportok láthatók – igaz, a számuk megcsappant: összesen 128 kép van itt felakasztva.

A színesebbnél színesebb papírok is újra megjelennek. A körömnyi kártyák közepette azonban festmények is feltűnnek: a Gyermeket tartó Szűzanyát ábrázoló ikonok kicsinyített változatai, továbbá az Utolsó ítélet ugyancsak körömnyi ábrázolásai. A kártyajáték, illetve az érzéki dekorativitás ilymódon egy mélyebb dimenziót nyer ezen a falon: Jézus és Mária látványa a krisztusi történetre tereli a néző gondolatait, a kártyák végtelen száma pedig ennek a történetnek a folytonos ismétlődésére, nyitottságára – vagyis arra, hogy mindez bárhol, bármikor érvényes. A kisméretű, hol színesben, hol pedig fekete-fehérben reprodukált festmények ismétlődése nem nélkülöz némi monotóniát; ez azonban szerencsére feloszlik, ha rájövünk, hogy a makacs ismétlődésnek valószínűleg nem vizuális, hanem spirituális oka van. A folytonos repetíció ugyanis egyfajta feloldódásra ad lehetőséget; gondoljunk a középkori misztikusok lélekvezető gyakorlataira, vagy a keleti emberek azon kultikus szokására, hogy a szőnyegek mintázataiba annyira belefeledkeznek, hogy végül extázisba kerülnek. Mintha itt is valami hasonló lenne a cél: megtalálni egyfajta belső középpontot. Nem véletlenül említek középpontot: ennek egyik jele ugyanis a középkorban a rózsa volt, márpedig itt, a középső falon – egyetlen „figuratív" látványként – a rózsa is megjelenik, méghozzá, ha jól számoltam, hét alkalommal. S mi másra utalna ez a szám, mint a zártságra: a kozmoszéra éppúgy, mint a lélekére.

A harmadik, utolsó falon látható a harmadik csoport; ezúttal csupán két darab négyszer négyes csoport. A már ismert színes papírokból itt borítékok vannak kivágva, úgy, hogy másszínű papírból mindegyikbe egy kisebb méretű boríték van beleragasztva. E látvány ismerős s hétköznapi: bármilyen bélelt borítékot széthajtunk, majdnem hasonló mintát fedezhetünk fel. Mégis, a második falon látható kártyák spirituális világa nem engedi, hogy csupán borítékokat lássunk bennük: e borítékok házakra emlékeztetnek, a házak pedig Isten házára, azaz egy templomra. Egy nagy templom, amelyben egy kicsi foglal helyet – valahogy úgy, ahogyan Mária tartja a karján a gyermeket. De azért a levél lehetőségétől sincsenek megfosztva ezek a képek. Mindegyikre egy bélyeg van felragasztva – az előző falon látható Mária-ábrázolás fedezhető fel rajtuk –, és némelyik meg is van címezve. A címzés azonban nem közönséges postai: egy-egy idézet jelenik meg a borítékokon. A címzés egyszersmind a levél szövege is. S hogy ez mennyire így van, azt azok a levelek bizonyítják, ahol a szöveg a levél köré van elrendezve, s a címzés helye üresen marad. A címzés tehát maga az üzenet, ami – ha ragaszkodunk a levelezés és a posta gondolatához – annyit jelent, hogy a távolba irányuló szándék megkülönböztethetetlen a megérkezéstől – hasonlóan ahhoz, ahogyan a hívő számára is, ha belép a templomba, a fizikai tér elválaszthatatlanul a szellemi térrel olvad egybe. A kézzel írott szövegek maguk is erre a „megérkezésre" utalnak. Szent és profán szövegek váltogatják egymást: zsoltárok, idézetek a Példabeszédekből, középkori misztikusok gondolatai, vagy akár mai gondolkodók töprengései, Martin Bubertől Erdély Miklósig. Két borítékon pedig kizárólag személynevek olvashatók; e nevek sokasága nemcsak a címzettek személyére irányítja a néző gondolatait, hanem egy lehetséges közösségére is. Ezen a falon a képeket a kézírás hasonlósága köti egybe; ez ad nekik személyes hitelt. Miként ezáltal válik egységessé a kiállítás egésze is: az érzéki dekorativitás és a vallásos töprengés, az esztéticizmus és a mély megérintettség hézagtalanul egybefonódik ezen a kiállításon – úgy, mint egy hibátlanul elkészített keleti szőnyeg esetében.

S ha végezetül felidézzük Szenes Zsuzsa kiállításának a címét – *Kis Patience* –, akkor igazolva látjuk e feltételezésünket. Mert a szó éppúgy utal az önfeledt kártyajátékra, mint a görög eredetű szenvedésre; vagyis az elmélyült emberi tevékenységre és a krisztusi passióra. S mi köti egybe a kettőt? A latin patientia, ami béketűrést, türelmet jelent, és ami a túlzottan gyors megoldásokat vagy a sors elleni lázadást éppúgy kizárja, mint a régi szőnyegkészítő mesterek elmélyült, alázatos munkája, amelyről tudjuk jól, hogy nemcsak egy tárgy megalkotására irányult, hanem önmagában is kultikus tevékenység volt.

Földényi F. László

A kiállítás július 4-ig tekinthető meg a Bercsényi Galériában (Budapest, XI., Bercsényi u. 28–30.)

SZENES Zsuzsa

SZENES Zsuzsa

Gyengéd búcsú az egyszerűségtől

(SZENES ZSUZSA GRAFIKUS- ÉS TEXTILMŰVÉSZ, 1968.)

Rozgonyi

— Mindkét területen, ahol egyforma buzgalommal dolgozik, a grafikában és a textiltervezésben, illetve -készítésben, erősen sajátos stílusjegyei vannak a munkájának. Azt lehetne mondani, hogy az indulásához, a régebbi dolgaihoz képest a mondanivalója szűkül — ha nem az intenzitás érdekében szűkülne s nem gazdagodnának ugyanolyan mértékben az eszközei. Főleg erről a folyamatról szeretnék beszélgetni magával, s a múltról csak úgy, mint ami ebben a folyamatban bizonyára ma is közre játszik. De meséljen úgy, ahogy jól esik, az iskoláról, a Képzőművészeti Líceumról, arról, hogy milyen érdeklődéssel, milyen keretek között nevelődött képzőművésszé, mikor támadt föl az ambíciója, szüntelenül tudatos volt-e magában, és így tovább.

— Elég banálisan hangzik, hogy gyerekkoromtól fogva rajzolok, de ez így van. Elsősorban a testvéremtől tanultam rajzolni, akinek esze ágában sem volt művészpályára menni, mert matematikusnak készült. Folyton nyaggattam, hogy rajzoljon nekem valami „helyeset". Ez abból állt, hogy valami rettentő komplikált jelenetet rajzolt és én azt végignéztem. Sajnos ebből nem maradt semmi emlék. (Annyira erős élményem, hogy a háborúban mindenünk elveszett, hogy köztudott dolognak érzem, mintha rám lenne írva.)

Én ezekre a rajzokra halálpontosan emlékszem. Soha nem gondolkoztam én azon, hogy vannak azok lerajzolva: nekem rettenetesen tetszettek. Meg kell vallanom, hogy később, az iskolában sem néztem én más szemmel a dolgokat. Olyan tanároktól tudtam rengeteget tanulni, olyan tanárokat szerettem, akik ha talán nem is voltak olyan „nagy művészek", de valami rendkívüli újjal tudták kitölteni az órát. Esetleg egészen más valamiről beszéltek, mint az óra témája, de fölkeltették az érdeklődést. Meg szerencsém is volt, mert például a középiskolában az alakrajztanárom, aki a tervezést is tanította, Göllner Miklós, ugyanakkor került az iskolába, amikor mi, s az egész osztályra különösen frissítő hatással volt az, hogy új és nagy lendülettel foglalkozott az új munkakörével. Jól éreztük magunkat az iskolában. Ott töltöttük az egész napot. Este nyolckor a portásnak kellett bennünket kizavarni, és addig tényleg nem hülyéskedtünk, hanem rajzolgattunk, egymást rajzoltuk, terveztünk, színházat játszottunk, színházi díszleteket készítettünk. Otthon is állandóan rajzoltam. Ez volt a program. És a szüleim az életük végéig az égvilágon mindent megtettek, hogy azt csinálhassam, amit akarok. A család nagyjából tudta és jónak látta, hogy én rajzolással

fogok foglalkozni, de, mint ahogy akkoriban ez divat volt, elküldtek a tehetségvizsgálóba is. Egy nagyon aranyos nagynéném ezt végigcsinálta velem. Persze irtózatosan élveztem, hogy ebből is csak az fog kijönni: rajzolni fogok, oda fognak tanácsolni. Mert már eleve úgy mentem oda, hogy ott én ezt a tulajdonságomat fogom kidomborítani. Így is történt. Az már nem volt ennyire biztos, hogy melyik főiskolára kerülök. Kicsit a véletlenen múlott, hogy épp a textilszakra mentem.

– De a textillel a líceumban is foglalkozott...

– Ott textilszakra jártam, ahol a textil valamennyi ágát végigtanultuk. 50-ben kerültem a főiskolára. Nagy boldogság volt, hogy oda egyáltalán bevettek. Sajnos a tanulmányaim azokra az időkre estek, amikor – pláne a mi főiskolánkon – rengeteg zavaró körülmény volt. A szakmára ott Rozs Endre, Molnár Béla és Schubert Ernő is tanított. Alakrajztanárom volt ott is vagy tíz, az utolsó három évben a Szőnyi-növendék Jets György. Megismétlődött az előbbi eset: ő akkor került az iskolába, amikor mi harmadévesek lettünk. Itt is, amikor a hivatalos tanításnak vége volt, 3-4 óra körül, mintha mi sem történt volna, ott maradtunk és este nyolcig folytattuk a szabad foglalkozásainkat.

– 55-ben, amikor végzett, kilenc olyan év volt maga mögött, amikor napi tíztizenkét órai teljes odafordulással űzhette a kedvenc foglalatosságait. Megmaradt erre a lehetősége a továbbiakban is?

– A helyzetem tulajdonképpen nagyon szerencsésen alakult. Nem kerültem üzembe – ebben része volt a tanáraim támogatásának is, hiszen ez nem lett volna túl jó –, hanem egy alkotó közösségbe, ahol 58-ig, vagyis három éven keresztül dolgoztam, amíg az alkotó közösségeket föl nem oszlatták. Ezt három nagyon nagyszerű kolléganőm alapította meg. Nagyon sok embernek teremtettek kitűnő és szabad lehetőséget művészileg és anyagilag is. Engem eléggé konszolidált kezdethez segítettek, az első idők nem teltek teljesen nehéz helyzetben. Az osztályból rajtam kívül még Szabó Mariannt rendelték ide. Egy józsefvárosi üzlethelyiségben volt a műtermünk. A felszerelése lehetett volna sokkal jobb is, de minden megvolt, ami szükséges. Tervezéssel is, kivitelezéssel is foglalkoztam. Vagyis itt nem nagyüzemi munka folyt, bár a kereskedelem részére dolgoztunk. Voltak sokszorosított munkáink, de megvolt a lehetőség, hogy a sokszorosítást ne magunk végezzük, ha nem akartuk. Sok kolléga erre is vállalkozott, mert így az egész életük anyagi alapjait le tudták rakni. Aki pénzt akart keresni, az csinálta a szériát, aki nem, az kevésbé élt jól, de élt, és a választásra állandóan nyitva állt a lehetőség.

– Volt-e grafikai munkája is?

– Nemigen. Többnyire textil alapanyagra kézzel festett képeket kellett csinálnom. Ilyen feladatot vállalhattunk, volt is rá kereslet; abban az időben ez új lehetőség, új műfaj volt. Sokféleképpen lehetett vele próbálkozni: naturálisabb jelleggel, akverellhez hasonlóan vagy dekoratívan. A közösség 58-ban, akkor oszlott fel, amikor én visszajöttem Párizsból. Azután nem volt semmi néven nevezendő munkám.

A grafikai tevékenységem igazában csak ezután kapott nagyobb hangsúlyt. Bár ennek korábban is szükségét éreztem már, talán azért, mert kissé elnagyolt dolog volt ez a kézzel festés, sok esetlegesség tapadt hozzá, de ugyanakkor nagyon korlátozott is volt a színek használatában. Nem egy nagy paletta állt előttem, amin a színeket össze-vissza kevergethettem volna, hanem jó esetben legfeljebb 8 üveg, meghatá-

rozott színekkel. A festéket egy drótszerű szerszámra lazábban vagy szorosabban föl-göngyölt vattával kell beszivatni az anyagba. A vonal sosem lehet vékony, mert akkor halvány, ha meg lucskos a festéktől, akkor fut, vagyis a rajz fölött nincs uralom. Talán ez volt az oka annak, hogy ha időre tettem szert, akkor otthon meg a művésztelepeken mindig rajzoltam. És akkor szerettem volna kimenni Párizsba.

Az én édesapám 19 éves korában egyszercsak fogta magát és három évre kiment Párizsba. Nekem ez nagyon tetszett. Gondoltam, ezt én is meg fogom próbálni. Elhatároztam, hogy fél évre megyek. Ehhez Ferenczy Noémi adott segítséget, akiről köztudomású, hogy felvilágosult, nagyszerű szellemű ember volt: nagyon is támogatott. Körülbelül 50 dollár juttatást kaptam, ami azért volt nagyszerű, mert én ki akartam próbálni, meg tudok-e keresni annyi pénzt, hogy megéljek az alatt a félév alatt. Előttem volt a romantikus előkép: az én édesapám ott színész volt meg statiszta, meg szabóságban dolgozott, meg kórusban énekelt. Nekem annyi előnyöm volt, hogy biztosították a lakásomat. Végül is kerestem annyit, hogy megéljek, és nem kellett korábban visszajönnöm.

Ez a párizsi fél év nagyon hasznos volt. Egyaránt megadatott a lehetőség a grafikára és a textiltervezésre. Összeismerkedtem a Goldberger textilgyáros család egy nagyon kedves és szimpatikus leszármazottjával, és ez a hölgy segített elhelyezkedni egy műteremben, ahol textilterveket kellett csinálni – őrületes iramban: napi egy hatalmasat, vagy napi 1-2 tervet és tapétát hozni olyan állapotra, hogy bemutathassák a kereskedelemnek külföldön. Munkavállalásra nem volt jogom, a pénzt egy jobb minőségű ösztöndíj formájában kaptam meg. Négy hónapig dolgozhattam a műteremben, ami azért is jó volt, mert beleszokhattam a francia életmódba francia kollégáim között – nagyon kevesen voltunk. Ugyanakkor rajzoltam is, és eladtam egy-két rajzot. A grafikai munkám azonban elsősorban illusztrálásból állt, amivel az egyik tankönyvkiadó bízott meg. A kiadó pontosan meghatározta a stilizálás irányát, mértékét, a humor megengedhető fokát, a pontosság és a gyerekesség arányát. Ezt a munkát, mondhatom, nagy kedvvel végeztem.

Amikor hazajöttem, úgy tűnt, hogy itthon légüres tér keletkezett körülöttem, helyesebben, megmaradt az a légüres tér, amit az elutazásom előtt, 58-ban éreztem. Másfél évig nem jutottam a szakmámban munkához, annak ellenére, hogy odakint rengeteget tanultam és nyilvánvalóan gyakorlatra tettem szert. Gondoltam, ha ez így alakult, akkor ennek így kell lennie, és nem nagyon erőltettem a dolgot. Sok utánjárásra sem időm, sem energiám nem volt, mert lekötött a család. Valamennyire leszállítottuk az életszínvonalat, mert sokáig nem kerestem semmit. Csak rajzoltam és rajzoltam és rajzoltam. Másfél év múlva, 59-ben kértem egy grafikai kiállítást, amit nem engedélyeztek, viszont engedélyezték, hogy harmadmagammal textilkiállítást rendezzünk a Műcsarnokban – ez volt az első kiállításom. Tulajdonképpen akkor választódott teljesen ketté az én kétféle tevékenységem, ugyanis eredetileg és elvileg engedélyezték, hogy kiállítsam azt a száz rajzomat, ami volt, már elkészült a plakát, a meghívó is, de az utolsó pillanatban jött a minisztériumi értesítés, hogy korrigálják a dolgot, mert a rajzaim nem tükrözik a szocialista ifjúság szemléletét, s ugyanakkor javasolták, hogy vegyek részt az említett textilkiállításon.

– Amit eddig elmondott, amellett szól, hogy a grafikára hárult a szemlélete folyamatos érvényesítésének, fenntartásának a feladata, míg a textil műfajában in-

kább volt alávetve különböző kényszereknek. A kényszerek általában valamiféle oldottságot, felhigulást diktáltak, ezzel szemben a grafikában a tiszta vonal kapott különös jelentőséget. Érdemes megemlíteni, hogy kivétel nélkül tusrajzokat csinál, pontatlanságot, elmosódottságot, lavírozást nem enged meg magának. A vonalak végtelen egyenletességgel futnak, lineáris értelemben vett hangsúlyt, vonalhangsúlyt, vastagítást nem kapnak. Olyan feladatokat talál ki magának, amik eleve különös figyelmet követelnek, mert egy-egy invenciója az aprólékos kivitelezés azonos értékű mozdulatainak százait vonja maga után. Belekezd egy pepitaruhás figurába, ahol egyetlen kocka száz azonosat ír elő. Talán miközben kivitelezi azt a száz pepitakockát, elképzel egy kunkori kis vonalat, egyszerre csak az is helyet kap valahol, akkor aztán annak a folytatásai, sokasítása következik, s miközben egy-egy villanás lassan-lassan hajtja előre a gépezetet, a sok tűnődés rányomja a rajzra a bélyegét, s ettől minden fantasztikussá válik. A szemlélő figyelmét egyaránt megragadja a hangsúlytalanság, a gépiesség és az ötletek kicsapódása. Ez a fajta tevékenység lényegében nem idegen a textilezéstől, hiszen ott sem lehet hangsúlyozni mással, mint a mennyiségek hangyaszorgalmú halmozásával egy raszter lehetőségei között. Ez az egyenletes terjeszkedés az időben és a síkon, emlékeztet engem az orgonajátékra, ahol a leütésnek nincs hangsúlya: az indulati mozzanat, vagyis a hangzás erőssége csak több hang együttes megszólaltatásával növelhető, ami ugyanúgy egyértelmű a figyelem kiterjesztésével, mint a maga esetében a huzamosabb tevékenység összegeződései. Mindkét műfajában műfaji követelmény — hiszen technikai kötöttségekből következik — a türelem és a huzamosság igénye, s hogy maga nagyon jól beletalálja magát ebbe a keretbe, s hogy valóban türelmes a beleoldódásban, ennek a következménye, hogy a munkái szép lassan álomszerűvé fajulnak. Vajon nem így értendő-e az, hogy a kezdetben kicsit iskolás ábrázolástól a maga grafikáiban teljes folyamatosság vezet a víziók felszabadításáig, ami most már a textiljeiben is tapasztalható?

— Az indulat kifejeződése egy-egy rajzomban úgy tűnik, mintha ilyen türelemmel viselt időtartamokat idézne. És gondolom, hogy ez így is van. De talán azért van így, mert az úgynevezett tragédiák villámszerű jellegétől én rettenetesen félek. Már csak azért is, mert gyermekkoromban sok-sok ilyen élményem volt. Akkor is, később is, ezekre visszagondolva, igyekeztem magamnak vigasztalást kreálni. Úgy éreztem, hogy mindent, ami ezekből rám vonatkozik, sok más, úgynevezett objektív jelenség kísér még, s egyedül ezek hivatottak arra, hogy az én élményeimet valahogy kiegyensúlyozzák.

— Hogy a maga szavát folytassam, a régebbi grafikában valóban a körülményekbe kapaszkodni látszik. Ezekben a régebbi rajzokban dominál a világnak az a kicsit közömbös magatartása, amivel kényszeredetten körülvesz egy-egy emberi eseményt. A házak meg a fák kissé bambán tűnődnek az emberi sorson, maga látja azonban, hogy ott vannak, és látja, hogy mégiscsak felszívnak valamit abból, amit ők látnak. Idővel aztán megváltoztak ezek a fák, ezek a házak is.

— Igen, ezt tudom.

— Maga a menedék is kezd lassan ugyanolyan nyomasztóvá válni, mint ami elől ide menekült.

— Érdekes, nem először hallok ilyenfajta véleményt, de a vélemények azért meg-

oszlanak. Én nem gondolom, hogy ezek a rajzok, a mostaniak, tragikusak vagy szomorúak lennének.

— *Beszélnünk kellene azokról a grafikai eszközökről, amelyekkel szép lassan fölszerelte magát, hogy a kellemetlen aspektusoknak is több helyet adhasson a papíron. Mindenesetre most több tükröződik a maga grafikájában mindabból, ami az embert hátulról fenyegeti. Szépen hozzáizmosodott ehhez a mondanivalóhoz.*

— Ez jó kifejezés.

— *Szögezzük le, hogy egy csomó változáson átment. Viszonylag egyszerű fejekkel kezdte, de már itt is a grafikai játék lehetőségei izgatták, elkalandozott a hajak kacskaringóinak, párhuzamosainak a labirintusában.*

— Valóban az érdekelt, hogy egy ilyen teljesen egyszerűnek látszó téma is milyen bonyolult, mennyire lehetetlen ügy ezt valamennyire megközelíteni. Biztos, hogy azóta komplikálódott a dolog azáltal, hogy egy rajzban több elem szerepel... Mindig az az érzésem, hogy ezt olyan remekül meg tudnám magyarázni, és...

— *És egyre jobban felaprózódtak a rajzai. Végül egy-egy figurából csak egy-két mozzanat maradt a maga számára érdekes, elveszett köztük a jelenetszerű összefüggés, annál fontosabb lett az a mód, ahogyan ezeket a kiszakított elemeket közvetlenül egymáshoz tudta kötni.*

— Igen.

— *Szemmel láthatólag rájött arra, hogy a végtelen vonal, a kötővonal képet épít és keretet alkot, amelyben nincsenek többé halott felületek. Elképzelhetetlennek tartom, hogy ez ne legyen magában tudatos.*

— A kezdeti törekvéseim közül a bonyolultabbak arra irányultak, hogy a valamennyire is összetettebb jelenségek előállítása közben ne skolasztikus gondolatmenetek kísérjenek, hanem inkább az a lelki emóció, amit az emberből érzékeny állapotban egy-egy ilyen valódi látvány is kivált. Csupán a példa kedvéért említem a *Hentesüzlet* című rajzot. Milyen rémes története van azoknak a húscafatoknak? Milyen szerencsétlen a pult előtt az a kis nő, szőrmével, egy halott állat kikészített bundájával a nyakában, s milyen jókat eszik az a kis joviális hentesmester. Az ember ilyesmiket is átgondol, ha bemegy egy üzletbe. Egy fiatal lány virágokkal — gyönyörű jelenség; de hát akkor is: lebontva — föld meg gyökerek, szép is, de kellemetlen is, ott alul a növények néha szárazak. Minden olyan sokféle. Amíg ezeket éreztem, addig rajzoltam. Amikor esetleg már arra kellett gondolnom, hogy szép ez a rajz, csak ide hiányzik még egy kis fekete, akkor menthetetlenül éreztem, hogy abba kell hagynom, mert ez már más dolog, ez már másfajta törekvés. Bár nagyon tisztelem és irigylem azokat, akik a könnyed artisztikumra tudnak koncentrálni.

Azután meg már nem volt az sem magától értetődő, hogy egy-egy ilyen jelenetet dolgozzak fel, mert miért éppen ezt vagy azt? Egy kicsit attól is féltem, hogy a kis jelenetekből stílus válik, mint amikor valaki mindig a halállal foglalkozik és állandóan sírt meg keresztet rajzol — ez kibírhatatlanság. Ilyenfajta szégyenkezésből és utálkozásból ered, hogy olyan dolgokat próbáltam összehozni, amiket nem biztos, hogy valaha is láttam. Talán így lettek a rajzaim kicsit álomszerűek, amint több gondolati motívummal engedtem föl őket és arra figyeltem, milyen az, amikor az embert egy helyzetben váratlan gondolat támadja meg, amit nem ért, nem tud sem elhessegetni, sem beépíteni: az is ő? — vagy nem ő? — így nyertek teret a közelgő gondolatok

és elemek. De most nem tudom, mi lesz, mert ebben sem szeretnék megragadni, hiszen asszociálni aztán lehet a végtelenségig.

– Mindenesetre eddig eljutott, és akkor a folyamatban a folyamatosságot is meg lehet keresni. Az egyszerű látványokkal szemben attól mozdult meg magában az érzékenység, hogy valami idegesítette az alapjában véve kedves látványokban. Felbontotta őket és kiderült, hogy az összetevőik bizarrul találkoznak, mint a kis nő és a bundája a hentesüzletben. Ez persze grafikailag a felületek különbözőségében nyilvánul meg, vagyis nagyon jól traktálható. A jelenségekről lefejtett és grafikailag jól megkülönböztetett felületek feleselése egyelőre elevenebbé tette a zsánerképet, de azután a feleselés vonalán haladva a társítás mezejére lépett, hogy minél több feleselő elemet tudjon összekombinálni. Elmaradt a zsáner és előtérbe lépett a módszer.

– Nem bánom, nevezzük ezeket a régebbi rajzokat zsánerképeknek, de ha már így elneveztük őket, ez csak azért érdekes, mert amit én ez alatt a címszó alatt lerajzoltam, soha életemben nem láttam. Például ha most megpróbálok visszagondolni egy hentesüzletre, akkor magam előtt látok egyet a Lövőház utcában, ahol ilyen húsok voltak meg minden. Gyerekkoromban Anyukámmal lementem oda. Olyan kicsi voltam, hogy csak úgy derékig értem. Ott álltam a pénztárnál és lenéztem a földre. Azután belekaroltam az Anyukámba és mentünk ki. Mire az utcán felnéztem, nem a mamám volt az, hanem egy vadidegen néni. Csak azt tudom, hogy az Anyukám is épp fekete ruhában volt, mert gyászolt, és az a néni is. Rám nézett, hogy hát te jó isten, én nem tartozom hozzá, és irtózatosan megijedtem. A rajzban még ez is benne volt. De azt a hentesüzletet, amit lerajzoltam, én egyáltalán nem láttam. Nem a látvány ragadott meg, meg az ilyen felület meg olyan felület. Lehet, hogy máskor egyszer az is megragadott, másutt, de hát...

– Végül a grafikái mégiscsak azzal fejezik ki magukat, hogy egy borzas felület meg egy sima felület, egy ilyen meg egy olyan miféle feleselésbe kezd.

– Hát igen... Most majd a saját grafikáim fognak idegesíteni. Talán ebből fog születni valami más. Tulajdonképpen végül nem marad egyéb, mint egy ilyen felület meg egy olyan felület.

– Hát azért történik még egyéb érdekesség is. Mióta már nem strapálja magát, hogy a kiragadott mozzanatokat egy-egy jelenetben hozza össze, mióta a rajzain egy-egy profilnak megvan az eleje, de nincs meg esetleg a hátulja, s a vonal, amelyik elkezdte, hirtelen átszalad egy másik fejbe, vagy keretet húz a kép szélén, ahol egyszer csak átalakul egy ház kontúrjává, azóta a motívumok egyre inkább úgy kapcsolódnak magánál a jeleneten kívül, mintha drótokat vagy áramvezetékeket húzna köztük, vagyis mintha a független jelenségek kapcsolási tervrajzát csak azért is meg akarná alkotni. A vonal, ez az ábrázolásból kiszaladó vonal, a gombolyag elszabadult vége önálló funkciót kap. Miközben két motívumot összekapcsol, eszébe jut valamilyen jelet tenni, s így keletkeznek a rajzain olyan széljegyzetek, amelyek többé-kevésbé elvontak. A kép alján a vonal gyökérzetet imitál, de fölszalad a kép tetejére kéményeket csinálni, aztán újra beleszalad a figurák fejeibe. A kapcsolás hézagosabb, de a vonal hézagkitöltő szerepe folytán tágabb is lett. Mindez magában mennyire tudatos?

– Amint az idők folyamán valamennyire jobban megismerem magamat, legalábbis bizonyos gondolataimat, bizonyosfajta közérzetemet, ezeknek az ismeretében, vagyis az ismétlődésük miatt egyre inkább tudom, hogy hova kell tennem őket, ebben

egyre nagyobb szabadságot is engedhetek meg magamnak, másrészt pedig szándékom, hogy ezt a fajta szabadságot, az önismeretre való törekvésben elnyert szabadságot ki is fejezzem. Ami a mostani rajzaimban esetleg kevésbé közérthető, az attól az én számomra még nem kevésbé tudatos. Sőt igyekszem ezeket a mozzanatokat ugyanolyan meggyőzően előadni, mint régebben azokat a bizonyos jeleneteket. Amit maga az előbb jeleknek, széljegyzeteknek és a vonal keretező funkciójának nevezett, nem asszociációk jelei, esetleg témájuk sincsen, bár a gondolat téma formájában jelenik meg, hanem inkább a gondolatoknak a metszései, a gondolatoknak azok a váltásai, amelyek minden ember agyában működnek, hiszen minden dolognak a világon különféle vonatkozásai vannak – pl. az ember fizikai meg szellemi lény, meg akta, meg szám stb. – és ezek a vonatkozások szüntelenül metszik egymást. Persze az én előadásomban ez egy szegényes dolog. Ha nem is vagyok vele elégedetlen, nem tartom fejlődésnek. Csupán jel arról, hogy egyáltalán élek. Olykor vannak gondolataim, amelyek epikusak, miközben csak egy vonalat húzhatok a tussal, de akkor ez a vonal kiterjeszkedik meg aránylag nyugodt... De a változatokat nem is lehet mind elsorolni.

– A grafikában nehezebben megragadható mondanivaló transzponált kifejezést, a vonal szabadabb kezelését kívánja. Mivel azonban a transzponált kifejezést hordozó grafikai mozzanatok nem közvetlenül tükrözik az eredeti elgondolást, például az „epikai" igényt, képesek egy bizonyos fokú önállósulásra is, ellentétben a figurális szférából visszamaradt motívumtöredékekkel, amelyeket a hasonlóság jobban megköt. Ez az ellentmondás kedvezhet a kötővonal mind fokozottabb előléptetésének, és el tudom képzelni azt is, hogy a vonalnak a gondolkodó funkciója végül autonómmá válik majd a rajzaiban. Ezt azért is megteheti, mert már most is architektonikus rendet visz a képbe, ami annyit jelent, hogy figurális támasztékok helyett a függőleges és vízszintes tengelyek energiáit bontja ki, azokra épít. – Ha nem akar ehhez hozzáfűzni valamit, akkor maradjunk ennél a jóslásnál vagy sejtésnél.

Inkább arról beszéljen még, hogy a grafikai törekvései hogyan hatnak a textiljeire, és hogy egyáltalán helyes-e az a föltevésem, hogy az átültetés a grafikából a textilbe és nem fordítva történik?

– A szövetek kézzel való megmunkálása, hímzése, varrása ősi dolog. De ami az én kapcsolatomat illeti a textillel, most érzem először, hogy itt is megtalálhatom a leghívebb, a legszemélyesebb kifejezési módot: az alkotásnak ezt a módját nemcsak a textilre, hanem mindenre át lehet vinni.

– A nagyobb textilmunkái hol láthatók?

– Kecskeméten az Aranyhomok-szállóban van egy kézzel festett függönyöm, ami kifakult, egy másik a balatonfüredi halászcsárdában, amit Makovecz Imre épített. Több kézzel festett függönyt nem is csináltam, mert ezek annyira nem állják az időt, hogy pár év múlva már rájuk se tudok nézni. Vannak még függönyeim a Szabadságszállóban, Óbudán egy gyereknevelőintézetben és a Telefonbárban. Elég érdekes volt az Óra és Ékszervállalat dekorációs anyaga, ami megszámlálhatatlanul sok órafajtát ábrázolt. Ez 59-ben a kiállításomon szerepelt. Mindezek eléggé önálló próbálkozások, teljesen függetlenek egymástól. Az egyik egy kevés színre redukált pöttyraszter, a másik azt próbálja ki, hogy milyen variálhatóság lehetséges a szigorú technikán belül és így tovább.

– Újabban úgy készíti a textiljeit, hogy a fonalat kisebb-nagyobb vastagságú kötegekben applikálja az alapra. Ez a technika talán az újdonság ingerével ragadta meg, vagy éppen kapóra jött valamilyen okból?

– Mind a kettő. Az utazásaim folyamán attól hatódtam meg a legjobban, amikor ilyen technikával készült miseruhákat láttam, szegény kis szorgalmas, magukba fordult kismesterek keze nyomát, a formát követő kis hímzésekben a szentek életét, bávatag, szomorú kis arcokat: az olyan gyönyörű, amikor a fonal így követi a könnyzacskót meg a ráncokat, és közvetlenül az anyag fejezi ki a szellemet.

– Ezzel tehát a textilben is megszerzi a vonal szabad vezetéséhez a lehetőséget – éppúgy, mint a grafikában.

– Itt ehhez hozzájárul még a vastagság és a színek szabad megválasztásának a lehetősége. Rengeteg színnel dolgozhatok, ezeket variálhatom azzal is, hogy miből mennyit használok, mi mellé teszem, mivel varrom le.

– Kiállított már ilyen technikával készült munkát?

– Ebben az évben hatszor vagy hétszer. Többet meg is vettek. Ha igaz, akkor most olyan munkát kapok, amilyenre még álmomban sem gondoltam. Tizenegy táblán harminc négyzetmétert kellene ilyen technikával megcsinálnom a Duna-szálló részére. Ilyen igénnyel, ilyen intenzitással harminc négyzetmétert megcsinálni – őrület.

A HAGYATÉK

- Erdély Miklósról -

Az alábbiakat három interjúból gyúrta össze a Magyar Narancs munkatársa, miután külön-külön beszélgetett Galántai György képzőművésszel, aki az első balatonboglári nyáron, 1970-ben ismerte meg Erdély Miklóst; Durst Györggyel, a Balázs Béla Stúdió titkárával, aki közvetlen közelről figyelhette Erdély öntörvényű filmkészítési módszerét; illetve Erdély feleségével, Szenes Zsuzsa grafikusművésszel s két fiával, a grafikus Dániellel és a kameraman Györggyel, akik a családi házban egyszerre küzdenek egy hatalmas hagyaték feldolgozásával és a szellemében velük lévő ember fizikai hiányával.

Erdély Dániel: Apám egyik utolsó mondata az volt: „Kidobom magamat az utcára. Ahogy egy szép narancsot kiejtenek az ablakon. Egy fekete héjú narancsot." Jó néven vette, ha kijelentéseinek, műalkotásainak több rétegét fedezték fel. Ehhez a mondathoz hozzá kell képzelni, hogy nagyon sok fájdalomcsillapító volt benne, morfiumos állapotban volt.

Erdély György: Meg kell próbálnunk felülemelkedni azon, ami a fájdalom szférájához tartozik, és olyan friss érzéseket táplálni, amelyek apánktól erednek.

Szenes Zsuzsa: Mindegyikünk a maga módján van tele ezzel a gyönyörű, súlyos és szomorú állapottal. Tévedés lenne, ha ez a helyzet a freudi gyászmunka fogalmára degradálódna. Nem olyan egyszerű ez, hogy az ember csak úgy feldolgozza és aztán rendbejön. Ráadásul már előkerülnek azok a letaglózó, blikkfangos kulturális sztereotípiák is – mítosz, tömjénezés, ki is volt ő valójában stb. –, amelyek megsokszorozzák a fájdalmat, amit ilyen halálos veszteség esetén bárki más is érez. Őrület, hogy szinte csak napok múltak el azóta, hogy valamennyire kezd feltárulni az életmű, és máris akadnak, akik sokallják a jelenlétét.

Galántai György: A közelében teljességgel elfelejtkeztem arról, hogy testi lény, hogy milyen a vallása, hogy milyen hibái vannak, annyira sugárzó személyiség volt. Egy testi burokba belerakott szellem. Egy komplex világegyetem, amit ha beengednek, szétrobbantotta volna a létező és rothadó világegyetemet. Őt nem integrálhatta a lassan-lassan lazuló kultúrpolitika, mert ahhoz – képletesen szólva – át kellett volna rendezni az egész lakást, kiüríteni neki egy szobát, amely tele volt kacattal, amitől nem voltak hajlandóak megválni. A legnagyobb, a legösszefoglalóbb magyar művésznek tartottam, aki – hogy méltó helyére kerüljön – egy a fehérvárinál jóval reprezentatívabb életműkiállítást és posztumusz Kossuth-díjat érdemelne, meg egy tíz centi vastag albumot, amit oda lehet tenni Warhol és Beuys mellé. Ez a minimum, ami járna neki, de még a rendszerváltás után sem kapta meg ezeket, nemhogy azelőtt. Emlékszem, röviddel a halála előtt volt egy festménykiállítása. Török Tamás beadta a tervét Zsigmond Attilának, a Budapest Galéria igazgatójának, aki először elutasította azt. De, Attila, meg fog halni, mondta Török Tamás. Mire ő: na jó, hát akkor legyen.

Durst György: A Verziót már forgatás közben följelentették az ügyeletes hivataloknál, gyakorlatilag az elkészülte előtt betiltották. Annyit tehettünk, hogy alapítottunk egy BBS-díjat és odaítéltük neki. Megpróbáltuk kiküldeni egy párizsi zsidó témájú filmfesztiválra is, de egyszerűen képtelenség volt megkapni az engedélyt, pedig ő maga is próbált intézni valamit ez ügyben.

Erdély Dániel: Úton-útfélen Aczél politikájába ütközött, ami meglepetést mondjuk nem okozott neki, hiszen határterületen mozgott, megalkuvás nélkül. Végső soron Aczélon állt, hogy egy kiállítást az első napon tiltanak-e be vagy még a megnyitó előtt.

Szenes Zsuzsa: Valamikor a 60-as években egyszer bementünk Aczél Györgyhöz. Akkoriban nem publikálhatott, eltávolították a filmművészeti főiskoláról, nem állíthatott ki, letiltották az akcióit, útlevelet nem kaphatott. Szerette volna tudni az okát. Telefonáltunk a titkárságra és kaptunk egy időpontot. Megalázó, kafkai helyzet volt. Aczél ilyen megkomponált miniszteri viselkedéssel végighallgatta, amiben az volt különösen kegyetlen, hogy úgy tett, mintha partner volna a „kulturális élet problémáinak megvitatásában", de persze nem volt az. Mosolyogva, valami József Attila vagy Ady-idézettel, már nem emlékszem pontosan, elbocsátott, s aztán minden ugyanúgy folytatódott. Ha kategorikus nemet mond, amit magában biztos tudott, az sokkal tisztább lett volna.

Galántai György: Szerintem Erdély Miklós – akárcsak az én balatonboglári kápolnám – Aczél személyes ügye lehetett. Mint az Ördög és a Jóisten kapcsolata, olyan lehetett az övék, ahol az Ördög mindent tud a Jóistenről.

Szenes Zsuzsa: Rettenetesen sokan kínlódott ezek miatt a dolgok miatt. Először őrült dühös lett, aztán egy szomorú periódus következett, ami ártott az idegeinek és az egészségének, majd a vége felé, mikor még mindig tartottak az élet tervezését lehetetlenné tevő elutasítások, néhány barátnak, egy bizonyos szellemi közegnek köszönhetően annyira megerősödött, hogy kívülről tudta nézni saját helyzetét, és szinte kezdte nem érdekelni a dolog. Egyébként szörnyű menet volt az egész.

Durst György: Kialakult körülötte egy kör, tanítványok vették körül, akik megfogadták a tanácsait. Különleges érzéke volt a mozgókép és a zene arányaihoz.

Erdély Dániel: Talán a zenéhez értett a legeslegjobban. Egész képzőművészeti kultúrája a zenéből eredt.

Szenes Zsuzsa: Tanult hegedülni, műegyetemista korában pedig az Operaház korrepetitorától énekelni. 13 éves voltam, amikor közvetlenül a háború után megismerkedtünk, ő 17. Akkor minden áldott nap az Operába vagy a Zeneakadémiára jártunk, képesek voltunk éjszaka sorba állni a másnapi jegyekért. Sokszor megríkatta a zene. Nekem is volt hozzá affinitásom, de olyan tárgyi tudásom, mint neki, az nem.

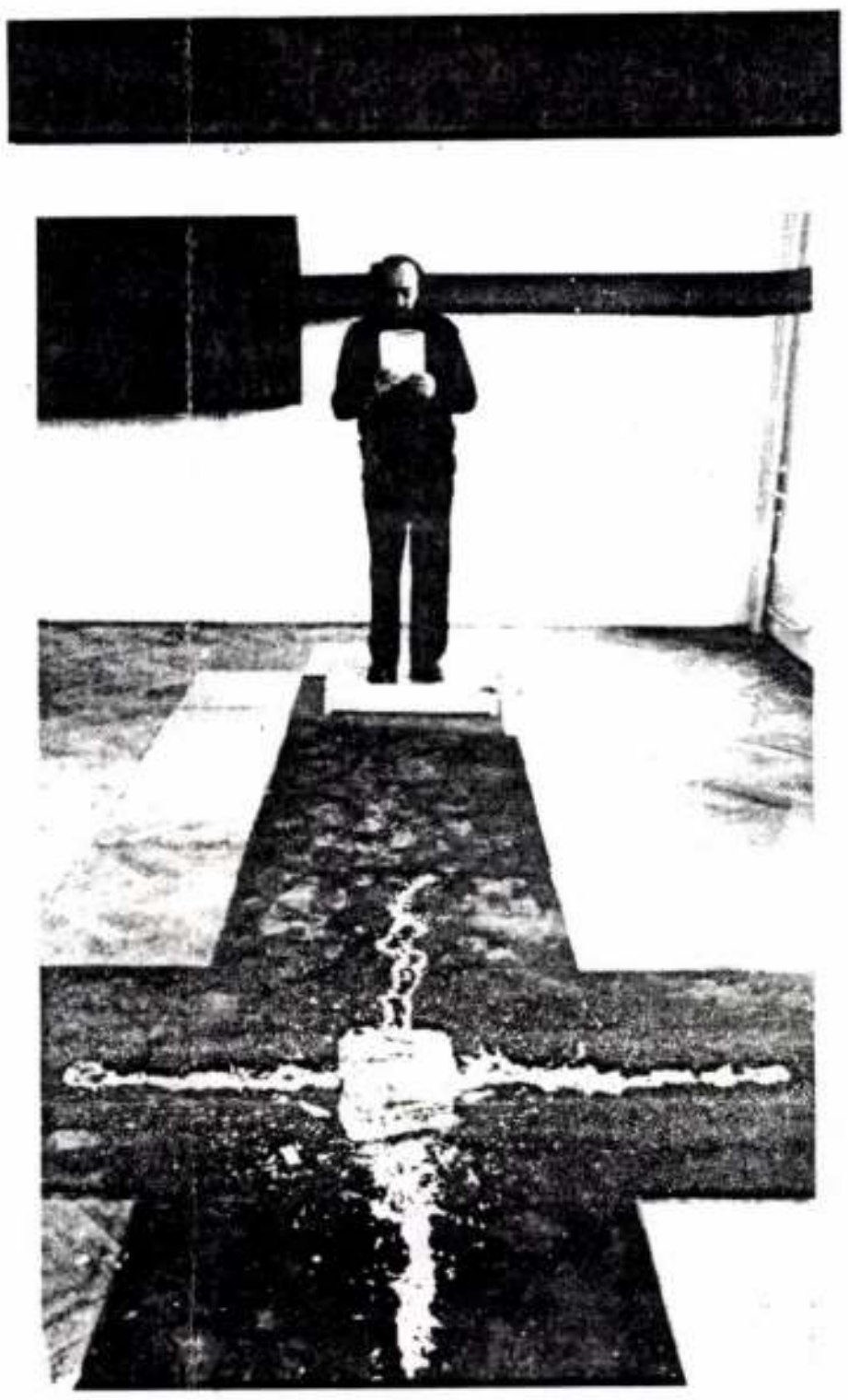

ERDÉLY MIKLÓS
„A KALCEDONI ZSINAT EMLÉKÉRE" CÍMŰ AKCIÓJA KÖZBEN
– BERCSÉNYI KOLLÉGIUM, 1980

Erdély György: Kiskorunkban nagyon szerettük, amikor anyuval együtt énekeltek.

Durst György: Amikor a Vonatút című filmje forgatása után arról kellett dönteni, finanszírozza-e a stúdió a további munkálatokat, iszonyú nehezen tudta csak meggyőzni a tagságot és a vezetőséget, hogyan fog működni a film, ha zene lesz alatta. Végül behozott egy xilofont és két órán át, amíg némán pergett a film, alájátszotta az általa elképzelt zenét. Mindig az utolsó pillanatig győzködte az embereket az igazáról. Amikor pedig ezeken a keddi vetítéseken mások filmjéhez hozzászólt a mozgókép és a zene viszonyával kapcsolatban, az a kész alkotásokon mindig érződött is. Megkerülhetetlen volt, amit mondott. Még azok is a hatása alá kerültek, akik nem szerették. Sugárzott belőle valami, belekerültünk az erőterébe.

Galántai György: Afféle „tanársegédként" dolgoztam vele a Ganz Mávag-beli kreativitási gyakorlatokban, eljártam az Indigó összejövetelekre is, de nem tartoztam a szűkebb baráti körébe. Túl jól vettem az adásait, túlságosan hatott rám, ezért távolságot tartottam tőle. Olyan sok erő volt benne, hogy féltem, beszippant, mint nagyobb bolygó a kisebbet, s ezt nem akartam. A jelenlétével hatott, mint egy Krisztus, aki nemcsak szavakkal közvetít, hanem metakommunikatív módon is.

Erdély György: Ez pedagógusi munka volt. Én nagyon örültem annak, hogy – a koncept arthoz képest, ahol a szellemi tevékenység volt a lényeg – az Indigóban nagy hangsúlyt kapott a gyakorlati munka.

Erdély Dániel: Az Indigóban óriási kihívás volt, hogy teljesíteni kell, és hogy a mi produktumunk érdekes. De az, hogy valamit megvalósítottunk, soha nem lehetett mentség a koncepció silányságára. Az olcsó megoldások mindig lelepleződtek. Őrült szigorú szűrőn ment keresztül minden ötlet, de belénk nevelődött, hogy merjünk előhozakodni minden baromságot, tudjunk állni, hogy megőrizzük a spontaneitást. Én különben kínosan vigyáztam arra, hoy sose kérdezzem meg tőle előre a délutáni feladatokat. Becsületbeli ügyet csináltam ebből, másrészt viszont úgy éreztem magam, mint aki meghív vendégségbe egy csomó embert, megterít, tálal, de neki még van egy kis tartaléka a jégszekrényben – mert hazafelé jövet vagy itthon mindig volt alkalmunk a beszélgetésre. Igaz, ez másoknak is megadatott, jöttek is folyton hozzá.

Galántai György: Az Ingidóban mindig csináltak valami kézzelfoghatót, de az összejövetelek inkább a személyre vonatkoztak, a legfontosabb a beszélgetés volt. Az egyik utolsó gyakorlatnak az volt a címe: Kép galériák számára. Ez ellen én tiltakoztam, mert az avantgarde szellemétől idegennek tartottam, mondtam is neki, ne rontsuk el ezeket a klassz srácokat. Féltem, hogy egy ilyen gyakorlat hatására képcsarnokos irányba mennek el, állami elvárásoknak eleget tevő tucatművész válik belőlük. Ellenvetéseim ellenére a foglalkozás lezajlott. Nem állítom, hogy pont emiatt a gyakorlat miatt, de tény, hogy azóta számos Indigós nagyon jól tud „mozogni". Miklós halála után szinte azonnal a legjobb helyeken állíthattak ki, szerepelhettek, valósággal habzsolták őket az intézmények. Úgy látszik, ők már emészthetőek voltak, mert külön-külön csak kisebb Erdély-dózis volt bennük. A temetése egyébként számomra döbbenetes élmény volt, nehéz beszélni róla. Sokan voltak ott a Farkasréti temető fölötti zsidó temetőben, a hegyen. Amikor földbe helyezték, szavak nélkül, a puszta jelenlétével mindenki felfokozottan sugározta ki magából a hozzá kötődő élményeket és ezek a kisugárzások összeadódtak. Akartam is csinálni utána egy kiállítást, összegyűjteni az Erdély Miklósról készült összes fotót, kitapétázni velük egy termet, hogy megtudjam, ott is megjelenik-e úgy ő maga, mint a temetésen, ahol mindenkiben volt egy kis Erdély-energia.

Erdély Dániel: Az utolsó időkben mint egy szent helyre zarándokoltak hozzá a barátok, ide is, a kórházba is. Tartani kellett a lábát, hogy ne legyen súlya, annyira fájt neki. Éjjel-nappal váltottuk egymást az ágyánál.

Szenes Zsuzsa: Fantasztikusak voltak az utolsó szavai. Már alig tudott beszélni, egészen közel kellett hajolni hozzá, hogy meghallja az ember, amit mond. Egy nappal a halála előtt azt suttogta: Viszvicsi havasok. Első pillanatban lázálomnak véltem, aztán itthon addig kutattak a gyerekek, amíg Dani meg nem találta a Buber által összegyűjtött haszid legendák könyvében a Viszvicsi havasokat. A lap másik oldalán említi Csernobilt mint az egyik legrégibb haszid zsidó települést. *(Hetekkel azelőtt robbant fel az atomerőmű – a szerk.)* Másnap, amikor bementünk hozzá, ezt hallottam tőle utoljára: „Na én most megyek, nem is olyan hideg". És ez mintha a havasokra vonatkozott volna.

Erdély Dániel: Szerintem a túlvilágra.

Szenes Zsuzsa: Akár erre, akár arra, de gyönyörű volt. A Viszvicsi havasokat én úgy kéthavonta újraélem...

Szőnyei Tamás

(A székesfehérvári Csók István Képtárban és István Király Múzeumban az év végéig látható az öt esztendővel ezelőtt elhunyt mester munkásságának egy részét bemutató kiállítás.)

SZENES ZSUZSA

Magyar Narancs

1991. nov. 24

1021

SZENES ZSUZSÁNÁL

MŰTEREM

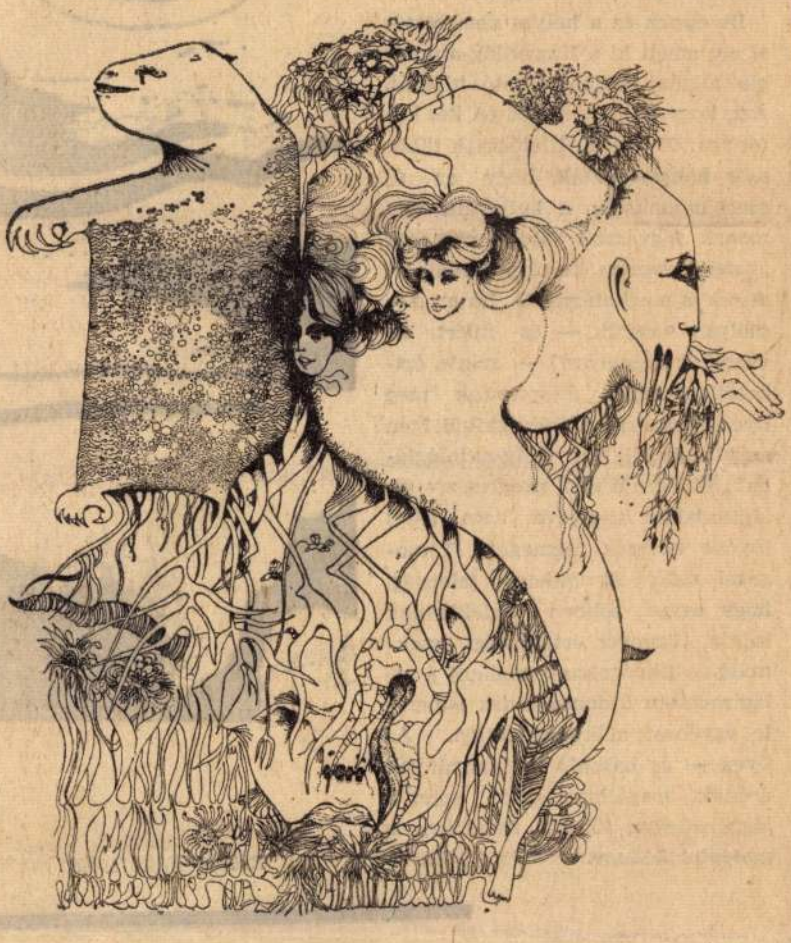

Textiltervező-iparművész, grafikus. 1959-ben rendezte első kiállítását — harmadmagával — a Műcsarnokban. 1961-ben Gyulán, utóbb a Május 1 moziban voltak grafikai tárlatai. Rajzai rendszeresen megjelentek különböző folyóiratokban és lapunkban is. Ő tervezte a nemrégen zárult Falikép 68 kiállítás szép plakátját; e kitűnő tárlatnak maga is egyik legjobb szereplője volt. Nagyobb méretű függönyei a balatonfüredi Halászkertben, a kecskeméti Aranyhomok éttermében, a Szabadság szálló bárjában és az óbudai Telefonbárban láthatók.

— Festett-textil tervezőnek ismertük, most pedig az Ernst Múzeum falikép kiállításán egészen más jellegű munkákkal, gyapjú faliszőnyegekkel jelentkezett. Áttért erre az új technikára?

— A kézzel festett és nyomott vásznak, selymek tervezését sem hagyom abba, de újabban valahogy ellenszenvesnek érzek minden közvetítő technikát. A festett textilnél sok esetlegességgel kell számolni, a vegyszeres „előhívásnál" a színek gyökeresen megváltoznak. Sok meglepetés éri az embert, néha kellemes, néha kellemetlen, de tulajdonképpen mindig más lesz a tervemből, mint amit eredetileg elképzeltem.

— Így jutottam ehhez az új eljáráshoz. Szerencsére a művészeti középiskolában a textiltechnika, a kézimunka minden ágát megtanultam — a főiskolai tantervben ezek már nem szerepeltek. Mi ez az új eljárásom? „Előfonatból", vagyis meg nem font gyapjúból hurkákat húzok ki, és ezeket vászon alapra varrom fel, pontosabban hímzem. Angol múzeumokban láttam hasonló módszert, igaz, nem faliszőnyegen, hanem selyem miseruhákon.

— Tervet, színvázlatot, „kartont" készít-e?

— Soha. Nagyon unalmas lenne így. És másolás, akkor is, ha a sajátomat másolom. Egy másfél négyzetméteres faliszőnyegen egy hónapig dolgozom, de reggeltől estig. Mivel azonban nincs mintám, le sem tudnám tenni a munkát.

— Improvizál?

— Élvezem az alakítást. Ez tulajdonképpen domborműszerű munka. Azt a fajta szabadságot keresem a textilben, amit a rajzban már megtaláltam; számomra a legnagyobb szabadságélményt a rajlolás adja, a primér alkotás. Sokan beszélnek rá a rézkarcra, azt mondják, tollrajzaim nagyon alkalmas alanyok lennének erre. Megpróbálkoztam néhányszor ezzel is, de nem szeretem a mechanikai áttételt. Az én textil faliképeim nem ipari termékek. A direkt lehetőségeket szeretem.

Szenes Zsuzsa faliszőnyegeinél a textura elválaszthatatlan a tartalomtól. Gyapjú nyalábjai párhuzamos görbék, mint a fák évgyűrűi. Témaköre a genre-től a nonfiguratívig terjed, művei mégis egységesek tartózkodó, redukált színeikkel, némi fanyarságukkal. Ha a — korszerű — neoszecesszió áramlata érinti is ezeket a faliszőnyegeket, nem szecesszió lesz belőlük, hanem Szenes. Az ő játékossága méltóságteljes, súlyos.

— Szeretnék a grafikáiról is hallani.

— Gyermekkorában olyasmit rajzol az ember, amit sohasem látott, csak gondolt vagy álmodott. Talán azért lettem művész, azért tanultam, hogy később is le tudjak rajzolni mindent, amit akarok. A felszerelés puritán: papír, toll, egy üveg tus. Mi az a maximum, amit ezzel produkálni lehet? A költőnek is elegendő ennyi, szoktam gondolni, és nem látok sok különbséget a két folyamat között.

— Volt olyan időszak, amikor — már mint végzett textil-tervező — elbújdostam a külvilágtól, napokig rajzoltam a lakásban, csak hiányzott a bátorítás. De ezt is megkaptam. *Bokros Birman* feljött hozzánk — gyermekkorom óta ismertem —, nézegette a rajzaimat. Örökséget kaptam Bokrostól, bátorítást, bírálatot, ha ez nem is volt mindig konkrét, inkább sejtelmes.

— Rajzainak világa?

— A gyermekkorom kiégett. Szó szerint, mert a *Fény* utcai lakásunk a háborúban elpusztult a tűzben. Leégett a gyermekkor, mint ahogy elégtek a babáim, rajzaim, a „regényem", rokonaim.

— Élményanyagom tehát van, szinte kifogyhatatlan; sok mindent elvettek tőlem és én szeretném újra megteremteni. Nem akarok mást rajzolni, mint amit gondolok, amire vágyom, amit elképzelek. A kompozíció, a vonalsűrűség, vagy a vonalak ritkasága, a dekorációk, költészetem stabilitása, hullámzása, szomorúsága, vagy vidámsága, annyira reálisak és elképzelhetők, amennyire gondolataim valóságosak, és annyira indirektek, amennyire elvontak az álmok.

Aprólékos gonddal megmunkált tusrajzai csak elsőre tűnnek meghökkentőnek, bizarrnak, a magjuk humanista, iróniájuk csöndes irónia. Szenes Zsuzsa — ő talán nem is tudja — mestere a műfajok elkülönítésének. Textiljei és rajzai — igaz — rokonok, de csak mentalitásukban. Összefoglalt, sommás faliszőnyegjeinek és új módon narratív grafikai lapjainak nemcsak a tematikájuk különbözik, hanem mintha két külön művész kézjegyét viselnék magukon. Ezek a művek szándéktalanul is cáfolják azt a tévhitet, hogy a textilfalikép a festménynek, a táblaképnek félig-meddig sima áttétele a szövőszékre, hímzővászonra.

— Tervei?

— Tavaly megalapítottuk a *Prizma 13* csoportot. Tizenketten vagyunk benne; belsőépítészek, kerámikusok, textiltervezők és egy ötvös. Jó csoport, és az ilyentől inspirálódik az ember. Már volt egy kiállításunk Nagykanizsán, és készülünk már közös tárlatra is. Én meg jövőre a grafikáimból rendezek bemutatót a *Dürer-teremben.*

Frank János

olykor szélsőséges, olykor nehezen emészthető — újdonságát.

De éppen ez a helyes szerkesztési elv emeli ki a Nagyvilág-antológia aligha megbocsátható hibáját. Azt, hogy nagyon drága. (A két kötet ára: 68 forint.) Illetékesek többször hangsúlyozták, hogy az új mechanizmusban a kulturális termékek fogyasztói árát nemcsak „üzleti", hanem kultúrpolitikai érdekek is meghatározzák. Ha ezt komolyan vesszük — és miért ne vennénk komolyan? — szinte érthetetlen, miért állapítottak meg ilyen luxusárat a (kétségkívül igen szép kivitelű) Nagyvilág-antológiának. Elvégre a mai, progresszív világirodalom színejava nem lehet inyenc kevesek csemegéje. Támogatni való, örvendetes jelenség, hogy egyre többen érdeklődnek iránta. Bizonyos értelmiségi szakmákban (tanároknak például) a világirodalom újdonságainak ismerete egyenest nélkülözhetetlen. Az ilyen — és hasonló — kiadványok árának megállapításánál ezért a kispénzűekre, főleg a fiatalokra is gondolni kellene.

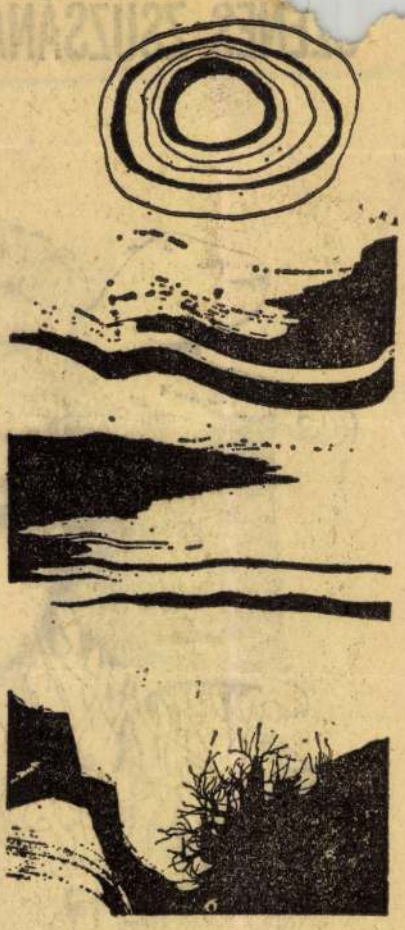

Szalay Edit: Hold

E LEVELEI

most felébredne és meglátná, mi lett az okos Nagy Frigyes és a huncut Katalin cárnő birodalmából? Hát azon, hogy a XII. Károly Svédországa, hogy meg tud ülni a fenekén, azon a helyen, ahol igazán otthon van. Pedig abban az időben úgy látszott, nem fér a bőrében. Poltavánál tanulta meg, hogy túl nagy a világ és Svécia túl kicsi hozzá.

Meglepődne? Nemigen. Az a Voltaire, aki a Candide-ot írta, nem lepődik meg a történelem akármilyen ugrásain sem, de még a százados, vagy akár évezredes változatlanságain sem.

Mindenesetre ugyanaz a tanulság, amit már Rousseau-ról is feljegyeztem: ez a feudalizmus nem volt azért olyan merev, hogy a polgárnak vagy a közrendű embernek teljességgel lehetetlen lett volna feltörnie, a legrangosabb urakkal — legalábbis az okosabbakkal — érintkezésbe kerülnie, ha igazán nagy tehetséget éreztek benne. De ez csak szerencse dolga volt: aki jó pártfogóra talált, abból már akkor is nagy ember lehetett. De mennyi lángész veszhetett el, akinek nem volt olyan szerencséje (és rugalmas természete), hogy okos, művelt pártfogókra találhatott volna. Gondoljunk Csokonaira! Milyen nagy költő, milyen láng-okos és eredeti ember, és milyen balsors!

De végülis: tetszik ez a könyv nekem? Tetszik mint olvasmány, mert érdekes is, tanulságos is, mint történelmi és emberi dokumentum, de nem tetszhet ma már az ilyen emberi magatartás. Azonban ezt is megértem. Mit tehet egy olyan korban egy Voltaire, egy szuverén szellem? Az adott lehetőségek között követi önmaga jó vagy rossz természetét, esetleg — bonyolítva a képet — politikai hajlamait, közéleti jelenlét-ingereit, siker-pszichózisát is.

Elképzelem azonban, hogy akiknek Isten a hatalomhoz korlátoltságot is adott, mennyire gyűlölhették ezt az „ész-királyt". Hiszen mindent megtudhattak, mikor, mit mondott róluk a kíváncsi, és szépségükben bizakodó, meg a nagyurak gavallérságait kihasználó, a pimaszságig szellemes hölgyeknek, és a műveltebb, okosabb nagyuraknak. Akik azt nagy-kajánul azonnal tovább adták. Óh, hisz nem ők mondják, hanem az a gonoszszájú Voltaire!

Nem lehet idézni belőle, hiszen akkor a fél könyvet le kellene körmölni. Mégis, abból a levélből, amelyet egy cenzornak írt, 1733. június 20-án, két mondatot hadd írhassak ide: *„Mivel ön, uram, abban a helyzetben van, hogy hasznára lehet az irodalomnak, ne nyesse olyan rövidre íróinknak a szárnyait, ne alacsonyítsa egészen a baromfiudvar lakójává azt, aki ha lendületre kel, sassá válhat; a becsületes szabadság felemeli a szellemet, a rabszolgaélet csúszómászóvá teszi. Ha Rómában lett volna irodalmi inkvizíció, most nem olvashatnánk Horatiust, sem Juvenalist, sem Cicero filozófiai műveit".*

De még ezeknél is nagyobbak és fontosabbak azok a levelek, amelyeket a már öreg és beteg Voltaire a jobbágyparasztok érdekében irogatott a korabeli hatalmasoknak. Ezekből a levelekből jobban meg tudom érezni (igen: *érezni*, mert ez az irodalomban és a történelemben nagy dolog), hogy miért kellett Franciaországban akkor forradalomnak jönnie, mint Carlyle vagy akárki más történetírók egyébként jószándékú és becsületes írásaiból. A földközelség és az életközelség teszi? Az is, de a szellem ereje is ott van benne.

(Azt hiszem, itt illik megköszönni a fordítónak, *Szávai Nándornak* és a gondozónak, *Gyergyai Albertnek*, hogy én, a csak magyarul olvasó, úgy érzem: a szellemből nem veszett el semmi...)

Végső tanulságul, a sok és sokféle elém tolakvó gondolat közül a legfontosabbat: íme lám, mennyire nélkülözhetetlen az igazi realista ábrázoló szépprózа még a történelemben való tájékozódáshoz is. Mint már Rousseau-nál is feljegyeztem, nincs tiszta képem arról a titokról, hogy miként nőhettek fel már a feudális társadalomban némely tehetséges plebejusok ilyen nagy emberekké? (Jó, jó: reneszánsz kapitalizmus, polgárosodás, ezt én is tudom, de én elbeszélő prózában megjelenítve élet-elevenen is szeretném látni...) A vagyonszerzés (esetleg rablás), a katonai kiválóság, de különösen az egyházi szolgálat útjain szerzett karrierek történetét jobban ismerjük, a szellem embereiről voltaképpen — pedig ők írók! — kevesebbet tudunk, mert ők mindennapi harci viszonyok között élvén, fő erejüket arra adták. Miként kellett egy csupa-intelligencia Voltaire-nek értelmében-törpék előtt úgy gazsulálni, mint e levelek bizonyítják!

★

(Lám, lám, jut eszembe a legvégén, a szegény írónak még arra is kellene gondolnia, amikor leveleket ír vagy levelekre válaszol, hogy ezeket még századok múltán is olvashatják. Csak hogy erre is érvényes, ha szabad volna egy régi mondatomat idéznem, hogy *„aki eleve klasszikus akar lenni, az csak eklektikus lesz. A klasszikusok úgy születnek, hogy egészen odaadják magukat az ügynek, így lesz az írásból és a gondolatból: tett".*) *A Voltaire-i élet és életmű: íme történelem lett.*

Távolodás nélkül

ILLYÉS GYULA DÓZSA DRÁMÁJA SZEGEDEN

Megesik gyakorta, hogy a rendezés, amelynek az előadás létrejöttében meghatározó szerepe van, szinte észrevétlen marad, mert elsődlegességét egy-egy színészi alakítás ereje képes feledtetni. A szegedi Kisszínház mostani előadásán erről a feledésről, a rendezés háttérbe szorulásáról szó sincs. Jelenléte végig, állandóan érezhető. Annál inkább, mert Illyés *Dózsá*jának színpadra állítása erőteljes dramaturgiai beavatkozásokkal párosult. Az történt ugyanis, hogy Sándor János, a rendező szabad fölhasználásra megkapta az író özvegyétől a mű kéziratban maradt részleteit, szövegvariációit; Illyés, mint ismeretes, többször átdolgozta a *Dózsát*. A rendező e részletek közül sokat beépített az előadásba, a kinyomtatott szöveghez képest a dráma igen sok helyen új sorokkal bővült, általában két-ötsoros kiegészítésekkel. Anna Dózsát sirató zárómonológjában például a szegedi színpadon hangzanak el először ezek a sorok: „Ti vagytok a sír, mely elnyelte őt, / melyből életre kelhet. / Ti feleltek, hogy feltámad-e ő, / kinél hősebbet nem szült képzelet, / vagy könny és szó már késő értetek."

Csernák János és Kovács Zsolt
HERNÁDI OSZKÁR FELVÉTELE

De a rendező-dramaturg ezen az aprólékos és nehezen észrevehető beavatkozásokon kívül föltűnőbb, látványosabb változtatásokat is végrehajtott: jeleneteket hagyott ki, vont össze, illetve csoportosított át. Kimaradt például az első kép, az előadás nem a Duna-parti török—magyar összecsapással, hanem a várbeli jelenettel kezdődik. A harmadik felvonás Csanád várában játszódó részletének elejéről a parasztság csatavesztését bemutató kép maradt el. Nemcsak a szöveg lett tömörebb ezáltal, a szerkezet, a cselekmény kibontása is drámaibbá vált. Mindennek következtében Illyés Dózsa Györgyének olyan új változata került közönség elé Szegeden, amelyet eddig egyetlen színpadon sem láthattunk. Az előadás épp ezért érdekesebb, sok szempontból izgalmasabb, mint előre várni lehetett.

Mai színpadjainkon a változtatás rendszerint eltávolodás a szerzőtől és magától a drámától, még jó, ha nem egyenes szembefordulás velük. Szegeden ez másképpen történt: a módosítások hűségesek az íróhoz és a dráma mondanivalójához. Az előadás kristálytisztán, világosan, félreérthetetlenül közvetíti Illyés szándékait. Például hogy elsősorban Anna — közléseinek, sorsának — hatására radikalizálódik Dózsa, a virtusnak élő katona a lány szavait hallva figyel föl először a nép nyomorúságára. Szemléletes és erőteljes a ceglédi paraszttáborban történtek bemutatása is. A föloszlató parancs éppen akkor érkezik, amikor Dózsa már eltökélte magát a harcra. Világos az is, miért nem vállalja az elfogott Dózsa a Zápolya fölkínálta alkut. Számára immár elképzelhetetlen és elfogadhatatlan, hogy a parasztokat kizárólag katonaként, ha tetszik, ágyútöltelékként számítsák be az egyezségbe, azaz a jövőbe.

Illyés epikus karakterű darabjában nincsenek igazán nagy, hálás szerepek. Még a leginkább drámai jelenetben is — Dózsa és Zápolya vitája — az írót elsősorban a történelmi-politikai probléma izgatja. Szirmai Péter Zápolya alakítása mégis igen figyelemreméltó: sajátos színt ad a királyságra törő főúr nehezen kiismerhető titokzatosságának, rejtélyességének. Herendy gróf szerepe terjedelmét tekintve nem nagy; Hollai Kálmán súlyos alakítása jelentőssé teszi. Mészáros Lőrinc Kovács Zsolt előadásában néha csak parázslik. Pedig végig izzania kellene. A parasztok, Dózsa hívei közül Lengyel János öreg Mátéja a legelmélyültebb. A vendég Csernák János Dózsája átgondoltan egyensúlyoz a hősi és a köznapi magatartás, a vezér és a nép képviselőjének szerepe között. Hasonló föladat jutott az Annát alakító Juhász Rózának. A szerelmes nő és a parasztok vágyait közvetítő ember alakját fogta harmonikus egységbe.

Egyetlen igazán zavaró mozzanat van az előadásban. Molnár Zsuzsa a főúri hadsereg közkatonáinak olyan jelmezt tervezett, amely stilizált modernségével nemcsak a többiek korhű ruházatától üt el élesen, hanem a dráma, az előadás szellemétől is.

ÖKRÖS LÁSZLÓ

A Férfi tragédiája

BARTÓK-EST A ZALA-EGERSZEGI SZÍNHÁZBAN

Ruszt József misztériumszínháza eljutott az örök misztériumig, Férfi és Nő viszonyának esetlegességeket lehántó, „nembeli" megfogalmazási kísérletéig. Zenei fogantatású dramaturgiai gondolkodásának logikus következménye, hogy partneréül Bartók Bélát választotta: az egyfelvonásos triptichont. *A kékszakállú herceg várát, a A fából faragott királyfit* és *A csodálatos mandarint*.

Prózai színház számára rendkívüli a kihívás. De rendkívüli a rendezői koncepció is. Ruszt a három darab — az opera, a táncjáték és a pantomim — szerves gondolati egységének igazolására mindegyikben ugyanazzal a színésszel és színésznővel, Szalma Tamással és Fekete Gizivel játszatja el a főszerepeket. Lévén prózai színészek, ez csak a hagyományos előadásmód törvényeinek áthágásával és új szabályok fölállításával, azaz a művek szükségszerű átértelmezésével lehetséges. Ellenszolgáltatásként létrejön a trilógia *egységes műegészként* való fölfogásának esélye, ami új minőségi elemet visz a darabok színháztörténetébe.

A kékszakállú herceg vára előtt elmondott s az eredeti Balázs Béla-szövegkönyvhöz tartozó Regös-prológus szellemi mottója az előadás egész tartamára érvényes. A kérdés — „Hol a színpad: kint-e vagy bent" — most nem okozhat dilemmét. A dráma a lélek legintimebb szférájában zajlik.

A *Kékszakállú*ban a zene — lemezfelvételről — a pantomim szinkronja: az énekhang mintegy a két szereplő belső monológjaként szólal meg. Az első percekben ez határozottan zavaró: a némajáték a zenében lejátszódó dráma illusztrációjának hat. Ha azonban megbékélünk vele, be kell látnunk, hogy az operaszínpadon sohasem sikerülhet a belső folyamatok ilyen érzékeny mimikai és gesztikus leképezése. Még a televízióban sem. Maga az éneklés, mint fiziológiai jelenség bizonyos értelemben, szükségszerűen teátrális, míg a némajáték érzelmileg és pszichikailag megtelik a részletek finomságával. Judit hangulatváltásai, az odaadás és elutasítás, a harmónia és hisztéria, az alázat és a gőg ellentétes hullámai éppúgy plasztikusabbá válnak ebben az előadásban, mint a Kékszakállú sóvár reménye a megváltásra és rezignált beletörődése a társtalanságba. Ebből következően tragikusabban fogalmazódik meg az alapgondolat is: a férfi-nő kapcsolat metafizikai kilátástalansága. Kölcsönös reflexiórendszer alakul ki a zene és a pantomim között, a kettő viszonyából jön létre az érzéki élmény, amit fogalmilag tovább árnyal a szöveg (annak ellenére, hogy a BBC-felvételen csak Tatiana Troyanos nyújt mind vokális, mind szövegegítési szempontból kimagaslót, Siegmund Nimsgern szerényebb teljesítményével szemben).

*A fából faragott királyfi*ban Ruszt a szükségesnél bonyolultabb szimbolikát alkalmaz, hogy a mesefilozófiát átalakítsa, ha jól értem, elvont művészetfilozófiává. A némajáték főszereplője — a Tündér — itt afféle puhakalapos, ballonkabátos entellektüel („Alkotó" vagy „Gondolkodó"), aki a saját varázshatalmi szférájában — alighanem a képzeletében, azaz a műalkotásban — vezeti el a talmi érdeklődésű, unott „Királykisasszonyt" az igazi emberséghez: a „Királyfi" szerelméhez. A némajáték cselekménye kissé túlspekulált és zsúfolt, inkább intellektuális, mint evokatív élmény, nélkülözi az érzelmi-gondolati koncentráltságot, ami legfőbb forrása a *Kékszakállú* drámai feszültségének.

Fekete Gizi és Szalma Tamás
KELETI ÉVA FELVÉTELE

És, persze, nem hiányzik *A csodálatos mandarin*ból sem. Ennek átdolgozásakor maradt Ruszt a leghagyományosabb, még abban az értelemben is, hogy visszatért Lengyel Menyhérthez, aki eredetileg színészekre, nem balett-táncosokra írta pantomimját. Fundamentális változtatás ugyanakkor, hogy elhagyja az utalást a konkrét társadalmi környezetre, és az „európai nagyváros" helyett maga a férfi és női szubsztrátum lesz a játék „színtere". A Mandarinban jelképesedett határtalan Férfivágy megnemesíti és halálában meg is váltja a Lányban megtestesült Csábító Nőt — ennyi a sallang nélküli cselekmény.

A három darab összefüggéseire utal az azonos szcenika. Menczel Róbert elvont játéktere egy jelképes kapun át a lélek misztériumszínpadára csalogat; Vágvölgyi Ilona és — *A fából faragott királyfi*ban — Menczel Róbert ruhái funkcionális leplek, amelyek, ha lekerülnek a főszereplőkről, ember voltuk pőreségét csak egy kis trikó vagy nadrág takarja. Vándormotívumok szövik át az előadást. *A fából faragott királyfi* panteizmusát kifejező allegorikus figurák megjelennek a Kékszakállú birodalmában is; innen viszont a hetedik ajtó három régi asszonya vonul át *A csodálatos mandarin*ba. A többi hat ajtó mögül egy minisztránsfiú előhozta jelképes tárgyak is föl-fölbukkannak a másik két opuszban. Így tükröződnek egymásban a gondolati motívumok, hasonlóan ahhoz, ahogy a három darab háromféle nőalakja — ugyanaz a színésznő — időnként kutatva firtatja önazonosságát egy tükörben.

Mert a szerepbeli átalakulások ellenére a két főfigura mindvégig ugyanaz a Nő és ugyanaz a Férfi, akik kapcsolatukba sűrítik az élet megannyi spirituális és érzéki élményét. Mindezt szavak nélkül, *metakommunikációval* eljátszani nem csekélység. A feladat fizikai teljesítménynek sem utolsó, de Fekete Gizi és Szalma Tamás az attrakción túl sokkal többel szolgált. Előbbi az „örök nőiesség" vonzó metamorfózisaival, utóbbi a kozmikus férfimagány tragikumérzetével — ami e jeles egységbe vont három remekmű alapsugallata.

KOLTAI TAMÁS

Titkosírás

Rengeteg tárgyat tudok magam köré rakni, amelyekhez Szenes Zsuzsának köze van. Egy ismert és elismert textilművésznek valószínűleg elsősorban textilekben kellene megnyilvánulnia, ám ami itt van előttem, mégsem csupán textil. Grafikák és könyvek, amelyekben hol szerzőként, hol illusztrátorként, hol a borító tervezőjeként vagy éppen lektoraként szerepel.

Szenes Lajos lánya bálványként tisztelt apjától tanulta a könyvek szeretetét. És milyen könyvekét! Szenes Lajos a háború előtt és alatt a Népszava könyvesbolt vezetője, majd tulajdonosa volt. A bolt Goethe, Schiller borítójába burkolva, haladó irodalmat juttatott el ezrek kezébe. A kis Zsuzsi már tizenegy-tizenkét évesen fontos üzeneteket hordott olyan embereknek, akikhez felnőtt aligha juthatott volna közel anélkül, hogy felhívja magára a rendőrség figyelmét.

Ugyanez a lány (asszony) az ötvenes évek elején az Iparművészeti Főiskolán kéri lövészet alóli felmentését: — Kérek engedélyt lelépni. Szoptatni megyek! — jelenti vigyázzállásban. Fia, György ma operatőrnek készül; a televízióban dolgozik, s estire jár, a Filmművészeti Főiskolán. A kisebbik fia, Erdély Dániel, grafikus. Két évtizeddel ezelőtt ő játszotta el Szabó István *Apa* című filmjének gyerekfőszerepét.

Szenes Zsuzsa családi indíttatása kisugárzik jelenére, mindennapjaira. Amikor boldogan fedezi fel édesanyját a *Könyvvilág* címlapján, amint egy hajdani könyvhét egyik sátrában könyvet kínál; ahogyan körülveszi magát képeikkel... Bokros Birman Dezsőről, a szobrászról, Szenes Lajos barátjáról készült portréfilmben is feltűnik a fiatal, karcsú Zsuzsa, mint modell. Talán a szülők baráti kapcsolatai tették, hogy Zsuzsában mindig megvolt a készség a kapcsolatteremtésre, a barátságra, a közösségben, a közösségért való munkálkodásra.

És ami így leírva közhelynek hangzik, az Szenes Zsuzsa életében és mindazokében, akik valaha találkoztak, vagy találkozni fognak vele, valóság, élmény. A fiatal iparművészt, aki textilnyomóként végzett a főiskolán, amint bekerül a Képző- és Iparművészek Szövetségébe, azonnal megbízzák a kiállítások szervezésével. Ő (is) ötletadója annak a bemutatkozásnak, amely a magyar textilművészet számára az első fellendülést hozta: a *Textil falikép '68*-nak az Ernst Múzeumban. Ötletadó és résztvevő: ekkor állítja ki első tűzött gyapjú faliképeit. A technikát maga találta ki, az alig megdolgozott gyapjúpásmát vezeti-hajlítja a felületen, és egy más színű gyapjúszállal, fonállal levarrja. A felület fonállal berajzolt lesz; szelíd; nyuszi puhaságú fonalak formáznak bumfordi urakat; pozsgás kislányarcot, s virágot, füvet, fát, a természetnek azt a részét, amely a fonállal a leginkább egyértelműen fejezhető ki. Szenes Zsuzsa valósággal teleírja a faliképet. Hogy ez a titkosírás miként lesz a későbbiek forrása? Magyarázat az ugyanekkor született grafikákban keresendő. Mert grafikái, amelyek a tűzött gyapjúképekkel egy időben születtek, egyáltalán nem szelídek! Amikor 1968-ban megismertem, éppen Antonin Artaud bűvöletében találtam: a „kegyetlen színház" manifesztumának szerzője nagy hatással volt rá. A vonzás valószínűleg a huszadik századot idő előtt átélt és megérzett látomásnak szólt, mint ahogyan később egy másik francia, Baudrillard nyerte meg, könyvével. Ezt le is fordította. De kiadásra már nem fogadták el. Pedig Jean Baudrillard nem az önmagát a kegyetlen színházban „kiélő" embert tette vizsgálódás tárgyává, mint Artaud, hanem a korunkat leginkább szimbolizáló autózó embert. Szenes Zsuzsának ezeket a textilektől, grafikától távol álló érdeklődési köreit is fel kell térképezni, hogy a teljes ember kerüljön látószögünkbe.

Szenes Zsuzsa

A SZERZŐ FELVÉTELE

Már a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején előtűnik ugyanis lapjain valami új teljességigény. Egy-egy gondolatkört jár körül, s nagyon világosan, nagyon közérthetően rajzolja le, rakja egymás mellé — például *Az erdő törvényei*ben — azt a látványként ábrázolható jelenségcsoportot, ami az erdővel összefügg. Valóságos használati utasítás ez az erdőhöz, képben és Szenes Zsuzsa gyöngybetűivel: ... ülj le, pihenj, nézz, jobb, ha nem nyúlsz a növényekhez ...

Miközben textiljein a szelíd szösz fűszálat ábrázol, a grafika int és figyelmeztet.

A nyolcvanas évekre mindez megváltozik. Felcserélődnek a szerepek. Már 1976-ban — egy közbülső fordulat után, amely során talált tárgyakat, talált textileket varr képekké — megszületik a *Hideg ellen általában* című textilje, amely egy valódi katonai őrbódé körülhímezve, megszelídítve. Csak egy anyának van akkora ereje, hogy még a bódét is telehímezze. Mint ahogy megpuhítja gyapjúval a gázálarcot is, amelynek az *Ami használati tárgy volt egykor, ma dísz* címet adja.

A *Huzat* — tárgyegyüttes. És telitalálat. Szürkészöld-fehér csíkos huzatba burkolt enteriőr: szék, asztal, tévékészülék, gitár, vadászpuska. A két szín, a tárgyak szemléletről, életmódról árulkodnak. Megszületik a vászonba burkolt *Cella*, majd az *Alma Mater;* az Iparművészeti Múzeum — ez volt hajdan a főiskola is — egy emeletének minden tárgyát, bútorát fehér textilbe burkolja. Lényegmegtartó fedés? Védelem?

A fanyar, irónikus, keserű textilművek „kimondása" megszelídíti grafikáit. Most már tudja, hogy a „védd az erdőt" — meg a többi jóra buzdító felszólítás „szélbe írott betű csak, rajz rohanó vizeken". Ettől kezdve írja a titkot ...

Kiállítást csinál titkosírásaiból; e kriptográfia pontos, értelmes, ugyanolyan gyöngybetűs írás, mint az eddigiek. Csak éppen helyenként néhány betű, betűrész hiányzik belőle. Mi, akik nem fogadtuk meg a „védd az erdőt" intelmét, most bezzeg buzgón silabizáljuk, mit üzenhet... Ragyogó boríték-sorozatot készít, meg grafikát betűkből, amelyek csak és kizárólag azt a formát jelentik, amit hordoznak, ugyanúgy „olvasandók", mint a grafikai jelek: a kör vagy a háromszög, a csillag vagy a meandervonal.

Barátai fotóiból — 3—5 éves korukban! — tablót készít. Megsokszorozza apja, anyja fotóját, s megfogalmazza velük jellemzőiket. Majd egy amerikai utazás, meghívásra: minden szabad idejében felhőket rajzol, puha bárányokat, szürke réteges gomolyt, és „álmodozva pingál enyhekéket". A régvolt tűzött gyapjú grafikai rokonait.

Egészen különös feladatokat vállal: a nyíregyházi művelődési ház textilmennyezetét maga bogozza; üvegasztalon nagyítóval másolja, rajzolja Győrffy István szűrgallérjait egy kiadásra kerülő könyv számára. Az első cigányregény, a *Füstös képek* borítóját az író, Lakatos Menyhért jóbarátjaként rajzolta. Zsüriz, véleményez és tanácsol. 1974—78-ig a textilesek titkára volt, éppen a magyar textil fellendülésének, sikereinek időszakában. Sikeres ember.

Mi a siker? Idézik. Közlik textiljeinek fotóit magyar és külföldi folyóiratok. Kiállít. Talán egy kicsivel többször hívják külföldre kiállítani, mint idehaza. A Műcsarnokban idén a második kiállítása lesz. Az első 1959-ben volt. Néha kap egy-egy nagyobb megbízást. Tükröseit hajdan százszámra csinálta a Képcsarnoknak.

Siker? Tíz évig járt egy farmerszoknyában. Most négy téli ruhája van, s nyáriból talán három. Boldog, hogy a megnövekedett család, fiai, menyei, unokái tetőtér-beépítéssel élettérhez jutottak. Egy olyan házban, ahol Jászi Oszkár lakott azelőtt.

Mint egy mérleg két serpenyője, úgy van egyensúlyban Szenes Zsuzsánál textilművészet és grafika. A textil mindig nagyobb lélegzetet kíván; nemcsak kigondolni, megtervezni, de megcsinálni is nehéz. Ha elfárad, ha gondja van, mindig a grafikához menekül.

Egyszer, az alig végzett főiskoláshoz feljött Bokros Birman, megnézni, mit csinál. Textilmunkája nem lévén, éppen rajzolt. Szomorúan. „Ne búsulj — mondta a szobrász —, ez a te aranytartalékod!

TORDAY ALÍZ

Gyenes Kinga
textiltervező iparművész

1978. IV. 28. 21.34. Kossuth

Láttuk, hallottuk...

- Egy új kis galéria nyilt nemrégiben Egerben, a Galléria Negyven. A müvészet táguló világa sorozat részeként most a textilmüvészet új kisérletét bemutató kiállitást látható itt. Ennek a cime a Textil a textil után. Forgács Évától azt kérdezem, hogy jól látom-e laikusként, hogy ez itt kiállitó iparmüvészek a textil hagyományos értelmezésétől igyekszenek szabadulni?

- Nem tudom, hogy szerencsés megfogalmazás-e az, hogy igyekezenk megszabadulni bizonyos hagyománytól, azt hiszem, hogy a kiállitás létrejöttét is már annak köszönheti, hogy ez a hagyomány erősen kérdésessé vált. És éppen olyan müvészek müveit láthatjuk itt, akik tul vannak ezeken a hagyományokon és valóban azt keresgélik, hogy mi következhet ezután. Nagyon szellemes a kiállitás cime is. Ez a Textil a textil után elnevezés.

- Mit rejt ez a cim?

- Tulajdonképpen azok a müvek, amiket itt láthatunk, annyi közöset tartalmaznak, amennyit egy festészeti kiállitáson is a képek pusztán annyival, hogy mindegyik vászonra van festve. Tartalmaznak, tehát anyagában mindegyik tartalmaz textilt. De ettől eltekintve egészen más irányba mutatnak. Azt hiszem, hogy a kiállitásnak éppen ez az egyik erőssége, talán a legerősebb pontja, hogy olyan kevés müvel, amennyit itt láthatunk, ilyen sok féle problémát felvetni, telán nem nagyon sikerült még kiállitásnak Magyarországon a közel múltban.

- Melyek ezek az utak? Milyen lehetőségek....

- Felvetődik itt egyfelől a textilmüvészet további lehetőségei, azt talán Szemes Zsuzsa müvei jelzi, talán nagy képü dolog azt mondani, hogy lehetőségeket keres, inkább tisztázza a jelenlegi helyzetét. Az ő eddigi megszokott szines, erősen szines, dús anyagmegmunkálású gyapjútüzései elmaradnak, durva szákvászonnal borit be egy belső teret.

- Bajkó Anikó viszont kifejezetten a képzőmüvészet felé közeledik.

- A másik probléma, amit itt nagyon világosan láthatunk a különböző képzőmüvészet müfaji határoknak a kérdésessé válása. Látható itt Keserü Ilonától, aki festő, olyan kép, aminek az anyaga textil, Bajko Anikó müve egy eredeti textilestől származik, Tehát nem festőtől, mint Keserü Ilona, hanem textilmüvésztől, és mégis kimondottan képzőmüvpszeti hatásokra törekszik. Az egymás mögé helyzett szinezet és roncsolt selyemanyagoknak az áttetszőségével és azokkal a kimondottan képi hatásokkal, amik igy létrejönnek.

- Külföldi vendége is van a kiállitásnak Alan Lupap.

- Igen. Ugy gondolom, hogy az egyik legerősebb, legátütőbb erejü és legszinesebb egyénisége ennek a kiállitásnak, aki egyfelől nagyon szellemes kis tárgyat, textil tárgyat állitott ki, másfelöl dokumentációit olyan akcióknak, amelyek textilmüvészet ürügyén akarom, a köznapi életben használatos textiliákat állit elő, és a köznapi életnek a legprózaibb cselekvésü formáit, mint teregetés, például olyan módon sikerült összekombinálnia, kás romániai faluközösségekben, ezekből akciómüvészetszerü cselekvési formákat alkotott.

- Azok a lehetsőges utak, amik itt felvázolódnak, ezek egyfajta megvalósulási lehetőséget mutatnak vagy pedig valóban kisérletek. Lehet, hogy nem fogalmaztam elég világosan, de hát ez egy valóban kisérleti műhelykiállitás-e, vagy pedig már egy állomása ennek az útnak.

- De nagyon világosan fogalmaztál. Ez a kérdés valóban nem eldönthető. A kis galéria müfaja alkalmas arra, hogy a mégiscsak

semleges kiállitási környezetben bemutassa azokat a legújabb müveket, amelyeket az emberek esetleg maguknak az alkotóknak is nagyon sok ~~kételyü~~ kételyük van.

- Film, szinház, képzőmüvészet kritikai müsorunkat Szakács Ildi vezette. Szerkeszti Koltai Tamás.

SZENES ZSUZSA

Kovács P. - A tegnap sz.

150.0.

edelem kiadatlan politikai levelei.

: Köpeczi Béla. Bp. 1958.

lt forráskiadványból 20 oklevél
i elemzése, továbbá a forráskiad-
.

Forráskiadványok

rga Endre. Bp. 1958. /Bevezetés és
./

Maksay Ferenc. /Bevezetés és tá-

zsák 1570. évi adóösszeirása.

ák 1559. évi összeirása. Bp. 1977.

asági iratai /1631-1648/. Sajtó
Bp. 1954. /Tájékozottság a közzé-

SZENES Zsuzsa

Szerény Gábor ellenőrzőjéből
ÉS 1991. 22. sz. 12. p

/Cassirer/ ellené
gálati szint: a "
azonos a "materia
by anthropoligist
'mental culture'
reunite ideas and
visual froms: the
and works of art,
ples, both tools
90. V.ö.: Gombrich, E
Horse or the Roots
ditations on a Ho
the Theory of Art
Garger kérdésével
mény elválasztása,
Art /=Wertprobleme

Szauer Zuzsa

9421469 AKAPRINT

SZÉCHENYI · IRODALMI · ÉS · MŰVÉSZETI · AKADÉMIA

· 1992 ·

MEGHÍVÓ

A BUDAPEST GALÉRIA

VALAMINT

A SZÉCHENYI IRODALMI
ÉS MŰVÉSZETI AKADÉMIA

MEGHÍVJA ÖNT

SOLTI GIZELLA és SZENES ZSUZSA

GOBELINMŰVÉSZEK

AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ KIÁLLÍTÁSÁRA

1994. MÁJUS 26-ÁN 17 ÓRAKOR.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

KORNIS MIHÁLY

ÍRÓ

A KIÁLLÍTÁS HELYE:

BUDAPEST GALÉRIA
KIÁLLÍTÓ HÁZA

III. LAJOS U. 158.

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:

1994. MÁJUS 26-TÓL JÚNIUS 26-IG

HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 10–18 ÓRÁIG

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 OKT 17

1021

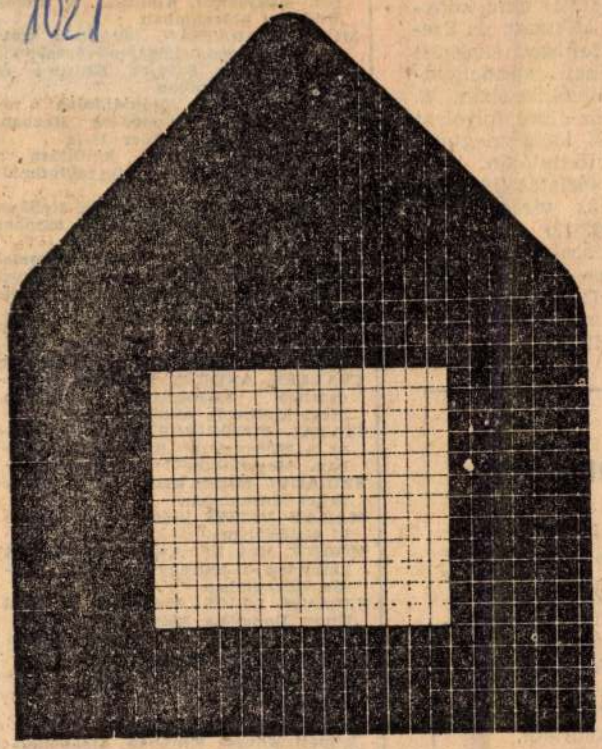

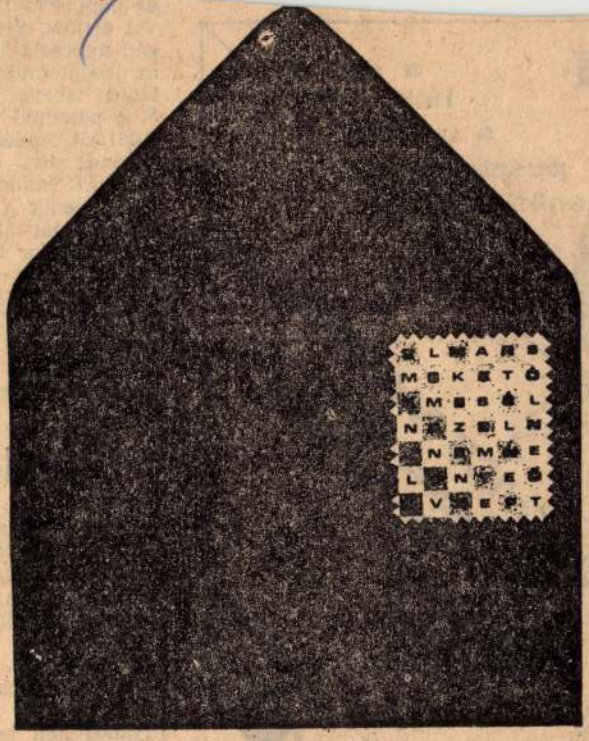

Szenes Zsuzsa: Kriptográfia

1981. OKTÓBER 17.

és papi rend (1961/41) című könyvet elemzi. *S—i* Mikszáth és Szeged kapcsolatát fejtegeti (1960/24) az irodalomtörténeti vándorgyűlésen tartott fölszólalásában. *S. S.* a pozsonyi Tűz című folyóirat (1961/51) emlékét idézi megjelenésének 40. évfordulóján. *SZ. B. E. Ék* Sándor tárlatát (1959/39), *Sz. J.* pedig A tűz virágai című antológiáját 1963/13) ismerteti. *—y—*. Fodor Klára előadóestjéről (1961/28), *—yo—* a Jelenkor novelláiról (1962/12), *—z, —y,* Szerb Antal irodalomtörténeti munkásságáról (1959/11) ír.

Közlemény

Felhívjuk a pályakezdő fiatal írók, költők, kritikusok figyelmét, hogy az 1982. évre szóló Móricz Zsigmond Irodalmi Ösztöndíj pályázatainak beadási határideje 1981. november 10. A pályázatokat és javaslatokat a Művelődési Minisztérium Irodalmi Osztályához kell benyújtani.

TÖRÖK [illegible]
ci Madách Művelődési Házban. Megtekinthető: október 18-ig
TROMBITÁS TAMÁS kiállítása a Stúdió Galériában. Megtekinthető: október 21-ig
BALÁS ESZTER kiállítása a Helikon Galériában. Megtekinthető: október 22-től
A GYERMEK KÖRNYEZETE címmel designkiállítás a szolnoki Megyei Művelődési Központban. Megtekinthető: október 25-ig
BÁLINT ISTVÁN: LENT VAGY FENT. Kiállítás a Vízivárosi Galériában. Megtekinthető: október 26-ig
CSAVLEK ANDRÁS kiállítása a Képcsarnok salgótarjáni termében. Megtekinthető: október 29-ig
FIATAL FOTÓRIPORTEREK kiállítása a Műegyetem „R" Fotógalériájában. Megtekinthető: október 30-ig
SZILÁGYI IMRE kiállítása a gyulai Erkel Múzeumban
MAKAY JÓZSEF kiállítása a Szolnoki Galériában
MÓRICZ IDA ÉS ANGELA VARGA kiállítása a nyíregyházi Jósa András Múzeumban
SZLÁVIK LAJOS kiállítása a tatai Kuny Domokos Múzeumban
TAVASZY NOÉMI kiállítása a harkányi Bolgár Múzeumban
VIDOR FERENC fotókiállítása a Magyar Urbanisztikai Társaság székházában
DOMOKOS GÉZA kiállítása a kecskeméti Művész Klubban. Megtekinthető október 26-ig

1021

Szenes Zsuzsa
Művészet
Budapest, 1973. nov.

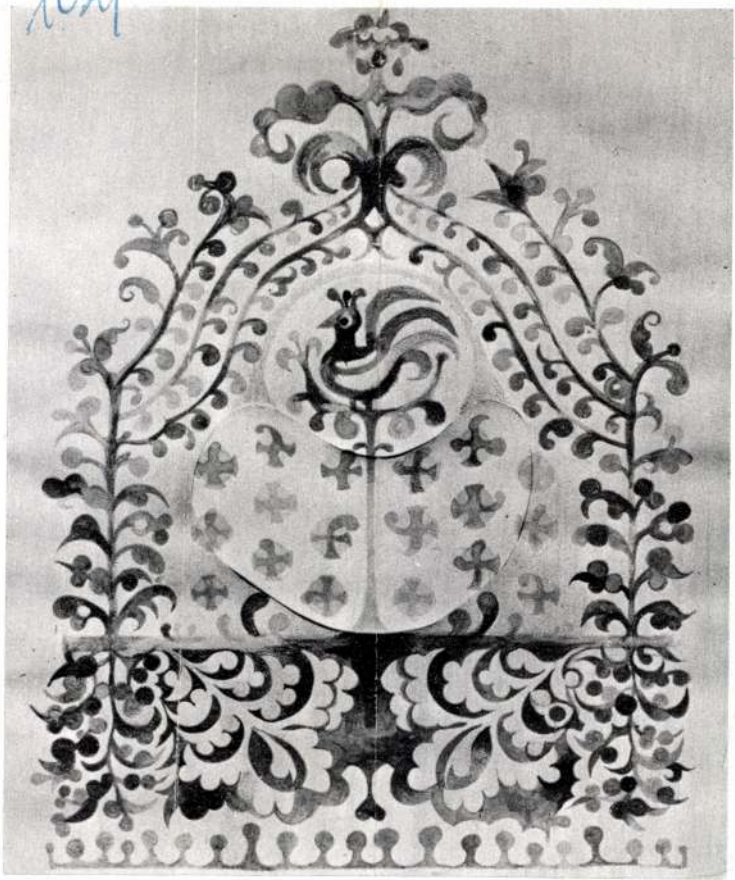

Hübner Aranka: Falikárpit
Kodolányi László: Rézburkolat, részlet (Szamovár-Bár)
Szenes Zsuzsa: Gyapjúszőnyeg (vázlat)

iszen az épületet, műemlék jellege miatt, ce kosárives végfalán, Ortutay Tamás kerámia-

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 2o.

XX. évf. 12. sz. 4. lap.

ebecske leült és várt. Napokig. Leste az utat. Hetekig. Nem mozdult a helyéről. Hónapokig. Két teljes esztendeig.

Csodamód nem pusztult éhen. Az arrajárók már ismerték, vetettek neki valamit. De nem szegődött senkihez. Nézte az utat. Azon is csak az autókat. Hírét vette egy állatorvos, kutyák irgalmas barátja. Elhatározta: helyet szerez neki, mint szerzett már annyi kivert ebnek. Az állatorvos — akit kutyamágusnak titulálok, mert titokzatos módon a legdühödtebb cerberus is kezes báránnyá válik puszta közeledtére — jó falatokkal akarta magához csábítani. Vesztegethetetlen volt. Gyámolítója meg sem közelíthette, a kutya csak távozása után falta be az adományt. A vékonydongájú, szemmel láthatón aszfalton nőtt városi állat böjtös napokon rákapott az egerészésre. Türelmesen ült a mezeiegér lyuka mellett, leste a zsákmányt. Hamarosan a magukra utalt ragadozók ügyességére tett szert.

Leesett a hó. Az állatorvos szerzett egy üres benzineshordót, kibélelte, elfektette háttal a szélnek egy barázdában, várta bele a

[illegible] vagy érzelmes kis írások a mostanában kitett és sorsukra hagyott kutyákról. A megtagadottak falkába verődve próbálják elfelejteni az ember pártfogását. Félő, hogy szerencsétlen unokatestvéreikkel, veszett rókákkal is összeszaglásznak. Ez a dolog egészségügyi oldala.

Megpróbálom elképzelni, mit mondanak nekik, amikor kiteszik őket valami elhagyott erdőszélen és gyáván továbbhajtanak. Talán azt: „Ittmaradsz!" Vagy: „Mindjárt jövök!" Vagy azt: „Drágább lett az ebadó, nekem annyit nem érsz meg!" A szó: parancs. A kutya leül és vár. Meddig?

Hideg, kopár, őskori mezőket látok, zsákmány után loholó, vad kutyafalkákat, és bozontos, kőbaltás ősapánkat, aki csak az erősebb jogát ismeri, az érzések közül csak az örömöt és a félelmet, és csupán azt látja meg maga körül, ami ehető, iható, hasznosítható.

Rab Zsuzsa

SZENES Zsuzsa

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991 24.p.

TANULMÁNYOK
Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM
Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz
(Összeállította: Mezei Ottó) 111

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1975 DEC 13

Szenes Zsuzsa

TÁ

1021

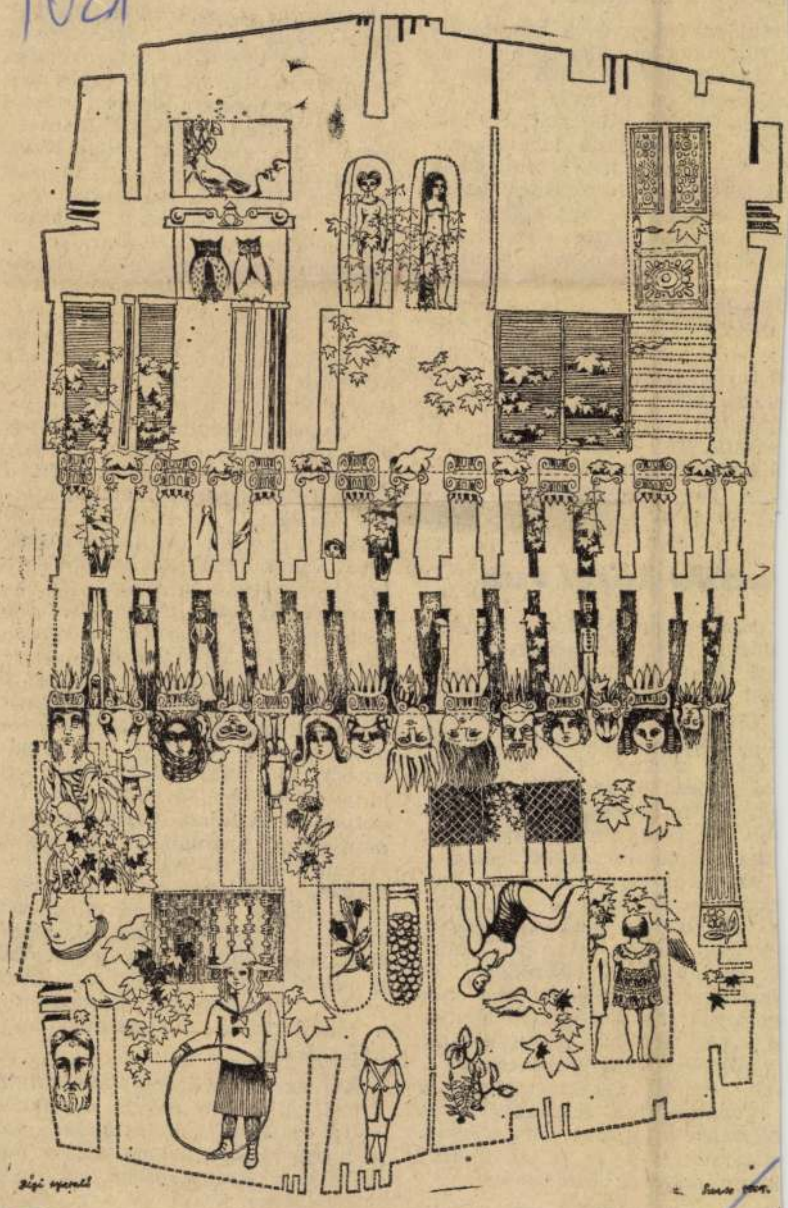

Szenes Zsuzsa: Régi nyaraló

ott trendek segítségével, mint a
nai Klub tudósai, akik sokat
ıtott jelentésükben az emberiség
ődésének művi lefékezését nyil-
ıították kívánatosnak.

'ulajdonképpen ez a magatartás
n haszontalan, hiszen a jelen-
i tendenciákban rejlő kataszt-
a-lehetőségekre hívja fel a fi-
elmet. Veszélyessé azáltal válik,
gy nem ezeknek a lehetőségek-
k a felszámolására, a tendenciák
likális megváltoztatására szólít
, hanem épp ellenkezőleg: a
ızerválásukra, a viszonyok fenn-
tására úgy, ahogy vannak.
gyis a kreen-akarorék példájá-
szólva, arra, hogy az emberi-
húzódjék vissza az erdő mé-
be, álljon ellen a civilizáció kí-
tésének. És ez nemcsak azért
zetes, mert végső soron meg-
hatatlan, hanem — mint a
en-akarorék példája mutatja —
denekelőtt azért, mert a vé-
ség illúzióját teremti meg,
ly maga a kiszolgáltatottság.

'azília közel van

kreen-akarore törzs maradék
ıtödét most letelepítették a
gu Nemzeti Parkban, ahol
asi Kovács Lajos előző levelé-
tanúsága szerint a tizenöt
gu-törzsből valóságos indián
nzet" alakult ki, amelynek
ai „kölcsönös segítő függésben"
k. Ez mindenesetre megnyug-
bb és humánusabb megoldás,
tha Amazónia egykori óriásai
szálig elpusztultak volna az
zágút mentén. Ám a rezervátu-
k — még a legtiszteségesebb
ndékkal létrehozottak is — csu-
ı az integráció előszobái. A
en-akaroréknak csak arra van
etőségük, hogy a történelemmel
ó első, tragikus összecsapásuk
n fölkészüljenek a következőre.
sz-e erejük alkalmazkodni az
viszonyokhoz, a megváltozott
rülmények között megváltozva
gmaradni? — ez pillanatnyilag
kreen-akarorék sorskérdése.

És ha innen, Közép-Európából,
Kárpát-medencéből nézve, olyan
az egész, mint egy szomorú, eg-
tikus mese — ez a mese rólunk

imádtak, vagy akár csak ugyanazt az istent másként imádták.

Ez az a civilizáció, amelyet némi fennkölt gőggel modernnek, továbbá nem kevés indokolatlan elfogultsággal európainak szokás nevezni. Nem valami rokonszenves életközeg: uralkodó jellemvonása az intolerancia, mellyel egyes árnyalatai az összes többivel szemben viseltetnek. Nemcsak fenntartotta a kölcsönös gyűlölködés klasszikus okait, melyek alapján már az ókor közmondásba foglalta farkastermészetét, hanem újabbakkal is szaporította őket, a generációs ellentétektől a rivalizáló focicsapatok szurkolóinak véressé fajuló viszályáig. Ez a civilizáció, miközben megrökönyödve és valamelyes öniróniával szemléli újkeletű konfliktusait, s miközben lázas igyekezettel próbál felülkerekedni bénító hagyományos ellentmondásain — állandóan termeli is, és újrateremti őket. Emitt a javak kápráztató, elfogyaszthatatlan tömegét, a dúskálás és pocsékolás rendszerét, amott a szegénységet hozza létre. Annyit költ a kreen-akarorék íjainál, nyilainál, bordunáinál hasonlíthatatlanul hatékonyabb és kizárólag embertömegek ellen felhasználható fegyverek kifejlesztésére, gyártására, kipróbálására, hadseregek fenntartására, kiképzésére, s annyi értéket pusztít el, annyi energiát emészt föl, annyi emberéletet olt ki a Közel- és Távol-Keleten, Írországban és Libanonban, Spanyolországban, Angolában, Ciprusban, Bangla Deshben, Portugáliában, Indiában, Chilében, Spanyol-Szaharában, hogy ezzel az elpazarolt erővel és gazdagsággal alkalmasint megszabadulhatna legégetőbb gondjaitól, s civilizált, emberhez méltó körülményeket teremthetne a földkerekség valamennyi nélkülözőjének.

Ám ez a civilizáció kétségkívül óriási nivelláló erő is: hatalmas és maradandó eredményeket ért el a társadalom, a gazdaság, a politika és a kultúra jobbá, emberibbé tételében. Vérrel és verejtékkel kivajúdta a lehetőséget hogy megszűnjék az embernek emb-
által való kizsákmány-

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 MÁR 10

Budapester Rundschau

Zsuzsa Szenes

Arbeiterin war und jetzt Direktorin einer Fabrik ist. Sie sollen einen interessanten Kontrapunkt zur Iran-

der Film auch noch langweilig sein. Obwohl Frauen nie langweilig sind, oder?"

Ágnes Fedor

Wandteppich von Zsuzsa Szenes

gann, erhebt sich
neue Universitäts
eine der hochran
rischen Bildungs
Universität für
striechemie, ihre

Veszprém will
dem Weltniveau
ben. Was wäre das denn für eine Stadt, die, wenn sie etwas von sich hält, weder Fußgängerzonen noch Wolkenkratzer hätte! Nun, in Veszprém wird die Kossuth Lajos utca, die aus dem alten Stadtkern steil hinauf bis zum neuen Zentrum führt, in eine Fußgängerzone umgestaltet. In meiner Kindheit befand sich hier das Stadtende mit dem Marktplatz, der Straße, die nach Jutas abzweigte, und dem Bahnhof. Heute steht hier der Wolkenkratzer der Stadt, etwas weiter das Bakony Hotel; auch das moderne

Geduld bringt Rosen — ja d
Der springt noch auf! schrie
Schlamm, blutvermischt, troc

Wie oft durchwanderten wir als Kinder die Bakonyer Berge und die Umgebung, die armen und ärmsten Dörfer, die reichen Wälder von Káptalan! Wie oft kletterten wir auf die verwitterten Mauern der Burg von *Sümeg*, die heute von fachkundigen Händen wieder restauriert wurde. Die schilfgedeckten Bauernhäuser aus Lehm — eines von ihnen

1021

Szenes Zsuzsa: Vasárnap délután

ltokkal

lm (Gondolat, 417 old.)

Magyar Bálint könyve
kes és figyelemre méltó, ahol eu-
rópai és magyar vonatkozásokról
írhat. Ahol a húszas-harmincas
évek magyar filmcenzúrájának ál-
lásfoglalását elemzi, ahol magyar
sztárok hollywoodi szerepléséből
vonhat le tanulságokat. A szerző
nagy irodalmi és történeti tájéko-
zottsága is ott érezhető igazán,
ahol irodalmi művek filmváltoza-
tairól nyilatkozik. Vagy a régi idők
mozijáról, Greta Garbo és Marle-
ne Dietrich Hollywoodjáról.

Könyvének második fele azon-
ban rendkívüli aránytévesztést
mutat. Eklektikus módon vegyül-
nek itt az esztétikai és a szociológiai szempontok. Az álomgyár hamis tudatot teremtő és tápláló termékeit elemezve már-már groteszk következetességgel kéri számon a Realizmust. Nagybetűvel. Ezt hiányolja *Hitchcock* műveiben is, és ingerülten csodálkozik, hogy a horror-film mesterét mégis a filmművészet nagy alakjai közt tartják számon. Társadalomjavító, erkölcsnemesítő javaslatok is beszűrődnek fejtegetéseibe. A 22-es csapdája például nem felszínessége, olcsóságai miatt hibáztatható film, hanem, mert szerinte szabadszájúságban és „undort keltő" jelenetekben gazdag. „Olyan visszataszítóan lendül át a mindent végletekbe menően mocskoló hangnembe, hogy hitelét veszti" — olvassuk. A szerző itt semmiképpen sem esz-

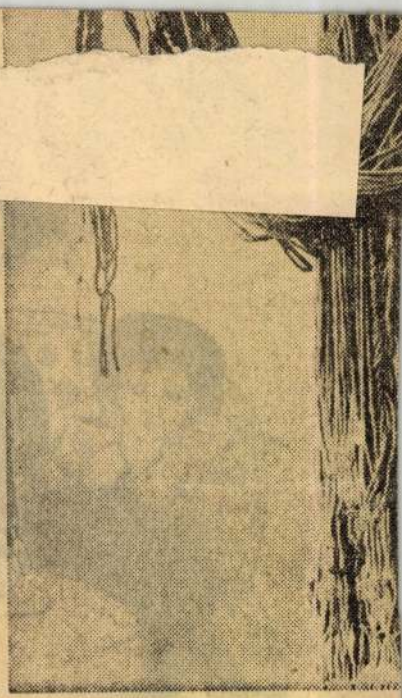

Kiátkozott egyházatyák

Kis Ervin: Origenész (Szépirodalmi, 428 old.)

Kevés olyan *érdekes* könyvet ol-

1021

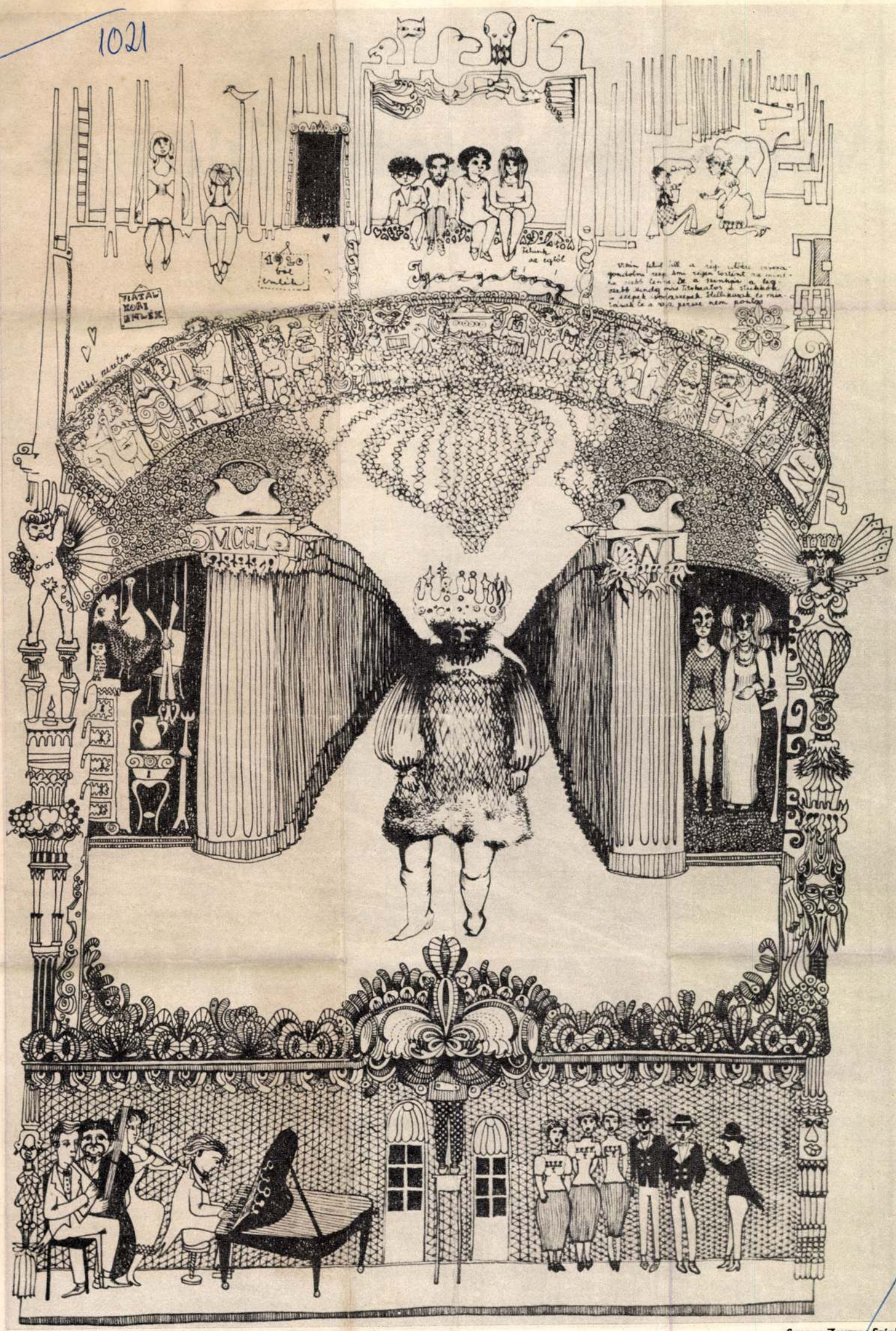

Szenes Zsuzsa: Színház

Versek a felszaba

Illyés Gyula

CSEREPEZŐ

Olvastam épp itt
a rom-szobában
oly elmerülten,
magambazártan,
hogy bent egy hang lett,
ha cinke dal
csapta fülem meg,
vagy kocsi zaj.

Közbe — mióta?
magam se tudtam —
valami ritmust
dobolt az ujjam,
monoton, messzi
ütem-zenét,
mint állomáson
a készülék.

Ejh, ez az ujj! Mi
üzen igy néki?
Szinte csaholna!
Ugyan mi készti?
Újra madárfütty?
Gépdohogás?
Füleltem, vízcsap?
Nem, — kalapács!

Persze, itt szembe
dologba kezdtek!
Föntˊa munkások!
Már cserepeznek!
Onnan jön ez a
friss üzenet,
ők verik ezt a
jó ütemet.

A sürgetést, hogy
álljam a versenyt,
hagyjam a könyvet,
irjam a verset,
tegyem, de tüstént
amit tudok,
doboljam én is
az indulót.

Adjam tovább, hogy
ami volt, elmúlt,
hirdessem, éled
ami elpusztult,
üssem világgá,
mint a tető
legtetején a
cserepező!

Zelk Zoltán

SZABADSÁG

„Jöjj el szabadság, te szülj nekem rendet"
(József Attila)

Hány év volt? Három? Huszonöt?
Úgy vélnéd, ezer éve:
a ím fölbukunk a föld alól
s a téli napnak fénye
a kint, a rettegést, penészt
lemossa rólunk végre.

Még botorkálunk, mint vakok,
de arcunkat az égnek
emelve, édes italod
kortyoljuk s drága fényed
zabáljuk, mignem jóllakik
lelkünk, Szabadság, véled.

Micsoda éh! Míly szomjuság!
Hány évnek éhe, szomja!
De légy hozzánk most még kemény,
ints minket buzgalomra,
mert kevés, aki megmaradt
és mindnek sok a dolga:

Jaj, holtan fekszik városunk,
s a falvak, bányák, kertek
egy jajongó ország ölén,
anyjuk ölén hevernek —
ints munkára, de Te segits,
hogy vélünk fölemeljed!

Ints munkára, de Te segíts,
hogy vélünk fölemeljed
dúlt falvainkˊ hullt városunk
s harsogjanak a kertek! —
Te légy Napunk és kenyerünk,
Te szülˊ nekünk a rendet!

Kassák Lajos

A TÚLSÓ PARTRÓL

Budapest, ma látlak először fényben
hogy lefelé jöttem a hegyről
hol barátaim élnek emlékeik közt
kertek sürűjében a házuk.

Messze egy kék torony állongott a ködben
ó, bús, visszhangtalan kiáltás
a Duna felett ekkor vérzett el a nap
s íme, felragyogott a város.

Árulók és orvgyilkosok áldozata
két arcod mutatod egyszerre
egyiken feslik a megifjodott élet
másikon fagyott vér sötétlik.

Hirdetem, hogy bontogatod már szárnyaid
s ha az éj barlangja kitárul
lámpáid gyöngyfüzére világítja meg
az utat, amin félve baktatunk.

ÚJ KOR NYITÁ...

Kapuk nyíltak, csukódtak
országos léghuzatban.
Ön-vérében merült fel
a Megbocsáthatatlan.
A had düledékén még egy utolsó akna kivirágzott...

Temesd el azt a szétzüllött világot
Nézd: csupa bűn, csupa rom.
Míg jobb napod ígérete serken
április-ápolta rügyekben,
csak néhány döbbent szempár mereng a beomló
partokon.

Épitsd fel házad bár a megmaradt kövekből,
mégsem lesz az a régi.
Verj bár a hid-roncsból új hidat,
egy szögét se cseréld ki,
de többé az sem a régi.
Más vállak tartják, más habarcsok kötik e kort,
nincs út visszatérni.
Múltad csak úgy lesz hagyaték s tanulság
ha ki tudsz belőle lépni.

Tavasz, tavasz, Napkelet fiai hozták
kormosan, véresen
Nem volt bűvös királylány, de mint álomi húgod,
ifjú s szeplőtelen.
Még hörgött a fegyver. Bűntudat s szorongás
képében
álltál az új elébe;
csak remélni merted, hogy fölfelé mélyül
jövőd meredélye.
De tavasz, tavasz volt, fölszállt a füst és
oszlott a gyötrelem.
Új kor nyitánya volt, fölszállt a füst és
oszlott a gyötrelem.
Új kor nyitánya volt — tudod — ma már történelem.

Határ, mint Heraklész oszlopa és törvény,
akár a gravitáció.
Szabálya szétfolyt a hajszálerekben, —
már meg nem másítható.
Töprengtél olykor: véletlen ajándék,
vagy görögtűz, tapsvihar, térzene?
De ünneped mélyén izzik a dúsabb igazság:
muszáj-sors alkonya:
magad-gyarapító tetteid kezdete.

Üzérek, merénylők, önös kis basák után
vedd végleg birtokodba
egyetlen léted talpazataként.
Belőle magasodva
emelt fővel állhatsz e viharvert földön —
jöjjön akármi.
Gerinced: Közös Rend erkölcse segítsen
emberül megállni.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 MÁJ 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szenes Zsuzsa

M

1021

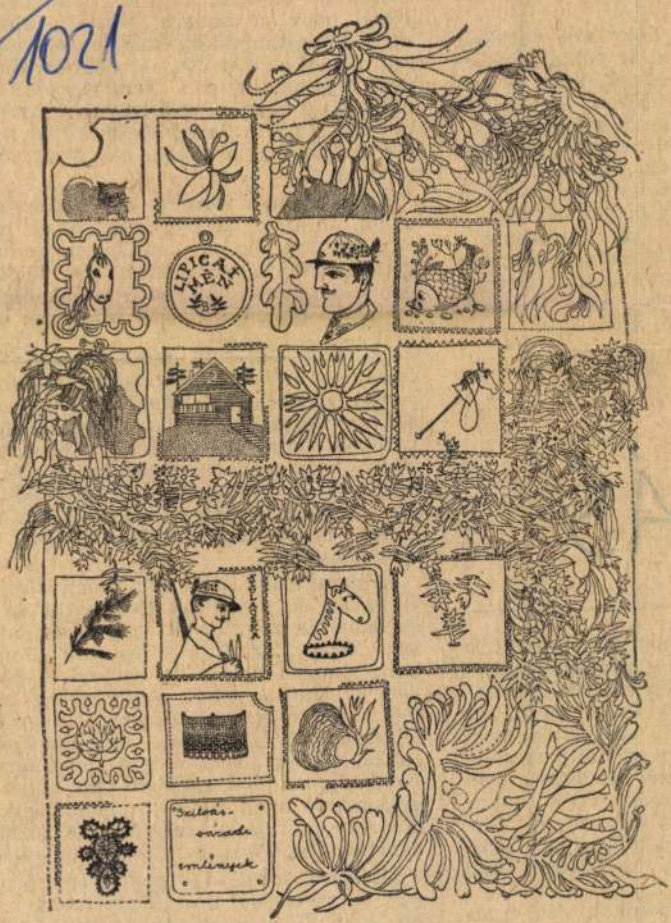

Szenes Zsuzsa: Szilvásvárad

l részéről is, a másik fél

is kell magyarázni, hogy loszlatni olyan szerveket, nelyek vannak. És most hogy milyen nehéz azt ncs is.

ndani, hogy mit vacakolt ó, legyintett volna, nincse- ála az égnek, kész, el van daná a józan ész is. De ı ész van a világon! Hal- vezetőbb vezető jelentést gyen majd mit ellenőrizni. enek? Hogy fölosztották a ik nem is voltak? Vagy, ás volt az információs apokon keresztül nem is bizony! Hozták a döntést: legyenek, ha meglesznek, és mehet a jelentés.

LÁS

z, ezt könnyű kitalálni, a rt. Valósággal megszállta égyét és elkezdett intéz- szervek és a hatóságok keze alá dolgoztak, mert ek, hogy az illető vezetőn volumenű beruházás, ami olna nekik. Trója alma- y kiadós háborút, ők trá- k egy kiadós ipari léte- a világ, csak előre kell

az állapotokat. Az ered- ó. Logikus, hogy ha bizott- organizálni, léteznie kell a ának. Na de tessék meg- enek ma a falusi udvarok. bbségükben nincs trágya. Erről a mi emberünk is

dődött a trágyahordás és késő ősszel még nem ért véget. Üresen ment el a nyár. De milyen üresen! A megye szállító kapacitása teljes egészében a széttelepítéssel volt elfoglalva. Akadozott az ipar, a mezőgazdaság, akadozott minden, mert azt nem nehéz belátni, hogy a modern időkben, amilyenek ezek a mostani idők, komplex szállítás nélkül megáll az élet. Na, ja, a járművek a trágyát cipelték ide-oda. Nem egy szállítmány több hétig is úton volt, végül a járművezetők megunták a dolgot és kiszórták a terhüket patakokba, árkokba, elhagyott sóderbányákba.

Az előbb már utaltam egy törvényre, ami olyan, mint a kétszerkettő. Most mondok egy másikat. Ha egy mozgás megindul, egykettőre öntörvényű mozgás lesz belőle. Abban a határszéli megyében voltak régi módszerek, sokszor beváltak már, és amikor látták,, hogy akadozik ez a trágyaakció, ezekkel a kipróbált módszerekkel kezdték nyomni a haladást. Megalakítottak egy egész csomó bizottságot, középszintűt, magas szintűt, szerveztek kooperációs testületeket, létrehoztak egy koordinációs központot, és persze bőven volt értekezlet, konferencia, szümpozion, munkaebéd és munkaduhajkodás. Amikor később kiszámították a költségeket, tizenhárom milliót írhattak be a nagykönyvbe.

Közben azért szerették volna siettetni a dolgokat, és próbálták összehozni a bizottságokat. És megint jött a paraszti makacsság. Nem akartak bizottságokat. Pontosabban: akartak volna, de mennyire, csak éppen olyanokat nem, amilyenekre szükség lett volna. Ötlet volt rengeteg. Hogy legyen ifjúságvédelmi bizottság, agg-gondozási bizottság, piackutatási vagy templomépítési bizottság, satöbbi. Ezek mentek volna. Trágyakihordó bizottság — az nem ment. Gondoljunk csak bele: száztizenhét bizottságot akartak létrehozni, és létrejött egyetlen egy.

Mondom, létrejött egyetlen egy. És az az egy se véletlenül jött létre. Abba az egybe betömörültek páran, pontosan hatan, olyan emberek, akik szerettek, és ami több: tudtak is halászni a zavarosban. Mialatt a hivatalos emberek és szervek megőrültek, mert egy lépés nem sok, annyit nem haladtak, ez az álbizottság megszerezte a mobilizált trágyát, ki se lehet számítani, hány vagonra való

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Egészségügyi Dolgozó

1975 APR 9

Szenes Zsuzsa
1021

Szenes Zsuzsa grafikája

KALENDÁRIUM

APRILIS 1.

20 éve halt meg Bókay Zoltán (1885—1955) gyermekorvos. Bókay Árpád farmakológus fia, a Stefánia-gyermekkórház orvosa, 1930-tól debreceni egyetemi tanár, majd budapesti poliklinikai főorvos. A meningitis tbc diagnosztikájával foglalkozott, Bókay Jánossal és Flesch Árminnal közösen megírta a gyermekorvoslás tankönyvét (1912)

APRILIS 7.

400 éve halt meg Balsaráti Vitus János (1529—1575) bölcsész, orvos, botanikus, pap-tanár. Árvaságában Balsaráton nevelkedett, innen nyerte nevét, a nagylaki vár úrnőjétől ösztöndíját, mellyel Wittenbergben főként teológiát tanult, majd Pádovában orvostudományt és növénytant. V. Pál pápa meghívta Rómába udvari orvosnak, hamarosan Perényi Gábor hívására hazatért, a liszkai, majd a sárospataki iskola orvosa és teológus tanáraként működött hirtelen haláláig. A pestis megelőzéséről és a sebészetről értekezett, korában igen nagy tekintélynek örvendett.

APRILIS 9.

60 éve halt meg Friedrich A. J. Löffler (1852—1915) német bakteriológus, Koch munkatársa Berlinben, majd greifswaldi egyetemi tanár. 1884-ben kitenyésztette a diftéria kórokozóját (Corynebaktérium), leírta a takonykór és sertéskolera kórokozóját, bakteriumcsilló festési módszert dolgozott ki, felhívta a figyelmet az akkor még ismeretlen filtrálható vírusok kórtani szerepére.

ÁPRILIS 13.

120 éve született Ludwig Edinger (1855—1918) német ideggyógyász, agykutató. Előbb magánlaboratóriumában, majd a Frankfurt a M-i Senckenberg-intézetben végezte alapvető mikroszkópos kutatásait, a professzori címet csak 1914-ben nyerte el. Számos technikai módszert honosított meg, idegpályákat és magokat írt le, elhatárolta a paleo- és neocerebellumot, az állati és emberi idegrendszer felépítését törzsfejlődéstani „rétegződés" alapján magyarázta és funkcionális

1021

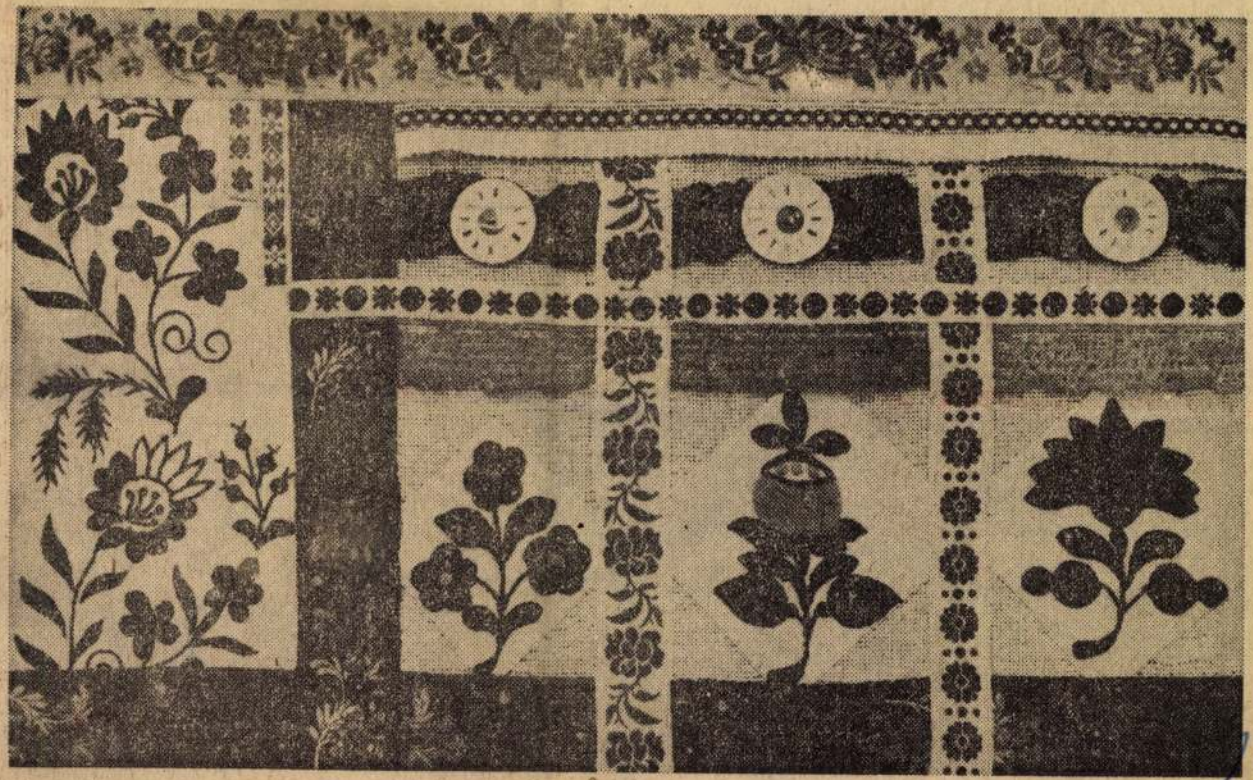

Szenes Zsuzsa: Textilkép (részlet)

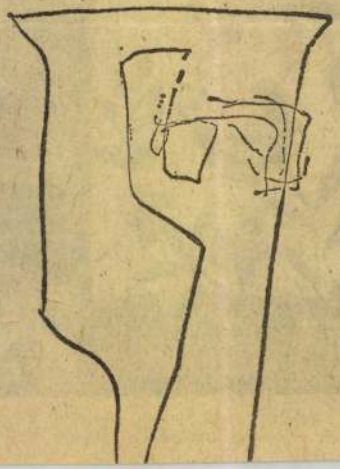

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 MÁR 2 0
ÉLET ÉS IRODALOM
Szenes Zsuzsa
1021

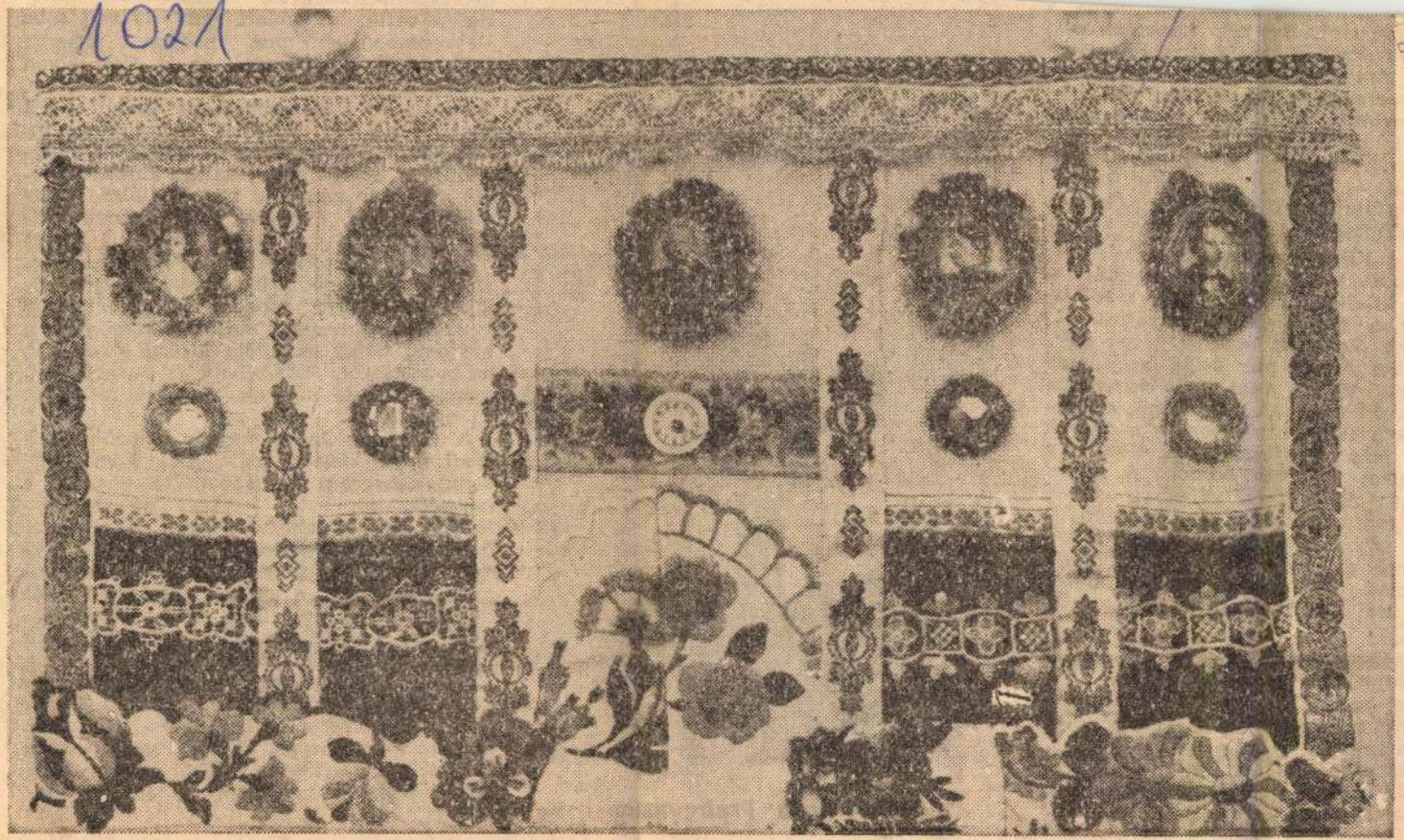

1976. MÁRCIUS 20.

Szenes Zsuzsa: Textil-montázs

mandarint. Egyikük kéziratát sem még, úgy el volt öntve, de ahogy elé idézte a három szorongó szem- azt mondta, az anyag fenn van már erkesztőnél, a kultúrát az öreg sze- sen felügyeli, amit ő a lapba java- azt még megnézi, addig tehát nem tkozhat — reményt és kételyt egyen- éllyel ültetett a várakozók szívébe s esen elbocsátotta őket.

kocsi a Körúton, magas bérházak sza- kában, fényekbe és árnyakba mártóz- úzott kifelé, a Margit hídon már be- rnyalt a napfénybe, a túlparton tá- hegyek ölelésébe, egek és vizek kék- s Rékai Andor már örült, hogy nem mkodott Vanda néni születésnapjára rugaszkodtak a Rózsadombnak, a ker- en vörös felhőkben lebegtek a rügyek t-ott már merészen öltögették zöld vecskéiket a kopár bokrok. A motor zsolásán át is behallatszott a cinkék sízek vad zenebonája, nyitnikék, nyit- k. Az ember megfullad ott lent a kő- etegben, ez meg mintha egy másik éta volna, ahol az évszakváltást a ter- zet jó fzel adják s nem a naptár rub- i.

kétemeletes villa kovácsoltvas kerítés ött magasodott, komolyra szabott mo- épület volt, de nem afféle lipótvárosi ház bauxitbetonból, a harmincas évek ről, arány és mérték itt az építtető onbiztonságát sejtette, az állandóság- rekvést, a dinasztiális életformát. Haj- tulajék bizonyára bekalkulálták a

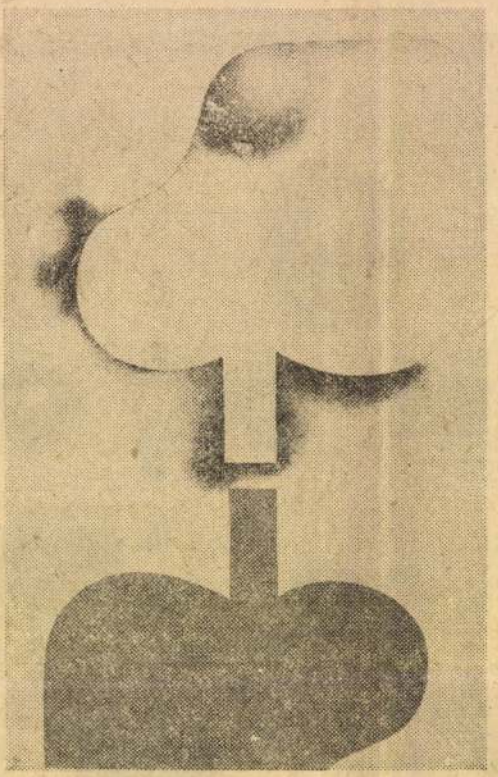

Keserü Ilona: Papírnyomat

debrec
néven
Debrec
tudtam
nyugta
megye
magan
Rék
pedlit
kol,
arcát
ni, a
mondtam a sofőrnek, ő is debreceni, mondta Vanda néni, hát persze, régen elkerült otthonról, mondta Rékai, Jutka is valahogy összeszedte magát, elköszöntek, a két öreg hölgy az ajtóig kísérte őket, hát, ha hazalátogat, üdvözlöm az ösmerősöket, mondta Vanda néni és becsukta mögöttük az ajtót.

A kocsiban Jutka mesélte a sofőrnek a Rudi nevű kislány pulit, meg hogy mindenki debreceni és szabadjára engedte a nevetést, jaj, már nyilallik az oldalam, Rékai meg valahogy nagyon elcsöndesedett, nyári gyümölcsöskertben érezte magát, mézillatú fényben, ez a debreceni nyár, gondolta a méhek lágy dönögését hallgatva, fűszeres illatú füvek között feküdt, az ég pasztellkékjén gyöngyszínű felhőket hajtott a szél.

Aztán újra a Körút szakadéka, a fekete házak, fátyolos árnyékok s a forgalom elviselhetetlen örvénylése, a hűvös katedrális-előcsarnok, ócska csapóajtók, a sorbanállás a liftre s valahol messze éteri csend, béke és nyugalom, az emlékek távoli tájain.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1975 DEC 13

Szenes Zsuzsa

1021

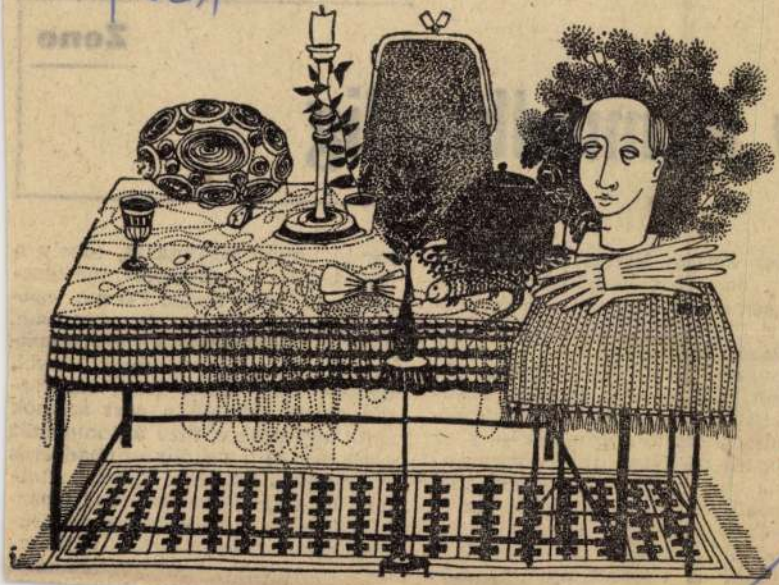

Szenes Zsuzsa: Asztal

Zene

y jó mindhalálig

Szabó Ferenc Nyilas Misije éret-
ebb, önállóbb, cselekvőbb. Őt is
az események sodorják, de őt hős-
é érlelik. A II. finaleban — Móricz
zínpadi átdolgozásához igazodva
—, miután előzőleg félelemből ha-
zudott, Misi önként bevallja Pósa-
lakynak a nagyértékű reskontó el-
vesztését. Ezután azonban — s ez
az opera merőben új motívuma —
a vak ember rázúduló haragja elől
menekülve, üzött vadként jut a
pályaudvarra, ahol szinte közel-
harcban próbálja visszaszerezni
Töröktől az ellopott nyugtát. Ké-
sőbb a kollégiumi tárgyaláson
rosuló direkt fogalmazás, amely a
hősi szférát is jellemezte, meseszerűvé szelídíti Szabó Ferenc operáját. Ez akkor is így van, ha az emlékeztető motívumokra épülő zenedramaturgia (levél, újságolvasás, álom, lutri, alapeszme, korzó induló), a zárt számok sorát egymáshoz fűző átkomponált szerkezet és a vokális színpad erős szimfónikus kötődése operára utalnak. És daljátékszerűvé teszi a partitúrát az a rokonszenves, de dramaturgiailag kétes értékű idealizmus is, amellyel műve valamennyi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1976 FEB 14

Szenes Zsuzsa

1021

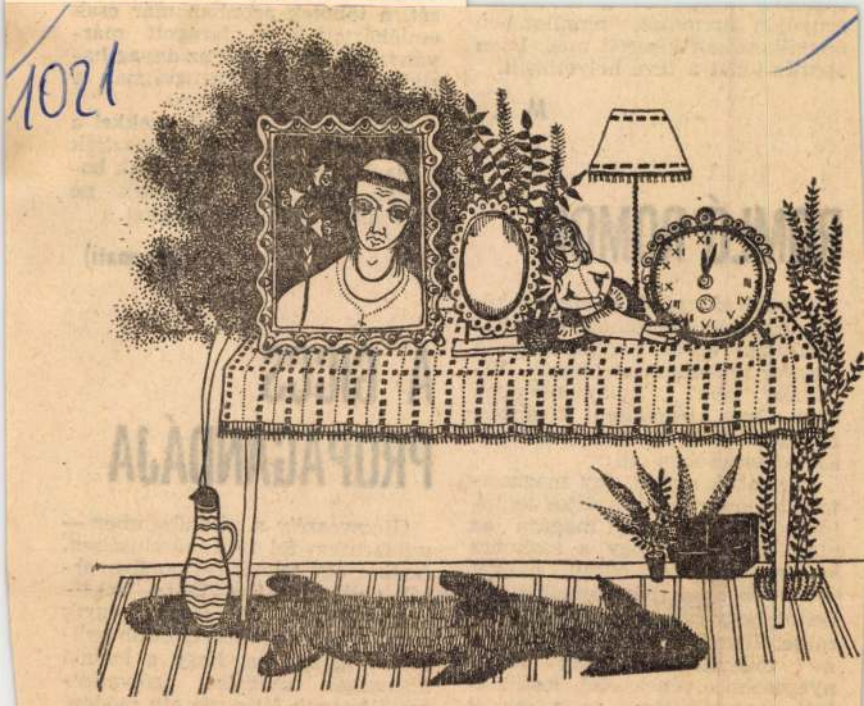

Szenes Zsuzsa rajza

ernyőjén arcmását, rémületében öngyilkosságot kísérelt meg. Isten szemét tehát a tévé helyettesíti.

M. J.

ROMLÓ ROMOK

Kincsőrzők gárdája címmel közölt nemrég alapjában helytálló tudósítást egyik napilapunk a magyar műemlékvédelemről. Vitáznék vele? Tulajdonképpen nem. Csak kiegészíteni kívánom. Az egészből is azt, ami a cikk első bekezdésében áll:

„*Zsámbék* szélén, egy magaslaton, gyönyörű, sötétszürke templommaradvány vonja magára az utazó figyelmét. Egy a csaknem *kétezer* műemlék közül, melyet szerte az országban fellelhetünk. Lehet, hogy nem is a legszebb darabja. Hozzá fűződik viszont honi műemlékvédelmünk leglényegesebb elvének első, testet öltött megvalósítása: az a ma is döntő elv, hogy *a műemlék helyreállítói a korabeli építész gondolkodásmódját kövessék.*"

csátok meg. Más mesterek ne akarjanak etetni bennünket.

(gyarmati)

A GICCS PROPAGANDÁJA

Giccsveszély a gólyaüzemben — szisszentem fel 1974 márciusában, amikor egy televízió-riportban arról nyilatkozott a Tiszai Vegyikombinátnak, az ország egyik legnagyobb és legkorszerűbb gyárának igazgatója, hogy a leendő kismamák számára „gólyaüzemet" hoznak létre, de oly módon, hogy az asszonyok otthon dolgoznak: az üzemtől kapott nyersanyagból művirágokat készíte-

Kurucz Gyula

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1976. febr. 14.

XX. évf. 7. sz. lo. lap.

KEZE POFONVÁG.

A rabló, bár minden eszköz kéznél volt, hogy külsejét elváltoztassa, meglátván a tévé képernyőjén arcmását, rémületében öngyilkosságot kísérelt meg. Isten szemét tehát a tévé helyettesíti.

M. J.

ROMLÓ ROMOK

Kincsőrzők gárdája címmel közölt nemrég alapjában helytálló tudósítást egyik napilapunk a magyar műemlékvédelemről. Vitáznék vele? Tulajdonképpen nem. Csak kiegészíteni kívánom. Az egészből is azt, ami a cikk első bekezdésében áll:

„*Zsámbék* szélén, egy magaslaton, gyönyörű, sötétszürke templommaradvány vonja magára az utazó figyelmét. Egy a csaknem *kétezer* műemlék közül, melyet szerte az országban fellelhetünk. Lehet, hogy nem is a legszebb darabja. Hozzá fűződik viszont honi műemlékvédelmünk legjelentősebb elvének első, testet öltött megvalósítása: az a ma is döntő elv, hogy *a műemlék helyreállítói a korabeli építész gondolkodásmódját kövessék.*"

Ez igaz. De nem kell-e lassan kimondani, hogy a zsámbéki román kori templomromhoz fűződik a honi műemlékvédelem egyik nagy kudarca is? Mert a

fizetni a márványfaragásokat, gipszből öntöttek „márványoszlopot". Az első öntvények még megőrizték a művész mintázó kezét, a többiek azonban már csak emlékeztettek a faragott márványra. Először csak az anyag hazudott. Ennek a hazugságnak a talaján virágzott a giccs.

Mindazok közül, akik ezekkel a habkönnyű dolgokkal elárasztják a piacot, csak a cukrászoknak bocsátok meg. Más mesterek ne akarjanak etetni bennünket.

(gyarmati)

A GICCS PROPAGANDÁJA

Giccsveszély a gólyaüzemben — szisszentem fel 1974 márciusában, amikor egy televízió-riportban arról nyilatkozott a Tiszai Vegyikombinátnak, az ország egyik legnagyobb és legkorszerűbb gyárának igazgatója, hogy a leendő kismamák számára „gólyaüzemet" hoznak létre, de oly módon, hogy az asszonyok otthon dolgoznak: az üzemtől kapott nyersanyagból művirágokat készítenek. A várandós asszonyok munkájának könnyítése, keresetük megtartásának segítése törvényszabta feladat. Meghökkentett azonban, hogy műanyagból ké-

Szenes Zsuzsa

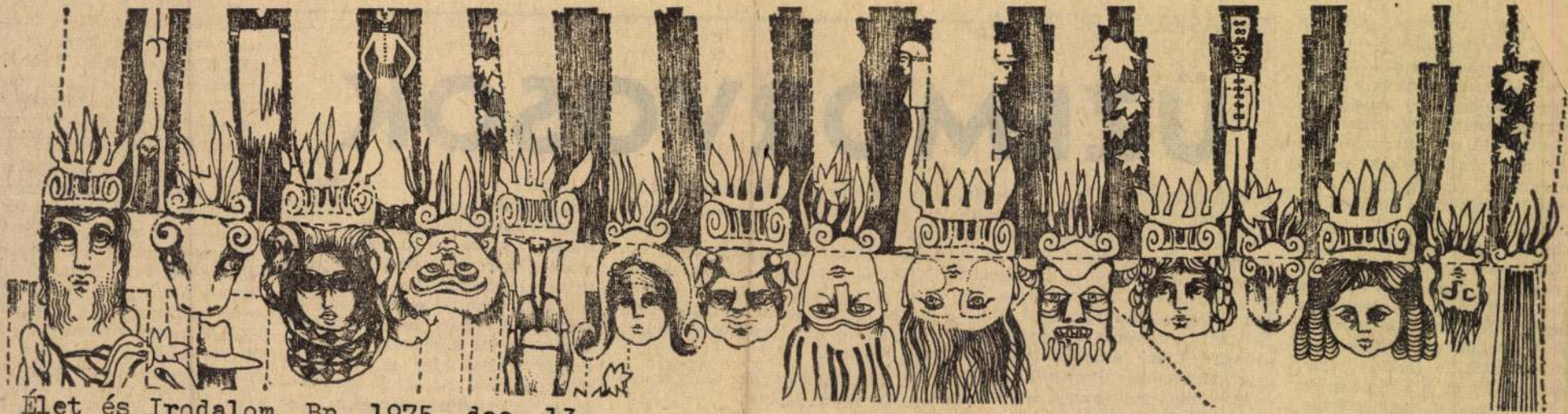

Szenes Zsuzsa: Régi

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.
XIX. évf. 5o. sz. 15. lap.

TIMÁR GYÖRGY:

TAMÁS ERVIN RIPORTJA:

ÜZEMORVOSOK

— A gyári üzemorvos évek óta kezelte a vezérigazgatót — meséli ismerősöm. — Minden kedden fogta a táskáját és felment az irodára, dicsérte a titkárnő új ruháját és erős kávéját, majd megvizsgálta az „öreg" szívét. A meghitt kapcsolatból az üzemi rendelőnek is haszna származott; a vezérigazgató harmincezer forintért irodabútort akart vásárolni orvosának, de az inkább új vizsgálóasztalt kért és kapott. Minden rendben ment egy bizonyos keddi napig, amikor az orvos sok munkájára hivatkozva másnapra halasztotta a szokásos ellenőrző vizsgálatot. Kedden este a vezérigazgatót infarktus érte; mentők szállították a kórházba. Az üzemorvos magának tett szemrehányást, emésztette a bűntudat. Hetekig alig szólt valakihez, majd szabadságot kért és kiköltözött börzsönyi nyaralójába. Ott végzett vele egy szívroham. A vezérigazgató azóta meggyógyult, ismét dolgo-

megalkuvásnak. Én szívósan, csendben dolgozom. Megírom a jelentéseimet. Nyugodtan, csendben, kitartóan. Ez is harc. És nem a gyárigazgató vagy a főmérnök megkerülésével. Megbeszélem velük följegyzéseim tartalmát, sőt a helyzet javításának lehetőségét is. Annak semmi értelme, hogy két vagy több ember egymás torkának essék. Abból csak harag, sértődöttség lesz, eredmény soha.

— A kötelező vérvétel is az üzemorvos feladata?

— Nem. De képtelenségnek tartottam, hogy a dolgozók kezébe van, az emberek foglalkozni kezdenek magukkal. Fölfigyelnek arra, hogy ha a gyomrukat, nyakukat, más testrészüket megnyomják, fáj. Mikor átszervezés kezdődik, növekszik az ideges panaszok száma. Csak figyelő szem, érzékeny fül kell, s az orvos úgyszólván mindent tud a gyárról.

A rehabilitációnál tartunk, az orvos vesszőparipájánál.

— A magyar rehabilitációs törvény olyan, hogy a csökkent munkaképességű dolgozót nagyobb érdek fűzi a leszázalékoláshoz, mint a munka folytatásához — véli. —

— Már csak ezért sem szabad összevesznem senkivel — folytatja mondandóját az üzemorvos. — Különben honnan lenne EKG-m, fogászati székem? Nem beszélve a nyereségrészesedésről, a jutalomról, amit nem kötelesek adni, hiszen nem vagyok gyári alkalmazott, de amit kaphatok, ha elégedettek velem. Így aztán olykor megkeresem a kollégát a szakrendelőben, és mondjuk, megszerzek egy nem is olyan nélkülözhetetlen gyógyszert.

— Én most is biztos vagyok abban, hogy az az ember beteg. Nekem támadt, az ápolónők csitítottak. A szakszervezeti bizalmi pedig szóval rontott rám: „Mi köze magának ehhez?" Fölmondtam. Ő még — tudtommal — a forgógépen dolgozik. Csak baj ne történjék!

Tehát az orvos szemszögéből is van „szegény" és „gazdag" vállalat. A mostoha körülmények között termelő gyáraknál a szükség sokszor törvényt bont — bonthat —, főként akkor, ha üzemorvosuk részállású, s nemigen tekintheti át a munkafolyamatokat, s technológiát. Kinek lenne kötelessége segíteni? Egyértelmű a felelet: a vállalat szakszervezeti bizottságának. Az üzemorvosok körében végzett felmérés szerint azonban a válaszadók 70 százaléka semmilyen támogatást nem kap munkájához a szakszervezettől.

dologról

már *iraki*
— nem ár-
ót ejteni
az első ké-
tükre lát-
zhette vol-
Ez az or-
föld egyik
a helyén
a fővárosa
tlanul vál-
icsekedhet;
esztendő-
ltozást él-
—, mint
dok alatt.
elsiklani,
helyzetét
nem lehet
ai struktú-
szólaltatott
zetők elej-
alános uta-
y ezek a
s magyará-
naiul (aka-
hangzottak.
azik, hogy
kép helyett
— példá-
is kevés,
k helyzetét
zdasági-jogi
meg. De
gyunk ki-
hirtelenjé-
szó —

Váncsa István

Szenes Zsuzsa

repló jellemzésében és a kor politikai láttatásában is lényegesen eltér Móricz eredeti koncepciójától.

Szenes Zsuzsa: Karácsony a Húsvét-szigeteken

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.

hogy *tud* kérdezni. Persze, furcsa ez az elismerés, nem mentes a gyanakvástól. A termékeny gyanakvástól: a vitázók az ellenőrzés módszerét választották. Beültek a levéltárakba, hónapokon-éveken át forgatták a dokumentumokat, átrágták magukat a szakirodalom kásahegyén, s megállapíthatták, hogy *az esszéista történésznek sem megvetendő.* Igaz, olykor felületesen dolgozza fel a forrásokat. Az is igaz, hogy nem vesz minden tényt figyelembe, de a logikája... Az egyik premisszája többnyire megfelel a történelmi valóságnak, a másik premisszát „csak" ki kell igazítaink elsősorban azért vesztettek a mohácsi síkon, mert a Dózsa-felkeléstől megrémülve előbb lefegyverezték, majd „a legnagyobb veszély idején sem merték hadba hívni a honvédelem vágyától égő parasztságot". (Szakály foglalja így össze — pontosan, de kissé ironikusan — a „széles körben elterjedt" nézetet.) A tétel cáfolata meggyőző: a szerző *Szücs Jenő* ideológiatörténeti elemzései és saját agrártörténeti kutatásai alapján bizonyítja, hogy *„a parasztot a honvédelem ... országos általánosságban egyáltalán nem érdekelte"* — legföljebb házának-fa-

jes könyve polémiára oldalt. S e mert a ha szerűnek ta gyarország hogy egy ság kibon némi lehet kívül esett tonai hatós ciórádiuszá

Szakály is figyelem kérdés, mié tán-furcsán koncepciójá vetséges, c Perjés Géz *szélére ve* 1971 végén meg a Kor Mohács-tar idő tájt k jegyzetelhe ményt. A l tozatlan sz got a Mag sorozatában agrártörtén lamelyest csak átstili héten jele Vajon miér késés?

A szöveg hető, hogy s ami ezz *mányosabb* rádiusz-felt műhelyvitá kály sem á az akcióra gondolta nyilvános s a ludas? A kiadó? Net

Az mind az igazi M dött el.

etven éves

ról, a Karthauzi Névtelenről ugyancsak ő tudja ma a legtöbbet, s mi tőle. Hát a mennyiség? Vehetnénk tanulmányait, nem is csak a rangos akadémiai kiadványokból, hanem eldugott egyetemi „Acták"-ból. Vegyük értekezésekkel fölérő lektori jelentéseit, sűrűn gépelt, tudományos magánleveleit. Mérjük föl a fölmérhetetlent, a publikálatlant, ahogy egy-egy adattal a tudományos igazság felé tudja igazítani kutatótársait, meg a botladozó jelölteket. Bán Imre férfikora felét gimnáziumi tanárkodás töltötte ki — ezt sem illik felednünk. Hagyományos értelemben véve, Bán Imrének nincs „iskolája", egyarcúra faragott tudományos inasserege. De azt hiszem, a *ténytisztelet iskolájának* ő a rektora. Tudósi szűkszavúságának ez lehet talán a fő oka. Ösztönösen borzad a talmiságtól, a szép szavak burjánzásától ott, ahol csak a tények szólhatnak érvényesen. A hígságnál persze nem sokkal kisebb veszély a nemzeti múlt értékeinek föltárásakor az önmagáért való adatolgatás, a puszta mikrofilológia. Bán Imre koncepciózus tudós, korszerű gondolkodó, sőt egyike a tudományos újdonságokra legfogékonyabbaknak a régi magyar irodalom művelői között. Éppúgy úttörője volt a barokk fogalom marxista átértékelésének (a két világháború közötti időszak gyakran ferde barokk-kultusza és a felszabadulást követő évek tartózkodása után), mint a manierizmusnak. S az új koncepciók mögött nála mindig ott tapasztaljuk az új tények aranyfedezetét.

A köszönet és a köszöntés egygyökerű szavak. E jelben fogadja Bán Imre jeles évfordulóján azoknak a jókívánságait, akiknek egyszerre professzor úr és Imre bácsi.

Alexa Károly

tott anyagában, hogy a fordítók (akinek a fordítók előtt soha el

tartottam a
kötöttség és
vagy érzelm
ménytelenül
kat, akik e

(Folytat

gyermekével
házban lakik
ki újra tíz
asszony is,
forintot kere
én hibám, ne
kát adni. Be
ben, meg m
pénz. Nekün
a munka, m
voltam, hogy
elvállaltam
gád vezetésé
ez az igazság
Most is, föld
hó, kellene a
dolnám én,
gyen, takaro
rem, és men
hegyes karó
hogy kapjon
bona, ha m
így en? Nem
nincsen taka
ber pedig m
az alvatlan
nekem, nag
Gabonából
veztünk hol
harmincketté
az élet, jó, h
szoljuk mi
robbantgassa
meg semmil
én brigádtag
úgy véljük,
életnek. Gye
séges evés-iv
hassunk, tán
tanám, ha

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa: Újsághír

rosszízű vá-
ıfordításukkal
szerezhetnék
nak.
ıát nem foly-
ıásul veszem:
téptelen elvi-
ıtának egyet-
ri el. És lát-
gy a támadó
Minden so-
ág sír, ágál,
m jut, hogy
olyan sérel-
az irodalmi
ıltalában az
ınt amilyen-
nat érezte a

a, elragadta-
figyelmeztet,
csak szemé-
csak én in-
ről írott kri-
égező hullott
— panaszol-
szelet vet-

ílókat, levél-
és följelent-
atom. Akkor
t zaklatják.
csak „rajon-
báló drukke-
ismerői is
knek szintén
sőt e rendkí-
i részleteivel
ztétikai kifo-
ık a *fölényes*
félreérthető
ellen.

ı régen fel-
rús hangulat.
zed a korább-
kört terem-
hoz. A kri-
előttük meg-

nyíló lehetőségekkel: az egyoldalú, stílustalan és doktrinér műbírálat helyében kibontakozott a művek sokoldalú megközelítése. A nevek hosszú lajstromával bizonyíthatnám, hogy milyen sokan járultak hozzá a progresszív, szakszerű, hiteles és íróilag megnyerő kritikaírás fejlődéséhez. Az évekig hallgatásra kényszerült költők, írók műveinek megjelenését a kritikusok elsajátító, elemző és tájékoztató munkája követte; meg kellett ismerni a pálya széléről visszahívottak életművét; közvetíteni kellett köztük és a közönség között.

Hiba volna megfeledkezni ezekről az eredményekről! Nem kevesebb volt a cél, mint az irodalmi demokrácia helyreállítása. Pontosabban: *megteremtése* — mert a magyar irodalom a polgári demokráciát is csak kezdetleges formában próbálhatta meg; *szocialista demokráciát* kellett teremteni; ezt kell továbbfejlesztenünk.

Eközben gyakran tapasztalhattuk, többen el is mondtuk már, hogy a kritika nem tölti be kellőképpen *értékelő* feladatát. Az irodalmi tekintélytisztelet — mely a régebbi, bürokratikus korszak ellenhatására terjedt el — sokszor gátolja az értékelő funkció betöltését.

Sokan szeretnénk változtatni ezen! De nem mindegy, *hogyan*. Ha hitelt érdemlően akarunk változtatni a tekintélyt bálványozó, rangot fetisizáló, kultikus műbírálaton, akkor óvakodnunk kell egy újabb fajta, neofita túlzástól: az értékrendet sértő, indokolatlanul támadó kritikusi magatartástól. A mai gondok megoldását — magamtól is! — a higgadt érveléstől, a világnézetileg, etikailag, szakmailag megalapozott műbírálattól, — nem valamiféle esztétikai partérvelés szava töri meg az időnként beálló szélcsendet, hanem a botránykeltő álradikalizmus vet szelet, akkor ez utóbbi olyan vihart arat, melyben majd költők és kritikusok helyett sértegetők és megsértettek állnak egymással szemben, s ez épp úgy az értékrend megzavarodásával járhat, mint amikor egy glorifikált író régi remekműveiről — kritikusi ministrációval — változatlanul száll át a dicsfény hanyatló teljesítményeire.

A kultikus tekintélytisztelet elkerülésére azt is nagyon fontosnak tartom, hogy a kritika mutassa ki az életművekben bekövetkező fordulatokat: hanyatlás és megújulás tendenciáit. Ha Weöres alkotói személyiségét sokan bálványozzák, ám döntsük le ezt az idolt, s állítsuk helyébe a valóságos embert, a művészt. De ne feledkezzünk meg arról, hogy életművének egyik legnagyobb vívmányát, a Psychét napjainkban, a hetvenes években érte el; újabb közeledés ez az emberi sorsra érzékeny költői ábrázoláshoz. Lengyel József szerint ez a „váratlanul újszerű" „verses regény" lépéket ütött a műfajelmélet csatahajóján, mely nem süllyedt el ugyan, de javításra, felújításra szorul. Én ezzel egyetértek; nem Lengyel József tekintélyének meglobogtatása a célom — más véleményt, más ítéletet is el tudok képzelni, de semmissé tételéhez meggyőző érvekre van szükség.

Ahhoz pedig váltig ragaszkodom, hogy a szakmai felelősséghez hozzátartozik az egymáshoz közeledő utak meglátása és követése. A kritikai szakma tekintélyének megerősítését — Szilágyi és mindnyájunk, mindenek fölött a magyar irodalom érdekében — a minél hitelesebb műbírálatoktól várom.

Versek a felszabadulásról

Illyés Gyula

CSEREPEZŐ

Olvastam épp itt
a rom-szobában
oly elmerülten,
magambazártan,
hogy bent egy hang lett,
ha cinke dal
csapta fülem meg,
vagy kocsi zaj.

Közbe — mióta?
magam se tudtam —
valami ritmust
dobolt az ujjam,
monoton, messzi
ütem-zenét,
mint állomáson
a készülék.

Ejh, ez az ujj! Mi
üzen igy néki?
Szinte csaholna!
Ugyan mi készti?
Újra madárfütty?
Gépdohogás?
Füleltem, vízcsap?
Nem, — kalapács!

Persze, itt szembe
dologba kezdtek!
Fönt a munkások!
Már cserepeznek!
Onnan jön ez a
friss üzenet,
ők verik ezt a
jó ütemet.

A sürgetést, hogy
álljam a versenyt,
hagyjam a könyvet,
irjam a verset,
tegyem, de tüstént
amit tudok,
doboljam én is
az indulót.

Adjam tovább, hogy
ami volt, elmúlt,
hirdessem, éled
ami elpusztult,
üssem világgá,
mint a tető
legtetején a
cserepező!

Zelk Zoltán

SZABADSÁG

„Jöjj el szabadság, te szülj nekem rendet"
(József Attila)

Hány év volt? Három? Huszonöt?
Úgy vélnéd, ezer éve:
a ím fölbukunk a föld alól
s a téli napnak fénye
a kint, a rettegést, penészt
lemossa rólunk végre.

Még botorkálunk, mint vakok,
de arcunkat az égnek
emelve, édes italod
kortyoljuk s drága fényed
zabáljuk, mignem jóllakik
lelkünk, Szabadság, véled.

Micsoda éh! Mily szomjuság!
Hány évnek éhe, szomja!
De légy hozzánk most még kemény,
ints minket buzgalomra,
mert kevés, aki megmaradt
és mindnek sok a dolga:

Jaj, holtan fekszik városunk,
s a falvak, bányák, kertek
egy jajongó ország ölén,
anyjuk ölén hevernek —
ints munkára, de Te segits,
hogy vélünk fölemeljed!

Ints munkára, de Te segits,
hogy vélünk fölemeljed
dúlt falvainkat, hullt városunk
s harsogjanak a kertek! —
Te légy Napunk és kenyerünk,
Te szülj nekünk a rendet!

Kassák Lajos

A TÚLSÓ PARTRÓL

Budapest, ma látlak először fényben
hogy lefelé jöttem a hegyről
hol barátaim élnek emlékeik közt
kertek sűrűjében a házuk.

Messze egy kék torony állongott a ködben
ó, bús, visszhangtalan kiáltás
a Duna felett ekkor vérzett el a nap
s ime, felragyogott a város.

Árulók és orvgyilkosok áldozata
két arcod mutatod egyszerre
egyiken feslik a megifjodott élet
másikon fagyott vér sötétlik.

Hirdetem, hogy bontogatod már szárnyaid
s ha az éj barlangja kitárul
lámpáid gyöngyfüzére világitja meg
az utat, amin félve baktatunk.

Garai Gábor

ÚJ KOR NYITÁNYA

Kapuk nyiltak, csukódtak
országos léghuzatban.
Ön-vérében merült fel
a Megbocsáthatatlan.
A had düledékén még egy utolsó akna kivirágzott . . .

Temesd el azt a szétzüllött világot
Nézd: csupa bűn, csupa rom.
Míg jobb napod igérete serken
április-ápolta rügyekben,
csak néhány döbbent szempár mereng a beomló
partokon.

Épitsd fel házad bár a megmaradt kövekből,
mégsem lesz az a régi.
Verj bár a híd-roncsból új hidat,
egy szögét se cseréld ki,
de többé az sem a régi.
Más vállak tartják, más habarcsok kötik e kort,
nincs út visszatérni.
Múltad csak úgy lesz hagyaték s tanulság
ha ki tudsz belőle lépni.

Tavasz, tavasz, Napkelet fiai hozták
kormosan, véresen
Nem volt bűvös királylány, de mint álomi húgod,
ifjú s szeplőtelen.
Még hörgött a fegyver. Bűntudat s szorongás
képében
álltál az új elébe;
csak remélni merted, hogy fölfelé mélyül
jövőd meredélye.
De tavasz, tavasz volt, fölszállt a füst és
oszlott a gyötrelem.
Új kor nyitánya volt, fölszállt a füst és
oszlott a gyötrelem.
Új kor nyitánya volt — tudod — ma már történelem.

Határ, mint Heraklész oszlopa és törvény,
akár a gravitáció.
Szabálya szétfolyt a hajszálerekben, —
már meg nem másítható.
Töprengtél olykor: véletlen ajándék,
vagy görögtűz, tapsvihar, térzene?
De ünneped mélyén izzik a dúsabb igazság:
muszáj-sors alkonya:
magad-gyarapító tetteid kezdete.

Üzérek, merénylők, önös kis basák után
vedd végleg birtokodba
egyetlen léted talpazataként.
Belőle magasodva
emelt fővel állhatsz e viharvert földön —
jöjjön akármi.
Gerinced: Közös Rend erkölcse segítsen
emberül megállni.

Szemes Zsuzsa
Budapest 1975 április

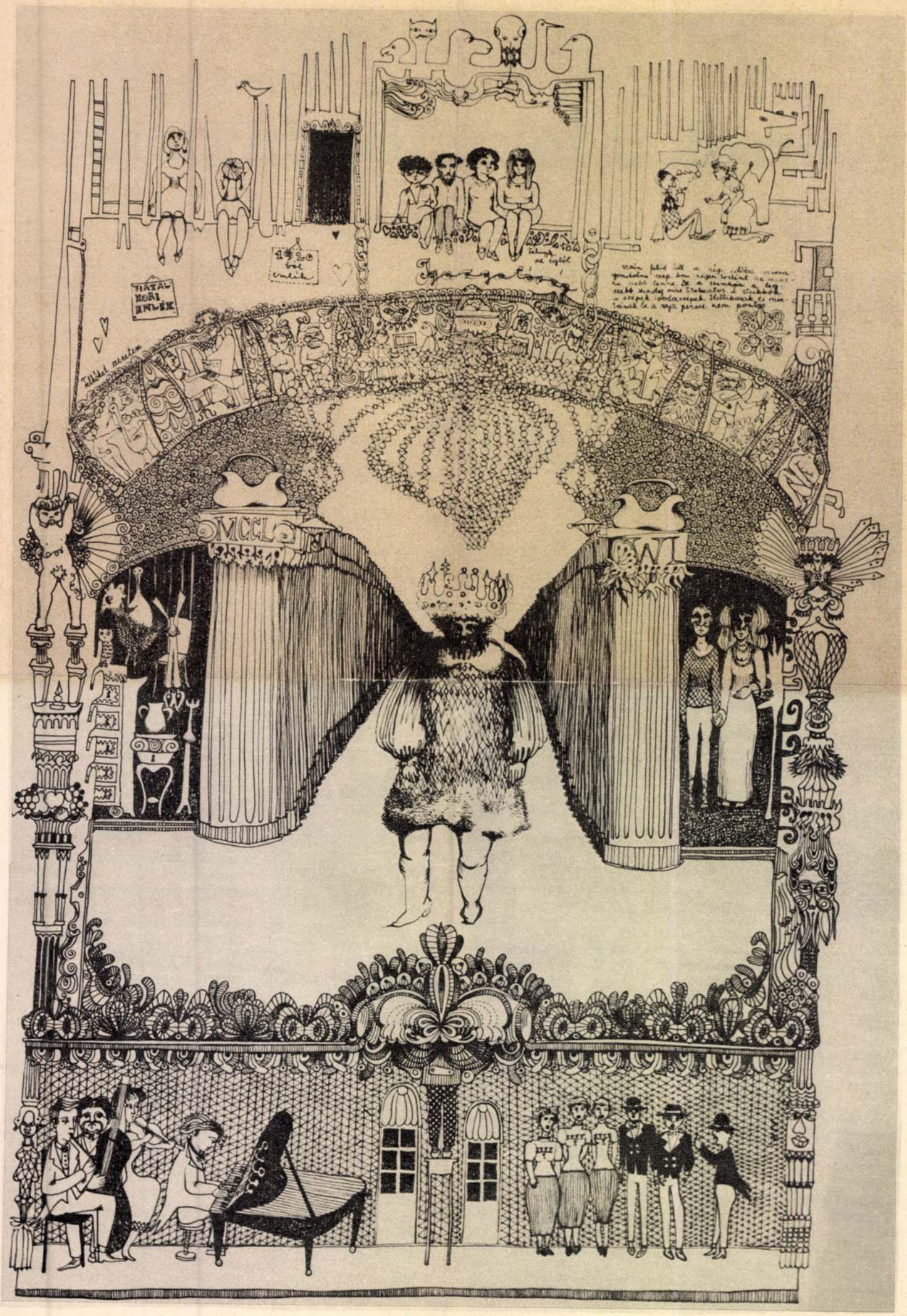

Szenes Zsuzsa: Színház

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa: Nagycenk

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.
XIX. évf. 50. sz. címlap.
ÁRA: 2,50 Ft

— Ha azt raj
építtetni akarok
szönöm — hang
válasz. Olyan a
aki hajlandó let
a típustól, am
épít és amit ő
dékozik.

Akik járják a
ják, hogy egye
kodik ma falu
a városi magán
most alakuló „a
jobb ennél.) Ké
pus spontán elt
ne az oka, ami
felvetettek. Ne
ötvenes évekber
terjedt el. Az o
kereznek. Mielő
kérdésekre meg
adni, azzal kell
ni való-e a „k
Látszólag nem.

A „kvadráto
család elfér, tis
vannak, jut h
kamrának, néh
W. C.-nek is. K
látszik — leg
szempontjából.
között kétségte
szerűbb alapra
azonban az ép
jes hiányában
donos tudatáig
gyobb hiányoss
leszthető, sőt l
paraszthaz úgy
család igénye
ban *ma* elfér n
a szülők több g
nának, ha a na
tek az unokák
nősülni, házasc
öregeknek távo
temetőbe, akár
lakásba, mert
hető.

Nem a faluk
sődleges kára

(Folytatá

…ban. Amerikai
…ersze az Egyesült
…l rövid időn be-
…tnék a gabona-
…zonban arra is
…y új, a korábbi-
…segélyprogramot
…mert a fejlődő
…nek egyszerűen
…a gabonaimport

…ez nemcsak az
…t, hanem az
…ek bevitelére is
…n az országok-
…yersanyagkincse
…belső gazdasági

…Voltaképp ez
…nagy problémá-
…ember él azok-
…, amelyeket a
…tkezett áreme-
…világgazdasági
…b sújtanak. Ez
…id idő alatt ka-
…e került, s ha
…et is új nyers-
…ni saját terüle-
…alásához tete-
…ség. Addig eze-
…rélyezni kell.
…hát, a követke-
…ak az emberi-
…tő nyersanyag-,
…lelmiszerhiány,
…a nemzetek fe-
…i lakosság nem-
…lönülésének el-
…nint a környe-
…tőkésországok-
…nányok e kér-
…ekintetében fi-
…yják azokat a
…entmondásokat,
…két világrend-
… a tőkésország-
…nek. A világot
…etileg, hanem
…ységesnek te-
…ban általános-
…k a jelenségek
…lamennyi, tár-

sadalmilag jelentősen különböző szektorában?

— A világban három jól elkülöníthető országcsoport létezik, amelyek belső és külső gazdasági kérdéseiket jellegüknek és fejlettségüknek megfelelő eszközökkel igyekeznek megoldani. Ám valamennyi nemzetgazdaság a világgazdaságban működik, s a világgazdaságban a kölcsönös gazdasági függőség napjainkra már túlságosan magas szintet ért el ahhoz, hogy a nemzeti rendszerek elkülönülten funkcionálhassanak. Azaz: az „önálló" nemzeti gazdaságok helyes működésének egyre több tényezője és feltétele kötődik a világgazdasághoz. A kölcsönös függőség olyannyira erős, hogy a gazdasági folyamatok többségében az erősebb részt vevő fél nem csikarhat ki magának a partnerétől külön előnyöket anélkül, hogy az a későbbiekben hátrányára ne válna. Az aránytalan fejlődést hosszabb távon a legerősebb országok is megszenvedik. Mindez azt mutatja, hogy a világgazdaságban mindinkább emelkedik azoknak a feladatoknak a száma, amelyeket csak széles körű nemzetközi összefogással lehet megoldani. Ez viszont feltételezi a világgazdaság szervezeti rendjének mélyreható változtatását. Jelenleg nincsenek olyan nemzetközi intézmények, amelyek kellő anyagi erővel és nemzetközi befolyással rendelkeznek ahhoz, hogy az említett kérdések megoldását döntően elősegítsék.

— Mindez nyilvánvalóan azt kívánná, hogy az egyes országok mondjanak le napi vagy középtávú érdekeik érvényesítéséről, olyan célok megvalósítása érdekében, amelyek talán nem is egészen tisztázottak előttük, s amelyek hosszú ideig csak terheket rónak rájuk. Vajon meg akarják-e ezt tenni?

— Nem valószínű. Ehhez olyan sokkhatásokra van szükség, amelyek az országok politikáját kimozdítják a szűk nemzeti keretek közül. Ilyen sokkhatás már jelentkezett az olajembargó után; a tőkésországokban tervek sora készül az olajválság következményeinek nemzetközi kivédésére és az újabb válságok megelőzésére. Sokkhatást ért a világot akkor, amikor tudomást szerzett a szárazság sújtotta afrikai és ázsiai területek lakosságának éhínségéről. Nyilvánvaló hogy a sokkhatások társadalmi megmozdulásokhoz, sőt helyi háborúkhoz is vezethetnek. Mindez arra kényszeríti majd a szerencsésebb körülmények között fejlődő országokat, hogy koncentráljanak a világ problémáinak megoldására.

— Ezek a sokkhatások megmozgatják majd az emberiség haladó erőit, s kényszerítik a fejlett országokat arra, hogy jószántukból — mint például a szocialista országok —, vagy akaratuk ellenére — mint a fejlett tőkésországok — a nagy gondokkal küzdő országok segítségére siessenek. Itt azonban azonnal adódik egy másik kérdés is: a Római Klub már idézett tanulmánya szerint a fejlett és fejlődő országok közötti színvonalkülönbség aránya napjainkban 1:5 a fejlettek javára. Ahhoz, hogy ez a különbség 2000-ig 1:3-ra csökkenjen, 25 év alatt 2500 milliárd dollárt kellene invesztálni a fejlődő országok gazdaságába, s minél később kezdik el a beruházási összegek folyósítását, annál drágább lesz a segélyezés. Képesek-e arra a fejlett országok, hogy ekkora összeget adjanak a fejlődő világnak?

— Úgy vélem, igen. Ennek egyik forrása például a hadikiadások csökkentése. A hadiipar nemcsak kolosszális összegeket emészt fel, hanem az itt mutatkozó fejlődés hatása a polgári termelésre nagyon korlátozott. Ha a hadiipari kutatásokra fordított szellemi kapacitást és a gyártásra fordított anyagi eszközöket átvinnék a polgári termelésbe, akkor véleményem szerint

TÁJÉ

Szenes Zsuzsa

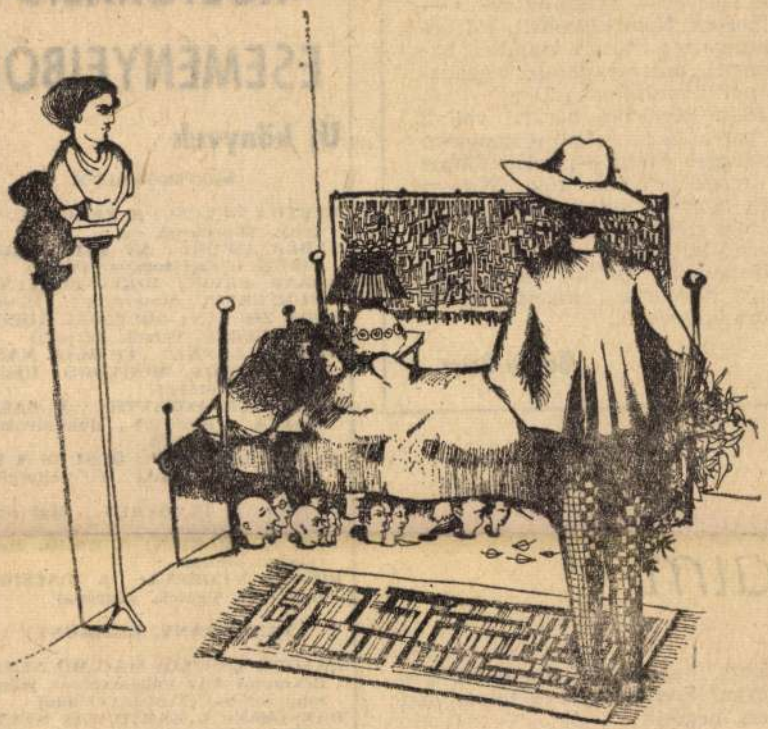

Szenes Zsuzsa rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 6.
XX. évf. lo. sz. 9. lap

hogy a nézőket nem érdeklik a jelen problémái, nem vonzza a színházba a magyar dráma. A közönség érettségét hangsúlyozom azzal, hogy a Bekötött szemmel sikerét — kasszasikerét is — felhozom. Nem kipróbált, jól beharangozott francia vígjáték, hanem új, magyar darab, méghozzá politikai dráma..."

Akik közelebbi barátai voltak — bár az a generáció elszomorító sietséggel ritkul —, talán többet is mondhatnának róla. Nekem még csak az jut eszembe, hogy számos illemtant írt, főként a televízió különböző műsoraiban.

Nem rajta múlott, hogy mégis annyi neveletlen embert hagyott hátra örökségül.

Bogáti Péter

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

BERTHA BULCSU: A KENGURU. Regény. (Kozmosz)
FEHÉR TIBOR: AZ EZÜSTKARDÚ VITÉZ. Ifjúsági regény. (Móra)
LÁZÁR ERVIN: BIKFI—BUKFENC—BUKFERENC. Meseregény. (Móra)
SOOS ZOLTÁN: SÓLYMOK KÖZÖTT EGY VERÉB. Versek. (Zrínyi)
SZALAY LENKE: TE MÁR NAGYLÁNY VAGY, MOGYORÓ! Ifjúsági regény. (Móra)
FREDERICK FORSYTH: A SAKÁL NAPJA. Bűnügyi dokumentumregény. (Magvető)
ASTRID LINDGREN: ÜCSI ÉS A REPÜLŐ BÁCSIKA. Gyerekregény. (Móra)
SZOBOR A TENGEREN. Mai perui költők. (Európa)
J. R. R. TOLKIEN: A BABÓ. Meseregény. (Móra)
RINARI VUORELA: A PACSIRTA LÉPCSŐI. Versek. (Európa)

TANULMÁNY, KÉZIKÖNYV

BALOGH LÁSZLÓ: MAG HÓ ALATT. Bevezetés Ady költészetének jelképrendszerébe. (Tankönyvkiadó)
BÁN IMRE: A KARTHAUSI NÉVTELEN MŰVELTSÉGE. (Akadémiai kiadó)
DÉNES IVÁN ZOLTÁN: A „REALITÁS ILLÚZIÓJA". A historikus Szekfű Gyula pályafordulója. (Akadémiai kiadó)
SERES JÓZSEF: SZÉPPRÓZAI MŰVEK ELEMZÉSE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN. (Tankönyvkiadó)
JURIJ SZERGEJEVICS SZTYEPANOV: SZEMIOTIKA. (Akadémiai kiadó)

Filmbemutatók

ndjaim

hogy meg-meghűl. De miért magyar? Freud legyen a talpán, aki ezt megfejti!

Vér és vers

Sokszor idéztem frásaimban Apollinaire-nak, ennek a nagynagy Párizs-szerelmesnek a sorait. De nem ismertem minden parizológiai szövegét. Csak most

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa: Drága Jóska

Élet és Irodalom, Bp.
1975. dec.13.XIX.évf.50.sz.
MŰVELŐDÉS 9.lap.

A MÁSODIK RÓKABŐR

Évvége — számadás a
kritikai rovatokban is.

Majdnem harminc „törzs
szerzőnk' írta kritikáink
számos — alkalmanként
— tárcaíró, publicista, s
ber; háromszáznál is több
ről szóltak hasábjainkon.

Az új magyar szépiroda
százharminc művet ajánlot
vasásra munkatársaink. Is
tek negyedszáz gyerekk
foglalkoztattak három tuc
szé- és tanulmánykötettel,
nem félszáz szociográfiai
vészeti, társadalomtudomá
kotással. Bemutattak hetv
gyarnyelvű külföldi művet
fele szovjet és népi demok
országokból származott.

Ez szépnek látszik. De a
fogas kérdések.

A legfontosabb közülük
sodlagosság, amely minde
az epigon, sőt, epigon-után
sek, novellák, kisregények
Összú sorozatában mu
meg. Ezekről a művekről
zal, ahogy írtunk és azz

ül figyóznak a so-
i Sütőipari Vállalat
Ahányszor látom
olodom. Mikor lesz
boltban ízletes ke-

didereg a pamutot,
at árusító üzletek
m a sok fiatalasz-
űnődöm. Lám, a
zási segély egy fur-
ménye érhető itt
, aki tegnap még
lában dolgozott és
látta el a háztar-
a gyerek ápolása,
zés, takarítás mel-
kán marad fölös
t tehát köt. Tarka
jaival, babaruhá-
ral beleszól a di-

ob sorral a Deák
m. Izgatott, toporo-
ők nyújtogatják a
hogy az a boldog,
n álló bolti alkal-
resztett, megfossza
elt árutól. Az ar-
ltek, az emberkí-
-már szánalom éb-
ben, szánalom és
lyen hiányciklel

A cselekvő tudós

zár Tibor: A cselekvő ember
(Szépirodalmi, 417 old.)

ıte jelszószerűen egyértelmű
:ím: *A cselekvő ember.* Sok-
ıű fedelére illik, politikai röp-
l elkötelezett regényig, csak
setben meghökkentő. Ponto-
jelen esetben, amikor tudo-
os esszéket fémjelez. Igaz, a
személye, *Huszár Tibor* sok
nt megmagyaráz. A cím: vi-
Polemizál azzal a közkeletű
ással, hogy a tudomány (sőt:
ıány) elsősorban szemlélődés,
: legutoljára cselekvés. Mert
zetesen senkit se tévesszen
z a cím: nem csupán a tudo-
s vizsgálat tárgya az, „aki"
szik, hanem a tudós is, rög-
agával a kiválasztás tényé-

●

ük kézbe a kötetet először a
oldaláról. Két tanulmány
nül kiemelkedik a többi kö-
em valamiféle elvontan fel-
színvonal miatt, hanem mert
ét tárgyként választott kér-
rsadalmunk elevenébe vág.
ik egy 1974-ben írt tanul-
amely a szerény cím alatt
értelmiség fogalmának tör-
alakváltozásai" — az értel-
mibenlétéről olyan alapos, a
öző nem marxista elmélete-
jéről a talpára állító" érte-
lvasható, amely mélységben

drámaian feltett kérdésekkel, amelyek az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése utáni közművelődési, végső soron azonban belpolitikai helyzetet próbálják értelmezni. Különösen értékesek azok a fejtegetések, amelyek a szocialista brigádmozgalom közösségszervező és közművelődési lehetőségeit boncolgatják, s eljutnak a lényegig (valójában politikai állásfoglalásig), a technicista álláspont kritikájáig: „A szocialista brigádok akkor válnak a közművelődés közvetítő közegévé, ha tevékenységük valóban az emberi univerzalitás kifejlesztését szolgálja, s a mindennapokban segíti elő a szocialista kultúra értékeinek jelenlétét és felszívódását. Ebben az értelemben a szocialista módon dolgozni, élni, művelődni jelszó különböző elemei szervesen kiegészítik egymást. Ha azonban a munkával kapcsolatos követelmény — sajátos technokrata logikának megfelelően — leszűkül, és a munkással csak mint munkaerővel számolnak, a tanulás s a kultúra járulékos elemmé, az univerzalitás üres jelszóvá válik."

Hasznos lenne tovább szemlézni Huszár Tibor kötetét, de bevallom, „tudománytalanul" olvastam végig a könyvet. Leginkább az izgatott, hogy a korábbról ismert tanulmányok előszavak alkalmi írások ...

Huszár Tibor a s
példa.
A kötetnek van
híján — „önvallom
nya. A címe: „Len
mány". Ezért rossz
más. A szerző Leni
fel? Persze, ez csak
magyarázás. Tény,
bor nagy bizonyít
vizsgálja meg a ké
nint, a tudóst me
lyozta meg tudomá
nek kibontásában
tikus. Mai fogalm
vajon a közéleti é
leg szereplés!) nem
tudományos ambíc
Tibor leszögezi, ho
a tudomány dialekt
egysége semmiképp
azonosságot, hiszen
és funkcionálisan
tálytartalom esetéb
a politika és a tudo
az egység ebben a
lentétek egysége"
azonban az is vilá
domány és politika
nini modellje szeri
lak „nem a politika
hanem a szocialist
még meglevő hala
erők között húzódik

●

Világos beszéd. I
nulmányai akkor i

Szenes Zsuzsa

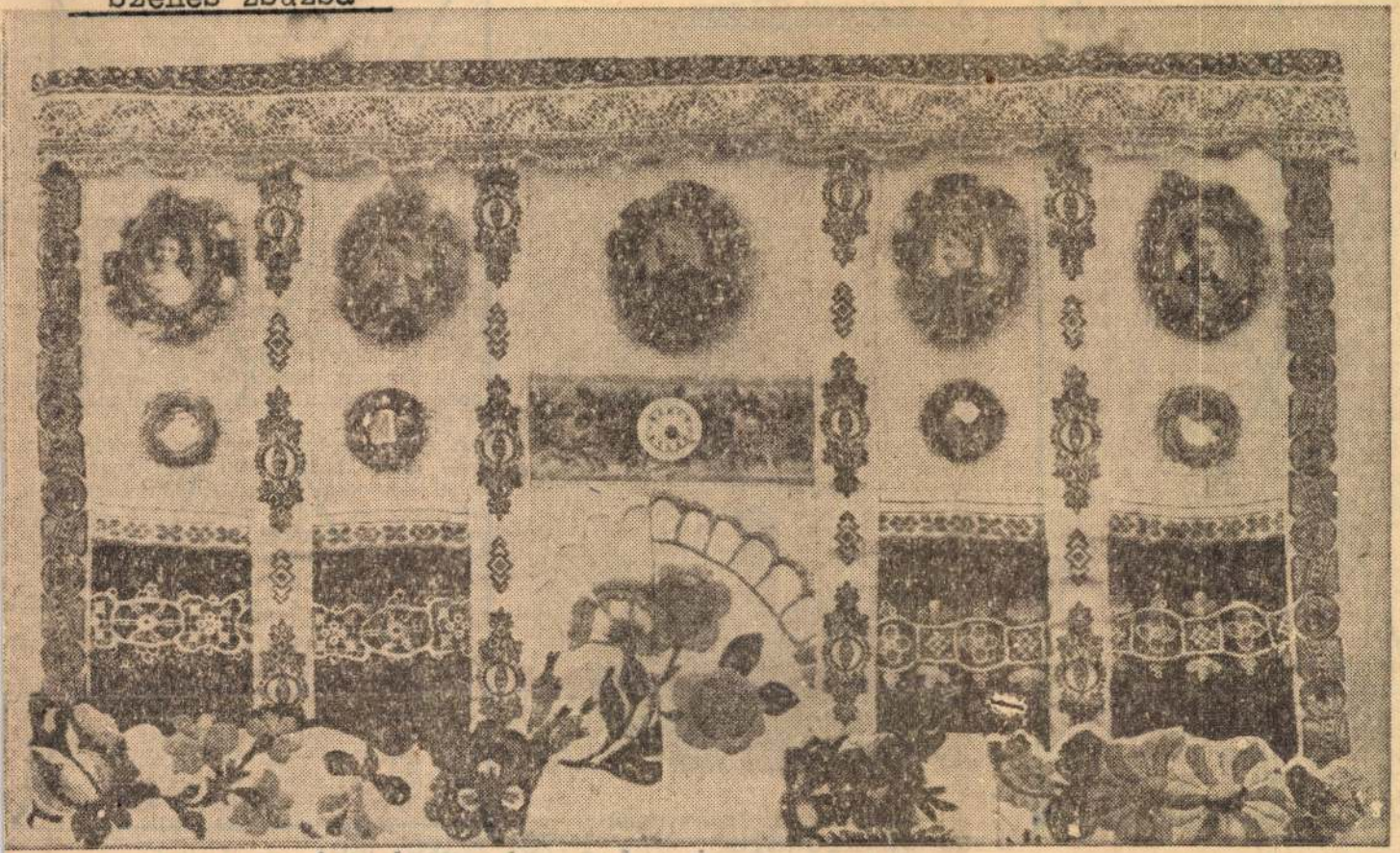

Szenes Zsuzsa: Textil-montázs

Élet és Irodalom, Bp.

1976. MÁRCIUS 20.

XX. évf. 12. sz. 13. lap.

A tuloldalon lásd: Keserü Ilona: "papirnyomat" c. képét.

közt mégiscsak más, jaj, megyek szívesen, mondta Jutka, negyed óra múlva odaszólok.

A negyed óra alatt Rékai lekezelte a három mandarint. Egyikük kéziratát sem olvasta még, úgy el volt öntve, de ahogy maga elé idézte a három szorongó szempárt, azt mondta, az anyag fenn van már a főszerkesztőnél, a kultúrát az öreg személyesen felügyeli, amit ő a lapba javasol, azt még megnézi, addig tehát nem nyilatkozhat — reményt és kétely egyenlő eséllyel ültetett a várakozók szívébe s kegyesen elbocsátotta őket.

A kocsi a Körúton, magas bérházak szakadékában, fényekbe és árnyakba mártózva húzott kifelé, a Margit hídon már beleszárnyalt a napfényben a túlparton táguló hegyek ölelésébe, égek és vizek kékjébe s Rékai Andor már örült, hogy nem háromkodott Vanda néni születésnapjára. Nekirugaszkodtak a Rózsadombnak, a kertekben vörös felhőben lebegtek a rügyek s itt-ott már merészen öltögették zöld nyelvecskéiket a kopár bokrok. A motor duruzsolásán át is behallatszott a cinkék és csízek vad cenebonája, nyitnikék, nyitnikék. Az ember megfullad ott lent a kőrengetegben, ez meg mintha egy másik planéta volna, ahol az évszakváltást a természet jó ízei adják s nem a naptár rubrikái.

A kétemeletes villa kovácsoltvas kerítés mögött magasodott, komolyra szabott modern épület volt, de nem afféle lipótvárosi babaház bauxitbetonból, a harmincas évek végéről, arány és mérték itt az építtető vagyonbiztonságát sejtette, az állandóságra törekvést, a dinasztiális életformát. Hadami tudjaék bizonyára bekalkulálták

Keserü Ilona

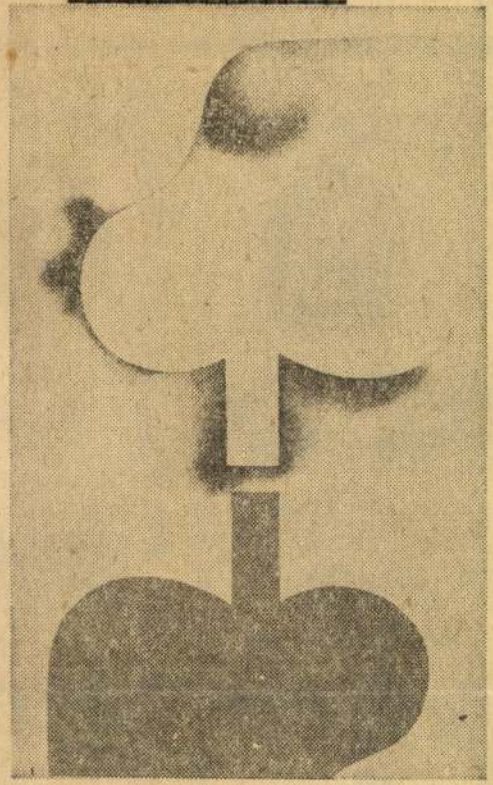

Keserü Ilona: Papírnyomat

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 20.
XX. évf. 12. sz. 14. lap.

paradicsomot, ott termett a kertben gyönyörűségnek is ettük alma helyett, télen meg édesanyánk mindig hontotta az üve-

lelőtt Pestre, és ő, a ha[illegible] bolódott a mozgalomba, édesanyám nagyon ellenezte a házasságunkat, hogy nem debrecenihez megyek, Gerzson ezt rossz néven vette és emiatt nem is volt soha Debrecenben, én meg nagyon nehezen tudtam itt megmaradni, ez a Pest olyan nyugtalan város, és amikor csak lehetem, megyek le Debrecenbe, ott érzem jól magam, de hát magának se mindegy ez.

Rékai közben megitta a negyedik stampedlit és felállt, mert látta, Jutka fuldokol, s már nem tud mit kitalálni, hogy arcát elrejtse. mennünk kell, tetszik tudni, a lapnál a sok munka, meg tíz percet mondtam a sofőrnek, ő is debreceni, kérdezte Vanda néni, hát persze, régen elkerült otthonról, mondta Rékai, Jutka is valahogy összeszedte magát, elköszöntek, a két öreg hölgy az ajtóig kísérte őket. hát, ha hazalátogat, üdvözlöm az ösmerősöket, mondta Vanda néni és becsukta mögöttük az ajtót.

A kocsiban Jutka mesélte a sofőrnek a Rudi nevű kislány pulit, meg hogy mindenki debreceni és szabadjára engedte a nevetést, jaj, már nyilallik az oldalam, Rékai meg valahogy nagyon elcsöndesedett, nyári gyümölcsöskertben érezte magát, mézillatú fényben. ez a debreceni nyár, gondolta a méhek lágy dönögését hallgatva, fűszeres illatú füvek között feküdt, az ég pasztellkékjén gyöngyszínű felhőket hajtott a szél.

Aztán újra a Körút szakadéka, a fekete házak, fátyolos árnyékok s a forgalom elviselhetetlen örvénylése, a hűvös katedrális-előcsarnok, ócska csapóajtók, a sorbanállás a liftre s valahol messze étedi csend, béke és nyugalom, az emlékek tá-

Szenes Zsuzsa

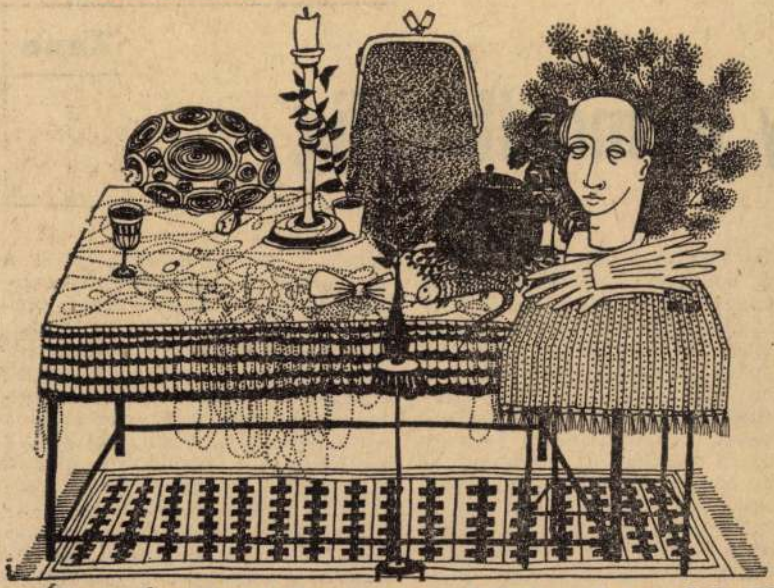

Szenes Zsuzsa: Asztal

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.XIX.
évf.5o.sz.
11. lap.

Honti János világa

Zene

égy jó mindhalálig

Szabó Ferenc Nyilas Misije érettebb, önállóbb, cselekvőbb. Őt is az események sodorják, de őt hőssé érlelik. A II. finaleban — Móricz színpadi átdolgozásához igazodva —, miután előzőleg félelemből hazudott, Misi önként bevallja Pósalakynak a nagyértékű reskontó elvesztését. Ezután azonban — s ez az opera merőben új motívuma — a vak ember rázúduló haragja elől menekülve, űzött vadként jut a pályaudvarra, ahol szinte közelharcban próbálja visszaszerezni Töröktől az ellopott nyugtát. Később a kollégiumi tárgyaláson nemcsak bátran védekezik, hanem erkölcsi fölénye tudatában maga emelkedik vádlóvá. Lényegesen rosuló direkt fogalmazás, amely a hősi szférát is jellemezte, meseszerűvé szelídíti Szabó Ferenc operáját. Ez akkor is így van, ha az emlékeztető motívumokra épülő zenedramaturgia (levél, újságolvasás, álom, lutri, alapeszme, korzó induló), a zárt számok sorát egymáshoz fűző átkomponált szerkezet és a vokális színpad erős szimfónikus kötődése operára utalnak. És daljátékszerűvé teszi a partitúrát az a rokonszenves, de dramaturgiailag kétes értékű idealizmus is, amellyel műve valamennyi kétértelmű helyzetét és jellemét rózsaszínű szemüvegen át nézi a szerző, ahelyett, hogy leleplezné. Ez a csodálatos idealizmus telibe-

Szenes Zsuzsa

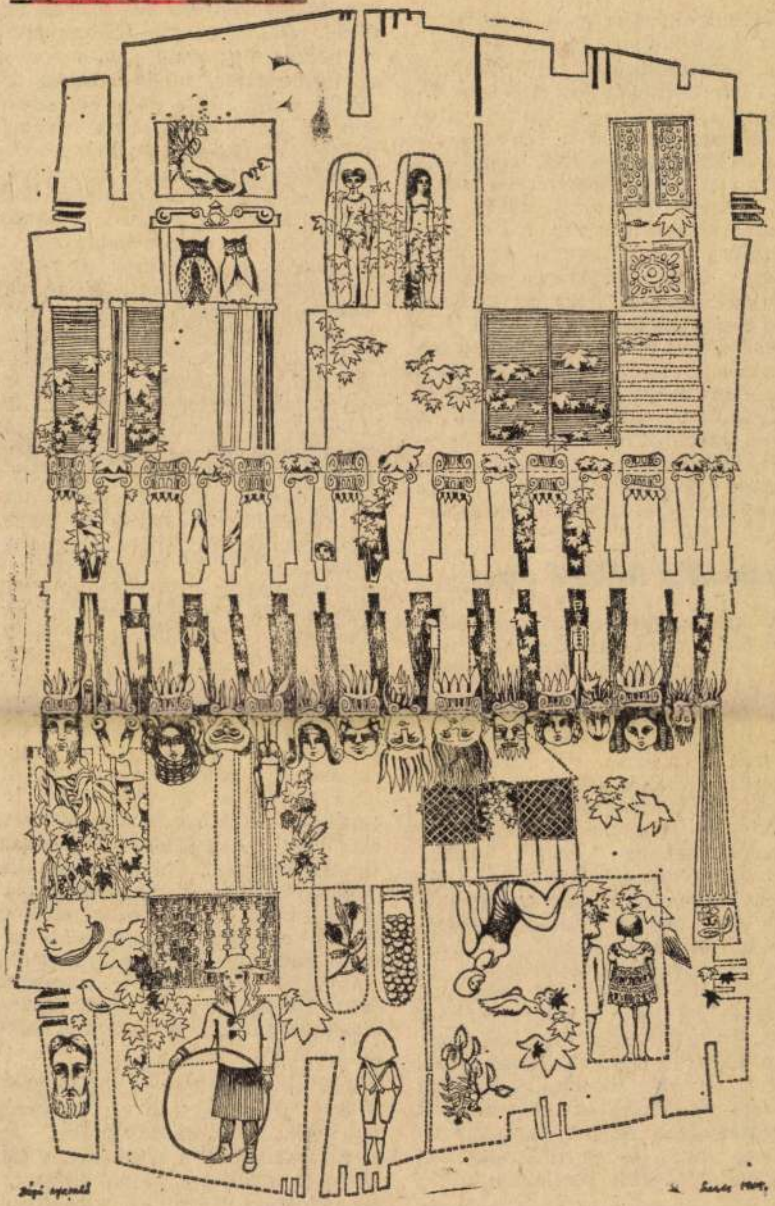

Szenes Zsuzsa: Régi nyaraló

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.

NÉPSZERŰ ÉS ELIT-ÍRÓK

XIX. évf. 5o. sz. 6. lap.

fejlődésének művi lefékezését nyilvánították kívánatosnak.

Tulajdonképpen ez a magatartás sem haszontalan, hiszen a jelenlegi tendenciákban rejlő katasztrófa-lehetőségekre hívja fel a figyelmet. Veszélyessé azáltal válik, hogy nem ezeknek a lehetőségeknek a felszámolására, a tendenciák radikális megváltoztatására szólít fel, hanem épp ellenkezőleg: a konzerválásukra, a viszonyok fenntartására úgy, ahogy vannak. Vagyis a kreen-akarorék példájával szólva, arra, hogy az emberiség húzódjék vissza az erdő mélyébe, álljon ellen a civilizáció kísértésének. És ez nemcsak azért végzetes, mert végső soron megoldhatatlan, hanem — mint a kreen-akarorék példája mutatja — mindenekelőtt azért, mert a védettség illúzióját teremti meg, amely maga a kiszolgáltatottság.

Brazília közel van

A kreen-akarore törzs maradék kétötödét most letelepítették a Xingu Nemzeti Parkban, ahol Kutasi Kovács Lajos előző levelének tanúsága szerint a tizenöt xingu-törzsből valóságos indián „nemzet" alakult ki, amelynek tagjai „kölcsönös segítő függésben" élnek. Ez mindenesetre megnyugtatóbb és humánusabb megoldás, mintha Amazónia egykori óriásai egy szálig elpusztultak volna az országút mentén. Ám a rezervátumok — még a legtiszteségesebb szándékkal létrehozottak is — csupán az integráció előszobái. A kreen-akaroréknak csak arra van lehetőségük, hogy a történelemmel való első, tragikus összecsapásuk után fölkészüljenek a következőre. Lesz-e erejük alkalmazkodni az új viszonyokhoz, a megváltozott körülmények között megváltozva megmaradni? — ez pillanatnyilag a kreen-akarorék sorskérdése.

És ha innen, Közép-Európából, a Kárpát-medencéből nézve, olyan is az egész, mint egy szomorú, egzotikus mese — ez a mese rólunk is, nekünk is szól. Az a társadalmi rendszer, amelynek ellentmondásos viszonyai között az integrált népcsoportok újra és újra felőrlődtek,

Ez az a civilizáció, amelyet ilemi fennkölt gőggel modernnek, továbbá nem kevés indokolatlan elfogultsággal európainak szokás nevezni. Nem valami rokonszenves életközeg: uralkodó jellemvonása az intolerancia, mellyel egyes árnyalatai az összes többivel szemben viseltetnek. Nemcsak fenntartotta a kölcsönös gyűlölködés klasszikus okait, melyek alapján már az ókor közmondásba foglalta farkastermészetét, hanem újabbakkal is szaporította őket, a generációs ellentétektől a rivalizáló focicsapatok szurkolóinak véressé fajuló viszályáig. Ez a civilizáció, miközben megrökönyödve és valamelyes öniróniával szemléli újkeletű konfliktusait, s miközben lázas igyekezettel próbál felülkerekedni bénító hagyományos ellentmondásain — állandóan termeli is, és újrateremti őket. Emitt a javak káprázt ató, elfogyaszthatatlan tömegét, a dúskálás és pocsékolás rendszerét, amott a szegénységet hozza létre. Annyit költ a kreen-akarorék íjainál, nyilainál, bordunáinál hasonlíthatatlanul hatékonyabb és kizárólag embertömegek ellen felhasználható fegyverek kifejlesztésére, gyártására, kipróbálására, hadseregek fenntartására, kiképzésére, s annyi értéket pusztít el, annyi energiát emészt föl, annyi emberéletet olt ki a Közel- és Távol-Keleten, Írországban és Libanonban, Spanyolországban, Angolában, Ciprusban, Bangla Deshben, Portugáliában, Indiában, Chilében, Spanyol-Szaharában, hogy ezzel az elpazarolt erővel és gazdagsággal alkalmasint megszabadulhatna legégetőbb gondjaitól, s civilizált, emberhez méltó körülményeket teremthetne a földkerekség valamennyi nélkülözőjének.

Ám ez a civilizáció kétségkívül óriási nivelláló erő is: hatalmas és maradandó eredményeket ért el a társadalom, a gazdaság, a politika és a kultúra jobbá, emberibbé tételében. Vérrel és verejtékkel kivajúdta a lehetőséget, hogy megszűnjék az embernek ember által való kizsákmányolása. Közelhozta egymáshoz a távoli vidékeket, s így nemcsak a szembekerülés, hanem az egységessé válás feltételeit is létrehozta.

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa rajza (részlet)

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.
XIX. évf. 5o. sz. lo. lap.

RÁNTÁS

Most már évek óta megírják a lapok, hogy a Balaton szállodái és éttermei bedolgozó üzemekké alakulnak télen. A siófoki Délibábban szilvásgombócot gyártanak, a Hableányban rántást, a Marina Szállóban gasztrofol ételeket, a Kedvesben sós mandulát, a tihanyi szállóban kétszázezer zacskó Zizit. Tekintve, hogy a rövid nyári idény csak múló epizódnak számít ezeknek az intézményeknek az életében, logikusabb volna, ha a lapok minden tavasszal megírnák: a siófoki gombócgyár és rántásüzem, a füredi gasztrofol- és mandulaművek, meg a tihanyi Zizi-kombinát vendéglátó intézménnyé alakul nyáron.

A még logikusabb persze az volna, ha télen is vendégeket fogadnának. De ehhez fűtés kellene, és idegenforgalmi program. A Zizi egyszerűbb.

— góv —

nekünk kell valami formát tapintani (ez a »szerelem« változat), vagy bele kell olvasztani magunkat valami minket ölelő térbe (ez a »halál« változat).

A valóság a lóság.

Mert a valóság (és az élet) abszolut nonszensz jellegű.

Ez a világ örök nyitottsága."

Kommentárunk:

Ez a szöveg inkább orgasztikus álmok terméke, mint elvont megfontolásé, hiszen még egy pontszerű minimum se tartja meg az ésszerűség szintjén.

Akárcsak a falvédőbölcseletnek, ennek a szövegnek lényege is a közhellyel azonos: vagy mi tapintunk, vagy minket tapintanak — ilyen az élet. Meg a halál. Meg minden.

A valóság a lóság. A szöveg a gevözs.

Mert e szöveg abszolut nonszensz jellegű.

A kiállítás pedig, mely e szövegtől még jó is lehet, zárva tart vasárnaponkint — ennyit a világ örök nyitottságáról.

—óv—

humoristák vegyesgyűjteményeit, a fölösszámú antológiákat.

Olykor ezekről a kiadványokról is esik szó nálunk: szintén kikerülhetetlenül, mert csalóka módon jelen vannak a könyvpiacon. De egyre félőbb, hogy a megemlékezés ténye félreinformálja közönségünket valódi értékükről. Az se jó, ha elveszik a helyet az olvasásra érdekesebb, orginálisabb akár külföldi belletrisztika-ismertetés elől.

A szekundér-kiadványok számának növekedése nemcsak hazai jelenség. Velejárója a könyvkiadásnak az egész világon. (Egy adat a legnagyobb nemzetközi könyvvásárról, a frankfurtiról: 251 ezer művet állítottak ki, ebből csak 71 ezer volt új.) A kritika világszerte küszködik a „másodszor lehúzott rókabőrök" tömegével. A mai magyar irodalom mindenesetre eredetibb lenne nélkülük. Az igazi eredetiségért azonban a kritikusok csak szót emelhetnek — az írók tehetik érte a legtöbbet.

I. Z.

---

ban, a nyugdíjkorhatár eléréséig a szenilitásomat bocsássam

sorban; de ha már az esetleg szintén folyamodó kiöregedett

tóságban megbúvó bürokraták számára írom:

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa: Dél

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec.13. XIX.évf.5o.sz.3.lap.

(Szerda reggel, november 19.) Ma reggel csak tíz órakor kezdődik a végrehajtó bizottsági ülés. Végre van egy kis szuszogásnyi időm. Magammal hoztam hazulról egy ritka és kevésbé ismert Karinthy-kötetet, a „Naplóm, életemet", a Magvető adta ki, 1964-ben. Indulás előtt valami rémlett, hogy Karinthy is írt egy PEN kongresszusról, biztosan az 1932-es budapestiről, de időm nincs több, mint Bécsben, csak beledobtam a kézitáskámba. A kötet ajándékot tartogat számomra: Karinthy nemcsak a budapesti kongresszusról írt, de — heuréka! — az első bécsiről, az 1929-esről is. Ez az, amelyre minden ünnepi szónok, főképpen az elnökök hivatkoznak: az osztrák PEN elnöke, a nemzetközi elnök, az osztrák köztársasági elnök. Rosszul sáfárkodunk értékeinkkel és hagyományainkkal, ha ezt a Karinthy-írást a Vörösmarty téri PEN-klubban nem tartjuk számon. Olyan izgatottan olvasom, mintha gyakori kérdéseimre kapnék választ és még gyakoribb PEN-beli rossz közérzetemre balzsamot.

Karinthy a cikket a Pesti Naplóba írta, 1929. június 29-én. Címe mai cikknek is jó volna: PEN-klub, kongresszus. Így kezdődik: „Igen, igen, mégiscsak el kell menni... / Galsworthy úr azt üzente, meg aztán — vagy nem te kiabáltad folyton, forradalmak, háborúk, torreádorok is, több sebből vérzünk, míg azután igyekszünk úgy vitatkozni és mérkőzni, hogy az ajtókon kívül várakozó és leselkedő világsajtó olé! olé! kiáltásai között mindannyian mégis épp bőrrel hagyjuk el a termet.

Végül így történt, ezen a délelőttön is. Elég szelíden kezdődött, egy brazíliai javaslattal, iktassunk be a PEN alapokmányába egy szót, könyvtárt. Az alapokmány szerint ugyanis az íróknak kötelességük mindent megtenni, hogy a műkincsek nemzeti vagy politikai szenvedélyek közt is sértetlenek maradjanak. A műkincsek mellé odavesszük tehát a könyv-

Arról beszélgetünk, hogy Nyuga
Kelet szerepe valahogy megfor
ezen a kongresszuson. Keleten
de ezt inkább idézőjelbe tesz
„Keleten", hiszen Közép-Európ
is szó van —, nálunk, a csehek
a horvátoknál, szerbeknél, leng
leknél és az oroszoknál is az iro
lom a nemzeti tudat része. K
ügy, a haza ügye, mindig is az v
ma százszorosan az. „Nyugat
művészet, tehát gyönyörködte
megrendítés és szórakozás is,
húsba még egy Victor Hugo is
vágott, vért még Heine sem
kasztott. Egy másik PEN kongre
szus jut eszembe, éppen tíz év
ezelőttről, a bledi. Ez volt eddi
legjobb, mert a legirodalmibb

BOLDIZSÁR IVÁN:

Keser-édes bécsi PEN

„ÖNMAGADNÁL MÉLYEBB ÖS

zakat, újat építsenek maguknak. Nem róhatjuk fel azoknak, akik ezt a példát követni akarták. Biztos, ha jobb példát láttak volna, azt követik. De mást nem láthattak?

Az építési előírások szinte szuggerálják ezt a háztípust. Megkövetelik, mennyire álljon a telkek határától, mennyire az utcavonaltól, milyen legyen a lábazata, homlokzata. Ezeket az előírásokat a „kvadrátos" ház könnyen teljesíti.

A kapható építési anyagok ugyanezt szuggerálják. Födémgerenda, ajtó, ablak ilyen házhoz kapható ma országszerte. Köztudott, hogy a házgyári lakás lényegesen többe kerül, mint a hagyományos téglából falazott. De ez utóbbival soha nem lehetne százezer számra nagyipari módon lakást építeni. Az olcsóbb — mert helyesen — állami támogatást élvező anyagok és szerkezetek a magánépítkezőknek jutnak s mint mondottam, szinte szuggerálják a spontán kialakult típus továbbépítését.

Végül, és nem utolsósorban az építési kapacitás kérdése. A falusi házak a szó szoros értelmében magánerőből épülnek, legtöbbjüknél az alap, a koszorúgerenda, a fedélszék s természetesen a szakipari szerelések jutnak a szakképzett iparosoknak. A munka javát a család, beleértve a legtávolabbi rokonokat, jó barátokat — viszonosság alapján — két kezével végzi. Az építkezésben részt vevő szakiparos sem hazardőr, aki ki nem próbált új tervek megvalósítására vállalkozik, mikor ott van a begyakorolt, melynek minden mozdulatát — s ami sokkal fontosabb — saját hasznát is beleszámítva, az árát is ismeri.

Egy tévéadás nyomán éreztem szükségesnek mindezt elmondani. Íratlan „előírásaink" szerint most meg kellene jelölni azt az egyszerű orvosságot is, mely ennek az országos méretű és jelentőségű fejlődésnek új irányt szab. Megmondom őszintén, nekem ilyen csodaszerjavaslatom nincs. Csak egyet tudok: amíg a betegség okait nem ismerjük, gyógyítani is csak tünetileg tudjuk.

---

megoldható lenne a hatalmas összeg felszabadítása. Ekkor lehetne növelni kellő mértékben például az amerikai gabonatermelést, s meg lehetne teremteni az élelmiszer-importőrök fizetőképes keresletét.

— *Nyilvánvaló, hogy a válság következményei elsősorban a nyersanyagokban szegény fejlődő országokat fenyegetik, ők azonban nem rendelkeznek a kellő forrásokkal a katasztrófa megelőzésére, tehát nyilvánvaló, hogy a többi országnak kell segíteni. Ebben — mint említette — lesz sok kényszer-elem is. De az alapkérdés, amely eldönti, hogy milyen hatékonysággal segít a világ egyik része a másiknak, az, hogy milyen érdeke fűződik a szervezeti változásokhoz?*

— A fejlett tőkésországokban tudják, hogy a világgazdasági egyensúlyt nem lehet visszaállítani a régi módszerekkel. A kormányokra belső és külső társadalmi nyomás nehezedik, s azt remélik, hogy bizonyos követelmények elfogadása esetén megvédhetik alapvető érdekeiket, azaz a kapitalista rendszer fenntartását. A nyersanyagban gazdag fejlődő országok szintén a változások mellett lesznek, mert remélik, hogy a világgazdaságban kivívott új pozíciójukat az összes ország által elfogadott szervezeti rendszer által intézményesen is megerősíthetik. A szocialista országok érdekeltsége egyértelmű: a béke csak olyan körülmények között őrizhető meg, amelyekben a nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlődése az államok és népek közötti közös érdekrendszerek megteremtését és a konfliktusok veszélyének csökkenését szolgálja. Hosszú távon tehát mindhárom országcsoport érdekei — az együttműködés sávján — egybeesnek. A folyamat természetesen ellentmondásos, mert az egyes országok és társadalmi rendszerek korántsem egységesek. De az kétségtelen, hogy a katasztrófa csak széles körű nemzetközi összefogással hárítható el, tehát a fejlődés ki fogja kényszeríteni ezt az összefogást.

Lovász Péter

Bemutatjuk Szenes Zsuzsa rajzait

Szenes Zsuzsa textiltervező iparművész kárpitjaival — és alighanem a magatartásával — vívott ki magának, szinte határtalan tiszteletet, tekintélyt. Az első kiállítását 1959-ben rendezte a Műcsarnokban, Hübner Arankával és Szabó Mariannal. Egyéni kiállításai azóta: 1962: Erkel Ferenc Múzeum, Gyula; 1969: Dürer terem, Budapest; 1969: Csók István Képtár, Székesfehérvár; 1971: Tévé-galéria, Budapest; 1972: Bartók Béla Művelődési Központ, Szeged; 1975: művelődési központ, Hajdúszoboszló. Állandó résztvevője az országos iparművészeti kiállításoknak és a szombathelyi textilbiennálénak. Kárpitjai bejárták Európát, Tallinntól Bolognáig, Moszkvától Norwichig, az idén Helsinkiben, Zürichben, Párizsban, Berlinben és Lodzban szerepeltek művei.

1972-ben a Fodormenta, 1974-ben a Rózsás labirint című gyapjúhímzése I. díjat nyert az előkelő szombathelyi biennálén. 1974-ben Munkácsy-díjjal tüntették ki. Kelmék és hímzések című kötetét 1974-ben adta ki a Corvina. Nagyobb méretű murális művei vannak a Budapesti Bajkál étteremben, és a rábafüzesi határállomás épületében. Számos alkotását őrzik közgyűjtemények, többek között az Iparművészeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, a szombathelyi Savaria Múzeum és a prágai Iparművészeti Múzeum.

●

Itt egy másik, voltaképpen ismeretlen Szenes Zsuzsát mutatunk be, a grafikusművészt. A közölt grafikai gyűjteményt saját magának rajzolta eredetileg, ám a számára oly kedves, aprólékos tus-technika — látjuk — sokkal-sokkal több, mint stúdium. A Szenes Zsuzsa-rajzoknak Goya óta ugyan vannak rokonai, tőlük azonban valamennyi műve különválik, elsődlegesen szárazságával. Verista művészet ez, nem torzít, mint a karikatúra, csak éppen hangsúlyozza a valóságot, illetve annak azt a részét, amit a szerzője hangsúlyozni akar. Ez a nyomaték akár a szenvtelenség, az impassibilité is lehet. Kifejezéséhez tartozik egy bizonyos Szenes Zsuzsa-féle szimultánizmus is, föltűnnek olykor a szecesszió formanyelvének emlékei, a stílus tartalma soha. A Szenes Zsuzsa-rajz ironikus, csöndes, sőt — ha jobban belemélyedünk — nem is olyan csöndes; áttételeit, gondolati ugrásait az egyik képelemnél könnyebb, másiknál nehezebb megfejteni.

Ez a művész saját példájával bizonyítja, hogy a kárpit nem megszőtt kép, mestere ő a műfajok differenciálásának; ritka dolog ez az önismétlések korában. Összefoglalt hímzett faliszőnyegei és új módon narratív grafikai lapjai annyira távol állnak egymástól, mintha két külön kéz, két idegen művész munkái volnának.

F. J.

Élet és Irodalom, Bp.
1975. DECEMBER 13.
XIX. évf. 50. sz. 2. lap.

Leszállnak a repülő csészealjak ▦ A televíz

Páratlan oldal

Riport az üzemorvosokró

ÉLET ÉS

IRODALO

IRODALMI ÉS POLITIKAI

XIX. ÉVFOLYAM 50. SZÁM

AZ EMBERISÉG J

Beszélgetés Bognár József akadé

Az emberiség a történelem során váltakozó sikerrel, de végső soron mindig diadalmasan vívta harcát természetes környezetével. Ennek ellenére napjainkban a fejlett tőkésországokban mind borúlátóbb értékelések, tanulmányok sora jelenik meg a föld lakosságának jövőjéről. A hetvenes évek elejétől mutatkozó válságjelek a tudományos kutatókat hosszabb távú előretekintésre ösztönözték, s a jövő lehetőségeinek elemzése alapján megfogalmazott tanulmányok már-már katasztrófahangulatot keltettek. Ezek a problémák foglalkoztatták az ENSZ legutóbbi rendkívüli közgyűlését is, a vitában felszólalók súlyosnak ítélték a világ fejlődésének perspektíváit. A kérdés önként adódik: mennyiben reálisak ezek az előrejelzések, milyen eszközök állnak rendelkezésünkre ahhoz, hogy az emberiséget fenyegető bajokat elhárítsuk?

Bognár József akadémikussal, az MTA Világgazdasági Kutató Intézetének igazgatójával beszélgettem ezekről a kérdésekről.

— A világgazdaságban lejátszódó folyamatok arra mutatnak, hogy az emberiség korszakváltás előtt áll. Az úgynevezett Római Klub jelentése, amely a L'Express 1974. decemberi különszámában jelent meg, olyan összegezést ad az emberiség várható problémáiról, amely nem sok jóval kecsegtet. Ön miben látja azokat a legfontosabb problémákat, amelyek megoldásától a Föld lakosságának jövője függ?

— Az említett problémák létezése, súlya és az egész földgolyóra való kiterjedése aligha vitatható. Kétségtelen az is, hogy a nyersanyag és energiaforrások korlátozottan (azaz nem tetszőleges mennyiségben) állnak rendelkezésre és pazarlóan használjuk fel őket. A tudományos-technikai fejlődés természetesen bővíti az erőforrásokat, de feltárásuk igen nagy beruházásokat, új technológiai rendszereket, fejlett infrastruktúrát feltételez, s ezek kiépítése hatalmas erőfeszítéseket igényel és különböző veszélyekkel jár. Feltétlenül szükségünk van tehát olyan, nemzetközi együttműködésben készülő prognózisokra, amelyek egyfelől feltárják a rendelkezésre álló tartalékokat, tájékoztatnak bennünket e tartalékok megmozgatása érdekében szükséges anyagi és szellemi erőfeszítések nagyságáról, figyelembe véve természetesen a különböző egyensúlyi követelményeket.

— Mit jelentenek ezek az egyensúlyi követelmények?

— Tudományos megállapítások szerint a bioszféra és a hidroszféra rombolása az elmúlt évtizedekben olyan méreteket öltött, hogy az emberi életfeltételek kerültek veszélybe. Nemrégiben megállapították például, hogy a brazíliai őserdők kiirtása — amelyet a művelhető mezőgazdasági terület bővítése érdekében terveztek —, felboríthatja a Föld oxigénháztartását, mert ennek a területnek a növényállománya jelentős szerepet játszik a világ oxigénellátásában.

— Milyen perspektívát nyújt e kérdés megoldásában a technikai fejlődés, például új helyettesítő anyagok és élelmiszerek kidolgozása?

— A tudomány és a technika végső soron (nagy időtávlatokat alapul véve) megold problémákat, de újakat is teremt. Kérdéses ugyanis, hogy a különböző találmányok és felfedezések adaptálhatók-e az emberi társadalom jelenlegi szervezettsége, értékrendszerei (például morális felfogása) és mechanizmusai mellett. Közismert — például —, hogy az atomreaktor energiatermelésre szolgáló berendezés, de az atomreaktorokban jelentős mennyiségű plutónium termelődik, amelyből atombomba is előállítható — viszonylag egyszerű technológia segítségével. Ily módon néhány éven belül 30—40 ország válhat képessé atombomba előállítására. Ily módon a technika alkalmazása — megfelelő nemzetközi rend és egyezmények nélkül — egyre veszélyesebbé válik, és a világ biztonságát fenyegetheti. Másfelől az új energiaforrások megteremtése (magreakciós eljárások, a napenergia kihasználása, a tengerek tartalékainak kiaknázása) olyan technikát igényel, amelynek használata túlnő a világ jelenlegi nemzetközi politikai intézményrendszerén. A világgazdaság ugyanis nemzeti gazdaságokból áll, amelyek nemzeti értékrendszereket testesítenek meg. A nemzeti gazdaságok jelenleg nem helyettesíthetők más intézményekkel, hiszen a termelési és ellátási feladatok megoldása során még óriási és mással nem helyettesíthető központokat képviselnek. Ezért a világgazdaságnak új, kiegészítő mechanizmusokra van szüksége, de még egyelőre távol vagyunk attól, hogy létrehozhatnánk őket. Növelik a gondokat a technika elterjedésével összefüggő egyéb problémák, mint például a környezetszennyeződés, amely az élő világot, létfeltételeinket fenyegeti. És mindezzel még nem ért véget a problémák egyszerű felsorolása sem. Hasonlóan súlyos kérdés a Föld népességének élelmezése. A FAO adatai szerint

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa rajza

Élet és Irodalom
1976. márc. 20.

...ult a helyéről. Hónapokig. Két ...eljes esztendeig.

Csodamód nem pusztult éhen. Az arrajárók már ismerték, vetettek neki valamit. De nem szegődött senkihez. Nézte az utat. Azon s csak az autókat. Hírét vette egy állatorvos, kutyák irgalmas bátja. Elhatározta: helyet szerez neki, mint szerzett már annyi kivert ebnek. Az állatorvos — akit kutyamágusnak titulálok, mert titokzatos módon a legdühödtebb cerberus is kezes báránnyá válik puszta közeledtére — jó falatokkal akarta magához csábítani. Vesztegethetetlen volt. Gyámolítója meg sem közelíthette, a kutya csak távozása után falta be az adományt. A vékonydongájú, szemmel láthatón aszfalton nőtt városi állat böjtös napokon rákaszott az egerészésre. Türelmesen lt a mezeiegér lyuka mellett, este a zsákmányt. Hamarosan a hagukra utalt ragadozók ügyességére tett szert.

Leesett a hó. Az állatorvos szerzett egy üres benzineshordót, kilelte, elfektette háttal a szélnek egy barázdában, várta bele a tagadottak falkába verődve próbálják elfelejteni az ember pártfogását. Félő, hogy szerencsétlen unokatestvéreikkel, veszett rókákkal is összeszaglásznak. Ez a dolog egészségügyi oldala.

Megpróbálom elképzelni, mit mondanak nekik, amikor kiteszik őket valami elhagyott erdőszélen és gyáván továbbhajtanak. Talán azt: „Ittmaradsz!" Vagy: „Mindjárt jövök!" Vagy azt: „Drágább lett az ebadó, nekem annyit nem érsz meg!" A szó: parancs. A kutya leül és vár. Meddig?

Hideg, kopár, őskori mezőket látok, zsákmány után loholó, vad kutyafalkákat, és bizonytos, kőbaltás ősapánkat, aki csak az erősebb jogát ismeri, az érzések közül csak az örömöt és a félelmet, és csupán azt látja meg maga körül, ami ehető, iható, hasznosítható.

Rab Zsuzsa

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bp. Rundschau
1967 JUN 27

1021

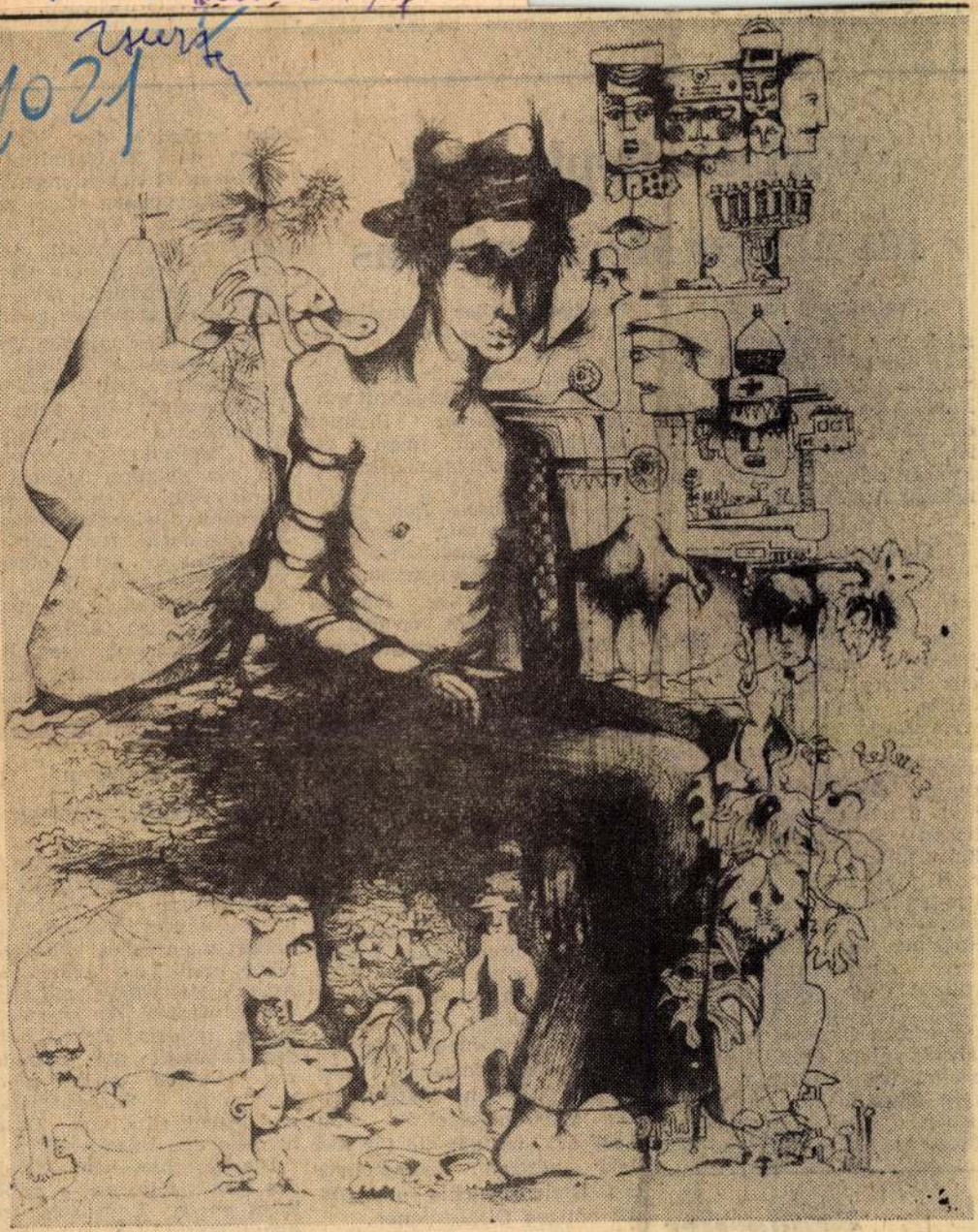

Grafik von Zsuzsa Szenes

Arbeitsgesetzbuch werden die mechanis

Wirtschaftspla

im neuen Mechanismus

(Fortsetzung von S. 1)

sind. Der langfristige Plan legt die Richtung der Entwicklung fest, gibt der Fünfjahrsplanung Aufgaben, die gelöst werden sollen und ist der Ausgangspunkt von Entscheidungen, die eine langfristige Auswirkung haben.

Operative staatliche Anleitungen

Der mittelfristige Fünfjahrplan bestimmt die Ziele der Wirtschaftspolitik für 5 Jahre, seine Gleichgewichtsforderungen, das Entwicklungstempo der Volkswirtschaft und ihre wichtigsten Proportionen; er enthält die bedeutenden staatlichen Beschlüsse, die die Entwicklung fördern — so z. B. die Investitionen und Programme —, die beständigen, gültigen Mittel zur Regelung und die Prinzipien ihrer Anwendung, er bestimmt die Richtung der Tätigkeit der wirtschaftssteuernden Organe. Der Fünfjahrplan muß, gestützt auf ein gründliches Studium der gesellschaftlichen, wirtschaftlichen und technischen Prozesse und aufgrund der Erwägung aller grundlegenden Prozesse der Volkswirtschaft, die Marktverhältnisse weitgehend in Betracht ziehend, aufgebaut werden. Mit dieser Planung zugleich muß man die Funktionsbedigungen der Unternehmen, die grundlegenden, für mehrere Jahre gültigen Systeme zur Regelung des Marktes, ausarbeiten bzw. wenn nötig, modifizieren.

Die kurzfristige Planung für ein Jahr geht von den im Fünfjahrplan festgesetzten wirtschaftspolitischen Zielen und der ständigen Analyse ihrer Verwirklichung und der wirtschaftlichen Lage aus. Aufgabe des Einjahrplanes ist, Vorschläge zu entwickeln zur Realisierung des Fünfjahrplanes und zur Aufrecherhaltung des volkswirtschaftlichen Gleichgewichtes. Wenn es vorteilhaft oder unumgänglich ist, kann man aufgrund von Untersuchungen, die für mehrere Jahre voraus gerichtet sind, bei der Einjahrsplanung gewisse Elemente der langfristigen Pläne modifizieren. Der Jahresplan bringt die für das fragliche Jahr kennzeichnenden Eigenheiten der Wirtschaftspolitik zum Ausdruck, umfaßt die für das Jahr nötigen Bedingungen des Gleichgewichts und gibt die nötigen Dispositionen.

Die Erfüllung des Volkswirtschaftsplanes wird von

dert, ferner durch die operativen Anleitungen, die de Staat als Eigentümer gibt.

Die Entwicklung der Volkswirtschaftspläne leitet un organisiert das Staatlich Planungsamt, das auch de einheitlichen Planvorschla der Regierung unterbreitet An der Planung nehmen di Ministerien mit ihre technisch-wirtschaftlichen Konzeptionen teil; für di Entwicklung und einzeln Fragen der Anwendung de Regelungsmittel in den einzelnen Bereichen äußern sic die Hauptverwaltungen, Banken, Genossenschaftsverbände Unternehmen und Institutionen, ferner die Räte.

Grundlagen der Handelsplanung

In gewissen Abschnitten der Planung, vornehmlich bei der Ausarbeitung der Vorschläge oder gewisser Varianten der langfristigen und Fünfjahrpläne, muß die Arbeit des Ausschusses weitgehend angewandt werden. Es ist zweckmäßig, in diese Arbeit außer den Experten der zuständigen Stellen auch andere Fachleute, Wissenschaftler und Angestellte von Unternehmen mit einzubeziehen.

Die verschiedenen Zweige des Handels tragen — infolge ihres engen Kontaktes mit dem Markt — mit ihren eigenen Mitteln zur Planung bei. Aufgabe des Außenhan-

MŰVÉSZET

Szemethy Imre

Szemethy Imre rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 6. lap.

~~ÉTAY VERA.~~ ~~Színház~~

Földi szentjeink

Shaw-ra súlyos csapást mért az utókor: tisztelni kezdte. Ennél nagyobb elégtételre még ellenfelei sem számíthattak. Csúfos vég egy született tiszteletlen számára, aki életében a legtöbb energiát arra fordította, hogy a többség általi vakon tisztelt elveket kigúnyolja és visszájukra fordítsa.

A *Vígszínház Szent Johanna* előadását, *Szinetár Miklós* rendezését sokan tiszteletlenséggel vádolják, mert az eredeti felvonásvégekhez egy-egy groteszk állóképet toldott hozzá. A szereplők patetikus történelmi tablóba merevednek, a nyers valóság, az igaz érzések és indulatok hazugul ünnepélyes szoborcsoporttá kövülnek. Erő és gyávaság, erény és gazság, hit és cinizmus ugyanabban a kifejezéstelen pózban

Minden részletében alaposan végiggondolt, okos előadás ez. Szinetár nem hisz a csodákban. Miután Vaucouleurs várának kapitánya teljesíti a Szűz minden kérését, lovat, páncélt és kíséretül három embert ád, egyszerre tojni kezdenek a makacs tyúkok. Hogyan is hihetne komolyan Shaw és Szinetár a tyúkok politikai érzékében? A Johanna sikeréért szurkoló intéző már a felvonás kezdetén eldugja a „csoda" bizonyságát: a szakajtó tojást. Lélektanilag tökéletesen elfogadható magyarázat, hiszen a lány meghódította a vár csaknem minden katonáját, s ha Bertrand de Poulengey úr hajlandó a ló árát fizetni, miért ne volna kapható az intéző a jóval olcsóbb csalafintaságra?

Ugyanez a testiség telítődik jelképes erővel a bírósági tárgyaláson is. Johanna darócingben egy zsámolyon kuporog. A jelenet csúcspontján inkvizítor, püspök és dominikánus szerzetes a kezét fogják, szorítják, átkarolják, szinte véráramuk melegével is szuggerálják a küldetését megtagadó okmány aláírására, hogy megmentsék a máglyahaláltól. Mert a Vígszínház előadása a shaw-i gondolat jegyében nem elvetemült szörnyetegeket állít Johannával szembe, hanem meggyőződésük törvényének engedelmeskedő embereket, akik valóban küzdenek Johanna életéért. Mintha törött szárnyú madarat simogatnának, biztatgatnának gyöngéden és mégis fenyegetőn: repülj, mert ha nem repülsz, kénytelenek leszünk pusztán kötelességből kicsavarni a

~~GALSAI PONGRÁC~~ ~~Film~~

Sötét tavasz

~~A szeles, záporos, hajat tépázó~~ áprilisi napok mindig szebbek, mint a napfényes novemberiek.

Így gondolok vissza 1946 tavaszára. Az idők kezdetére. Az ifjúságra. Emlékeimben zászlók és lányszoknyák lobognak.

Kegyetlenül nehéz esztendő volt. De mintha csak röpültünk volna. A súlytalanság állapotában viseltük a terheket. Mi minden történt abban az évben! És mennyi mindenre vártunk! Volt MKP, koalíciós zenebona a parlamentben, millpengő, Veres Péter a hadügyminiszter, „A haja szőke volt, mint színarany kalász", batyuzó vonatok falura, MADISZ-közgyűlés, letakart grófi címerek, összefirkált plakátok, „lovacskázás" az utcán, Hekus Döncit kivégezték, sztrájk Csepelen, lapalapítási kísérlet az egyetemen, Mindszenty propagandakörútja

milyen visszhangot kelt ez a bejelentés? A tőkéseknek már minden mindegy, keresztet vetettek a jövőjükre, perzsa szőnyegekkel kibélelt termeikben várják a végső kopogtatást. Holott az iparmágnások akkor még fölöttébb bizakodóak voltak. A legnépesebb pártba tömörültek. S két évvel később is csak erőszakra nyitották fel a páncélszekrényt. A munkások pedig? Hatalmas táboruk a filmben jóformán csak kis létszámú, hangadó kommunistákra, és ferde tekintetű szocdemekre és lázongó anarchistákra oszlik. Jóllehet az ő táborukból is a „koalíciós évek" teljes, sokszólamú, nagyzenekari hangzavara hallatszott. Deák Zoli először ipari termékeket kér kölcsön egy szomszédos üzemtől. Majd a zsákmánnyal levonatozik Kuntelekre, régi cellatársa, Nagy Zsiga „birodalmába". Ezt a kommunista kiskirályságot a

TÁJÉKOZÓDÁS

Szenes Zsuzsa

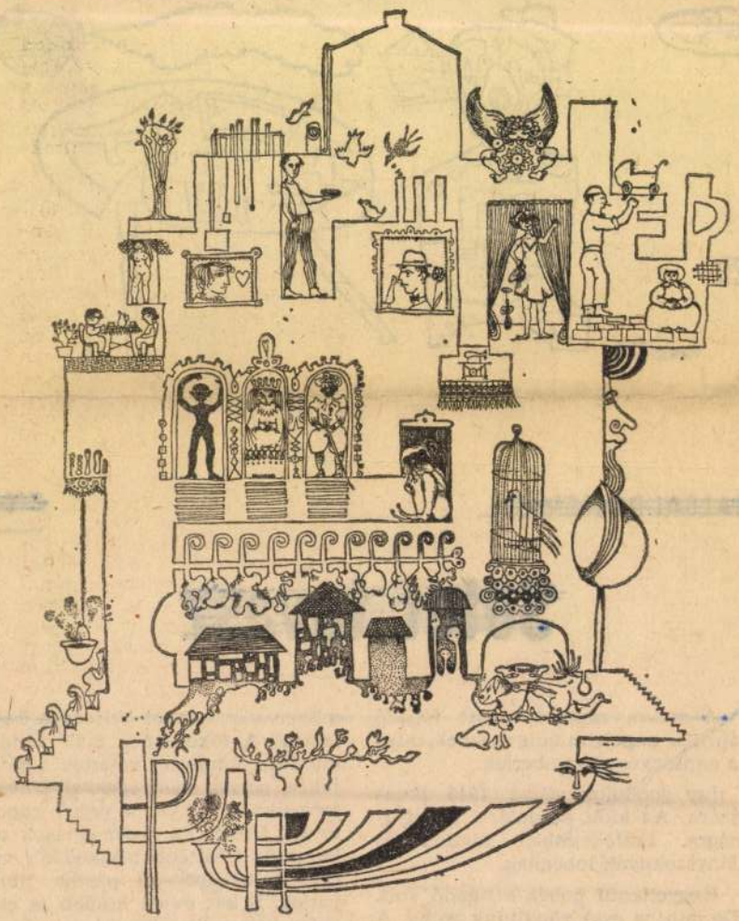

Szenes Zsuzsa : Bérpalota

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 5. lap.

A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI HELYZETE

/Szemethy Imre rajzát lásd: tuloldalon./

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár *Remete László* szerkesztésében, *Vágh Mária* és *Pozsonyi Ágnes* összeállításában *A cigánusága tár-*

Munka közben

Fogyasztásunk logikája

Makara Péter 1946-ban született, a MTA Szociológiai Kutatócsoportjának munkatársa. Eddigi publikációi a beatzene, a közvéleménykutatás és a családszociológia körébe vágtak.

— Hasznossága ellenére engem nem elégített ki a közvéleménykutatás; a közvélemény pillanatnyi állapotának *miért*-jére ugyanis nem kínált választ. Közvetlenebbül, kitapinthatóbban fejeződik ki a társadalom állapota abban a tényegyüttesben, amelyet „kemény" társadalmi valóságnak lehet nevezni. Ez az emberek mindennapi életének anyagi, tárgyi valósága, mely persze számos, emberi-társadalmi viszonyt foglal magában, és ugyanennyit fejez ki, működtet. Ha beérjük a tudati tükröződések vizsgálatával, mint ez a zsurnalisztikában oly gyakran megfigyelhető, éppen a lényegről feledkezünk meg, arról, *ami* a tudatban tükröződik.

— Újabban sok magyar szociológus kedvét ajzotta fel az anyagi életkörülmények kutatása.

— Ez egyáltalán nem a véletlen műve. Az anyagi-tárgyi szférában rengeteg új, feldolgozásra váró jelenséget idéz elő társadalmunk fejlődése. Falusi háztartások millióiban alakulnak át a fogyasztási szokások; figyelemre méltók az anyagi felhalmozás, a közlekedés, a divat, a táplálkozás vagy az egészségóvás változásai — hogy csak néhányat említsek. De más is indokolja a másfajta orientációt. Tudományunk fejletlen, ismeretelméletileg jórészt megalapozatlan. Nem világos az összefüggés a szociológus által megismert tények és a teljes társadalmi tényvilág között. Úgy vélem, alapfeltétel az anyagi szféra kutatása ahhoz, hogy a többi társadalmi jelenséghez is biztosabb kézzel tudjunk hozzányúlni.

— Így gondolták ezt a századforduló környékének radikális társadalomkutatói: Braun Róbert, Szabó Ervin, Buzgott fel a harmincas években, a szociográfiában.

— Érdekes volna hallani egy szakszociológus véleményét a harmincas évek, és nemcsak a harmincas évek szociográfiai mozgalmáról.

— A falukutatókat az akkori magyar valóság izgatta, bennünket a mai izgat. Ha a Horthy-korszakban felhasználásra készen állt volna az a modern szociológiai apparátus, amellyel mi dolgozunk, minden bizonnyal a falukutatók is felhasználták volna. Ma — hiszen már kínálkozik ez az apparátus — a tisztán szociográfiai módszer nem volna elegendő. Elvezettel olvassák szociológusok is a Magyarország felfedezése sorozat köteteit. De végső soron kevés bennük a szociológiailag is hasznosítható tanulság. Nekünk hasonló feladatok megoldásakor tárgyszerűbben, szélesebb problémafelvetéssel kell eljárhunk. No meg társadalomelméletileg megalapozott következtetésekre kell jutnunk. Összeköt azonban bennünket a szociográfusokkal, hogy bennünket is a szívünk húz kutatási céljaink felé. Aki szakszociológiára adja a fejét, azt is éppoly mélyen izgatja a társadalma, mint szociográfus vagy író kollégáját. Ezt a műfajok különbözősége tudatában sem szabad elvitatni.

— Újabb szociológiánkban előtérbe került az életmód kutatása. Erről volna szó, amikor az anyagi szférát emlegetjük?

— Igen is, nem is. Előrebocsátandó, hogy bár nagy erővel folynak hazánkban az életmódkutatások, nincs közmegegyezés az életszokásai. A tárgyak *közvetlen hasznossága* mindennél súlyosabban esik latba. A közepes jövedelműek fogyasztási logikájára a különbözés, a státusjelzés jellemző. Az anyagi-szellemi gazdaság legmagasabb fokán következik el a fogyasztásban *a tárgyak poézisének* logikája: a tárgyra magára, annak innerens tulajdonságaira, esztétikumára való összpontosítás. Társadalmunkban jelenleg eléggé általános a közbülső szint fogyasztási logikája: öltözködésben, táplálkozásban, lakásban, tartós cikkek fogyasztásában sorra-rendre *társadalmi különbségek* nyilvánulnak meg. Nagyon világosan kell látnunk, hogy ez átugorhatatlan szakasz a fejlődésben! Nem tehetünk róla: arra vagyunk ítélve, hogy bármit teszünk, bármit fogyasztunk — ezzel társadalmi helyzetünket szimbolizáljuk. (Egészen más kérdés, hogy sokaknál tudatos jelzésekről van szó, melyek az adott társadalmi helyzetet túllicitálják.) Ez a fogyasztói logika elszakad a primér szükségletektől és azok közvetlen, utilitáris kielégítésétől. Nem hasznos ez az átmeneti helyzet, és nem is káros; pontosan jellemezzük, ha ezt mondjuk el róla: létezik, van. De ne tartson örökké. Hogy miként lehet a legjobban élnünk meggyarapodott tárgyi környezetünkkel már az átmeneti szakaszban is — ehhez a fogyasztás szociológiája is adhat elrugaszkodási pontot.

— Mit értsünk a szükségletek fogalmán?

— Ismét az a helyzet, hogy szükségleteink kétségkívül vannak, de a szociológiában eddig rendkívül nehéz volt ezt a fogalmat egyértelműen alkalmazni. Én a szükségleteket társadalmilag is determinált viszonyoknak tekintem emberek és tárgyak között. Van a szükségleteknek egy antropológiai minimu-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 188-068, 387-748, 340-726

1025 1062 8

ÉLET ÉS IRODALOM

Szenes Zsuzsa

1021

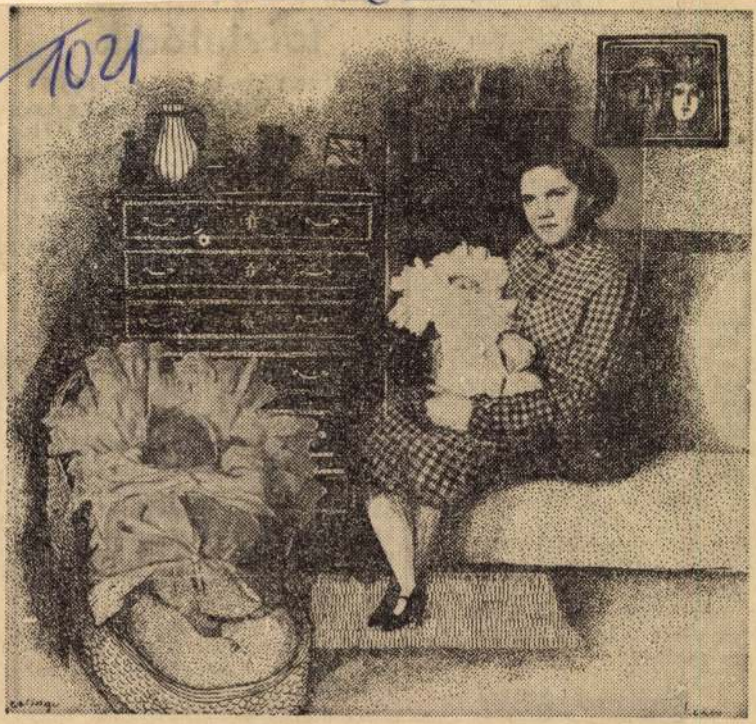

Szenes Zsuzsa: Családi album

1976. AUGUSZTUS 28.

g, s egy szép napon meg-
t.

80 évesen is virgonc *Czóbel* valami vidám együttlétből angolos kiválása miatt ntsége: nőügyben) szabadko- levelében, 1962. augusztus n:

edves kiváló költő barátom, yon restellem a dolgot, nem udom, hogyan mentegetődzzek. a három nő az oka, én meg nge voltam ellenállni a csá- snak. Csak később éreztem, ven udvariatlan voltam a nagy tővel szemben, akit Anakreon n görög költők mellé lehet ál- ni. Nem tudom, hogy hozzam yre. Ha megtisztelsz látogatá- dal, tárt karokkal és ami b. a szentendrei legkiválóbb ral várlak. Így megengeszte- . mert rossz a lelkiismere- ...

levelek írói mind eltávoztak r. Berdával együtt, aki most éve hagyott itt bennünket. élők, úgy látszik, kissé meg- dkeztek róla: idézzék hát em- ét holt barátai.

Kovalovszky Miklós

sajátosságait karikírozó írásokat kérünk.

Megismételjük: a közös mulatságban bárki részt vehet — író is, olvasó is. A legjobb írásokat közöljük és a szokásosnál nagyobb összeggel honoráljuk.

Kérjük, hogy a kéziratokat 1976. október 15-ig juttassák el szerkesztőségünk címére: 1054 Budapest, Széchenyi u. 1. A kéziratok három gépelt oldalnál (körülbelül 80—100 sor) lehetőleg ne legyenek hosszabbak. A szerkesztési munka megkönnyítése érdekében kérjük, a borítékra írják rá: PARÓDIA.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 DEC 20

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szenes Zsuzsa

1021

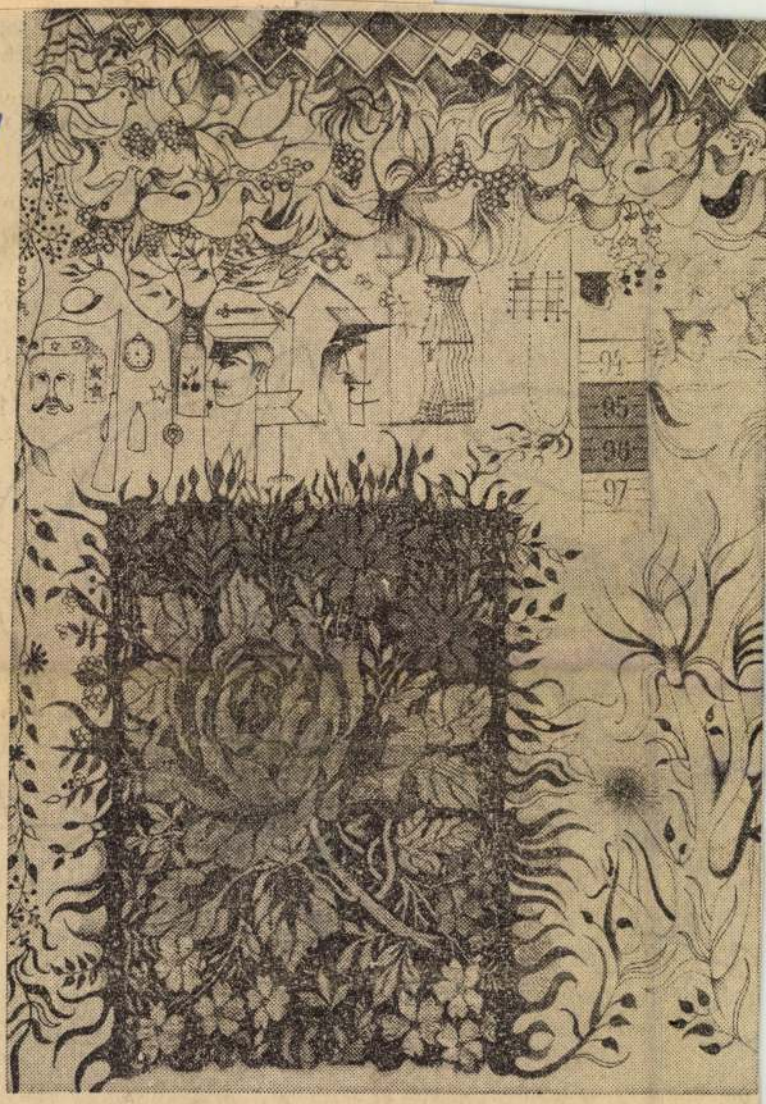

Szenes Zsuzsa: Egy év

... sem fért bele. Leg-
nem, de erre Török csak
félig-töltése után döb-
t szednie az eddig bele-
ladat nyilvánvaló volt:
s üveget apróra törni, úgy
szemétaprító gép. Ettől
dühbe gurult, átkozódni

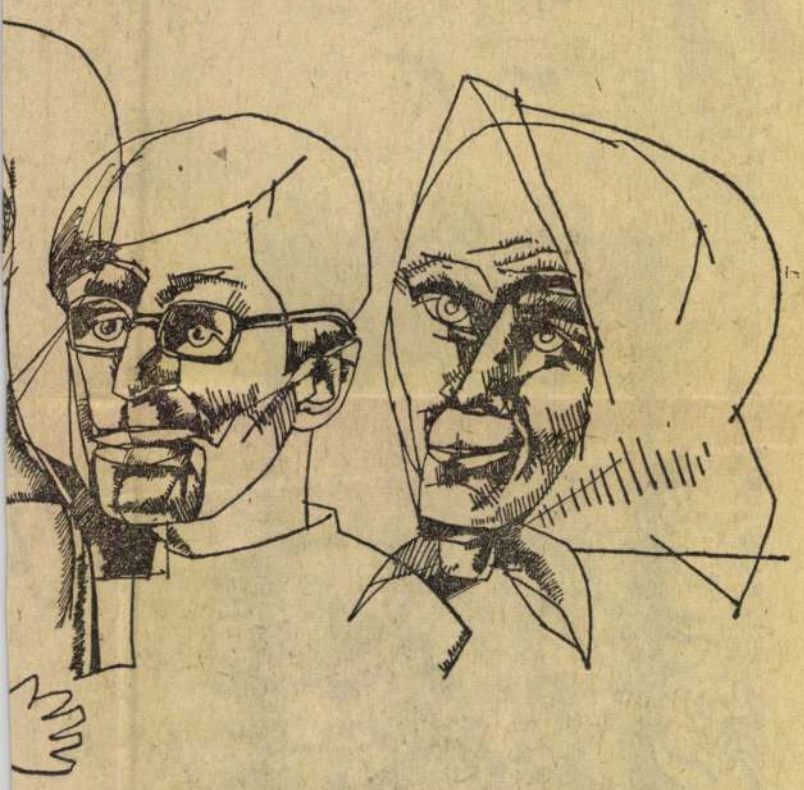

Tardi Sándor rajza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 DEC 27

Szenes Zsuzsa

TÁJ

1021

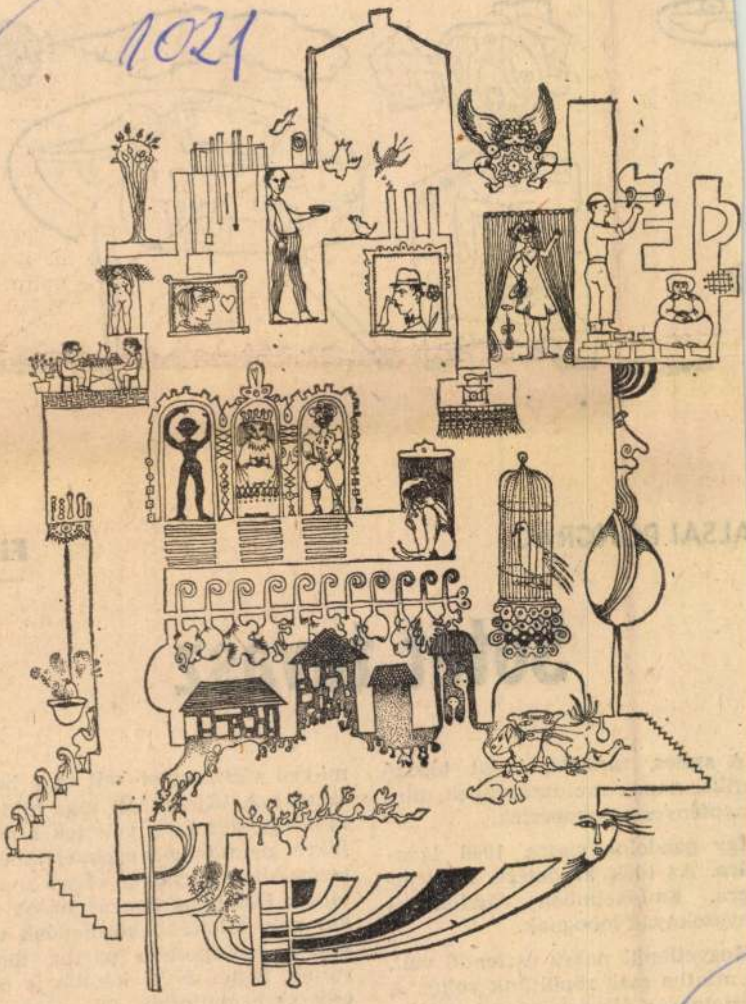

Szenes Zsuzsa : Bérpalota

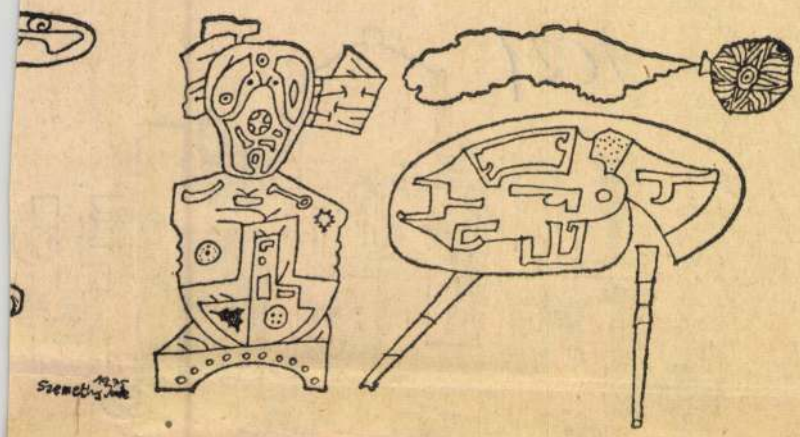

ALSAI PONGRÁC:

Film

Sötét tavasz

A szeles, záporos, hajat tépázó prilisi napok mindig szebbek, mint napfényes novemberiek.

Így gondolok vissza 1946 tavaszára. Az idők kezdetére. Az ifjúságra. Emlékeimben zászlók és lányszoknyák lobognak.

Kegyetlenül nehéz esztendő volt. De mintha csak röpültünk volna. A bizonytalanság állapotában viseltük a terheket. Mi minden történt abban az évben! És mennyi mindenre

milyen visszhangot kelt ez a bejelentés? A tőkéseknek már minden mindegy, keresztet vetettek a jövőjükre, perzsa szőnyegekkel kibélelt termeikben várják a végső kopogtatást. Holott az iparmágnások akkor még fölöttébb bizakodóak voltak. A legnépesebb pártba tömörültek. S két évvel később is csak erőszakra nyitották fel a páncélszekrényt. A munkások pedig? Hatalmas táboruk a filmben jóformán csak kis létszámú, hangadó kom-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-295, 188-307

Élet és Irodalom

1021

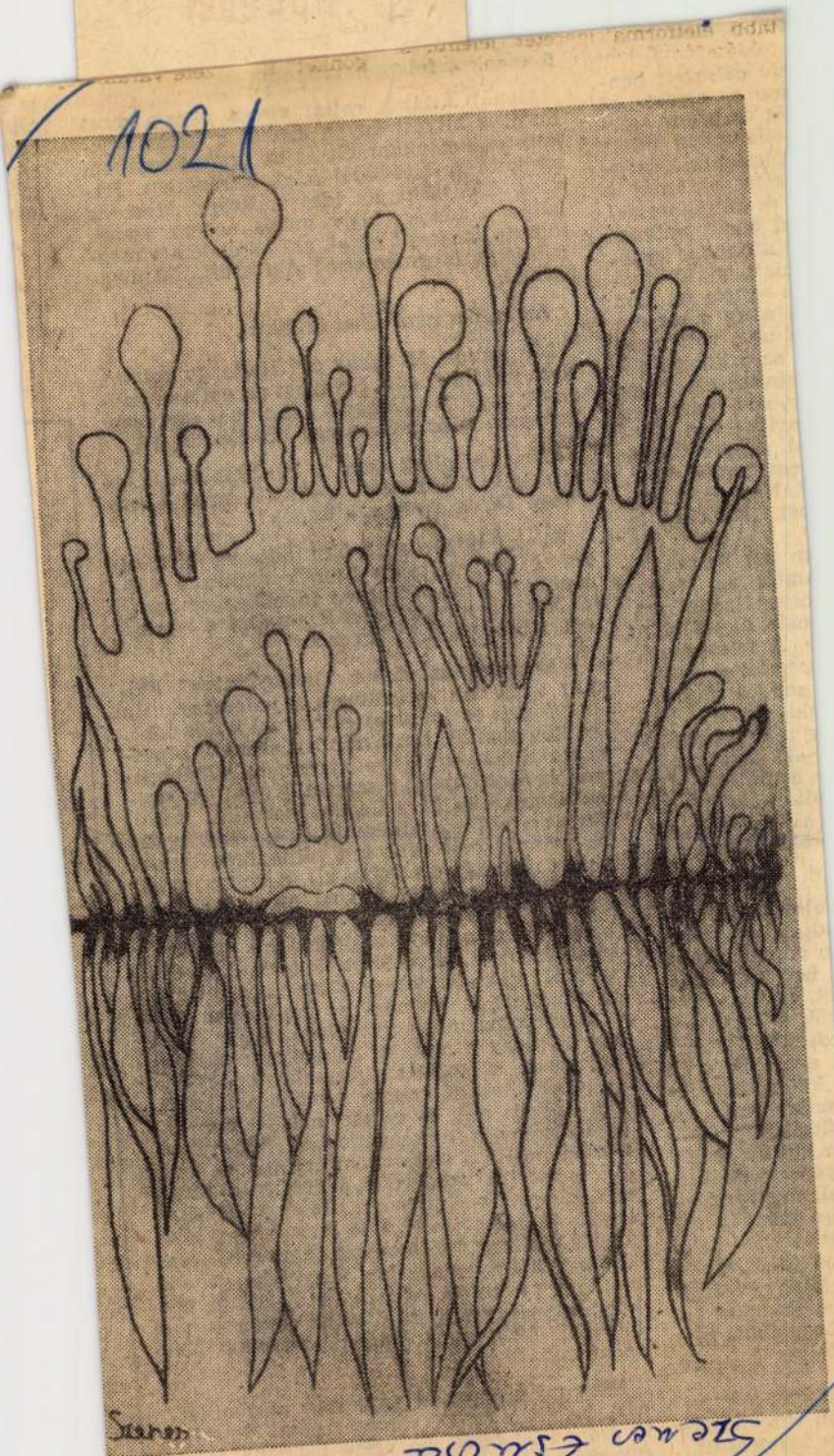

Szenes Zsuzsa: Kompozíció

zív dobogott ben-
am az életbe. Az
ég csak egy szer-
silánysága miatt
ölettel és kétség-
ettel ez iránt a
és kétségbeesés-
ű búcsú pillana-
azonban, amió-
iatt addig élhe-
n sejtem fel nem
amíg a sorsom
nem volt meg-
az a kikerülhe-
következik, hogy
r, nos, amióta ez
nyitva van előt-
i. *(Egyre idege-*
em, tenger tánc,
? Nem csinálok
et. *(Kiölti.)*

m azt mondják,
umtól az életet.
nincs jogom ezt
már úgyszólván
. A feleségemé,
zeretettel és ál-
amíg a régi va-
ki naponta há-
r már mozdulni
aki országunk-
a műtétre, aki
ait, s aki kileste
alkalmas szívet
aki visszaadott

eleségem. Igaz,
dják, ez szinte
n végzett együtt-
heroikus áldo-
et, azok az órák
ről, a szívemről
zdelem állásáról
azok az órák
kikerülhetetle-
iszítve saját te-
ottságuktól hul-
a kínjuk, a lel-
gyönyörüknél is.
tal, megvertség-
ljes gyönyör lett
perverznek ható
den energiájuk-
k latbavetésével
gyanakkor el is
. Legalábbis így

alon van a kap-
lalon van? Vagy
ltem fogsorostul,
fortyog és már

rola, ho
nyesen,

Haha!
hozni a
ket, ami
amikor
vasz. El
lenne a
miután r
mentette
csinált.

Az em

Mit isz
Nem is, főhadnagy. Ivo, most mi voltam, had-
nagy vagy főhadnagy? Jobb ma egy nagy
hadnagy, mint holnap egy kis főhadnagy.

Mit vacakoltok azzal a kézigránáttal, teg-
nap is egy őrmester... kinyílt, mint a tea-
rózsa. Te, az a rózsa. Micsoda?

És, ha énekelnék? Egy hosszan kitartott
fej-cé közben hátra tudnék nyúlni a kap-
szulához. Próbáljuk meg. *(Egy hangot énekel
és közben megpróbál hátranyúlni a nyelvé-
vel, sikertelenül.)* Nem mén.

Hát nincs az ember kiszolgáltatva? Elő-
ször is ki van szolgáltatva a jellemének. Én
becsületes és jellemes ember voltam és ebből
az következett, hogy minden erőmet, képes-
ségemet harcbaküldve harcoltam a háború-
ban és erre ráment a szívem. Ki voltam szol-
gáltatva a saját jellemességemnek. Kettő.
Ebben a buliban kikészült a régi szívem. De
ha erősebb, szívósabb lett volna, örökletesen,
akkor nem készült volna ki: ki voltam tehát
szolgáltatva a saját szívem minőségének, a
szervezetemnek. Három: ebbe már majdnem
belehaltam, amikor segítségemre sietett a
társadalom a szívátültetési technikával és
valami olyat tett velem, amit én, bármennyi-
re munkált is bennem az életösztön, nem
tudtam volna megtenni: megmentett. Mind-
egy az, hogy a műtétet az orvos, a barátom
végezte el, az egészet a termelőerők fejlődé-
se tette lehetővé, engem a modern társada-
lom operált meg és az tart a markában ma
is. Ez talán a legkegyetlenebb kiszolgálta-
tottságom. Ha a társadalom azt akarja, hogy
élj, te marha, akkor élsz, akkor megoperál-
nak, kicserélik a szíved, a tüdőd, a májad, a
léped, és akkor is ha te már régen nem
akarsz élni, mert eleged van az egészből, ak-
kor is beléd nyomnak egy kis piszkos injek-
ciót, hogy a pofád soha be ne álljon, és ne-
hogy megszégyenítsed őket az önkéntes ha-
láloddal. Az öngyilkosság a legerősebb tár-
sadalomkritika.

Mert mi más volna az, ha én meghalhat-
nék, ha én a halált választhatnám. Ha vég-
re szabad lehetnék, ha végre legalább ez az
egy választásom volna. Szemben az ő nagy
összefogásukkal, a műtétjükkel, az egész túl-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

1021
1969 MÁR 28

KUNSTS

SKIZZEN UND TEPPICHE

Von Zsuzsa Szenes sahen wir in den letzten zehn Jahren zahlreiche Grafiken: spielerische Glossen, geduldig verwickelte Strichzeichnungen, die im Beschauer den Eindruck „typischer Damenhandarbeit" erwecken. Dieser Ausdruck hat etwas pejoratives an sich, als klopfte man der Künstlerin auf die Schulter, vielleicht, weil wir uns angewöhnt haben, die Kunst als heroische, als männliche Leistung anzusprechen und die Mühsal mit den Details als Nebenbeschäftigung zu betrachten.

Das wäre freilich selbst dann falsch, wenn diese ineinander verwobenen Figurationen nie über die Handflächengröße hinausgewachsen wären. Sie haben es aber getan, sie sind auf edle Materialien übergegangen, und jetzt stehen wir vor einem völlig ungewöhnlichen und sich unregelmäßig entwikkelnden Oeuvre, das eben dadurch auf den Beschauer wirkt, daß die verspielten Grimassen, die grotesk gerührten und raffiniert eklektischen Kompositionen mit der Ökonomie und Disziplin großer und klassischer Gattungen vorgetragen sind. Zu den Zeichnungen: Sie entstanden aus dem Gewimmel der Jugendstil-Wildblumen und den vieldeutigen Figuren des Symbolismus, als wären diese Einst-Stile zum Klang der Posaunen des Jüngsten Gerichts rasch auferstanden. Zsuzsa Szenes kennt aber die Maße, sie gibt dem Engel lediglich eine Spielzeugtrompete in die Hand, und der heranwuchernden phantastischen Vegetation bringt sie Bescheidenheit bei: keimend und knospend schlängelt sie übers Papier, bevor sie ins Korn schießt, bevor sie zu unterträglichem Stolz emporragen könnte. Die Menge der embryonalen Fauste, Gnome und Sibyllen muß man auf dem Papier suchen, als böge man das Wiesengras beiseite, um das darunter keimende Leben zu beobachten. Die langsam sikkernden Linien, das Zeichenleben der entstehenden und vergehenden Figuren zeigen nicht nur Spiel, sondern auch Untergang. Nur Frauen, handarbeitende Frauen können über den Tod mit so weiser Geduld, so ganz ohne Pathos, mit derartiger Selbstverständlichkeit berichten. Gibt es in den Zeichnungen von Zsuzsa Szenes einen weiblichen Zug, ist er zweifelsohne diese selbstverständliche Interpretation des vegetativen Seins.

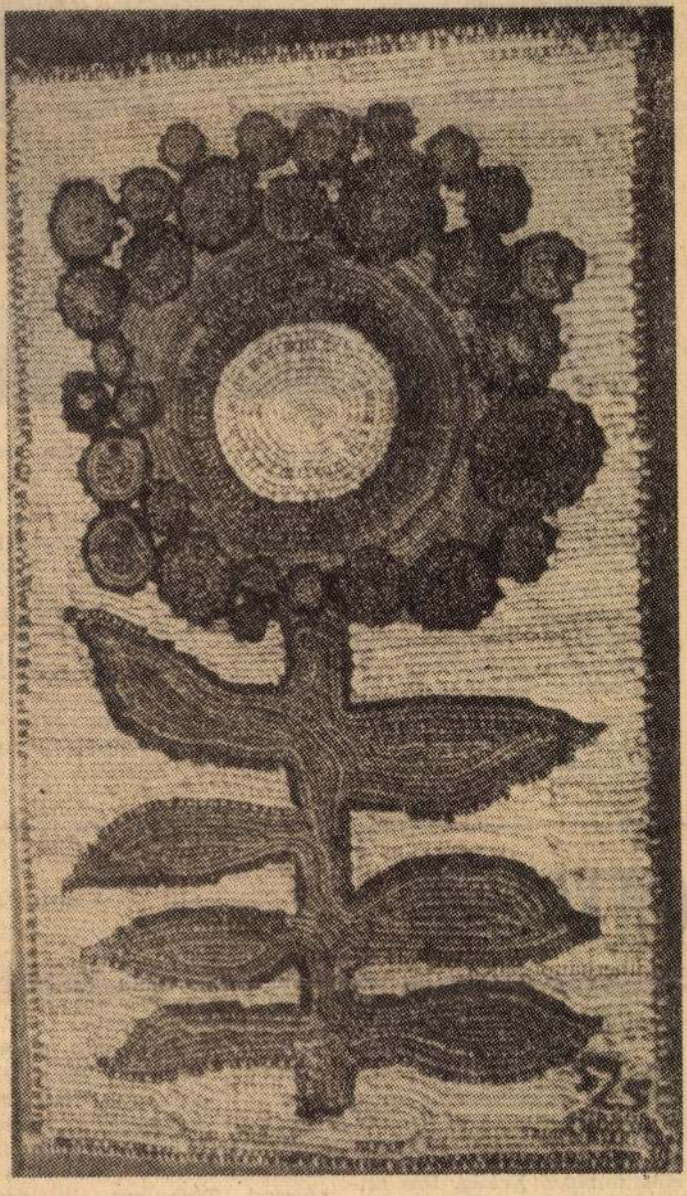

Wandteppich von Zsuzsa Szenes

Die Hautpwerke der Ausstellung sind jedoch die Wandteppiche. Vergebens sucht man nach einem Übergang zwischen den minutiösen Zeichnungen und den in reichen Stoffen mit zusammenfassenden Formen gestalteten Teppichen. Sobald Zsuzsa Szenes die Rohwolle in die Hand nimmt, das Material ihrer Textilien, schwenken ihre Gedanken zu anderen Abmessungen, zu den Dimensionen anderer Formen über. Die zu Bündeln geflochtenen und mit bunten Fäden umwickelten Garne schlängeln und wälzen sich nebeneinander, als hätte sie eine Riesenkraft zusammengepfercht. Dieses Gewicht, dieser Masseneffekt verleiht den ansonsten banalen Motiven Spannung: Man sieht den Lebensbaum, Pflanzenranken, Käfige ... Hier, bei diesem Punkt kam Zsuzsa Szenes den Problemen der heutigen Gesamtkunst nahe: Die Frage ist ja, wie man figurale Formen, längst langweilig erscheinende einfache Platitüden wieder beleben kann, welcher Weg sich nach der Askese der Avantgarde für eine gelockertere und natürlichere Sprache bietet.

Géza Perneczky

Chansons

Kellertheater haben ihren besonderen Reiz, wenigstens für die Jugend. So schufen sich Schüler, Studenten und Lehrlinge eines in einem Budapester Vorstadtbezirk und gründeten dort vor allem ein Chansonstudio. Ein junger Schauspieler, László Patay, hat sich eine herrliche Sammlung echter und typischer Budapester Chansons angelegt, mit Liedern nicht nur aus der Zwischenkriegszeit, sondern auch viel älteren. Nun, im schön geweißten Keller veranstalten jetzt die Jungen des Bezirks Chansonabende, mit eigenen Texten, eigenen Melodien, selbstvertonten Ady-Gedichten, und zwischendurch werden auch die alten Schallplatten gespielt. Auch die Dekoration stammt von den Theaterbesitzern: als „Untermalung" ihrer Chansons projizieren sie Gemälde junger Künstler und Fotos an die Wände.

OWECHSEL

meisterschaft 1966 trugen ihre Wettkämpfe in Budapest aus, sie wohnten aber in Gödöllő in malerischer Umgebung. Ihre „Unterkunft" baute eben dieses Unternehmen, und die modernen Gebäude, die hübschen Zimmer und die bequeme Einrichtung hatten einstimmigen Erfolg. Das zeigen wenigstens die Eintragungen in allen Sprachen, die im Gästebuch zu lesen sind. Heute wohnen in dieser Siedlung die Hörer der Landwirtschaftlichen Universität, und die „Kollegienstadt" wächst ständig weiter. Ihre Vergrößerung (im Wert von 200 Millionen Forint) ist nur ein verschwindend kleiner Teil der Gesamttätigkeit des Unternehmens. Es baut Mittelschulen, ein Kalkverarbeitungswerk, öffentliche Gebäude, Touristenherbergen, eine Industriehalle auf 10 000 m^2 und vieles andere mehr.

„Die Industriebauten machen die größte Proportion innerhalb der ganzen Bautätigkeit aus", sagt uns der Oberingenieur. „Im Landesschnitt bedeuten sie 18%, nach ihnen folgen die Wohnungen mit 14,7%, und diese Tatsache sowie der internationale Ruf, den sich die ungarische Bauindustrie in der Entwicklung von industriellen Hallenkonstruktionen erworben hat, verpflichten uns, das Neue mutig in Angriff zu nehmen. Wir haben beispielsweise die sogenannte Präzisionshalle der Eisen- und Metallwerke Csepel gebaut. Sie wurde gut. Auch das hat dazu beigetragen, daß uns das größte Unternehmen des Landes beauftragte, weitere Hallen zu bauen."

NUR DER NAME BLIEB DER ALTE

Des Menschen Kopf ist kein Faß ohne Boden, früher oder später läuft er über, es gibt ja so vieles, was man sich merken muß, angefangen von der Tatsache, daß das Unternehmen bereits 75% der Installationen und Malarbeiten mechanisiert hat, bis dahin, daß neben den Industriehallen mit Stahlkonstruktion, die man nach Belieben vergrößern kann, die Monolithverschalungen immer beliebter werden... Meine Informatoren lächeln, und einer von ihnen bemerkt: Vor zwei Jahren waren Akademiker in der Bauindustrie wie weiße Raben. Heute sind dreitausend Diplomingenieure und achttausend Techniker in der Sparte tätig, die Mehrzahl der Poliere hat mindestens die technische Schule absolviert. Langsam bleibt nur der Name — Bauindustrie — der alte. Der Inhalt würde recht bald eine Umbenennung begründen.

Tatsächlich blieb nur mehr der Name der alte. Vor den wachsenden Mauern des Vácer Krankenhauses spreche ich beispielsweise lange mit Géza Nagy, Brigadier der Erdarbeiter. Wir gingen von Arbeitsplatz zu Arbeitsplatz, doch sah ich weder Karren noch Spaten oder Schaufel, diese „unentbehrlich" erscheinenden Geräte der Erdarbeiter. Der Brigadier, Nachkomme einer Erdarbeiterdynastie, sagte auch breit lächelnd, der Karren sei längst begraben. Statt seiner gibt es heute Bodenschrapper, Bagger und Dumper. Was macht aber dann der Erdarbeiter? Er gießt Beton.

Ja, nur der Name blieb der alte. Weshalb, für welchen Zweck sollten auch die Zimmerleute Balken zimmern? Die Dachdecker legen immer seltener Dachziegel auf das Gerüst, um so mehr haben sie mit Kunststoffen zu tun. Der Anstreicher hat keinen Pinsel mehr, er arbeitet mit der Spritzpistole, mit dem Luftpinsel, die Maurer haben die Kelle beiseite gelegt und betätigen die Auftragmaschinen ...der Tempowechsel ist am Kleinen und Großen gleichwohl erkenntlich.

Ein lang gehegter Wunsch wird zur Wirklichkeit. Die ungarische Bauindustrie erreicht den Weltstandard.

Ottó Mészáros

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-301

1963 JAN 2 7

Szenes Zsuzsa

1021

Szenes Zsuzsa (Bpest) rajza

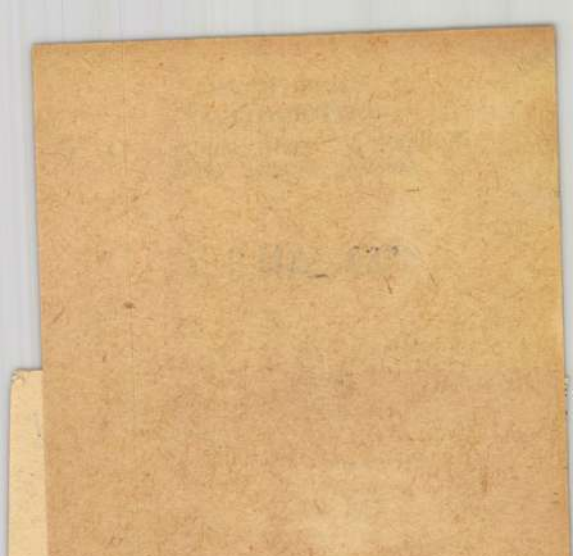

... könyvkiadó pedagógiai könyv
cialista pedagógia terjesztésének és
következetes szándéka vezérelte. Ebbe
az elmúlt majdnem két évtizedben (1
hetünk rendszeres és átgondolt terve
gozó pedagógiai könyvkiadásról) a pe
kiadás irányvonala töretlennek mo
állíthatjuk, hogy fejlődés van a ki
könyveinek tartalmában és formájáb
könyveink színvonala általában, és a
dagógia általános elveinek ismertetés
rétabb neveléselméleti problémák tárg
ki.

M[illegible]yar Hirdető
SA[illegible]TÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Szenes Zsuzsa

1983 JUL -8.

1021

Szenes Zsuzsa: Illusztráció

ÉLET ÉS IRODALOM

27

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

VESZPRÉMI MIKLÓS:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa
VALÓSÁG

1966 SZEP

1021

Szenes Zsuzsa rajza

elméletek építhetők. A szelés
abban tükröződik a legvilágosabban, hogy a kuta
idő fogalmának értelmezését tekintve sincs egyet

A szabad idő fogalmának polgári értelmezéséről

A polgári szabadidő-kutatásban a szabad id
mondó — meghatározása ismeretes, de egyetlen
elfogadottá. A szabad idő fogalmának bizonytal
zonytalansága és a szabad idő általános elméletének hiánya tükröződik. A kutatásban minden szerző a maga külön metodológiája és szabad idő fogalma alapján dolgozik. A részletekben megnyilvánuló sokféleség mögött azonban jól kitapintható az az elméleti probléma, amelynek megoldatlansága a polgári szerzők mindegyikére jellemző. Ez a probléma: *a munka és a szabad idő egymáshoz való viszonyának és kölcsönhatásának problémája.*

A szerzők egy jelentős csoportja elméletileg a munka és a szabad idő merev szembeállításából indul ki. Ez eleve meghatározza metodológiájukat és a szabad idő fogalmának értelmezését. A munka és a szabad idő szembeállítása például kizárja a szabad idő szerepének felismerését a munkások szakmai műveltségének emelésében. A szakmai képzésre fordított időt ugyanis nem tekintik szabad tevékenységnek, és ennek megfelelően a szabad idő részének sem. Világosan megmutatkozik ez J. Duma-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest

1969 OKT 17

1021

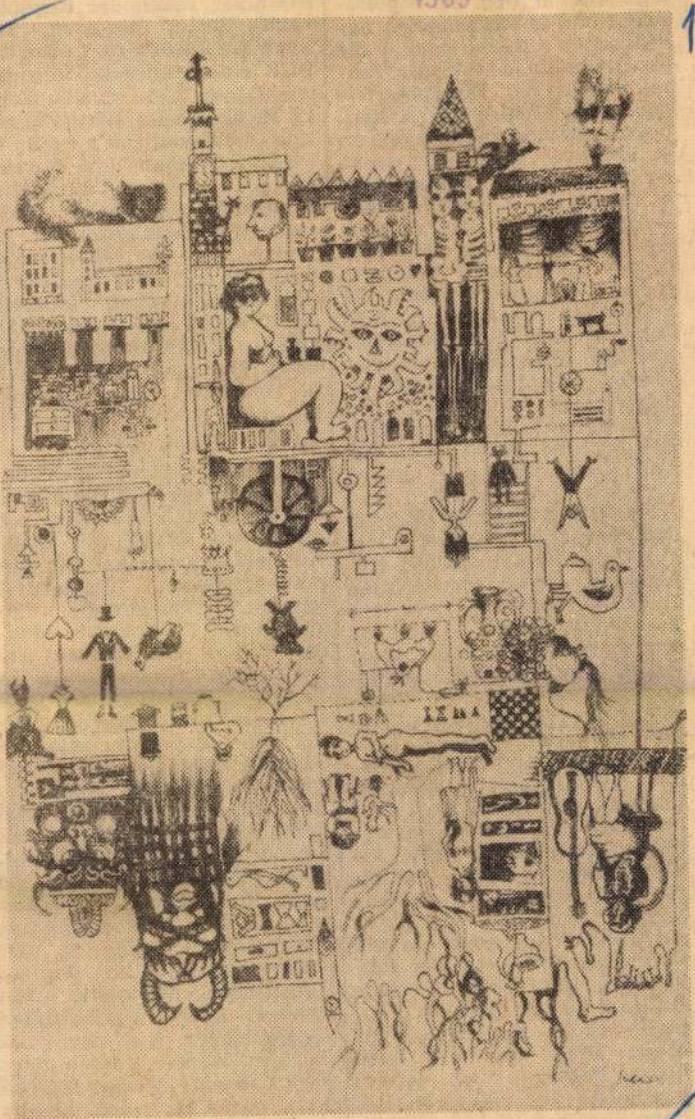

Grafik von Zsuzsa Szenes

allen Teilen der Republik
Berlin geströmt, wie
die Jugend im Leben der
eine immer größere und
igere Rolle spielt. Etwa
ozent aller Berufstät'gen
Jugendliche, rund 88
nt arbeiten im Bereich
ozialistischen Wirtschaft.
ähr jeder zweite Hoch-
Fachschulabsolvent ist
als 35 Jahre, jeder
in leitender Position in
der sozialistischen Industrie
ist 40 Jahre und jünger. 13% aller Volkskammerabgeordneten sind im Alter von 21 bis 30 Jahren. 20% aller Mitarbeiter in den Räten der Bezirke sind unter 26.

Auf dem weiträumigen Gelände vor der Werner-Seelenbinder-Halle in Berlin entstand ein 33 000 m² großes Ausstellungszentrum mit fünf orangefarbenen Traglufthallen aus Malimogewebe. Hier wurde die 12. Zentrale Messe der Meister von morgen, eine Lehr- und Leistungsschau der jungen Generation eröffnet. Besonders eindrucksvoll waren die Exponate, die die Schöpferkraft der Jugend bei der Durchführung komplexer Automatisierungs- und Rationalisierungsvorhaben, der Einführung der elektronischen Datenverarbeitung in allen Bereichen der Volkswirtschaft widerspiegelten. 1968 beteiligten sich an der Neuererbewegung in der sozialistischen Wirtschaft 14,8 Prozent aller beschäftigten Jugendlichen. Auf der vorjährigen Messe wurden über 2000 Exponate ausgestellt, von denen mehr als 1000 bereits betrieblich genutzt werden, 174 zum Patent angemeldet

wesentlichen ist
auch diese Tatsache allgemein bekannt. Was aber das Buch aus der Reihe der ähnlichen Werke hervorhebt und zu einer äußerst anregenden Lektüre gestaltet, ist jene Einstellung und Methode, in der sich Kovács mit dem ganzen Fragenkomplex befaßt.

DAVON AUSGEHEND, daß der Ausgleich in erster Linie durch die Niederlage von Königgraetz bzw. durch den Rückzug Österreichs aus dem Deutschen Bund ermöglicht wurde, steht im Mittelpunkt seiner Ausführungen die Entwicklung des preußisch—österreichischen Verhältnisses. Sich auf ein umfangreiches Archivmaterial stützend, analysiert er Österreichs damalige internationale Lage und weist auf alle Fehler der österreichischen Außenpolitik hin, die notwendigerweise zur militärischen Niederlage führen mußten. Zugleich befaßt er sich in einer interessanten und neuartigen Weise mit der Rolle, die der österreichische Außenminister Beust im Ausgleich spielte. Die Wichtigkeit dieser Rolle war uns auch bisher bekannt, doch Kovács beschreibt in einer äußerst überzeugenden Weise, wie dieser sächsische Politiker, in

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa
BP. Rundscha

1983 SZEP - 8

1021

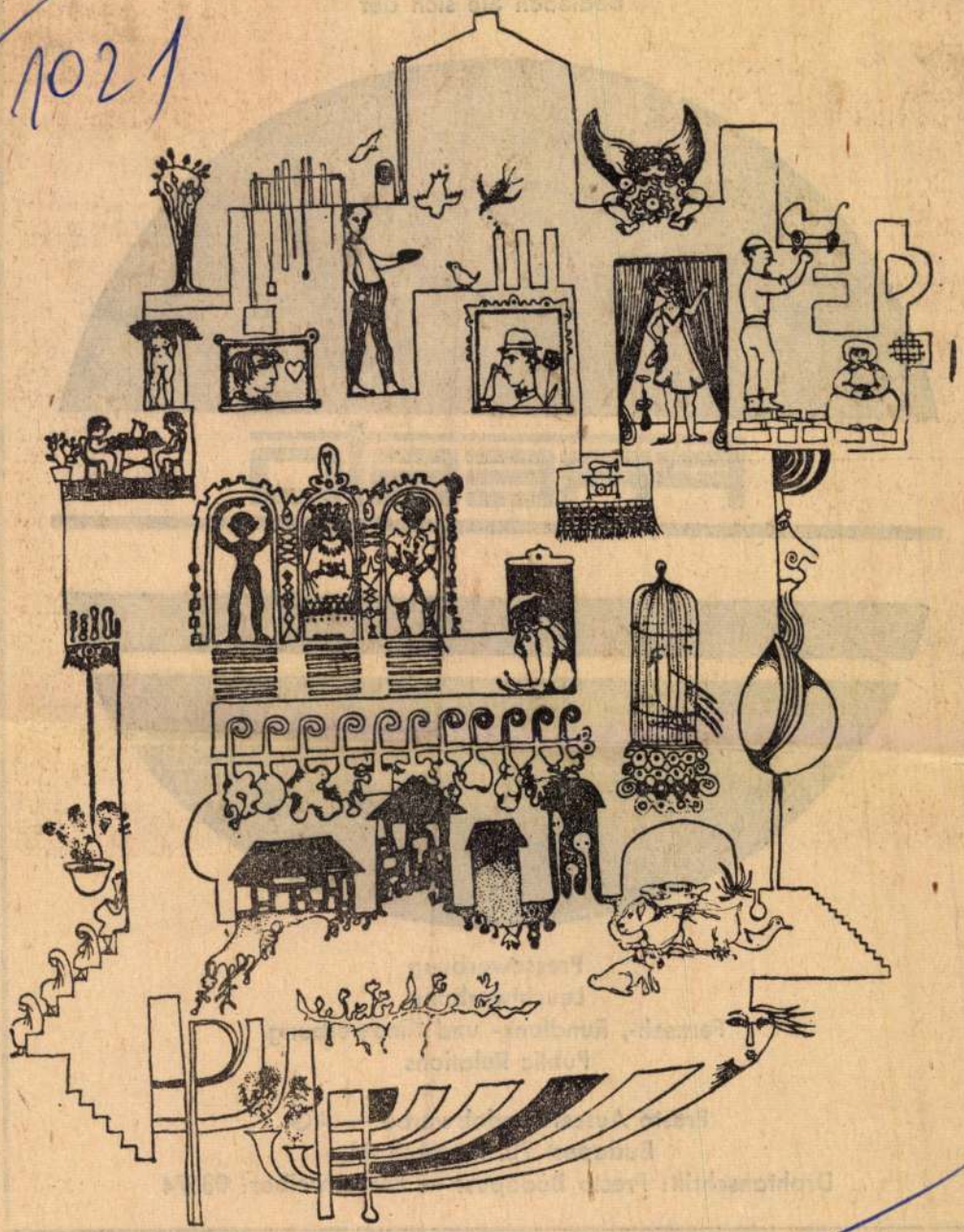

Grafik von Zsuzsa Szenes

IHRES ABSATZES IN

bedienen Sie sich der

Pressewerbung
Leuchtwerbung
Fernseh-, Rundfunk- und Kinowerbung
Public Relations

Presto Aussenhandelswerbe — AG.
Budapest 70. Postfach 44.
Drahtanschrift: Presto Budapest — Fernschreiber: 03574

/1021

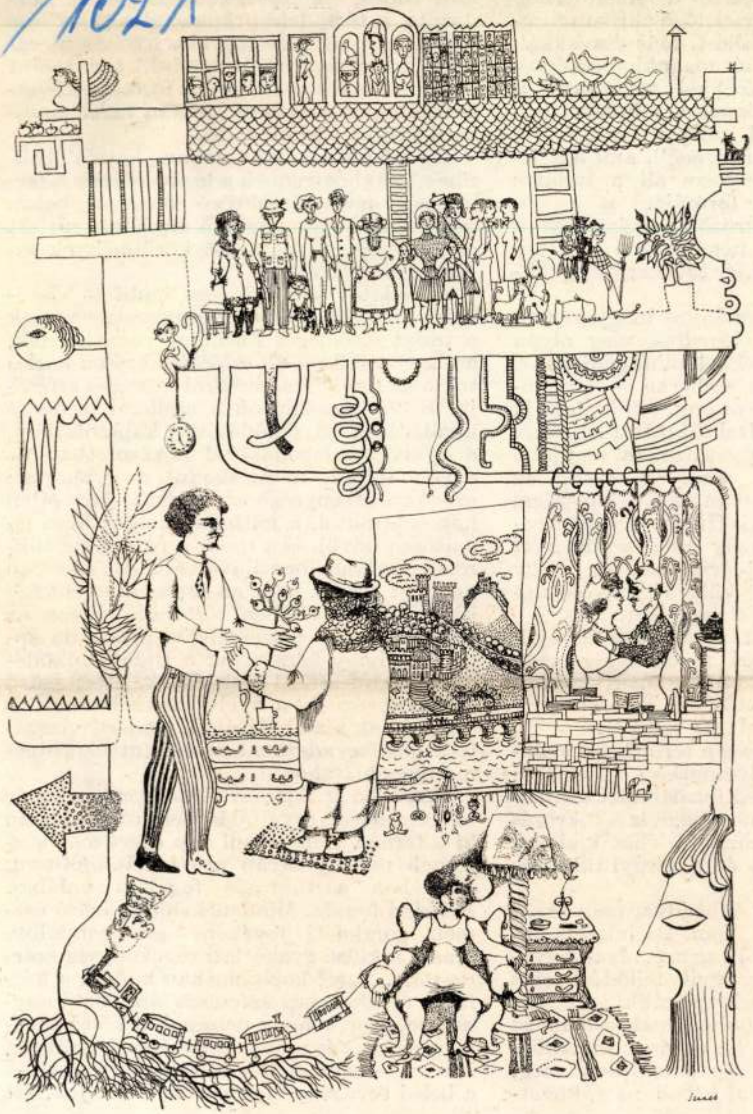

Szenes Zsuzsa
rajza

hetőséget ad a szubjektum számára, hogy a változó feltételeknek és a felhalmozódó tapasztalatoknak megfelelően aktívan megváltoztassa az elképzelést. Más szavakkal, a szubjektum most már magukkal a képzetekkel, az elképzelésekkel tevékenykedhetik, s következésképpen a tükrözött tartalom nyilvánvalóvá válik a szubjektum számára, „szeme előtt lebeg", ami azt jelenti, hogy rendelkezésére áll a tudatos tükrözés, a tudat egy formája.

Ily módon a tükrözött elképzelése a szubjektum számára nem valami epifenomén, hanem a produktív tevékenység szükségszerű feltétele.

Az elképzelés tudományos magyarázata természetesen nem elégedhet meg olyan régi metafizikai eszmékkel, mint például az, mely szerint egy kis emberke — homonkulusz — dolgozik bennünk, aki kialakítja az agyi folyamatok által tükrözött képeket. Nehezen érthetünk egyet azokkal az újabb próbálkozásokkal is, amelyek szerint az idegrendszernek megvan az a sajátossága, hogy önmagát tükrözi. Hiszen egy ilyen sajátosság csak valamely rendszeren *belül* érvényesülhet, holott arról van szó, hogy a tükröző rendszer és a külső viszonyok kapcsolata hozza létre a jelenségeket.

A fenti jelenségek magyarázatát nyilvánvalóan az emberi tevékenység azon sajátosságaiban kell keresni, amelyek szükségszerűen kialakították az emberi tevékenység produktív, alkotó jellegét.

A munkatevékenység a termékben realizálódik. Ebben a folyamatban, Marx szavaival, „a tevékenység formái a lét formáivá válnak". A folyamat maga is a tükrözés tárgyává válik. Az ember fejében kialakul a *megvalósult* képzet és a tárgyi tükrözés viszonya.

Ezt a feltételezést elfogadva, nem kerülünk-e bűvös körbe? Nem. Itt inkább spirális vonalú mozgásról van szó, olyan folyamatról, amelyben az egyik fejlődési szint magasabb fejlődési szintté válik.

Ez a folyamat azonban csak abban az esetben realizálódik, ha a tárgy az ember szemében mint tükrözött dolog jelenik meg, vagyis *eszmei* oldalával jelenik meg, követ-

[redacted]

rözés, csakhogy ennek a kettősségnek a természete nem a tükröző rendszer belső, immanens sajátosságából ered, hanem ezt a kettősséget szülő külső körülmények sajátos jellegéből.

A tudatot jellemző fent említett viszonyok és körülmények természetesen csak a tudat elsődleges formáira vonatkoznak, amikor a felismerés szféráját erősen korlátozta az anyagi-társadalmi termelés szférája. Következésképpen a szellemi termelés kiválásával és fejlődésével kapcsolatban, a nyelv gazdagodásával kapcsolatban az egyén tudata megszabadul a gyakorlati munkatevékenységhez fűződő közvetlen kapcsolatoktól, a felismert dolgok köre jelentősen bővül, és a tudat a pszichikai tükrözés általános formájává válik. Ez azonban nem azt jelenti, hogy az ember mindent felismer, ami a fejében történik. Hiszen az egyik alapvető pszichológiai probléma éppen az, hogy felderítsük a tudat működését. A rendszerező észlelésnek, a célkitűző tevékenységnek, a nyelv kapcsolatának és a fogalmak kialakulásának modern vizsgálata gazdag adatokat szolgáltat e probléma megoldásához.

Ezzel be is fejezem előadásomat, habár természetesen egyáltalán nem meríthettem ki a témát. Befejezésül épp ezért még szeretnék néhány olyan problémát említeni, amelyben a tükrözés fogalma valóban Ariadné fonala. Mindenekelőtt a belső eszmei, gondolati tevékenységre gondolok, amely a külső gyakorlati tevékenység származéka. Ezzel kapcsolatban adódik e kétfajta tevékenység *kölcsönös* átmenete egymásba, vagyis hogy nemcsak a külső tevékenységeket és műveleteket interiorizáljuk, hanem — s ez elvileg különösen fontos — a belső tevékenységet is *exteriorizáljuk*. Itt

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Élet és Irodalom

1969 APR 26

1021

Szenes Zsuzsa: Illusztráció

amiről a kérdés szakemberei c
alig, vagy nagyon mellékesen
széltek: a városfejlesztéshez.

Napjainkban, amikor a város
sodás üteme egyre fokozódik
az élet is azt diktálja, hogy eg
többet, egyre gyorsabban és c
szerűbben építsünk, a városfejle
tés szakemberei mintha meg
ledkeznének a jövő városképének
ésszerű megtervezéséről. Tudom,
van tájvédelmünk, kilátásvédel-
münk, műemlékvédelmünk és még
bizonyára számos más, okos és
hasznos rendelkezésünk, amelyet
nem ismerek. De ezek az elvek
olykor csak papíron, vagy szavak-
ban érvényesülnek, a gyakorlat-
ban nem egyszer elsikkadnak. Az
igazság az, hogy szép szavak szü-
letnek és csúnya házsorok...

Így sokat olvasunk és hallunk
a város és természetes környezete
kapcsolatáról is, de ha sétára
indulunk a budai zöldövezetben,
mit látunk? Azt, hogy a völgyeket,
amelyeken „mint légcsatornákon
érkezik a friss levegő az erdős
területekről a Dunához" — Perényi
Imre ír erről A korszerű város
című könyvében —, léptennyomon
a környezetbe nem illő, lakótelepszerű, több emeletes házakkal zárják le. Fittyet hányva a hangoztatott városfejlesztési elveknek, sőt, gondolom, bizonyos rendelkezéseknek is, amelyek szerint ezeken a területeken a beépítés lazítására kell törekedni.

Michelangel
CANNES-I
színes, an
FŐSZERI
DAVID HEMMINGS, VANES
„Antonioni ennek a filmne
a határesetekhez helyezi
és hol kezdő
(Österreichische Film und
„Antonioni és David Hemmin
a ma ifjú
(Film and Fi
„Egy új Antonioni-
(Kine Weekly,
„Sokat lehet és fognak is
(Film Echo,
Csak 16 éven fe
BEMUTAT

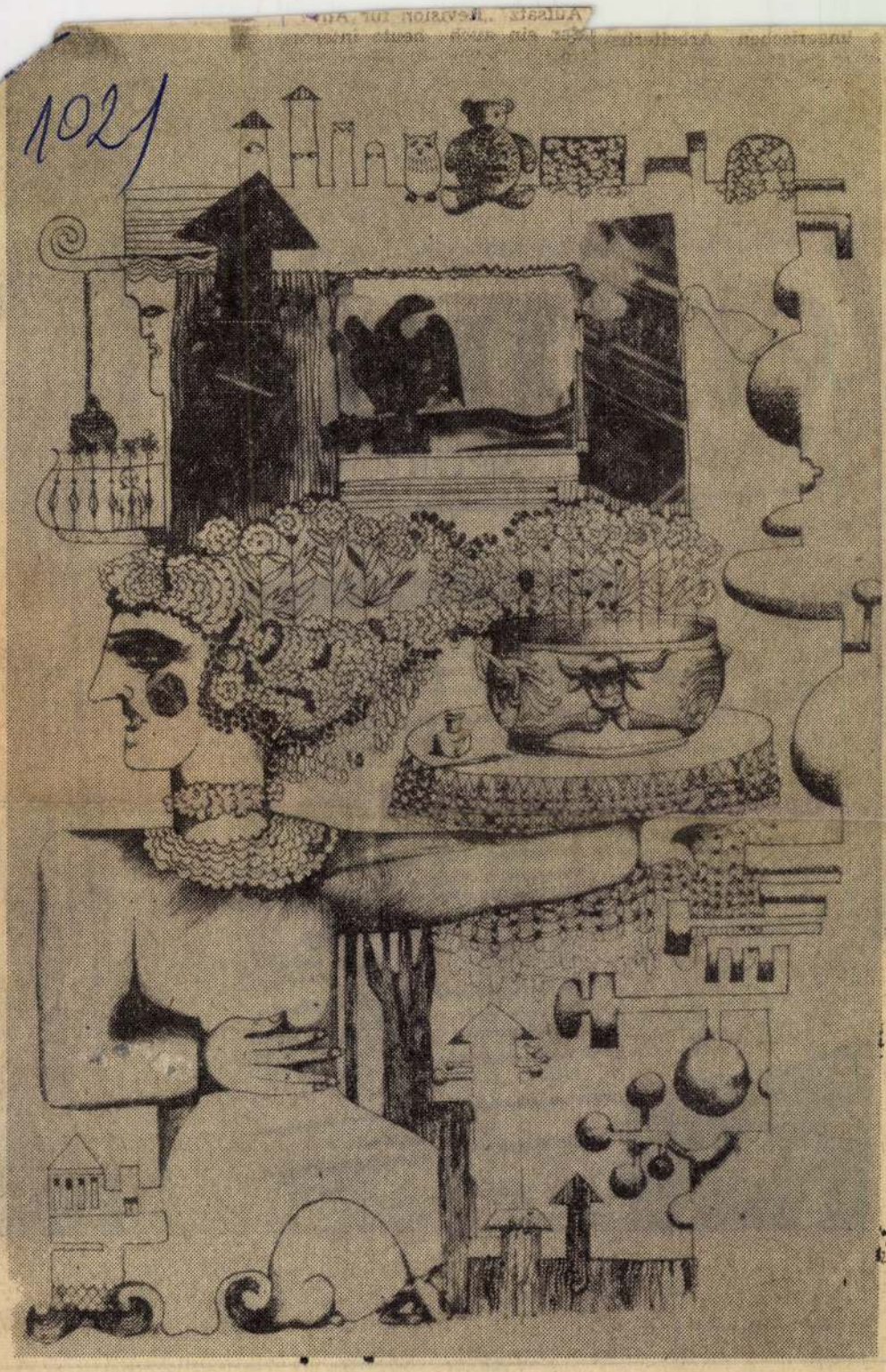

Zsuzsa Szenes: Absonderliche Träume. Kollage.

Preis: Pf. 40; S. 3.–; Lit. 100.–; sfr. ·

Zeitung

TUR · WIRTSCHAFT · SPORT

B 6558 A Nummer 229

ilfe zu

Lieferung von Flugzeugen, ...n / Washington bedauert

...er Hilfe für Hanoi. Ein Sprecher er- ...ist bedauerlich, daß die Sowjetunion ...dessen einen Schritt unternommen ...zur Suche nach einer friedlichen und ...en Lösung des Konfliktes beitrage.

Saigon (AP)

...ere südvietnamesische Wirtschafts- ...Truong Thanh ist nach einem ame- ...en Protest wieder auf freien Fuß ge- ...nachdem die südvietnamesischen ...behörden ihn fast 18 Stunden in ...gehalten hatten.

...größte Massierung von Feuerkraft, ...ein Ziel an der Grenze zwischen ...Südvietnam gerichtet wurde, ver- ...die amerikanischen Streitkräfte am ...die kommunistischen Geschütz- ...ausschalten, die seit Tagen den ...Stützpunkt Con Thien unmit- ...der entmilitarisierten Zone unter

SIE LESEN HEUTE

Leitartikel und Kommentare auf Seite 4

Heute: Vorahnungen kommender Dinge / Abkehr der Jugend vom herkömmlichen Ost-West-Denken / Von Hermann Proebst

Wo die Früchte des Sieges bitter sind

Hans Ulrich Kempski berichtet aus dem Hauptquartier der UNO in New York S. 3

Vom Hörsaal auf die Straße

Tausend Studenten bringen Unruhe in Tübingens Universität / Von Chr. Schütze S. 3

In den Schlingen der eigenen Propaganda

Arabische Einsichten nach dem Krieg im Nahen Osten / Von R. Chimelli, Beirut S. 7

Umrisse einer deutschen Asienpolitik

Ein geschmeidigeres Auftreten bahnt sich allmählich an / Von Thilo Bode, Singapur S. 8

Ist die Radioaktivität doch beeinflußbar?

Professor Engsters Zweifel am spontanen Atomkernzerfall / Von Robert Gerwin S. 10

Der Konjunkturrückgang ist gestoppt

Erste Anzeichen einer Belebung Seite 12

In elf Jahren 4300 Wissenschaftler abgewandert

Bonn (UPI)

In den elf Jahren von 1956 bis einschließlich 1966 sind 4363 Wissenschaftler aus Deutsch... abgewandert. Betroffen ... schließlich ...

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa

1964 AUG 1

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Szenes Zsuzsa: Női fej

Boldizsár Iván: Egy beszélgetés éghajlata (3. oldal)
Lapokban láttuk (11. oldal)
Varga Domokos: Erdőkerülőben (12. oldal)

Szenes Zsuzsa: Ünnep

Élet és Irodalom

IX. ÉVF. 33. SZ. IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP 1965. AUG. 14.

TORNAI JÓZSEF:

Csak az kívánjon hullákat,

Csak az kívánjon hullákat, háborút,
ki nem látott még árva,
könny-mocskolt kislányt, aki ráborult
bombalapított, vértelen apjára;
csak az akarjon vért, roncsokat, lángot,
ki nem hallott még sebesülteket,
miután hasukba akna vágott
és szemérmükön lógnak a belek.

A látvány torkát nem felejthetem:
először a félkarúak jöttek a hídon,
aztán a mindkét karjukra csonkák,
hosszú sorokban, szinte végtelen;
aztán féllábúak papucsban, mezítláb,
aztán azokat hozták gépkocsikon,
kiknek szeméből nőtt halál-liliom.

A korlátra dültem és özönlöttek,
hullámzottak, mint lent a Duna,
az egy örök életre összetörtek,
azt hittem, nem fognak el soha.
Egész másként fogták a cigarettát,
mosolyukkal is azt a bűnt siratták,
mit ők nem követtek el soha.

Csak az kívánja az utcák pusztulását,
kinek birtokáért zörög a szíve;
csak az kívánja az utcák pusztulását,
kinek még nem ember a neve,
hanem görény, sakál, kobra vagy skorpió;
minden, aminek fejében elönti
az undokság, a genny az ösztönök fölötti
csöndet, olyan alávaló.

Csak a gonosztevő vagy a gondtalan gyermek
éleszt, babusgat olyan veszedelmet,
melytől szétszaladnak a házak.
Te felnőtt vagy, téged nem téveszthet meg
hősködés, szende magyarázat,
mire szánnák férjed-nőd, kerted, ágyad.

A lábujjunknál röpköd az iszony,
csak az lát benne lepkét, aki őrült;
ki szereti a tömegsírt, földúlt,
lángoló tankokat, s örül, ha lelőtt repülő tép
a fülébe fémsikolyt, motor-haláldübörgést;
kinek tetszik a város, ha csupa rom:
hát bukjon föl a söpört flaszteron,

háború nélkül is harctér legyen a napja,
homlokába szakadt páncélsisak a kalapja,
mit csontszilánkkal és velővel
összekent sebészkés tör fel,
csöndes este hallja az árvák
seregeinek jajkiáltozását,
minden álmában robbanjon rá a fal,
míg mi szeretőnk ujjaival
játszunk és bámuljuk a hold ingó virágát.

VERES PÉTER:

Nem-szabályos úti jegyzetek

Miért volna az törvényszerű, hogy ha valaki, íróféle ember elutazik egy másik országba, onnan okvetlenül írnia kell, még ha százszor megírták is már ugyanazt? Hogy — teszem azt — az Adria milyen kék (valóban, ez már szinte giccskék, annyira, hogy Pesten azt mondanák rá: „nem igaz, ilyen nincs!"), hogy a dalmát hegyek milyen kopárak, hogy Boszniában milyen sok a forrás, és azokból milyen jó víz (klórmentes!) csörgedez — és így tovább.

Én hát, ha már egyszer megint átléptem a határt (most Jugoszlávia felé), olyasmikről szeretnék írni, amikről — úgy vélem — még nemigen írt senki. Mert aki benn ül években vagy egy egész életen át egy ország közepén — ami lehet a tanyája, faluja, városa közepe is —, végül már nem is érzi igazán, hacsak nem különlegesen felelős lelkületű közösségi ember, mi az, hogy ország. Az állampolgárok túlnyomó többsége — sajnos —, ma még vegetatív szinten él, csak a saját személyes dolgai körül forog a tekintete: mi van az asztalon? Jobb esetben: család, munka, tanulás, karrier; ha paraszt, még: föld, jószág, időjárás, de hogy mindez egy országon belül történik s annak milyen problémái vannak — századosak és maiak —, arra, míg el nem akad a dolgaiban, keveset gondol.

Ennél az utóbbinál, a parasztnál, álljunk is meg. Áll a vonatunk is, elég sokáig áll a szabadkai állomáson (vámvizsgálat), és az ablakommal szemben, ott ül a padon egy fejkendős, sötétruhás, testes, de nem túlhízott, magabíró parasztasszony. Egy földanya nyugalmával ül ott (többen is vannak ilyenek, de nekem most ő a „típus", ő kényszerít gondolkodásra), hallgatagon és csendesen, mint aki tudja, hogy aminek vagy akinek jönnie kell, az majd megérkezik. Talán azzal jött el a tanyáról (itt még él a nagy bácskai tanyavilág): — Erzsi, ne felejtsd el, a csirkéknek majd öntsél friss vizet! (harminc fokon felüli meleg van); vagy valami hasonlót a szíveskedő búcsúszó helyett.

Ez az asszony — mondom, most mint típusról szólok róla — nemigen gondol az ország dolgaira. Csak akkor tör ki belőle a tétova sóhaj, vagy az állampolgári méreg, ha valahol beleütközik az általa nem ismert, vagy éppen rejtett korlátokba. Úgy érzem, nem sokat tud Vietnamról se, vagy csak éppen fél fülheggyel hallotta, hogy ott már megint háborúznak. Amit erről az újságok írnak vagy a rádió mesél azt, ha néha látja-hallja is, nem engedi a lelke mélyeibe. Még annyira se, mint amit a tanyai vagy falusi hírforrások útján megtud. — Hallotta, szomszédasszony, Csantavéren egy ember agyonverte a feleségét. Baltával! Azt mondják, részegségibe' tette... Fene egye meg azt a büdös italt!

És ugyanezeken a hírforrásokon át, ha megtudja, hogy megint megzavarodott a világ, ő is siet a boltba sót vásárolni, hogy biztosan legyen a téli disznóöléshez, mert Bácska, disznó, kukorica — együtt élnek. Igaz, még messze a tél, de a só nem romlik meg.

Arra azonban, hogy mit jelent az — még ha próbált is belőle valamit (ó, áldott felejtés!) —, amikor apró falvak, tanyák fölött megjelennek egy vagy több, esetleg egész darázsraj idegen repülőgép, alacsonyra szállnak, megrezegtetik az ablakokat (ha vannak), vagy meglebegtetik az ajtófüggönyöket, halálra rémítik a kutyákat és a baromfiakat, talán még a szemünkbe is beleröhögnének, ha el nem bújnánk, most nemigen gondol. Túl messze van az a Vietnam, a háború szele még nem rezgett át az idegeinken, az újságcikkeknek és a békeszónoklatoknak nincs felrázó erejük, az ő gondolatai és érzései pedig ilyen körökben forognak, de ott nyilván nagyon otthon vannak.

Igen. Semmit sem tudok személy szerint erről a sötétruhás parasztasszonyról, ki ő, mi ő, és csakugyan így gondolkozik, így beszél és így cselekedik-e, de mégis érzem, hogy igazam van. Benne még itt van a tegnapi társadalom, a XIX. század magyar paraszti világa, íme, a huszadiknak a derekán túl is. „A bort megisszák, az asszonyt megverik, és mulatnak estétől reggelig" — írta róluk Juhász Gyula a *Tápéi lagziban*.

(Mellesleg nem tudom, nem szerb-horvát-e, mert itt a Vajdaságban összeveszhetne a nyelvész és az antropológus: „magyaros" arcok mögül szerb szó hangzik, éles délszláv profilok magyar embert rejtenek — de ez is mindegy.)

Anakronisztikus jelenség? Igen. Úgy az, mint minden fejkendős, kékkartonos parasztasszony, vagy fehér inges, fekete ruhás parasztember a mai kelet-közép-európai városok pályaudvarain, piacain, utcáin vagy hivatalos helyein.

Ismerem őket, ismerem a hibáikat is. Konok nehézfejűségüket, gyanakvásaikat, ha úgy tetszik, „reakciósságukat" is, az új világrenddel és az új eszmékkel szemben, amelyet egy mondatban talán csak ezzel lehetne jellemezni: „vajon ezek is csak mibelőlünk akarnak élni?"

Ismerem azonban földhözragadt okosságukat, bámulatos realizmusukat, filozófiát-lan „materializmusukat", egész célszerű gondolkodásukat, a vegetatív életszint apró, de nélkülözhetetlen létigazságait is, amelyek olyan talponállók és célravezetők, hogy egy angolszász pragmatista filozófus sem láthatja tisztábban a vélt (szellemi) magasból az egyetemes létet, mint ők a maguk szűk világában az önfenntartás elemi törvényeit.

Feketeföldi emberek. S ahogy ott ülnek és csak akkor mozdulnak, ha mozdulni kell, azt érzem bennük, amit a csongrádi, békési vagy akár a debreceni feketeföldi emberekben. — Jó, van a világ, és nagyon nagy, de itt vagyok én is. Itt vagyok, és nem hagyom magam, a fene egye meg...

De ezt felesleges kimondani. Pláne idegenek előtt. És idegen mindenki, aki nem tegnapi paraszt. A saját kölykeik is. „Meg vannak azok is bolondulva: ez van, az van, így kell, úgy kell... idesanyám, ez a divat."

Mondom, úgy ülnek itt, a pályaudvarok előtti lócákon, vagy ha ott nincs hely, a kőküszöbökön, mint otthon, Debrecenben, vagy akárhol. Ezek még tudnak ülni és várni, ülni és várni. Nem nyüzsögnek, nem tolonganak büfétől presszóhoz mint a szerintük túl borzas, túl izgulékony és túl rendetlen fiaik-lányaik. („Mink is vótunk fiatalok, mulattunk is, még verekedtünk is, de azért rendben tartottuk magunkat.")

Később Verbászon, már Ujvidék felé menőben, beszállt a fülkénkbe egy újbecsei asszonyember, szintén a régimódiak közül való. Kiderül, hogy nem is paraszt-, hanem kisiparosasszony, aki azonban fehér kenyér, túrós rétes, paprikás csirke és hasonló bácskai jók dolgában nem marad el a földesgazdaasszonyok mögött. Ez mezővárosi asszonybecsület dolga.

Aki olvasta valaha Móricz Zsigmond *Debreceni ember* című novelláját, és azt hogy *Zsuzsánna Klágenfurtban*, azonnal megérti, miről van szó. Mert nem Tömörkény adja az igazit. Sajnos, ő túlvitte a valót a kuriózum felé, ami lehet érdekes olvasmány (kinek hogy), de se nem a való, se annak „égi mása". A kuriózum nem költészet, „a töltése" inkább zsurnalisztikai.

Nos, ezzel a becsei asszonnyal már az első másodpercekben szóba eredtünk (nyilván a tekintetekből áradó kölcsönös bizalom alapján), és Verbásztól Ujvidékig nekem a sose látott idegennek mindent elmondott az útja céljáról. (Végre egy szituáció, amikor nem nekem kellett beszélni!) És nem a locsogó, kofahangú bizal-

(Folytatás a 2. oldalon.)

BENEDEK ISTVÁN:

SEMMELWEIS

(Halálának centenáriumára.)

1847 márciusában jutott Semmelweis Ignác arra a felismerésre, hogy a gyermekágyi láz nem ragályos és nem járványos betegség, hanem közvetlen fertőzés; előidézője az a „bomló szerves anyag", amelyet rendszerint a vizsgáló orvos keze közvetít a szülőanya felsebzett méhébe. Ennek elhárítására bevezette a klórvizes kézmosást, vagyis elrendelte, hogy az orvosok és bábák a vajúdó belső vizsgálata előtt klórmeszes vízzel alaposan fertőtlenítsék a kezüket. Az eljárás hatásosnak bizonyult, gondos alkalmazásával a szülőanyák halálozását 10—20 százalékos átlagról 1—2 százalékra sikerült csökkenteni.

Bármilyen meggyőző ez a statisztikai különbség, és bármily egyszerű a javasolt megelőző eljárás, módszerét és felfogását Semmelweis haláláig nem tudta általánosan elfogadottá tenni. Sőt, igen élénk nemzetközi polémia alakult ki, amelyben ő csúfosan alulmaradt. Mint sok más „idő előtti" nagy felfedezésnek, az *asepsis* eszméjének is az lett a sorsa, hogy csak

több évtizedes lappangás

után jutott érvényre; addigra már meg is feledkeztek a felfedező Semmelweisről, az orvostörténetnek utólag kellett érdemeit elismertetnie.

Az *asepsis* — vagyis a fertőző csírák távoltartása — a múlt század közepén elsősorban azért nem talált kedvező fogadtatásra, mert maga az anyagi kórokozó fogalma idegen volt az orvosi gondolkodástól. Beszéltek ugyan általánosságban „vírus"-ról, tehát valamiféle kórokozóról, de a bakteriológia csak két-három évtized múlva töltötte meg tartalommal e fogalmat. Semmelweis ellenfelei szívesebben tekintettek egy betegséget atmoszferikus, kozmikus vagy miazmatikus hatás következményének, mint a bomló anyag okozta fertőzésnek, noha az előbbi kifejezések akkor is éppoly tartalmatlanok voltak, mint amily megfoghatatlanok ma.

A nemzetközi elutasítás egyértelmű volt, indokaiban mégis különböző. A jelentéktelen bécsi tanárok (Klein, Braun, Spaeth, Lumpe stb.) főként személyi kicsinyességből fordultak Semmelweis ellen, a kiváló prágai és német szülészek viszont (mint Scanzoni, Seyfert, Kiwisch, Siebold stb.) önfejűségből és maradiságból ragaszkodtak az atmoszferikus és más üres járatú elméletekhez. Fájdalmasabb volt ezeknél az angol Simpson rideg elzárkózása. Az edinburghi Sir James Young *Simpson* ugyanis nem volt sem ostoba, sem maradi, ellenkezőleg: korának egyik legtekintélyesebb szülésze volt, széles látókörű és haladó szellemű tudós, aki szokatlan bátorsággal — életveszélyes önkísérletektől sem riadva vissza — állt ki az orvostudomány forradalmi újításaiért, így például a kloroform-narkózisért, amit ő vezetett be 1847-ben (tehát ugyanakkor, amikor Semmelweis a maga nevezetes fölfedezését tette), és nem csekély erőfeszítést fejtett ki annak a társadalmi előítéletnek a leküzdéséért, hogy a szülési fájdalmat nem szabad enyhíteni, minthogy meg vagyon írva: fájdalommal szüljed gyermekedet... Eredeti és nyakas ember volt, de saját szavai szerint szangvinikus; azt sohasem szerette, ha valaki valamit jobban tud nála. Ezért méregbe gurult, amikor 1847-ben Arneth bécsi professzortól levelet kapott, amelyből megtudta, hogy egy Semmelweis nevű ismeretlen bécsi szülész a „bomló szerves anyaggal" magyarázza a gyermekágyi lázat és klórvizes kézmosást ajánl megelőzésül, mit sem tudva arról, hogy az angol orvosok ezt már régóta alkalmazzák. Postafordultával meg is írta ezt Arnethnak, hozzátéve: nagyon jól tudja, hogy Németországban és Bécsben szörnyen pusztít a gyermekágyi láz, de ez nem is lehet másként, amíg a vajúdó asszonyokat oly elhanyagolt állapotban tartják, hogy például az elhalt anya ágyneműjét le sem cserélik, nyomban beléfektetik a következő gyermekágyast.

Csak Semmelweis beteges

(Folytatás a 2. oldalon.)

— ÁRA: 1.50 Ft —

Nem-szabályos úti jegyzetek

(Folytatás az 1. oldalról.)

maskodás, hanem a jóízűen tárgyilagos közlésszenvedély hangján (hasonló ez az íróéhoz), hogy miért utazik Dél-Szerbiába, és miért viszi magával ötéves kis fiúunokáját, aki — látom — úgy tud hallgatni felnőttek és idegenek között, mint az én otthoni paraszt unokáim. Még azt is elmondja, hogy azért ide, Verbászra jött, felszállni a gyorsvonatra, mert Ujvidéken nagy a „rumli" (ez az én szavam), és ő azt nem szereti. Nem a nyelv miatt, hisz tud ő szerbül — minden magyar tud szerbül —, hanem csak mert (de ezt már nem ő fogalmazza meg) nem szeret „elveszett ember", lenézett, tétova „falusi" lenni a nagyvárosi sokadalomban. S ha helyet kapott a vonatban, megül ott százkilométereken át is. Boldog, hogy túljutott a felszállás és helykeresés izgalmain.

Miért mondom el mindezeket? Van ennek valami érdekessége, vagy legalább haszna?

Van. Ime, ez a régifajta, a század elejéről való, de még nem öreg asszonyember tud „viselkedni" — s ezt háromszorosan aláhúznám: van tartása, emberi öntudata, *tudja a „törvényt"*. Nyílt szívű és eleve jóhiszemű, közösségi ember, anélkül, hogy a kollektivizmusról vagy a demokráciáról egyetlen szó elhangzana. Gyerekei vannak Nisben (odaát is szétszóródik a fiatalság), azokhoz törekedik, legalább látni őket.

Tanulta a törvényt? Nem, csak felszívta. A családban és a faluban, amely akkor még közösség volt.

Azt, persze, nem tudja, ki vagyok, honnan is tudná, hisz Magyarországról csak a Fürge Ujjak című kézimunkaújság jut el hozzá, de annál inkább jó ez, mert nyíltszívűsége nem az írónak, hanem egy ismeretlen, régimódinak látszó parasztembernek szól, akivel ők első szóból értik egymást, és ő, milyen jó érteni egymást... Feketeföldi emberek vagyunk.

Vajon nem misztifikálja el ez a realistának hitt írót azt, hogy feketeföldi emberek? — kérdezheti akárki, itthoni olvasó.

Nem. Ez is egy realitás. Tessék meggondolni, mivel és mennyivel másabbak, mint a sziki, homoki vagy éppen hegyi emberek. Sok a közös bennük, de hisz mindnyájunkat összeköt az „általános", mint ahogy meghatároz a „különös". Még az is érdekes, hogy nem pontosan ugyanaz a feketeföldi német, szerb, román vagy ukrán, mint a magyar, de sok bennük is a közös. A forrása pedig ennek is, mint minden másnak, nagyon reális: a feketeföldi embernek — ha béke van — *tíz esztendőben csak egyszer-kétszer kell aggódnia azon, hogy „jaj, istenem, hogy lesz kenyerünk", a többieknek hatban-nyolcban, vagy éppen mindegyikben.* Ez bepréselődik az idegzetekbe és ráíródik az arcokra.

Ami pedig a megírásra kényszerít, az, hogy így láttam őket, kicsit árván, idegenül, anakronisztikusan, vagy inkább maradékképpen Zágráb, Ljubljana, Fiume, Split, Dubrovnik, Sarajevo vagy Belgrád utcáin is. Ahogy Budapesten, Szegeden, Pécsett, Miskolcon, vagy akár Kassán, Pozsonyban és Prágában is.

És azt gondolom eközben, hogy vajon tudják-e a többiek, a műveltek és a félig műveltek, hogy miképpen gondolkoznak-éreznek ezek a tegnapi maradék emberek, akik sokkal többen vannak, mint amennyit a nagyvárosok utcáin véletlenül látni lehet belőlük. Írók, újságírók, rádiós emberek megértik-e őket, és elmondják-e, megírják-e a többiek számára és a felelős emberek okulására, hogy miképpen élnek és éreznek a legengedelmesebb, és ami a fő, legdolgosabb állampolgárok, akik nem hat-nyolc órán át „tevékenykednek" naponta, hanem annyit dolgoznak, amennyit bírnak, vagy amennyire az adott helyen és időben szükség van. Akik termelőmunkát végeznek akkor is, ha hajnalban kiereszti a tyúkokat és megfejik a tehenet, mielőtt munkába mennének, a magukéba, a másokéra vagy a közösbe.

Bizony, úgy vannak itt, ebben a túl gyorsan változó világban, hogy érezniük kell: ez már nem a mi világunk; még akkor is, ha a politikai rendszer ellen semmi kifogásuk nincs.

Ahogy én látom, odaát még nagyobb az ily nemű — tehát nem osztály- vagy politikai — különbség, mint nálunk, különösen a bosnyák, horvát, és nyilván a montenegrói és macedón vagy siptár (de arra nem jártam) civilizáltak és falunmarádtak között, mint nálunk. Nagyon sokat építettek — üzemeket, lakásokat, utakat és vasutakat, iskolákat és szállodákat a külföldi kölcsönökből, és ezek sok embert felszívtak a falvakból, ahol az életszínvonal történelmileg igen alacsony volt (amikor a boglyányi-asztagos, kézicséplős dalmát, bosnyák vidékeken mentünk keresztül, minduntalan József Attila sorai jutottak eszembe: „kis szobában kis parasztok, egy pipálgat, de harasztot, ezeken nem segít ima..."), tehát a társadalmi mozgás, a belső „migráció", még hevesebb volt, mint Magyarországon.

A maradék néptömegek problémája pedig most különösen fontossá válik, amikor a szocialista országokban — természetesen Jugoszláviában is — a „termelékenység" a főkérdés, mert ekkorra már megtanultuk, hogy a többet és jobbat fogyasztásra könnyű az embereket „rábeszélni", a többet termelésre, de különösen a többet dolgozásra annál nehezebb. Ebben már sokféle „közegellenállást" kellene leküzdeni, nemcsak kinn az anyagi világban, ahol a dolgok, ha már valahogyan vannak, nem akarnak másmilyenné lenni, hanem benn, önmagunkban is. A kényelemvággyal csak a hősi életérzés tud megbirkózni; de van most ilyen? És főleg: megvan-e mindenkiben?

Azonban: a történelem — jól tudom, mindig kegyetlen. A „ma" emberei mindig lenézik a közvetlen „tegnap" embereit, és oda se figyelnek, mit éreznek azok, akik őket szülték. Még amiközben esetleg demokráciáról, szocializmusról vagy éppen humanizmusról beszélnek is. És igaz is: az öregek életét meghosszabbítani is törekednek. Nemcsak orvosságot, hanem egy kis kézzel fogható pénzt, nyugdíjacskát is adnak nekik. „Ingyen", amihez ezek az emberek sohase szoktak hozzá. Még tanultam is tőlük egy remek népi mondást, ami még a török időkből származik: „Ha Isztambul leég — Debar felépíti. De ha Debar ég le, Isztambul nem építi fel. (Lőrinc Péter novellájából, Híd-évkönyv.)

Végezetül pedig ne mondhassa senki, hogy ezek csak paraszti és magyar nosztalgiák, ha a jugoszláviai út ürügyén mondtam is el, hadd tegyem hát hozzá a konavljei asszonyok példáját. Ahogy ott botorkálunk Dubrovnik kikopott, öreg kövein, a nagy civilizált emberforgatagban meglátok néhány szokatlanul komoly öltözetű asszonyt. Kérdem az útitársamtól (Farkas Nándor, a Fórum Könyvkiadó igazgatója): milyen apácák ezek? — Nem apácák. Konavljei asszonyok, innen a mögöttes hegyekből. (Olyan fejedelmi jelenségek, mint nálunk a kalotaszegi asszonyok voltak, csak még komolyabb a ruházatuk.)

Igen. A délszláv asszonyok évszázadok óta még sohase tehették le a sötét vagy éppen fekete ruháit. Így láttam őket Fiume, Zára, Split és Dubrovnik utcáin. De így láttam kővel izzadó embereiket is. Olyan kérgesek, szikárak, mint nagy szobrászuk, Mestrovics édesapja azon a világismert szoborképen. Fel is írtam valahova a noteszembe: sárral-földdel birkózó síkföldi emberek, ne nézzétek le a hegyvidékieket, dolgozni itt is tudnak! Sőt, a „hiábavalóság" szürke démona itt nemcsak néha kísérgeti őket, hanem mindig körülöttük kering, vagy éppen előttük járkál. Az ember éhes, és a kő nehezen fordul kenyérré.

És mégis: lélek és emberség itt is találtatik. Mert mi történt velük? A méregdrága dubrovniki szállodákban a gépkocsivezetőknek nemigen jut hely. Megfizethetetlen. Éppen ezért a mi szállodánk, a Villa Dubrovnik előtt is élelmes asszonyok szállást kínálnak nekik. Persze, jutányos áron, ami náluk még jó pénz, de a sofőrkereset is elbírja. A mi „pilótánkat" is (ráillik ez a cím, mert aki ilyen utakon háromezer kilométert „repül" baj nélkül, az nem közönséges kocsivezető) behívta egy asszony, aki éppen konavljei volt.

Azt hihettem volna, hogy kofalélek ez is, mint annyian a faluról kerültek. Igen ám, de nemcsak a nemzetebéli szerb gépkocsivezetőt nem engedte el reggel az elszámolás után egy kávé nélkül, hanem minket, a magyar utasokat sem. És nem utasíthattuk vissza. Amiután a drága szállodát már kifizettük és eljöttünk onnan, be kellett mennünk ehhez a sose látott konavljei asszonyhoz, akinek a férje már városi munkás és a gyerekei is itt tanulnak és itt dolgoznak, de ő még a faluja törvényeiben él. Megiszunk hát nála — vendégként — egy török kávét, és ő elmondja közben, hogy ki ő és merre van hazája. Akárcsak a becsei magyar asszony. És úgy demokrata — ez az örvendetes —, hogy eszébe se jut, hogy az egyik „úr" igazgató (nagy rang a szocialista országokban), a másik meg író, és mégiscsak valami „fejesek" lehetnek, ha ki tudják fizetni a Villa Dubrovnik dollárra méretezett árait.

Lám, az az asszony még igazi ember, őrzi a konavljei vidék közösségi törvényeit (meg is mutatta nekünk a hazulról hozott ruháit), és nem vette át a világszerte vészesen szaporodó turisztikai parazitahad erkölcseit.

Tudatlanok ezek a maradék emberek? Ó, igen, soksok új dologban tudatlanok, legyenek bár hegyi horvátok vagy síkföldi magyarok. De tudják a „törvényt". Az idegzetükben van, a reflexeikbe égetődött be — és ez jó. Jobb, mint a semmi, ami túl sok esetben a helyére jön.

Tanulság: szocialisták, teremtsünk új törvényt. A Nihil nem a mi elemünk. A munka és a törvény összetartoznak, és az állampolgárok legjobbjai várják, hogy legyen új törvény, mert anélkül nem lehet élni.

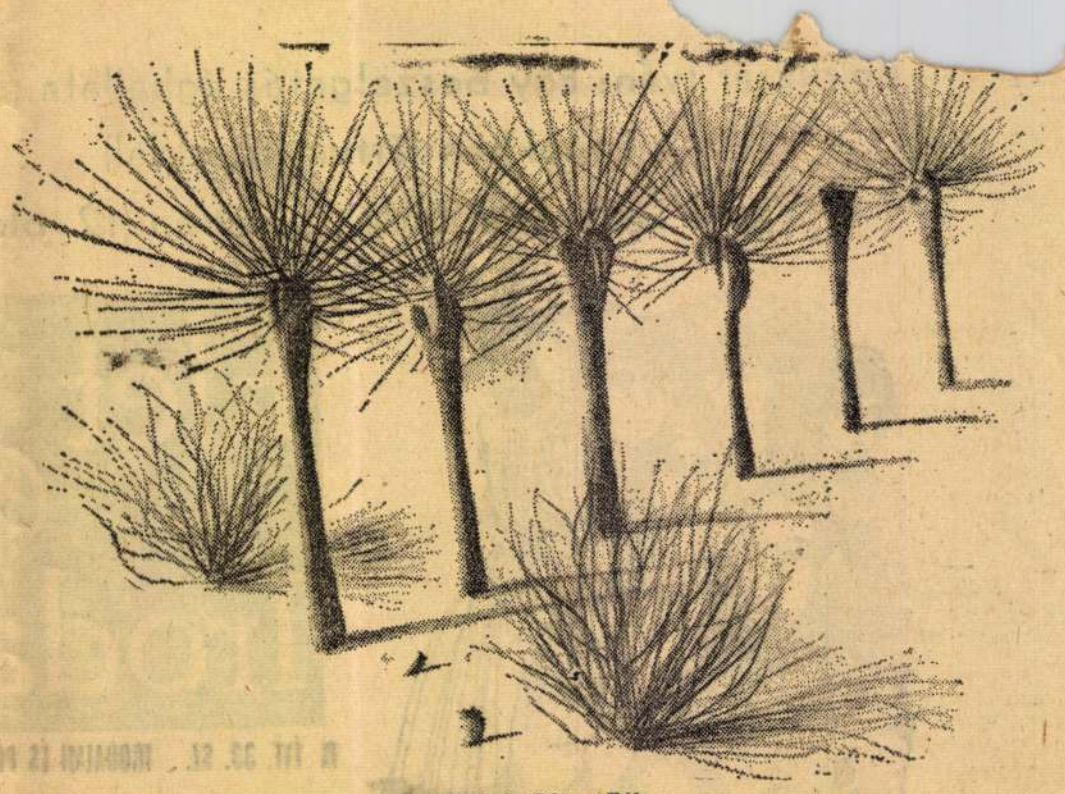

Molnár Péter: Fák

SEMMELWEIS

(Folytatás az 1. oldalról.)

túlérzékenységével magyarázható, hogy e levél után nem kereste többé a kapcsolatot Simpsonnal, noha három év múlva arról értesült, hogy időközben Simpson is feladta a ragály-elméletet. Valójában Simpson válasza azt mutatja, hogy felfogásuk közt nem volt áthidalhatatlan ellentét. És mégis jó, hogy nem folytatódott a levelezésük: pontosan húsz év múlva — amikor Lister közzétette karbolsavas módszerét — kiderült, milyen konok ellenfél Simpson.

Nem volt azonban mindenki ennyire elutasító Angliában. Egy angol orvos, bizonyos *Routh* doktor, 1848-ban a bécsi klinikán folytatta tanulmányait, itt megismerkedett

Semmelweisszel és módszerével

Még abban az évben előadást tartott róla Londonban, beszámolót közölt a *Lancet*-ben, majd értekezést a *Medico-chirurgical Transactions*-ben; néhány jeles angol szülészt (Webster, Copeland, Murphy) sikerült is Semmelweis nézeteinek megnyernie, de mivel Semmelweis nem adott további hírt magáról és eredményeiről (hazatért Pestre és 1861-ig hallgatott), egész ügye feledésbe merült.

Amerikába nem érkezett el Semmelweis híre, ellenben ugyanezen idő tájt — sőt pár évvel korábban — Simpsonéhoz hasonló gondolatokat fejtett ki Bostonban egy kiváló orvos, író és költő Oliver Wendell *Holmes*. Előbb 1843-ban, majd 1855-ben adott közzé egy-egy közleményt a gyermekágyi lázról; ezekben a betegséget az orvos és ápolószemélyzet által közvetített fertőzésnek mondja, és tisztasági rendszabályok bevezetését javasolja. Majdnem ugyanolyan kedvezőtlen fogadtatásban részesült, mint Semmelweis, más irányú munkáival ellenben — elsősorban szépirodalmi és filozófikus műveivel *(Breakfast-Table)* — világhírt szerzett magának. Semmelweis-szel kölcsönösen nem tudtak egymásról, illetve Routh és Arneth munkáiból Holmes tudott Semmelweis létezéséről, de jelentőségét nem fogta fel.

A 47 éves Semmelweis 1865-ben sírba vitte magával az *asepsis* eszméjét. Ugyanebben az évben az akkor 37 éves Joseph Lister agyában megszületett az *antisepsis* gondolata.

Az *asepsis* a fertőző csírok behatolásának megelőzését jelenti, az *antisepsis* a már behatolt csírok elpusztítását.

Lister ismerhette volna Semmelweis munkásságát, de nem ismerte. Sebészi munkája során kétségbeesetten látta, hogy a legszebb műtéti eredményeket is tönkreteszi a sebfertőzés: amputációinál például 45 százalékot is elért a műtéti halálozás. Pasteur korai írásaiból merítette azt a gondolatot, hogy a műtéti sebek a levegő baktériumai által fertőződnek, a baktériumok viszont a fertőtlenítő folyadékban elpusztulnak, ha tehát sikerült a műtéti területen a levegőt sterilizálni, akkor meggátolható a gennyedés. Kidolgozta a karbolsavas műtéti fertőtlenítés módszerét, ezzel új érát teremtett a sebészetben.

1867-ben történt ez, tehát pontosan 20 évvel Semmelweis klórvizes dezinficiálásának fölfedezése után. 1847 és 1867 közt azonban nem csupán két évtized van az orvoslás történetében,

a koncentrált támadással,

amit ő a sebfertőző ágensek ellen intéz. De az idő neki dolgozott, a bakteriológia is, sőt a halál és a háború is: 1870-ben meghalt Simpson, és ugyanekkor a porosz—francia háború grandiózus kísérleti bizonyítékul szolgált a karbolos műtéti eljárás értékének igazolására. Módszerét ettől fogva világszerte alkalmazták, tovább fejlesztették, őt magát — joggal — az emberiség legnagyobb jótevői közé sorolták, címekkel és rangokkal halmozták el.

A feledés homályából Lister életműve emelte ki Semmelweis életművét. Tetemes késéssel: csak a nyolcvanas években kezdték előkotorni Semmelweis emlékét, hazai és nemzetközi elismerésére csak a századforduló táján került sor. Ekkor azonban — ahogyan az már lenni szokott — érdemei körül oktalan prioritási viták indultak meg: egyfelől Holmes-nak, illetve a Simpson által emlegetett angol orvosoknak

és megnyitotta az utat

a semmelweisi asepsis újrafelfedezése előtt.

Lister igazságot szolgáltatott a tragikus sorsú Semmelweisnek, anélkül hogy létezéséről tudott volna. Ennek köszönhető, hogy Semmelweis ma — és immár több mint hatvan éve — az orvostörténetben világszerte megkapja azt a méltánylást, ami megilleti. De furcsa tulzásként 1904-ben a német orvosok és természetbúvárok vándorgyűlésén egy budapesti professzor ezeket a szavakat adta Lister szájába: „Semmelweis nélkül semmire sem mentem volna, Magyarország nagy fiának köszönhet legtöbbet az újkor sebészete." Egy német orvos — dr. Weckerling — kételkedett a kijelentés hitelességében, levélben kérte kételyének eloszlatását Listertől, aki 1906. szeptember 19-én kelt válaszában kereken kijelentette, hogy hírét sem hallotta Semmelweisnek 1865-ben, sőt húsz évvel később sem, amikor Budapesten járt s csak jóval később hívta fel rá a figyelmét a Londonban élő Duka Tivadar.

hanem választóvonal is: a bakteriológiai korszak kezdete. Semmelweis fölfedezése idő előtti volt, Listeré a kellő időben jött. Még így sem ment át ellenállás nélkül a köztudatba: éppen Simpson volt az, aki erőnek erejével cáfolni akarta. Pontosan úgy támadta Listert, mint annak idején Semmelweist: azt vetette szemére, hogy módszere nem új, egy Lemaire nevű francia sebész már korábban bevezette a karbolvizes sebkezelést. Simpson tekintélye és iskolája erős volt, Listernek néhány keserves esztendejébe került, amíg a tudományos közvéleményt meggyőzhette arról, hogy a Lemaire és más orvosok által használt híg karbololdatos sebdezinficiálás nem azonos azzal

tulajdonították a gyermekágyi láz kórokozójának felfedezését, másfelől Lister érdemét Semmelweisnek, illetve Semmelweis érdemét Listernek sajátították ki.

Nem árt ezért tisztázni a következőket.

A gyermekágyi láz kórokozóját nem fedezte fel sem Holmes, sem Semmelweis, sem Lister. Ez a dicsőség a bakteriológusokra maradt. Az angol orvosok és Holmes érdeme, hogy a kóreredet helyes megfejtése nélkül is felismerték az orvos fertőzés-közvetítő szerepét és a tisztálkodas fontosságát. Semmelweis megoldotta a kóreredet kérdését, amennyire a baktériumok ismerete nélkül ez lehetséges volt, és rendszeresítette a megelőző fertőtlenítő kézmosást; ezzel a szülőnők legnagyobb veszedelmét, a gyermekágyi lázat gyakorlatilag megszüntette, egyszersmind megvetette a sebészi asepsis elvi alapját. Lister megteremtette a műtéti antisepsist,

Duka Tivadar fiatal korában Görgey hadsegédeként szolgálta végig a szabadságharcot, majd Angliába emigrált, angol katonaorvosként ért meg 83 esztendőt. Semmelweisnek lelkes híve és propagálója volt, 1888-ban és 1892-ben angol nyelvű értekezést írt róla.

Duka közleményeit hamarosan követték újabb angolnyelvű megemlékezések. És 1941-ben, amikor Magyarországon már nemigen olvasták Semmelweis írásait, 500 oldalas főműve megjelent Amerikában, angolul, a *Medical Classics* sorozatban — nak bizonyságául, hogy Semmelweis az egész világon bevonult az orvosok klasszikusai közé.

SZOMJÚSÁG

A Miskolci Filmfesztivál
díjnyertes magyar dokumentumfilmje
Rendező: SZÜCS JÁNOS
Operatőr: ZÖLDI ISTVÁN
Bemutató: vidéken augusztus 12.
Budapesten: augusztus 19.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Szenes Zsuzsa

1975 DEC 13

1021

Szenes Zsuzsa: Nagycenk

...ektorában?

— A világban három...
...hető országcsoport le...
...k belső és külső gaz...
...seiket jellegüknek é...
...knek megfelelő eszkö...
...nek megoldani. Ám...
nemzetgazdaság a ...
...ban működik, s a világgazda-
...ban a kölcsönös gazdasági füg-
...ég napjainkra már túlságosan
...gas szintet ért el ahhoz, hogy a
...zeti rendszerek elkülönülten
...kcionálhassanak. Azaz: az „ön-
...” nemzeti gazdaságok helyes
...ködésének egyre több tényezője
...feltétele kötődik a világgazda-
...hoz. A kölcsönös függőség oly-
...yira erős, hogy a gazdasági fo-
...natok többségében az erősebb
...t vevő fél nem csikarhat ki
...ának a partnerétől külön elő-
...ket anélkül, hogy az a későb-
...ben hátrányára ne válna. Az
...ytalan fejlődést hosszabb távon
...gerősebb országok is megszen-
...k. Mindez azt mutatja, hogy a
...gazdaságban mindinkább
...kedik azoknak a feladatoknak
...ima, amelyeket csak széles kö-
...emzetközi összefogással lehet
...oldani. Ez viszont feltételezi a
...gazdaság szervezeti rendjének
...reható változtatását. Jelenleg
...enek olyan nemzetközi intéz-
...ek, amelyek kellő anyagi erő-
...s nemzetközi befolyással ren-
...znek ahhoz, hogy az említett
...sek megoldását döntően elő-
...ék.

... Mindez nyilvánvalóan azt
...nná, hogy az egyes országok
...djanak le napi vagy közép-
... érdekeik érvényesítéséről,
...n célok megvalósítása érdeké-
... amelyek talán nem is egé-
...tisztázottak előttük, s ame-
... hosszú ideig csak terheket
...k rájuk. Vajon meg akar-
...e ezt tenni?

...Nem valószínű. Ehhez olyan
...atásokra van szükség, ame-
...az országok politikáját ki-

afrikai és ázsiai területek lakossá-
gának éhínségéről. Nyilvánval
hogy a sokkhatások társadalm
megmozdulásokhoz, sőt helyi hábo
rúkhoz is vezethetnek. Mindez arr
kényszeríti majd a szerencséseb
körülmények között fejlődő orszá
gokat, hogy koncentráljanak a vi
lág problémáinak megoldására.

— Ezek a sokkhatások megmoz
gatják majd az emberiség halad
erőit, s kényszerítik a fejlett or
szágokat arra, hogy jószántuk
ból — mint például a szocialist
országok —, vagy akaratuk elle
nére — mint a fejlett tőkésorszá
gok — a nagy gondokkal küzd
országok segítségére siessenek. It
azonban azonnal adódik egy má
sik kérdés is: a Római Klub má
idézett tanulmánya szerint a fej
lett és fejlődő országok között
színvonalkülönbség aránya nap-
jainkban 1:5 a fejlettek javára
Ahhoz, hogy ez a különbség
2000-ig 1:3-ra csökkenjen, 25 é
alatt 2500 milliárd dollárt kellen
invesztálni a fejlődő országol
gazdaságába, s minél később kez
dik el a beruházási összegek fo
lyósítását, annál drágább lesz
segélyezés. Képesek-e arra a fej
lett országok, hogy ekkora össze
get adjanak a fejlődő világnak

— Úgy vélem, igen. Ennek egyi
forrása például a hadikiadásol
csökkentése. A hadiipar nemcsal
kolosszális összegeket emészt fel
hanem az itt mutatkozó fejlődé
hatása a polgári termelésre nagyo
korlátozott. Ha a hadiipari kutatá
sokra fordított szellemi kapacitás
és a gyártásra fordított anyagi esz
közöket átvinnék a polgári terme
lésbe, akkor véleményem szeri

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1976 FEB 7

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szenes Zsuzsa

1021

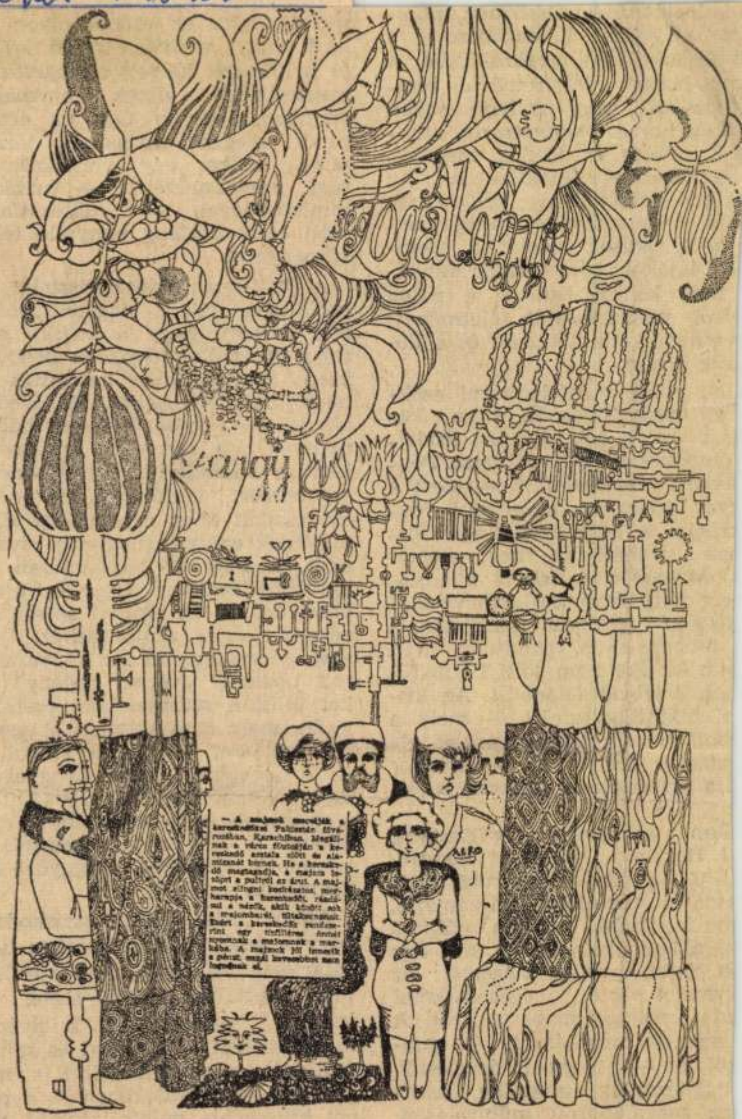

Szenes Zsuzsa: Újsághír

stílustalan és doktrinér műbí-
at helyében kibontakozott a
ívek sokoldalú megközelítése. A
vek hosszú lajstromával bizo-
íthatnám, hogy milyen sokan
ultak hozzá a progresszív, szak-
rű, hiteles és fróilag megnye-
kritikaírás fejlődéséhez. Az
kig hallgatásra kényszerült
tők, írók műveinek megjelené-
a kritikusok elsajátító, elem-
és tájékoztató munkája követ-
meg kellett ismerni a pálya
ről visszahívottak életművét;
vetíteni kellett köztük és a kö-
ség között.

liba volna megfeledkezni ezek-
az eredményekről! Nem ke-
bb volt a cél, mint az irodal-
demokrácia helyreállítása. Pon-
bban: *megteremtése* — mert a
gyar irodalom a polgári de-
ráciát is csak kezdetleges for-
ban próbálhatta meg; *szocia-*
demokráciát kellett teremte-
ezt kell továbbfejlesztenünk.
közben gyakran tapasztalhat-
többen el is mondtuk már,
a kritika nem tölti be kellő-
en *értékelő* feladatát. Az iro-
i tekintélytisztelet — mely a
bbi, bürokratikus korszak el-
atására terjedt el — sokszor
lja az értékelő funkció betöl-
kan szeretnénk változtatni
! De nem mindegy, *hogyan.*
hitelt érdemlően akarunk vál-
atni a tekintélyt bálványozó,
ot fetisizáló, kultikus műbírá-
, akkor óvakodnunk kell egy
b fajta, neofita túlzástól: az
rendet sértő, indokolatlanul
dó kritikusi magatartástól. A
gondok megoldását — ma-
tól is! — a higgadt érveléstől,
ilágnézetileg, etikailag, szak-
ag megalapozott műbírálattól,
em valamiféle esztétikai part-

[illegible] elkerülésére azt is nagyon fontosnak tartom, hogy a kritika mutassa ki az életművekben bekövetkező fordulatokat: hanyatlás és megújulás tendenciáit. Ha Weöres alkotói személyiségét sokan bálványozzák, ám döntsük le ezt az idolt, s állítsuk helyébe a valóságos embert, a művészt. De ne feledkezzünk meg arról, hogy életművének egyik legnagyobb vívmányát, a Psychét napjainkban, a hetvenes években érte el; újabb közeledés ez az emberi sorsra érzékeny költői ábrázoláshoz. Lengyel József szerint ez a „váratlanul újszerű" „verses regény" léket ütött a műfajelmélet csatahajóján, mely nem süllyedt el ugyan, de javításra, felújításra szorul. Én ezzel egyetértek; nem Lengyel József tekintélyének meglobogtatása a célom — más véleményt, más ítéletet is el tudok képzelni, de semmissé tételéhez meggyőző érvekre van szükség.

Ahhoz pedig váltig ragaszkodom, hogy a szakmai felelősséghez hozzátartozik az egymáshoz közeledő utak meglátása és követése. A kritikai szakma tekintélyének megerősítését — Szilágyi és mindnyájunk, mindenek fölött a magyar irodalom érdekében — a minél hitelesebb műbírálatoktól várom.

Szenes Zsuzsa

1021

Szenes Zsuzsa rajza

lett száll síkra, hogy az oktatást vallásos szellemmel kell átitatni, alá kell rendelni a keresztény nevelés érdekeinek.

tás terüle
koordin
(Szovje

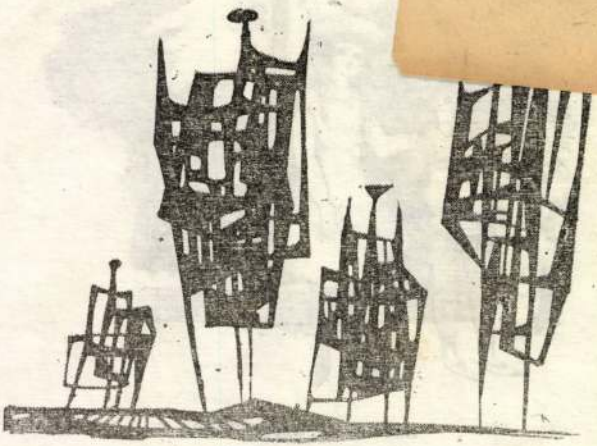

Fóth Ernő rajza

Szenes Zsuzsa

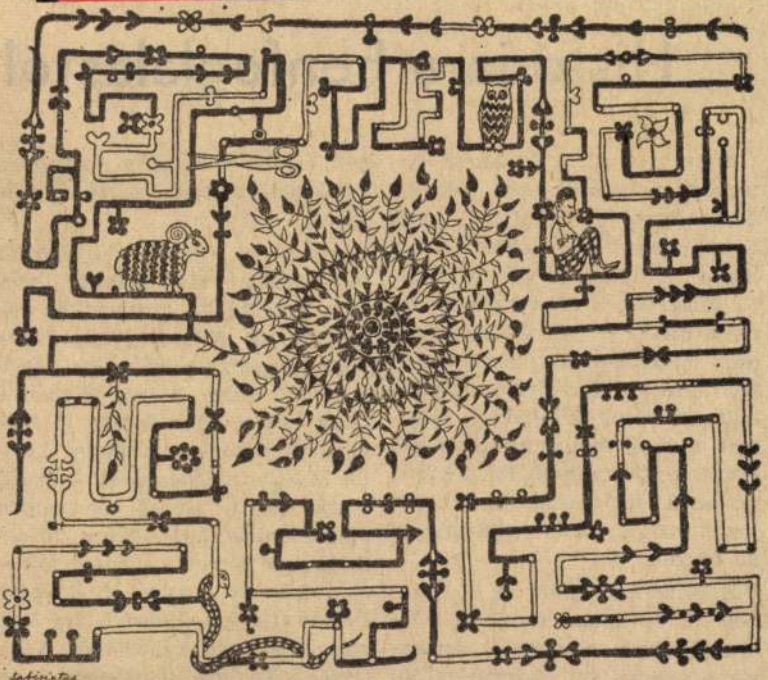

Szenes Zsuzsa: Labirintus

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 13.
XIX. évf. 5o.sz. 5. lap.

ÉLET ÉS

História a honfoglalástól n

Soha nem adtak ki annyi történelmi ismeretterjesztő könyvet Magyarországon, mint most. Soha nem volt olyan nagy hiány történelmi ismeretterjesztő könyvekben Magyarországon, mint most. A két állítás között csak látszólagos az ellentmondás. Két-három évtizeddel ezelőtt indult egy élénk érdeklődési folyamat, s évről évre növekedve oda jutott, hogy ma nem lehet annyi népszerű történelmi ismeretterjesztő művet kiadni, amennyi el ne fogyna.

A Gondolat Kiadó az idei ünnepi könyvhéten indította *Magyar História* elnevezésű sorozatát, egyszerre két könyvvel; Tóth István *A rómaiak Magyarországon* és Péter Katalin *A magyar romlásnak századában* című művével.

A sorozat újabb alkotásokkal folytatódik. Nyomdában van Kristó Gyula *Az Aranybullák évszázada* és Várady Géza *Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag* című műve. Előkészületben a többi között Teke Zsuzsa *A Hunyadiak három nemzedéke*, Lackó Mihály *Széchenyi és Kossuth vitája*, Bakay Kornél *A magyar államalapítás kora*, Nagy József Zsigmond *Kuruc nemesek, katonák*, Szörényi László *II. Rákóczi Ferenc ifjúsága*, Hegyi Klára *Egy világbirodalom végvidékén*, Vida István *Koalíció, pártharcok*, és Granasztói György *A középkori*

mag
Ezel
1978
egyi
vege
vegl
A
harr
sorc
gya
Első
jain
mür
köte
gon
viss
meg
be
lát
recl

1021

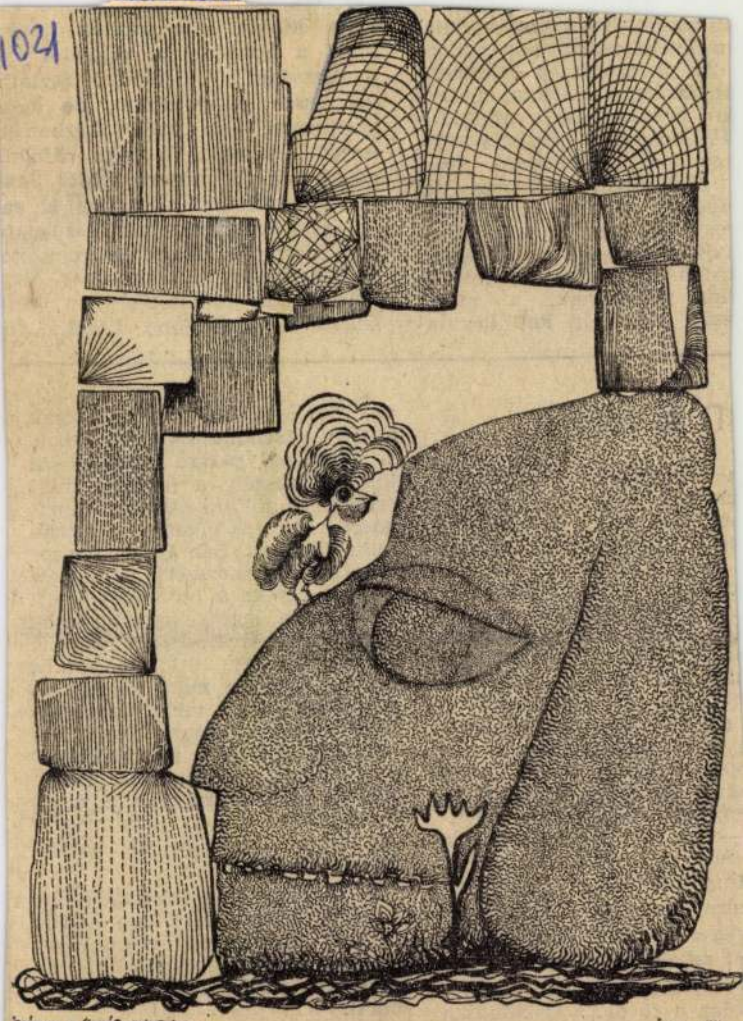

Szenes Zsuzsa: Karácsony a Húsvét-szigeteken

iodszerét válasz
a lèvéltárakba,
át forgatták
ıt, átrágták mag
m kásahegyén,
ák, hogy *az es*
ek sem megvet
felületesen dolgozza fel
ásokat. Az is igaz, hogy
vesz minden tényt figye-
de a logikája... Az egyik
szája többnyire megfelel a
lmi valóságnak, a másik
szát „csak" ki kell igazíta-

ideológiatörténeti elemzései és sa
ját agrártörténeti kutatásai alap
ján bizonyítja, hogy *„a paraszto
a honvédelem ... országos álta
lánosságban egyáltalán nem érde
kelte"* — legföljebb házának-fa

n éves .

a Karthauzi Névtelenről
csak ő tudja ma a legtöb-
mi tőle. Hát a mennyiség?
ének tanulmányait, nem is
rangos akadémiai kiadvá-
ól, hanem eldugott egye-
Acták"-ból. Vegyük értéke-
el föléró lektori jelenté-
sűrűn gépelt, tudományos
leveleit. Mérjük föl a föl-
tetlent, a publikálatlant,
egy-egy adattal a tudomá-
igazság felé tudja igazítani
társait, meg a botladozó
eket. Bán Imre férfikora fe-
nnáziumi tanárkodás töltöt-
— ezt sem illik felednünk.
mányos értelemben véve,
Imrének nincs „iskolája",
úra faragott tudományos
rege. De azt hiszem, a *tény-
et iskolájának* ő a rektora.
i szűkszavúságának ez le-
alán a fő oka. Ösztönösen
l a talmiságtól, a szép sza-

vak burjánzásától ott, ahol csak a tények szólhatnak érvényesen. A hígságnál persze nem sokkal kisebb veszély a nemzeti múlt értékeinek föltárásakor az önmagáért való adatolgatás, a puszta mikrofilológia. Bán Imre koncepciózus tudós, korszerű gondolkodó, sőt egyike a tudományos újdonságokra legfogékonyabbaknak a régi magyar irodalom művelői között. Éppúgy úttörője volt a barokk fogalom marxista átértékelésének (a két világháború közötti időszak gyakran ferde barokk-kultusza és a felszabadulást követő évek tartózkodása után), mint a manierizmusnak. S az új koncepciók mögött nála mindig ott tapasztaljuk az új tények aranyfedezetét.

A köszönet és a köszöntés egygyökerű szavak. E jelben fogadja Bán Imre jeles évfordulóján azoknak a jókívánságait, akiknek egyszerre professzor úr és Imre bácsi.

Alexa Károly

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Szenes Zsuzsa
1975 DEC 19

1021

Szenes Zsuzsa: Dél

(Szerda reggel, november 19.)

Ma reggel csak tíz órakor kezdődik a végrehajtó bizottsági ülés. Végre van egy kis szuszogásnyi időm. Magammal hoztam hazulról egy ritka és kevésbé ismert Karinthy-kötetet, a „Naplóm, életemet", a Magvető adta ki, 1964-ben. Indulás előtt valami rémlett, hogy Karinthy is írt egy PEN kongresszusról, biztosan az 1932-es budapestiről, de időm nincs több, mint Bécsben, csak beledobtam a kézitáskámba. A kötet ajándékot tartogat számomra: Karinthy nemcsak a budapesti kongresszusról írt, de — heuréka! — az első bécsiről, az 1929-esről is. Ez az, amelyre minden ünnepi szónok, főképpen az elnökök hivatkoznak: az osztrák PEN elnöke, a nemzetközi elnök, az osztrák köztársasági elnök. Rosszul sáfárkodunk értékeinkkel és hagyományainkkal, ha ezt a Karinthy-írást a Vörösmarty téri PEN-klubban nem tartjuk számon. Olyan izgatottan olvasom, mintha gyakori kérdéseimre kapnék választ és még gyakoribb PEN-beli rossz közérzetemre balzsamot.

Karinthy a cikket a Pesti Naplóba írta, 1929. június 29-én. Címe mai cikknek is jó volna: PEN-klub, kongresszus. Így kezdődik: „Igen, igen, mégiscsak el kell menni Galsworthy úr azt üzente,

torreádorok is, [illegible] zünk, míg azután igyekszünk úgy vitatkozni és mérkőzni, hogy az ajtókon kívül várakozó és leselkedő világsajtó olé! olé! kiáltásai között mindannyian mégis épp bőrrel hagyjuk el a termet.

Végül így történt, ezen a délelőttön is. Elég szelíden kezdődött, egy brazíliai javaslattal, iktassunk be a PEN alapokmányába egy szót, könyvtárt. Az alapokmány szerint ugyanis az íróknak kötelességük mindent megtenni, hogy a műkincsek nemzeti vagy politikai szenvedélyek közt is sértetlenek maradjanak. A műkincsek mellé odavesszük tehát a könyv-

Kelet szerepe valahogy [illegible] ezen a kongresszuson. Kelete de ezt inkább idézőjelbe tes „Keleten", hiszen Közép-Euró is szó van —, nálunk, a csehe a horvátoknál, szerbeknél, le leknél és az oroszoknál is az i lom a nemzeti tudat része. ügy, a haza ügye, mindig is az ma százszorosan az. „Nyuga művészet, tehát gyönyörködt megrendítés és szórakozás is, húsba még egy Victor Hugo is vágott, vért még Heine sem kasztott. Egy másik PEN kongr szus jut eszembe, éppen tíz é ezelőttről, a bledi. Ez volt eddi legjobb, mert a legirodalmibb

BOLDIZSÁR IVÁN:

Keser-édes bécsi PEN

„ÖNMAGADNÁL MÉLYEBB Ö

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1975 MÁR 2 9

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szenes Zsuzsa

1021

Szenes Zsuzsa: Hímzés

Village-ben, amelynek az indiánok, méghozzá a mohawkok voltak az első lakói. Egykori háza már elég kopott, első emeletén török, a másodikon orosz fürdő van. O'Henryé már szebb, tágasabb is, és egy O'Henry's nevű vendéglő működik benne, ahol zsirárdi kalapos, bordómellényes, csokornyakkendős pincérek sürögnek a vendégek között.

New York mai művészvilágának, az „off Broadway" (Broadway-n kívüli) része is a Village-ben található. Az utóbbi évek nagy musicalsikerei is csaknem mind innen indultak világgá. A „Hair", az „Oh Calcutta", a „Jesus Christ Superstar" a Village művészeinek, íróinak, muzsikusainak sikere. A Broadway hagyományos és nagyszerű művészete mellett a Villagenek megvan a maga sajátosan fiatal művészi ereje.

●

És — úgy látszik — politikai kezdeményező ereje is.

Mostanában hirdette meg a Village lapja, a *The Village Voice*, az amerikai szocializmus programját. „America's Great Fear May Be Our Only Hope" (Amerika nagy félelme lehet egyetlen reménységünk) címmel. (A Voice 48 oldalas, színvonalasan szerkesztett hetilap. Ha értesüléseim pontosak, 300—350 ezer példányban jelenik meg. Neves hírlapírók szerkesztik, s a még nevesebbek, akiket a „nagy sajtóból" haladó, vagy éppen baloldali nézeteik miatt eltávolítottak, rendszerint a Voice-nál kötnek ki. Pete

USA társadalmi, szigorúan problémáit, és a lett élés elvén kai kérdéseket és kölcsönhatásához, hogy ezt a felelően alátáazonban alapos keretein. Ezúttal hogy — ismétlelemre méltó jelben is kezdik „ből a szocializm lehetősége annak, hogy nálunk is tiszteletre méltó fogalom váljék belőle" (Hamill).

1975 az Egyesült Államok számára nem ígérkezik boldog esztendőnek, s ezt odaát mindenki tudja. Tudják a közgazdászok, a politikusok, az üzletemberek, de a polgárok milliói is. És most nemcsak arról a hét és fél millióról beszélek, akik már az utcán vannak, hanem a másik százegynéhány millióról, aki holnapi sajátmagát látja bennük. Nyomasztó odakinn a létbiztonság. Ami számunkra sem öröm. A „minél rosszabb (mármint ott), annál jobb (mármint itt)" elve csalóka.

Ahogy mondják, azóta, hogy Giovanni da Verazzano firenzei kalózkapitány eltévesztette az útirányt és 1524-ben a vidéar elől a New York-i öbölben keresett menedéket, „először minden New Yorkban történik". Itt támadt a „jóléti állam" gondolata is, méghozzá a New York-i tőzsdén, ahol 55 millió kisembert az Államok „társtulajdonosává akartak avatni. De hogyan?...

Sok „piszkos titkot" (Hamill) rejnak folyósítását, de ma már jószerivel mindenki tudja New Yorkban, hogy ezernyi amerikai vállalat, biztosítótársaság és bankok számai mennének tönkre, ha folyósítaniok kellene a rájuk bízott pénzeket. Hogy hogyan kászálódnak k a bajból, s hogy egyáltalában kikászálódhatnak-e, azt nem tudni, d hozzáértők szerint azok a dolgozók akik magánkézben levő nyugdíjalapba fizették egy életen át a hozzájárulást — s ez az említett számnak több mint a fele — nemigen fognak viszontlátni egy centet sem összekuporgatott pénzükből. A szakszervezetek manipulációi azonban előreláthatólag az állam kénytelen lesz valahogy fedezni.

A gazdagok persze még mindig és akkor is gazdagok, ha az üzlet csődök száma 1974-ben 1973-hoz képest megnégyszereződött. 25 ezer autóipari munkás van munka nélkül, és 200 ezer eladatlan Chrysler áll a detroiti gyár telepén, ugyanakkor a méregdrág

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1976 MÁR 6

Szenes Zsuzsi

TÁ

1021

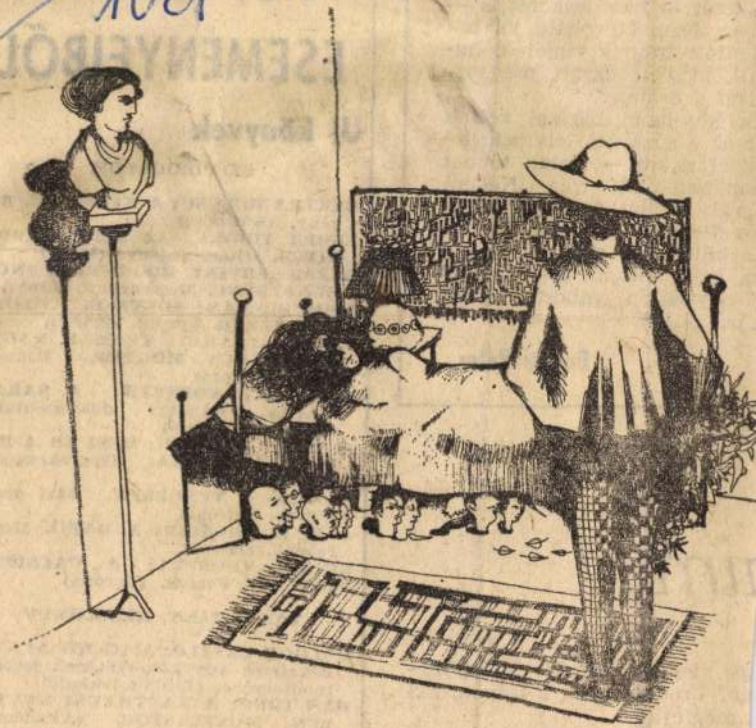

Szenes Zsuzsa rajza

a nézőket nem érdeklik a problémái, nem vonzza a ázba a magyar dráma. A ség érettségét hangsúlyozzal, hogy a Bekötött szemikerét — kasszasikerét is — om. Nem kipróbált, jól begozott francia vígjáték, haúj, magyar darab, méghozlitikai dráma..."
k közelebbi barátai voltak r az a generáció elszomorító ggel ritkul —, talán többet ondhatnának róla. Nekem csak az jut eszembe, hogy os illemtant írt, főként a teó különböző műsoraiban. n rajta múlott, hogy mégis neveletlen embert hagyott örökségül.

Bogáti Péter

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

BERTHA BULCSU: A KENGURU. Regény. (Kozmosz)
FEHÉR TIBOR: AZ EZÜSTKARDÚ VITEZ. Ifjúsági regény. (Móra)
LÁZÁR ERVIN: BIKFI—BUKFENC—BUKFERENC. Meseregény. (Móra)
SOÓS ZOLTÁN: SÓLYMOK KÖZÖTT EGY VERÉB. Versek. (Zrínyi)
SZALAY LENKE: TE MÁR NAGYLÁNY VAGY, MOGYORÓ! Ifjúsági regény. (Móra)
FREDERICK FORSYTH: A SAKÁL NAPJA. Bűnügyi dokumentumregény. (Magvető)
ASTRID LINDGREN: ÜCSI ÉS A REPÜLŐ BÁCSIKA. Gyerekregény. (Móra)
SZOBOR A TENGEREN. Mai perui költők. (Európa)
J. R. R. TOLKIEN: A BABÓ. Meseregény. (Móra)
RINARI VUORELA: A PACSIRTA LÉPCSŐI. Versek. (Európa)

TANULMÁNY, KÉZIKÖNYV

BALOGH LÁSZLÓ: MAG HÓ ALATT. Bevezetés Ady költészetének jelképrendszerébe. (Tankönyvkiadó)
BÁN IMRE: A KARTHAUSI NÉVTELEN MŰVELTSÉGE. (Akadémiai kiadó)
DÉNES IVÁN ZOLTÁN: A „REALITÁS ILLÚZIÓJA". A historikus Szekfű Gyula pályafordulója. (Akadémiai kiadó)
SERES JÓZSEF: SZÉPPRÓZAI MŰVEK ELEMZÉSE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN. (Tankönyvkiadó)

im

gy meg-meghűl. De miért maar? Freud legyen a talpán, aki megfejti!

Vér és vers

Sokszor idéztem frásaimban

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 DEC 9

1021.

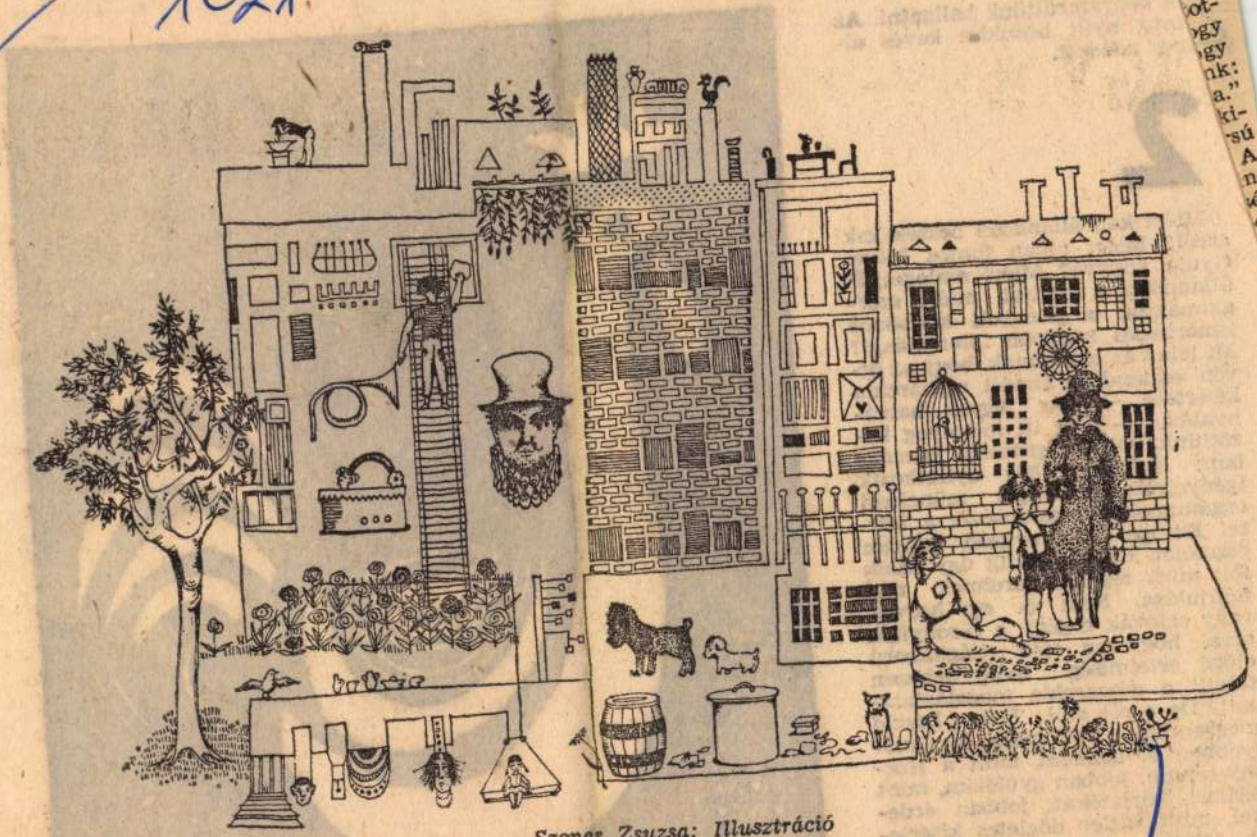

Szenes Zsuzsa: Illusztráció

arról kényszerültünk hallgatni. Az őszinte, nyílt beszédre kevés alkalom adódott.

2

Miért kell állandóan beszélnünk erről? Miért olyan fontos Mérei Gyula könyve? Miért emlegetjük állandóan a múltat, miért szorgalmazzuk a jelenbeli kölcsönös ismerkedés nagyobb intenzitását? Mi lehet az oka annak, hogy az ötven esztendeje kimúlt monarchia kísértete — bár egyre halványabban — még itt imbolyog közöttünk? Olykor groteszk formákban: *Habsburg Ottó* nyilatkozik igényeiről; különféle münchení orgánumok szorgalmazzák a Mittel Európa lélekmérgező, fasiszta eszméjét. Olykor pedig úgy tűnik fel, mint tegnapi sérelmek mai felújulása. Nem is egy horvát, vagy szlovák regény a bizonyíték arra, hogy az első világháború előtti értelmiség máig nehezen felejti a monarchia megaláztatásait. De erről szól *Bóka László* megrendítő vallomása is: „mélyebben él bennem, mint a Horthy-rezsim, jobban gyűlölöm, mint Szálasi közjátékát, jobban érdekel, mint Hitler dögletes kísérlete. Mintha valahol mélyen nemcsak érezném, hanem tudnám,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 JUN 18

1021

Szenes Zsuzsa: Illusztráció

MEZEI ANDRÁS

Három találkozás

Tulajdonképpen háromszor találkoztunk. Először 1957-ben, amikor leírván a nevemet a Népszabadságban, bátorított, hogy jó ügy az, amelyet verseimmel szolgálni szeretnék, s a zűrzavarban ő is megerősített meggyőződésemben, hogy helyesen látom a világot, a jelent és jövőt — egy hang a pálya kezdetén, mely csak élesítette külső és belső látásomat, igen, egy „elfogult" hang, egy sokat dicsért és szidott vaksi öregember hangja. Azután, évek múlva, jártam is nála. Szorongva, sok gátlással léptem a fogalmaimban „úrinak" számító lakásba. „Ezek még mind urak voltak, ezek a régi kommunisták" — mondta egy öreg hivatalsegéd egyszer, s nekem előjött régi feszélyezettségem, gyanakvásom, még a vacsora közben is zavart valami idegen tudatosság, számomra steril gondolkodás, polgári háttér, s bennem a félproletár sorból felemelkedők instabil műveltsége, s osztálygyanakvásokkal terhelt ösztönvilá-

GYÖRE IMRE:

A hűsé

Hetvenedik születésnapján egy földgömb előtt álltunk, amelyen piros szín jelezte a szocialista országok határait. Azt kívántuk, hogy érje meg azt a napot, amelyiken ez a szín, az életet jelentő vér színe, beborítja az egész földgolyót. Az a nap még messze van és számára már elérhetetlen.

Boldog ember volt. Láttam fáradtan, s fáradtsága nagyobb volt a művészi alkotó munka természetes fáradtságánál: naponta le kellett győznie a test gyengeségét, a fényre szomjas szem fájdalmát és kimerültségét.

Láttam gonosz kis szurkálásoktól rosszkedvűen.

Boldog ember volt mégis, és ez a boldogság értelmes és tudatos életéből fakadt. Önként választotta több mint négy évtizeddel ezelőtt a kommunista, forradalmár

1021

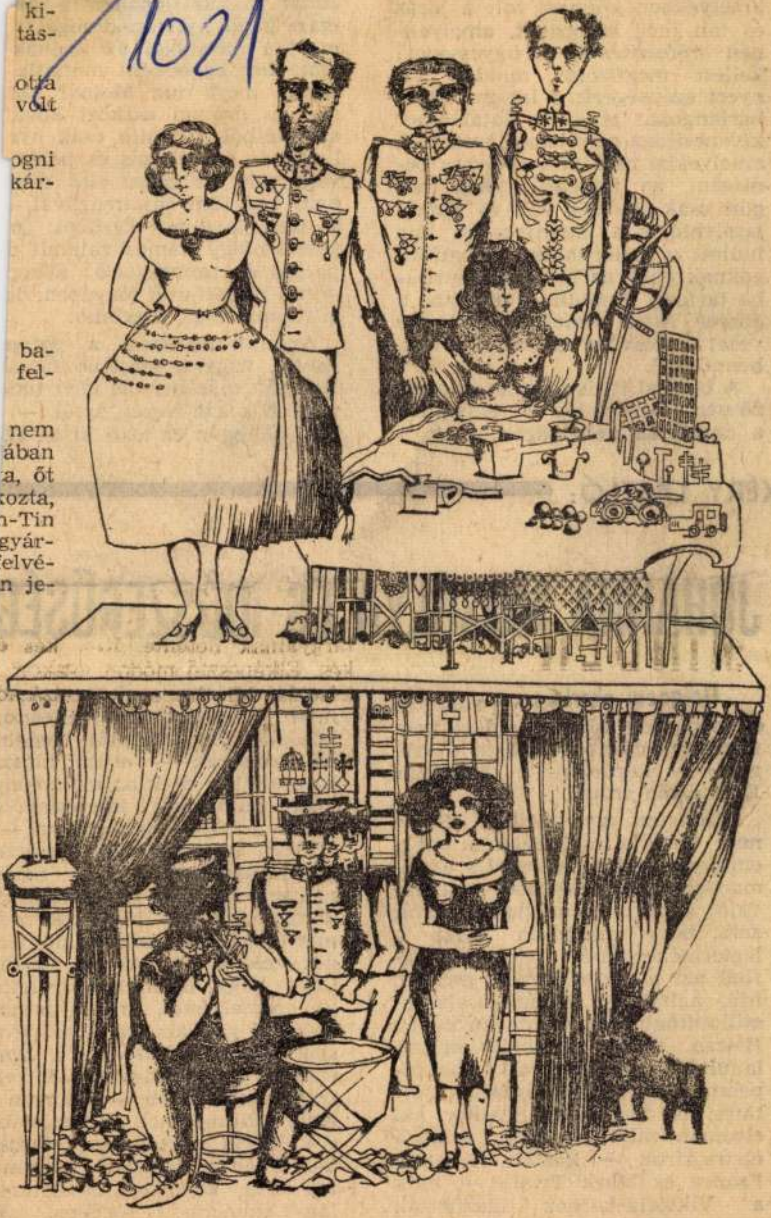

Szenes Zsuzsa rajza

ismertem meg: gyönyörűek[illegible]
amelyekben könnyű volt
és tán még szebb
ben erőfeszítéssel
kellett megfizetn
nyert szépségért;
barlangokat is —
kíváncsisága nem
amelyekbe nem v
mászni, az ígéret[illegible] nyílás mo-
gött csak sötétség volt és semmi
látnivaló, s a mennyezetről lösz
hullott a gallérunkba. A barlan-
goknak ebbe az utolsó csoportjá-
ba tartozik Anouilh-é, amelybe a
József Attila Színház együttese
vezet most be estéről estére.
bennünket.

A bejárat itt is ígéretes: a szer-
ző narrátorként lép fel, elmondva
a darabírás nehézségeit, s eköz-

[illegible]vellemese
[illegible]eg ug[illegible]

[illegible] példá
vagy oda, az egész első rész
nem tud sem sajátmagával,
a témájával mit kezdeni: n
gesztusokkal hámoz valamit d
pergés és trombitaszó közep
színes reflektorok fényében, de
a valami csak léggömb.

Anouilh nevében a színp
szerző, vagy a szereplő nevé
Anouilh, már nem is igen tud
nagyon sokat fecseg arról, —
lajdonképpen ez teszi ki az eg

KÉRY LÁSZLÓ:

JOHANNA MOSOLYA ÉS IDŐSZERŰSÉG

„Dolgozni akartam, valamin,
de nem volt témám. »Mért nem
írsz egy darabot Jeanne d'Arc-
ról?« — kérdezte a felségem.
Erre aztán írtam."

Bizonyára így történt. Shaw
nem tartotta szükségesnek meg-
említeni, ami a darabból s az el-
maradhatatlan előszóból nyilván-
való: a téma igen alkalmas volt
arra, hogy mozgásba hozza a
legtermékenyebb indulatait. Első-
ül azt a *furort*, amely emberi,
írói, agitátori lényének alapja:
csillapíthatatlan vitatkozókedvét.
Hiszen előtte mindenki méltat-
lanul bánt Johannával! Shakes-
peare, aki megrágalmazta, Vol-
taire, aki kicsúfolta, Schiller, aki
elromantizálta, a XIX. századi
életrajzírók — köztük Anatole
France és Mark Twain —, akik
a Viktória-korhoz igazították
arcvonásait vagy tagadták nagy-
ságát. Az ő feladata tehát: igaz-
ságot szolgáltatni Johannának.
De igazságot szolgáltatni ellen-

[illegible]
temült szörnyetegek voltak, h
nem kötelességüket teljesítő,
középkor intézményeit védelm
ző emberek — olyan időszá
ban, amikor ezek az intézmény
még szilárdnak látszottak. J
hanna pedig — gyanútlanul —
egyház közbenjárását elutasi
„protestantizmus" és a mode
nemzeti öntudat megtestesítő
korai előfutára. Naiv „forradal
már", aki nem is érti, mi törté
nik vele a pör során, nem i
sejti, hogy bármennyire irtózi
az eretnekektől, maga is eret
nek, aki valójában a pápát igyek
szik letaszítani trónjáról. Éppe
ebben a tudatlanságban rejlik
tragikuma, ebben és fel nem is
mert küldetésének nagyságában
e küldetés szükségképpi összeüt
közésében a fennálló hatalmak
kal és a küzdelem elháríthatat
lan bukásra-ítéltségében. „Eg
ellenállhatatlan erő beleütközöt
egy elmozdíthatatlan akadályba
s létrejött az a hő, amely fel
emésztette szegény Johannát" —

Szemes Laura

Szemes Laura munkáit 1969-
ben mutatták be a székes-
fehérvári múzeumban.

Vadas József: Kulturális körpart — . . .
Művészet, 1978. október — 18. lap.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szenes Zsuzsa

ÉLET ÉS IRODALOM

1964 DEC 12

Film · Színház · T

1021

Szenes Zsuzsa: Illusztráció

Nos, a „száz százalé
úttal nem hangzik el,
össze a fejét csóválj
némi nosztalgiával a

Lassan összeáll egy szikrázó nyári nap képe. A száz százalékos férj éppen kazalozott az állami gazdaságban, szalmaszagú porban izzadt az emeletnyi magasban, s egyszercsak távol, a falu felé vezető úton meglátott egy piros pontot. Valahogy gyanusnak tűnt ez a gyorsan közeledő, libegő, növekvő piros pont, többször is arrafelé pislogott derékig a szalmában állva. Nem is tévedett, mikor a piros pötty embernyivé nőtt, megismerte: Maris.

Megállt a kazal alatt, és fölkiabált.

— Megvettem a házat.

„Ó, az anyád feketeképű szentségit, te tetves rihonya, te vérszopó ördögfajzat, hogy a Devla döntse rád ezt a rohadt szalmakazlat, te átok, te féleszű! — Ezt gondolta a szalmakazal tetején a férj — A rosseb azt a házat és a rosseb az egész falut."

A putrit ő maga gyúrta vályogból és sárból, vesszőfonatokból, szalmából, polyvából. Ő csinálta a tűzhelyet is, a picike kemencét, amelyben olyan jóízűre főtt a háromlábú lábasban az étel. Átjárta a jó füstszag. Esténként nagy tüzeket gyújtottak, énekeltek, táncoltak és messze volt a falu, a Sió túlsó oldalán, és mindenki messze volt.

Az a rengeteg pénz!

— Tudja, majdnem leszédültem a kazalról — mondja most.

piros teteje. Fekete-göcsörtössé vénült cigányasszony — a vállán bot, a bot végén batyu. „Ha én krizántém lennék, mindig egy síron gubbasztanék. Van-e döglött tyúk?" Csak vigye, Krizantém, bolond Krizantém, csak vigye azt a tyúkot! Vén cigányasszony döglött tyúkokkal a batyujában.

A kanász putrit akart építeni magának, de az uradalom nem engedte. Költözzék csak a kisházba. Kisház nagyon kicsiny, téglás, ablakot utólag kell rá vágni. Eredetileg a disznóknak főztek itt krumplit egy monstrum kondérban. („Mindig házban laktam én") A cigány kanásznak kilenc gyereke van. Esténként tüzet gyújtanak a ház előtt — s mikor magasra csap a láng, a gyerekek átugrálnak rajta. Elsőnek mindig a nagylány. Rongyos férfikabátban, libegő, hosszú szoknyában, mezítláb. Sikongat, amikor körülnyalják a lángok — és kipirul a jó melegtől. Ő Tűzugró Maris. Maszatos testét körülfolyja a lángok glóriája...

Maris főzni akar, mondja, hogy ugye nem zavar, ha nekilát a vacsorakészítésnek, mert ez a száskahad enni akar ám. A téglából rakott tűzhelyen lobog a tűz, a vasajtó résein éppen accrai szépségére esik a fény. Valamelyik képeslapunk címoldalán láttam egy képet: „Accrai szépség". Most ott áll a tűzhely előtt.

— Mira, hozd be a lábost!

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1975 FEB 7

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Szenes Zsuzsa

1021

Szenes Zsuzsa: Kis hegyi büfé

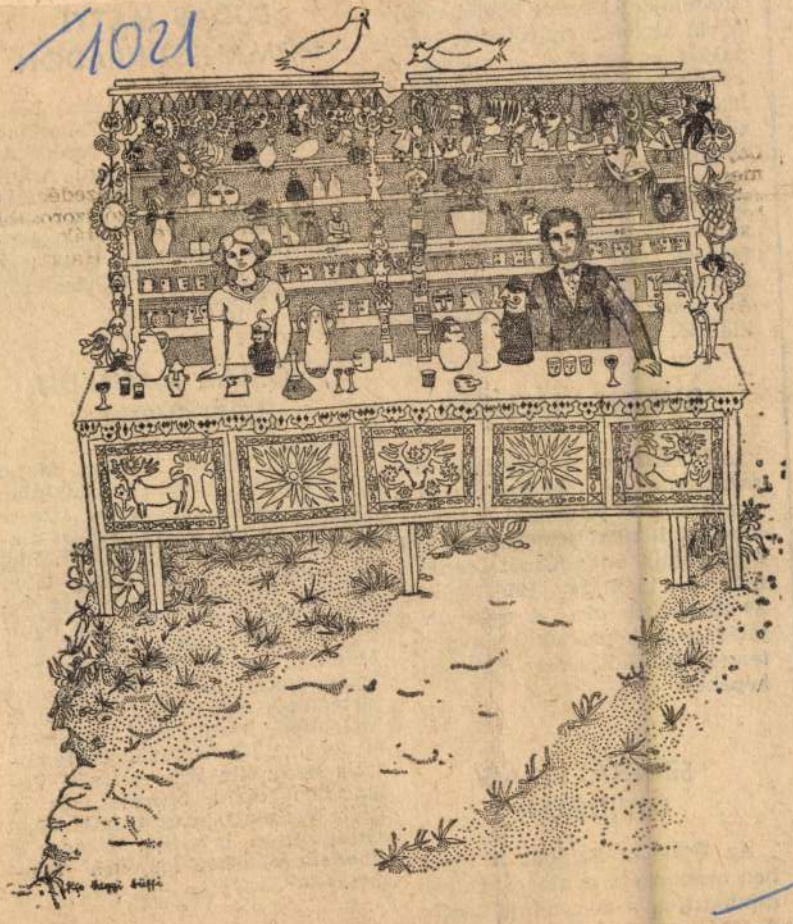

A felszabadítás harmincadik fordulójára készült kiadványo kívül azokat a műveket is be tatják, amelyekkel a német rasztháború négyszázötvenedik Thomas Mann születésének szá dik évfordulóját kívánják m ünnepelni. A szocialista ország kat exportvállalataik képvise Lipcsében. A nyugati kiadók közül a nyugatnémet Suhrkamp, a francia Livre de France, a brit Pergamon Press és az amerikai Academic Press lesz a legnagyobb kiállító.

RUBENS-KIÁLLÍTÁS

Az *antwerpeni múzeum* már megkezdte az előkészületeket a nagyszabású jubileumi tárlatra, amelyet Rubens születésének 400. évfordulója alkalmából rendeznek. A kiállítást 1977. június 28-án nyitják meg. A múzeum a világ nagy képzőművészeti gyűjteményeitől kölcsönzi a Rubens-képeket.

SZÍNHÁZÚJSÁG ÚJVIDÉKEN

Az Újvidéki Színház a régebben megszokott színlapok helyett, színházújságot ad a nézők kezébe. A *Thália* első száma kissé meg-

[illegible] a román nézonoz is közelebb viszi a játékot. A meglepetés számba menő előadást Vajda Gábor, a tordai színház új rendezője állította színpadra.

THOMAS MANN-DÍJ LÜBECKBEN

Lübeck város Thomas Mann születésének 100. évfordulóján ünnepi hetet rendez és tízezer márkás *Thomas Mann-díjat* alapít. A díjat ötévenként ítélik oda, és a jelölést az író fiára, Golo Mannra bízzák. Az ünnepség vezető előadójául a nagy író Kaliforniában élő másik fiát, Michael Mann professzort kérték fel. Referátumokat és vitaelőadásokat tartanak a mai nyugatnémet írók legjobbjai, köztük Böll, Andersch és Jens. A lübecki színház bemutatja Benjamin Britten Halál Velencében című operáját, és a Lotte Weimarban új dramatizálását, kiállítás is nyílik, *Lübeck a Buddenbrook-ház idejében* címmel.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1975 MÁR 10

Kunrad Szenes

1021

Die Bäume der Üllői út

Die Bauarbeiten der Metrostrecke Nord—Süd laufen auf Hochtouren — darüber haben wir auf diesen Seiten schon wiederholt berichtet; und auch darüber, wann die erste Teilstrecke dem Verkehr übergeben wird. An unseren Sorgen jedoch, die uns die Veränderungen an der Oberfläche bereiten, ließen wir unsere Leser bislang nicht teilhaben. Was wird beispielsweise mit den Bäumen geschehen, an deren Stelle Metrostationen und neue Unterführungen gebaut werden? Mit den Bäumen, in deren Schatten der große Dichter des vergangenen Jahrhunderts, János Arany, spazierenging und von denen Dezső Kosztolányi, der jenseits unserer Grenzen unverdienterweise kaum bekannte Dichter, vor einigen Jahrzehnten sein vielleicht schönstes Gedicht geschrieben hat?

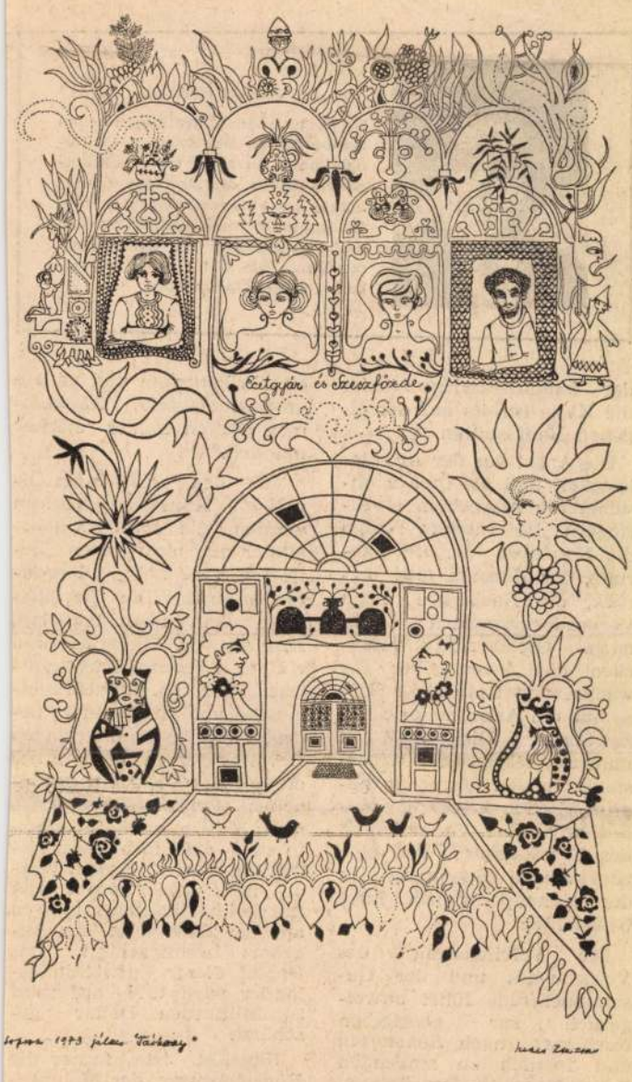

Grafik von Zsuzsa Szenes

„Die Bäume der Üllői út" — *Üllői úti fák* — der Titel dieses Gedichts ist ein Begriff für all jene, die, wie auch der Verfasser dieser Zeilen, ihre Kindheit hier verbracht haben, hier aufgewachsen sind. An diese Bäume gelehnt oder gar auf ihren Ästen sitzend, beobachteten wir die fremden Staatsmänner, die unser Land aufsuchten, von hier aus winkten wir dem ersten Astronauten der Welt, Juri Gagarin zu, als er nach Budapest kam. Sie alle fuhren die Üllői út entlang, wie heute der fahrplanmäßige Autobus zwischen dem Flughafen Ferihegy und der Innenstadt. Für die Passagiere, die durch das Fenster Bekanntschaft mit der vorerst fremden Stadt schließen, ist die Üllői út nur eine von vielen Straßen, für uns aber zum Teil die allerliebste. Besonders groß war deshalb unsere Freude, als wir erfuhren, daß die Metro nach der Parole „leben und leben lassen" die romantischen Bäume an der Üllői út doch verschont.

Es wurde nämlich beschlossen, die entlang der neuen Metrolinie (im Weg) stehenden Bäume umzupflanzen. Der Beschluß bezieht sich auf insgesamt 481 Bäume. Einige dürre oder morsche werden gefällt, statt dessen werden 2000 4- bis 8jährige Jungbäume, gleichzeitig mit der Übergabe der Metro, am Straßenrand gesetzt. Und da wuchs unsere Freude schon über die Kindheitserinnerungen hinaus. Der Aufmerksamkeit der Metroplaner scheint wirklich nichts zu entgehen. Auch die zu unserer aufrichtigsten Zufriedenheit einmal mehr bestätigte Wahrheit nicht, wonach das Bauen nicht unbedingt mit Zerstören einhergehen muß.

(—Kratochwill—)

1975:

Jahr der kapitalistischen

Am 15. Juli vergangenen Jahres schrieb ich in den Spalten dieser Zeitung, zwischen die internationale Währungskrise und die Wirtschaftskrise könne man kein Gleichheitszeichen setzen, doch könne die Währungskrise gegebenenfalls die Wirtschaftskrise ins Rollen bringen. Dies könne die westliche Welt nur so vermeiden, wenn es ihr gelänge, der galoppierenden Inflation durch die Schaffung eines neuen internationalen monätären Systems Einhalt zu gebieten.

Widerholte Versuche, eine Reform des kapitalistischen monetären Systems unter Dach zu bringen, können aber als gescheitert betrachtet werden. Mithin setzte sich die wirtschaftliche Regression fort und heute können wir schon mit Gewißheit behaupten: *die kapitalistische Welt befindet sich in einer Wirtschaftskrise.* Allerdings erst nur am Anfang, doch allen Anschein nach wird sich die Krise dieses Jahr weiter vertiefen. Fügt man dem noch hinzu, daß die Abflauungssymptome der ökonomischen Tätigkeit bereits in der zweiten Hälfte 1974 auftraten und selbst der Beginn eines Auswegs aus der Krise bestenfalls nur für 1976 zu erwarten ist, dann scheint die Schlußfolgerung realistisch zu sein, wonach es sich um die schwerste und längste Krise seit der Wirtschaftskrise 1929—1933 handelt. Welche sind nun die Symptome, die diese Diagnose unterstützen?

Die Krisensymptome

Seit dem zweiten Weltkrieg haben die Vereinigten Staaten, Japan und Westeuropa die Konjunkturzyklen mit zeitlichen Abweichungen erlebt. Wenn in gewissen Ländern ein vorübergehender Rückfall der Produktion eintrat, dann wurde dies durch die lebhafte Wirtschaftstätigkeit anderer Länder teilweise wettgemacht. Die Rückfälle waren also weder tief noch dauerhaft. Die längste sog. „Rezession" seit 13 Jahren ihren Höhepunkt — dies bedeutet 6,5 Millionen Arbeitslose. In Frankreich gibt es mehr als 700 000 Arbeitslose (die höchste Zahl seit dem zweiten Weltkrieg), in Italien und in der BRD war die Millionengrenze schon bei Jahresbeginn überschritten. Rechnet man noch die in Kurzarbeit (für weniger Lohn) Beschäftigten hinzu — die ja offiziell nicht zu den Arbeitslosen gezählt werden —, dann können wir feststellen, daß die Werktätigen der kapitalistischen Länder die Krise bereits auf der eigenen Haut spüren.

Die Angst vor der Arbeitslosigkeit und die immer unsichereren Aussichten verringern im raschen Tempo die Kauftlust der Bevölkerung, *der Konsum fällt zurück*, die Nachfrage nach Verbraucherkrediten läßt nach. Gleichzeitig versuchen die Arbeitsgeber die wachsenden Lasten der Krise auf die Arbeitnehmer abzuwälzen. Dies stößt auf immer stärkeren Widerstand: In den führenden kapitalistischen Ländern können wir eine Verschärfung des Lohnkampfes und eine zunehmende Spannung in der innenpolitischen Lage beobachten.

Die Verringerung des Verbrauches und der Gesamtnachfrage führt unweigerlich zur geringeren Nachfrage nach *Rohstoffen* und folglich zu sinkenden Rohstoffpreisen. Der Reuter-Preisindex, der die 17 wichtigsten Rohstoffe erfaßt, ist von der Rekordhöhe von 1470 Punkten (Februar 1974) in einem Jahr bis zum 6

pitalistischen Länder in ein erhebliches Defizit über: während bei den 24 OECD-Mitgliedstaaten in der zweiten Hälfte 1973 noch ein Überschuß von 5 Milliarden Dollar vorhanden war, zeigte sich schon in der ersten Hälfte des vergangenen Jahres ein Defizit in Höhe von 25 Milliarden. Vorläufigen Schätzungen zufolge dürfte das Defizit für das ganze Jahr 1974 35—40 Milliarden Dollar betragen. Der Kampf um die Exportmärkte spitzt sich zu, die Import-

JÁNOS FEKETE,

57, Vizepräsident der Ungarischen Nationalbank. Der studierte Nationalökonom betätigte sich im Bankwesen, leitete die Devisenhauptabteilung im Finanzministerium und die Hauptabteilung Volkswirtschaft und Finanzwesen im Außenministerium. Seit 1953 an der Ungarischen Nationalbank tätig.

einschränkunken und andere protektionistische Maßnahmen greifen immer stärker um sich.

Von den steigenden Öl- und Kunstdüngerpreisen werden die *Entwicklungsländer* am schwersten betroffen, die *keine Ölproduzenten* sind. Die Bevölkerung von Indien, Pakistan, Bangladesch, Äthiopien und einigen Ländern Schwarzafrikas sind von Lebensmittelmangel und Hungersnot bedroht. Infolge ihrer geringen Devisenreserven konnten sie die auf das Vierfache gestiegenen Kunstdüngerpreise nicht zahlen und dies wirkte sich auf ihre Agrarproduktion zurück. Zudem wurde ihr Getreideimport von den hohen Weltmarktpreisen und der Einengung des Angebots beeinträchtigt. Das Defizit dieser Entwicklungsländer wird 1974 auf rund 30 Milliarden Dollar geschätzt.

Ungelöst ist ferner die Rückströmung der Mehreinkommen der Ölexporteure in organisierten Rahmen zur Befriedigung der Kreditbedürfnisse der Ölimporteure, ja, in letzter Zeit scheint

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1977 JUN 18
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Szenes Zsuzsa
1021

Szenes Zsuzsa rajza

mérhetetlen energiá
tatásba, és a számo
re lejjebb teszik
utóbbi esztendőkben
mányi eredmény mi
ve tanácsoltak el
iskolából. A néhány
rendbontót, igazolatl
is fájó szívvel bo
egyfelől, mert ezze
osztálylétszám, más
velői lelkiismeretess
mivé lesznek ezek a

G-n ebben a tanévben a nagy óvatosság ellenére is lemorzsolódtak már vagy nyolcan-tízen. Az okok: csavargás, szülők válása, kiközösítés. Januárban az elsős lányok közül öten bejelentették, hogy átmennek az egészségügyi szakközépiskolába, mert ott tárt karokkal fogadják őket, s noha a kisállatokról és az emberi testről szervezett ismeretek között akad némi eltérés, megígérték nekik, hogy különbözeti vizsga nélkül elkezdhetik a második félévet. Némi huzavona után maradtak a lányok. De vajon volt értelme a marasztalásnak? Hiden újféle mesterséget.

Ha a tizennégy-tizenöt éves gyerek nem is tudja mindig eldönteni, hogy mihez van tehetsége, a három év alatt az iskola sokat tehet egy mesterség megszerettetéséért.

— Én utálom ezt a szakmát — jelentette ki szinte kérkedve az egyik csinos diáklány. — Itt az iskolában vették el tőle a kedvemet. Azt hiszik, nem látjuk, hogy van olyan tanár, aki legszívesebben gumikesztyűben fogná meg még a könyvet is? Ő magyarázzon nekünk a munka szeretetéről?

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: JOV
Szerkesztőség: 1054 Budapest,
KÉZIRATOKAT ÉS
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT,
Felelős kiadó: SIKLOSI NORBERT igaz
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi
Könyv- és Hírlap
Előfizetési díj: egy hónapra

Szenes Zsuzsa rajza

alapozása ma legalább olyan fontos té
nyezője a termelékenység és termelé
emelésének, mint a létszám növelése vagy
a gépesítés.

A gazdasági életben az elkövetkező évek
során ott várható a legerőteljesebb fejlő-
dés, ahol a munka hatékonysága viszony-
lag elmaradott volt: az ügyviteli, irodai,
irányítási folyamatok automatizálásában.
E munkák igen jelentős hányada volta-
képpen gépies (anyagkönyvelés, bérelszá-
molás, folyószámlakönyvelés stb.). A mo-
dern adatfeldolgozó berendezések éppen
a lélekölő, sablonos munkák alól szaba-
dítják fel az embert. Ez még azoknál a
rutinmunkáknál is küszöbön áll, amelyek
éppen az ügyvitelgépesítéssel járnak: a
lyukkártya-üzemekben a lyukasztók fele-
lősségteljes, de idegölő munkáját fel fogja
váltani a bizonylatok fotoelektromos vagy
magnetikus eszközökkel történő leolva-
sása.

E fejlődés eleinte csak bizonyos rész-
letekre terjed ki. De végső soron egysé-
ges kibernetikai rendszerek kiépítése felé
haladunk. A termelőszervezetekben e
fejlődés a termelés automatizálásával pár-
huzamosan halad az ügyvitelben is. Az
irányítás és ügyvitel kibernetikai rend-
szere azonban ettől függetlenül is kiépít-
hető.

[redacted]

melésprogramozási és egyéb gazdasági
döntési problémákat is megoldhatunk a
rendszeranalízis eredményeire támasz-
kodva. Feladata kiterjed a korábban ho-
zott döntések, illetve a tervek teljesítésé-
nek *ellenőrzésére és elemzésére* is. Az el-
lenőrzés szükségességét nem kell külön
hangsúlyozni. Az irányítás kibernetikai
rendszere azonban a jelenleginél foko-
zottabb mértékben él az elemzés tudo-
mányos eszközeivel.

A tudományos alapon nyugvó irányí-
tásnak a szóban forgó szervezet *kom-
plex hatékonyságát* kell célul maga elé
tűznie. Ez a komplex hatékonyság azon-
ban időben és térben eloszló, egymástól
független vagy okozati összefüggésben
álló *döntések* összhatásaként valósul meg.
Egy-egy döntéshez tudni kell az elérendő
célt, és bizonyos kiinduló információkkal
kell rendelkezni. E döntések, problémák
jelentős része quantitatív formában fejez-
hető ki, és matematikai kezelésre alkal-
mas. Más része minőségi és egyéb ismér-
vek alapján a vezetés mérlegelésének
tárgya.

Szenes Zsuzsa, textil-iparművész

Egerben, a városi tanács aulájában „Textil a textil után" címmel rendeztek kiállítást, melyen szinte egyetlen hagyományos értelemben vett fali textil nem látható. Viszont láthatunk a kiállításon textilplasztikákat. /említve

Chikán Bálint: Rokonság: Eger, Debrecen. Hevesi Szemle, 1978. szept. 10. old.

1021

Szenes Zsuzsa textilművészet

1978. X. 27. Kossuth 17,35 Áné

Láttuk, hallottuk...

- ~~Gál~~ Bán András Lotzban járt a 3. nemzetközi textil triennálén. Nyilvánvaló a kérdés, hogy miket tapasztalt, milyen a nemzetközi textilmüvészet napjainkban?

- Három lényeges dolgot tapasztaltam. Az egyik az, hogy bár lehet vitánk a válogatással, a dijazással, a rendezéssel, de a magyar textil lényegében szervesen illeszkedett ebbe a mezőnybe. Ott voltak a többiekkel együtt.

- Tehát ugyanazok a kisérletezések jelentik a lényegét a nemzetközi textilmüvészetet, ami nálunk, tehát hogy a képzőmüvészet felé fordul a textilmüvészet?

- Igen, lényegében ez a második tapasztalatom, azaz három terület különböztethető meg jelen pillanatban a textilben.
Az egyik terület az, egyre kevesebben vannak olyan textilmüvészek, akiket ez az uj kifejezési mód nem érintett meg. Volt itt a biennálén jó pár nagyon reprezentativ gobelin, amely mintha nem is most keletkezett volna, hanem sokkal előbb.

- Tehát ezt nevezhetjük hagyományos területnek?

- Igen, vagy közömbösnek a kisérletek iránt.
A másik ez a kisérleti textil, ami Uruguajtól a Szovjetunióig bárhol megtalálható teret nyert, nyelvezet kifejezési módja, problémái mindenütt azonosak, nagyon látványos, és kicsit felületes.

- És mi a harmadik?

- A harmadik terület volt számomra a legérdekesebb. Ugy tünik, hogy azok a 60-as évek végén 70-es évek elején textilmüvészek, a nagy kisérletezők, Magdaléna Abakanovics vagy nálunk Szenes Zsuzsa, vagy Szilviczky Margit akik ezt a müfajt megalapitották, azaz akik a XX. századi nyelvezetét megteremtették a textilnek, azok rájöttek, hogy ők nem ilyen lovat akartak.
Ami létrejött az gyönyörü szép, látványos, de az a gondolati vibrálás, ami bennük bennük van, a müfajban nincsen benne.
A legtanulságosabb talán, ha felelevenitem Anna Lupasnak a müvét erről a kiállitásról. Ő Kolozsvárott él, román müvész, 1974. óta folytat egy kisérletet, egy falu közösséggel megkisérli azt, hogy számukra egy kézenfekvő anyagot a buzát, valamiképp az ünnep, az élet kiemelkedő pillanatainak tárgyává tegye, gyakorlatilag ez ugy néz ki, hogy buzakoszorukat, óriási méretü buza koszorukat fonnak, ami tulajdonképpen ilyen népmüvészeti plasztikája minden egyes embernek és minden egyes udvarnak.

- Ne haragudjon, de mi köze van ennek a textilhez?

- A kérdés nagyon pontos, az uj textilnek ez az egyik jellemzője, ha nagyon durván fogalmazok, textil az, amit textilmüvész csinál. Árnyaltabban fogalmazva textil az, ami valamiképp a szál, az elemi szál problémájából indul ki. És ebben az összefüggésben a buzaszál is elemi szál. De egy müanyag szál is.

- Nem rejt ez a vonulat egyfajta veszélyt magában? Arra gondolok, hogy a textilmüvészetnek nevezett kiállitás lassan már nem lesz textilmüvészeti kiállitás.

- Remélem, hogy ez igy lesz. Tudniillik a müfajoknak ez a szétválasztása teljesen fölösleges. Az iparmüvészeti területen a textil tette meg a leghatározottabb lépést abba az irányba, hogy a müvészeteket ne anyaguk szerint, hanem feladatuk szerint osszuk területre. Ahogy ezen a kiállitáson is volt egy ipari textil szekció, amelynek a dijazottja örömünkre szolgáljon, magyar volt, Golerics Erzsébet, és volt az egyéb textil, ahol a textil tulajdonképpen már csak egy név, cimke, mert az anyag változó, egyáltalán nem textil szerü, ezeknek a müveknek a funkciója nem teljesen szétválasztottan ezen a kiállitáson, de a reprezentáció, a kisérlet és még néhány ilyen elég pontosan megfogalmazható feladat.

Szenes Zsuzsa

2) Folytatás.

Művészet, 1978. 11. 21. old.

Szenes Zsuzsa, 1) Folytatás

„ásatás", Velem, akciófotó, 1977.

2. Bajkó Anikó – Lovas Ilona – Szenes Zsuzsa.
(említve).

Művészet, 1978. 11. 21. old.

Szenes Zsuzsa

(Bp. 1931 -

Németh Éva és Szilvitzky Margit,

a III. Fal- és textil bienniálé díjnyertesének

kamara kiállítása

Kőszeg - Zwinger 1976. aug. 7 - sept. 26.

- katalógus a könyvtárban -

Szenes Iszusza

„1970, 1972, 1974, 1976, 1978"
(repro)

Bán András: Kiv ovnulás a paradicsomból
Művészet, 1978. november – 18. lap.

Szenes Zsuzsa

A létisztult intellektuális és magas szintű formakultúrát hordozó művei összhatásukban feszesek és dinamikusak.

Forgács Éva: Magyar textilkiállítás Aalborgban. Művészet, 1978. november - 22. lap.

Szenes Iszursa

Szenes Iszursa folyamatmüve a passzivitásba hunyszenülő lehetőséghiátus tragikumát érzékelteti.

Bán András: Kiromelás a paradicsomból. Művészet, 1978. november - 18. lap.

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsanak egyik műve
1977-ben Velencében készült,
és az egri Galéria Negyven
Textil a textilművészetben című ki-
állításon 1978 áprilisában volt
látható.

Bán András: Kiromlás a paradicsomból.
Művészet, 1978. november – 11. lap.

Szenes Iszvszu

Méltatás

Bán András: Kivonulás a paradicsomból,
Művészet, 1978. november - 18. lap.

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa ám nélküli alkotása a 70-es évek második felében született.

P. Szabó Ernő: Textil, a textil után.
Új Tükör, 1979. február 4-3. lap.

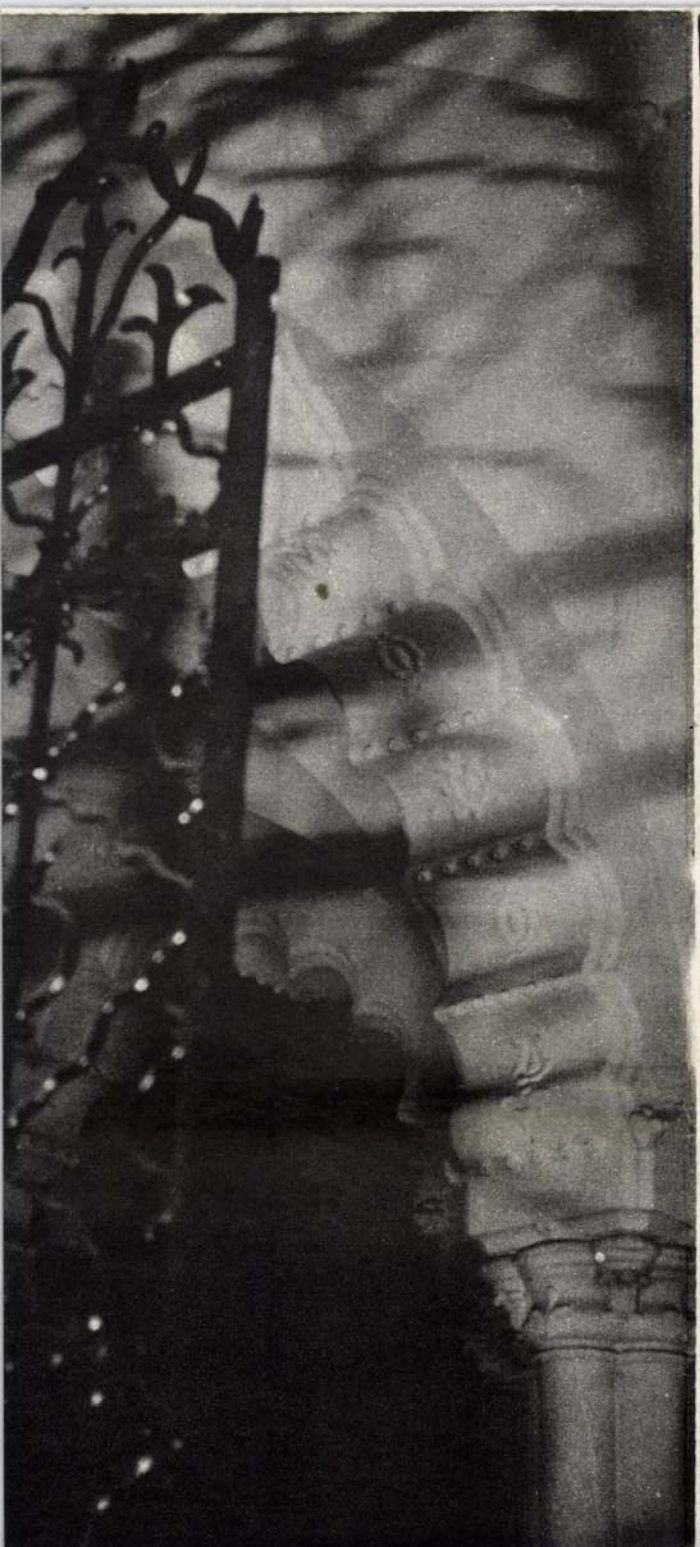

TÉR-ALKOTÁS *TÁRGY-FORMÁLÁS*

Kamarakiállítás-sorozat
az Iparművészeti Múzeum
Dísztermében

Szenes Zsuzsa, iparművész

SZENES ZSUZSA

ALMA MATER

1980. július 17—augusztus 10-ig

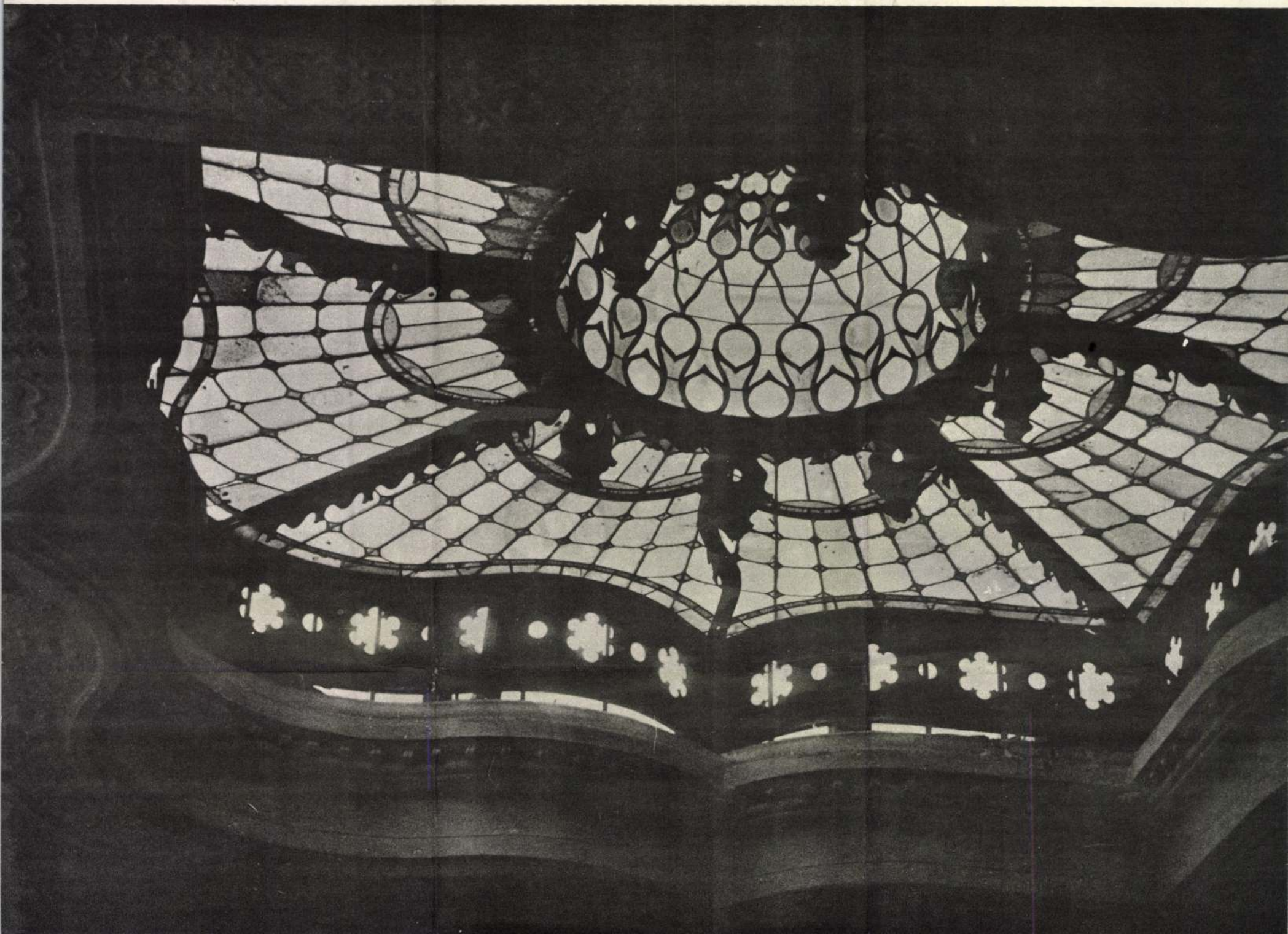

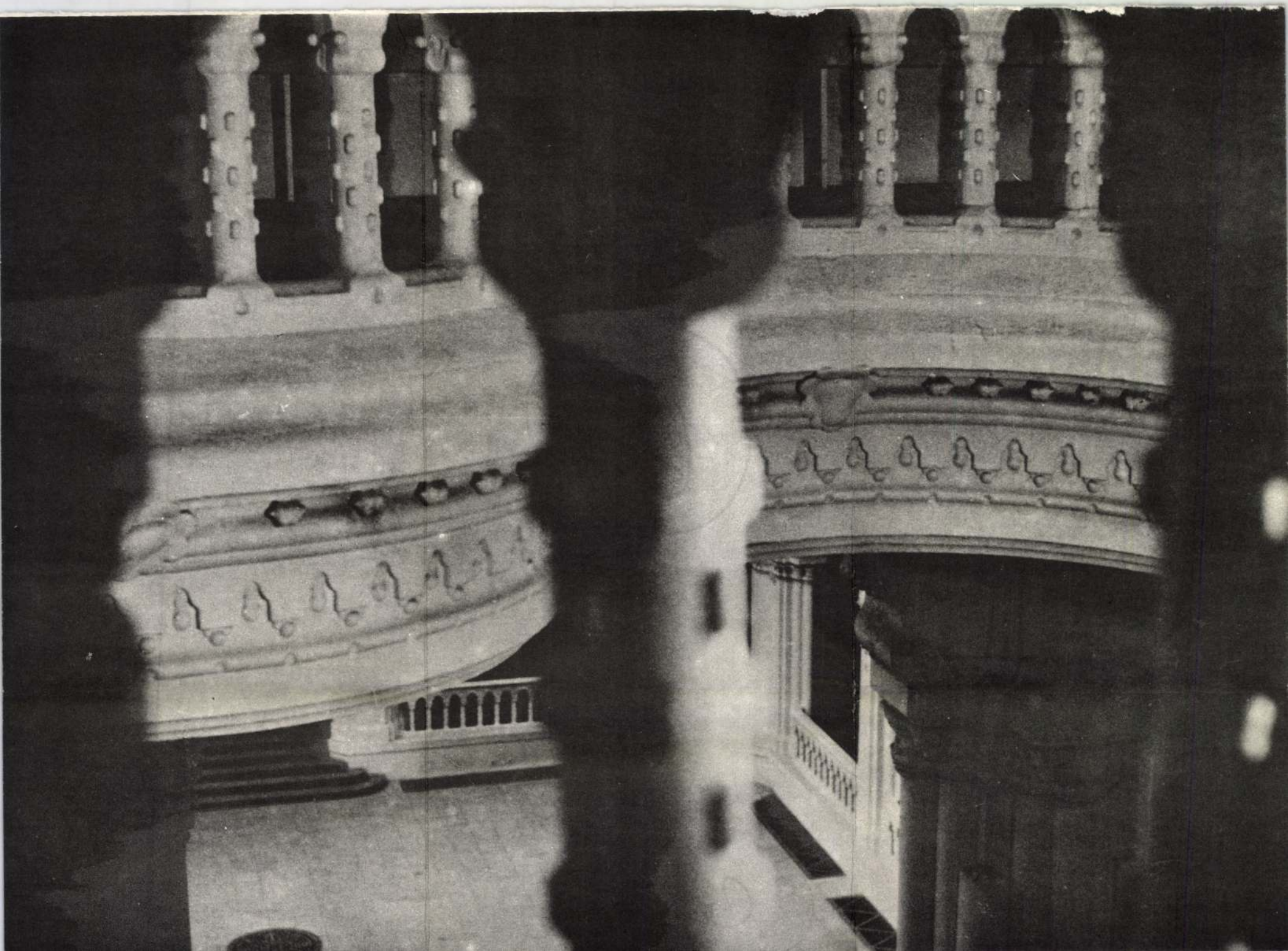

ALMA MATER—IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

(Elképzelés egy kiállításról)

A rendelkezésre bocsátott teret nem annyira reális, hanem inkább „belső" térként fogom fel. Ebben az épületben töltöttem öt évet. Ez az időtartam „bennem" bizonyos képeket hagyott, azaz sokat gondoltam rá. Így tehát bennem él annak egy többfajta „ahogy megjelenik" víziója.
Ez a tény teszi különlegessé helyzetemet, hogy ti. jelen esetben kiállítóhelyiség=alma mater. Ezt a vízió-sort szeretném a lehető legkevesebb eszközzel megjeleníteni.
A kiállítás jellege „installációs kiállítás", és ebben ki is merül a felépítése. Az installáció mintegy takarja, illetve néhol hangsúlyozza (kidomborítja) a kiállítás „tárgyát", az alma matert. Az installálás tagolja, sűríti, berendezi a teret, de háttérben marad. A kiállítás valódi szereplői az emberek, akik megérkeznek vagy sem — a terembe.

Szenes Zsuzsa

Megnyitó: 1980. július 17-én,
csütörtök délután 5 órakor
Közreműködik az Új Zenei Stúdió

Iparművészeti Múzeum
Budapest IX., Üllői út 33—37.
Fotó: Erdély Dániel és Erdély György
F. k.: Miklós Pál

FOTO-OPTIKA I.SZ. F.v.: HALÁSZ LAJOS

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1978 JUN 9

Szenes Zsuzsa

1021

Szenes Zsuzsa kiállításáról: Szövött levél

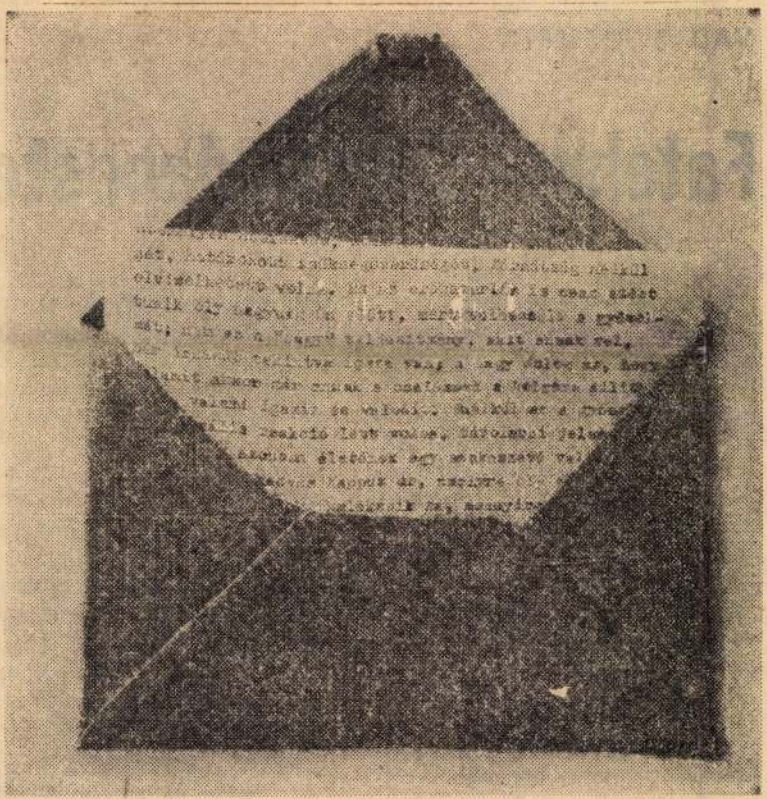

FARAGÓ VILMOS:

VADAS JÓZSEF:

Fatehpur Sikri Budapesten

Nézem a soros vetélkedőt. Kibejárkálva, közben elbóbiskolva a televízió előtt. Míg fel nem ébredek aléltságomból. Túl vagyunk már a kissé sztereotip kérdésen: mivel mutatná be lakóhelyét Havannában? Megjelentek a képernyőn a válaszul szánt tárgyak is. És én elhűlve látom, hogy az elektromos pontozótábla a minimális egy ponttal honorálja a fotóalbummal felelő csoportot és sok ponttal a bazári kisvonatot a belé tett igazi lignittel.

Elhatároztam: azért sem adom fel az optimizmusomat.

A könyvespolc láthatóan „kikapott" a vitrintől; a kispolgári ajándéktárgy legyőzte az értelmesen informáló s minden bizonnyal szép

Amikor a pápai székben II. Gyula ült, amikor a brit szigeteken Anglia Erzsébet uralkodott, amikor az oszmán birodalom élén Nagy Szulejmán állt — Nagy Akbár meghódította a mai India jó részét és pompás új központot épített magának. Hatalmas teraszokkal és föld alatti utakkal, karaván szerájjal és török fürdővel, leányiskolával és sírkerttel, mecsettel és minarettel.

Érdekes koncepció. Az elszármazott magyar fotóművész kalandos életútja és Fatehpur Sikri elfeledett nagyszerűsége mellett még valamiről meg kell emlékeznünk: egy felfedezésről. Lucien Hervé ugyanis nem valamiféle múmiát mutat be, amelyhez nekünk már semmi közünk, hanem egy urbanisztikailag

Szenes Zsuzsa

Ásatás,
Velem,akciófotó

Lásd még: Bajkó Anikó és Lovas Ilona
cimszó alatt is.

Bán András: Kivonulás a Paradicsomból.
Müvészet,1978.november/ 18.oldal.

Szenes Zsuzsa

Megbízták Szenes Zsuzsát, hogy a parádfürdői Állami gyógy-korház részére textilkompozíciót készítsen.

– Köztéri munkák.
Művészet, 1971. október – 45. lap.

Szenes Zsuzsa textilművész

A művész munkái szerepeltek az idei Fal- és Tértextil Biennále V. szombathelyi kiállításan

cikket l. Droppa Judit textilművész" címszó alatt

Folyamatok c. cikk "(már)" szignoval

Pesti Műsor 1978.IX.13

Szenes Zsuzsa

A "Textil a textil után" kiállitás az öntudatára ébredt textilmüvészetet mutatta be a legjellemzőbb alkotói által.

Gyetvai Ágnes: Mint a moziban.
MŰVÉSZET, 1979.augusztus - 28.lap.

Szenes Ismeksa

A művésznő-konceptműve az 1977-es Cella.

Forgács Éva: Művészetek, művészeti ágak...
Művészet, 1979. szeptember – 34. lap.

Szenes Iszusa

A jelenleg dolgozó textilmü-
vészek köze sorolható a mü-
vész is.

Forgács Éva: Művészetek, művészeti ágak...
Művészet, 1979. szeptember – 34 lap.

Szenes Zsuzsa

1976-ból való Szenes Zsuzsa, Öz-
bodéja. Ez egy textilből formált
tárgy, önálló belső-térrel.

Forgács Éva: Művészetek, művészeti ágak...
Művészet, 1979. ~~augusztus~~ - 34. lap.
september

Szenes Zsuzsa, textilművész

az egri „Galéria 40"-ben részt vesz a „Textil a textil után" című kiállításon műveivel.

(cikket l. „Martyn Ferenc festő- és szobrászművész" címszó alatt.

Forgács Éva cikke „Galéria 40" címmel.

Hevesi Szemle, 1978. XII.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész

Az Iparművészeti Múzeum meghívja Önt

A GYÖNGY ÉS A DIVAT

című kiállítás megnyitására

1979. december 7-én, pénteken délután 4 órakor.

Megnyitót mond: Szenes Zsuzsa

Budapest, IX. Üllői út 33-37.

Foto Optika ISz - Budapest

Szemes Zsuzsa „textiltervező iparművész.

Vita, interjú, jegyzet a kultúráról.

Az adásban Fábián László művészettörténész négy iparművésszel beszélgetett: Bohus Zoltán, – Stoppel Judit, – Lugossy Mária, – Szemes Zsuzsával, – akik fémmel, üveggel, textillel dolgoznak és munkáikat kiállításokról, vagy az iparművészeti boltokból is ismerhetjük.

Gondolatjel.

1980. IX. 14. Kossuth, 14.05 | Sz. Luc |.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművésznő

Több mint tíz éve kísérhetjük figyelemmel textilművészetünk megújhodási kísérleteit. – Egyre kevésbé tartják forradalminak a kerámiában jó irányba indult Szilvitzky Margit mostani hajtogatásait, (említve) Szenes Zsuzsának a textiltől eddig idegen anyagokat, köznapi tárgyakat művekbe integráló kísérleteit. (említve).

Sz. L.: Őrzi Zsuzsa gobelinjei és vázlatai.
Kalai Hírlap, 1980. nov. 5.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész

A soproni művésztelep, amely 1930-tól vált hagyományossá, fél évszázados múltra tekint vissza. A fél évszázados jubileum kapcsán a közelmúltban 44 művész, köztük: Csík Ferenc, Deim Pál, Kiss György, Szentgyörgyi József, Baska József, Végh András és Szenes Zsuzsa műveit, csaknem 70 alkotást láthattak a soproniak a Petőfi tér 8. sz. alatti festőteremben.

Szokács László: Pataki József kiállítása Sopronban.
Nógrád, 1980. okt. 11.

Szenes Zsuzsa, textiltervező művész

5 Szenes Zsuzsa: Lágyított zsilett, filc, 7x3,5 cm, 1975 (fotó Szerencsés J.)

Művészet, Budapest, 1981. ápr. 42. old.

Szenes Zsuzsa, Textilművén

L: Attalai G.

Aradi N: A Textil mint alibi 733-736

Jelenkor, Pécs, 1981. júl-aug. XXIV/7-8

Szenes Zsuzsa, textilművész

Az Iparművészeti Múzeum Kamara Kiállításán mától Szenes Zsuzsa műveit mutatja be.

Déli Krónika

1980. júl. 17. Kossuth 12,00 |VG|.

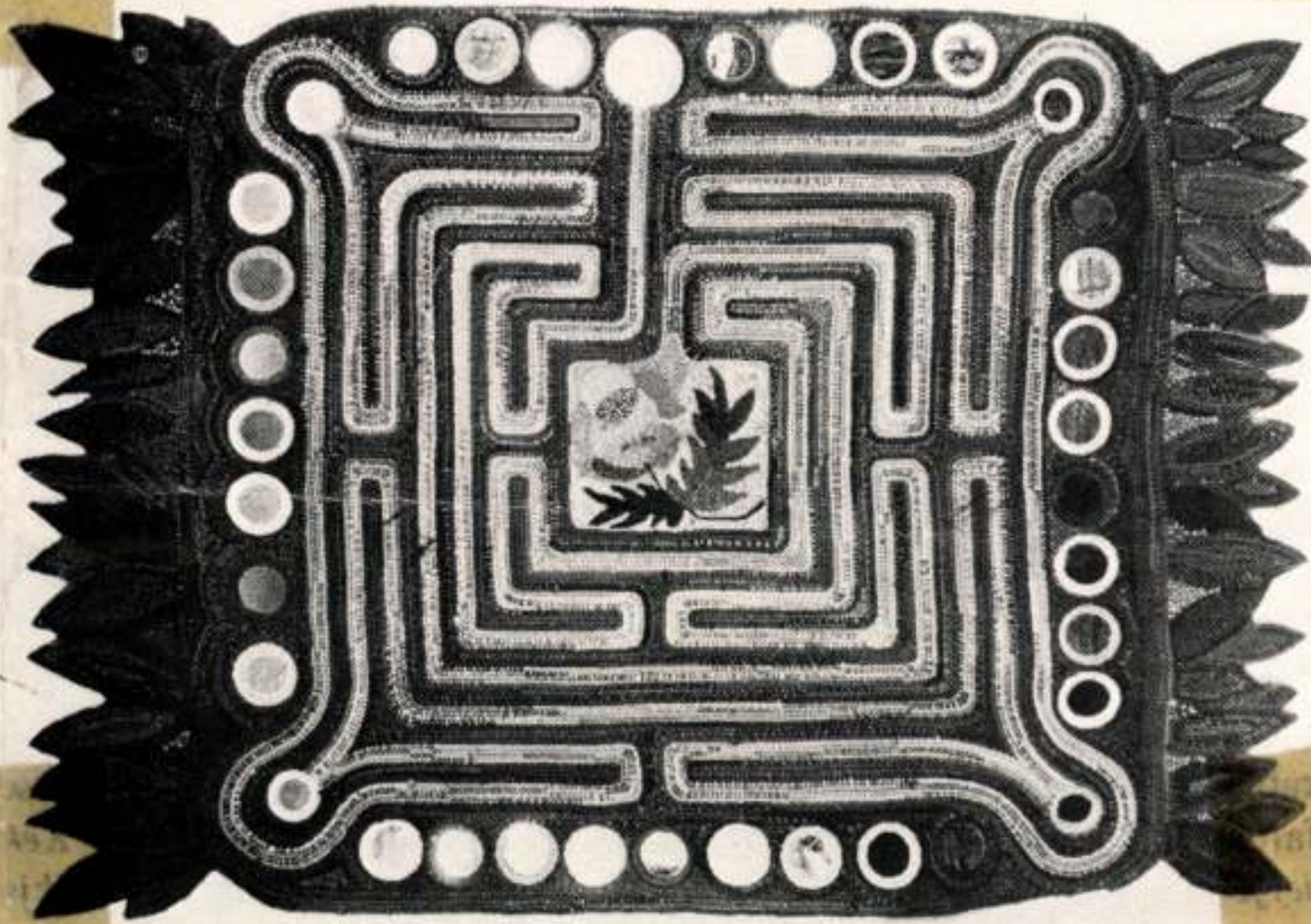

növény	2	6	3	8	–	1
állat	2	2	–	3	–	1
ember	6	3	5	1	2	1
táj	5	2	3	4	4	1

Emberábrázolás – textilben

A figurális megjelenítésre – az emberábrázolásra – a legtöbb példát a *Textil falikép '68* szolgáltatja, a kiállítók között Szabó Marianne és Szilvitzky Margit is, a szombathelyi biennálék állandó szereplői. Szilvitzky Margit 68-ban *Tavasz* címmel háromalakos, hímzett, folt- és vonalhatású faliképet állít ki. A ruhákon a népművészeti díszítmények divattervezői eszköztárából valók. 70-ben még nem szakad el ettől a tematikától, bár *Palást*ja – amelyet egy emberarcú Nap képe díszít – nem ruhadarab már, hanem kultikus kifejeződés: kiterített, kisimított felterítése a falra inkább múzeumi, mint templomi használatot sugall. 72-es *Kék relief*je már teljesen elhagyja az eddigi utat, 1974-es *Hajlékony formák*ja

Szenes Zsuzsa, textilművész

„Rózsás labirint,"
gyapjúhímzés,
140 x 200 cm, 1974.

Művészet, 1980. máj. 25. old.

Szenes Iscsa

Megbízták a művésznőt, hogy készítsen kazettás, textilbetétes mennyezetet a Sórház u 20.sz. Borgazdasági Export Vállalalat részére.

--------:Közt éri munkák.
MŰVÉSZET,1979.december - 47.lap

Szenes Zsuzsa

Az ötödik éve eredményesen működő Velem-i alkotóműhelynek tagja Szenes Zsuzsa is.

Forgács Éva: Válasz Menyhárt Lászlónak.
MŰVÉSZET, 1980. február - 46. lap.

Szenes Zsuzsa, [ ]

L.: Attalai G.

Forgács Éva: Galéria 40 195-197.

Látóhatár, Bp. 1979. marc.

Gyenes László, textiltervező, iparművész

a Pécsi Galéria vendége Pinczehelyi Sándor „Rajz – Drawing '80" című nemzetközi kiállítást rendezett, melyen szerepelt a művész rajzadása, mely önmagáért beszél. (emlitve).

akadi Tamás: Rajz – Drawing '80.

Dunántúli Napló, 1980. márc. 16.

Kerekes Ursula

1978 áprilisában a művész részt vett Egerben, a Galéria Meggyes-ben a „Textil a textil után" című kiállításon.

Bíró László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről. /Művészet, 1980. október – 20. lap.

Szenes Ismeretsz

1979 áprilisban a Sydneben
rendezett „Biennale of Sydney"
kiállításon a magyar részt-
vevők között szerepel a mű-
vész is.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde..
Művészet, 1980. október - 20. lap.

Szelesi Zsuzsa

1974-ben az harmadik Fal és Tér - textil Biennálen Szelesi Zsuzsa „Rózsás labirintus" című művével szerepel.

Tordai Ali: Textilművészeink motívumválasztása Művészet, 1980. május - 26. lap.

Szenes Zsuzsa

1976-ban a művésznő Kőszegen rendez kiállítást. A kőszegi kiállítás előtt a Fészek Klubban rendez tárlatot Szenes Zsuzsa.

Tardony Aliz: Textil művészink motivum választásai...
Művészet, 1980. május – 26. lap.

Szenes Iszusza

Szenes Iszusza „Huzat"-a a varrás anyagszerűségében megvalósult motívum szépséget jelent.

Torday Aliz: Textilművészeink motívumválasztása...
Művészet, 1980. május - 25. lap.

Szenes Ysuzsa

A „Fogadó" ablakán kinéző alakok arca tükörből van. A tükör szerepel a művésznő „Rózsák labirint" című művében is.

Torday Aliz: Textel művészünk motivumválasztásai...
Művészet, 1980. május - 26. lap.

Szenes Zsuzsa

1970-ben jelentkezett egy kis-
lány alakkal „Fodormenta"
falihép, Szenes Zsuzsa. A Fodor-
menta gráfikus ezényekkel meg-
rajzolt mű, mely tűzött gyap-
jul az elképzelhető.

Torday Aliz: Textilművészeink motivumválasztása...
Művészet, 1980. május – 26. lap.

Szenes Zsuzsa

A „Katonafiamnak" inni nincs gyapjúhimzéssel készült. Kőszegen mutatta be a művésznő a „Huzatot" és gyszolányi tárgyat van be vidóhuzattal.

Torday Aliz: Textil művészeink motivum választása
Művészet, 1980. — május — 26 lap.

Szenes Iszusa

Szenes Iszusa készítette a „Rend" című művet, 1972-ben vállalkozik a művésznő emberábrázolásra.

Torolay Aléz: Textelművészeink motívumválasztásai.
Művészet, 1980. május – 26. lap.

Szenes Zsuzsa, grafikus

— Hannu Mäkelä: Hú úr kalandjai. Meseregény. Szenes Zsuzsa illusztrációival (Móra).

—: Most jelent meg

8.

Népszabadság, 1980. dec. 2.

Szenes Zsuzsa

A „Hideg ellen általában" című Szenes-mű egy valódi órbódé gyapjú hímzéssel a külsején.

Torolay Aliz: Textilműveszenek motivumválasztasai. Művészet, 1980. május – 26. lap.

Szenes Iszusa

A haposvári Hazafias Nép-
front Iro dakár t má csterme
részére a művésznő fali-
szőnyeg megbízást kapott.

— : Köztéri munkák 1980-ban
Művészet, 1981. felmár — 58 lap.

Szenes Zsuzsa

Rózsás labirint /2/

Torday Aliz: Textilművészeink motivumválasztása,'68-'78
MŰVÉSZET,1980.május - 25. lap.

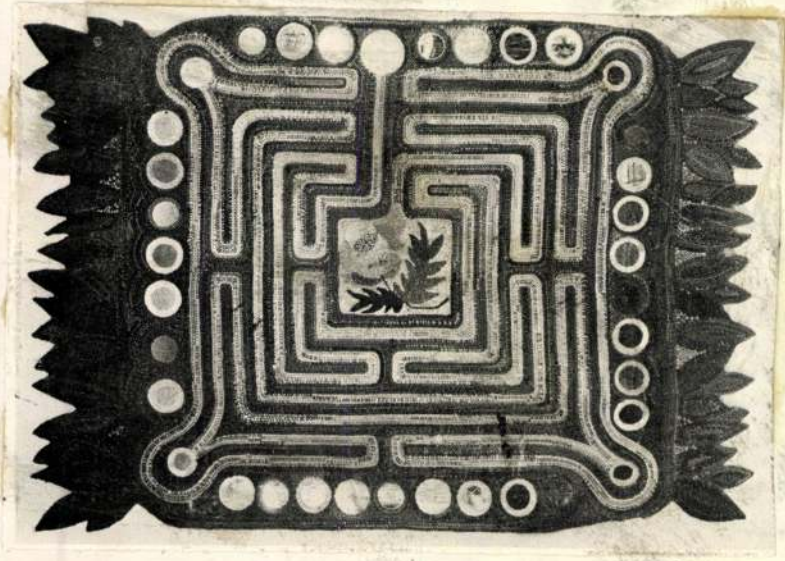

Szenes Zsuzsa, grafikus
[textilművész]

L: Deim Pál

Vadas József: Történelmi lecke festőknek 13.

Élet és Irodalom Bn. 1984 febr. 10. XXVIII/6

Szemes Zsuzsa, ipar müvei

L: Bán Ferenc

Tripolszky László: A sivatag hajója 7

Nincszabadság Br. 1981 nov. 27

Szenes Zsuzsa

Kiállítás Szekszfehérvárott

Magyar Nemzet 1984. II. 7.

Szenes Zsuzsa textilnyv

P. Szücs Julianna: Egy életérzés dokumentumai

Művészet, 1983. február

Szeres Zsuzsa grafikus

Néray Katalin: A nemzetközi kiállítások értelme
Grafikai Biennálé, Ljubljana

Műcsarnok, 1982. január

Szemes Zsuzsa

Textil biennálé Szombathelyen

Magyar Nemzet 1984. IX. 23.

Szemes Zsuzsa

Kiállítás a Pécsi Galériában

Magyar Nemzet 1984. VIII. 4.

Szemes Tsuzsa

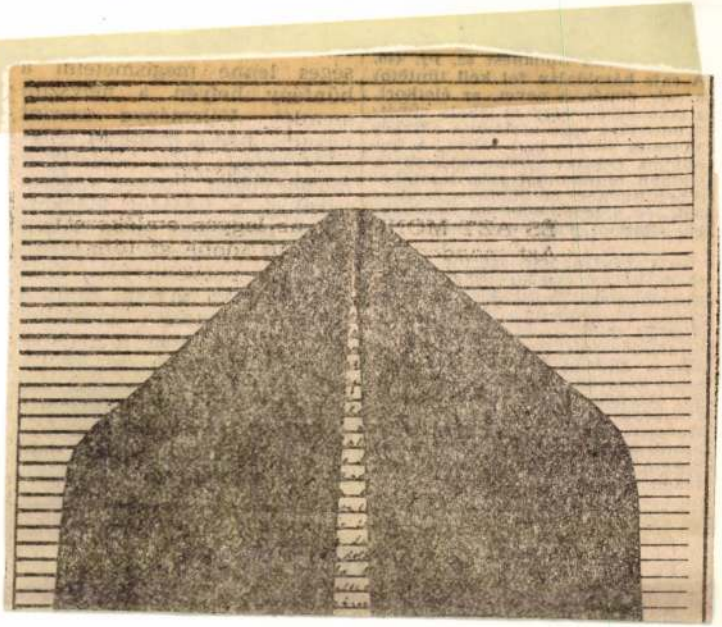

Magyar Nemzet 1985. VI. 8.

Szemes Zsuzsa

Részletek Vallomás

Magyar Nemzet 1985. VIII. 8.

Szenes Zsuzsa, textilművész
grafikus

Szenes
É. L.

16.
XXIX/31

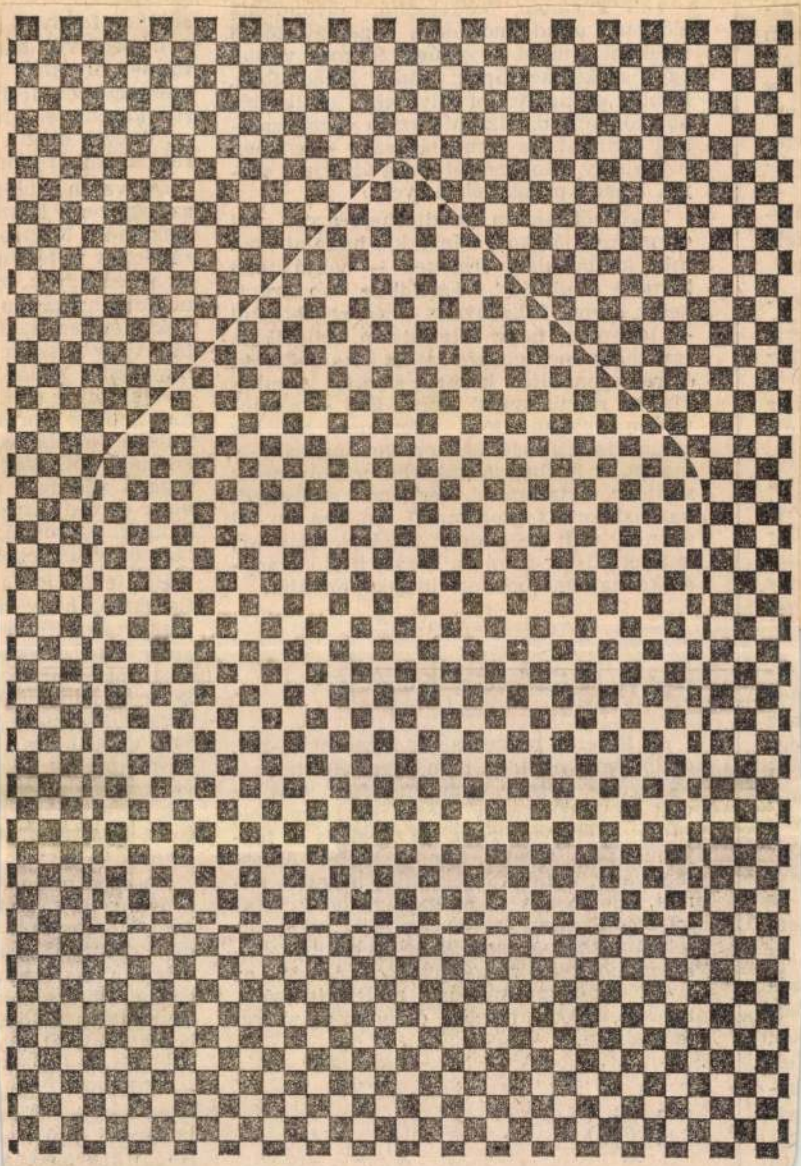

Szenes Zsuzsa: Levél

Egy ígéretes kezdet

Az ismerős rendetlenség fogadott V.-nél, csalódtam volna, ha nem, de a tekintete... Megígérte, hogy el fogja mondani, csak az volt a kikötése, hogy hozzak neki egy üveg rumot. Nem volt rum, de ő így is el fogja mondani, tudtuk, mind a ketten. A festőállvány, amire rá se kellett néznem, onnan, ahol ő állt — és tudtam, hogy valami borzalmasan érzéki van rajta: nem föltétlenül szeméremnyílások és combok — lehet, hogy csak egy üvegpohár, de az olyan elroppantanivalóan, múltbelien, véglegesen, izzóan, hörgőn, dalolva, egyszóval teátrálisan.

Csőd

De térjünk csak vissza egy pillanatra a

bizonyos mellékte
ga dolga. De akk
arra, hogy színház
közlekedjem, hany
vérvörös rózsát,
sem arra, hogy e
dásra, melyet els
és színházi portás
kik tudvalevőleg
főleg bifszteket. A
ismeri.

Ha ezen múlna
drágám, természet
szen Momus sem
deg ajkait botlás
ujjait a kissé eln
ronda bibircsókok
ki, melyek, különö
bocsátanak ki ma
fájdalmas görcsbe
— különben világ
rabeusok —, Mo
gennyező ujjú iste
finom kék hasána
teliholdja, mint a
ezen a borong

Szenes Zsuzsa, Grafikus
[Kreutler]

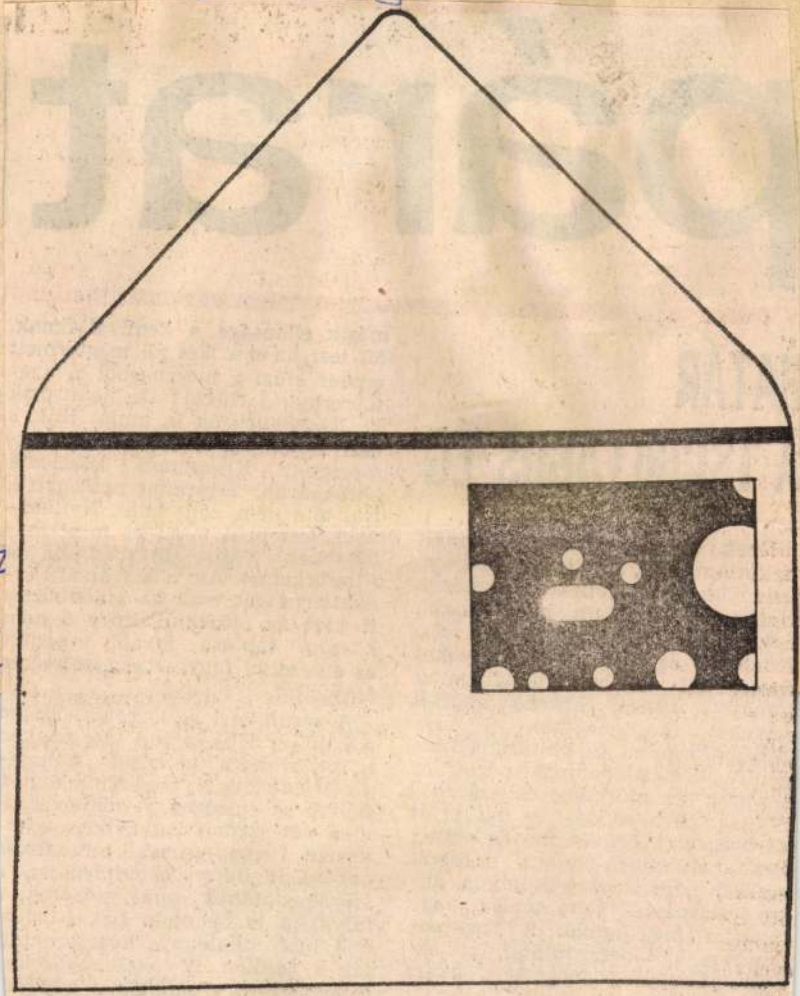

Szenes Zsuzsa: Levél

Szenes Z

Élet é

10.

XXIX/35

tömegeit vonzó, büszke honfiúi szíveket megdobogtató. S íme. „Idegenforgalmi és kulturális központ." Milyen pompás párosítás. Skanzen és múzeum, és szórakozás és kulturálódás és kulturált környezet és bravissimo és egyáltalán. Különben is az országút mellett édes anyanyelvünkön akkora figyelemfelkeltő táblák, hogy láttukra még annak is Szántódpusztára kell befordulnia, aki legalább Fonyódig meg sem akart állni.

Álljunk csak meg, bizony. (Rö-

A script girl álmélkodik. Mi ez a közöny? Hiszen volt idő, amikor a fürdőruhára vetkőzött színésznő jelenlétét is szemérmetlennek ítélték az emberek. A naplóvezető nem vet számot azzal, hogy a televízió révén falusi otthonokba beköszönő újkori filmművészet, a szórakoztatónak szánt műsorok, a falvakba is behatoló hakni-brigádok már mindenhez hozzászoktatták a nézőket. A sokszoknyásokat a vegyszeres gyomirtással bajlódókat, a moziba is járó kiskamaszokat. A hatás hámulatraméltó.

Szenes Zsuzsa

Hétfő, 1985. október 7. Magyar Nemzet

A Magyar Nemzet Galériája

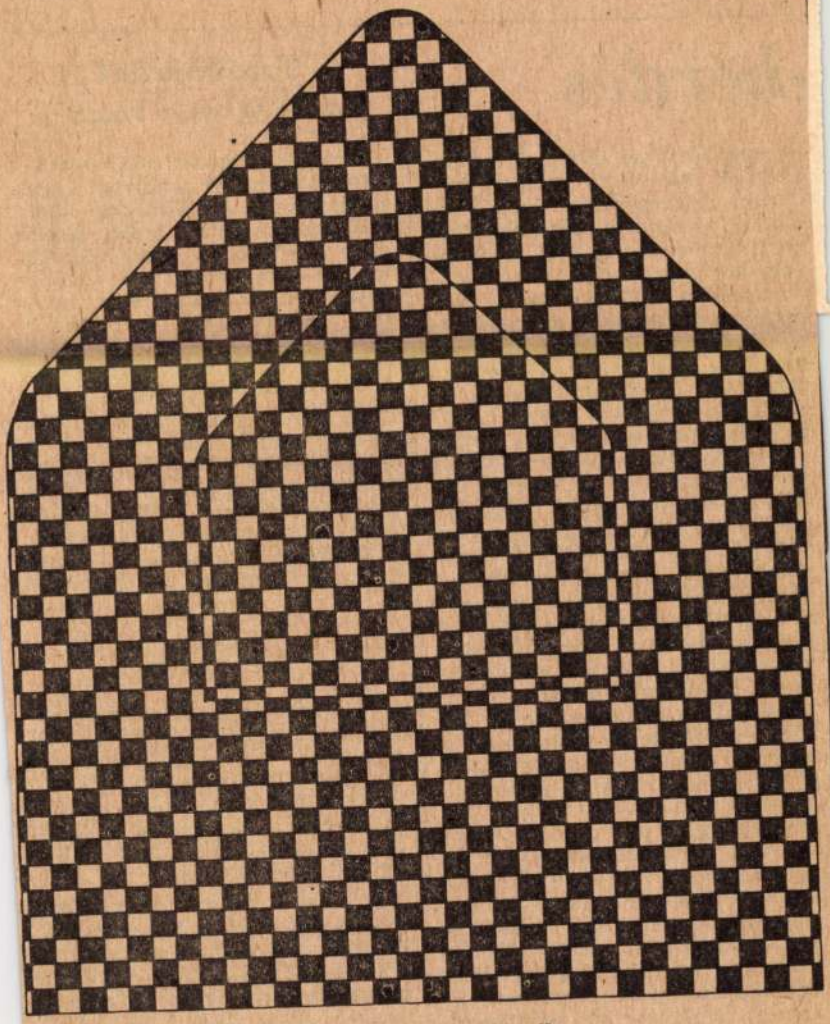

Szenes Zsuzsa: Levél

Osztályos határt akar, s junior tornává szeretné lefokozni az olimpiát, ahol a 23 éven alattiak szerepelnének. A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség nem akar a világbajnokságnak konkurrens tornát szervezni. Más a helyzet teniszben, bár itt is a kor szerinti elkülönítésről folynak a tárgyalások. A nemzetközi szövetség nem akar ilyen korlátozást, nyílt részvételt kíván. A gondot az okozza, hogy a menedzserirodák túlságosan belefolynak e sportág életébe, s ezt az olimpiai mozgalom nem engedheti meg. Közvetlen kontaktusok, kapcsolatok alakulnak ki a játékosok és a menedzserek között — az Olimpiai Charta csak a nemzeti szövetségeken keresztüli pénzügyi kapcsolatokat ismeri el. Nehéz lesz megoldást találni, hiszen a 23 éves korhatár teniszben végképp nem választhatja külön az amatőr és profi sportot. Gondoljunk csak arra, hogy Becker már 17 évesen dollármilliomosnak számít. A Nemzetközi Tenisz Szövetség egyébként, a labdarúgók szervezetével ellentétben, a sportág legfontosabb versenyévé szeretné fejleszteni az olimpiai tornát, melynek sportbeli értéke

(10—8) és a *De Robbenél* (8—6) egyaránt jobb volt, s bekerült a következő fordulóba.

Az *OB I* 4. fordulójában: *Tatabánya—SZEOL-DÉLÉP* 7—7, *Tungsram SC—Szentes* 8—7, *Bp. Spartacus—Kecskemét* 9—8, *Szolnok—Medicor OSC* 13—10, *Eger—FTC* 11—10. Az élcsoport: 1. Ú. Dózsa 7 pont. 2—5. Vasas, Szolnok, Tungsram SC, Eger 6—6 p.

Két csúcs

Canberrában a *IV. atlétikai Világ Kupa* utolsó napján két világrekord született. A nők 400 méteres futószámában Marita *Koch* (NDK) 47,6 mp-re javította a csúcsot, az *NDK* női váltója pedig 4×100 m-en tette ugyanezt (41.37 mp).

A magyar indulók közül *Szalma* László távolugrásban harmadik lett (809 cm), nyert az amerikai *Conley* (816 cm). A 110 mes gátfutásban *Bakos* György az ötödik helyen végzett (13.83 mp), itt az amerikai *Campbell* volt a leggyorsabb (13.35 mp).

A *Világ Kupát* a férfiaknál az

Szenes Zsuzsa, textil művész

VADAS JÓZSEF:

Feslett textil

Szombathelyen valami végérvényesen lezárult. Véget ért a magyar művészetnek az a korszaka, amelynek a textil adott rangot. A nyolcadik *fal- és tértextil biennálé* immár szolid unalmat áraszt. A *Savaria Múzeumban* megrendezett kiállítás éppen olyan vigasztalan, mint a többi országos seregszemle. Jobbára közepes darabokkal és semleges összképpel, amelyen nem változtat sem a néhány kirívóan gyönge, sem a pár kiugróan jó mű.

Mi történt?

Ha az előzményeket nézzük, akkor azt mondhatjuk: számítani lehetett a fordulatra. A ± Gobelin négy éve félreérthetetlenül jelezte, hogy a lázadó művészek békét kötöttek egykori ellenfelükkel. Az új textil ugyanis a hagyományos falikárpit — benne mindenekelőtt a gobelin — ellen lázadt fel a teljesen szabálytalan, ide-oda csavarodó formákkal, az olyan közönséges anyagokkal, amilyen a szizál vagy a kender. A régi technika és a nemes anyagok feleleventése tehát idejében figyelmeztetett, hogy visszatérés következik.

Ha a pályázati kiírást olvassuk, akkor azt mondhatjuk: patthelyzet állt elő. Ez a magyarázata a tanácstalanság látványos megideológizálásának. A szakma országos seregszemlejének nem kell mindenáron programot hirdetnie. Hiszen fórum. Arra szolgál, hogy lehetőséget adjon minden szellemi körnek és tehetséges műnek a bemutatkozásra. Olyan programot adni, azonban, amilyen a katalógusban áll, nemcsak felesleges, hanem már majdhogynem értelmetlenség. Csak zavart okoz — segíteni aligha segít — a *textilrealitás—textilrealizmus* szlogen. Ebbe a jelszóba mindenki és minden belefér. A hagyományos és az újító, a jó és a rossz mű. És mert belefért, fél, hogy — a közönség szemében — igazolást is nyer.

Ha a kiállítást nézzük, akkor azt mondhatjuk: kifáradt a csaknem másfél évtizede indult vállalkozás. Elvesztette vonzóerejét. Éppen legfőbb erényének — a bátor kezdeményezésnek — van híjával. Simulékony művek andalítják el a nézőt. Itt vannak még az egykori rebellisek. Közülük legalábbis jó néhányan: *Szenes Zsuzsa*, *Pécsi László*, *Balázs Irén*, *Szuppán Irén*, *Hübner Aranka*, de már nem ők vannak többségben. Úgy fogalmaznék inkább: nem ők a hangadók. A biennálé egyik legérdekesebb műve — a foszladozó *Korlát* jóvoltából — éppen Szenes Zsuzsa nevéhez fűződik, nemzedéktársai azonban halványak, erőtlenebbek, mint megszoktuk tőlük. A többséget azok a harminc- és negyvenévesek alkotják, akiket rutinos széptevés jellemez. Kellemes falképeket és dekorációkat készítenek; a nézőt még meg is téveszti a sok gyönyörködnivaló. *Fogel Mária* finom szálakat préselt keretbe, *Ardai Ildikó* óriás kukoricacsövekre emlékeztető idomokat formált, *Lévai Nóra* átlátszó piros és kék hártyákkal játszik, *Latin Anna* barna rudacskákból épít domborműveket. A maga nemében mind hibátlan darab, élvezet rájuk nézni. Csak éppen szellemi élményt nem nyújtanak. A textil — akár az anyag, akár a funkció — értelmezésében semmi változás nem érzékelhető. A teremben bizonyosan nem; ismerni kell ahhoz *Gecser Lujza* munkásságát, hogy értékelni tudjuk a művész drapéria-alakjainak tragikus magányát, amelynek idegen környezet a biennálé tarka forgataga. Itt inkább a finom textúrák és az árnyalatos faktúrák érvényesülnek. Egyfajta új festőiség van kialakulóban, amelynek egyik véglete *Hauser Beáta* századeleji nosztalgiázása, stílárisan a másik pólus *T. Doromby Mária* egzakt vonalkázása.

★

Ha kilépünk a múzeumból, akkor azt mondhatjuk: van még remény. *Kőszegen* két textiles — a két évvel ezelőtt díjnyertes *Gulyás Kati* és *Lovas Ilona* — tárlata önti belénk az optimizmust. De, szerencsére, nemcsak ez. Kevés azt mondani, hogy a fényérzékennyé tett áttetsző vásznon ismeretleneket és ismerősöket kedves társaságként megörökítő Gulyás és a térbe hatalmas lapokat lógató Lovas remek szcenikus. Más valamire is figyelmeztet a *Zwinger* középkori kőfalai között és rusztikus mennyezete alatt megrendezett bemutató. Arra, hogy a textil immár nem szabályos műtárgy. Nem szobor vagy festmény. Mind gyakrabban environment, vagyis olyan mű, amely egy egész terem. Másképp: olyan helyiség, amely egyetlen munkának tekinthető. A fontos művek, gyanítom, ma inkább közülük kerülnek ki, és nem a Savaria Múzeum falára akasztott darabokból. Erről győz meg Lovasnak a búza alakváltozását megörökítő sorozata — a friss hajtástól a megkövült maszszáig; illetve Gulyásnak az a szándéka (sajnos, elképzelését nem sikerült maradéktalanul megvalósítania), hogy a különálló alakokat fodrozódó függönyön boronálja össze. Nem azt akarom ezzel a dicsérettel sugallni, hogy a biennálé fölösleges; szükség van olyan fórumra, ahová minden érdekelt szabadon beküldhet és felhívhatja magára a figyelmet. De azt állítom, a részvétel lehetősége immár kevés. A mai textil inspiráló közeget — sok és hangulatos teret — igényel.

13.

cl. 27.

XXVIII/3

emi tanár neje per te szólítot-
olt szó, hogyan lehetne átjutni
iaát közvetlen hozzátartozója, s
omosak, úristen, te jóságos, fo-
ég egyszer hazakerülök a szép

ában megjelent a kövér asz-

is megyünk.
volt a hangulat. Kínos csönd

hazajön a férje, Habárné.
s mintegy csillapítón megérin-
zmesterné azt felelte:
efejezte a dolgát, aztán punk-

n is látta fogadott családját, az
nak közösségébe. Az élet nagy-
on zajlott, a romlakásokban el-
ablak nélküli szobákban hideg
vicceket mesélt, harsány neve-
a doktornéval is szíveskedtek,
jóvátenni valója volna a sok
lomásul vette, hogy ő orvos a
nem Borbíró Miska kovácsmes-
odott.

a vasajtót. A nagy óvóhelyről a férfiak az ajtó-
ttázva beszélgettek. A doktor elhelyezkedett a
, s eláradt lelkében a sóvárgás. Jó volna részt
-egy vitában, akár politikai, akár irodalom, zene,
nűvelt, érdeklődő ember. S különösen gyötörte a
a szakmájába vágó tárgyról volt szó. Hány téves
kus fogalmazást, találgatást tudna helyére tenni!
ró Miska kovácsmester nem szólhat bele az urak
ébe, s még jó, hogy nem intéznek hozzá a ko-
rségbe vágó kérdést. Az asszony is, ő is megszok-
nságos létet, a bombázás könnyebben elviselhető,

Valaki jött a hírrel: a Duna-parton egyre több a csónakos, az emberek tömege igyekszik át Pestre. A doktorék lázasan csomagoltak. — Szerencse fel! — búcsúzott az egyetemi tanár. — Imádkozom értetek, kedves — mondta a kultuszminisztériumi osztályvezető felesége. A házfelügyelőné a konyhájának ajtajában állt, hozzá lépett a házaspár.

— Hát kedves Habárné — nyújtotta kezét a doktorné.

A jól megtermett asszonyság bólintott.

— Kezét csókolom — mondta.

Azzal becsukta a konyhaajtót.

Szenes Zsuzsa, [kézirat]

Szenes Zsuzsáról

(Kiállítási megnyitó, Székesfehérvárott, 1969. március)

Minden jó és igaz művésznek megvan a maga stratégiája. Szenes Zsuzsáé: az intim hódítás. Képre és tárgyra, mindenre igényt tart, ami emberi, egységes szövetként kezelve a világot, próbálva visszaállítani benne az elveszett összefüggést, paradicsomi kontinuitást, hogy kép és tárgy, eszköz vagy jelentés ismét egy és ugyanaz lehessen. De mint kitűnő művészt adott pillanatban semmi se befolyásolja, még saját programja se. Az intimben se tagadja le hát, ha a mikrokozmosz fagyához ér, s a finoman rajzoló tű beletörik tárgya keménységébe.

Személy szerint, a barátság kegyelméből hosszú esztendők óta élek együtt Szenes Zsuzsa egyik művészi textíliájának mintavilágával. Udvari szobám ablakát takarta, jótékonyan kizárva a pesti bérház sivár kíváncsiságát. Égbolt, víz, lombsátor volt számomra ez a függöny, s az ma is, mihez éppúgy fűz a figyelmetlen odaadás, mint a reggel első világosságának kijáró hirtelen rácsodálkozások, kifogyhatatlan, csendes és erős a kapcsolatunk, úgy bizalmas, úgy elengedett és megszokott, ahogy csak egy tárggyal, oly gazdag, ahogy csak az időben változó természettel, és oly humánus, ahogy csak emberi műalkotással lehetséges.

Most, hogy betegágyból kelve e sorokat írom, szemem most is ott keresgél a kék, sárga, fehér minták között – s e kiállítás alkalmából mondhatnék-e vajon ennél igazabb hálát a művésznek azért, amit magába rejt e szinte minden órámba beleszövődő jelenlétért kijáró köszönet. Aligha. A többit legjobb, ha magukra a művekre bízzuk.

Korniss Dezső kiállításának megnyitója

(Elhangzott 1965. augusztus 29-én Székesfehérvárott, az István Király Múzeumban)

Szükségszerűen hézagos és rövid leszek, de igyekszem legalább egyszerűen és világosan beszélni. Megpróbálom nagyjából nyomon követni Korniss művészi fejlődését, s a magam módján megjelölni néhány, legalábbis számomra fontosnak tűnő állomását.

A gyerekkorral kezdeném, valamennyiünk gyerekkorával. Gyerekkorunkban egy olyan intenzív világban élünk, mely semmire sem hasonlít, s a puszta érvényessége erejével hat ránk. Még nem tanultuk meg a világot nevén nevezni, de épp ez a gyerekkor csodája, mely felér egy passzív teremtéssel. Később erre a megismételhetetlenül elsődleges világra a hasonlatok rendszere tapad. Mondjam azt, hogy humanizáltuk az istenit? A világra rátapasztottuk szakasztott mását, a valódira egy „mintha világot", *a teremtésre a valóságot.* A képek, a kultúrák végül befalazták az eredetit: azt, amit a gyerekkor kreatív ámulatában láttunk utoljára.

Korniss művészetének első mozdulata, hogy leszakította az eredetiről ezt a „mintha világot", a hasonlítottról a hasonlatot. A természet megnevezett tájairól a meg-nem-nevezett parcellákra vágott át. Kalligrafikus képein a betűkről leszaggatta a szótári jelentést, hogy egy másik, önkéntelen természetüket érje tetten, a betűk jelentése mögött a betűk mimikáját. Ezzel a mikrokozmosz és makrokozmosz új tájaira érkezett el, a természet szűzi, megnevezetlen tájaira. Ember-nem-lakta

univerzumig. A szerelem részéről az egészig. Mert szemben a természettel, az univerzum a mi legszelídebb, legbensőségesebb, legemberibb szállásunk.

A semmi ágán ül szivem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden,
s nézik, nézik a csillagok

– ahogy azt József Attila írta már.

S ezzel elérkeztünk Korniss művészetének harmadik állomásához, melynek lényege a *szabadság*. Olyan szabadság, melyet csak a legkülönbek tudtak kivívni a maguk számára. Egy régi keleti történet szerint a pusztában élő aszkéta meghallotta, hogy a király nála is szentebb. Elment hát udvarába, hogy tanuljon tőle. Legnagyobb csodálkozására a királyt terített asztal mellett, vidám társaság közepette találta.

Tudom, mit gondolsz rólam, szólt hozzá idő múlva az uralkodó, de tévedsz. Te ugyan mindenedről lemondtál, de ragaszkodol az aszkézisedhez. Én azonban lemondtam a lemondásról is, és *szabad* vagyok már.

Így jut vissza Korniss egy új érvényességen, egy új természeten, s az univerzum intimitásán át ismét figuratív világunkba. Ahogy a honvágy hozza vissza a sarkvidéki expedíciót. De ebben a visszatérésben ezentúl benne van már a teljes világ, s egyet jelent az elvágyódás és a honvágy, a végtelen terek és a csukott szem, az ember minden esendősége és dicsősége.

És ezzel be is fejeztem mondanivalómat. A teremben remekművek vannak jelen. Ráértek várni, de legalább én nem akarom megvárakoztatni őket.

Engedjék meg hát, hogy a kiállítást megnyitva valamennyiünk nevében köszönetet mondjak Korniss Dezsőnek.

Szenes Zsuzsa textiltervezés

szet kibontakozás... a ... Velem ... alapján kap itt kísérletezési lehetőséget. Hat hétig dolgozhatnak minden formai és tartalmi megkötöttség nélkül a textilművészet új nyelvének kialakításán. 1975 óta negyven művész kapott szállást, anyagot, munkaeszközöket és ösztöndíjat. Cserébe elkészült munkáikat és annak dokumentációját hagyták a Savaria Múzeumnak.

... sokat szerepelnek együtt, önálló velemi kiállításként most először mutatkoznak be.

— Itt lesz látható Szenes Zsuzsa minitextilje, a Gyógyláda, Droppa Judit piros-fehér kötött anyag nyújtásával végzett kísérletsorozata, vagy Lovas Ilona Ablaka. Mindegyik darab későbbi jeles alkotásaiknak előzménye.

Torday Alíz

Torday Alíz: Velemi textilek Grazban. 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979 máj. 19

MAHIR SAJTOFIGYELO
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szenes Zsuzsa,

ÉLET ÉS IRODALOM

textiltervező iparművész

1980 I.26-1

1021

Szenes Zsuzsa: Nagycenk

latal Móricz — s itt a több
em beszélek — sokat igérő
naírói tehetségek voltak.
zonban egy forradalom fel
ádni és más dolog olyan ko
an élni, amely egészen saj
zervezi meg a kultúrát. A Horthy-
orszak kultúraszervező tevékeny-
égének nem véletlenül vált jelké-
évé Pekár Gyula, aki azt taná-
solta a festőknek, hogy fessék
eg a hősi halottakat a csatában,
ennek érdekében látogassák meg
hősi halottak családjait, nézzék
gig a családi fényképeket, hall-
assák meg a fennmaradt elbeszé-
seket a hősi halott történetéről.
az sem véletlen, hogy Pekár
yula eme fejtegetéseit idézve Gá-
or Andor a Bécsi levelekben csak
nyit fűz hozzá: „Esküszöm, ezt
ondta ez a barom." De nemcsak
ekár Gyuláról van szó. Ő maga
ői antitalentumával és esztétikai
zéketlenségével csak megkezdett
y utat, melyet azután sokkal de
kkal inteligensebben sikerült a
orthy-korszaknak továbbépítenie.
Ezért vélem úgy, hogy a szám-
nem Hevesi Sándornak kell be-
újtani, de nem is a mai iroda-
mtörténetnek, sokkal inkább an-
k az egész korszaknak, amelyről
yébként ugyancsak vita folyik az
hasábjain. A *Jegyzőkönyv egy*
ácskozásról (Kiss Ferenc írása),
lamint E. Fehér Pál *Megjegy-*
egy jegyzőkönyvhöz című cik-
látszólag egyáltalán semmi kap-
olatban nincs a két világháború
zötti drámaírói vitával. Pedig a
obléma azonos. Arról van szó,
gy a Horthy-korszakban igen
p számmal akadtak Pekár Gyu-
ál intelligensebb emberek, akik
g a magyar művészettel is igye-
tek kapcsolatot teremteni. Ezek
é tartozott például Teleki Pál
De hadd emlékeztessek itt egy
meth László-i gondolatra. Né-

Ez a harc tenat minden
váltakozó esélyekkel, de nyilván-
való, hogy éppen a színház és ép-
pen a drámaírói művészet került a
legnehezebb helyzetbe. Ha szériá-
ban játszották Herczeg Ferenc da-
rabjait, ha nagy sikereket lehetett
csinálni Harsányi Zsoltból, ha a
modern külföldi irodalmat a XX.
századi jólmegcsinált darabok kép-
viselték jobbára (ki tud ma már
például Birabeauról és a hozzá ha-
sonlókról), akkor még Zilahy La-
josnak vagy esetleg Heltai Jenő
Néma leventéjének lehetett helye,
de az, ami 1919 előtt kezdődött,
feltétlenül leparancsolódott a szín-
padról. Hozzáteszem, legtöbbször
senki sem parancsolta le ezeket a
darabokat formálisan. Az, hogy
Lengyel Menyhért nem kapott szín-
padot vagy hogy Móricz kísérletei
töredékben maradtak, semmiképpen
nem adminisztratív intézkedések
következménye volt, vagy csak
kivételes esetekben nyúlt az ilyen
intézkedésekhez a kormányzat. De
létezett egy színházi közönség, lé-
tezett egy színházi hangulat, amely
megtapsolta Molnárt és Herczeget
egyaránt (korántsem akarom egy
színvonalra hozni a kettőt), meg
tapsolta Bus Fekete Lászlót,
amelytől egyszerűen idegen lett
volna a valódi magyar dráma.

Abban a világban, ahol a Szín
házi Élet ad hangulati aláfestés
minden bemutatóhoz és a bemu
tató mögött történtekhez, amel
pletykarovattal vájkál színésze
magánéletében, és még mindig v

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETO
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1981 MÁJ 20
DAILY NEWS
Zsuzsa Szenes

1021

New trends in textile art

Show at Palace of Exhibitions

The very title of a new show in the Palace of Exhibitions—'Objects, Situations and Counterpoints with Soft Materials'—signals that the textile show is not a conventional one. Viewers are not called on to admire the colour, pattern or quality of woollen cloths, silks, carpets or petit point works create an artistic affect, neither are textiles displayed flatly. The basic aim of this show is, that while preserving their fundamental characteristics various textiles, appear as art objects and in space, like any traditional material of sculpting, wood, metal or stone.

Gábor Attalai, one of the organizers of the show wrote in his introduction to the catalogue of the show.

...Systems of values inherent in various materials, have now been upturned and rearranged according to a new ethic code. Marble and bronze, gold and silver and technologies strictly guarded and therefore practiced almost as magic, as, for instance, iron and bronze casting, for a long time enjoyed supremacy over simple materials and technologies... But in the second half of the 60s the enforced bonds of historical heritage were cast off.

The exibition is certainly very powerful not so much for the oustanding quality of the works but for their unorthodox character. By assaulting and destroying consolidated views of the perceptor and creating in their place new ones, it teaches flexibility, and a new approach to art.

The show is also a collection of various materials and technologies. There are textile works done with folding, various layers stuck together, objects formed with cutting pieces of cloth, or combining textile with some other material.

Some of the most decorative pieces on show are Gábor Attalai's felt arches in various colours, and Judit Droppa's "pictures" made of polyesther that give an effect similar to graphic work.

An interesting work is Katalin Gulyás' "Immobile Movement" a series of reliefs photographed on linen, though the message does not come across quite clearly. The technique itself, photography on linen, opens up wide perspectives. Zsuzsa Szenes' composition "Holland Cover" is pregnant with meaning. In this work, everything, from television to guitar, is swathed in striped holland cover. Another piece on display by Szenes is an embroidered World War II gas mask entitled "What had been an everyday object is now an ornament", underlines our ambiguous relationship with objects.

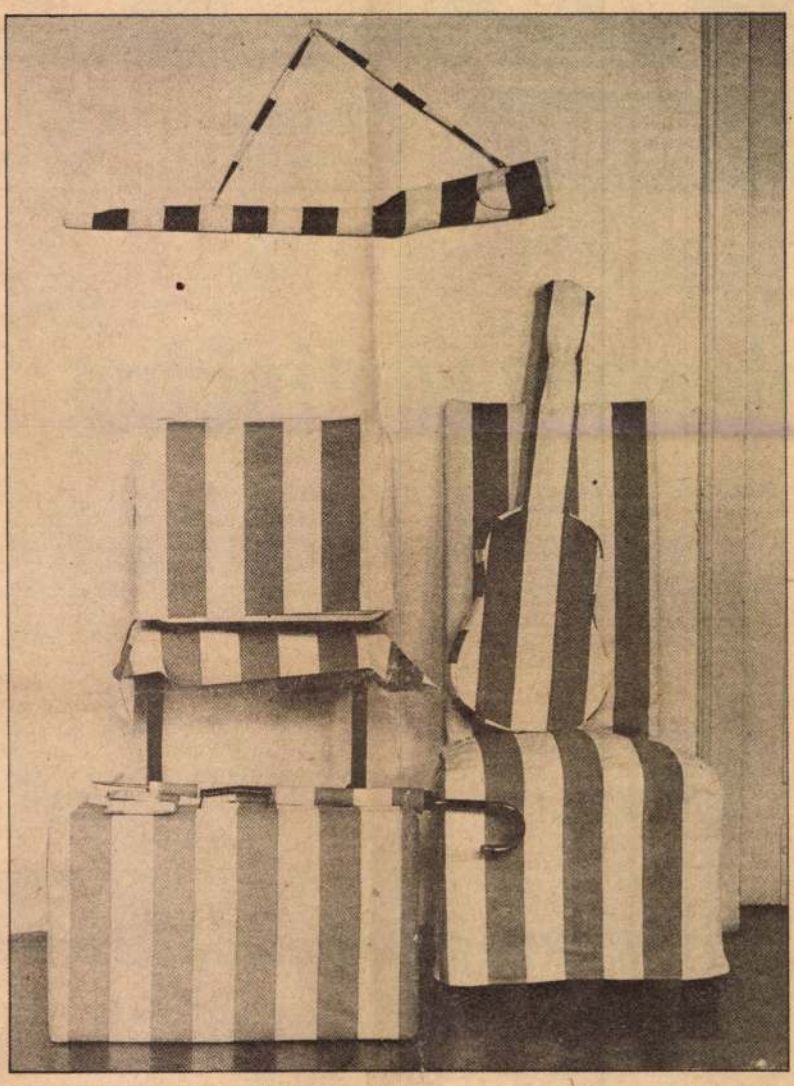

Zsuzsa Szenes: Holland Covers

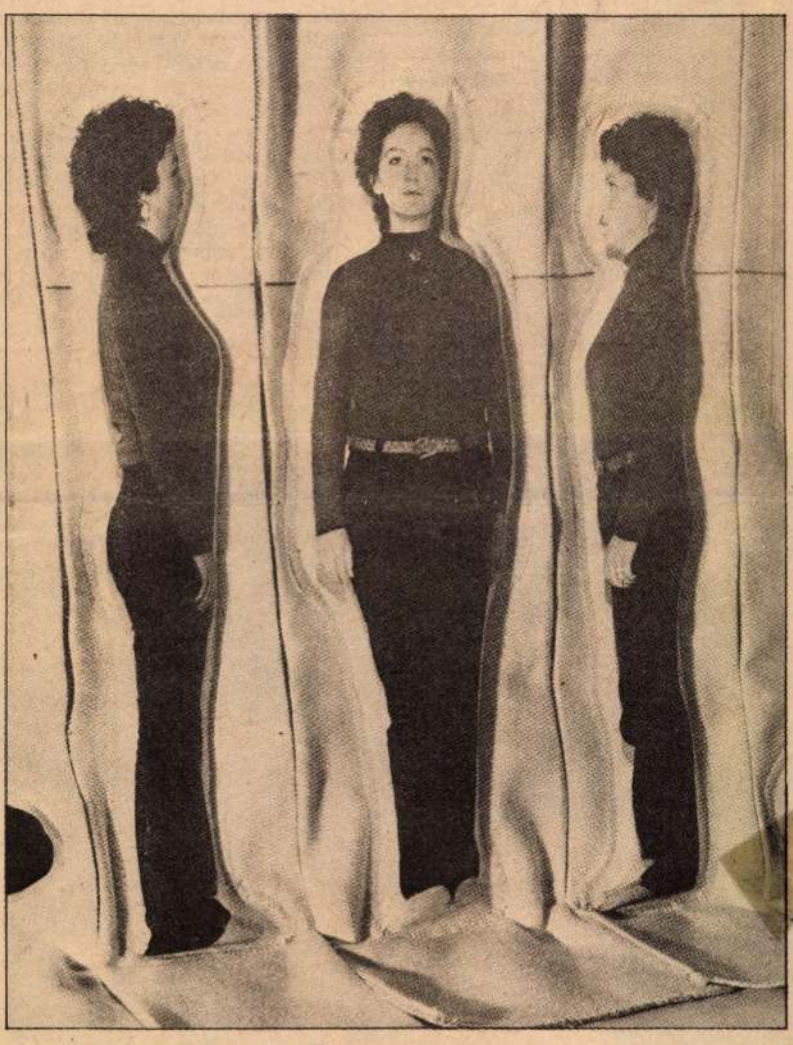

Katalin Gulyás: Immobile Movement

The aim of the organizers of the Show, in the Palace of Exhibitions, which runs through May 31, has not been some sort of "épater le bourgeois" attitude, but on the other hand an attempt to declare that soft, plane-like materials, until new present only as covers and fashion articles, become accepted as the materials of three-dimensional art. The exhibition has certainly shown that textile can abandon its previous roles and live a new life that involves more than the basic material of industrial art.

Botond Márai

NEWS

lachrichten

Wednesday, 20. 5. 1981
Vol. 15. No. 97 6,50 Ft

plomacy continuing

report on the latest position of President Assad.

In another development the increasingly strident public tones of Israeli Prime Minister Menachem Begin came in for fresh scrutiny Tuesday following his outburst Monday night against Saudi Arabia.

He made his impassioned denunciation of "a corrupt state, still living in the Middle Ages" as the United States was seeking Saudi help in solving the Lebanese missile crisis.

Western diplomats privately expressed astonishment at the attack and the scornful dismissal by Begin of any likelihood that Saudi Arabia could play a useful mediation role.

They felt it cut right across the efforts of United States peace envoy Philip Habib who at that time was in Damascus negotiating on the result of his discussions in Riyadh.

These diplomats found it hard to accept Shamir's contention that Begin's remarks "had nothing to do with Habib's mission."

Riksdag backs new cabinet

Stockholm/Sweden, May 19 (AP) — Outgoing Centrist Premier Thorbjorn Fälldin was restored to power in a crucial vote of confidence in the Swedish Parliament Tuesday.

Socialists and Communists voted against, giving 174 no-votes which was one less than the majority of 175 needed to topple Fälldin and force new elections. There were no defectors in his own camp, with all 102 Centrists and Liberal voting yes, and all Conservative members abstaining.

Fälldin and Liberal Party leader Ola Ullsten will present a minority Centre-Liberal cabinet Friday. The coaliton will command 64 Centrist and 38 Liberal seats and have the tacit support of the Conservatives in the 349-seat Parliament.

The Conservatives, with their 73 mandates the biggest non-socialist Party in the Parliament, left the coaliton over a tax reform dispute earlier this month.

The Conservatives have agreed not to obstruct the new minority government after receiving guarantees that it will carry out the policies agreed upon by the earlier coalition in its cabinet declaration of 1979 and a letter by Fälldin to Conservative Party leader Gosta Bohman.

Under Sweden's constitution, a new prime minister may form a minority government unless he is opposed by a majority in the 349-seat Riksdag (parliament).

Syrian envoy's press conference

Budapest, May 19 (MTI) — Syria wants peace, but it will continue to respond resolutely to any Israeli aggression in the future, Saddik Saddikni, the Syrian ambassador in Budapest, Tuesday told at a press conference at his residence here. For this reason, the ambassador added Syria will never bow to any American or Israeli pressure and refused to dismantle the ground-to-air missiles it has deployed to defend the Lebanese and Palestinian peoples and the Arab Deterrent Force in that country.

The Syrian ambassador spoke of rumours alleging secret agreement between Syria and Israel on some sort of "red line" which the Arab Deterrent Force in Lebanon is not to advance beyond. The ambassador dismissed such rumours as fictious. No such accord has ever been concluded, either directly or indirectly, he said, adding that this was concerned in a recently published official statement of the Syrian government. Such false allegations, combined with armed attacks, were designed to further mount internal tension in Lebanon, weaken the Palestinian forces and, in the long run, strengthen the American presence in the area.

PORTRAYING THE KENNEDYS FOR ABC-TV: James Franciscus, playing John F. Kennedy, and Jaclyn Smith, as Jacqueline Bouvier Kennedy, pause recently in Washington during filming of an ABC-TV movie on the couple. The film, tracing the courtship, marriage and political life of the couple, will be broadcast

reviews
g situation

uantitative and qualitative characteristics, as well as the number

SZENES ZSUZSA
Népszabadság (41)

TÁRLAT

Írás, titkosírás, koperta

Szenes Zsuzsa kollázsai és képes naplója

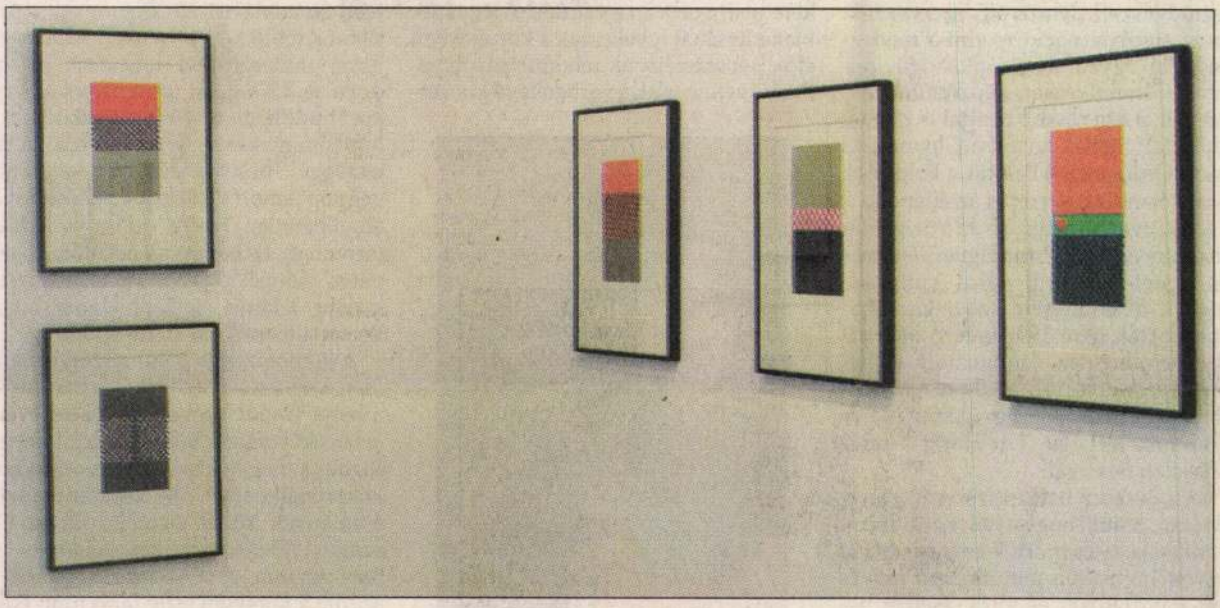

FOTÓ: BÁNHALMI JÁNOS

A hármas osztású lapokon két szélesebb mező egy keskenyebbet vesz közre

Hovatovább négy évtizede annak, hogy *Szenes Zsuzsa* barátságot kötött *Louise McCagg-gel*. Annak is jó húsz esztendeje, hogy a magyar textilművészet meghatározó személyisége, akinek eredeti műfajával párhuzamosan haladt a grafikai munkássága, az egyesült államokbeli Lansing-ben kiállította kollázsainak sorozatát. Az ötvenhat lapos anyag az amerikai szobrásznőnél maradt, aki időközben barátságot kötött *Böröcz Andrással*, a New Yorkban élő szobrásszal, aki pedig öccsével, *Böröcz Lászlóval* tavaly létrehozta a *2B Galériát* működtető alapítványt. Így került az óbudai házban kiállításra a *Kriptográfia* címet viselő kollekció, amely itthon marad a tárlat bezártával is. (Az időpontot úgy választották meg, hogy e bemutató mintegy hátterül szolgáljon a Budapest Galéria Kiállítóházában megrendezett nagyszabású emlékkiállításnak.)

A lakásnyi galéria belső szobájában kapott helyet az az anyag, amelyhez valóban a „kriptográfia", vagyis a titkosírás adhat kulcsot. Itt nemcsak Szenes Zsuzsa kézírását találni, hanem olyan négyzethálós lapokat, amelyeknek egy-egy kockájában betűk és számok kapnak helyet, sőt, vörös lázgörbe ível rajtuk keresztül. De itt vannak táviratnak vagy levélnek szolgáló borítékok, illetve kopertát idéző grafikák is. Azt írta Szenes Zsuzsa az egykori amerikai kiállításhoz: *„A boríték egy forma, akár egy ház, ami jelképezi azt az egymásra utaltságot, bensőségességet, amelyben az emberek élnek. De a boríték belsejében rejlő írott szöveg egyfajta ürességet szimbolizál."*

Valójában a „3" jelzetet viseli az a sorozat, amelynek A4-es méretű darabjai mind hármas osztásúak. Mégpedig vízszintesen tagolják a téglalapformát, rendszerint két szélesebb mező egy keskenyebbet vesz közre. Zömmel derűs színűek, olykor szintén négyzethálósak vagy kockamintásak, sőt: fotókból valók ezek a sávok. Itt-ott egy pötty, egy

Rajz a képes naplóból

szív, egy kereszt kap rajtuk helyet. Mintha ismeretlen nemzetek zászlói volnának.

Mindenki itt van, csak Zsuzsa nincs! Így summázta a megnyitó baráti közönségét egy látogató. A megjegyzés egyszersmind azt sugallta, hogy a tavalyelőtt eltávozott Szenes Zsuzsa a művei által igenis jelen van, jelen kell lennie. Mi több: itt van élete párja, *Erdély Miklós* is, a magyar avantgárd egyik legsokoldalúbb alakja. Nem kisrészt megint csak Louise McCagg jóvoltából, aki finanszírozta annak a – az eddig fiókban heverő – képes naplónak a reprint kiadását magyar és angol nyelven, amelyet e tárlat alkalmából a 2B Alapítvánnyal közösen jelentetett meg. E sárgult papírú könyvecskét, ha úgy tetszik, füzetecskét legalább olyan öröm forgatni, mint a tárlaton szemlélődni. Nem lehet találóbban fogalmazni, mint tette az előszavában *Kovalovszky Márta*: „Úgy érezzük, a Teremtés kezdeténél állunk." A *Házasságunk a Mikivel* csírájában mutatja meg annak a művészházaspárnak a kapcsolatát, akiknek otthona a Virágárok utcában immár legendás színhelye művészetünknek a huszadik század második felében. A kurta szövegekkel kísért, szellemes, játékos rajzok persze a címbeli frigyről, majd annak gyermekáldásáról szólnak. De a sűrű, sötét hajú figura – Miki, Mikici, Ciki – által megelevenedik a fiatal Erdély Miklós megannyi tulajdonságával és szokásával. Mi több: a rajzocskák visszaidézik az ötvenes évek legelejét, amikor készültek. Amikor a férfiak még hajtókát viseltek a nadrágjukon, időnként még porköpenyt is öltöttek. Lavórban mostak hajat, kokszkályhával fűtöttek, s az asztal négy lábát keresztpántok fogták össze. De csemegézzen tovább az olvasó, ha a kiadott ezer példány egyikéhez hozzájut a múzeumi könyvesboltokban. Vagy éppen a kollázssorozat kiállításán.

(Szenes Zsuzsa Kriptográfia című tárlata július 12-ig tekinthető meg péntekenként délután két és hat óra között, szombatonként délelőtt tizenegy és öt óra között a – III., Bécsi út 86.szám. I. emelet. 6. alatti – 2B Galériában.)

BOGÁCSI ERZSÉBET

Valami van a Lát-Határon

Szerdától szombatig: összművészeti fesztivál Szigetváron

Ez már a negyedik alkalom, hogy Szigetváron Lát-Határ címmel összművészeti fesztivált szerveznek. Bár az alapkoncepció szerint a rendezvény több egyenrangú fontosságú „pilléren" (filmművészet, képzőművészet, zene) áll, a legerősebb ezúttal is a zenei felhozatal: többek között a Ghymes, az Amorf Ördögök, DJ Palotai, a Belga és a Korai's Banditos szerepel az étlapon.

A fesztivál főrendezője az a Szigetvári Kultúr- és Zöld Zóna Egyesület, melyet a dél-dunántúli város kulturális életének fellendítésére szövetkező fiatalok hoztak létre 1998-ban. Azóta közel ötven kiállítás, szimpózium és három képzőművészeti alkotótábor megszervezése fűződik a nevükhöz. No és mindenekelőtt a Lát-Határ összművészeti fesztivál.

Mint Berkecz Balázs szervező hangsúlyozta, céljuk, hogy a helyi művészek és öntevékeny csoportok bevonásával a hagyományos és a mai modern művészeti irányzatokat és törekvéseiket bemutatva, értékes és érdekes programot hozzanak a régióba. Úgy gondolják, hogy a könnyűzenei és kísérleti jellegű, illetve a hagyományos művészeti ágak egyazon programsorozat keretein belül jól megférnek egymással.

Bár korábban a fesztivál több helyszínen – Szigetvár mellett Patapoklosin és több más környező településen – zajlott egyszerre, ezúttal a programok kizárólag a Zrínyi-várra és környékére, a Basa Sörözőre, a Bárka Galériára, a Zrínyi térre és a helyi mozira összpontosulnak. Szabadtéri kiállítási lehetőségként pedig ott van a vár fala. A jegyárak kialakításánál igyekeztek a környékben élők pénztárcájának teherbírását figyelembe venni: csak a várban lévő koncertekért kell fizetni (esténként 490 Ft-ot), minden más program ingyenes.

Csütörtökön lép fel a Persona Non Grata

A zenei programok közül a legvonzóbb név kétségkívül a Ghymesé (péntek). Az egykor rockot és régizenét játszó felvidéki társulat az elmúlt években a hazai világzenei szcéna legkeresettebb társulatává vált. De a maga műfajában a többi név is hasonló kaliberű: a hazai underground tánczenei színtér doyenje, Dj Palotai (csütörtök); az egykori buddhista főiskolások alkotta hiphopkommandó, a Belga (szerda); a teljességgel besorolhatatlan, leginkább gegpop Amorf Ördögök (csütörtök); az elnyűhetetlen Török Ádám és a Mini (szombat). És hát mindenekelőtt a hazai pálya előnyét élvező, saját bevallásuk szerint tekerős balkáni dubot játszó Persona Non Grata (csütörtök).

A komolyzenén belül a szervezők az idén a kórusokra helyezték a hangsúlyt, a helyi Tinódi Vegyeskar vezetésével a fesztivál keretein belül rendezik meg a Baranya megye kisvárosainak szokásos kórustalálkozóját. A képzőművészeti események közül kiemelkedik az Országos Elektrografikai Kiállítás és Szimpózium, és a szervezők reményei szerint a reggeltől estig tartó filmvetítések, a népi kézművesek kirakodó vására és foglalkozásai, valamint a Janus Egyetemi Színpad társulatának előadásai is komoly vonzerőt jelentenek. Az idén lesz „Civil Falu" is: a Levegő Munkacsoport, az Energia Klub, a Greenpeace, a Hulladék Munkaszövetség és sok más zöldszervezet szervezésében rengeteg aktuális, a környezetvédelmet és a környezetbarát életmódot propagáló programmal.

J. B. SZ.

HIRDETÉS

Szenes Zsarsa ipm, textil

Ipm. Váll.
bábjai

→ Gorka Géza ipm

MŰVÉSZET 1985/10/8

t ke- nál ültem ebéd után. Csengettek. tom, manapság fordítva kezdődik
ésko- Egy tíz év körüli kislány állt az az élet. A másik végén.

Szenes Zsuzsa

Szenes Zsuzsa: Nagycenk

marról lehetségek voltak. Más azonban egy forradalom felé haladni és más dolog olyan korszakban élni, amely egészen sajátosan szervezi meg a kultúrát. A Horthy-korszak kultúraszervező tevékenységének nem véletlenül vált jelképévé Pekár Gyula, aki azt tanácsolta a festőknek, hogy fessék meg a hősi halottakat a csatában, s ennek érdekében látogassák meg a hősi halottak családjait, nézzék végig a családi fényképeket, hallgassák meg a fennmaradt elbeszéléseket a hősi halott történetéről. S az sem véletlen, hogy Pekár Gyula eme fejtegetéseit idézve Gábor Andor a Bécsi levelekben csak ennyit fűz hozzá: „Esküszöm, ezt mondta ez a barom." De nemcsak Pekár Gyuláról van szó. Ő maga írói antitalentumával és esztétikai érzéketlenségével csak megkezdett egy utat, melyet azután sokkal de sokkal inteligensebben sikerült a Horthy-korszaknak továbbépítenie.

Ezért vélem úgy, hogy a számlát nem Hevesi Sándornak kell benyújtani, de nem is a mai irodalomtörténetnek, sokkal inkább annak az egész korszaknak, amelyről egyébként ugyancsak vita folyik az ÉS hasábjain. A *Jegyzőkönyv egy tanácskozásról* (Kiss Ferenc írása), valamint E. Fehér Pál *Megjegyzés egy jegyzőkönyvhöz* című cikke látszólag egyáltalán semmi kapcsolatban nincs a két világháború közötti drámairói vitával. Pedig a probléma azonos. Arról van szó, hogy a Horthy-korszakban igen szép számmal akadtak Pekár Gyulánál intelligensebb emberek, akik még a magyar művészettel is igyekeztek kapcsolatot teremteni. Ezek közé tartozott például Teleki Pál is. De hadd emlékeztessek itt egy Németh László-i gondolatra. Négalom ellentmondásairól nem szólhatunk — éppen ez a mozgalom kísérelte meg — s helyenként sikerrel — a korlátok áttörését.

Ez a harc tehát mindenütt folyt, váltakozó esélyekkel, de nyilvánvaló, hogy éppen a színház és éppen a drámairói művészet került a legnehezebb helyzetbe. Ha szériában játszották Herczeg Ferenc darabjait, ha nagy sikereket lehetett csinálni Harsányi Zsoltból, ha a modern külföldi irodalmat a XX. századi jólmegcsinált darabok képviselték jobbára (ki tud ma már például Birabeauról és a hozzá hasonlókról), akkor még Zilahy Lajosnak vagy esetleg Heltai Jenő Néma leventéjének lehetett helye, de az, ami 1919 előtt kezdődött, feltétlenül leparancsolódott a színpadról. Hozzáteszem, legtöbbször senki sem parancsolta le ezeket a darabokat formálisan. Az, hogy Lengyel Menyhért nem kapott színpadot vagy hogy Móricz kísérletei töredékben maradtak, semmiképpen nem adminisztratív intézkedések következménye volt, vagy csak kivételes esetekben nyúlt az ilyen intézkedésekhez a kormányzat. De létezett egy színházi közönség, létezett egy színházi hangulat, amely megtapsolta Molnárt és Herczeget egyaránt (korántsem akarom egy színvonalra hozni a kettőt), megtapsolta Bus Fekete Lászlót, s amelytől egyszerűen idegen lett volna a valódi magyar dráma.

Abban a világban, ahol a Színházi Élet ad hangulati aláfestést minden bemutatóhoz és a bemutató mögött történtekhez, amely pletykarovattal vájkál színészek magánéletében, és még mindig vi-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
1980 AUG 26

Szenes Zsuzsa
textiltervező iparművész

1021

Csíkos huzatkészlet

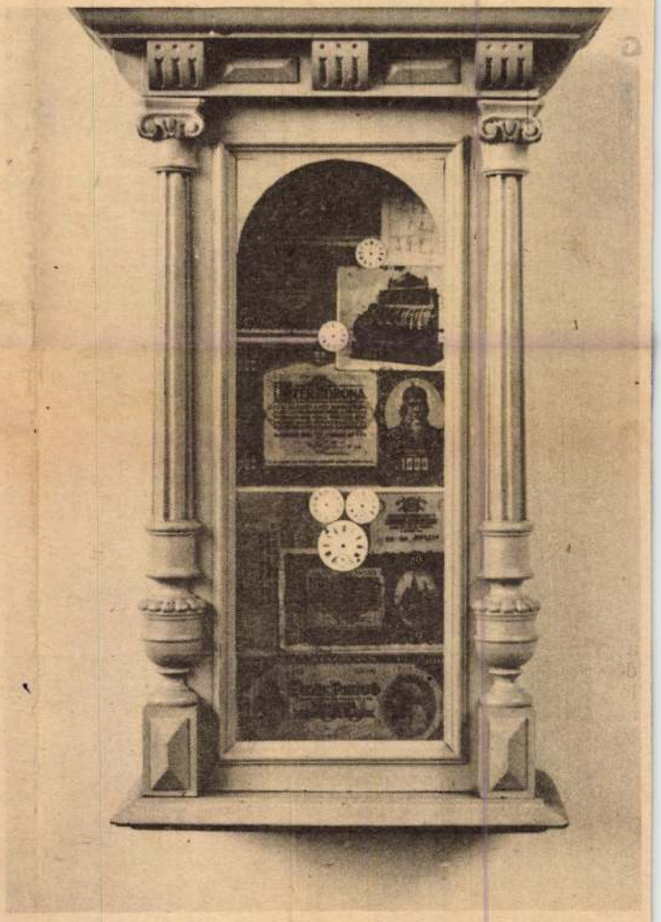

Pénzzel bélelt óraszekrény

Textiltagadó textiles

Szenes Zsuzsa kiállításáról

Immár állandósuló hagyománya a székesfehérvári István király Múzeumnak, hogy évente megismerteti látogatóit a jelenkori magyar textilművészet egy-egy illusztris képviselőjével. A napokban megnyílt kiállítás Szenes Zsuzsa munkásságát mutatja be.

Szenes Zsuzsa azok közé tartozik, akiknek jelentős szerepe van abban, hogy a magyar textilesek eredményeire a hetvenes években nemzetközileg is felfigyeltek. Annál meglepőbb, hogy székesfehérvári kiállítása mintha a választott anyagból való kiábrándulást mutatná. Hagyományos textilmunka voltaképpen egyetlen egy akad a teremben, egy ízléses, praktikus, különböző lakberendezési tárgyakat borító zöld-fehér csíkos huzatkészlet. Funkciója világos, megoldása példásan egyszerű, igazán nem szorul semmiféle kommentárra. Eléggé magától értetődőek a babot, krumplit, hagymát, s más éléskamrai javakat tartalmazó zacskók is, bár az esztétikumnak semmiféle olyan jele nincs rajtuk, ami megindokolná, hogy valamelyik háztartásból milyen úton-módon kevereődtek éppen egy múzeumba.

A textil alkalmazásának bizonyos humoros, karikaturisztikus felhasználására is találunk példákat. Ezekben az a humor — ha ugyan annak lehet nevezni —, hogy az anyag olyan formában jelenik meg, amire a valóságban teljesen használhatatlan. Szivárványos, rongyszőnyegszerű csíkokból katonai őrbódét, illetve gázálarcot készít a művész, gondos kalauzként a címben is célozva rá, hogy itt most a használati tárgy dísztárggyá alakulásának lehetünk tanúi. A baj csak az, hogy nehezen tudunk elképzelni környezetet, ahol ezek a tárgyak díszként funkcionálhatnának, meg aztán ehhez kevés is a tekintetvonzó látványosság rajtuk. Még leginkább akkor közeledhetünk ezekhez a művekhez, ha a célszerűtlenséget csúfoló fricskamozdulatok eredményeinek fogjuk fel őket. Így készül borotvapenge lila filcből, s így kerül takaros hálósipka egy közönséges téglára. Nagy kérdés azonban, hogy a kiválasztott hatás arányban áll-e a létrehozás munkaigényességével, avagy egyáltalán alkalmas matériája-e a textil az ilyesfajta, nem túlságosan eredeti szellemeskedésnek.

De még mindig jobban jár a néző, ha Szenes Zsuzsa mestersége határain belül marad. Mert szöveggel kommentált rajzaiban semmi esetre sem fedezhetünk föl többet műhelytanulmánynak tán hasznos, de a nyilvánosság számára tökéletesen érdektelen jegyzetlapoknál. Fotói sem érik el egy átlagos amatőrkiállítás színvonalát, még akkor sem, ha sejtelmesen semmitmondó aláírásokkal ellátva, tizenötször egymásután megismétel egy-egy archívfelvételt.

Félő, hogy Szenes Zsuzsa az anyagszerűtlen textil és a fricskamutogatás alkalmazásában arányt tévesztett. Az ilyen kiállítások leginkább az őszintén érdeklődő, igazi értékeket váró nézőket fricskázzák, akik, ha sorozatban érik őket ehhez hasonló hatások, idővel bizonyára könnyű szívvel lemondanak a tárlatlátogatás szép szokásáról.

Á. Sz. J.

HALÁLOZÁS. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett édesanyám, anyósom, nagymamánk, dédnagyanyánk és rokonunk, **ÖZV. SCHINDLER ANDRÁSNÉ** hosszas szenvedés után 81 éves korában elhunyt. Temetése 1980. aug. 28-án, csütörtökön du. **fél három** órakor lesz a sóstói katolikus temetőben. **Gyászoló család.** 4999

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik szeretett halottunk, **ÖZV. SÜVEGES JÁNOSNÉ** temetésén részt vettek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, részvétükkel mély fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. **Gyászoló család.** 4945

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Megköszönjük mindazon rokonoknak, ismerősöknek, munkatársaknak, akik **GEDA ANDRÁSNÉ** temetésén részt vettek, sírjára koszorút vagy virágot helyeztek, fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. **Gyászoló család.** 4868

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak a rokonoknak, ismerősöknek kollégáknak, akik drága halottunk, **PETZ JÁNOS** temetésén megjelentek, és ott a kegyelet virágait elhelyezték, részvétükkel mély fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. Külön köszönetet mondunk a Székesfehérvári Bútoripari Vállalat vezetőinek és dolgozóinak. **Gyászoló család.** 4954

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik férjem, édesapánk, nagyapánk, **BATA KÁLMÁN** temetésén részt vettek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, vagy valamilyen formában részvétüket nyilvánították. **A gyászoló család.** 4955

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik drága halottunk, **NOFITZER JENŐ KÁROLY** hamvasztás utáni búcsúztatásán megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek. **A gyászoló család.** 4961

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik drága halottunk, **BÓDI JANKA ILONA** temetésén megjelentek, sírjára virágot helyeztek, részvétükkel fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. **A gyászoló család.** 4975

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik drága halottunk, **KŐVÁRI ALBINNÉ** temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, részvétükkel mély fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. **Gyászoló család.** 4979

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik **ZEMANEK NÁNDOR** temetésén részt vettek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, mély fájdalmunkat részvétükkel enyhítették. **Gyászoló felesége és rokonai.** 4984

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik férjem, édesapánk, apósunk, testvérünk **SZABÓ VNCE** temetésén részt vettek, koszorúval és virággal enyhítették fájdalmunkat. **Gyászoló család.** 005 974

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Köszönetet mondunk mindazoknak, akik szeretett férjem, édesapám **LIPPAI ISTVÁN** temetésén részt vettek, sírjára koszorút, virágot helyeztek és fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. **Gyászoló család.** 050 959

Felvételre keresünk

kubikos, betanított segédmunkás, segédmunkás, ács, kőműves.

dolgozókat MÁNY, NAGYEGYHÁZA, és PUSZTAVÁM munkahelyeinkre.

Jelentkezés: VEGYÉPSZER ÉPÍTÉSI IGAZGATÓSÁG fenti munkahelyein, valamint központi munkaügyi főosztályunkon (Budapest XIII., Szt. István krt. 22. I. 10.)

Értesítjük kereskedelmi partnereinket,

hogy kirendeltségünk évi vagyon megállapító leltára miatt 1980. augusztus 28-tól szeptember 3-ig az áru kiszállítását és a göngyöleg átvételét szünetelteti.

Szíves megértésüket kérjük:

BADACSONYVIDÉKI PINCEGAZDASÁG DUNAÚJVÁROSI KIRENDELTSÉGE, Petőfi S. u. 13.

151 251

HÁZASSÁG

x 57 éves, 182 cm magas, szemüveget viselő, nyugdíjas, özvegyember megismerkedne **HÁZASSÁG** céljából káros szenvedélyektől mentes, kedves, szerény otthonát szerető, magányos, özvegy vagy elvált asszonnyal, 45—50 éves korig. Saját kertes házam van. Lehetőleg fényképes bemutatkozó levelet kérek. „Megbecsülés, szeretet 4994" jeligére a Kiadóba. 4994

x Megismerkednék hozzámenő hölggyel **HÁZASSÁG** céljából. 70 éves intelligens nyugdíjas vagyok. Szfváriak előnyben. Választ a Kiadóba: „Nehéz egyedül 4956" jeligére. 4956

x 53 éves nő, társaság hiányában szeretne megismerkedni minden káros szenvedélytől mentes, egyszerű szakmunkással **HÁZASSÁG** céljából. Kőműves és özvegy előnyben. „Őszirózsa 4976" jeligére a Kiadóba. 4976

x 40 éves, 167 cm magas, özvegy férfi, 3 szoba, összkomfortos lakással megismerkedne egyedül élő özvegy asszonnyal, 28—35 éves korig **HÁZASSÁG** céljából. „Szeptemberi találkozás 4869" jeligére a Kiadóba. 4869

— Vonzó megjelenésű, filingrán, szőke, 25 éves tanárnő megismerkedne gyermektelen, diplomás férfival **HÁZASSÁG** céljából. Kétéves kislányom, lakásom van. Lehetőleg fényképes válaszokat: „Főnix" jeligére a dunaújvárosi Hirdetőbe várom. 004 126

— Megismerkednék **HÁZASSÁG** céljából 25—35 éves nővel. Egy vagy két gyermek nem számít. „Piros rózsa 51417" jeligére a Hirdetőbe. 051 417

— 42 éves, barna, magas férfi megismerkedne hozzávaló elvált, vagy özvegyasszannyal **HÁZASSÁG** céljából, 36 éves korig. Egy gyermek nem akadály. „Anyagiak rendezettek" jeligére a Hirdetőbe. 051 409

SOROS HIRDETÉS

— Az Élelmezésipari Dolgozók Szakszervezetének velencei gyermek üdülője 1980. szeptember 15-től 1981 április 30-ig 60—70 fő részére turnusonként vállalati

EXPRESS-HIRDETÉS

JÁRMŰ

x ZJ frsz. **TRABANT SPECIAL** sürgősen eladó. Megtekinthető: hétfőtől péntekig 18—20 óráig, Szfvár, Sebes I. u. 17/B. X/43. 4992

x Jó állapotban levő UN frsz. **TRABANT** eladó. Érdeklődni: du., Borbély, Szfvár, Rádió u. 15/a I. 4. 4997

x ZF frsz. **TRABANT** Speciál igényesnek eladó. Érdeklődni: egész nap, Szfvár, Kisteleki u. 6. 4988

x IR-es jó állapotban levő **TRABANT** Combi eladó. Érdeklődni: Szfvár, Benke F. u. 6. X. em. Bárkovich, 15.30 után. 4986

x TS 250-es **MOTORKERÉKPÁR** eladó, Sárszentágota, Rózsa u. 7. 4985

x Kitűnő állapotban levő **JÁWA** 250 típusú motorkerékpár, 3 éves műszakival eladó. Érdeklődni: Szerdán 15—19-ig, Szfvár, Nefelejcs u. 7. 4981

x ID frsz. **SKODA S** 100-as eladó. Érdeklődni: Mór, Vásártér 25. Lincz István. 4980

x IY-os **ZASTAVA** új műszakival eladó. Kőrösi, Velence, Tavasz u. 15. Telefon: 88. délutáni órákban megtekinthető: 4978

x IF-es 412-es **MOSZKVICS** szgk. jó állapotban 1982-ig érvényes műszakival eladó. Érdeklődni: 17 h után, Szfvár, Kovács S. u. 13. IX. 1. 4934

— UN-es **VOLGA** M 21, egy évig érvényes műszakival eladó, és egy új kormánytengely is. Lepsény, Vasút u. 57. 050 984

— 1983-ig műszakizott UL-es **ZSIGULI** Combi eladó. Megtekinthető: Szfvár, Lövölde u. 3. II/4. Bármikor. 050 982

— UD-s **TRABANT** eladó. Érdeklődni: Szfvár, Pancsovai u. 3. 15 óra után. 050 979

— IR-es **ZSIGULI** eladó. Érdeklődni: 18 órától, Szfvár, Huba u. 20. 050 978

— UE frsz. 1200-as **ZSIGULI** 82 novemberig vizsgázott, eladó. Szfvár, Vendel u. 19. 18 órától. 050 973

— Friss műszakival UI-s **WARTBURG DE LUXE** eladó. Trabantot beszámítok. Érdeklődni: 17 órától, Szfvár, Mikszáth K. u. 11. VII/1. 050 970

x Az Országos Szakipari Vállalat felvesz a Paksi Atomerőmű, a Szekszárdi Húskombinát egyéb kiemelt beruházások sz

Szenes Zsuzsa, Textilművész

L: Tóth Sándor

Szenes Zsuzsa: Bemutatjuk Tóth Sándor grafikáit 12

Élet és Irodalom, Bp. 1985. jan. 11. XXIX/2.

Szenes Zsuzsa

Érdemes művész

SZENES ZSUZSA

Munkácsy Mihály-díjas iparmű-
vész;

Magyar Nemzet 1986. IV. 3.

Kenes Zsuzsa iparnüvész

a Magyar Népköztársaság
érdemes nüvésze kitüntetést
kapott

Népszabadság, 1986. IV. 3

Szenes Zsuzsa kiállítása a Műcsarnokban

Magyar Hírlap 1985. VI. 18.

A szomszéd rétje zöldebb?

Titokzatos megoldások

IMMÁR ÉVTIZEDES szenzáció a magyar textilművészetben, hogy a fonó-szövő-varró asszonyok (és urak) fellázadtak a konzervatív két dimenzió, a konzervatív használati tárgyság, a konzervatív gondolattalanság és közlésnélküliség ellen. Magyarán: *nem találták elégségesnek a textilművesség hagyományos, iparművészeti határait* ahhoz, hogy keretei közt megvalósíthassák újszerű gondolataikat és ötleteiket. Tegyük hozzá: nem isteni sugallatra tették egymagukban. Ugyanilyen vagy hasonló *forrongás, átalakulás* volt a honi kerámiában és kisplasztikában; no meg a világ képzőművészetében is: *gyors egymásutánban virágzott ki és hervadt* el az op-, a pop-, a koncept-, a minimál-, a land-, s a még ki tudja, milyen -art, melyek aztán néhány év késéssel hozzánk is begyűrűztek. S néha akkor szökkentek itthon virágjukba, mikor odakint már hervadtan kókadoztak. Mindez szépen bevonva a *stílnosztalgia* mázával, amely többnyire a *neoszecesszió* vagy a *neo-fin-de-siécle* divathullámával érkezett.

Ezért még évtizedes rálátásból sem könnyű elválasztani az ocsútól a búzát, s egyértelműen megállapítani, kijelenteni: *ki volt a divat hullámlovasa, s kit feszítettek belülről valódi kínok*, a művészi közlés, az áhított megújulás-megújítás, a kétségek és bizonyosságok kínjai. Mert néha úgy tetszett (s ma sincs másképp), hogy a művészek egy részét csupán a puszta ötlet játékossága, pillanatnyi érdekessége késztette arra, hogy átsasszézzon a maga műfajának tarlójáról a szomszéd szépen zöldellő rétjére. Ahogy Szenes Zsuzsa tette éppen tíz éve, mikor gyapjúsapkába öltöztetett egy szabványtéglát. Még a filozófikusabb megoldások is gyanúsak lehettek (mint a téglával egykorú, gyapjútűzésű gázálarc), ha a cím rájátszott az objektre: *Ami korábban használati tárgy volt, most disz.* Vagy az őrbódé (zsargonban *fakabát*, akárcsak, aki benne áll) gyapjúkabáttal való felöltöztetése, ami már *túlmutat az objekten az environment felé*, mert a felnagyított, megsokszorozott objektek törvényszerűen environmentté szerveződnek.

S AZTÁN? Hogyan tovább? Hogyan, ha a művész úgy érzi, hogy kimerültek a közléslehetőségek abban a tartományban, ahová önszántából felfedező útra merészkedett; ha tisztességesebb annál, hogysem évekig önismétléssel váltsa aprópénzzé tehetségét és az újdonság korábbi varázsát; s ha az utána következő nemzedék még újabb kísérleteivel nem tud vagy nem akar azonosulni?

Szenes Zsuzsa művészi válaszának metakommunikatív jelentése elgondolkoztató. Hasonlít ugyanis *Kazimir Malevics* gesztusára, aki a tízes-húszas évek fordulójára jutott el a konstruktivizmus végpontjához, a fehér alapon fehér négyzet megfestéséhez, s ekkor felmérte, hogy azon az úton nincs tovább, az ecsetet le kell tenni, most már csak a tollnak lehet dolga. (Mármint festés helyett az írásnak.) Szenes Zsuzsa is mintha efféleképpen viselkedne: rajzol, ragaszt, firkál, radíroz, s (Malevicsénél technicizáltabb korunkban) fotózik, videózik.

Az ötletek fanyarabbak, keserűbbek, a megoldások titokzatosabbak, nehezen vagy egyáltalán nem hagyják megfejteni magukat, esetleg nincs is megfejtésük. *S a művek közt mind kevesebb a textil.* A szomszéd rétje is tarló, most már szemhatárig; és sehol sem látni Ariadné fonalát.

Kenessei András

hallani törvénysértő, vagy legalábbis hibás határozatokról, az ügyintézés lassúságáról, a hozzáértés hiányáról.

Nem légből kapott vádak, jócskán találni példát rájuk. Ezért is meglepő, de tény, hogy a gyámos határozatoknak a statisztika szerint csupán 1,7 százalékát támadják meg az érintettek. Az államigazgatáson belül még mindig ezen a területen történik *a legkevesebb* törvénysértés. Más kérdés, hogy itt minden hiba *triplán* számít, mert a szakszerűtlenség, a felületesség, netán az indulatok elhatalmasodása emberek sorsát törheti ketté.

Bajban van a család intézménye. Ezért nem csoda, hogy a családvédőkre szinte elvégezhetetlen állapítása szerint nehezíti a helyzetet, hogy a pedagógusok tehermentesítését szolgáló miniszteri utasítás is azt sugallja: a gyermek- és ifjúságvédelem *egyre kevésbé* számíthat az iskolára.

Egymás munkájáról keveset tudva, sokszor párhuzamosan dolgoznak a családért mindazok, akik összefogva, a mainál jóval hatásosabban tehetnének érte. A szervezeti hovatartozás *tisztázatlan*, amit igazol az is, hogy a fővárosban a *„meseosztályok"* — azaz a művelődési-egészségügyi és sportosztályok — körébe tartoznak a gyámhatóságok. Vidéken viszont az igazgatási osztályokon belül dolgoznak. A járások megszüntetésekor megszületett a döntés: a megyei tanácsok szakigazgatási szerveinél „a munkanapjainkra. Bár... Az Árvaszék elnöke egykor nem alárendelten, hanem *független vezetőként* tevékenykedett, s ez önmagában is *tekintélyt* adott az Árvaszéknek.

Mostanában arról hallani, hogy legjobb lenne az egész gyámügy „vonalat" lecserélni valami másra. Alighanem hiba lenne az ismeretlen felé elindulni, hisz a jelenlegi szervezetet erősítve, tekintélyét megadva — úgy tűnik —, közelebb a gyógyulás. Ehhez persze, jobb munkakörülmények, egyértelműbb jogszabályok és szervezeti rend, és valamicskét pénz kell. Ez a munka mással nem helyettesíthető. Amíg nincs kiút, gyerekek és szüleik mennek tönkre, s ez az, amiről egy még oly alapos vizsgálat sem nyújthat adatokat.

Gazsó L. Ferenc

Jó hatású a jelenlét

Apák a szülőszobában

Kedvezőek az „együttszülés" első tapasztalatai a MÁV Kórház és Központi Rendelőintézet szülészeti és nőgyógyászati osztályán, ahol lehetővé tették, hogy az apa jelen lehessen, amikor felesége szül. Miként *dr. Marton István* főorvos elmondta, sok ilyen szülés azonnali és későbbi hatásának elemzésekor megállapították: ez a mód előnyös mind a szülő nők, mind a család számára.

A kórházban előzőleg megteremtették az ilyen szülés feltételeit. Egyágyas szülőszobákat alakítottak ki, s a terhesgondozáson megjelenő asszonyok tájékoztatást kaptak az „együttszülés" lehetőségéről.

A Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Intézetének munkatársai felméréseket végeztek ezekben a családokban. Megállapításaik, csakúgy mint az orvosok észlelései, megerősítették a külföldi ilyen tapasztalatokat: jó hatású az „együttszülés". Ezért egyre növekszik azoknak a házastársaknak a száma, akik igénylik, hogy az apa legyen jelen gyermeke születésénél.

(MTI)

Színháztechnikai napok

Színháztechnikai napok kezdődtek hétfőn a Magyar Állami Operaházban. A háromnapos rendezvényen mintegy félezer szakértő: hazai és külföldi építész, színházi, műszaki és gazdasági szakember vitatja meg a színházrekonstrukciók tervezési és kivitelezési tapasztalatait. Az esemény ideje alatt az Operaházban színháztechnikai bemutatót is tartanak, amelyen mintegy 30 külföldi és hazai cég ismerteti műszaki újdonságait.

A tanácskozást *Somogyi László* építésügyi és városfejlesztési miniszter és *Vajda Zsuzsa*, a Művelődési Minisztérium tervezési és beruházási főosztályának osztályvezetője nyitotta meg. *(MTI)*

SZENES Zsuzsa

"A textil mint plasztika erőteljesen hozzájárult a pop és a concept art elterjedéséhez is. E téren a legtöbbet talán Attalai Gábor, Szenes Zsuzsa, és a fiatalabbak közül Gecser Lujza, valamint Kelecsényi Csilla tette."

KOVÁCS Péter: Mulandó anyagok. In. Életünk, 1985/10. 924.p.

Szenes Zsuzsa, textilművész

L: Attalai Gábor

Torday Aliz: Magyar art 13.

Élet és Irodalom, Bp. 1985. nov. 15 XXIX/46

Szenes Zsuzsa

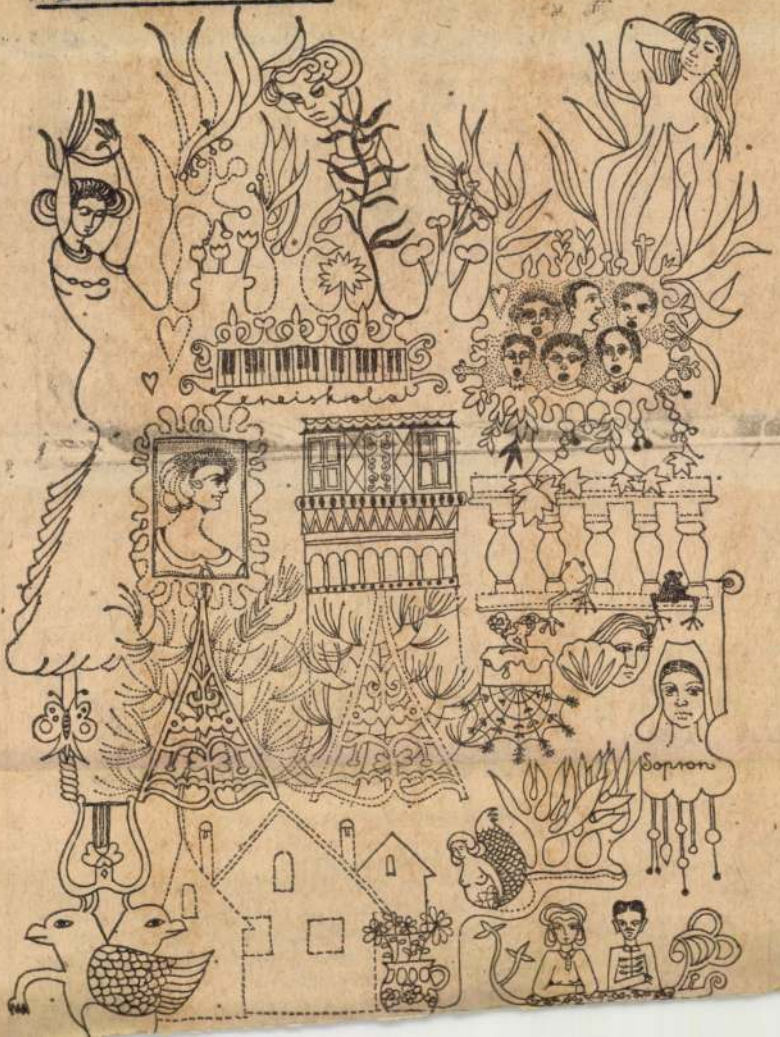

Szenes Zsuzsa rajza

badon
örnye-
t még
egyen

cióra. A szomszédnak már egészen jól megy. A kakasülőt pedig javában faragja egy ismert faszobrász.

Plattensee

en so-
kodás-
tve kí-
özé —
os kis
, hát

nem a tóba ömlik majd. A kocsinkat (nemrég vettük, Gáll Pista hozta le a tetőcsomagtartón) ugyancsak nem a partközelben mossuk le, így nem kell tartanunk szegény, tóért szenvedő har-

át a gállpistán. A keszthelyi mólót csak holdvilágos időben látni vel , de Siófok éjszakai fürdőzőit mindig behozza.

Ilyenkor tiszta a víz. Tiszta sötét. És csöndes. Innen, a szepezdi hegyről úgy érezni, hogy meghitt kettesben vagyunk. A tó és én. A szomszéd tyúkja alszik, a borkimérőket is bezárták. Csak bentről szűrődik ki a tévé hangja: „Ki ek van erre..." Igaz is, holnap kicserélem a reflektorban az izzót. 500 Wattos is elég lesz bele.

ROVA

TÁR

z ő nemök szerint, a barmok szerint; és a földnek minállatjai közül az ő nemök kettő-kettő menjen be hozmaradjanak.
(Biblia; Mózes 1., 6. 20.)

tkertje.

az elmúlt évtizedekben 1 612 600-szor bődült el."

... avagy:

— *Miért van piros szeme az elefántnak?*
— *Hogy el tudjon bújni a cseresznyefán.*

ZOLNAY LÁSZLÓ: KINCSES MAGYARORSZÁG, 1977.: „Herberstein Zsigmond, I. Ferdinánd király művelt, literátus diplomatája szerint ... barmokban annyira bővelkedik Magyarország, hogy megcsodálhatod: honnan ered a marháknak és juhoknak ez a szapora bősége..."

B. BRENTJES, 1976.: „... a meleget kedvelő szürke fülesnek a mérsékelt égöv aligha tetszhetett..."

... avagy:

... cseresznyefán elefántot?

Élet és Irodalom, Bp. 1979. dec. 22.
XXIII. évf. 51-52. sz. 30. lap.

SZENES Zsuzsa (textil)

FITZ Péter: A magyar textil kalandjai I. 1029-1030.p.

...eszek Kovalovszky Márta szerint: „a textilműfajban is meghono-
...a konceptuális objekt fogalmát". A meghonosítás útjai eltérőek voltak:
...enes korábbi technikai eszköztárát (gyapjúhímzés) változtatás nélkül megtartva
olyan tárgyakat, tárgyelemzéseket hozott létre, ahol a mű új, átlényegített, konceptuális szférába emelkedő alkotássá vált. „Ami korábban használati tárgy volt, most dísz" — kihímzett gázálarc — vagy a „Hideg ellen általában" ugyancsak gyapjúhímzés technikájú, csíkos katonai őrbódé létrehozásával olyan gondolat-érzés együttest tudott megfogalmazni, mely szóban rögzítése csak nehézkes körülírásokat eredményezne. Vagyis ezen tárgyak befogadói hatásmechanizmusai pontosan úgy viselkedtek mint minden művészeté: gondolati tartalmuk csak ebben a formában (anyagban, megvalósításban) hatnak egész, végleges, autonóm alkotásként. Ez a törekvés még egyértelműbb a „Huzat" című environment esetében. Szürkészöld — fehér sávos huzat borít jól ismert, praktikus, valóságos használati tárgyakat (szék, bőrönd, gitár, puska, ernyő, tv készülék, könyv). Ilyen tárgyakat időnként a való életben is ellátnak huzattal, de ebben az együttes „egyenruházatban" (rabruhában), feloldódik a tárgyak mindennapos valóságérzete. s helyébe lép a hiány-jelenlét disszonáns kettőssége. A tárgyak elidegenednek tőlünk, uniformizálódnak, használatuk értelmetlenné és lehetetlenné válik, másfelől pedig nyomasztóan jelen vannak, leplezettségük ellenére létező, átlényegített valóságszeletek.

Szilvitzky a gyapjúhímzésnél puritánabb anyagi és technikai eszközöket használt. Iparilag előállított alapanyagokból (lenvászon, habszivacs stb.) hozta létre a geometrikus „textilabsztrakciót", mértani alakzatok, sík és térformák, Körner Éva szerint a minimal arttal rokon műveit. Képi, fogalmi világa, rendszerének párhuzamai fellelhetők a képzőművészetben is, a differencia pusztán anyagi.

Minden kétséget kizárva az 1977-es év velemi főműve Szene… volt. Beke László leírása szerint: „A Cella egy (meglehetősen hanyagu… zett (szűkös) tér (=environment), mely áll egy asztalból, egy székből és egy fek… ből — mindhárom bútordarab egyetlen összefüggő durva juta-(zsák)vászonnal le-takarva —, valamint a helyiség hátsó falát csaknem teljesen elfedő fényképből, amely egy háttal álló fiút ábrázol, megközelítőleg életnagyságban."

A „Cella" zárt egység, a szemlélő valóban csak szemlélheti, belépni nem tud. A durva zsákvászonnal burkolt tárgyak (bútorok) semmi teret nem hagynak szabadon emberi létezésre. A teret a túlsó végén lezáró illuzórikus távlatot adó fotón a háttal álló fiú sem igazi résztvevője ennek a fullasztó, leples szobabelsőnek, inkább a feltételes külvilágban helyezkedik el. A zsúfoltság és ez az illuzórikusan csatolódó külső tér hozza létre az egész environment pszeudo-perspektíváját. Minden emberi léptékű és valóságos, jelenlévő, de minden tárgynak, tárgyviszonynak van valami megfoghatatlan, megváltozott arányrendje. A fiú, a kert, a jelenlét-hiány kettős érzetét kelti, mint a gondosan-rendetlenül letakart (megvédett?) szobabelső.

Szenes Zsuzsa enteriőrje kettős térérzetet kelt, olyan belső tér (enteriőr), amely kétszeresen foglalja magába a külső teret is (exteriőr): először valóságosan — a cella nyitott oldalán túli tér —, és a fotón látható illuzórikus tér. A bizonytalan pszeudo-lét (a fiú tere, a cella belső, torzított tere) puritán eszközökkel létrehozott plasztikai — tehát térbeli — és textilművészeti (anyag, burkolás, idea) megfogalmazása.

„Ez az a pont, amikor nyilvánvaló, hogy a hagyományos ‚iparművészet' kategó-

Szenes Zsuzta

Érdemes (művék

Ne. Hirlap
1986. IV. 3.

Szemes Zsuzsa

Kiállítás Fehérvárott
a Cok István Galériában

Magyar Nemzet 1987. 1. 23.

Szenes Zsuzsa, uporművész

L: Csányi Árpád

— : Díjak, kitüntetések — 1986 8.

Élet és Irodalom Bp. 1986. ápr. 4. XXX/14

Szenes Zsuzsa, textilnő vén

L: Szerényi Gábor

Szenes Zsuzsa: Bemutatjuk Szerényi Gábor rajzait. 12

Élet és Irodalom B.n. 1986. máj. 30. XXX/22

Kościuszko-történetet nyilvánosan fo-
lozva adja elő, ha előadja. S hogy a függőágya mellett volt az árnyékszék a birtokán? Eszébe juthat ilyesmi egy írónak? Ezt is a forrásokban találtam, mint sok egyebet, ami JRN-t felháborítja.

Soha nem jutott volna eszembe, hogyan fest Józef Poniatowski herceg, amikor exhumálják — a korabeli források írják le. Nem én foglalkozom monomániásan Pepi herceggel, hanem egy szerencsétlen, alkoholista szereplőm, aki nagyon szerethette valaha, ha enynyire fáj neki a veszte. Én nem tudnék és nem is mernék olyat kitalálni, hogy a zsidó Glücksberg bemegy a templomba Boguslawski esküvőjén — két forrás említi helytelenítőleg. JRN kontextusukból kiszakított mondatokat idéz úgy, mintha azok nem a szereplők, de a szerző véleményét tükröznék; mintha az Ősökben Mickiewicz álláspontját például Novoszilcov szavai adnák vissza, mintha Ottó és Biberach szövegei a Bánk bánban Katona közvetlen megnyilatkozásai lennének.

JRN előráncigál néhány, a regényben epizodistánál is kevésbé súlyos figurát, és azt követeli, hogy teljes előéletükről írjak. De én nem történelemkönyvet írtam. Például nálam Staszic annyiban érdekes, hogy nem támogatja Boguslawski felvételét az Akadémiára. Tény, hogy kétszer nem támogatta. Ő volt akkor a Tudományos Akadé-

a színház egyik karnagya, terme-
szetesen szerepel). Lelewel 1818-
ban, 30 évesen érkezik Vilnába
Varsóból, de a színházhoz és Bo-
guslawskihoz nincs köze, így nem
szerepelhet. Akit érdekel, nézzen
utána a lexikonokban, hogy a
JRN által fejemre olvasott nagy
emberek a tízes években éppen
hány évesek.

E csúsztatásnak egyéb következménye is van. A korszak gazdasági fellendülése nem a tízes, hanem a húszas évek közepén tetőzött. Megírja ezt Szymon Askenazy, a nagy lengyel pozitivista történész Polska—Rosja 1815—1830 című könyvében, amelyet a British Encyclopaedia felkérésére írt, tehát angolul is hozzáférhető. Nem egyetlen emlékiratból merítettem, mint JRN véli: a legfontosabbak Dmochowski, Niemcewicz, Wójcicki és a JRN által ismert Kozmian műve. Természetesen végigolvastam az IBL könyvtárában (a Staszic-palotában) a Gazeta Warszawska és a Gazeta Korrespondenta Warszawskiego fellelhető példányait. A regényben nem hallgatok a gazdasági fellendülés lehetőségéről, amit később Lubecki, vagy, hadd írjam ki a teljes nevét, Drucki-Lubecki herceg valóban keresztülvitt: nagyszabású terveiről Mostowski gróf számol be a regényben, aki valóban Drucki-Lubecki szövetségese volt.

Nem tudok én olyat kitalálni

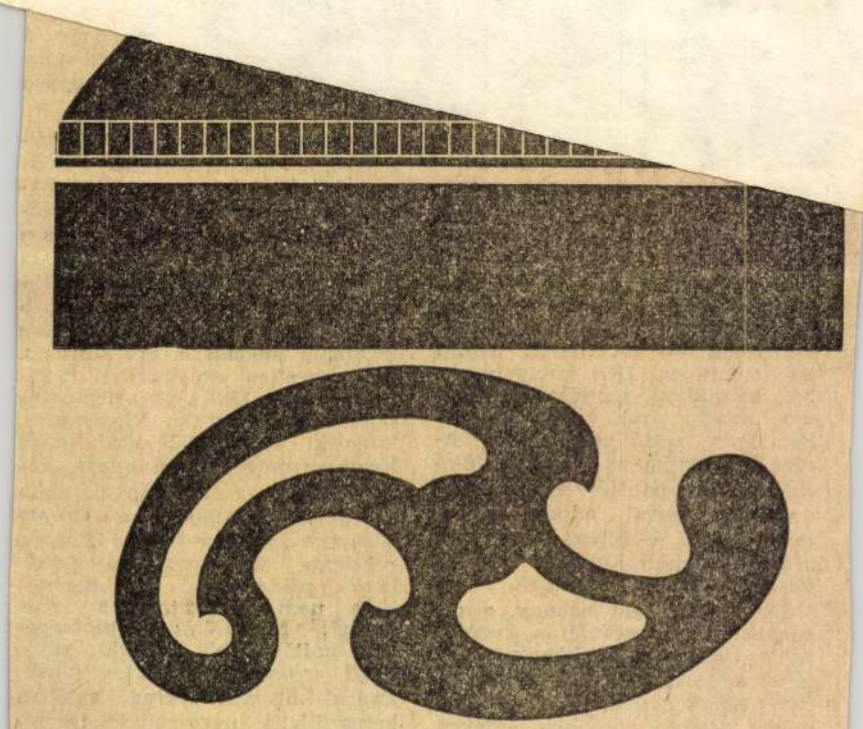

Szenes Zsuzsa rajza

Benes Zsuzsa, grafikus
textilművész

h: Bencze Klára

Benes Zsuzsa. Bemutatjuk Bencze Klára rajzait 12.
Élet és Irodalom Bp. 1986 aug. 8. XXX/32

Szenes Zsuzsa Textilművész

L. Soltis Gizella

Vadas József: Falon vóne

12

Élet és Irodalom Bp. 1986. aug. 8. XXX/32

SZENES Zsuzsa (textil)

Cella (+gyapjuhimzések, huzat) 1031.p.

a Savaria Muzeum gyüjteményében

Közölve: Életünk, 1986/11.

EASTMAN COLOR

ria többé nem alkalmazható. Még csak az iparművészet-képzőművészet ‚határesetének' sem tekinthető, hiszen a benne foglalt művészi alkotógondolat még anyagi vonatkozásában sem köti az előbbihez. De nem is fontos a kategórizálás. Önálló kifejezési forma, a *„textilművészet"* jelenik meg, mely éppenúgy alkalmas emberi gondolatok művészi közlésére, mint anyagától függetlenül bármely más modern művészi eszköz, a filmművészettől a szobrászatig. Rokon törekvések — legalábbis szándékukban közeli —, képviselői dolgoztak együtt 1977-ben, s a közös gondolkodás a többiek más karakterű munkájára is hatással volt. A textilművészet létét akadályozó ‚pszichikai gátak' ledőltek." — próbáltam meg összefoglalni a legjelentősebb velemi esztendő munkáját 1980-ban.

Az 1977-es esztendő velemi eseményei és hatásuk nem maradtak visszhang nélkül; a gyökeres változás jelei a textilművészet teljes egészét áthatották. A legjelentősebb fordulat a Fal- és Tértextil Biennálé rendszerének reformja volt. Az V. Biennálé 1978-ban már nem kívánt többé a műfaj parttalan seregszemléje lenni.

„Amikor ugyanis leszűkítették a beadható művek körét, s a létező tendenciák sokaságából egyet, mint a legkívánatosabb irányba mutatót kiemelték, nehezen áttekinthető és mélyebb problémákat felszínre vető helyzetet teremtettek. Azzal, hogy az 1978. évi szombathelyi biennálé programját a ‚Folyamatok' címszóban határozták meg, valójában nem egyszerű tematikai szűkítést, nem is technikai szempontú megkötést, hanem sokkal átfogóbb érvényű: *szemléleti* megszorítást tettek. A pályázati felhívás szövege szerint folyamatokon a bizottság (a Biennálé Előkészítő Bizottsága), a textil olyan megközelítését érti, amikor is folyamatok (sorozatok, szekvenciák, szériák) összefüggő rendszerben értelmezhetőek. Tehát nem *egy*, hanem több egymással tartalmilag összetartozó, komplex, egymást értelmező munkával lehet pályázni. A bizottság minden valószínűség szerint annak a szakma egészében jelentkező igénynek akart eleget tenni, amely szerint valamely megfogalmazott elvárással, megszorítással kell felfelé húzni a művészi teljesítményeket, vagyis vállalni kell a mégoly drasztikusnak ható anyagszempontú, technikai vagy tematikai orientálást is, hogy a már-már kialakulófélben lévő egyéni manírokat, az egyes egyéni teljesítmények stagnálását, egy bizonyos szintre történő beállását megakadályozzák, tehát hogy ennek az egész művészeti ágnak a dinamikáját biztosítsák. Mivel a tértextil szenzációja és a minitextil kirobbanó teljesítményei óta újabb nagy horderejű fordulat spontán nem következett be, érettnek ítélték a helyzetet arra, hogy külső segítség pótolja a belülről fakadó impulzust." — foglalta össze a változtatást a biennálé katalógusának előszavában Forgács Éva.

Tulajdonképpen ez volt a harmadik intézményi beavatkozás a textilművészet természetes folyásába. Ez gyakorlatilag azt az állapotot mérte fel, hogy a fejezet elején leírt változások — az új építészeti funkcióra való alkalmazás lehetetlensége; a kísérleti, képzőművészeti szándékú textil térnyerése; a középmezőny elszürkülése — tények, s a továbblépés áldozat árán is szükséges. Megkezdődött a tematikus biennálék korszaka.

A 70-es évek közepétől fokozatosan, de egyre határozottabban, az önmagába forduló műfaj egyre komolyabb teoretikai aktivitást váltott ki. A kiállítási és kísérleti textil kezdett öncéllá válni — más lehetőség nem is kínálkozott. Ugyanakkor ez a mozgás népes számú elméleti támogatót vonzott magához. A művészettörténeti munka szorosan kapcsolódott a legújabb eredményekhez, s nagyjából 1978-ra a műtörténészek szerepe és súlya igen megnövekedett a textilesek mozgalmában. Az ő segítségükkel lehetett keresztülvinni, hogy a megmerevedő szervezeti formán — a biennálé mint országos seregszemle — túlhaladó műfaj új lehetőséget kapjon. A tematikus biennáléval ugyanis a textilművészek lemondtak a kétévente való rendszeres felmérő kiállításról, de ezen az áron a progresszió győzött. Az más kérdés, hogy az eredeti, a textilművészetben fennállt édeni egység örökre megbomlott, s időszakunk alatt soha többé nem állt vissza. Megkezdődött a polarizáció, a sajtóviták, ellenségeskedések időszaka, a műfajon belüli harc.

Maga az V. Biennálé a kísérleti, vagy jobban mondva a képzőművészeti célú, igényű textil diadalát hozta, annak ellenére, hogy a tradicionális technikájú

Szenes Zsuzsa rajza

A misztikus élet egyik legszélyesebb ~~ön~~ csalása az, ha ugy próbáljuk megtalálni istent, hogy elsáncoljuk magunkat a saját lelkünkbe, összeszorított foggal és erős akarattal kizárrunk minden külső valóságot, elvágjuk magunkat a világtól és a többi embertől azzal, hogy bezárkózunk a saját lelki világunkba és magunkra csukjuk

Szenes Zsuzsa, kaxhilmüvész
gyöbikus

Szenes

XXIX/29

6

helyzet és a terjesztési csőd közvetlen következményeinek elhárítására. Csökkentett életfunkciója így önmagában is akkora csoda, hogy a jó, a megfelelő működést elvárni tőle eleve maximalizmusnak rémlik. Ennek következtében a válságot meghirdetni majdnem lehetetlen, a csődeljárás felér az igazságtalan váddal — épp egy hősies csődelhárítás eredményeit vonná kétségbe.

3.

Ha egy ilyen szervezet, mint a kiadó-nyomda-terjesztés hármasa minden ésszerű igény ellenére még mindig működik, akkor a felelősség megállapíthatatlanná válik. A

rában gyártottak, változatlan szerződési feltételek mellett. S ezt a struktúrát semmilyen második gazdaság párhuzamos, példamutató termeléskorszerűsítő kihívása nem ösztönözheti. A könyvkiadás szigorú állami monopólium, ideológiai nagyüzem. Csak az államnak van monopóliuma arra is, hogy korszerűsítse.

6.

Ha a Fekete Gyulának írott feljegyzésben nem ragad el a jobbí tani szándékozó állampolgári, he vület, a felelősség józansága, akkc arról írtam volna, amiről az író nak illik. A könyvkiadást korszerűsítitek? Elfeledkeztek közben a

Szenes Zsuzsa, textilművész

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Borítékolt művek

Életmű-kiállítás a *Műcsarnok*ban — adja hírül az intézmény műsorfüzete. Örvendezzünk, mondom én, hiszen remek művész ad áttekintést munkásságáról. *Szenes Zsuzsa*, akire mindig figyelni kell. Pályakezdőként már az ötvenes évek derekán rangot szerzett magának, a hatvanas-hetvenes évtized fordulóján egyik kezdeményezője a textil egész művészetünket átformáló mozgalmának, és olyan kísérletek fűződnek a nevéhez az elmúlt időszakból, amelyek legalább annyira érdekesek, mint amennyire vitathatók. Úgy gondoltam tehát: a pályakép most majd a tudatunkban összerendezi, visszamenőleg is igazolja az esetleg félreértett vagy -értelmezett műveket. Miközben önmagát kiteljesítő életmű bontakozik ki a nézőnek. Aki beérkezett mestert köszönthet.

Csalódnunk kell.

Szenes Zsuzsa inkább csak jelzi a megtett utat. A legtöbb művész képtelen arra, hogy kritikusan szembenézzen önmagával, és úgy ragaszkodik a zsengéihez, hogy az érett dolgaira már nem jut — sem hely, sem energia. Itt fordított a helyzet. Szenes Zsuzsa önkritikus. Túlságosan is. Ezáltal fontos korszakok halványulnak vagy vesznek el. Teljesen hiányzik a pályakezdés. Azok a legfeljebb reprodukciókból ismerhető nyomott textilek, amelyek egyszerre szemléltetik tehetségét és kínlódását. Mindössze egyetlen gyapjúhímzés szól az ezt követő szecessziós vonzalomról, amely csiklandós színeivel és dekoratívan játékos kompozíciójával új ízlésnormát szorgalmazott. Nyomuk sincs a nagyjából ugyanebből az időből származó leheletfinom grafikáknak, amelyek Gácsi Mihály és Gross Arnold méltó társává teszik a kitűnően rajzoló és nem kevésbé remek humorú Szenes Zsuzsát. A plasztikákkal bőkezűbb a művész, de a belőlük rendezett kamaratárlat csak megerősíti kételyemet: hová lettek a rongyoszsák-maradékokból bravúros fantáziával applikált textilmontázsok, amelyekből 1974-ben harsány kiállítást nyitott a Fészek Klubban. Másszóval: a fejlődési folyamat világos; látjuk: hogyan fordít fokozatosan hátat a textilnek — először csak hagyományos kifejezési formáinak tagadásával, azután új technikákkal, még később az anyag és a technika eljelentéktelenítésével. Plasztikus annak érzékeltetése, hogyan alakult át az iparművészeti tevékenység par excellence képzőművészeti kifejezéssé. De, közben, sajnos érdekes, sőt jelentős darabok esnek áldozatul a szelekciónak.

Szenes Zsuzsa ugyanis a jelenre koncentrál. A kiállítás kétharmadát az elmúlt évek munkái adják. Egytől egyig mai művek. Abban az értelemben mindenképpen, hogy — a szakma kifejezését használva — textil utáni textilek. Ne akadjunk fenn a nyilvánvaló eufémizmuson; olcsó fogás volna e tautológikus kifejezés mögött gondolati tehetetlenséget regisztrálni. Inkább csak a tényt szögezzük le tárgyilagosan. Szenes Zsuzsa azt vallja: ha a textil már akadálya a megújulásnak, akkor meg kell szabadulni tőle. Ez történt. Újabb munkái kollázsok, szitanyomatok, színes rajzok és fotók. Azoknak: látványosak, érzékenyek, gusztusosak. De nem többek. Szenes két nagy teremben nyolc sorozatot mutat be, amelyek mindegyike egy-egy ötlet végtelen variációsorának tekinthető. Mindkét minősítés fontos. Ezek a kompozíciók sokkal inkább vázlatok, mint művek: ugyanaz a boríték, egyszer zöld és szív van rajta, máskor fekete és bélyeg díszeleg a jobb sarkában, megint máskor szürke és cica mosolyog ránk róla. Vagy: a sorompó szaggatott csíkja olykor csupán egyetlen, alig észrevehető eleme egy olyan kompozíciónak, amely élénk foltjaival, szövegeivel és fotóival a húszas évek konstruktivista kollázsait idézi. Hogy aztán — a széria egy másik darabján — szaggatott vonal váljék a csíkból. Akad olyan lap is, nem egy és nem kettő, ahol a sötét-világos foltok ritmusa megsokszorozódik és sakktáblává áll össze. Szenes nemcsak kész elemekkel játszik, amilyen a fénykép, a színes papír vagy a sorompó egyezményes szimbóluma. Az *Amerikai felhő* például puha rajzocskákból áll. Természetesen itt sem a végleges megfogalmazásra törekszik, csupán, mint magán a kiállításon, jelzésre: a napszakok változásával változó felhő azt illusztrálja, milyen módosulásokon megy-mehet át ugyanaz a jelenség. Igazi stúdium ez, akárcsak a többi sorozat; szemléletes bizonysága az alkotói ötletességnek és leleményességnek. Főiskolások, pályakezdő művészek, bizton hiszem, megtanulhatják belőle: miből áll, mit jelent a műhelymunka.

Szép, de kevés — összességében ez a véleményem a látottakról. Kevés — ahhoz képest, amire Szenes képes, amit a műveivel eddig is mutatott. Mennyiségileg is, mint említettem. Főként azonban mélységben. Nem mintha ezek a grafikák nem volnának elmélyültek. Csak éppen egy bevezető fázis produktumaiként hatnak. Ha íróval állnék szemben, azt mondanám: naplójegyzetek egy majdani regényhez. A regényhez, amelyet olyannyira várunk az olyan sokra hivatott művészektől, mint Szenes Zsuzsa. Akár kárpitnak, akár plasztikának, akár assemblage-nak kötelezte is el magát. Bizonyosan megvan az oka annak, amiért egyelőre nem vállalkozik ilyen esztétikai értelemben is teljes művekre, nem folytatja azt a sort, amit a csíkos szobával, a *Huzattal* kezdett. De a legszebb magyarázat sem ad felmentést a hiányra. Ezek a borítékok borítékolt művek. Lehetséges tartalmuk, nagy része legalábbis, rejtve marad. Talán nem sokáig.

12.

u. n. XXIX/23

pakkasztó bökversekben állított emléket azoknak a kisebb-nagyobb összezördüléseknek, amelyeknek szinte törvényszerűen létre kellett jönniök közte és a különféle hivatalok, intézmények, tekintélyek között. E kötetlenségnek kétségtelenül voltak előnyei, hiszen a vagabundélet az ifjúsággal rokon, annak tágas szabadságát, mindenre kiterjedő érdeklődését, szüntelen nyitottságát tartósítja.

Ezt az ifjúságot őrzik, minden kedvetlenség, keserűség ellenére az új versek is. Ladányi Mihály nem kevés kiábrándultsággal figyeli a közösség érdekeinek rovására érvényesülő egyéni önzést vagy az intézmények világában mind nagyobb teret kapó bürokratikus közönyt. Irónikus versben ad számot azokról az elidegenítő mechanizmusokról, amelyek a demokratizmus teljesebb kibontakozását, a társadalmi forradalom eszményeinek megvalósulását akadályozzák: „A költő — írja *Sors* című versében — elindult a külvárosba, hogy / megkeresse a munkásosztályt (...) lelkében már fénylett a himnusz, az óda, a dithirambus, / amikor beleütközött a kapuőrbe". *Bökvers* címmel egy közismert Ady-vers dallamát idézve gúnyos haraggal utasítja el a mind gyakrabban

Megjelent

Csoóri Sándor: *Kezemben zöld ág*
Magvető, 31,— Ft

Csorba Győző: *Görbül az idő*
Magvető, 28,— Ft

Fodor András: *Reményfutam*
Szépirodalmi, 21,— Ft

Cseres Tibor: *Foksányi szoros*
Magvető, 24,— Ft

Karinthy Ferenc: *Halállista*
Zrínyi, 40,— Ft

Szentkuthy Miklós: *Az egyetlen metafora felé*
Szépirodalmi, 40,— Ft

Vas István: *Mégis*
Szépirodalmi, 95,— Ft

Nemeskürty István: *Tűnődések történelemről, irodalomról*
Magvető, 57,— Ft

– románok, szerbek, crnagócok olgárok — érdeke volt, de érdek űződött a török birodalom meg zabdalásához az expanzióra törek ő nagyhatalmaknak is, mindenek lőtt a cári Oroszországnak, amely zonyos „szívességtételek" fejé en e vállalkozásában maga mel tt tudhatta a hivatalos Osztrák— agyar Monarchiát is. Angliánal em volt ugyan ellenére, hogy a tö k pozíciót veszítsen akár a Bal non, akár a kisázsiai szigetvilág n (Ciprusra rá is teszi a kezét) azt már ellenezte, hogy az oros folyás megnőjön Délkelet-Euró ban. Andrássy Gyula, a magya niszterelnökből lett osztrák—ma ar közös „külügyér" szintén arr ekedett, hogy a szomszédos nem iségekkel való kapcsolat, még öktől elfoglalt területek monar iához csatolása kecsegtető esély ytán se változzék. Féltette áv befolyástól, illetve az alacso abb gazdasági színvonalon él pek gazdasági terhei átvállalásá a monarchiát.

Amikor tehát megindulnak a tö rök—orosz csatározások a Balká non, a monarchia, hivatalos szövet ségi rendszeréhez híven, támogatj a cári csapatokat, de szemet hun a török oldalon szervezett lengye és magyar légiók működése felet Cseres Tibor regénye ennek a csa sejthető politikai és katonai manő vernek a valószínűsítésére vállal kozik. Kitalál egy fiatal diplomatá bizonyos Domahidy Ákost, aki te mesvári születésű lévén egyarán jól beszél magyarul, németül, ro mánul és szerbül, sőt mert ambi ciózus atyja is van (miért ne lehet ne), angolul, franciául és törökül i tanul. Belgrádba teszi osztrák— magyar diplomatának, hadd le gyen tájékozódva azokról a ge rillaharcokról, amelyek szerb montenegrói kezdeményezésre é cári finanszírozással rajtaütnek a széteső török birodalmon, aztán Kállay Benjámin hitelesíthet politikai ambíciói szerint titkos megbízatással Sztambulba utazik hogy ott a még meglevő 1849-es magyar emigrációból szabad-csapatot szervezzen a törökök oldalán. A vállalkozás megbukik: részben a török hadvezetés bizalmatlansága és pipogyasága miatt, részben meg azért, mert mind a magyar, mind a lengyel emigráció, pénztelen lévén, könnyen szét is hullik. Ellenzéki politikusok — Ug-

Szenes Zsuzsa, Textilművész
grafikus

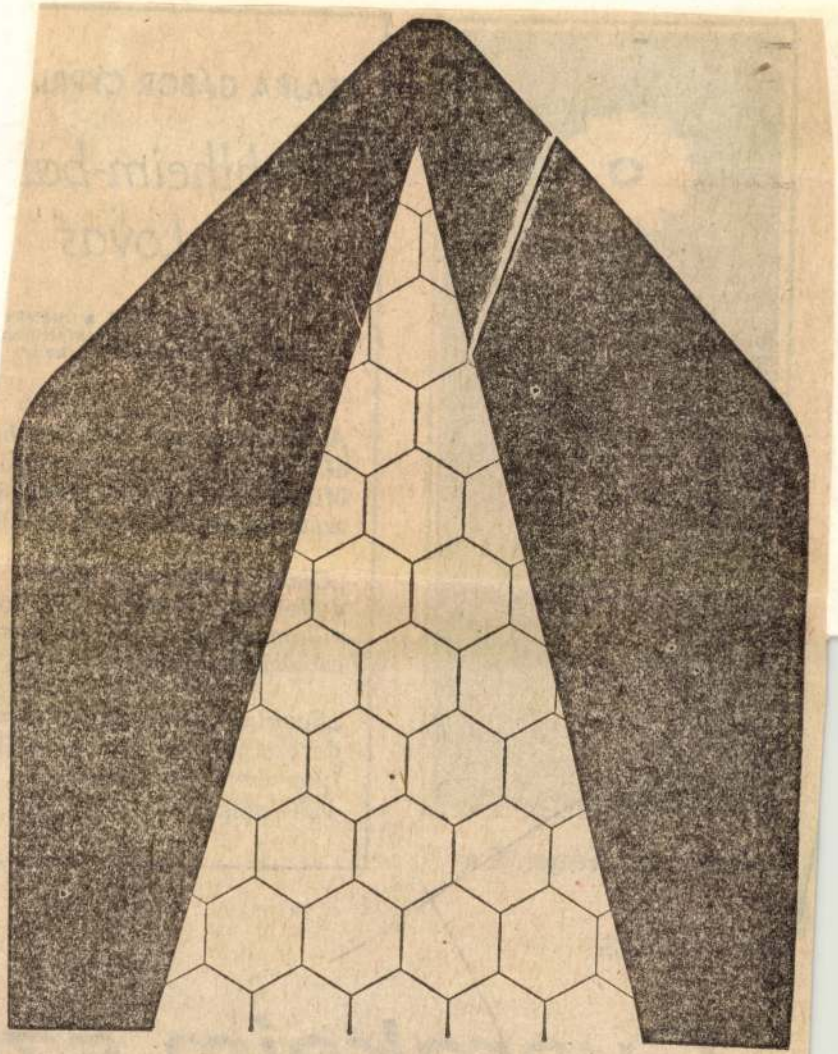

Szenes Zsuzsa: Levél

Szenes

3.

Élet

XXX/41

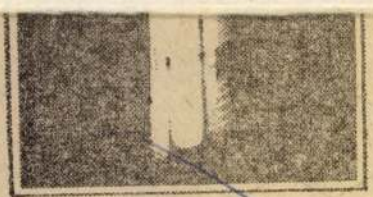

Győri Lajos: Fénygrafika

csinálja rendesen.

„Senkinek sincs igaza!" Ám
dereka józanul fájt, és szelíd
kitartóan benne volt.
VÉG nélküli a gyávaság.

ZELEI MIKLÓS:

Gyerekeim szu

Szenes Zsuzsa, grafikus textilművén

L: Maurer Dóra

Maurer Dóra: Bemutatjuk a Piknik-sorozatot 4.

Élet és Irodalom Bp. 1986. dec. 19. XXX/51-52

Szenes Zsursa, Textilnüvén

L: Soós Tomás

–: Vadok és „Újszelídek" 24-25

Új Tükör Bp. 1986 · szept. 14. XXIV/37

Szenes Zsuzsa

textilművész

Szenes Zsuzsa kiállítása a Műcsarnokban 1985. máj. 17.–jún. 23-ig tekinthető meg.

Művészeti és Kiadóvállalat

1985 május

SZENES ZSUZSA

említve mint a nyíregyházi művelődési központ

bár álm enyezetének készitője

Sfeidl Zoltán: A nagy emlék-

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/41.sz.46.o.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 1.) Folytatás.

Beke László: A művészet csodasűrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

Művészet, 1987. május, 24-old.

I Szenes Zsuzsa: Piknik, papír, tus, 17 × 22 cm, 1985

Szenes Zsuzsa, textiltervező ipar művész 3.) Folytatás

Deke László: A művészet csodasűrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

3. „Ami korábban használati tárgy volt, most dísz", objekt, gyapjútűzés, 18 × 15 × 15 cm, (repr.)

3 Szenes Zsuzsa: „Ami korábban használati tárgy volt, most dísz", objekt, gyapjútűzés, 18 × 15 × 15 cm (fotó Lelkes László)

4. Sorompóakció, 12 db. színes fotó, 18 × 21 cm, Velem, 1983. (repr.)

4 Szenes Zsuzsa: Sorompóakció, 12 db színes fotó, 18 × 21 cm, Velem, 1983

Művészet, 1987. május, 26-old., 27-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 4.) Folytatás
Beke László: A művészet csodasűrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

5 Szenes Zsuzsa: A „Merci" – „Merci non" sorozatból, kollázs, 30 × 21 cm, 1985

5

3

Művészet, 1987. május, 28-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 5.) Folytatás.

Beke László: A művészet asdasúrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

Művészet, 1987. május 28-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész, 6.) Folytatás

Beke László: A művészet csodasüritmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

7, 9 Szenes Zsuzsa: A Patience sorozatból, kollázs, 30 × 21 cm, 1985

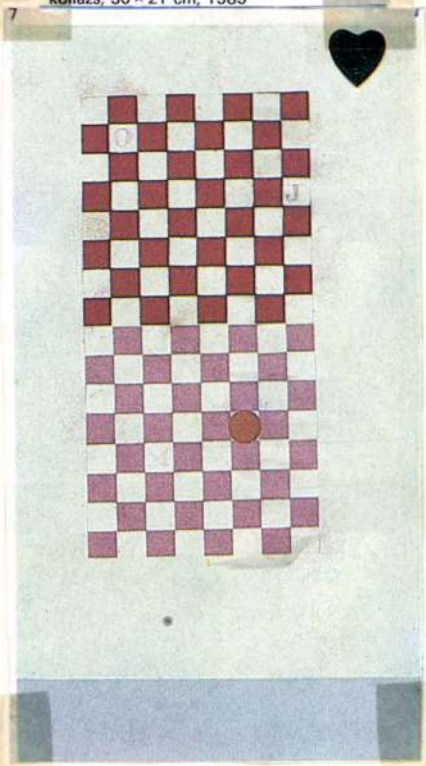

9. a Patience sorozatból, kollázs, 30×21 cm, 1985, [repr.]

Művészet, 1987. május, 28-29-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező-iparművész
Színészlakóház és Művészpresszó, Nyíregyháza. Építész:
Bán Ferenc (Nyírterv.)

Szabadonállóként tervezett épület. A szomszédos épületek megmaradása miatt nem az elképzelt környezetben áll, ezért kapcsolatai zavaróak. A tömör saroktorony magastetőjének és az egyszobás lakásokat tartalmazó tömbök szegélygerendáinak elhagyása, a falazatból alakított belső bútor elmaradása külső-belső tereiben jelentősen megváltoztatta az épületet. Építés közben a változásokat bántónak találtam, a kész házat megszoktam. Csak a tetőt érzem befejezetlennek. A lakások szokatlan térformájuk ellenére jól bútorozhatók. A lakók nagy része szereti. A Presszó belső nyerstégla felületeit „esztétikai" okok miatt utólag lelakkozták. A berendezést a bérlő határozta meg. Szenes Zsuzsa textil álmennyezete helyett Makovecz—Mezei utánérzésű álmennyezet készült. A szauna, kondicionálóterem raktárként működik. A napozó tetőterasz helyett kavicsolt lemez fedésű tető készült.

B. F.

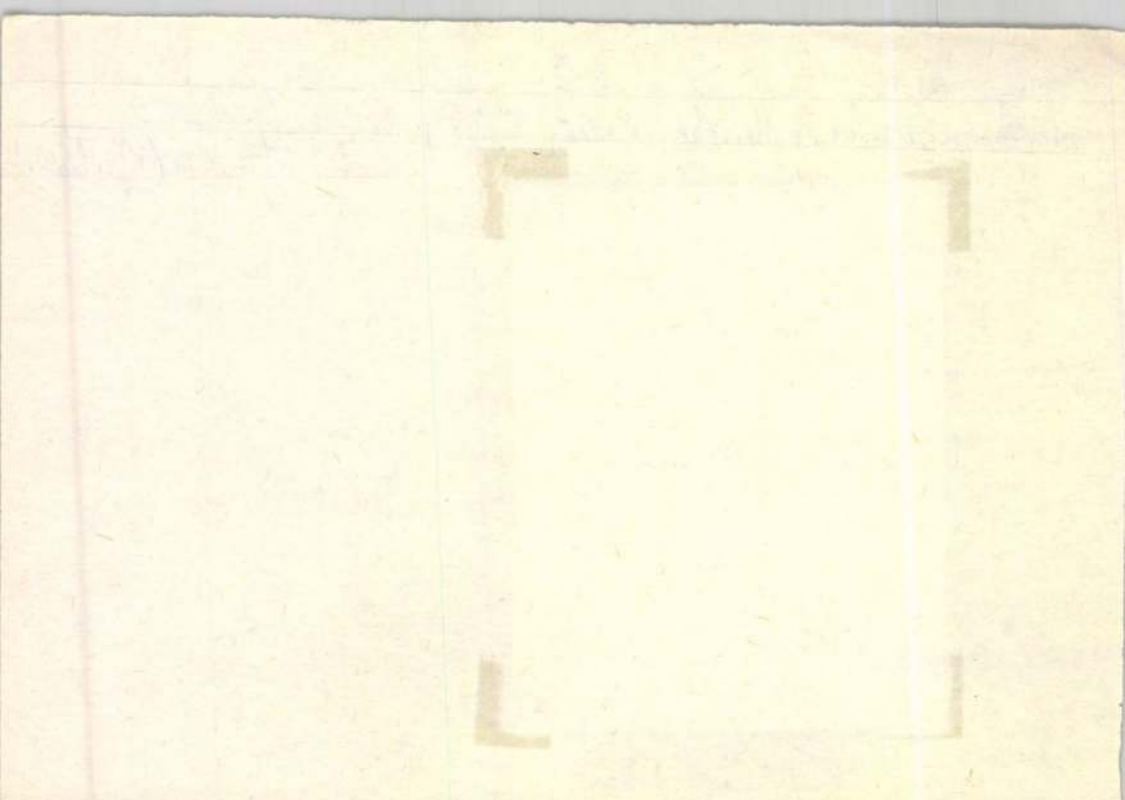

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 9.) Folytatás

Beke László: A művészet ex-dasürítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

11 Szenes Zsuzsa: Aranykori sün, minivegyes, 4 × 8 cm, 1986 (fotók Sulyok Miklós)

11

Művészet, 1987. május, 29-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 8.) Folytatás

Beke László: A művészet csodasűrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

10 **10** Szenes Zsuzsa: A Betű sorozatból, kollázs, 30 × 21 cm, 1983–84

Művészet, 1984, május, 29-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező ipar művész 7.) Folytatás.
Beke László: A művészet csodasűrítmény, Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

8 Szenes Zsuzsa: A Boríték sorozatból, kollázs, 30 × 21 cm, 1985

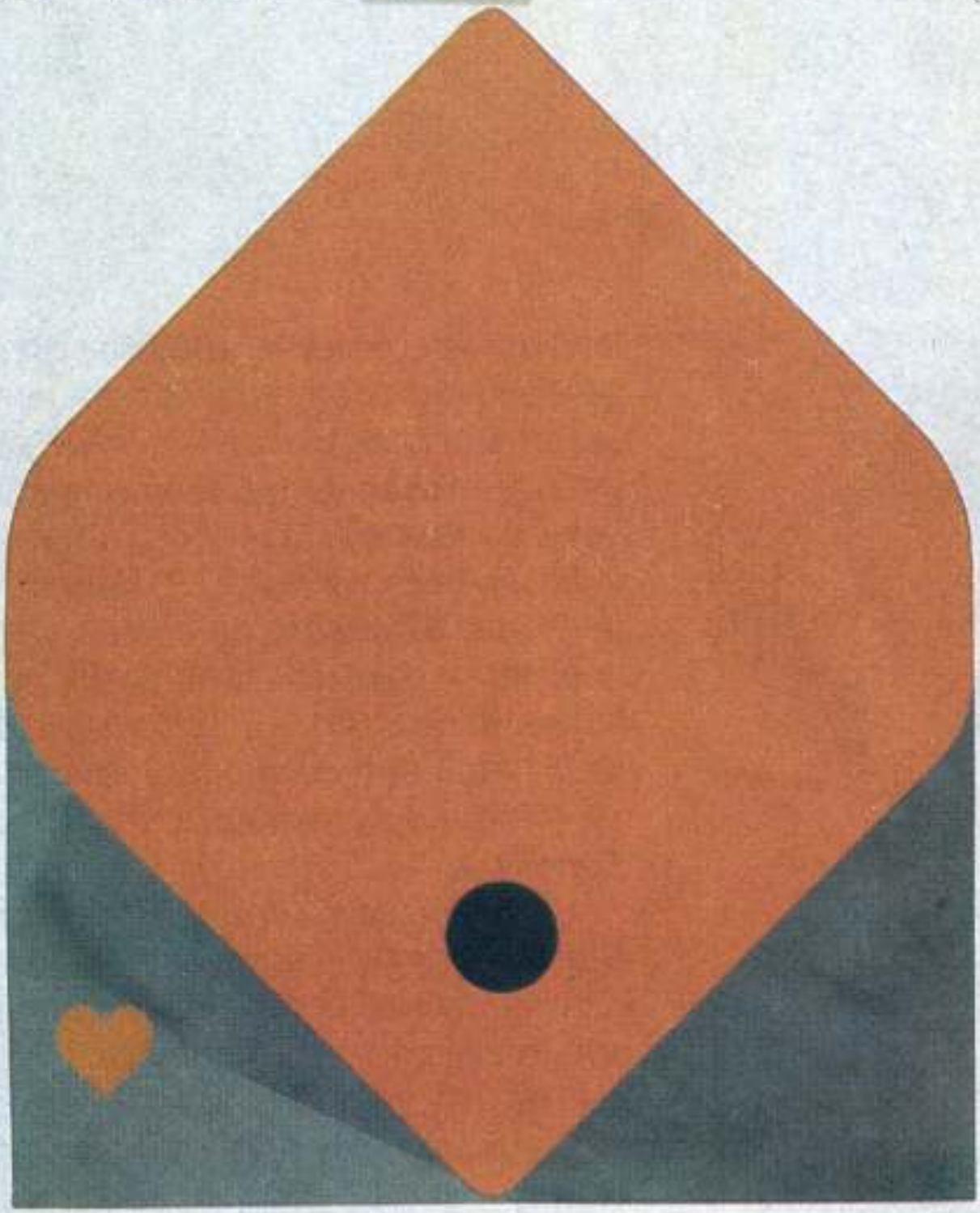

Művészet, 1987. május, 29-old.

lenségemet, és korrektúráiban olyan dolgokra hivatkozott, amiket nem ismertem, és amiknek utána kellett néznem. Nagyon fontosak voltak számomra *Barcsay Jenő* anatómiaórái is. Koffán Károly nem volt tanárom sajnos, 57-ben már nem tanított a főiskolán, de hatása még érezhető volt a sokszorosított grafikán, ahová bejártam. És láttam, fölfogtam *Kondor Béla* tanulmányrajzait, diplomamunkáját.

– Hogyan emlékezel a pályakezdő Kondorra?

– Kondor és *Csernus Tibor* voltak az ellenzék az akkori magyar művészeti életben, az ember figyelt rájuk. Én úgy láttam, hogy a korszerű kifejezési lehetőségeknek két végletét mutatják meg, és az én keresgéléseim is minduntalan ide torkolltak. Kondor grafikájában a *düreri* és *rembrandti* grafika ötvözetét láttam, mely

Szenes Zsuzsa

textilművész

kiállítása [illegible]

"

Fejér-megyei Hírlap

1980. jan. 17

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész
Köztérületi alkotások. Összeállította: Hallósi Éva.
1988. augusztus.

Merzőtúr, MSZMP Városi Bizottság tanácsterme:
„Textil falikép", tűzött, hímzett, 158 x 270 cm, /említve/.

Művészet, 1989., január, 64-ald.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész

Emlékkiállítás nyílt a Kuny Domokos Múzeumban Gágoly Klára Munkácsy-díjas textiltervező iparművész munkáiból. A művész a múlt évben meghalt. – Szenes Zsuzsa méltatta a pályatárs életművet, meleg szavakkal idézte meg a művész jellemében kemény, de lelkében lágy egyéniséget.

Novák Piroska: Gágoly Klára textiliái Tatán.

Dolgozók Lapja, 1984. szept. 29.

Szenes Zsuzsa

textiles

Kiállít a Műcsarnokban. Lásd: Hübner Aranyánál (P. Szűcs J.: Régi dicsőségünk: a textil)

Népszabadság, 1988. szept. 3.

nőtt közösségi emberség, a rendet szülő szabadság. Nem csupán újra meg újra kitűzött célja, hanem megvalósulásának cikcakkos, előrefutásokkal és visszaesésekkel megtört, kapaszkodókkal és szakadékokkal nehezített útján folyamatos próbája is a politikai koncepcióknak, terveknek, utópiáknak, álmodozásoknak — már évszázadok óta.

★

Csoóri esszéző munkásságának legpikánsabb vetülete az a bizonyos ellenzékiség. Talán eljutottunk már a felnőttségnek arra a

nek körvonalait Csoóri Sándor megrajzolja, része az egészséges politikai nyilvánosságnak. A felnőtt állampolgár, a citoyen gyakorlatának-tudatának fontos eleme. Erős szélben (és ezeken a tájakon a történelem szele szinte mindig viharos) a politika vitorlása megdől; az árboc a szélirányba húz, a személyzetnek a túloldalon kihajolva kell egyensúlyoznia. Bevonni a vitorlát? Elfűrészelni az árbocot? A megállással, a céltalan hánykódással lenne azonos. De visszaparancsolni azokat, akik testükkel ellensúlyt képeznek — az sem jobb, hiszen nélkülük

SZENES ZSUZSA
ÉS 1987. 32. sz. 12. p.

galmasan tud, aki morális megfontolásait mindig egy általánosabb szempontú etika királyvizével próbálja meg. A mai kor embere meglehetősen sok hamleti kérdéssel kerül szembe, és az eszszéző Csoóri ezek következetes újra meg újra végiggondolása révén mutatkozik tipikus értelmiséginek.

Egy ilyenfajta, meglehetősen koherens világképpel kapcsolatban nem sok értelme van az egyetértés vagy egyet nem értés kinyilvánításának — hiszen belsőleg igaz, mint az euklidészi geometria például, amelyen belül akkor is bizonyos, hogy a háromszög szögeinek összege 180 fok, ha az összes többi geometriai rendszer ezt elérhetetlen határesetnek posztulálja. Nem kell Csoóri minden szavával betűről betűre, vallásos áhitattal azonosulni. Nem kell hinni benne ahhoz, hogy az ember *szeresse* következetes tisztázó akaratát, megváltó lendületét. Ítéleteim, értékrangsoraim nekem sem vágnak egybe az övéivel. Mégis azt hiszem, hogy az ilyen s ehhez hasonló, megszenvedett, végiggondolt, önmagukkal és egymással folyamatos vitában alakuló, szuverén világképek megszaporodása lehet a záloga annak, amit politikai műszóval demokráciának szokás nevezni, s ami nem más, mint a felhanem a hiányzó tudatot is pótolnunk kellett volna. Ezt mi elhanyagoltuk." A szociográfia tehát, sarkítottan fogalmazva, ugyanazzal a funkciójával lojális, amelyikkel ellenzéki: politikai kultúrát teremt vagy legalább is katalizál — az egyik oldalon a felnőtt gyakorlatra, a másik oldalon a gyakorlat szellemi megalapozására serkent.

Sokat — alighanem túl sokat — idéztem egy interjúból. Amely — ha Csoóri saját írásai közé emelve a magáénak ismerte is el — mégsem *egészen* autentikus szöveg. Mentségemre szolgál, hogy másutt rövidebben, tehát kevésbé kifejtve, hasonló logikát sugall az irodalom ellenzékiségét taglaló passzus: „Vannak forradalmárokat vagy terroristákat kiképző gyakorlóterek. Az irodalom is gyakorlótér nálunk. Az erkölcsi bátorság edzőterepe. Az autonóm ember kiképzőtábora... Kelet-Európa irodalmai messzire sugárzóan ellenzékiek... Ellenzékiségük természetesen nem politikai célú elsősorban, hanem erkölcsi. Az állam ugyanis mifelénk mindenkor ideiglenes keret, gazdasági és külpolitikai egység, ezzel szemben a nemzet: történelmi és kulturális." Aligha tévedek mindezek alapján, ha úgy vélem: az az ellenzékiség, amely-

SZENES Zsuzsa

KOVALOVSZKY Márta: 1987. ősz: Don Giovanni.
Életünk, 1989.5.sz. 427-428.p.

h.	hasáb
H.	Heft
hgl.	hanglemez
hgsz.	hangszalag
hiv.	hivatal, hivatalos
hrsg.	herausgegeben
Hrsg.	Herausgeber
i. e.	id est
ifj.	ifjúsági
ig.	igazgatás, igazgatóság
ill.	illusztráció, illusztrált, illusztrálta
int.	intézet
introd.	introductio, introduction
ip.	ipari
irod.	irodalmi (irodalom)
isk.	iskola
ismert.	ismertetés, ismertette
izd.	izdanie
izd-vo	izdatel'stvo
j.	járás, járási
jan.	január
jav.	javítás, javított, javította
jegyz.	jegyzet, jegyzetelt, jegyzetelte,

kutint.	
kv.	
kvk.	
kvker.	
kvt.	
l.	
lab.	
Lfg.	
lny.	
lvt.	
m.	
m.	
magy.	
máj.	
márc.	
mbiz.	
mell.	
mflap	
mgtsz	
min.	
Mita	
mk.	
mmá	
módsz	
múz.	
műsz	
művé	
N. F	
Nacl	

Szenes Zsuzsa, textiltervező-iparművész

Lóska Lajos: a szál autonómiája.

A mostanit megelőző évtizedben, amikor az időszak textilje az elemi szállal, a szövéssel mint aktussal, vagy mint tiszta ideával foglalkozott, az alkotók nagy része: Attalai Gábor, Szenes Zsuzsa, Szilvitzky Margit - az avant gárd ~~nagy része~~ művészet hatására rajzolni kezdett.

Művészet, 1989., 4., 25-old.

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 2.) Folytatás.

Nagy Zoltán Egy egész meg két fél. Textilbiennálék Szombathelyen

21 Szenes Zsuzsa

21

Művészet, 1988., 11-12, 41-old.

٢ ٦

٤ ـ ـ ـ

SZENES ZSUZSA iparmüvész

textil falképei a szinházban

KISS Tamás: VSzuprém: Megyeháza-Szinház-Muzeum. Bp. : TKM, 1990. - (Tájak,Korok,Muzeumok kis-könyvtára ; 369.) 11.p.

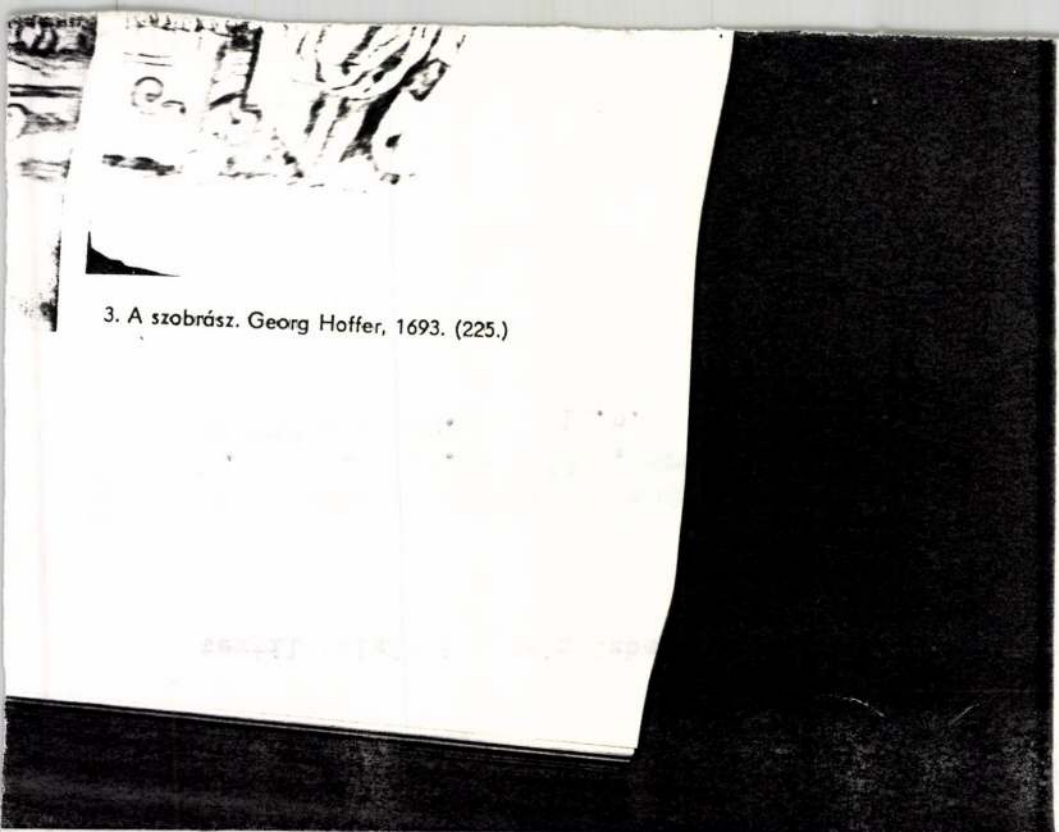

3. A szobrász. Georg Hoffer, 1693. (225.)

Szenes Kurzsa „textiltervező" iparművész 1.) Folytatás Nagy Zoltán: Egy egész meg két fél Textilbiennáléle Szombathelyen.
2. „Jüztelet a Savaria Múzeumnak",
Kollárs, 132 x 74 cm.

Művészet, 1988, 11-12, 36-old,

Szenes Zsuzsa

SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Arafi Zsuzsával

ÉLET ÉS IRODALOM

1982 APR 19

1021

ix idrál te e s szemol hat lm an es s
h ól me ondoljuk és mi att c ak e en
z, jdan h ar l kaszt aló les a ké
ást ha em ilénk min ttól a it az
it n pp l a tu l el l eshel, d ni s m
j r j ba ak épes v y aki ana se
m a, hane a le gő a kőz be van r
tten nag n ha y fe án ás és kib at
áll ot ba da mé felje hel kedik
he n be él a, bár es a dria ügyek c
n crak s a in ra ció is, ame em s
n tjük fel mag kban fel min st, am
et, em hi em; hog va ha is le le t
é ése el, melyek még min q a válisak
l is, lehet az bár egi en eg es, de ak
og eg amar megr g juk a le emáli
g el ha ar elé olakszik, m el a na m
ma rak szál ostak eg nesen és bü
ol n könn üki pece teni azt a hal
n a ig a pon g, hogy elm: d uk róla
m, min a pat fi kus lé k, a k min
cra n a it, hogy azok ugy adó jahak
jabb sz rát alk anak va mi en ma
ár jö ép el a ellyel k r véve ugy ére

×WORLD×ART×POST×029×

Name: SZENES ZSUZSA

Address: BUDAPEST H-1026
VIRÁGÁROK 6/B

Profession: THAT IS A PROBLEM

Szenes Zsuzsa: Bélyeg

ÉLET ÉS

a szinonimaszótárakat. Ta-
hihetetlen, de való: ötven év-
l ezelőtt is készültek „csúnya"
lmek, „csúnya" regények, még-
s, bizonyos szavak záporszerű
használata nélkül.

És az ellenkezőjére is van bizonyíték: ugyanis a szinkronosok néha akkor is „rátesznek egy lapáttal", amikor az eredeti szövegben ilyesmi nincs. A *Zsaru vagy csirkefogó* című filmben a sértődött Marie Laforet a bezárt ajtaja előtt könyörgő Belmondónak drasztikus elutasítás gyanánt azt kiáltja ki: „Merde!" A biológiai végterméket jelölő szó a francia köznyelvben már régóta csupán annyit tesz, mint a magyar *fene*. A szinkron készítőinek ez, úgy látszik, nem volt elég; magyarul ide a legkevésbé elegáns, ámde népszerűbb (?) „Lóf...!" került.

Utolsó bástyaként elég szépen tartotta magát a televízió. De aztán jött *Az utolsó alkalom* című szupermagyar krimi, ahol több ízben is elhangzott: „b... meg!". Alighanem ott is elindult a lefelé vivő folyamat.

Széphalom környékén a gyerekek talán még nem irkáltak krétával illetlen szavakat a falakra és Kazinczy is tudta, hogy nem a pillanatnyi divat dönti el, merre halad egy nyelv fejlődése. De mi most lejtőn vagyunk, be kell (ene) húznunk a féket különben nagyon felgyorsulunk lefelé... Ne engedjük, hogy a nyelvi alvilág a maga írott-beszélt Chicagójával feljöjjön a csatornákból és a megszokottság, a normalitás álruhájába öltözve gy grasszáljon közöttünk. Amit okan csinálnak egyszerre, az még nem biztos, hogy helyes, zép, jó. Erre mondta Kazinczy: ...a nyelv dolgában nem a szoás a fő törvény, hanem a nyelv leálja, hogy a nyelv az legyen, minek lennie kell: hív kész és tsző magyarázója mindannak, mit a lélek gondol és érez."

kös, miközben odakanyarítva nevét, tudomásul vette második csalódását is.

Aztán elkövetkezett a betétszámla végleges felszámolása. Az öröklakás új gazdára talált. Ügyintézők, egy harmadik hivatalban, riadtan dugták össze a fejüket, majd kisütötték: ha öt hónapon át az örökös fizetett be a számlára, a mama nevében, akkor magánokirat-hamisítást követett el. Ezt még csak elnéznék, de arra ne számítson, hogy a számlán fennmaradt kilencszáz forintot visszakapja. Igaz, hogy a bemutatott hagyatéki végzés szerint ő a lakás örököse, de örökölte-e a betétszámlát is? Az rendben van, hogy havonta fizetett, ám az nincs rendben, hogy saját pénze maradékát most visszakéri. Hacsak? Hacsak nem hoz újabb végzést a tanácstól, vagy pecsétet a közjegyzőktől, mely igazolja, hogy a betétszámlának is ő az örököse. És örökös ekkor elhatározta, hogy harmadik csalódását már nem veszi némán tudomásul. Vagyis:

1. nem tölt el órákat a tanácsnál,

2. sem a közjegyzői hivatalban,

3. hanem az ügyintézőkre hagyja kilencszáz forintját. Hadd könyveljék életük végéig.

Ez lesz az ő bosszúja. (Bánata eddig is volt.) Ha már mi, emberek, sajnos, mindnyájan meghalunk, a betétszámla, mely öt hónappal ezelőtt zavaros utóéletbe kezdett, éljen az ügyintézés ügyetlenségének mementójaként. Az idők végezetéig.

W. É.

Szenes Zsuzsa

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Graf Művész

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 DEC 22

1021

míg itt csak
művilág
gyulai

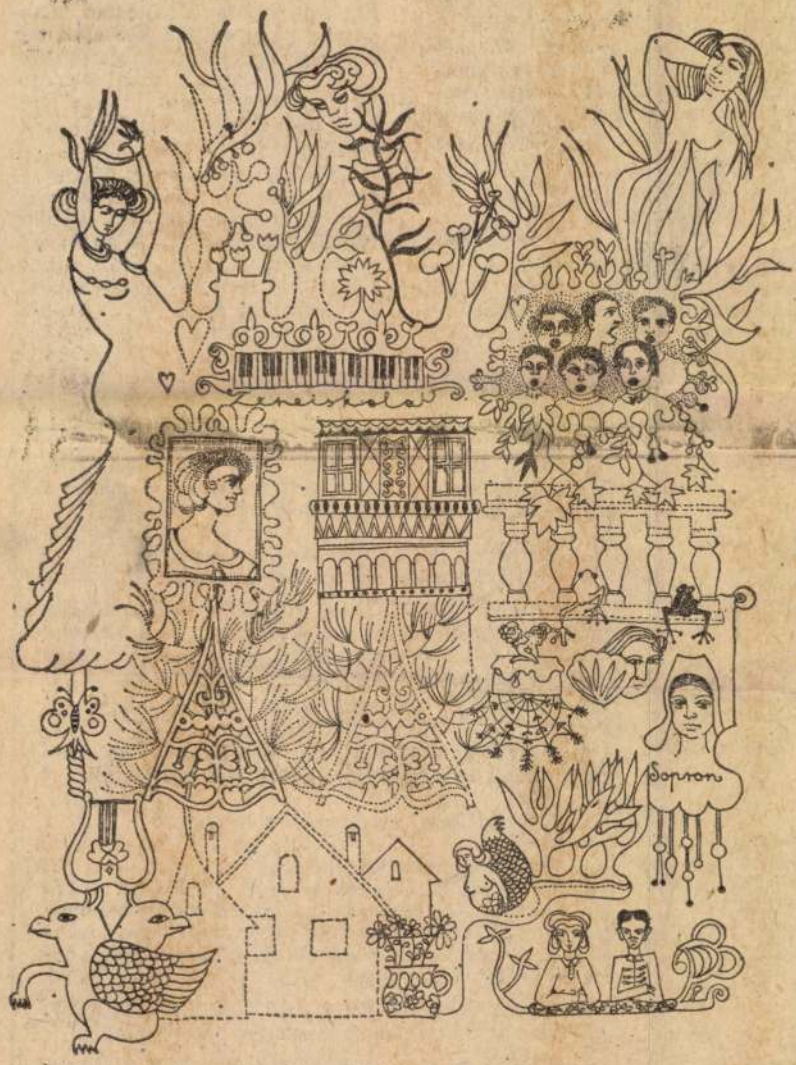

Szenes Zsuzsa rajza

Mest Erzsébet Felső-Bábolnai Kelt Etele". Egyszóval szintetikus jószág. Tulajdonképpen sajnálom szegényt, különösen azóta, hogy gazdája kukorékolni tanítja. Minden hajnalban gyakorolnak, készülnek a majdani nagy produkcióra. A szomszédnak már egészen jól megy. A kakasülőt pedig javában faragja egy ismert faszobrász.

nsee

nem a tóba ömlik majd. A kocsinkat (nemrég vettük, Gáll Pista hozta le a tetőcsomagtartón) ugyancsak nem a partközelben mossuk le, így nem kell tartanunk szegény, tóért szenvedő har-

közepes reflektort, most hoztuk át a gállpistán. A keszthelyi mólót csak holdvilágos időben látni vel , de Siófok éjszakai fürdőzőit mindig behozza.

Ilyenkor tiszta a víz. Tiszta sötét. És csöndes. Innen, a szepezdi hegyről úgy érezni, hogy meghitt kettesben vagyunk. A tó és én. A szomszéd tyúkja alszik, a borkiméröket is bezárták. Csak bentről szűrődik ki a tévé hangja: „Ki ek van erre:.." Igaz is, holnap kicserélem a reflektorban az izzót. 500 Wattos is elég lesz bele.

TA

ÁR

ik szerint, a barmok
és a földnek min-
közül az ő nemök
ttő menjen be hoz-
ak.
a; Mózes 1., 6. 20.)

)L HÁZIÁLLAT,
núsdarabokat, ha-
küldtek a földek
pótlóként«. Nyil-
nyésztés."

TÚRA, 1979. IV.
olhozban már ez-
akat. Az állatok

NDA A NYÚL-
beszélnek Hód-
aszóról, és senki

L. E. G. BOEL CAPOTTE: THE CINEMA RECORDS, 196.: „A Metro Goldwyn Mayer oroszlánja az elmúlt évtizedekben 1 612 600-szor bődült el."

... avagy:

— Miért van piros szeme az elefántnak?
— Hogy el tudjon bújni a cseresznyefán.

ZOLNAY LÁSZLÓ: KINCSES MAGYARORSZÁG, 1977.: „Herberstein Zsigmond, I. Ferdinánd király művelt, literátus diplomatája szerint ... barmokban annyira bővelkedik Magyarország, hogy megcsodálhatod: honnan ered a marháknak és juhoknak ez a szapora bősége..."

B. BRENTJES, 1976.: „...a meleget kedvelő szürke fülesnek a mérsékelt égöv aligha tetszhetett..."

... avagy:

— És láttál már cseresznyefán elefántot?
— Nem.
— Na, látod. Mert jól elbújt.

HELTAI JENŐ: BALLADA A HÁROM PATKÁNYRÓL, XX. század: „...hősiesen patkánymérget / vett a boltba háromér'. / Ez a patkány ma is él még, / hogyha meg nem holt, / mert a patkánymérég is csak / hamisítva volt."

SAMUEL BECKETT: A JÁTSZMA VÉGE, 1957: „Ha nem verem agyon a patkányt, megdöglik."

KRÚDY GYULA: ÁLMOSKÖNYV, 1920.: „Csuka. Áldás. Csukává lenni: jelzi, hogy nagy elhatá-

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész 2.) Folytatás

Beke László: A művészet csodasűrítmény. Beszélgetés Szenes Zsuzsával.

2 **2** Szenes Zsuzsa: Harmat, gyapjútűzés, 180 × 100 cm, 1973 (fotó Lelkes László)

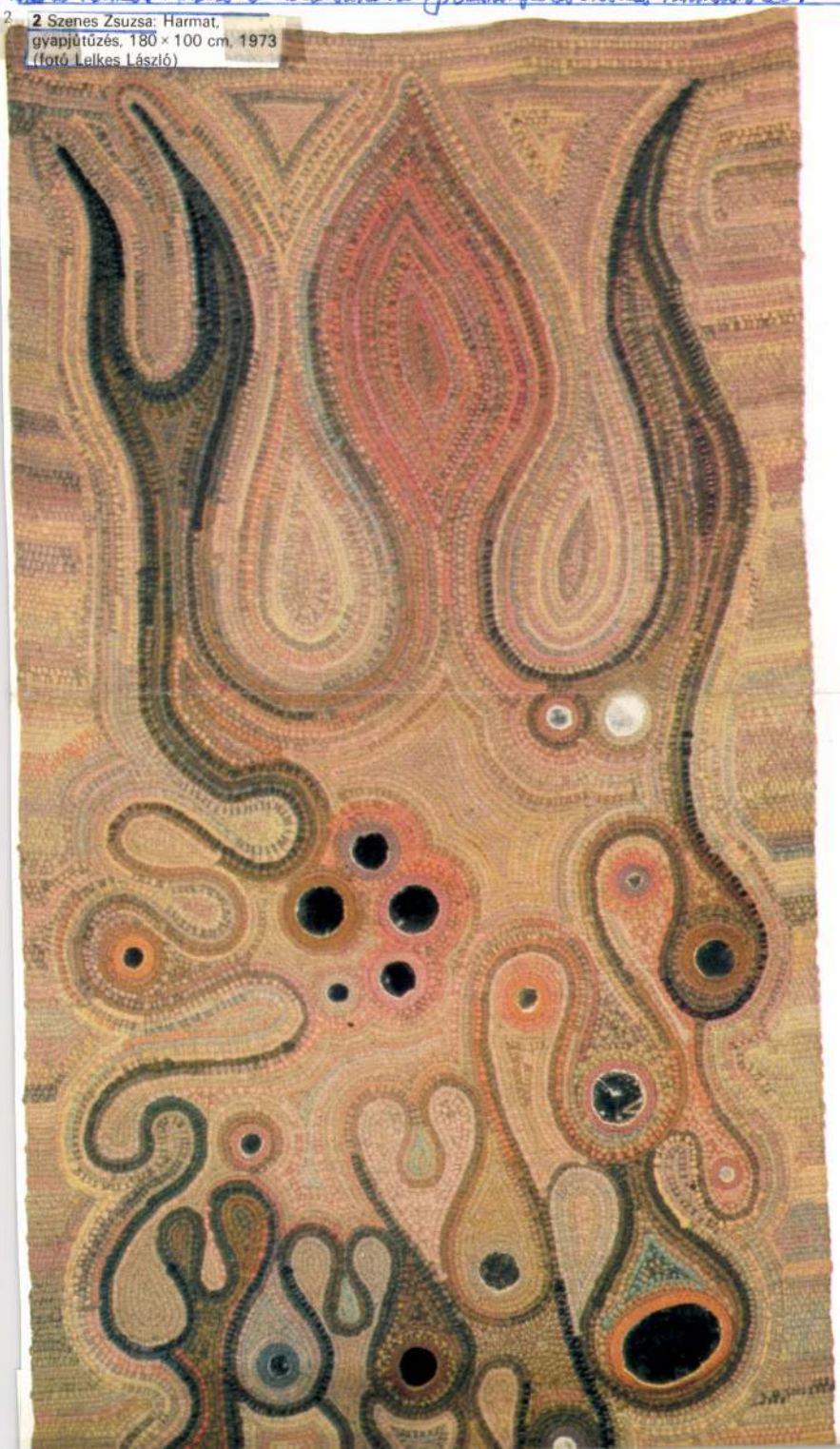

Művészet, 1984. május, 25-old.

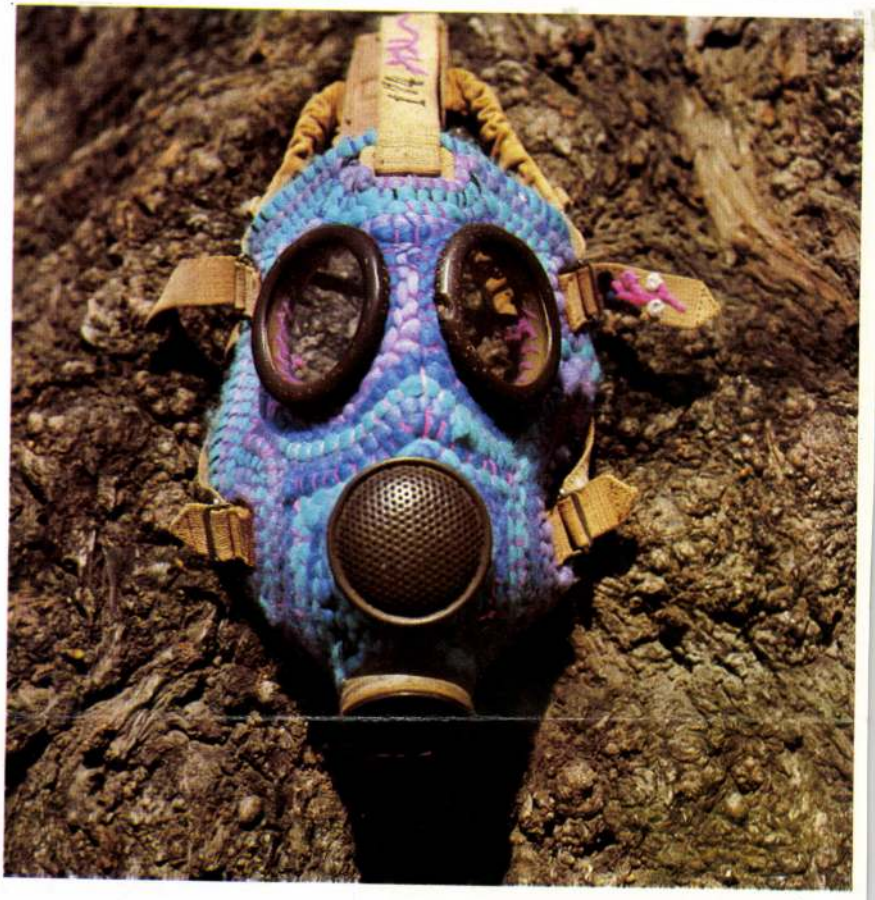

Például a mi lakásunkból – mely tényleg tele volt tudnivalókkal, mert művészpártoló volt az édesapám – 10 ezer könyv tűnt el. És a szüleim mégse sírtak, csak örültünk, hogy élünk. De valahogy ezeket a veszteségeket pótolnom kellett, ezeket mind még egyszer meg kellett magamban teremteni.

– *Mikor gyerekkorában rajzolt, ez a tevékenység spontán kifejezése volt egy harmonikus világnak?*

– Tulajdonképpen igen. Apám révén kifejezetten intellektuális, polgári életet éltünk. Minden vasárnap a nagymamához mentünk, nála már ki voltak készítve a rajzeszközök. Nyilván valami kriksz-krakszos, de harmonikus fantázia volt bennem, és folyton rajzolgattam.

– *Vissza tud emlékezni gyerekkori rajpen nem is annyira a magam rajzélményeire emlékszem, hanem arra, hogy állandóan könyörögtem a testvéremnek (aki meg volt róla győződve, hogy ő nem tud rajzolni), hogy rajzoljon, és én azt néztem fél órán vagy egy órán keresztül. Mindenféle kis jeleneteket rajzolt le. És apámból (aki ugyancsak nem foglalkozott rajzolással) szintén kierőltettem mindenféle szép arcú embereket. Valahogy az írásából – nagyon szép, kalligrafikus, különös írásából – alakította ki a szemeket meg a szájakat. Nem tudta másképp megoldani a testet, mint hogy egy fél szívet elkanyarított, és az volt a lába. Ebből én arra következtettem, hogy rajzolni tulajdonképpen mindenki tud, ugyanúgy, ahogy énekelni is mindenki tud, beszélni nagyon sokan tudunk, és némán gondolkozni is mindenki tud. És nyozva, ezzel a tevékenység*

EX LIBRIS

BUDAI KATALIN

Szilágyi István: Agancsbozót

Vannak olyan hiányok, amelyeket előbb-utóbb, természetes szükségből, be kell tölteni. Hiába mutatta elemzés, próza-poétika, hogy a töredezettség, a kicsiny-formák idejét éljük (pillanatnyilag meg éppen a kizárólagos publicisztikáét), azért a vágy, hogy szülessék már „nagyregény", ott motoszkált az olvasói tudatok mélyén.

Anakronizmus-e, hogy a tátongó űrt Erdélyből töltötték be, mint a magyar művelődéstörténet évszázadaiban már annyiszor? *Szilágyi István Kő hull apadó kútba* című, 1975-ben megjelent regényét a magyar próza huszadik századi csúcsai közé iktatta az irodalomtörténeti zsűri.

Nemigen lehetett hallani, hogy miben ügyködik Szilágyi a lapszerkesztésen kívül. Feltehetőleg végezte a munkáját, amellyel világi hivataloknál magasabb helyről bízták meg: írt. S most itt van az *Agancsbozót*, majd' hétszáz oldalával (ami majdhogynem duplán számít a Kriterion-féle kicsiny, sűrű betűvel).

Három férfi dolgozik, vasat ver, kardokat formál egy szurdok mélyén lévő sziklahámorban. Hogyan, honnan, mivégre kerülnek ezek ide a nyolcvanas években, akik még a nevüket sem árulják el? Elképesztő anyagi és technikai luxus veszi körül őket, míg rejtélyesen praktikus és akkurátus munkájukat végzik.

Közéjük rekrutálódik egy negyedik: ő mesél. Töpreng. Hasonlítgatja a kinn-t és a benn-t. A „Velünk Rendelkező Szándék" *bennük* érlelődő munkáját, az ahhoz igazodást figyeli s lassan már figyelteti társaival. A látszólag ráérősen, pepecselve, néha már-már a túlírtság látszatával alkotott regényvilágból felmerülve érzékeljük: a létről van szó. Hogy ez összefoglaló, egzisztencialista mű. Hogy a négy férfival akkor is minden megtörténik, mikor a kalapálásról áttérnek az acél edzésére, mikor szarvasmájat darabolnak vagy viperákat kerülgetnek. S amikor kérdéseket tesznek fel. S damaszkuszi kardot vernek.

Ez is krimi. Minden részletező, aprólékos helyszín- és cselekvésleírása fojtogató titkokat ígér: bár a titkok nem bennük rejlenek.

Technikáját, motívumait, természeti „zöld"-prózáját és laza, raffináltan pongyola közbeszéd-imitációit, filozófiai hozadékát fogják, kell elemezni. Röstellem, hogy csak ennyit írok. Vagy talán itt, e figyelem-orientáló rovatban még kevesebb is elég volna. Ennyi: Szilágyi István regényét megadón, engedékenyen, de fellajzott türelemmel kéretik sok magyarul gondolkodónak elolvasni. *(Kriterion, 673 old., 81 Ft).*

Székely Mózes: Csülörtök

Székely Mózes: álnév. A kiváló hadvezér s néhány hónapig Erdély fejedelme viselte az eredetit, a tizenhetedik század elején. Az író valódi neve: *Daday Loránd*. Ezt onnan lehet megtudni, hogy az impresszumban szerepel, a jogok az ő leszármazottait illetik. Egy 1935-ös Révai-kiadás reprintje ez: eligazító, figyelemterelő bevezetőt vagy utószót így is megérdemelt volna, hiszen csak azok tudják, ki volt ez az ötvenes években elhunyt erdélyi író, akik nem röstellnek lexikonokban kutatni, Erdélyből elszármazottakat faggatni.

Pedig nagyon megilletné a hírverés, hogy keressék, hazavigyék ezt az elegáns, fekete kötetet minél többen, ha már a Háttér Kiadó volt olyan szemfüles, hogy rábukkant.

Erdély-könyv ez is. De olyan szemszögből láttatja Transszylvániát, ahonnan sem történeti ismereteink, sem jelenlegi tapasztalataink most nem informálnak. Az erdélyi románság legkiválóbbjainak küszködését, lelkiismereti válságát mutatja meg Székely. Az erdélyi románság, amelyik kultúrájával, hagyományaival szorosabban tapadt a magyarhoz, mint a román királysághoz, vízválasztóként élte meg Románia átállását az antanthoz, majd Trianonhoz. De ellenvetéseikre, politikai jövendöléseikre ki hallgatott? Sem magyar sorsosaik, sem a bukaresti parlament.

A regény első fele: írói remeklés, hiányzó irodalomtörténeti láncszem szilaj expresszionizmusával, enyhe futurizmusával. A második részben már nem tud mit kezdeni főhősével, a tisztességes román ügyvéd fiával, aki előbb kicsapott gimnazista, majd halálraítélt, aztán csendőrtiszt, majd kommunista szimpatizáns újságíró. Már csak kavarog Albin Bilibaca körül az a mindmáig nyughatatlan világ, amelynek megértéséhez ez a regény nélkülözhetetlen forrásanyag. *(Háttér, 372 old., 180 Ft).*

Kolozsvári Papp László: Gyilkosság Normandiában

Nagyon örülök, hogy ilyen „megtévesztő" borító, cím, reklám. „Szex-gyilkosság-horror" kommersz műtipusát ígérhetné. Bár dőlnének be sokan. Olyan lenne, mintha csak egy felest lehajtani térne be az ember egy kricsmibe, ám kiderül, tombola van, s az emeletes tortát is melléadják.

Mert hát ez is nagyregény. Az otthonlét és az otthontalanság elképesztő egymásba forgathatóságáról szól, arról, hogy ha már megértetni, elfogadtatni nem tudja saját szenvedéstörténetét valaki, akkor ölni is muszáj, lehet, szabad. Kerülgetem, leírjam-e: Erdély-regény. Nem szívesen teszem, bár a legszebb szerelmes himnusz nem örökíti meg úgy Kolozsvárt, mint a főhősnő, Anna ragaszkodása, „bennevalósága" mocskában, fűtetlenségében, meggyalázottságában. De ha mégis ezt az egy vonást hangsúlyozzuk: szűkítünk. A „menni vagy maradni" dilemmáját is szőrmentén emlegessük. Hiszen a hősnő lovagja (kicsit csal, feljelentget, tipródik) Svédországból hű és színmagyar, katalógusból választott pazar zeneszekrénye mellől. Anna végigszenvedi vele ezt a többéves folyamatot, kitanulja az önigazolások szövevényes taktikáit s már ragyogóan átlát rajtuk, mikor ő is feladja: Budapestre jön férjhez, „megmentik". Csakhogy ő belehal. Úgy néz ki, mintha tovább élne, de nem. Még próbálkozik, legalább gyűlölni tudná a férjét, aztán utazgat vele Franciaországban, leszúrja, majdnem szerelmes egy ott turistáskodó, pesti orvostanhallgató lendületes, tiszta rajongásába: de nemigen remélhetjük, hogy a történelmen kívüliség terhét leteheti. Nőisége, személyisége, embervolta sérült.

Sokat beszélnek a műben. Legtöbbet mégis az író, akiből most kezd kiszakadozni az e témára önmaga által mért szilencium két évtizedes csöndje után mindaz, amit erről a *politikai* kérdésnél nagyságrendekkel súlyosabb *emberi* helyzetről el kell mondani. *(Szépirodalmi, 438 old., 85 Ft).*

Pauline Reage: O története

Azt a kissé lelkiismeret-furdalásos érzést, hogy erotikus könyvet olvasunk, jótékonyan megkönnyíti az a finom, ízléses, elegáns külső és a patinás kiadó védjegye, melyet új sorozatuk, a Bibliotheca Erotica visel.

Ha fennköltebb s nemesebb dolognak is rémlik olyan művet kézbe kaparintani, mely külsejében irodalmat ígér, titkon remélhetjük, hogy lesz azért olyan izgalmas, mint ha aluljárós, vad izgalmú ponyvához jutnánk piruldozva.

Látszólag ez a híres és titokzatos regény kielégíti e kétértelmű, sanda vágyat. (Titokzatos, mert a szerzőjéről semmit sem tudni, a név álnév, s a mögéje rejtőző — mára már idős — francia hölgy e művén kívül mással soha nem is jelentkezett.)

Ám a regény ördögi. És nem azért, mert szépséges kastélyban lányokat sanyargatnak De Sade márki-féle módon s környezetben majd' kétszáz évvel későbbi jól szituált urak. A korbács, a nyakörv, a szeremajakba fűzött kapocs, a mindig lecsupaszítva tartandó fenék és a rásütött marhabélyeg csak látványos, demonstratív segédeszköz ahhoz, hogy a szabadság és a személyiség határainak új térképrajzolatait ez a fineszes hölgy elkészíthesse. Bátor, szabadmellű pornórajongók! Ez itten nem az! Ez az önfeladás — tulajdonképpen vonzó — lehetőségének és tragikus lehetetlenségének nagyszabású gondolati modellezése. A beszélő nevű O „boldog rabból", aki tehetetlenül tűri szerelmese irracionális kívánságait, porig alázott, állattá alacsonyított lénnyé válik, aki végig saját, szabad akaratából, engedékenységében, szerelemvágyában hajtja végig a parancsokat. „O őrült büszke volt a vasaira és a bélyegre" — hát így.

Alapvető problémákat vet fel a mű — néha jobb is nem beléjük tekinteni. *Kolozsvári Papp László* nevét újra leírom: itt mint fordítóét és sorozatszerkesztőét. De ismertetett regényét ideidézve, talán még több szálon kapcsolódik ide személye és műve. *(Európa, 192 old., 180 Ft).*

Ana Blandiana: A megálmodott

„Egy egész nép / Mely meg sem született még / De születésre ítélték. Magzat magzat mellett, / Egy egész nép. / Mely nem lát, nem hall, nem ért semmit / De halad előre / Hánykolódó női testeken át, / Anyák vérén át, / Megkérdezetlenül."

Ana Blandiana híres, szóban, rejtegetve terjesztett versét idéztem *Szőcs Géza* fordításában, *A gyermekek keresztes hadjáratát*. Szégyelleném arra iderángatni, hogy azt bizonygassam vele: igenis, voltak, vannak Romániában, akik műben is mertek szót emelni a zsarnokság ellen. Nemcsak emigránsok vagy udvari költők szerepei közül lehetett válogatni. Ez magától értetődik, oly természetes. Inkább a kétségbeesésben is következetes, képalkotásában példaértékű alkotásmód miatt: mert ugyanezért nagyszerű Blandiana prózája is, mely *A megálmodott* című kötet tizenegy darabjával jutott el hozzánk.

Olyan világról ír, melynek létezését akár kétségbe is vonhatnánk, ha mondjuk, pár ezer kilométerrel odébb méltóztatott volna elhelyezni minket a Teremtő. Így viszont csak bólogatunk: igen, a képzelet és a valóság szétbogozhatatlan, a legabszurdabb álom maga a hétköznap s a csodák csak úgy zuhognak ránk. Kafka is itt élt. Blandiana is onnan rugaszkodik magasra, ahol erkélyen kárál a tyúk, amely majd pelyhes szárnyú angyalokat költ ki, s hétre jár dolgozni a bizonytalan menetrendű buszokon az az öldöklő kerub is, akinek fájdalmat okoz, ha elpusztítja majd a szürke arcú, agyonhajszolt, kizsigerelt földi fajtáját. *(Lendvay Éva fordítása, Európa, 275 old., 72 Ft).*

Görgey Gábor: Kísértések könyve

A csapongó érdeklődésű olvasónak melegen ajánlom Görgey Gábor legújabb regényét, mellyel immár önéletrajzi trilógia kerekedik ki a *Vadászszőnyeg*-gel és a *Volt egyszer egy Felvidék*-kel. Ugyanis 1951-es Szabad Nép-beli cikktől kezdve a guillotine történetéig, a St. Pauli nevű hamburgi kupikörzet láttatásától Sztálin Kirov iránti nekrofil vonzalmának taglalásáig, szórakoztató bordélytörténeti kalauztól Bosch festményének leírásáig kalandozhat Görgeyvel. Hogy ez első hallásra inkább riasztó? Nem és nem. Egy ember annyi mindenfélét gondolhat, egyik benyomás máris idézi a másikat: bizony ugrál, kapkod az emberi elme. Jelen regényben azé az elegáns és választékos, ötvenes magyar úré, aki egy kicsit Párizsban akar lötyögni — de túl sok kelet-közép-európai emléke, gondja, gátlása, aszszociációja van ahhoz, hogy ez sikerülhetne. Mi több, az egyik garniban még viszontlátja azt az ávóst is — ezt nem mesélem el részletesebben, izgalmas —, akit egykoron kiszedett a lincselők kezéből. Jó tett helyébe ugyan miért várhatnál jót: a fiú kishíján elcsaklizza megmentője vagyont érő vadászszőnyegét.

Tehát a tábornok-fi, rózsadombi, kitelepített Topporczy Ádámban németországi és párizsi utazása hívja elő a háborús — s a kitelepítéses — évek nehezen feldolgozható, mégis emberesítő élményeit. A dokumentumok beillesztése végtére is elbeszélői technika. De a tűnődések, magyarázatok: mintha külföldieknek, lábjegyzetben íródnának. Ilyesfajta betétekre gondolok: „... a relativitásra és a megvesztegető hétköznapi praktikumok kínálatára épült ez az '56 utáni konszolidáció, ez volt az alku ára, ez kapta az állampolgár annak fejében, hogy nem piszkálja és a szűk vezetésre bízza nagypolitikát." Akkor inkább a bordélyok hangulatának tükrében követem a Görgey-adta történelemleckét. *(Magvető, 221 old., 80 Ft.)*

Velence és Tiziano

Aki Velencében jár, különös hatások ejtik rabul. Négyszáz évvel régebbi kor szinte érintetlen díszletei közé kerül vissza. Sőt: már *Dante* is nosztalgiával szólt e városról, ahol elmosódnak valóság és képzelet határai. A lagúnák atmoszférája, amely feloldja a tárgyak éles körvonalait és sugárzó fénnyel itatja át színeiket, az épületeken belül a színek és fények festőinek, a velencei iskola mestereinek munkáiban él. Azok, akik a közelmúltban látogattak a vizek városába, teljesen élvezhették varázsát: *Tiziano*-életműkiállítás volt a Doge-palotában.

Tiziano Vecellio, akit 1576-ban ragadott el a pestis, pátriárkai kort — a hagyomány szerint kilencvenkilenc évet — ért meg. Hosszú pályafutása alatt még oly kiváló kortársainak is bele kellett törődniük, hogy a pártfogók szemében csak a második vonalat képviselhetik. A festőkirály halálakor a „trónörökös", a több mint harminc évvel fiatalabb *Tintoretto* közel járt a hatvanhoz.

Pénz és hatalom birtokosai versengtek Tizianoért. Halálos ellenségek — *V. Károly* német—római császár és *I. Ferenc* francia király — is egyek voltak abban a törekvésben, hogy Tiziano örökítse meg őket az utókor számára. A történet, amely szerint V. Károly egy ízben maga emelte fel a művész leejtett ecsetjét, nem feltétlenül hiteles; de rávilágít arra, a félelemmel vegyes tiszteletre, amellyel kortársai a mestert övezték. Művészete a reneszánsz harmóniától a barokk mozgalmasságig korszakot ölel át, s ezalatt emberábrázolása (a férfierő, a női szépség érzékeltetése) mindvégig mérték, másoknak elérhetetlen minta maradt.

Képmásainak arca, tekintete, de még öltözetük, beállításuk és a háttér is jellemet, egyéniséget fejez ki. *Andrea Gritti* doge tekintélye, *Benedetto Varchi* firenzei történettudós önteltsége, az öreg *III. Pál* pápa ravaszul surranó pillantása (mai szóval dörzsöltnek mondanánk), *Francesco Maria della Rovere* páncélos eltökéltsége — megannyi remekül sikerült kísérlet, hogy megragadja az emberben az egyedülvalót. De gondolhatunk az *Angol ifjú* hamleti tűnődésére is...

Szentképei is egyénítettek, „földiek". *Szent Sebestyénből* (Velence, Accademia) erély és energia árad, a Frari-templom oltárképén, a *Mária mennybemenetelén* az erőteljes apostolok ugyanolyan szenvedélyességgel nyújtják fel karjukat az emelkedő Istenanya felé, mint amellyel Londonban őrzött képén Bacchus Ariadné felé törekszik. A női alakok, bár kifejezőek, kevésbé ragadják meg a létezés egyszeriségét: madonnáira egyforma lágyság, nemes báj, szolid élettelíség jellemző, nimfái, Vénuszai a korszak szépségideláját testesítik meg, a mai néző bizonyos távoltartással szemléli őket — bár a Zeusz által aranyeső alakjában elcsábított Danaét ábrázoló műve így is többet árul el a korról, mint ami egy tanulmányban elmondható.

Ha *Raffaellót* a „mindent lezáró vonal" tette naggyá, akkor a világ talán legfestőibb városának festőjét a színek és fények gazdagsága. A nagy firenzei mesterek a képi egységet jobbára perspektivikus, kompozíciós módszerekkel alakították ki, szinte még mielőtt festékbe mártották volna ecsetjüket, náluk a szín jóformán utólagos díszítmény. Tiziano megbolygatta a kompozíciót, *Pesaroi Madonnáján* a Szent Szüzet nem állította a középpontba, és alakját egy zászóval — de milyen meleg színekben lobogó zászlóval! — egyensúlyozta ki. Rendszerint a vörös alapra vázolta fel először a főbb körvonalakat, majd megfestette az alakokat. Erre az alapra egy újabb festékréteget rakott fel, amelyet ujjaival dörzsölt szét, hogy az egyes színfoltok a féltónusok segítségével kiegyenlítődjenek. Alakjai lassan bontakoznak ki a háttérből; a festmény úgy csillog, mint a Szent Márk-bazilika mozaikjai.

A legutóbbi Tiziano-életműkiállítást 1935-ben rendezték Velencében. A mostaniról, amely októberben Washingtonba költözik át, jelentős művek hiányoztak: *A földi és az égi szerelem* (Borghese képtár), *Európa elrablása* (Boston), *Sírbatétel* (Louvre), *III. Pál pápa a Farnesék társaságában* (Nápoly). Ott volt viszont számos remekmű a velencei Accademiából, az Uffiziből, a nápolyi galériából és más gyűjteményekből, amelyek méltóan mutatják be a művész valamennyi alkotói periódusát. Ám aki lekéste a velencei kiállítást, ne csüggedjen. A Frari-templom képei, a Tintoretto-, *Veronese*-, *Tiepolo*-művek és társaik, fény és árnyék játéka, a lagúnák varázsa — Velencében maradnak.

Polgár László

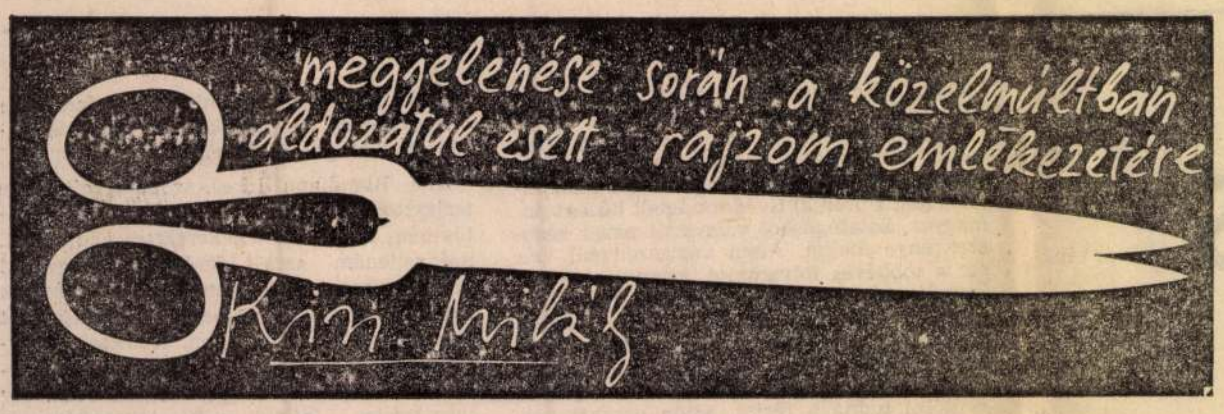

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Csend, rend, fegyelem

Kiképzés folyik a *Madách Színházban.* A katonai drill, amit a *Terézvári garnizon* című *Miroslav Krleža*-adaptáció ábrázol, átterjed a színészek szabadcsapatára. Vége az ösztönszínészetnek. Nem elég többé a lelket fölmutatni, s ha üres a lélek, akkor az ürességet. *Kerényi Imre* — és a díszlettervező *Götz Béla* — színpadán, ahogyan a darabban is, porosz szellem uralkodik. A kimért vezényszavak közül nemcsak azokat hallani, amelyekkel a szárnysegéd masíroztatja a helyőrség tisztikarát; belső hallásunkkal a rendezői parancsuralmat is érzékelhetjük. „Csend, rend, fegyelem, aki rossz, azt megverem", pattogtuk gyerekkorunk katonásdi-játékában. A Monarchia-ármádia szellem egy volt gyermekszínház társulati munkaterápiájává válik... A büntetésvégrehajtás alatt álló színészgárda tagjai pontos előírás szerint közlekednek, indulati mozgásterüket kijelölt korlátok szabályozzák. A rendezői kontroll és a forgószínpad jelzi, meddig lehet elmenni, hogy a K. u. k. hadsereg, illetve a hozzá tartozó polgári slepp létformája rituálisan hűvös maradjon.

Krleža írói nagysága a *Miroslav Belović* átiratát házilag átíró szabványdolgozatból *(Vujicsics Marietta* fordításából) is kitetszik. Mindenekelőtt az alig titkolt ellenszenv a bornírt patriotizmust megtestesítő hadsereg iránt, amelynek vezényszavaiból — az idézet egy másik Krleža-novella részlete — „egy pokoli gépezet középkori sémája szólal meg". A drámaváltozat alapjául szolgáló elbeszélés dél-magyarországi garnizonja a történet lejátszódásakor, a század elején csupán a „dicső múlt" patetikus ünneplésével van elfoglalva — később majd kiderül, hogy ez is milyen pofáraejtő blamázs —; a történelem azonban nemsokára bebizonyítja, hogy akit ideig-óráig eltöltött a fényesre suvickolt, jelentéktelen haditettek nemzeti eufóriája, „nem más, mint egy korlátolt és bárgyú, ormótlanul nagy, sötét hadigépezet nyomorúságos kis részecskéje."

Ezt ismeri föl a józan kevesek egyike, a matematikus és értelmiségi Ramong Geyza főhadnagy, vagy tán föl sem ismeri, csak a nyájszellem, az egyformásítás és a drill ellen tiltakozó ösztönével érzi, s homályos sejtését egy méltatlan szerelem miatti csalódása érleli lázadássá. Ramong kleisti figura, rajongó és meghasonlott, aki a hamis eszmékkel áthatott, személyiségfaló, glóriás brancs elfogadása és elutasítása között őrlődik. Kár, hogy ezt a belső drámát kevéssé bontja ki az adaptáció, s többet mutat meg a brancs formális rituáléiból, mint az áldozatává vált ember személyiségválságából. Érzésem szerint az előadás valódi témája nem a Monarchia iránti nosztalgiák szétfoszlatása lehetne — a nosztalgiázó primitív lelkeken úgysem segíthetünk —, inkább a kiábrándítás a mindenfajta „helyettünk gondolkodó" elszemélytelenítő ideológiákból. Az egyszerre lépünk, egyformán gondolkodunk típusú lelkesedés újrafogalmazása idején nem árt legalább egy rekviemet mondani azért, akit elgáncsolnak, mert kilóg a sorból.

Mácsai Pál kellően intellektuális, kellően arisztokratikus és kellően *más* ahhoz, hogy Ramong főhadnagy snájdigságának leple alatt érzékeltesse a diszharmonikus személyiséget. A civil szakterület, az elliptoidok lekerekített világa nem fér össze a reguláris szögletességgel. Mácsai Ramong főhadnagya romantikus, naiv lélek, de a gárdatiszt krakéler modorában követeli szerelmi jogait parancsnoka, a lovassági ezredes feleségétől, aki a nagyvilági cédák csapodár etikettje szerint éli az életét. Az elbocsátott szerető keserűségében kikezdi a császári és királyi dicsőséget, s ezzel végzetesen fölhergeli kettős minőségben — katonaként és férjként — érdekelt ellenfelét. Sajnos, az adaptáció nem teremt helyzetet a háromszögkonfliktussal átszínezett függelemsértés drámai kibontására. A szereplőknek meg kell elégedniük általános gesztusokkal. *Piros Ildikó* és *Koltai János* egyaránt „magatart"; előbbi az előkelő gőg, utóbbi a rideg katonai formalitás jelzésrendszerét alkalmazza. Érdekesebb lenne, ha megtudnánk, mi van „a bőrük alatt". A választott stílus azonban csak azt teszi lehetővé, hogy egy pillanatra belelássunk a lovassági ezredes tudatába, és kivetítsük a nyilvánosságnak szánt gyászbeszéd mögötti frusztrációt; a színpadi stilizálásnak ez a módja kissé már iskolásnak tetszik.

Az előadás különben tele van ehhez hasonló stilizációval, ami a szereplőknek — talán a *Hirtling Istvánra* újabban kiosztott amorózószerep kivételével — kevés életszerűséget engedélyez. De ebben legalább következetes. Még az álomvízióban is kimért, statikus beállításokat úsztat be a forgószínpad. Sípszóra, koreográfiára dolgozik az átdíszletező műszak, kijelölt pályán mozognak az érzelmek, rugóra jár az előadás. Nézi a néző, amit lát, és talán arra gondol: azért ez egy jól megcsinált Monarchia volt. Lehet nem szeretni, de legalább működött. És ha akarja, ugyanezt gondolhatja a jól megcsinált színházról.

FRANK JÁNOS:

Képzőművészet

Michael Sandle

A VII. Kisplasztikai Triennálén láttuk Orwell emlékművét, 1987-ben. (Csoda történt: mégsem lett botrány a szabályszerűen kitett szoborcímből.) Sandle a triennálé díjazottja lett, hagyományunk, hogy a kitüntetett három év múlva tiszteleti kiállítást kapjon Pesten. Ott voltam, amikor a monumentális szobrait kiemelte a daruskocsi a ládából a Műcsarnok elé. A *Dobos* és az *Erőteljes csapás a szabadságra / Basszák meg a médiát* (Fuck the Media) előtt álldogálva legelőször *Archipenkóra* gondoltam, meg a mozgásra, a szimultaneizmusra és a történelemre.

Sandle *Henry Moore* hazájának talán a legnagyobb szobrásza ma; megjegyzem, az idén lett a brit Királyi Akadémia rendes tagja. A teljes kiállítása az *Ernst Múzeum*ban van. Ízig-vérig — hogy ezt a rossz emlékű szót használjam — tematikus művész ő, anélkül, hogy illusztrálna. Valamennyi műve háborús, marciális; azt mondom rá, amit *Szenes Zsuzsa* fagylaltszínű sávos textil faköpenyére és virágokkal hímzett gázálarcára: békeszózat frázisok nélkül. Michael Sandle — a rossz emlékű időkben tilos volt kimondani: — pacifista. Tárlatának túlnyomó részét — mint elnevezte — anti-emlékművekből állította össze. Formanyelve a *tumba*, vagyis olyan középkori szarkofág, melynek a tetejére az elhunyt szobrát fektetik. Sandle a figura, vagy az objekt alá, akár egy dobostorta lapjait, lapos bronz párnákat sorol egymásra. (Az építészetben is van párnatag: a dór oszlopon az *Echinusz.)* Valamennyi tumba — azaz anti-emlékmű — más és más. Az egyiken égett autógumik hevernek a halott püspök helyén, vagy *Lelőtt repülőgép*, valódi tumba a *Ravatal Anton Brucknernek, A Harmadik Birodalom bukása* Hitler és Eva Braun blaszfémikus anti-síremléke, sandle-i rekvizitumokkal körítve.

A szobrász vesszőparipája a Miki-egér, szerinte ez a giccset, a mélység nélküliséget, „a lélek mikiegérségét" jelképezi. *A propagandaminiszter*, vagyis *Goebbels*, tényleg olyan figura volt, mint a Mikimauz, eleget láttam a filmhíradóban, vagy a Pesti Napló vasárnapjában. És egy Miki a főszereplője a — korábbi — *chef d'ouvre*-együttesnek: ez a *Huszadik századi emlékmű.* Kerek lapra komponálta a művész a többdarabos szobrot, az egér feje nyúzott, embercsontváz a teste. Ez az alak fekete, a többi darab aranysárgára polírozott bronz. Arany gépfegyverrel egyenesen ránk céloz, a nézőkre, és ad le lövéssorozatot az ülő Miki-szkelet; arany homokzsákok — lám, megint párnák — rakásának támasztja a hátát, a sok kellék között van még három újabb arany egérfej.

Külön terem jutott a *Máltai tervnek.* A II. világháború egyik angol konvoja — véres veszteségek árán —, végül is sikeresen behajózott a máltai kikötőbe. Ennek megörökítésére kapott megbízást Sandle. A falakon körben a látványtervek festményei, középen makettban megmintázva, egy dombon az ősi erődítményfalak fölé épülő — az egyúttal építész — Sandle harangtornya. S a terem főhelyén magasodik a leendő majd' háromméteres harang máltai fából készült mása. A hajóharangnak mint jelképnek a többszörözése, felnagyítása. Ám ez igenis valódi emlékmű lesz, ez egyszer az *anti* fosztószó nélkül.

A szobrásznak a máltai festményeivel rokon festészeti kiállítási részlege, színszegény, rajzos, mégis tónusos képei külön recenziót érdemelnének. Arról kellene írni, festészete miben azonos plasztikájával, s miben különbözik tőle, gyökeresen.

A tradicionális mintázás, rajz, sokszorosító grafika teljes fegyvertárának birtokában valami egészen mást, korszerűt csinál ez a művész. Ő az anyagtan mestere, a virtuóz szobrász nem él vissza tudásával, műveiben minden áttételes. Mást ne mondjak: a második világháború végén még csak kilencéves volt, személyes élménye alig lehetett. Eltolja az idősíkokat, szándékosan anakronisztikus, kortalan a dobos sisakja, a Média lesújtó alakjának buzogánya, és a Miki géppuskája, azt hiszem, első világháborús. A Hitler-Éva emlékmű sarkára vetett sapkára az előszó azt mondta, hogy ez a Gestapónál volt rendszeresítve. Engem az első világháborús német tiszti sapkára emlékeztet, ilyent kellett szegény *Paul Kleenek* is viselnie. A művészettörténet nagy stíluskorszakait parafrazeálja Sandle: trecento, quattrocento, barokk, kubizmus, futurizmus, realizmus és persze szürrealizmus a weimari német expresszionizmus a legtöbbször egyetlen műben is sűrűsödik, egyidejűleg. Az *assemblage* mestere ő, egyetlen műleírása is kisebb kötetet töltene meg. Asszociációi elkalandoznak, de allegóriáit egy kis gondolkodással és a világtörténelem ismeretében meg lehet fejteni.

A tárlat rendezője, *Dobai Ágnes* fölényesen bánik az Ernst tereivel. A kiállítás levegős, mégis teli van. Teli van az egyes művek aurájával, melyek sohasem követnek el egymás ellen határsértést.

EURÓPA
(volt Honvéd)

Holt költők társasága (mb. szín. amerikai)* du. f3. IM (8. h. prol.)

A háború áldozatai (szín. amerikai)** du. h5. IM (2. h. prol.)

A tengeralattjáró (szín. NSZK)* este 7.

Kamaraterem

Betty Blue (szín. francia)*** du. h3. IM (2. h. prol.)

A TŰ (mb. szín. szovjet)* du. 5. IM

Az 54-ik hadtest (mb. szín. amerikai)* este n8. IM

HUNNIA
(volt Zrínyi)

Felmegyek a miniszterhez (magyar) de. 12.

Aranyosapat (szín. magyar dokumentumfilm) du. 2.

Gulliver a törpék országában (szín. amerikai rajzfilm) du. 4.

Vattatyúk — Da Capo (szín. magyar)* du. 6.

Zabriskie point (szín. amerikai)* este 8.

MUSIC BOX (szín. amerikai)* 25—26-án, 28—31-ig este 10.

Filmzenék, Ady-dalok (Novák János műsora) 27-én éjjel fl1.

KINIZSI

CSODA MANILÁBAN (r: Czencz József) 26—29-ig 8.

VÉDTELENEK (r: Zolnay Pál) 26—29-ig 6, 30—31-én 5, 25-én 8.

SZERELEM ELSŐ VÉRIG (r: Dobray György) 25-én 4.

ÉRZÉKEK BIRODALMA (r.: Oshima) 25-én 4.

OLDÁS ÉS KÖTÉS (r: Jancsó Miklós) 27—28-án 4.

SZÉPLÁNYOK NE SÍRJATOK (r: Mészáros Márta) 29-én 4.

SZEXMISSZIÓ (r: Juliusz Machuski) 30-án 3.

A SZERELEM RABJA (szovjet) 31-én 3.

BALÁZS BÉLA STÚDIÓ AVANTGÁRD SOROZAT:

PRÉS (r: Maár Gyula)

EGY KÜLÖNC ÚR NAPLÓJA (r: Háy Ágnes) 26-án 8.

DOKUMENTUMFILM-ISKOLA SOROZAT:

DÓZSA NÉPE (r: András Ferenc)

TAGFELVÉTEL (r: Vitézy László) 29-én 8.

MATINÉ: BOGÁNCS 27—28-án de. 10. Minden szombaton ingyen matiné, kakaóval!

BLUE BOX FILMKLUB: BETTY BLUE (Jean-Jacques Bienieux) 30-án éjjel 11. „ABSTRACT IN-MORÁLIS PERFORMANCE" 27-én éjfélkor.

MÁTRA ÖRÖKMOZGÓ

Egy ember ára (r: L. Anderson) 25-én du. 6.

Ha... (r: L. Anderson) 25-én este 8.

Szégyen (r: I. Bergman) 26-án du. 6.

Egy csepp méz (r: T. Richardson) 26-án este 8.

A hosszútávfutó magánysága (r: T. Richardson) 27-én du. 6.

Szenvedély (r: I. Bergman) 27-én este 8.

Pogányok ideje (r: P. Kass) 28-án du. 6.

Bolond Pierrot (r: J. L. Godard) 28-án este 8.

A vihar (r: D. Jarman) 29-én du. 6.

Rítus (r: I. Bergman) 29-én este 8.

Ha... (r: L. Anderson) 30-án du. 6.

Szenvedély (r: I. Bergman) 30-án este 8.

Hajnali négykor (r: A. Simmons) 31-én du. 6.

Taxisofőr (r: M. Scorsese) 31-én este 8.

TABÁN
(volt Diadal)

Taxisofőr (szín. amerikai)** 25-én f4, f6.

Metro (szín. francia)* 26-án 4, h6, f8.

Krisztus utolsó megkísértése I—II. (szín. amerikai)* 27-én f4, f7. IM

Őrület (mb. szín. francia—amerikai)* 28-án f4, f6, f8.

A halott ember levelei (szín. szovjet)* 29-én f5, 6, f8. IM

Hideglelés (szín. lengyel)* 30-án f4, f6, f8. IM

Ördögök (szín. francia—lengyel)* 31-én f4, f6, f8. IM

Monsieur Hire (szín. francia)* 27-én de. 11, f1, 2. IM

Marie (mb. szín. amerikai)* 28-án de. f10, f12, f2. IM

MŰVÉSZ

Chaplin terem

Cry Baby (szín. amerikai)* de. 10 és 1. IM (2. h. prol.)

Szédülés (szín. magyar)* du. f4, 5, h7. IM (2. h. prol.)

Rózsaszín flamingók (szín. amerikai)*** este f9. IM (5. h. prol.)

Betty Blue (szín. francia)*** 26—27-én éjjel n11. IM

Huszárik terem

Gengszterek klubja (szín. amerikai)* de. 10 és 1. IM

Meteo (szín. magyar)** du. 4. IM (36. h. prol.)

Poliészter (szín. amerikai)** 25—29-ig és 31-én du. 6. IM (5. h. prol.)

És ülünk a fa tetején (szín. szlovák)* 25-én és 27—31-ig este 8. IM (7. h. prol.)

Én szép kis mosodám (szín. angol)*** 26—27-én éjjel n11. IM

A szabadság fantomja — 26-án este 8. (Francia filmklub, eredeti nyelven.)

A két angol lány és a Kontinens — 30-án du. 6. (Francia filmklub, eredeti nyelven.)

Bódy terem

Rock Térítő — du. f5.

Nehéz emberek II. — este f7.

Lélekjelenlét — este f9.

TINÓDI

Micimackó (mb. szín. amerikai rajzfilm) du. 4.

„Greenaway és társai. — Angol filmrendezők hete"

Angiai alkonya (szín. angol—NSZK)** 25-én du. 6.

Ördögök (szín. angol)** 26-án du. 6.

Brazil (szín. angol)* 27-én du. 6.

A rajzoló szerződése (szín. angol)* 28-án du. 6.

Bárcsak itt lennél (mb. szín. angol)* 25—26-án és 29—30-án este 8.

Én szép kis mosodám (szín. angol)*** 31-én este 8.

Marslakó a mostohám — 29—31-ig du. 6. (Angol nyelvklub.)

James Bond, a magányos ügynök (mb. szín. amerikai)** 27—28-án este 8.

TOLDI

A SZAKÁCS, A TOLVAJ, A FELESÉG ÉS A SZERETŐJE (mb. szín. angol)** f4. h6, 8. IM

A rajzoló szerződése (szín. angol)* 26—27-én éjjel 10. IM

VÖRÖSMARTY

Testőrbőrben (mb. szín. amerikai)* du 4.

Berlin fölött az ég (NSZK—francia)* 25-én, 27—29-ig és 31-én este 8. (25. h. prol.)

METAMORFÓZIS (szín. olasz)** minden este 10.

WERNER SCHROETER retrospektív sorozat:

WILLOW SPRINGS — 25-én 6.

PALERMO ODER WOLFSBURG (PALERMO VAGY WOLFSBURG) 26-án 6.

GENERALPROBE (FŐPRÓBA) — 27-én 6.

LIEBESKONZIL (SZERELMI KONZÍLIUM) — 28-án 6.

TAG DER IDIOTEN (BOLONDOK NAPJA) — 29-én 6.

EIKA KATAPPA — 30-án 6.

DER TOD DER MARIA MALIBRAN (MALIBRAN MÁRIA HALÁLA) — 31-én 6.

— A műsorváltoztatás jogát a Budapest Film fenntartja —

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész
Lőrka Lajos: Egy korszak vége.

7 Szenes Zsuzsa: Madár kalitkában/Bird in a cage; gyapjúhímzés, 152 × 92 cm, 1972

Művészet, 1988, 11–12, 31–old.

An exhibition called Living textile *was opened at the Műcsarnok—the name referring to the book written by* János Frank *in 1980—displaying a selection from the textile biennials in Szombathely as well as works from the art colony in Velem. The exhibition demonstrates the heroic age of experimental textile during the past 20 years, when textiles became sculptures and reliefs and later on, influenced by avantgarde trends arrived at conceptually expressing ideas and finally by the beginning of the 80s becoming a declining form of art due to the avantgarde's loss of position.*

they had to fight for independent style against the rather schematic concept of realism almost until the end of the 70s. The break-through in fine arts occured earlier through the surnaturalism. What made this form of art truly progressive was giving the textile a textile-feel, the concept that the textile should have an effect by its own texture, form, technique, different from other materials, that it has

is included in the present exhibition's catalogue and could be called a "proclamation" for the experimental textile, leaning heavily on *László Moholy Nagy*'s thought process in dismantling the material, and views the essence of the art in the technical procedures, like weaving, spinning and looping while doing away with traditional materials. He concludes by saying that all materials, plans,

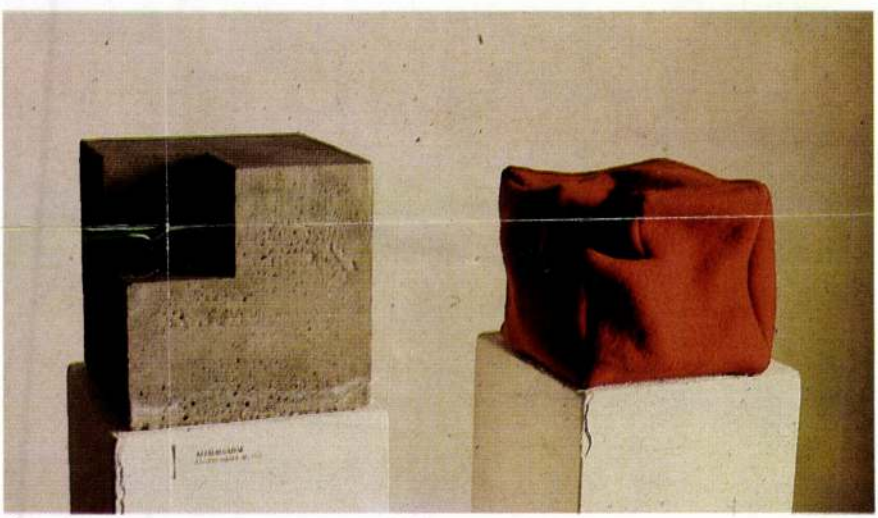

8

to overcome those characteristics of tapestry and painting which are fo-

photos that can be used at these procedures are all part of the textile

SZENES Zsuzsa

91 1. 25/27
7 53
10 35/79

Új Művészet

SZENES Zsuzsa textilt.

II. 6-7.15

Új Művészet 1992

SZENES ZSUZSA

OBJEKTEK, SZITUÁCIÓK ÉS ELLENPONTOK LÁGY ANYAGOKKAL

Műcsarnok

A cím némi magyarázatra szorul. A kiállításon textilek láthatók. Textil plexidobozban, textil befőttesüvegben, textil szardíniásdobozban, textil miszlikre, pántlikára metélve, felkupacolva egy műtőfehér steril posztamensen, textil gézbe pólyálva mint invalidus virág, térbe lógatott nagy kockában, ahol olyan, mintha víz lenne és textil gigantikus méretű fuszekliformában, amely ugyan azért mégiscsak hétmérföldes csizmába való. Amint a látnivalók e hevenyészett, korántsem teljes listájából is kitetszik, a kortárs magyar textilművészek nem idegenkednek művészetük bohókás-játékos lehetőségeitől, bár ezt a katalógus igen tanulságos, vitára ingerlő „szociomitológiai entitásokkal" bajlódó tanulmányának szerzője kétségbe vonja. Nos, akár neki van igaza, akár nem, egy bizonyos: a mai textil korábbi, hagyományos belső térdíszítő, meleggé, barátságossá, kellemessé, telszetőssé varázsló funkcióján túl még vàlami másra is alkalmassá válhat. Lehet térplasztika is.

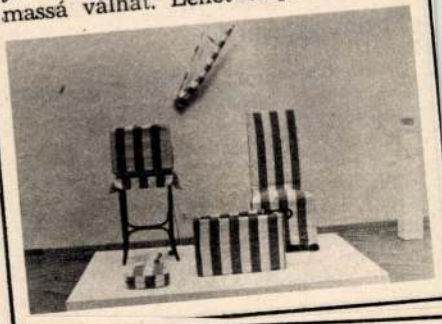

Igaz ugyan, hogy ércnél aligha lesz maradandóbb, de éppen, mert lágy, puha, képlékeny és hajlékony, úgy redőztethető, ráncoltatható — amint azt Hübner Aranka pliszéplasztikája példázza —, ahogyan azt a legszeniálisabb „plasztikus", a szél vagy a víz sem tudja tenni a fövény finom homokszemecskéivel. Vagy az is sajátosan textilművészeti lehetőség, amit a Szenes Zsuzsa játékos-halálos komoly objektjében mond el: a gázmaszkot, ezt a veszélyt, halálos fenyegetést szimbolizáló alkalmatosságot pólyázza be anyás gyengédséggel, gyönyörű, puha türkiz meg kék fonallal. Így az már többé nem lehet gyötrő szorongás forrása, csak aranyos, kedves csecsebecse. *(Képünkön Szenes Zsuzsa Huzat című műve).*

Szamosi Ferenc

sz. 4. o.

RUSZLÁN ÉS LUDMILLA I–II.

Színes szovjet film

Kicsit hosszú ez a Puskin-feldolgozás, és aki irodalmat várna tőle, az csalódni fog, mert magyarul ez esetben gyermetegen hangzanak a rímek. De ha nem menekülünk el az első félóra után, magával ragad a *Csongor és Tündére* emlékeztető romantikus mese, és elkezdünk a képekre-jelenetekre figyelni. Megéri. Alekszandr Ptusko

T 3

Börleszk

gyermetegségével, hol hidegen hagyott, hol bosszantott. Kurt Vonnegutnak igen rossz véleménye van a modern Amerikáról és a modern világról, s isten ments azt mondani,

Szenes Zsuzsa, textiltervező iparművész
Nagy Zoltán: Lauber m. v. kiállítása a Műcsarnokban.

5. FUT Ω, festett lauber, 500 × 105, cm, 1986. /repr./

Művészet, 1987. május, 42-old.

SZENES Zsuzsa

KOVALOVSZKY Márta: Szenes Zsuzsa kiál itása. = Vigilia, 57, 1992, 9. 716 - 717.

Bp., Bercsényi Klub, 1992

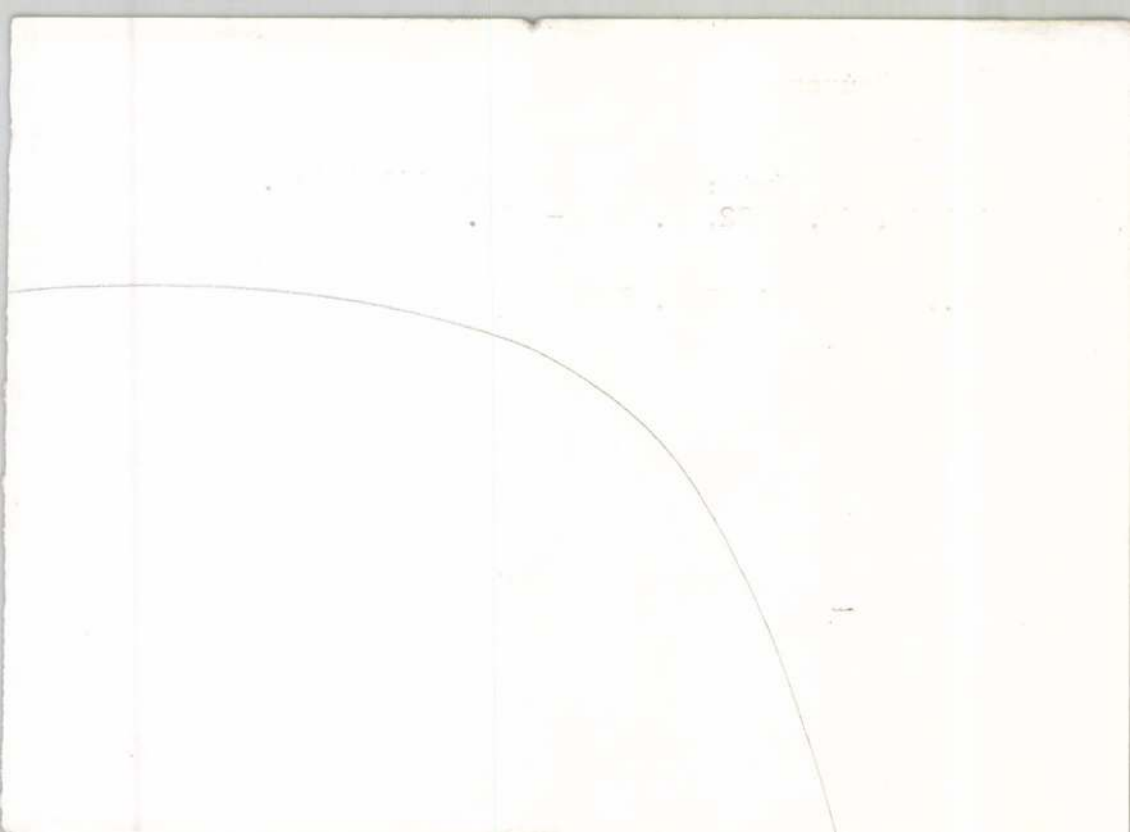

SZENES Zsuzsa

FÖLDÉNYI F.László:Türelmes képszövés : Szenes Zsuzsa: Kis Patience. = Magyar Napló, IV. évf. 13.sz. 1992 junius 26 46. p. ill.

Bp.,Bercsényi Gàléria, 1992 juli 4.-ig

	1970
	1979
	1.évf. (1979)
yve	
ányos közleményei	8. 1970.
	1978
et	1960.
	1973
	1969
	1.köt. 1873
	1.sz. (1972)
	1970.
	1. (1973)
	1972.1.
Tcs.	1977

SZENES Tsursa

Vidll. Bp. Mücsarnok, 1985

ism. BÁN András: Szenes Tsursa tárlata a Mücsarnokban. = M. Nemzet, 1985. jünius 20. 7.

SZENES ZSUZSA

kiáll. Bp.,Mücsarnok, 1985. május-június

ism. A.G.[ATTALAI Gábor].:Szenes Zsuzsa kiállitása. = Müvészet, 26, 1985, 11-12. 102- 103.,ill.

SZENES Zsuzsa

(Antalfi) [Antalfi Mária]

Szenes Zsuzsa művészetéről

Bp. Múcs

Új Élet, 1985. juli. 1. XL. évf. 13. sz.

[4.]

január 4.)

Novotny Tihamér

1. Olajos György: Állatok, litográfia, 1988.
2. Csaba Iván: Csapda, 1987, olaj, vászon, 100×80 cm
3. Rácz László: Út a fában, 1990, festett fa, m: 50 cm
(Fotók: Horváth Viktória)

Szenes Zsursa

Torday Alix: Titkosírás [~~[illegible]~~. =
Új T. 85. május 5 - 27. ill

SZENES Zsuzsa

Vadas József

Borítékolt művek

[Szenes Zsuzsa, Műcsarnok]

Élet és Irodalom 1985. június 7. 12.

23 Heidelberger Philo

24 Popper's surviving
full of references
standing". The st
of the difference
and the result, ar
to a "particularly
process of recepti
book also includes
recognize the will

SZENES Zsuzsa

Kenessei András

A szomszéd rétje zöldebb?
Szenes Zsuzsa kiállítása a Műcsarnok-
ban

Magyar Hírlap 1985. jeni. 18.

6.

zett

nru-
akát
tális
gtön
az
yütt
átja
év
lap,
ként
etitől
icák
ával
ebb,
zbe-
ereg
shoz
lünk
etve
ódon
nzeti
uhás
aris"
gyre

Szenes Zsuzsa

Székely András

A szétfonlott korlát
Szenes Zsuzsa kiállítása a Műcsarnokban

Népszabadság, 1985. juni. 5. 7.

that exists as fully a
sociology, but there i
entiating between vari
and evaluating them /..
be made is between ade
(This problem and the
were first called to m
Popper in our conversa
unpublished studies. H
influence "misunderstan
term and its meaning in
I feel obliged to ackn
Not long afterwards, in
the latter's death, Luk

SZENES Zsuzsa

MEGHÍVÓ

A Veszprém Megyei Művelődési Központ
tisztelettel meghívja Önt a Várgalériába
(Veszprém, Vár u. 29.)

SZENES ZSUZSA
„KIS PATIENCE"
című kiállítására

Megnyitja Gábor Eszter művészettörténész
1992. augusztus 18-án 17.00 órakor.

A kiállítás megtekinthető szeptember 19-ig,
naponta 10.00 – 18.00 óráig.

Mère de Dieu de Vladimir
Notre-Dame de la Passion
ou du Perpétuel Secours
Pentecôte
(icône russe)

Szenes Zsuzsa

textil művész

Magy. Nemzet 83. VI. 19.

SZENES Zsuzsa

PATAKI Gábor: A székesfehérvári István Király Muzeum uj állandó kiállitása. = Uj Müvészet, II.évf.1.sz. 1991
25 cm

Szenes Zsuzsa †

A Széchenyi Akadémia tagja lett. 1993.ápr.6.

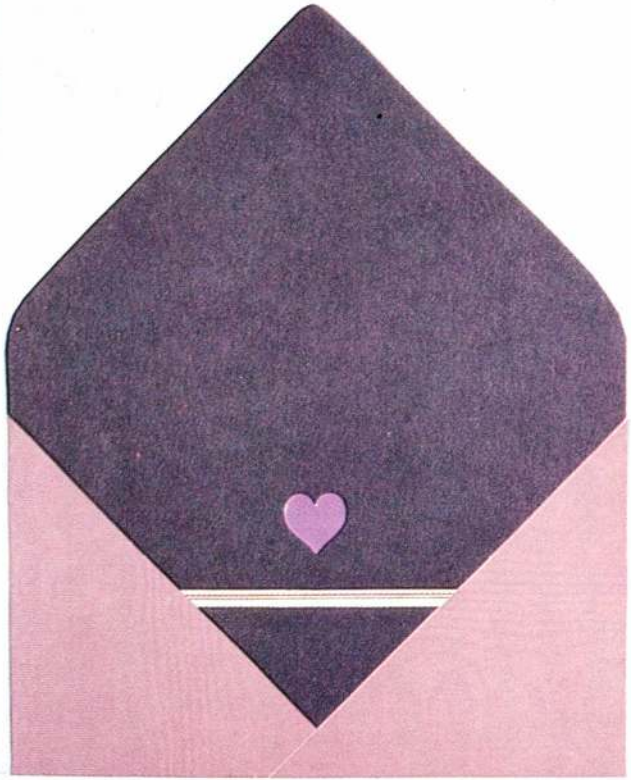

Szenes Zsuzsa: A boríték-sorozatból
Fotó: Erdély György

MOZGÓ VILÁG 1502 BUDAPEST PF. 205

Szenes Zsuzsa: A boríték-sorozatból
Fotó: Erdély György

MOZGÓ VILÁG 1502 BUDAPEST PF. 205

Szent István király Múzeum
Székesfehérvár, Országzászló tér 3.

Foto, design: Hübner Teodóra

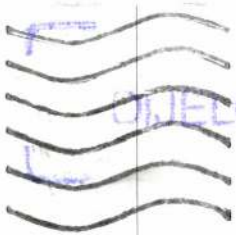

Bardoly István
MTA Mûvészettörténeti
Kutató Csoport
Budapest I.,
Uri u. 49.
1014

A Székesfehérvári Szent István király Múzeum meghívja Önt LOUISE McCAGG szobrász (New York) kiállítására, amelyet Szenes Zsuzsa nyit meg 1993. október 9-én, szombaton délelőtt 11.30-kor a Szent István király Múzeumban (Országzászló tér 3.). A kiállítás megtekinthető 1993. október 9.–november 7-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Fk. Fülöp Gyula

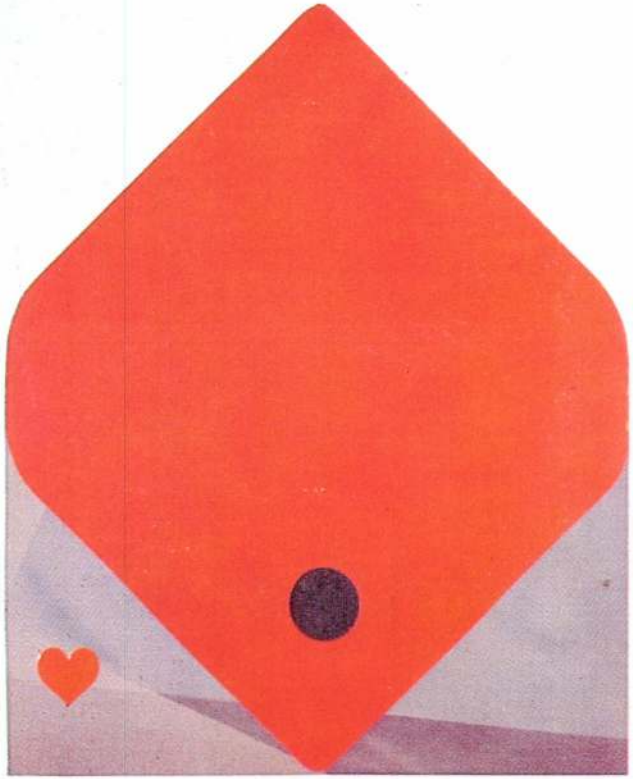

LEGIPOSTA
PAR AVION

PLEASE

Szenes Zsuzsa: A boríték-sorozatból
Fotó: Erdély György

MOZGÓ VILÁG 1502 BUDAPEST PF. 205

Szenes Zsuzsa: A boríték-sorozatból
Fotó: Erdély György

MOZGÓ VILÁG 1502 BUDAPEST PF. 205

SZENES Zsuzsa

kiáll. Bp.,BercsényiMagyar Műhely Galéria,1992.

ism. B.A. /BOHÁR András/: Kis Patience. = Új Magyarország,
3,1992, 1o. 69-7o.ill.

Szilvitzky Margit

ITZKY Margit textilművész kiállítása, Rajzok/ ik, Bp. : Helikon Galéria, 1984. június 21. - július tást rend. bev. Bakos Katalin. Bp. : Műcsarnok, ill. E ism. (bán) [BÁN András]: Papírmunkák, Margit kiállítása a Helikon Galériában. = Magyar 84. július 14. 9.; K.A. [KENESSEI András]: Szil- it papírossága, Helikon Galéria. = Magyar Hírlap, 5. 6.; L.L. [LÓSKA Lajos]: A vonal nyoma. = 5, 1984, 10. 57-58., ill.; VADAS József: Széttartó sok. = Élet és Irodalom, 1984. július 6. 13.

zirmai János

ALÁZS Ádám]: Könyvkötő iparművész. = Ma- 1984. október 13. 6., ill.

zirtes János

Annamária: Szirtes János műsorairól. = Jó Világ ndex antológia, 1984 51-56. ⟶1761

zöllősi Endre

agykanizsa, Hevesi Sándor Kultúrház, 1983 ism. nos: Art in space in plane. = New Hungarian 5, No 93, 1984 175-179., ill.

zőnyi István

Erzsébet: A Szőnyi évfordulóra. = Magyar 84. szeptember 7. 12.

Y Mária: Kilencven éve született Szőnyi István. , 1984. február 5. 4., ill.

YÁNSZKY Ilona: A zebegényi remete. = Nők . március 10. 10-11., ill.

Mária: Megemlékezés Szőnyi Istvánról. = Ma- t, 1984. január 18. 7.

ZI Rózsa: A grafikus Szőnyi : Válogatás Szőnyi ból és rézkarcaiból. Zebegény : Szőnyi István

J [6.] Nrás

SZENES ZSUZSA

KORALOVSZKY MARGITA: JÓREGGELT!

SZ. ZS. KIÁLLÍTÁSA

ÚJ MŰVÉSZET 1999 NOV. 20

1 szentély

2 halottak kapuja

3 szerzetesi kórus

4 padok a betegek számára

5 szentélyrekesztő fal

6 világi rendtagokkórusa

7 előcsarnok

8 lépcső a hálóterembe

9 sekrestye

10 armarium

11 mandatum - kőpadok olvasáshoz és lábmosáshoz

12 szerzetesek kapuja

13 világi rendtagok kapuja

14 káptalanterem

15 lépcső a hálóterembe

16 auditórium

SZENES ZSUZSA

LEOPOLD BLOOM

GALÉRIA

Szombathely Petőfi S. u. 38. Virágbolt mellett

KÖNYVJELZŐ

SZENES ZSUZSA KIÁLLÍTÁSA 1996 MÁJUS 9-TŐL MÁJUS 24-IG
MEGTEKINTHETŐ HÉTFŐTŐL SZOMBATIG 10 -16 ÓRÁIG MEGNYITÓ 1996 MÁJUS 9-ÉN 17 ÓRAKOR

■ Vannak méretek és formátumok, amelyek sokszáz vagy ezer év óta ugyanazt a tartalmat hordozzák magukban. Ilyen alakzat a csontfehér dominó és a kárómintával kacérkodó sakktábla, ilyen a jövőt, a szerencsét fürkésző kártya, de valamennyi apró forma közül a könyvbe helyezett jelzőszalag vagy papírlap rendelkezik a legtöbb lelki intelligenciával. Míg az előbbiek maguk mondják meg, hogy mit akarnak, a könyvjelző megelégszik azzal, hogy emlékeztet rája. Mire? A válasz nagyon egyszerű: arra, hogy hol hagytuk abba, vagy, hogy hol a folytatása. Az igazi könyvjelző kártya magas, karcsú teremtmény, s kissé visszafogott a hanghordozása. És nemcsak könyvek lapjai között fordul elő, hanem az idő hártyás levelei között is. Ilyen lapocskákat találunk a tegnap és a ma közt kitapintható folytonossági hiányban, és ha egyet tovább lapozunk, a mai nap és a holnap közt is ott fekszik a következő kártya.

■ Szenes Zsuzsát látszólag csak a véletlen vezette ennek a hosszúkás alakzatnak a használatára. A Darvas-fivérek keretező műhelyében járva érte őt a szerencse, hogy olyan paszpartu-darabkákat kapott, amelyek szinte felszólították őt: tégy engem a reggel hét és nyolc óra közti világos fénybe, tegyél oda a délutánba. Szenes Zsuzsa mostanában különben is azzal volt elfoglalva, hogy eggyé vált ezekkel a lassan múló félórákkal. Mi sem volt kézenfekvőbb a számára, minthogy minden ilyen időegységet egy-egy könyvjelzővel jelöljön meg. Magas, hosszúkás képek születtek így, melyeknek visszafogott a hangjuk, és gazdag a lelki intelligenciájuk. Minden egyes lapocska egy-egy végtelen korszakká nyúló félóra szülötte. Amíg kézbe vesszük, megáll az ingaóra amúgy is lassú járása.

■ Ebben a mozdulatlan csendben jól látszik, hogy tényleg évezredes dolgokat jelölnek ezek az apró táblák. Asszír ornamens közt táncoló elefántot, betlehemi bárány kíséretében virágzó rózsafákat, vagy mexikói áldozóasztal köré rakott koponyákat. És még egy csodás tapasztalat: a könyvjelző kártya maga is lapokból áll, egymásra fektetett papírszeletkékből. Itt azonban már nem illik tovább lapozni. Hogy mi van a liliomos ornamensek vagy a fekete párduc-sziluettek mögött, az örökre titok marad. Itt húzódik ugyanis az emberléptékű világ és a rigóléptékű tartományok határa.

Budapest, 1996. április 3.

Perneczky Géza

rős kép, Mária a gyermek Jézussal, többnyire vörös, fekete és arany sugárzásuk a *szenvedés* archaikus szólamát jelenti ott, ahol a végtelen mintává fonódó növényi ornamentika, a geometrikus mintázat, a héber szövegtöredék a szépséges részletekkel elfedett *szenvedélyt* mutatja. Egy pasziánsz nézői lehetünk: a kéz, amely sort sor alá tapogatva kirakosgatja színes lapjait, egyszerre szenvedélyes és türelmes: a *türelem* a szenvedélye. Ez a türelem messzire vezet; képről képig, ikontól ikonig afféle idő-utazás ez, tér és idő megszámlálhatatlan rétegén át vezet az út, metszéspontokon, otthonosan összesimuló és ismeretlen tartományokon keresztül, míg végül hazatalálunk, visszaérkezünk. A kis papírszív, amely a képmezőkön újra és újra, nyájasan és makacsul megjelenik, ezeknek a kompozícióknak talán legfontosabb motívuma; vonatkoztatási pont, sarokkő, mérték.

Ezért jobb híján lopott kifejezéssel (és persze az illetékes bocsánatát kérve) a *szív archeológiájának* nevezném azt a szelíd tevékenységet, amelyet Szenes Zsuzsa helyettünk, nekünk ajánlva végez el, elképzelhetetlen mélységek és alig felfogható viszonylatok között tapogatózva gyengéden. Londonban vagyok még, úgyhogy becsukom a mappát, kihúny az ikonok fénye, elhomályosul a papír-ragyogás; elhagyom a parkot, sötétedik.

A szenvedő, szenvedélyes és türelmes szív tovább dereng a leszálló estében. És aztán majd otthon is ez történik. *(Bercsényi Klub)*

Kovalovszky Márta

Bisztray Ádám: A Nap házában

Bő húsz esztendeje, jónéhány számon tartandó művel van jelen a magyar irodalmi életben Bisztray Ádám. Most megjelent verseskötetét Nagy Előd borítója és Kecskeméti Kálmán fotója külsőleg is szép könyvvé avatja. Bisztray egyebek között azzal szerzi meg olvasója rokonszenvét, hogy nem panaszolja fennhangon mindazt a hiányt, bajt, szenvedést, amelyet az élet — mint másokra — őrá is rámért, hanem belsőleg szabad, tágas perspektívával kárpótol érte. Nem adatott meg neki a kamaszkori világutazás-tervek álomvilága, de Walt Whitmannel Amerikát járja, Verne, Wells és Jókai után reveláló képet fest a „legjövendőbb századunk" utáni időkről *(Nautiluszra)*. A vigasztalás, az engesztelődés adománya az övé. Kitúrhatták Erdélyből, azért ő otthon van benne, mert *„nem az érkezés a végső cél, / fontosabb, mi közben az úton mozgat" (Kettős várakozás)*. A legbeszédesebb példa a rossz látás nemes kompenzációjával kapcsolatos: színek sokaságával, formák érzékletes gazdagságával ajándékoz meg bennünket az, aki amúgy legtöbbünknél nagyobb dioptriájú szemüveget visel.

Bisztray megveti a kislelkű aljasságot; a bármiféle zsarnokság elleni indulatát jól példázza a *Nagyzsebű zubbonyodra emlékezünk* című vers és néhány társa. Mégis leginkább a tolerancia, a belátás, az értelmes megelégedés latinos képessége tünteti ki ezt a világképet, az az irigylésre méltó makacs meggyőződés, hogy *„Mindenképp eredendő helyükön maradnak a dolgok"*, és Eszménk lesz újra, *„amit elorzott tőlünk a sötétarcú angyal" (Térképbe írható)*. Közvetlenebb, személyes szférákban és témákban is a józan számvetésen alapuló vigasz és biztatás hangját halljuk Bisztraytól. Tudomásul veszi, hogy a gyerekeink kinőnek a kezünk alól, és hogy vannak, voltak, lehetnek még olyan idők, amikor a kenyér fontosabb, mint a publikálás. Sztoikus bölcsesség, horatiusi és berzsenyies filozófiai kultúra hagyománya támad föl ilyen észrevételeiben, akár *Egy parasztszoborra* íródjék a vers, akár *Európa* szellemével nézzen szembe a költő. Nem hiszünk odaadóan a próféciákban, de jól esik tudni, hogy vannak még hinni és hitet sugallani tudó szellemi emberek. *(Széphalom Könyvműhely)*

Csűrös Miklós

Somorjai Árpád Ádám: Geburtenbeschränkung in Bauernfamilien Ungarns (ca. 1750-1945)

Kétélű dolog idegen nyelven könyvet megjelentetni. A külföldi szakmai elismeréssel nem jár együtt a hazai. Nyelvben,

elérhetőségben távolabbi könyvet könnyebb itthon figyelmen kívül hagyni. Ha meg a könyv tabukat dönt, még oka is lehet az agyonhallgatásnak. Ugyancsak bizonytalan kimenetelű a több területet érintő, interdiszciplináris mű sorsa. Egyik szakma sem tartja magáénak? Vagy mindenütt sikert arat?

Somorjai Ádám római disszertációját a Hamburgi Katolikus Akadémia adta ki németül. A kötet címe szerény: *A születésszabályozás a magyarországi paraszti családokban (kb. 1750-1945 között). A fogamzásgátlás története egy iparosodás előtti társadalomban, erkölcsteológiai megközelítésben.* A tartalom: súlyos, megrázó dráma szakértői bemutatása, értelmezése.

Az első rész külön figyelmet érdemel. Ez a családtervezés és az egyke hazai (és nemzetközi) irodalmának kitűnő, rövid összefoglalása. Mégis, ez csak „felvezetés". Még izgalmasabb — és nyomasztóbb és aktuálisabb — a körülmények és okok keresése. A kötet sorra veszi a gazdasági (korlátozott terület, a birtok szétaprózódásától való félelem), a történeti (háborúk, európai peremhelyzet), a felekezeti (protestáns etika) és a pszichológiai-néplélektani tényezőket, de lehetetlennek tartja egy, vagy néhány fő ok elkülönítését (hacsak az előbbiek nyomán kialakuló közvéleményt ill. értékrendet nem tekintjük annak). "Az empirikus humán- és társadalomtudományok nem képesek arra, hogy kimondják az utolsó szót." Tényanyaguk és hipotéziseik viszont nélkülözhetetlenek az erkölcsi értékeléshez, írja a szerző. A morális összegzés előtt még egy szempontra kell felhívni a figyelmet. A szerző meggyőzően érzékelteti az egykézés és az egyéni és társadalmi céltalanság és reménytelenség („zsákutca") kapcsolatát. Ez történelmi, de előremutató tanulság.

Az erkölcstani megközelítés a kérdést egyúttal nemzetközi és jelenkori kontextusba helyezi. A valahai „ormánsági egyke" ma általános jelenség. A (korábbi) deviáns — azaz normasértő — magatartás társadalmi normává vált. Ezzel a kérdés új dimenziót kapott. Az erkölcsért felelős személyek és intézmények, vagy egyszerűen az egyházak felelőssége tovább nőtt.

Somorjai Ádám könyve kitűnően összefogott, a téma keresztény megközelítéséhez immár nélkülözhetetlen segítség. *(Hamburg, 1990)*

Tomka Miklós

Poszler György: Találkozások

Nem memoárkötet, hanem bölcseleti esszék gyűjteménye, nem emberekkel, hanem eszmékkel találkozik a szerző. Az esszé egy-egy tárgykör megközelítési kísérlete, de alkalmat adhat a konfesszióra is, s Poszler György, bár nem keresi, mégis megtalálja kellő időben és szükséges mértékben ezeket az alkalmakat. Ám vallomásában a személyes inkább példaerejű tény, a negyvenéves érettségi találkozót követő meditációt is önélveboncolás és társadalomelemzés hatja át, hol elégikus, hol ironikus hangsúllyal, vonzó őszinteséggel.

Ám akárhányadik is az érettségi találkozó, a bölcselő ember nem adhatja fel szellemi nyitottságát, olvasnia és újraolvasnia, értelmeznie és újraértelmeznie kell nemcsak saját korának, hanem évezredeknek gondolati eredményeit is. E mindenkor szükséges magatartás hiánya ma különösen veszedelmes lenne, hiszen az egyoldalúságokba zárt, megbéklyózott lét után igazán itt az ideje, hogy törekedjünk az emberiség teljes kultúrájának lehetséges megismerésére és megértésére.

Három nagy témakörben zajlanak a „találkozások": válságfilozófiák, életbölcselet, pszichoanalízis művészetértelmezése. A megidézett gondolkodók és művészek sora Platóntól, Apuleiustól Mészöly Miklósig terjed, de a gondok és gondolatok zöme a múlt században gyökerezik és a jelenlegiben kuszálja kétségbeejtően szövevényessé ágait. Ebben rendet az emberi szellem történetének legnagyobbjai sem tudnak teremteni, mégis segítenek az eligazodásban, hiszen lét és nemlét alapkérdéseiről van szó, s ezek azonosak, legfeljebb komorabb színezetűek korunkban, s különösen Európának ezen a zsákutcás történelmi szakaszokba kényszerített tájékán.

Gondolatmenetének középpontjába szívesen állít a szerző ellentéteket és hasonlóságokat felmutató párhuzamokat, például Platónt és Arisztotelészt, Szent Ágostont

SZENES Zsuzsa

Vigília 1992/9

(A XI. Országos Színházi Találkozón a legjobb jelmez díját Dobre-Kóthay Judit, az előadás díszlet- és jelmeztervezője kapta.)

Kállai Katalin

Umberto Eco: Az új középkor

Szerencsés véletlen, hogy Eco 1988-ban írott regényével egy időben jelent meg magyarul történelemfilozófiai esszéinek kis gyűjteménye Barna Imre válogatásában, mert a regény helyes értelmezéséhez is hozzájárul a benne megfogalmazott gondolatmenet. Ebből válik igazán nyilvánvalóvá, hogy Eco nem ideológusa, hanem kritikusa a posztmodern iránynak.

A kötetben tizennégy írás olvasható, a legkorábbi 1967-ben keletkezett, a legújabb 1990-ben íródott. Alapeszméjüket — akárcsak a regény alapeszméjét is — az 1960-70-es évek fordulójának európai-amerikai társadalmi eseményei határozzák meg: a vietnami háború és a diáklázadások rajzolnak ki Eco szerint hosszú időre szóló társadalommagyarázó horizontot korunk szerteágazó jelenségei köré. Ismeretes, hogy az amerikai Francis Fukuyama a szovjet rendszer európai összeomlását a polgári liberalizmus végső győzelmeként értelmezte, s úgy látta a *Történelem vége* című, nálunk is nagy feltűnést keltett tanulmányában, hogy evvel a fejleménnyel az emberi történelem egy tovább már nem fejleszthető csúcsra érkezett.

Eco nem ilyen derülátó. Nem az értelmes világrend győzelmét, hanem egy új középkor eljövetelének jelenségeit látja szaporodni. Igaz, a középkort nem sémaszerűen mutatja be, mint valami sötét és embertelen időszakot, hanem sokrétűen tárja fel jellemvonásait. Kritikai hangja mégis félreérthetetlen: nem a középkor, hanem az antikvitás és újkor pártján van, s a posztmodern ideológia által konstatált világállapottal szemben, avval szemben, hogy korunkban összeomlottak a nagy filozófiák, értékrendek és elvrendszerek. Ő értékek és elvek jelenvalóságát keresi. A kötet írásai szólnak a misztika és irracionalizmus előretöréséről, a győztesnek képzelt amerikai életforma visszásságairól, a marxizmus-leninizmus tévesztett világáról. Nem vizsgálja viszont, hogy milyen szerepet tölthet be a mai válságokkal, a rossz értelmű „visszaközépkoriasodással" szemben a keresztény étosz és szeretet-eszme, milyen szerepet tölthet be az a katolikus reformfolyamat, mely éppen a 60-as évek óta van kibontakozóban. *(Európa)*

Kenyeres Zoltán

Szenes Zsuzsa kiállítása

Úgy adódott, hogy május utolsó napjaiban, amikor Szenes Zsuzsa kiállításának megnyitásán gondolkozom, egy londoni parkban üldögélek, Bloomsbury és Camden határán, térben és időben Virginia Woolf és Dickens között, megtisztelten közelségüktől, de persze, kissé rémülten is az előttem álló feladattól és távolságtól, amely a tárgytól elválaszt. Bámészkodom az angolosan zöld gyep fölött, nem messzire attól a lakástól melyben a tárgyak szeszélyes kavalkádja fölött rettenetes szomorúság, meg gonoszkodó és szeretetteljes irónia szitál a levezőben. És akkor — talán éppen emiatt — hirtelen adódik egy pillanat a látszólag oly távoli és alig összekapcsolható dolgok különös fénytörésében, amikor minden korábbinál jobban értem meg és élem át, hogy szenvedés, szenvedély és türelem hogyan fonja át meg át egymást, hogyan válik kibogozhatatlan és eltéphetetlen szálak gubancává.

Alkonyodik, közeleg az óra, amikor a dolgok árnyéka megnő, körvonaluk ellágyul és a világ nesztelenül, szorongatóan szívközelbe ér. Itt az idő, hogy mappámból elővegyem és magam elé helyezzem Szenes Zsuzsa színes, mintás papírokból készült lapocskáit, hogy a délután búcsúzó fényében, a park békülékeny, enyhe közegében tisztábban lássam őket.

Apró ikonok ezek, e képsorok, jelenetsorok egyenletes rendjét a papírszeletkék szeretetteljes lüktetése kíséri: a kompozíció fegyelmét a részletek mintái, a papírok márványos csillogása enyhíti. A folyamatos és szelíd váltakozás meg-megdöccen: mintha távolból, előhívódik egy-egy isme-

szolgálatába tehetségét. Élén két művészeti vezetőjével (Déri Balázs és Kéringer László) emlékezetes élményt szerez a lemez minden hallgatójának.

Stahl Ervin

Umberto Eco: A Foucault-inga

Posztmodern tanregény? A szabadon, minden irányban lengő ingának csak felfüggesztési pontja rögzített, s lengési síkja lassan körbejár, ahogy elfordul alatta a Föld. Ez volt a francia tudósnak a föld forgását bemutató híres kísérlete a múlt század közepén. A posztmodern filozófiája most azt tanítja, hogy szilárd felfüggesztési pont sem létezik. Minden változik, minden viszonylagos, nincsen egész, nincsen semmi, ami transzcendens és nincsen semmi, ami abszolút lenne. S ezt úgy hirdeti, hogy közben gyakran újra felfedezi a misztikát és okkultizmust, szakít az avantgárd és neoavantgárd korszak konstruktivizmusával s civilizáció-tagadó indulattól vezetve a természetkultuszokhoz csatlakozik.

A posztmodern egy tagadószellemű racionalizmus álarcában föllépő új irracionalizmus eszmevilága. Ezt mutatja Eco regénye. Fölépíti, megtestesíti, de egyszersmind le is leplezi ezt az eszmevilágot. Fordulatos meséjének középpontjában három kiadói lektor áll, akik kinyomozzák, vagy inkább kitalálják a középkori templomos lovagok ősi titkát, a nagy „tervet". A komputer-szöveg azonban megelevenedik, s a mese átszövődik a valóságba, ahogy a valóság is mintegy modellálja a posztmodern ideológiát, de a középkori misztikába nyúló meseszálak mellett bemutatja ennek az ideológiának valóságos társadalmi-történelmi keletkezését a 60-70-es évek nyugati diákmozgalmainak idején. Így a regény ingája is körbejár: a múltból visszatér a jelenbe, teljes kört ír le, mint egy szomorú történelmi ciklus dokumentuma. Hangulatát, meséjét vagy olvasmányosságát tekintve egyébként Szerb Antal *Pendragon-legendájához* lehet hasonlítani, e „preposztmodern" regényhez, vagy pedig David Lynch *Twin Peaks*-sorozatához. *(Európa Könyvkiadó)*

Kenyeres Zoltán

Ionesco: A kopasz énekesnő

Az abszurddal mindig baj van. Baj van, mert többnyire nem lehet befejezni, mert színészi megjelenítésének nincsenek jól behatárolt szabályai, mert önálló és öntörvényű képi világot kell köré teremteni. Az abszurd mégis divatos, mert színészi megjelenítésének nincsenek jól behatárolt szabályai, mert önálló és öntörvényű... stb. Vagyis az abszurd egy nagy színházi kaland. Egy másik, egy „látható" műfaj keretei közt megismételni azt, amit a szerző tett: a valóság bizonyos darabjait önkényesen kiragadni, majd a valóságtól elrugaszkodva, ám annak törvényei szerint újra összerakosgatni.

Az a világ, amely a színpadon megjelenik, lehet zsúfolt, túlcizellált, jelképektől roskadozó, de le is lehet csupaszítani a végsőkig a szöveget. Ízlésem szerint nekem az utóbbi jobban tetszik, ám ezzel még nem vitatom el a kolozsvári Állami Magyar Színház előadásának az erényeit. Tompa Gábor úgy vitte színre Eugéne Ionesco „főabszurdját", *A kopasz énekesnőt*, hogy a szerző angol nyelvkönyvekből kiemelt klisészövegei köré egy látomásos világot képzelt. Az angol középosztály díszpintyei, Mr. és Mrs. Smith (Boér Ferenc, Spolarics Andrea) a maguk kortalanul korabeli kosztümjeiben egy katonaruhás szobalánynak (László Zsuzsa) parírozna, hasonszőrű vendégeik Mr. és Mrs. Martin (Bács Miklós, Panek Kati) pedig a földre tottyannak, mikor hellyel kínálják őket. Egyszóval a gondolkodás megerőltető aktusától mentesítő etikettszöveg mögül minduntalan a lélek renyhesége és otrombasága bukkan elő. Csöppet talán emlékeztetve Jeles András tavalyi kaposvári rendezésére, a *Valahol Oroszországban* című előadásra, amelynek szereplői a *Három nővér* történetét egy adott ponton megszakították és azon túl már csak azt mutatták, ami a rendezői felfogás szerint az események közben Csehov figuráinak a tudatalattijában játszódik.

A kolozsváriak előadását egyrészről megterhelte ez a fajta fölfogás, amely — másrészről viszont — valóban fölfedezte a Ionesco-szöveg színpadi értelmezésének egy újszerű, talán tökéletesíthető útját.

Szenes Zsuzsa művészetéről

Szenes Zsuzsa Munkácsy-díjas, élvonalbeli textilművészünk. Sok köztulajdonban levő textilkompozíciójáról ismert, ezek színekben gazdag, népi ihletésű, sokszor csillogó üvegdarabkákkal díszített, melegséget árasztó művek. De 1980-as egyéni kiállítása, amelyet az „Alma Mater"-ben, az Iparművészeti Főiskola épületében rendezett, már elgondolkoztató volt. Puritán, fehér textillel vont be mindent az emeleti lépcsőforduló köralakú helyiségében. Mintha egy kővévarázsolt kertet láttunk volna egy holdbéli tájon.

Mostani kiállítása, ahol főleg grafikai sorozatokat láttunk, utólag felfedi előttünk a tárgyak betakarásának egy lehetséges értelmezését. Hátat fordít múltjának a színes textilek világának, és egy új szférába lép át: a magas művészet világába.

Szenes Zsuzsa elindul ezeken a lélek mélye felé vezető utakon. Színes, vagy színezett fotókból kompozíciókat, intim kollázsokat, kis grafikákat készít, de legszívesebben általában 50 darabból álló grafikai sorozatokat, amelyekben egy-egy témát feldolgoz, körüljár. Ilyen sorozatok: az apáról, az anyáról, majd együtt a szülőkről készült sorozat, azután a „kriptográfia-sorozat", a betű-sorozat, a sorompósorozat —, végül az „Amerikai felhő"-sorozat, mind közt a legkiérleltebb munka, színes ceruzával, rizspapírra készítve.

Végül meg kell említeni Szenes Zsuzsának egy nagyon szép, színes textiljét, a „Labirintus"-t, amely még előző korszakából való. És az átmeneteket mai világába: színes textillel bevont őrbődét, gázálarcot, egy kis berendezést: minden tárgy csíkos huzattal bevonva —, és ezek közül a legfontosabbat, a „Cellá"-t, egy szűk, kopár helyiséget, ahol a falak és néhány bútor a már ismert zsákvászonnal van bevonva — de a hátsó falon életnagyságú fotó: háttal álló fiú-alak a messzi tájba tekint, a lélek tájai felé.

(Antalfi)

AZ ÚJPESTI MÁRTÍR-ISTENTISZTELETET JÚLIUS 8-ÁN
HÉTFŐN ESTE 19 ÓRAKOR
AZ ÚJPESTI TEMPLOMBAN (BERZEVICZY U. 8.)
TARTJÁK MEG.

SZENES ZSUZSA
Új Élet XL. évf. 13. sz. 1985

lapoznak vissza a régiek *Kántorné, Megyeri, Jászai Mari* idejébe.

Rátonyi groteszk jelenetet mesél el a vészkorszakból. A Fővárosi Operettszínház akkori igazgatója, *Fényes Szabolcs*, a mindenki által becsült kiváló zeneszerző, számos üldözöttet, katonaszökevényt bújtatott a színház pincéjében. De egyszer azután oda is betört egy nyilas különítmény. Ám csak az előtérig jutottak, mert Fényes Szabolcs eléjük állt:

— Fényes Szabolcs vagyok, a színház igazgatója. Miben állhatok rendelkezésükre?

A nyilasok vezetője, egy borvirágos orrú, hatalmas alak, szimatolva nézett körül.

— Katonaszökevényeket és zsidókat keresünk! Kik vannak odabent?

Fényes egy pillanatra megdermedt, majd igyekezett könnyedséget erőltetni magára:

— Hát, kérem.. ez az Operettszínház... ide csak azokat engedjük le, akik idetartoznak. Most ugyebár itt lakik még Luxemburg grófja is...

A nyilas a sapkájához emelte kezét és tisztelgett:

— Oh, pardon, elnézést... a gróf urat igazán nem szeretnénk zavarni. — Ezzel összevágta bokáját és a kíséretében levő suhancokkal gyorsan távozott.

Fényes verejtékező homlokkal tért vissza a pince belsejébe, ahonnan a lakók szívdobogva haligatták végig beszélgetését a nyilassal.

merese sem megy simán... Ha erősödik a német befolyás, nem tudom mi lesz".

Még sokan emlékezünk a gigerli, piperkőc, gyenge tehetségű színészre, Cselle Lajosra, aki miután Kolozsvárról Pestre került, a fasiszta színészkamara titkára lett. Rátonyi leír egy dialógust Cselle és akkori igazgatója, a Berlinből importált —, ugyancsak kétes jellemű — Bubik Árpád között, aki az Operettszínházhoz 30 000 márka forgótőkét igért, de ezt nem tudta produkálni. Kezesként dr. Buzna Pál keresztény tőkést jelölte meg. A dologból per lett.

— Ki volt ez a dr. Buzna? — kérdezte az elnöklő bíró. — Stromann — felelte Cselle — háta mögött izraeliták álltak... Bubik artista, talán ért a trapézhoz, de fogalma sincs róla, mi fán terem a színház. — Nem tagadom, cirkuszi ember vagyok —, mondta Bubik. Cselle rossz színész ugyan, de színészkamarai hatalmasság. Ezért szerződtettem sztárgázsival. Leteszem a nyugtáit a bíróság asztalára. Ön kiteheti az asztalra a szívét —, replikázott a pojáca Cselle —, vagy egyéb belső részét, akkor se mossa le magáról a gyalázatot, hogy a keresztény eszmék védelmének lobogója alatt, izraelitákat... Maga se kérdezte —, mikor a gázsiját felvette —, szólt Bubik —, Berlinből jött-é a pénz, vagy Jeruzsálemből.

Benamy Sándor

PERCSÉNYI 28-30

magyar műhely
Párizs - Bécs - Budapest

GALÉRIA

Bp. XI., BERCSÉNYI u. 28–30.

SZENES ZSUZSA

KIS PATIENCE

1992.06.02. 1992.07.04.
MEGNYITÓ:1992.06.02. 19 ÓRAKOR
MEGNYITJA:KOVALOVSZKY MÁRTA
NÉHÁNY TOVÁBBI GONDOLATOT AD KÖZRE:
BIRKÁS ÁKOS

Kedves Zsuzsa!

A pasziánsz és a passió vagy passzió (nem emlékszem, melyiket kérdezted) szó jelentése egyaránt egy latin igére megy vissza: pati = "elszenvedni, eltűrni" (teljes szótári alakjában: patior, pati, passus sum), ennek előzménye pedig a görög πάσχειν (pathein) = "szenvedni" ige. A történet a következőképpen fest:

1. A pasziánsz francia eredetű (patience = "türelem") szó, amely német közvetítéssel (Patience = "türelem", + a kártyajáték neve) került a magyarba. Forrása a latin patientia = "béketűrés, elszenvedés, türelem" főnév, amelyé a latin pati = "szenvedni" ige, amelyé a görög pathein = "szenvedni" ige. A névadás azzal kapcsolatos, hogy a kirakós kártyajátékhoz nagy türelemre van szükség.

2. A passió (mint "szenvedés") közvetlenül a latinból került a magyarba (vö. passio Christi = "Krisztus kínszenvedése"). A szokásos módon a pati-ra, illetve a pathein-re megy vissza.

3. Ugyanennek a szónak egy más írás- és hangalakja, a passzió (mint "szenvedély") a francia passion = "szenvedély" főnév közvetítésével terjedt el. Alapja ugyancsak a latin passio (pl. ilyen összefüggésben: passio animi = "a lélek izgalma"), illetve a már ismert pati és pathein.

És akkor a családfa:

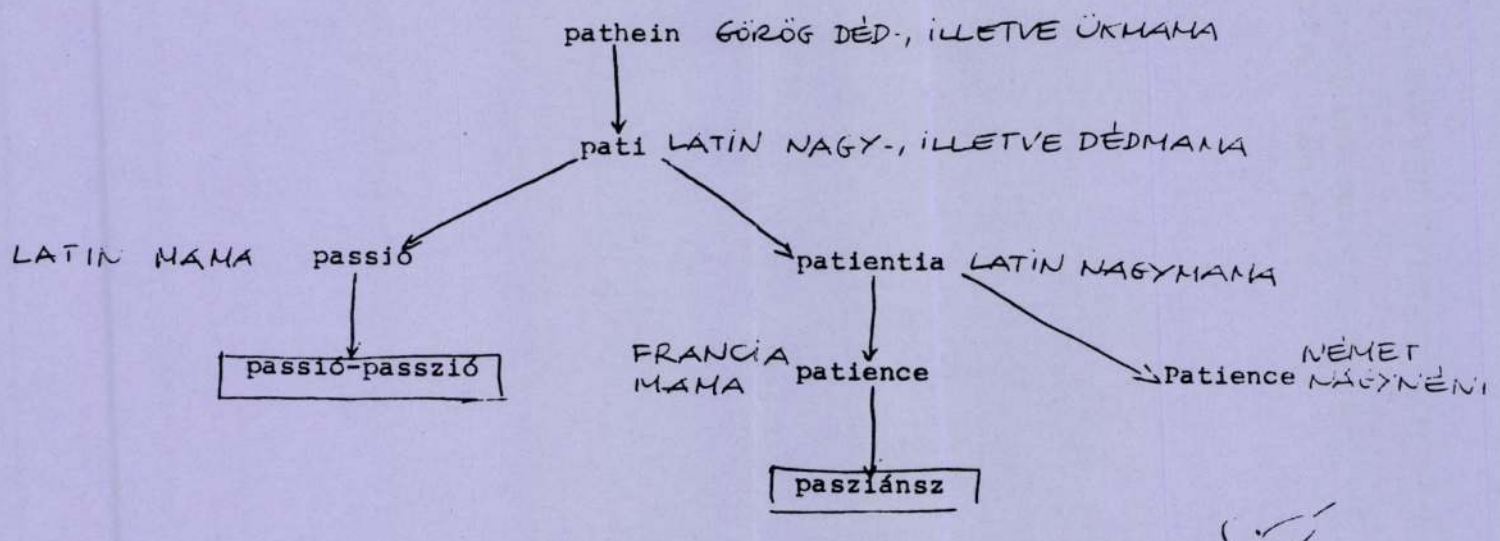

Laci

MŰCSARNOK
KIÁLLÍTÁSI
INTÉZMÉNYEK
Budapest XIV.,
Dózsa Gy. út 37.
Postafiók 35. 1406
MNB 232-90171-2456
DÍJELŐLEGES

A MŰCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT SZENES ZSUZSA KIÁLLÍTÁSÁRA
1985 MÁJUS 17-ÉN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA
MEGNYITJA: FRANK JÁNOS MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
MŰCSARNOK, BUDAPEST, HŐSÖK TERE

Szenes Zsuzsa (1931-): **Hideg ellen általában** 1978.
egyéni technika, 220x60x60 cm *Fotó: Székely Anikó*

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

MDK

Szenessy Antal, disz.szobr.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

44.1.

Szenessy Antal

~~Hebrais~~

1929

Eírnisk 1930

89. l.

t, 1931. május hó 12-én.

niszter rendeletéből:

. Mariay Ödön s.k.

miniszteri tanácsos.

ga tekintetes

nökségének,

Budapest.

Szeneth Imre.

Az Ernst Múzeumban pénteken nyílik meg a fiatal képzőművészek stúdiójának idei kiállítása, melyen műve szerepel. „Marzkabál"c. (említve).

TÉKA.

1973. dec. 6. Televízió, 18.40/11/M.

Szennai ref. templom

restaurálása

1948-49-ben.

Vezette
Szentivány i Gyula
dr.

Vall. és közokt. Minisztérium
Bpest

A minisztérium 1948. aug. 11-én 34.818/1948. II. f. o. szám alatt értesítette a MOBot, hogy a szennai ref. templom helyreállítására 60.000 Ft állam segélyt engedélyezett s felkérte a Bizottságot, hogy az összeg felhasználása és a munkálatok tervszerűségének biztosítása érdekében vegye fel az érintkezést a minisztérium II. főosztályával. Egyidejűleg beérkezett Huszár György mérnöknek 1948. márc. 22-én kelt költségvetése a tervrajzokkal, melyeket a Bizottság műszaki szempontból felülvizsgált és észrevételeit közölte dr. Matolcsy Sándorral, a belső-somogyi ref. egyház gondno-

munkássá
Tibor sz
125 és 1

...NÍTÁS ÉS FONTOSABB	TELEKKÖNYVI ADATOK
	TULAJDONOS

...nyezete 1699 és 1813.

kával. Mindenekelőtt kifogásolta az új padokra beállított összeget, melyek az összes költségeknek mintegy 30% át ~~tettek ki~~ emeszthettek volna, tel s, s minveszi ~~szem~~ tekintetben is aggodalmai voltak. A tárgyalások eredményeként az új padok készítését teljesen elejtették, s a régiek letisztítva és átfestve használatban maradtak. A padsorok homlokzatait díszítő régi fatáblákat gondosan restaurálták s eredeti helyükre visszaszerelték. Az orgonaházra nem volt fedezet, s így az mellőzendő lett volna, ~~s J. stván: Magyar ref. templomok. Bp. 229, 663.1.~~ a padoknál elért jelentékeny megtakarítás azonban lehetővé tette annak a bemutatott terv szerinti elkészítését s a templomtérbe való beszerelését. A bele való új orgonára nincs fedezett s így

HELYSÉG

KETESD.

VÁRMEGYE

Kolozs.

MŰFAJ

Ref.templom.

A MŰEMLÉKKÉ N
IRATOK SZÁMA

/1937-1941/
1773, tányé

egyelőre üresen áll. A
templom szószéke idétlen
teglaépítmény volt, a mely
a szűk templomtérből arány-
talanul nagy területet foglalt
el s esztétikai szempontból za-
varólag hatott. Ezt a MOB
hozzájárulásával lebontották
s a templom eredeti berende-
zésének stilusában, virágos
festésű csinos faszószékkel
pótolták. Ki kellett cserélni
a kis négyszegű, a templom hangu-
latához nem illő, mo-
dern fürdőszoba keramit
csempékből rakott padloza-
tot is, mely sárgás
szinű, kelheimi kőhöz ha-
sonló négyszer akkora mükö-
lapokkal ~~pótoltak~~ helyettesi-
tettek. A templom legfőbb
dísze a fakorus, mely a XVIII.
század végén készült, a
dunántuli hasonló emlé-
ttek között a legszebb, s mely-

Kovács 1942, képe 6 Balo 51, 162.1.

NÍTÁS ÉS FONTOSABB

TELEKKÖNYVI ADATOK

TULAJDONOS

al, négy fiatoronnyal, épült 1796-ban.

nek nép művészeti tehintetben 4
jelentékeny festett lapjai viszony-
lag jó állapotban maradtak
fenn. A gondos restaurálás
következtében ezek a festések
visszanyerték eredetei szép-
ségüket. A korus tartó fa-
oszlopai idővel korhadni
kezdtek, úgy hogy a szárad
elején karvastagságú vas
oszlopokkal pótolták azokat.
Ezeket, az esztikai szem-

ál: Adatok a magyar festő-asztalosok
ibliográfiájához. Emlékkönyv Gerevich
nek hatvanadik fordulójára. Bp. 1942,

pontból megnem felelő
oszlopokat a templom sti-
lusához simuló uj faosz-
lopokkal cserélték ki. A
korusnak a mellvédet tar-
tó gerendáit a szú annyira
ki kezdte, hogy ujakkal kel-
let kicserélni. A korus
feljáról festett falapokkal

HELYSÉG

KECSETKISFALUD.

VÁRMEGYE

Udvarhely.

MŰFAJ

Templom

A MŰEMLÉ
IRATOK SZ

festet

diszitett korláttal 5
látták el. Uj, stilsze-
rücu diszitett urásztalát is kapott a templom.
A festett papiszéket, mely eredi alakjában maradt meg, megszabaditották a reája mázolt kencektől, úgy hogy ma ez is eredeti szépségében látható. A legnagyobb munkát a templom mennyezete adta. A regi kazettás festett famennyezet a sokszori beázás következtében teljesen tönkre ment. Hitvány fa lecekből önzetákolt, sárgára mázolt mennyezettel pótolták kb 50 évvel ezelőtt. Ezt még 1948-

Magyar fatornyok.Bp.1935, 10,
1: Magyar ref.templomok.Bp.

HELYSÉG

KETESD.

VÁRMEGYE

Kolozs.

MŰFAJ

Ref.fatorony.

-ban, a helyreállítás
megkezdésekor lebontották
és cementtel impregnált
tűzálló és hőt konzerváló,
a kóruson lévő fatáblák
motivumaival díszített
lapokból alkotott új men-
nyezettel cserélték ki. Ez
volt a helyreállítás leghöl-
tségcsebb része, amely ki-
fogástalanul sikerült. Fon-
tos volt a régi ~~a régi~~ ba-
rok egy nyitásu ablakok-
nak dupla ablakokra
való kicserélése. A tem-
plom padlásán megtalálták
az eredeti olomcsikokba
foglalt mélsejt üvegezésü
ablakokat, amiket felhasz-
nálták, s az új ablakokat
is pontosan ugyanolyan
alakura formálták. A
templom oldalkapuját,

mely szabályellenesen
nyilott, keretével együtt
kibontották, megfordi tották,
s végjileg letisztítva ere-
deti állapotába helyezték.
A templom belsejének
falait kellemes vajsár-
ga színűre festették, mi-
után gondoskodtak a
villanyvilágítás megfelelő
bevezetéséről. A templom
külsején kijavitották a
vakolatot, s az egész tem-
plomot tornyestul világos
sárgás színűre festették.
Javitásban esett át a to-
ronysisak is. Végül
megjegyzem, hogy a templom
belső terének célszerű ki-
használása szükségessé tette
a padok és a papiszék
átrendezését. Huszár
György építész-és Z. Sóós

István festőművész nagy szeretettel végezték munkájukat. Matolcsy Sándor dr gondnok sokat buzgolkodott a siker érdekében. A MOB állandóan figyelemmel kisérte a restaurálást ~~munkálatokat~~ s szakértője többször a helyszínen beszélte meg a művészekkel a felmerült problémákat. A szakértő legutóbb julius elején vizsgálta felül az öszes munkálatokat, s jelentése alapján a MOB műemléki szempontból kifogástalannak találva azokat, erről f. évi jul. 13-án 446/1949. szám alatt értesitette a belsősomogyi ref. egyházmegye gondnokságát.

A végzett munka terjedelmes volta és kiváló minősége arra vall, hogy a kapott államsegélyt igen gondosan és lelkiismeretesen használták fel, s méltányos, hogy az ár 5000 frt költség, amelyre az államsegély már nem nyújtott fedezetet, a gondnokságnak pótlólag kiutaltassék. Tisztelettel javaslom, hogy e célra a II. főosztálynak a pénzügyminisztertől pótkredit kieszközöltessék.

Budapest, 1949. július

Szennai ref. templom

régi famennyezetéből és
karzatából
rissletek. Az eredeti
berendezés nagy része elpusztult
szénesen repr.

Malmagyépnüv. IV

és 30.
29. sz. tabla
lásd meg 204, 205, 206. l.
keperkel
leírása

u. o. 199, 200. l.
201. l.

Kiszítettek Nagy Pál
Balao és Nagy Vati
János asztalosmes-
terek 1787-ben

malus baccata

bogyós alma

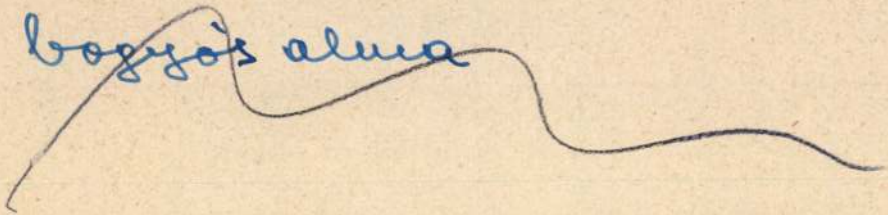

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szengofszki Oszkár

A JÖVŐ MÉRNÖKE
Budapest

1973 MAJ 12

1021

EMLÉK

(Szengofszki Oszkár rajza)

SZAKSZERVEZE

Szakszervezeti
tanfolyamo

A BME SZAKSZERVEZETI TANÁCSA *az 1973/74-es tanévben is megrendezi — elsősorban a nem oktató dolgozók számára — politikai továbbképző tanfolyamait. A tanfolyamok négyéves oktatási ciklus keretében sorraveszik a marxista—leninista ideológia alapvető tanításait, helyet adva aktuális kül- és belpolitikai, valamint egyetemi kérdéseknek is; ily módon segítséget nyújtanak a világnézeti, politikai, gazdasági problémákban történő eligazodáshoz.*

A „Társadalmunk időszerű kérdései" c. tanfolyamot főként politikai előképzettség nélkülieknek ajánljuk, illetve azoknak, akik az 1972/73-as tanévben hasonló című tanfolyamra jártak.

A „Marxista világnézet, szocialista közgondolkodás" c. tanfolyam már bizonyos politikai előképzettséget feltételez, és az elmúlt tanévi hasonló című tanfolyam folytatása.

Az egyes tanfolyamok tematikája a következő:

I. TÁRSADALMUNK IDŐSZERŰ *kérdései (1 éves tanfolyam).*

Célkitűzés: általános politikai tájékoztatás, időszerű

lyozórendszer, árpolitika, intenzív gazdálkodás, életszín vonal.

5. Visszatekintés az 197 évre. Gazdasági eredményeink Fontosabb belpolitikai ered mények, Magyarország szerep a nemzetközi politikában.

6. Aktuális külpolitikai tájé koztató, konzultáció.

II. MARXISTA VILÁGNÉZET *szocialista közgondolkodás (1 éves tanfolyam).*

Célkitűzés: világnézeti egyetempolitikai, időszerű belpolitikai, nemzetközi é gazdasági kérdések megismertetése.

Forma: előadások, konzultációk.

Elsősorban politikai előképzettséggel rendelkező dolgozóknak, szakszervezeti aktivistáknak ajánljuk.

Program:

1. Marxista—leninista világnézet alapjai II. A politikai gazdaságtan fogalma. Marxista és polgári közgazdaságtan. Értékelmélet, tőke, újratermelés, klasszikus és modern kapitalizmus. A szocialista termelési viszonyok fő vonásai.

2. A szocialista és tőkés világgazdaság fejlődési tendenciái. Jövőkutatás polgári

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 MÁJ 19

A JÖVŐ MÉRNÖKE
Budapest

Szengofszky Oszkár
1021

SZENGOFSZKY OSZKÁR RAJZA

LET

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
(Komárom)

1972 SEP 6

Szenita Ferenc

Figurák
Szenita Ferenc rajza

1021

dott be a pillanatnyilag lakó nélküli épületekbe. Nem volt válogatós: a horgászbottól az élelmiszerekig, az órákig, azt vitte el, ami éppen a keze ügyébe akadt. Egy volt munkatársát is megl[illegible]opta.

Az Esztergomi Megyei Bíróság 12 különböző minősítésű lopásért, valamint közveszélyes munkakerülésért vonta felelősségre, és jogerősen háromévi és négyhónapi szabadságvesztésre ítélte, a közügyek gyakorlásától 4 évre eltiltotta.

Szenft József

l.

Magy. Irod.

1941. 132. l.

554. l.) — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 387. l.

óparton

on, olaj, 30×43 cm.
ve lent jobbra: Lotz K.
Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 35. l. — Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — Z:. Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850. l. — Maszlaghy II., 178. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20/4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 387. l.

isz feleségével

olaj, 20×29 cm.
ve jobbra lent: Lotz.
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 43. szám. — Földváry: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. —

MNK

Szenft József,

elnyerte az ip.ügyi miniszter bronzérem díját

Az "Uj magyar otthon" c.kiáll. -IP.1941.10.sz.

MDK

Szenft József, műbutorasztalosmester

A közgyülés jutalmazta a "Magyar Otthon" kiállít
kitüntetettjeit.

az iparügyi miniszter bronzérmét kapta.

Az Iparműv. Társulat közgyülése.
Ujvág. 1941.máj.6.

M.D.K.

Szenft József müasztalos

Intarziás hálószobájának fényképét közli a lap. A mester által készitett hálószoba a Nemzetközi Vásáron került kiállitásra.

Szinházi Élet, Bp. 1929. juni 30-juli 6. XIX. évf.27. sz. 76. lap.

Szenft József

müasztalos

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 1940. katalogusa
38 lap

Szenger András

építész

Hild József pesti építész Kormányzata alatt az építést Szenger András pesti fi vitte.

Major Istvan: Esztergom. Az esztergomi basilikának leírása. Vas. Ujs. 1856. 303. l

M.D.K.

Seregi Béla

Méltatás

Bálint Sándor: Szeged városa, 1959.

1382

Szengniczay Jakab Piroska

MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1940/41 A magyar művészetért c.kiáll.

Szenczey

l.

LykaMagyműI800-50

89. l.

Martinuzzi Napoleone

Penelopé

Nevető fej

Pásztor feje

Mascherini Marcello

Tavasz

Káin

Icarus zuhanása

Messina Francesco

Jób

Szeniczey

Ltáb I. 56, 88

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 10.

/1936. szám.

A m. kir. Államvasutak Tekintetes Üzletvezetőségének

Budapest.

Szeniczey Ida, gentry hölgy

tájképeket festett a 40-es évek elején.

Lstáb I.

MDK

Szeniczey J.,festöm.
XIX.sz.

Templomba induló menet. J.alul balra:
45 x 57 1/2 Szeniczey 184o.
Vászon.

Magy. Nemz. Renesánsz Társ. I.aukciója. Bp. 1921.
Kat. Sz.1.

Szemicrey J.

Templomba indulo
menet, olajf.
Jelzése: Szemicrey
1840

Magyar Nemzeti Renaissance
Társaság aukciója
1921

Gerevich Tibor II. 234

MDK

Szeniczey Pál

Angyalföldi részlet, of.

Budai rész, of.

N.Szal.2.zsürimentes kiáll. 1916. máj. 2o l.

Szenicsey Pál

1916. ápr. kiáll. N. balon

Rákospatak, oleff. 180.—

Tokaj várának és városának látképe

1664-ben III. 208.

Szeniczey Pál

ki ll. Nemzeti Szalonban

1920 jan. febr.

Rákospatak, olasz. 800.—

Tabáni részlet, cenzarajz 500.—

Egyár részlet, olasz. 800.—

Horváth Géza dr. V. 200.

M.K

Szeniczey Pál

Rákospatak, of.

N.Szol. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 21. l.

Szeniczey Pál

festő 1910

Éimisk 1930

89. l.

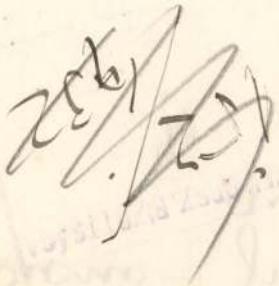

né gépíróno – julius 30 –
aug 29-ig

tiszt. Június 6 – 18 ig)
és Július 7 – 14 ig) 21 nap

Szeniczey Pál

festőművész

Őszi tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Újság
1939. IX. 8.

MDK

Szeniczey Pál, festöm.

663. Tájkép. Olf. 35x25. J.l.j.

664. Tájkép. " 35x25 J.l.j.

Árv.Közl. 1930. 4.rk.sz.55.szám. 34.l.

M.D.K.

Szenkár Dezső

Müvei figyelmet keltenek, -irja beszámolójában Berend Ilona: "Tavaszi Tárlat" cimmel a Szabadszervezetben bemutatott szobrairól.

Szinház, Bp. 1947. május 27.- juni.2.III. évf. 22. sz.

Szennai ref.

templom
festett berendezése
l. 1787. köz

Tóth János dr. A Ke-
leti és nyugati
szerelység épitészeti
kapcsolatai.
Technika 1942
412, 413,
414. l. képekkel.

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Nemzetőr, Bp.
Megjelent: 1942 NOV. 2 0.

30

A Kut című óliberális művészegyesület most zárult kiállításáról a fenti lidércnyomással tért meg rajzolónk. Erősen állítja, hogy a rajzriportban egy mákszemnyi túlzás sincsen.

Szennik György
rajzoló

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) díszermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) díszermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO

a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"**

címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

nem hivattak vóna a csendőrök.

Feljelentette-e a gyerekeket a gróf lopásért, mert a lehullott gesztenye az ő tulajdona

Igaz, de ezt a csekélységet igazán nem kéne irígyelnie egy ilyen nagy úrnak ettül a gyerekkaptártól. A nemzetnek használtak a gesztenyével is, meg az érte kapott pénzzel is, hiszen a szegényebb hadbavonultak hozzátartozóinak adták.

— Mondtam is az intéző úrnak, hogy minek vacakónak ilyenért? De ű aszonta: a jog, az jog; a gesztenye is, meg az erdőben a

NEMZETŐR
POLITIKAI HETILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal. Budapest, II., Hunyadi János-út 4. sz. Telefon: 355—347.

—

Felelős szerkesztő és kiadó: AMBRUS JÓZSEF.

—

Kiadja: A „Nemzetőr" Lapkiadó kft. — Előfizetési ár egész évre 5 P, félévre 2.50 P. Postatakarékpénztári csekkszámla: 4200

Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest VIII., József-körút 5. — Felelős Győry Aladár igazgató.

Szennai ref. templom

berendezések

restaurálása

2630/1948. Kaposvár,1948.augusztus 23.

Kedves Barátom!

Nagyon kérlek, kezeld ezt a levelemet bizalmas magánlevélnek és kérlek arra is, légy szives erre ugyanigy válaszolni.

A Vkm. közölte velem, hogy a szennai templom restaurálására kész, s ennek jeléül kezeimhez 30.000.- Ft.-ot azonnal folyósitott is. Közölték azt is, hogy Borbirót kivánságunknak megfelelően az ügyből kikapcsolták. A jövő hónapban ujabb 30.000.- Ft.-ot kapunk, mig a hiányzó 20.000.- Ft.-ot Tőletek akarják megszerezni / azt hiszem, 10.000.-rel is beérik./ Az ügyet Nagy Miklós min.o.főnök tartja a kezében. Nagyon kérlek, légy szives mindezt tudomásul venni, az Elnök Urnak / aki Soósnak mást irt/ ezeket, mint privátértesülésedet elmondani és odahatni, hogy a Vkm-nek az utolsó részletre vonatkozó elképzelése valóra váljon.

Nagy szeretettel köszönt és válaszodat várja
igaz barátod:

/:Dr.Matolcsy Sándor:/

Szentiványi Gyula urnak, a Müemlékek Országos Bizottsága főtitkára,
B u d a p e s t.
Üllői ut

SZENNIK GYÖRGY grafikus
Budapest, 1923

Művészeti tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte Aba-Novák Vilmos, Domanovszky Endre és Kokoschka tanitványaként. A hatvanas évek óta szerepel a művészeti közéletben, 1968-ban a Frankel Leó Kulturház rendezett tárlatot munkáiból. - Fő műfaja a rézkarc, történelmi témák, portrék, szimbolikus kompoziciók és zsánerek egyaránt foglalkoztatják.

Művészéletrajzok 19

SZENNIK György

VESZPRÉMI Miklós: Grafikuskálvária [interju]. = Uj Magyarország, 1992. augusztus 25. 10. ill.

1945--

...sem játék-
...kéntelen volt
...n a közelebbi
...en jövése, vagy
...ki az igazgatás

...sa, majd fő-
...ázódó társa-
...játékhely
...y, hogy az
...icum ne ve-
...k Tisztsége

...svári társu-
...llár palotá-
...arra voltak
...tott – erdélyi

Vitéz Imrédy Béla Debrecenben és Nyiregyházán

Hatalmas lelkesedéssel fogadta a magyar megújulás tábora az Országos Pártvezetőt

A *Magyar Megújulás Pártja debreceni* szervezetének meghívására *vitéz Imrédy* Béla Országos Pártvezető bajtársunk, *Vincze* András Országos Szervezés Vezető bajtárs társaságában e hó 5-én meglátogatta a *debreceni* szervezetet. A pályaudvaron a bajtársak népes küldöttsége fogadta *vitéz Imrédy* Bélát. Este a helyi párthelyiségében *választmányi értekezlet* volt.

A párt helyiségei szűknek bizonyultak az igen nagy számban megjelenő vezető bajtársak befogadására,

akik lelkes szeretettel fogadták az egész fajvédő gondolkozású debreceni társadalom nevében *vitéz Imrédy* Bélát.

Az értekezletet *vitéz Bessenyei* Lajos pártvezető felhívta a bajtársak figyelmét arra, hogy abban *a nemes célkitűzésük, de nehéz küzdelemben, amelyet a Magyar Megújulás Pártja vállalt vitéz Imrédy Béla vezetése alatt, a jobb jövőben vetett hit kell, hogy áttüzesítse a magyarok lelkét.* Ennek a hitnek a melege megolvasztja a közönyt, fénye pedig *megvilágítja az utat.*

A jelenlévők szűnni nem akaró ünneplése közben *vitéz Imrédy* Béla emelkedett szólásra és ismertette

a párt parlamenti harcait és a képviselőház elnapolásával kapcsolatos eseményeket.

Beszélt ezután azokról a *követelményekről*, amelyeket elvi mozgalmunk *minden körülmények között támaszt mindenkivel szemben, aki a magyarságot vezetni akarja.*

A közéleti tisztaságról

szólott *vitéz Imrédy* Béla és kijelentette, hogy a harc, amelyet a Párt vállal *mind céljában, mind eszközeiben tiszta volt* és minden körülmények között az is *marad.*

Az Országos Pártvezető előadását több ízben szakította meg a bajtársak lelkes éljenzése a beszéd végeztével pedig alig akart vége szakadni a szívből jövő, meleg ünneplésnek. Ezután *Vincze* András bajtárs a különböző

szervezkedési kérdésekről

adott részletes tájékoztatást és felvilágosítást, majd kiadta utasításait *az eljövendő idők szervezési tennivalóira.*

Vitéz Imrédy Béla debreceni látogatása is bizonyítéka volt annak, hogy a hajduságnak ez az ősi magyar fővárosa *érti azt a szót, amelyen már évek óta beszél hozzájuk a magyar megújulás mozgalmának megteremtője.*

6-án, vasárnap, *vitéz Imrédy* Béla és *Vincze* András *Nyiregyházán* tettek különböző látogatásokat, egyes jelentős városi és vármegyei személyeknél. Ezeken a látogatásokon meggyőződhettek arról, hogy *Nyiregyháza magyarsága is készen áll a jobb magyar jövőért megvívandó harcra.*

döntés alkalmából *nem is került vissza Magyarországhoz,* hanem csak később, 1939 márciusában egy egyezmény révén *Cseklész* község visszaadása után *Nagycétennyel együtt szabadult fel az idegen uralom alól.*

Vága színmagyar község

és a cseh megszállás alatti magatartásával *teljes mértékben rászolgált arra, hogy a magyar kormányzat egy csere révén biztosította visszacsatolását.* Nem maradhat említés nélkül az sem, hogy *ennek a községnek a lakossága 1918 utolsó napjaiban*

önként fegyvert fogott és a község határában heteken át tartotta vissza az előnyomuló cseh katonaságot,

mely a Vág mentén haladt előre délnek. A hősök emlékoszlopán külön *emléktábla hirdeti azon elesett vágai magyar hősök emlékét, akik ebben a magukra hagyott küzdelemben ontották ki vérüket az örök magyar hazáért.*

Szinte egész Vága község *ünnepi díszt öltött* abból az alkalomból, hogy a *Magyar Megújulás Pártjának* vezetői meglátogatták ezt a szép, rendes, tiszta magyar községet.

A mozgófényképszínház terme itt is színültig megtelt a párt híveivel,

akik először üdvözölhették a felszabadulás óta körükben a párt kiküldötteit.

Dr. Kneif Tibor köszöntötte a lakosság nevében a vendégeket, majd *vitéz Bakó* István, a helybeli szervezet vezetője, mondott bevezető beszédet és átadta a szót *dr. Kukorelly* György vármegyei pártvezetőnek.

Dr. Kukorelly György beszéde után *vitéz Jaross* Andor itt is hosszabb beszédet mondott, melyben vázolta azt a politikai munkát, melyet a visszacsatolás időpontjától kezdve a felvidéki magyarságnak el kellett végeznie. Szabatos okfejtéssel mutatott rá arra, hogy a *kisebbségi sorsban kifejtett és meggyőződésünkké vált elveinket először a kormánypártban kívántuk szolgálni és csak akkor és azután léptünk az ellenzékbe újra,*

amikor törekvéseink ismételten hajótörést szenvedtek.

Részletesen ismertette itt is a háború eseményeit, *kitartásunk szükségességét* és azt, hogy menynyire fontos,

hogy a háború utolsó szakaszában kemény, felfegyverkezett nemzet és ország álljon itt szent érdekeink megvédésére.

Az Országos Pártvezetőhelyettes beszédét *több alkalommal szakította meg a hallgatóság lelkes tapsa.*

Beszéde után *Börcs* János foglalkozott *a gazdaságpolitika* időszerű kérdéseivel,

földbirtokreformmal és a zsidókérdés megoldandó problémáival.

Börcs János igen hatásos beszéde után *Kovács* Jenő járási pártvezető hívta fel a vágai párthíveket a további szervező tevékenységre.

A rendkívül lelkes hangulatban lezajlott ülést *dr. Kukorelly* György vármegyei pártvezető zárta be.

Vitéz Jaross Andornak, *Börcs* Jánosnak és *dr. Kukorelly* Györgynek az ülés elején sok virágcsokrot nyujtottak át magyarruhás leányok, ezeket a virágcsokrokat *a hősök emlékszobrához vitték és ott helyezték el.* Utána a vendégek a vármegyei pártszervezetek vezetőinek kíséretében megtekintették a községet, annak települési területeit és megbeszélték azokat az időszerű kérdéseket, melyek a község jövő fejlődésével kapcsolatosak.

Vágának 2200 színmagyar lakója van és 2000 magyar hold a község egész területe.

Kevés és kicsiny ez az élettér a község számára. Aki elolvassa

BAJTÁRS!

Olvasd és terjeszd a NEMZETŐRT!

Vága háborús emlékszobrának táblájén hősinek névsorát az érezni fogja, hogy

a magyar közösségnek kötelességei vannak

e falu lakosságával szemben.

Hatalmasan megnövekedett a galántai járásban a magyar megújulás híveinek tábora

Vitéz Jaross Andor, Börcs János és dr. Kukorelly György Galántán és Vágán

Vasárnap a délelőtti órákban *Galántára* érkezett *vitéz Jaross* Andor országos pártvezetőhelyettes, *Börcs* János országgyűlési képviselő és *dr. Kukorelly* György felsőházi tag, Nyitra-Pozsony vármegye pártvezetője, *Farkas* Lajos érsekújvári pártvezetőhelyettes és *Becska* József vármegyei ügyvivő társaságában. A vasútállomáson *Kovács* Jenő vezetésével *a galántai párthívek lelkes csoportja üdvözölte a vendégeket.* Az Országos Pártvezetőhelyettes és kísérete először résztvett az Istentiszteleten, majd 10 órakor a mozgófényképszínház termében zajlott le

a galántai járás nagyválasztmányi értekezlete.

Jellemző a párt legutóbbi időben bekövetkezett megnövekedésére, hogy a *nagy helyiséget zsúfolásig megtöltötték a vidéki szervezetek kiküldöttei,* akik lelkes tapssal köszöntötték a vendégeket.

Kovács Jenő járási párvezető meleg szavakkal köszöntötte az Országos Pártvezetőhelyettest és munkatársait, majd átadta a szót *dr. Kukorelly* György vármegyei pártvezetőnek.

Dr. Kukorelly György néhány mondatban utalt a *Magyar Megújulás Pártjának* Nyitra-Pozsony vármegyében végzett szervező munkájára és kiemelte, hogy a mai háborús időkben igen nagy fontossága van annak, hogy a párt hívei és

rajtuk keresztül a magyar közvélemény

helyes tájékoztatást nyerhessen az eseményekről.

A magyar nemzeti szocializmus a munka és kenyér nagy egyensúlyára kívánja felépíteni a jövő társadalom rendjét

A vármegyei pártvezető felkérésére vitéz *Jaross* Andor hosszabb beszédben tájékoztatta az értekezlet tagjait *az időszerű politikai eseményekről.* Beszédében többek között ezeket mondotta:

— *A most folyó háborúnak folyamányaként nyertük vissza újból és újból az ezeréves aza tartozékát képező területeket és ennek a háborúnak győzelmes befejezése kell, hogy biztosítsa a magyarsághoz méltó életkeretünk megtartását.*

De ez a háború egyben választ fog adni arra is, hogy miként rendezkedik majd be a jövő társadalma.

Rideg *kapitalisták,* akik langyos demokratákként szerepelnek ma, *összefogtak a bolsevizmussal,* hogy megsemmisítsék a jövő igazságos társadalmát egyedül biztosító életformát, *a nemzeti szociálizmust. Demokratizmus, kapitalizmus* és *bolsevizmus* szövetségesek, hisz a bolsevisták nagyon jól tudják, hogy

az ő táptalajuk a kapitalista társadalmi rend,

melynek óriási aránytalanságai nevelik az elégedetlenséget, az *elégedetlenség* kitenyészti az *elkeseredettséget* és az elkeseredettség szüli a *forradalmi szellemet.* A bolsevistákat megértjük, hogy támogatják az angolszászokat, de

az angolszász kapitalizmus veszélyes játékot folytat akkor, amikor Sztalin hordáival akarja Európát leigázni.

— Nálunk évtizedek óta *idegenkednek a szocializmus vállalásától,* pedig a ma háborúja fogja eldönteni, hogy milyen szocializmus lesz uralkodó a jövőben, a *baloldali-e,* vagy a *jobboldali.* Nem titok ma már, ezren és ezren *láttuk a baloldali szocializmus eredményeit* a nagy kísérleti parcellán: *Oroszországban.*

Nem óhajtjuk a magyar történelem értékeit felperzselni egy vad ázsiai szellem tüzében,

melyben egyidejűleg elégne a magyar államiság ténye is. Szükséges tehát, hogy bátran, fenntartás nélkül

vállaljuk a korszerű szocializmus formáját,

mely *a magyarság történelmi értékeinek megtartása mellett akarja kiegyenlíteni a társadalmi ellentéteket és a munka nagy egyensúlyára kívánja felépíteni a jövő társadalom rendjét.*

Az a középút, melyet ma a kormányzat kíván követni, nem oldja meg alapvetően a kérdéseket.

Igyekszik segíteni az elesetteken és gyámolítani óhajtja a betegeket, mi pedig azt akarjuk, hogy

megelőzzük a betegséget és ne legyenek a társadalomnak elesettjei.

Ez is alapvető különbség köztünk és a kormányzat között.

Beszédében továbbmenően foglalkozott a *gazdaságpolitika* néhány alapvető kérdésével.

BAJTÁRS!

Olvasd és terjeszd a NEMZETŐRT!

Az értekezleten résztvevők nagy lelkesedéssel fogadták az Országos Pártvezetőhelyettes fejtegetéseit, majd *Börcs* János országgyűlési képviselő mondott szellemes és nagy tetszéssel fogadott beszédet. *Börcs* János részletesen foglalkozott

a zsidókérdéssel, s annak földbirtokpolitikai vonatkozásaival,

a falu és város sokszor ellentétesnek látszó érdekeivel. Beszéde után *Szabó* Ferenc vágfarkasdi kiküldött mondott rövid beszédet. A szépen sikerült választmányi értekezletet *dr. Kukorelly* György vármegyei pártvezető zárta be néhány lelkes szóval.

Az áldozatos, igaz magyarok falujában: Vágán

Délután *vitéz Jaross* Andor országos pártvezetőhelyettes és kísérete Galántáról *Vágára utazott.* Vága község közvetlenül a szlovák határ mellett terül el. A bécsi

Rádió, villany, csillár
Kárpáti
József-körút 34. Tel.: 137-556

A közérdeket szolgálja
tüzelőanyag-megtakarítással, ha otthonában is kihasználja meglévő hőpalackját. A folyadékféleket nem kell felmelegítenie, ha melegen hőpalackba tölti
ORION
HŐPALACK
Hőpalack kapható: Marnitz VIII., József-körút 37. sz., Szolnok, Kossuth-tér 1., Szeged: Széhenyi-tér 2. sz., Gyöngyös: Kossuth-utca 3. sz., Mohács: Szent István-u. 19.

HELYSZINI TUDÓSÍTÁS

páncéltörőink emberfeletti küzdelmeiről

1943 január havában jártunk, mikor ránkszakadtak a legkeményebb megpróbáltatások. *A bolsevista csapatok nagytömegű páncélos bevetése mellett, január 14-én a sustjei hídfőnél áttörték a magyar védővonalat.* Legdélibb hadosztályunk páncéltörő ágyús századának parancsnoka, *Fraknóy* Miklós főhadnagy parancsot kap a hadosztály vezérkari főnökétől, hogy századát állásaiból vonja ki és északra, a veszélyeztetett *Márki* községbe vigye előre és ott foglaljon tüzelőállást. A páncéltörő század 15-én reggel megérkezik új harcálláspontjára és az 1. szakasz a *Márki—Koski* úton, a 2. szakasz a *márki—jekaterinowkai* úton foglal új tüzelőállást, a 3. szakasz pedig *Lobanowka* — keleten marad tartalékban.

A páncéltörők délután fél négy órakor kerülnek először érintkezésbe az ellenséggel. Csapatainknak ugyanis a túlerő elől lépésről-lépésre vissza kellett vonulniok és át kellett engedni a terepet az ellenségnek. *A visszavonulást a bolsevisták drágán fizették meg. Minden méterért irtózatos vért és sok harckocsit áldoztak fel.*

A vörös harckocsik *Jekaterinowka* elfoglalása után *Woltschje* irányában nyomulnak előre. Az előnyomuló 40 harckocsi közül egy páncélos kiválik és a szakasz tüzelőállásai előtt lévő híd felé tör előre. *A szakasz lövegei azonnal megnyitják a tüzet és a második lövésre a harckocsi füstölögve, lángolva megáll.*

Ezzel a bevezetéssel *kezdődik meg a téli csata egyik legvéresebb csatája, mely Márki község birtokáért folyt, egy napon keresztül, váltakozó szerencsével.* A bolsevisták embert és anyagot nem kímélve, egymásután indítják tömegrohamaikat az állásokat hősiesen és sokszor *utolsó emberig védő, megfogyatkozott magyar zászlóaljak ellen.* A fokozódó hideg 16-án reggel éri el legmagasabb pontját, amikor a hőmérő *—45 fokot mutat.*

*

Már szürkül, amikor a Koskivölgyet lezáró páncéltörő szakasz előtt is *három-négy hullámban előretörő mintegy húsz harckocsi gyülekezik és támad.* A szakasz lövegei azonnal elhárító tűzzel fogadják a támadókat és az eredmény még a téli szürkületben is *sikeres,* mert *két harckocsi azonnal füstölögni kezd a találatoktól és a támadás megtorpan.* A harckocsik visszavonulnak és a völgy holttereiben bujnak meg, ahova a páncéltörő ágyuk tüze nem tudja követni őket.

Január 16-án hajnalban a vörösök *ismét támadásra fejlődnek* a Koski-völgy északi magaslatain. A második szakasz irányzója, *Éliás* József őrvezető, a *tüzelőállásba menő ellenséges páncéltörő ágyús századból két lövegetmegsemmisít jól irányzott tüzével, a másik kettőt pedig megrongálva, visszavonulásra kényszeríti.* A két szakasz aztán együttműködve, *irtózatos tűzharcot víva bolsevistákkal,* akiknek igen súlyos veszteségeket okoznak repeszgránátjaikkal. De nekünk is veszteségeink vannak. *Erős ellenséges tüzérségi és aknavető pergőtűz fekszik tüzelőállásainkon,* aminek következtében az egyik páncéltörő ágyú megsemmisül. Három kezelő megsebesül és a rádiós sebesülése következtében *a rádióösszeköttetés is megszakad.*

A bolsevisták 10 órakor harckocsikkal indulnak támadásra az első szakasz lövegei ellen. A támadó hullámból a szakasz lövegei azonnal *kilőnek két harckocsit,* mire a többiek *visszavonulnak.* Két óra multán a vörösök *tüzérségi* és *aknavető* zárótűz, *Sztalinorgona* pergőtűz és *10 harckocsi* támogatása mellett *gyalogsági tömegtámadást indítanak állásaink ellen. A gyalogsági roham zászlóaljaink megsemmisítő tüzében összeomlik. Tóth* István őrvezető egy harckocsit kilő, mely égve ottmarad, egy harckocsi pedig toronytalálat következtében sérülten visszavonul.

A súlyos elhárító harcban azonban *találat éri egy másik páncéltörő lövegünket is. Az irányzó tisztes hősi halált hal, két kezelője pedig megsebesül.* A harc tovább folyik elkeseredetten. A vörösök *újból támadnak,* még pedig gyalogságunk visszavonulása következtében most már *a páncéltörők oldalát fenyegetik.* A páncéltörők az első rohamot részben *ágyútűzzel,* részben *közelharcban* visszaverik, majd az átkarolás veszélye miatt tüzelőállást változtatnak és vitéz *Gáll* Sándor alezredes harcoló csoportját támogatják.

GÖDÉNY ZOLTÁN

Milyen a háborúban álló világ nyersanyagelosztása?

Az acélnemesítő fémek megoszlása

A *Nemzetőr* legutóbbi számában foglalkoztunk a *vasérc* és az *acéltermelés* megoszlásával, amikor hiteles statisztikai kimutatások és számítások alapján közöltük a *Tengely* és az úgynevezett *Szövetségesek* nyersanyagelosztását és termelését a vasra és az acélra vonatkozólag. *Kimutatásunkból világosan kiderült, hogy mennyire alaptalan a suttogó propagandának az az állítása, hogy a Tengely vas- és acéllellátása rosszabb, mint ellenfeleinké.* Ma az úgynevezett *acélnemesítő fémek* termeléséről és elosztásáról fogunk beszélni.

Ezek az acélnemesítő fémek a modern hadiipar és hadianyaggyártás *nélkülözhetetlen kellékei,* ment *magas olvadáspontjuk, szilárdságuk és egyéb tulajdonságaik* folytán alkalmazásuk az egyes ötvözetek előállításánál elkerülhetetlen. A háborúban álló világ *pontos termeléséről* természetesen nem lehet teljesen helyes adatokat közölni, mert nyilvánvalóan a hadbanálló felek termelésüket a szükség szerint fokozták s erre a fokozásra legfeljebb csak *következtetni* lehet. Fel kell azonban természetsen tételezni, hogy *mindkét fél maximálisan igénybe veszi a rendelkezésére álló nyersanyagokat* és így közvetlenül a háborút megelőző statisztikai adatokon alapuló kimutatásokból *következtetni lehet* a háborús termelés felfokozott adataira is. Az itt következő adatok az *„Annuaire Statistique de la Société des Nations 1938 39"* közleményeiből vesszük.

MANGÁN. Az acélnemesítő fémek közül *mennyiségre* nézve a mangán a legfontosabb. Olvadáspontja 1900 fok, tehát 400 fokkal magasabb, mint a vasé. Termelési mennyisége *2,969.700 tonna.* Földünk leggazdagabb mangán-telepei a *Kaukázusban* vannak s így a világtermelésből a Szovjet *40.5%-al részesedik.* Ázsia termése, az összes termelés *22%-a, úgyszólván teljes egészében Japán kezébe került hódításai folytán.* Európában csak *Németország* játszik termelésében fontosabb szerepet és az össztermelés *10%-át termeli. Amerika* az össztermelésnek *csak 2.7%-át mondhatja magáénak* és már *békében is igen nagy gondot okozott az amerikai nehézipar mangánnal való ellátása.* Ezek a gondok a háború kitörése óta nyilvánvalóan súlyosbodtak.

A KRÓM. Termelése mintegy 1/5 része a mangánénak, a háborút megelőző években *586.100 tonna volt.* Olvadáspontja igen magas: 3000 fok, tehát négyszerese a vasénak. A króm fontosságát a hadiiparban mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy *az 1936. évi termelés 300%-al múlta felül az öt év előttit.* Termelésében *Afrika* vezet 36%-al, energiahiány miatt azonban nem tudják helyben feldolgozni az ércet. Szállítása igen nagy gondot okoz a Szövetségeseknek. Afrikát *Európa követi 24.7%-al, s ennek a termelésnek legnagyobb része Németország rendelkezésére áll.* A *Szovjet* még el nem foglalt területei, így az urali bányák *15.4%-ot termelnek. Ázsia 14.2%-os krómtermelésének 95%-a Japán kezében van. Amerika mindössze 5.5%-ot termel* és a nehéz iparának krómmal való ellátása igen nehéz problémát jelent.

A NIKKEL. A világ nikkeltermelése *ötször kisebb a krómtermelésnél,* mindössze *112.400 tonna.* E fémet földünk kilenc helyén találják csak, de ezek közül csak a *kanadai* bányák jelentősek, melyek az összmennyiség *90.9%-át termelik.* Ennek a fémnek köszönheti az USA, hogy egyéb acélötvöző anyagokban való hiányát úgy-ahogy pótolni tudja. Ez természetesen csak egészen részleges pótlás, hiszen a nikkel még így sem áll megközelítőleg sem olyan mennyiségben rendelkezésre, hogy vele, mondjuk csak a *mangánt is pótolni lehetne.* Ehhez járul méz az is, hogy az ötvöző fémeket *nem minden esetben* lehet nikkellel pótolni.

AZ ANTIMÓN. Termelése körülbelül 1/3 része a nikkelének, *42.100 tonna.* Bár olvadáspontja a többi ötvözőfémhez képest feltűnően alacsony: 425 fok, felhasználása mégis igen széleskörű, azonjótulajdonsága miatt, hogy *ötvényeit megkeményíti.* Antimónt 23 helyen termelnek. A termelésben *Ázsia vezet 36.7%-al,* s ennek a termelésnek, különösen a kínai bányák megszállásával, *túlnyomó része Japán kezébe került.* Japán azóta bizonyára *hallatlanul megnövelte* az eddig csak részlegesen kihasznált kínai bányák termelését. Európában *Szerbia, a Csehmorva-protektorátus és Olaszország* termel jelentős mennyiségű antimónt.

A WOLFRAM. Termelése *21.600* tonna. Rendkívül kemény, ezüstfehér fém, melynek olvadáspontja 3000 fokon felül van. *A hadiipari fémmegmunkáló gépek legfontosabb féme.* A termelés *72.9%-át Kína, Burma, Tahiföld és Malaya* adják, éspedig *éppen azok a területek, amelyek ma már túlnyomórészt Japán kezében vannak.*

A MOLIBDÉN. 1929-ben még csak 2000 tonnát termeltek belőle, 1937-ben ez a termelés azonban már *14.600 tonnára emelkedett.* E gyors emelkedésnek magyarázata az, hogy ezt a fémet túlnyomórészt *Észak-Amerikában* bányászszák (96.1%) és az amerikai nehézipar ezzel a fémmel igyekszik pótolni a többi ötvözőfémet. Meg kell jegyezni, hogy a molibdéntermelés, még ilyen felfokozott állapotban is csak egy egész kis százalékát tudja pótolni például a szükséges *mangánnak.*

Végezetül meg kell állapítanunk azt, hogy az úgynevezett *ötvözőfémek* körülbelül *egyenlő arányban oszlanak meg a hadviselő felek között.* A tengelynek azonban itt is adva van az az *előnye,* amelyet már a multkori cikkünkben is hangsúlyoztunk, hogy *a felhasználási helyek közel esnek, a termelési helyekhez.* Ezzel szemben *éppen a szövetségesek legnagyobb termelője az USA, nélkülözi ezeket az anyagokat s így ezeket távoli földrészekről, Afrikából, Óceániából kénytelen beszerezni,* az erősen megtépázott kereskedelmi hajók állományának segítségével. A *Tengely,* de különösen *Japán* helyzetének javulása *e téren a háború kitörése óta hallatlanul nagy volt.*

T. SZABÓ ENDRE

Vissza a kereskedelemhez!(?)

Kedvencünk, *Parragi* György, a *Mai Nap* e hó 8-i számában *„Vissza a kereskedelemhez!"* címmel nagyszabású vezércikket kanyarított. Ebben a *félreérthetetlen* cikkben olvassuk a következőket: *„Tessék visszatérni a kereskedelem ősi szokásaihoz, jogformáihoz, magatartásához, élelmességéhez és életrevalóságához, ahhoz, ami egyáltalában a multban a kereskedelmet jellemezte."* Most *rajzolónk* — aki egyébként *nagy tisztelője* Parragi Györgynek — segítségére siet és illusztrálja P. Gy. pajzán elgondolásait, mondván: ...ime ami egyáltalában *a multban* a kereskedelmet jellemezte.

(Szennik György rajza)

SZABOLCSKA MIHÁLY emlékesi

Az évad egyik legszebb, legfinomabb irodalmi estje zajlott le vasárnap f. hó 6-án a *Vigadó* zsufolásig megtelt nagytermében. A közéleti és társadalmi előkelőségek élén megjelent *Tasnádi Nagy* András, ny. miniszter a képviselőház elnöke is. A műsor felölelte *a népi klassicizmus halhatatlan költőjének legszebb prózai és megzenésített verseit.* A közönség meghatottan hallgatta a nagy magyar költő egyszerűségében is csillogó szavait és újra rádöbbentünk arra, hogy csak *az a magyar élet, amelyet ő hirdetett. Az örök erkölcs a töretlen Istenhit és a magyar földnek áldozatos szeretete.* A ránk ragadt földi salaktól megtisztulva, kiegyensúlyozott lélekkel hagytuk el a termet. *Szabolcska Mihály verseiben kinzó problémáinkra választ és megnyugvást találtunk.* A nipp-szerű, bájos *Szeleczky* Zita, a nagy drámai erejű *Gárdos* Kornélia, *Szilágyi Szabó* Eszter, *Nagy* Izabella, *Hajdu* Anna, *Szép* Ilonka továbbá *Ungváry* László, *Naszódy* Sándor, *László* Imre, és még több magyar művész és művésznő szavalták és énekelték a megnyilatkozás erejével ható Szabolcska verseket. Az emlékbeszédet *Szabó* Imre református esperes tartotta. Ékesen szóló, szíveket melengető szavakkal rajzolta meg a szívekben örökké élőnek emberi és költői portréját. A konferanszié tisztjét *Korács* Andor látta el, az esthez méltó ízléssel bensőséggel és ritkán tapasztalható, magas színvonalú konferanszokkal. dr. *Vasady Balogh* Lajos orgonaművész, a Józsefvárosi Egyház karnagya a XC. zsoltárt *„Te benned biztunk eleitől fogva"* játszotta egy érző és tehetséges művész felelősségtudatával.

A. J.

202\43 jelenti...

Tizenkét magyar ujságíró mint haditudósító vett részt a 2-ik honvéd hadsereg donmenti harcaiban. Elsősorban a szellemi háború katonái ők — mint azt Kádár Gyula vk. ezredes tollából olvassuk a könyv előszavában —, de fegyverrel is harcolnak, ha erre sor kerül, mert az ellenség nem ismer különbséget a beosztások között. A magyar sajtó tizenkét kiváló munkása, akik valamennyien vitézségükkel és önfeláldozásukkal is kitüntették magukat, névszerint a következők: *Bihari-Nagy* Lajos, *Csontó* Menyhért, *Hortobágyi* Jenő, *Kuntár* Lajos, *Lorentz* Viktor, *Németh* György, *Ráthonyi* János, *Saád* Béla, *Tombor* Tibor, *Tompa* István, *Vercseg* János dr. és *Zsolnay* Miklós, mindannyian végigjárták a doni poklot, egyrészük pedig résztvett a nagy téli háborúban is. *Valamennyien hiteles tanui a magyar katona küzdelmeinek és a magyar helytállás nagyszerűségének.* Cikkeikkel végigkísérték a magyar honvéd harcait s több, mint egy esztendőn át az ő írásaik jelentették az összeköttetést az otthon és az arcvonal között. Most *összegyüjtve kiadták legérdekesebb írásaikat* s közöttük számos olyan riportot és beszámolót, mely eddig még nem látott napvilágot.

A *„202/43. jelenti..."* feledhetetlen dokumentuma a magyar hősiességnek és áldozatkészségnek.

Págerné Komár Juliska két kislányával

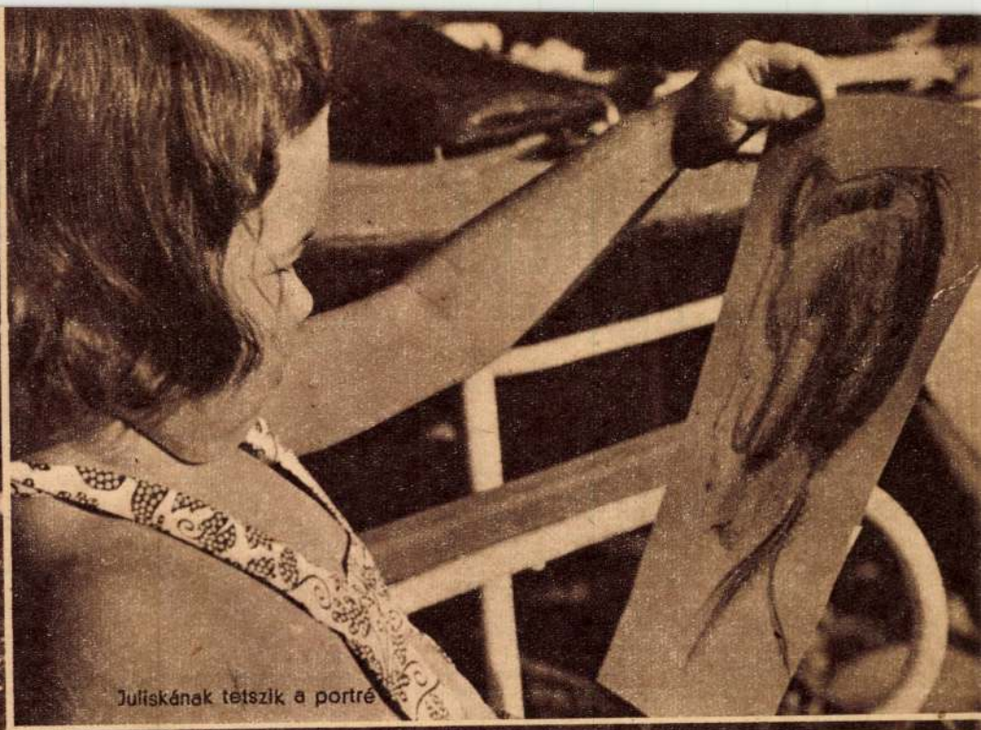

Juliskának tetszik a portré

»Szennik bácsi« munkában

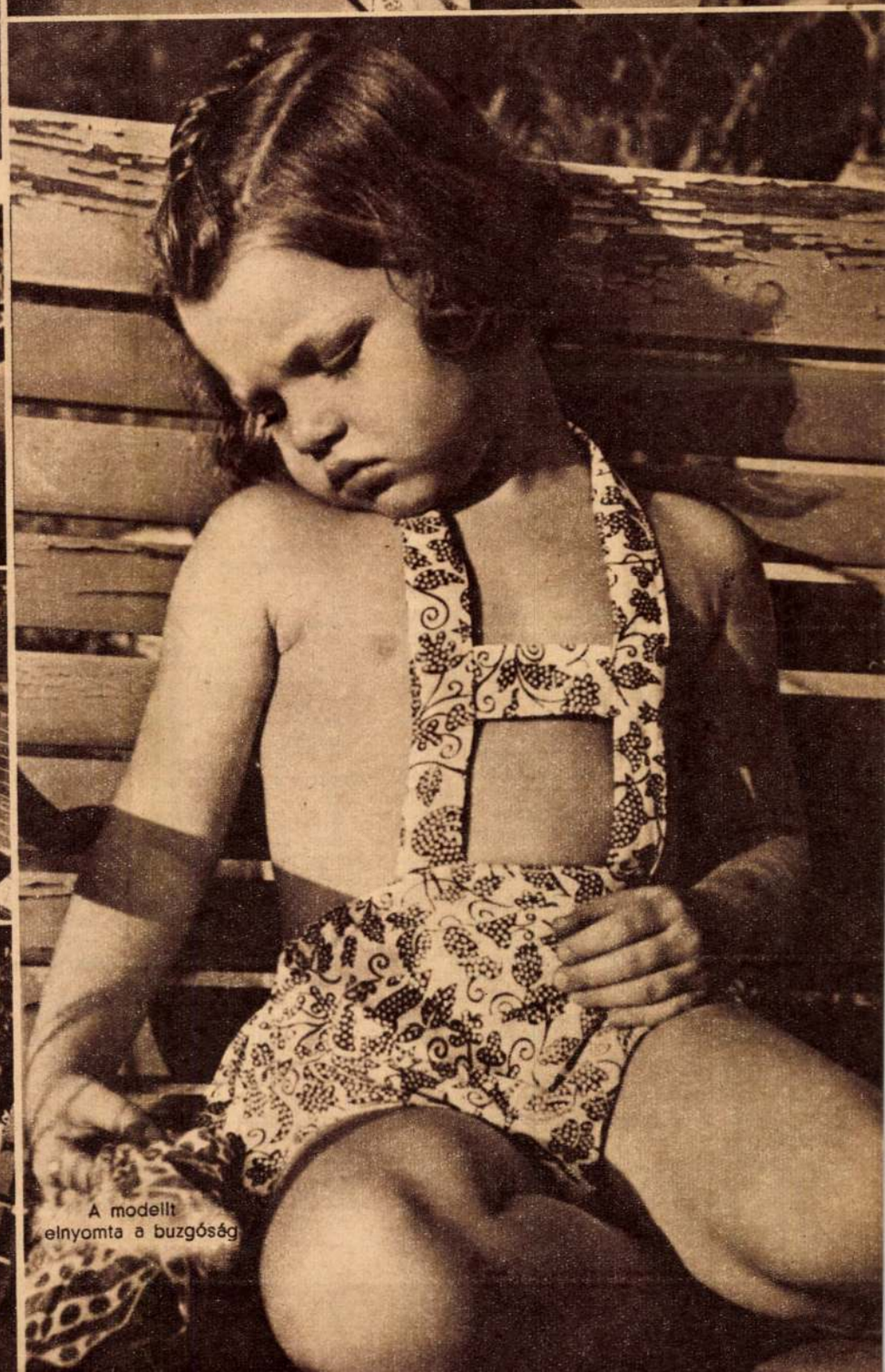

A modellt elnyomta a buzgóság

Tetszik?

Családi kép készül?

KÖNYVEK KÖZÖTT

NE ERRE!

Jegyzetek egy betiltott regényhez

A napilapok megírták, hogy a királyi ügyészség megtiltotta a Mollináry Gizella „Betévedt Európába" című regényének terjesztését. A budapesti rendőrség főkapitánya pedig elrendelte a könyv elkobzását. Ezt az intézkedést a 2400/1943 M. E. számú rendelet 1. §-a alapján hozták, amely kimondja, hogy azokat a sajtótermékeket is el lehet kobozni, illetve terjesztését megtiltani, amelyeket már egyszer az ügyészség engedélyezett, ha az állam érdekei úgy kívánják. A „Betévedt Európába" után most a „Betelt a föld hamisággal" című könyvre került a sor; az ügyészség ennek a könyvnek az elkobzását is elrendelte.

Három évvel ezelőtt jelent meg először a könyvpiacon egy különös regény, *Betévedt Európába* címmel. Mollináry Gizella neve állt a könyv címlapján. *Senki sem ismerte az író nevét.*

Az előkelő könyvkiadóvállalat hiába várta a sikert, csak nem kapkodták a könyvet. Egy-két hónap telt el így, aztán egyszerre megfordult a szél. Megjelent az előkelő eszpresszókban, a korzón, a cukrászdákban a platinaszőke haj mellé a *Betévedt Európába* valamelyik kötete. Divat lett Mollináryt olvasni.

Megszülettek az első *mérges kritikák*, s a jól elhelyezett válaszok, — egyszóval Mollináry regénye „befutott".

Tulajdonképpen miért? Mivel hódította meg az akkori pesti közönséget? Azt a pesti olvasót, aki *Erdős* Renée *Meztelen táncos* és *Földi* Mihály *Mámorosok* című regényén nevelkedett s aki csak egyet keresett a *„lábraejtős"* könyvekben: az *erotikát.*

Ez a pesti olvasó, akit megfosztottak *szabadszájú kedvenceitől*, érthető örömmel és izgalommal vette kezébe azt a regényt, amelyben fantáziaébresztő sorokat olvashatott. Sorokat, sőt oldalakat, amelyeken az egyik nyers, sőt *embertelen* jelenetből a másikba viszi alakjait az írónő. *A magyar irodalom ezt a hangot már régen nem tűrte.* Mollináry könyve valósággal tüntetett minden ellen, amit az emberi társadalom alkotott: *rend, család, házasság.* A szeretet, a szerelem megtépázva, bemocskolva kerültek ki az író műhelyéből.

— A kapu bejárata alatt egy sovány, idősebb színésznő-néni lakott. Nagyon fiatalosan hordta magát. Ez is ott volt, mikor próbaképp rám adták a ruhát. Így tanúja volt a tükörjelenetnek. Összecsapta két kezét és elszörnyűködve visította: „Jaj, meglátják, ebből k.... lesz!" Nem tudtam, mit jelent ez a szó, de a borzadályon, amit kiváltott, a goromba mozdulatokról, amelyekkel letépték rólam a ruhát és rámrivalkodtak, hogy megtiltják az ünnepélyen való szereplést és csak kék barchetben mehetek el a többit nézni, sejtettem a jóslat szörnyűségét és megszégyenült sírásra fakadtam."

Talált ebben a könyvben mindent a romlott pesti „ínyenc". Szerepelt a regényben mindenféle komplexum, ami *Freud* mester tanítása szerint az emberen uralkodik. Gyűlölet az anyával szemben, szerelem a mostohaapa iránt, gyilkolási ösztön, ellenállhatatlan lopási és hazugságkényszer. Amit csak a romlott társadalom kitermel. Riasztó példaként ideállítjuk *Gyurcsáknét*, a kis Gizus keresztmamáját, akinek foglalkozása *Warrenné mesterségéhez hasonló* és aki imigyen társalog keresztlányával:

— Ha anyám gyakrabban jött, így szólt hozzám keresztanyám: „Mit ellenőriz engem folyton ez a horvát ringyó anyád? Fél, hogy koplaltatlak és én falok fel mindent?" Ha ritkán jött, így kifogásolta: „Persze! Kölyköt csináltatni és odalökni másnak, hogy nevelje és feléje se nézni, — ez a legkönnyebb!" Ha úgy jött gyalogosan, kevés csomaggal, akkor csúfolta: „Mi az, már vénülsz, nem akad balekod? Vigyázz, megmondtam, hogy öreg napjaidra a templom elé kerülsz. Hozzám hiába jössz, mert nálam egy korty vizet sem kapsz. Nálam csak tisztességes embernek van helye. Örülj, hogy a kölyködet tartom!"

A romlottlelkűek bizonyára sokáig időztek annál az ocsmány részletnél, ahol a kis Gizus, a regény nyolc-kilencéves hősnője gyermeki ártatlansággal mondja:

— Most is, míg Bella kisasszony gyönni volt, én a kis babasublódban álló ruhákból ilyen átöltöztetést végeztem. Mikor, Isten tudja miért, a tartalékban álló és egy szivarosdobozban lévő foltok felhasználásával: elkezdtem elöl a hasnál kitömögetni a babákat. Már sokat kitömtem, mire Bella kisasszony hazajött. Elsápadt és úgy hebegte: „Mit csinálsz? Gizus, mit tettél?" „Én nem tehetek róla, Bella kisasszony kérem, én nem csináltam semmit, de ők másállapotba jutottak." Rámutattam a képekre: „Nem is csoda — ennyi férfi között." Bella kisasszony sírvafakadt és rám szólt: „Távozz innen, te sátán!"

A bűn minden árnyalatát megtaláljuk a regényben. A kis Gizus a lopást sem veti meg, mint ahogy ezt döbbenetes egyszerűséggel és természetességgel írja le.

— Loptam, mert boldogító, jó érzés volt, hogy lehet végre úgy élni, hogy nem kell kérni! Kérni, alázatoskodni és ami a legundorítóbb volt, — szerénykedve jobbnak mutatni magamat, mint amilyen vagyok. Rokonszenvet ébreszteni és ébrentartani a szánalmat... Pfuj! Hogy utáltam már...

Feltör belőlünk a kérdés, miért kellett ezt a világ elé tárni, miért kelt életre ez a szörnyű had, az esettek, a terheltek, a bukottak, a nyomorultak, a betegek, a rosszak, a hűtlenek visszataszító serege?!

Ki ad erre felelletet? Az eszünk, a szívünk tiltakozik a feltevés ellen, hogy ezt a romlottlevegőjű világot a „művészi alkotásvágy" nemzette. *Hol az a festő, aki a fekélyes ember undorító sebeit örökíti meg ragyogó színeivel, hol az a szobrász, aki a púpost, nyomorékot vési márványba és kutatja a csúnya, rossz formákat és színeket?*

Nincs ilyen művész!

Ezek után megérti — úgy hisszük — mindenki, hogy miért rekesztették ki az illetékesek ezt a könyvet magyar könyvtárakból. *Ezt az intézkedést az épérzékű, az egészséges látású magyar olvasóközönség helyesléssel fogadta.* Nem emelünk vádat és nem indítunk hajszát. Csak mi is felállítjuk a tilalomfát:

Írók, művészek, akiket tehetséggel áldott meg az Isten, forduljatok meg! *Ne erre!*

Igen, Mollináry Gizella szavait fordítjuk, nem az olvasó, hanem az író felé, — az író felé általában, aki még most is hallgat és lapul:

„Mert folyton romboltok, mert minden kisebbre sikerül a kezeteitek alatt és az egészet boldog megelégedettséggel és kárörömmel lesi a Rombolás szelleme, -- amiért neki, érette és helyette dolgoztatok.

Ne erre!..."

Szabó Károly

NYÁRY JÓZSEF

hat rajz-slágere

Ó, ezek a gyerekek!

— Frájlein, a járikára az uramnak van szüksége, mert egy kicsit mélyen nézett a pohár fenekére.

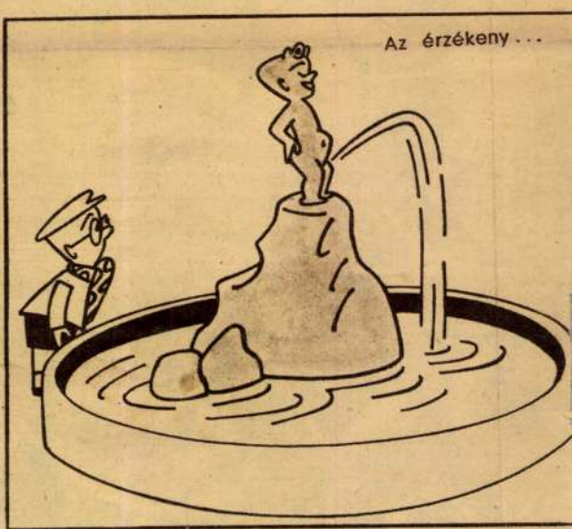

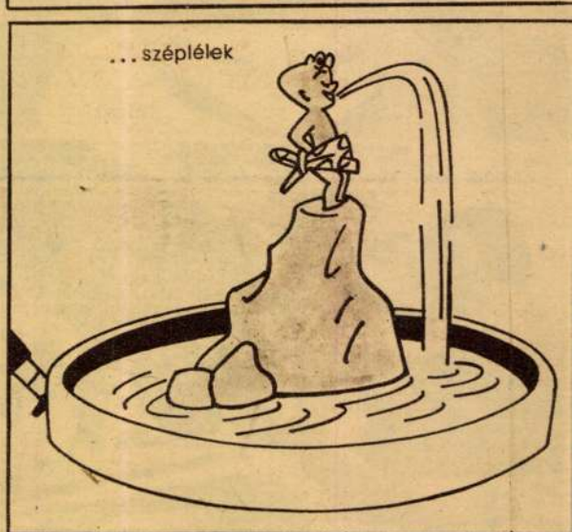

Szennik György a Népbíróság előtt

Szerdán délelőtt tizenegy órakor nagy érdeklődés mellett kezdte tárgyalni a Néptörvényszék Rátai-tanácsa Szennik György, a híres nyilas plakátrajzoló bünügyét.

A tárgyalás elején a vádiratot olvasták fel. Eszerint a mult év második felében „Én is hadicél vagyok?", „Pajtás, hívunk otthoni őrhelyedre", „Én harcolok, te dolgozz a győzelemért" című oroszellenes és a háborúban való erőteljesebb részvételre uszító propaganda képeit egész Magyarország területén terjesztették, illetve kiragasztották. Ezenkívül Szennik november 11-én a Népszínház-utcában, illetve a Dunaparton húsz főnyi üldözöttet elhurcoltatott. A vádirat szerint októberben belépett a német SS-hadseregbe is.

A nyomozás adatai szerint először az Imrédy-pártnak dolgozott Szennik, majd az Antibolsevista Ifjúsági Tábor propaganda-osztályának lett a vezetője. Szennik, miután a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetséget feloszlatták, a német SS-be lépett és német egyenruhában segített elhurcolni Bakay Szilárd altábornagyot. A népügyészség Szennik Györgyre a legsulyosabb büntetés kiszabását kérte.

A vádirat felolvasása után megkezdték kihallgatását.

Szennik György

Szabadság 1945. aug. 9.

mivel XVI R

HIREK

Sok a

panasz az igazolóbizottságok döntései, a népbírói tanácsok ítéletei ellen.

A panaszok forrása jobbadán egy és ugyanaz.

Előáll a vád tanuja. Előadja, mit látott, mit tapasztalt. Mit követett el gonosz időkben az, akiről vallomást kell tennie.

Nincs kétség, ezek tények, bizonyítható valóságok. Az eset világos.

Azután előlép a védelem tanuja. Tegyük fel — de csak feltesszük — hogy jóhiszeműsége vitán kívül áll.

Ő mindenről nem tud semmit. Nem vette észre, hogy a vádlott nyilas érzelmű volt. Előtte nem tett olyan kijelentést, amelyből németbarátságra lehetett volna következtetni. Őt nem rúgta ki az állásából, nem sértegette baloldali állásfoglalása miatt, nem jelentette fel a Gestapónál, nem hurcolta a Dunapartra.

Ellenkezően. Az érintkezés során mindig udvarias és kedves volt, kartársainak szívességeket is tett, még bírálattól sem riadt vissza a szélsőséges rendszerekkel szemben.

És így tovább.

A mérleg elkezd billenni.

Eredmény: enyhe ítélet vagy egyenesen igazolás, felmentés.

Holott a döntő és irányító elvi szempont egészen egyszerű és félreérthetetlen.

Érdektelen, hogy valaki mit *nem* tett. Itélni csak abból szabad, amit *tett*.

S nem lesznek panaszok.

(b)

Várható időjárás szerdán estig: Gyenge szél. Kissé több felhő, egy-két helyen szerdán délután futó záporeső vagy kisebb zivatar. A meleg tovább tart.

A miniszterelnök felhivása a lakossághoz. A miniszterelnökség ezúton kéri fel a lakosságot, hogy mindenki, aki tudomással bír *Magyarországon elhantolt amerikai katonák nyughelyéről*, a lelőtt vagy leszállásra kényszerített repülőgép típusáról, továbbá egyéb hely- és időpontmeghatározó adatokról, mindezeket szíveskedjék levelezőlapon közölni a miniszterelnökséggel.

A nemzetgyűlés elnöke az amerikai katonai misszió vezetőjénél. *Zsedényi* Béla dr., az ideiglenes nemzetgyűlés elnöke, viszonozva az amerikai katonai misszió vezetőjének látogatását, hétfőn 12 órakor felkereste William *S. Key* alezredest a misszió hivatalos helyiségében. — Itt említjük meg, hogy dr. *Zsedényi* Béla a visegrádi Nemzeti Bizottság meghívásának eleget téve, hétfőn látogatást tett Visegrádon. Látogatása során megtekintette Mátyás király templomának ásatási munkálatait, majd pedig megbeszélést folytatott a helyi pártszervezetek vezetőivel.

Türk Berta énekel az Angol Park csütörtöki művészestjén. (X)

Aranyat, aranypénzt, briliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek, javítások megvárhatók. Schwarz aranyműves, Dohány-utca 12., I. 4.

Az Ujságkiadó Tisztviselők Nyugdijbiztositó Egyesülete és halálozási csoportja f. hó 16-án d. u. ½5 órakor a Pesti Hirlap kiadóhivatalában (VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 78.) rendkivüli közgyülést tart, amelyre tagtársainkat, azok távollétében igazolt hozzátartozóikat meghivjuk. 1938 óta történt kivételes intézkedések következtében jogvesztett tagok vagy hozzátartozóik a közgyülésen teljes joggal vehetnek részt. Az egyesület jövőjének biztositása céljából minden tagtársunk megjelenése kivánatos. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Jelentések. 3. Zárszámadások előterjesztése és felmentvények megadása. 4. Uj vezetőség választása. 5. F. évi március 17-én tartott taggyülésnek Magánalkalmazottak Szabad Szakszervezetéhez való csatlakozás tárgyában hozott határozatnak tudomásul vétele. 6. Inditványok.

A Magyar Közlöny mai számának élén a következő közlés jelent meg: »Az ideiglenes nemzeti kormány az 1160/1945. M. E. számú rendelet alapján *Sztójay* Döme miniszterelnöki, dr. *Huszovszky* Lajos államtitkári és dr. *Kolosváry-Borcsa* Mihály államtitkári kinevezését hatálytalanította.«

—=—

NÉPBÍRÓSÁG: A *Majzik*-tanács 16-án tárgyalja a salgótarjániuti vasuti szerencsétlenség ügyét. — Pénteken kerül a Népbíróság elé *Horváth* János, az Athenaeum volt vezérigazgatója. — Debrecenben a Népbíróság halálra ítélte és azonnal ki is végeztette *Szabó* Gyula rendőrtanácsost, aki évtizedeken keresztül irtotta a baloldali embereket. — Dr. *Major* Ákost, a budapesti Népbíróság vezetőjét a honvédelmi miniszter ezredessé léptette elő. — A *Lukácsi*-tanács *Balogh* Lászlónak, a Nemzeti Filmbizottság volt főtitkárának ügyében a tárgyalást bizonyításkiegészités végett szeptember 17-re elnapolta.

—=—

Feltünő letartóztatások Szombathelyen. *Szombathelyről* jelentik: A katonai elhárító osztály gyógyszerpanama miatt őrizetbe vette *Osváth* Ákos dr. orvosszázadost és *Pfeiffer* Tibor szakaszvezetőt. Mindketten a szombathelyi 125. számú hadikórházban dolgoztak, ahol magyar hadifoglyokat kezeltek. Az ápolás alatt álló katonáktól elvonták a gyógyszereket és feketén értékesitették. Pfeiffer szakaszvezetőt akkor fogták el, amikor bevallása szerint Romániába akart szökni. Ötszázezer pengő értékü kokaint, 3000 darab ultraszeptilt és 500 darab kinint koboztak el tőle. *Élelmiszerrel együtt akarta kicsempészni Magyarországról a gyógyszereket.*

Magyar telepesek kerülnek az elhagyott bánáti sváb birtokokra. *Bukarestből* jelenti az *Európa Riport: Racoasa* nemzetiségi miniszter tíznapos szemleutat tartott a Bánságban és Erdélyben. Többek között Lugoson Temesvárott, Resicán, Aradon, Déván, Szebenben, Fogarason és Brassóban járt. A hatóságok és a nemzetiségek vezetőivel tárgyalt a nemzetiségi miniszter, aki számos népgyülésen szólalt fel. A nemzetiségi miniszter bejelentette, hogy *az elnéptelenedett bánáti sváb községekbe román és magyar telepeseket juttatnak földbirtokhoz, házhoz és gazdasági felszereléshez.*

Az augusztusi étkezési jegyek »C« szelvényére 4 dekagram élesztő váltható be. A fogyasztóközönség a szelvényeket a kiskereskedőknél legkésőbb augusztus 20-ig adják le.

A feketepiac árait számitják fel egyes gyógyszertárakban. A gyógyszerhiány újabban annyira kiélesedett, hogy számos gyógyszer kiadása szünetel, míg több gyógyszertár kénytelen a feketepiachoz fordulni némi utánpótlásért. Ennek a helyzetnek sajnálatos következményeként a gyógyszerek áránál ugrásszerü emelkedések következtek be. A csillagászati árak felszámításánál egyes gyógyszerészek most már egész nyiltan a feketepiac árviszonyaival védekeznek.

A Nemzeti Segély a Szabadsághegyen deportált-otthont avat vasárnap augusztus 12-én. A megnyitás ünnepélyes keretek között történik majd. A meghivottak között szerepelnek a pártok kiküldöttei. Az ünnepség délelőtt 11 órakor kezdődik és egész napon át tart.

Üzlethelyiséget forgalmas útvonalon keresek ékszerüzlet részére. **KOMOLY ANYAGI ÁLDOZATRA** is hajlandó vagyok. Erzsébet-körút, Károly-körút Múzeum-körút, Rákóczi-út, Kossuth Lajos-utca, Váci-utca, Petőfi Sándor-utca, Kálvin-tér útvonalakon. Azonnalra. **Roth** ékszerüzlet, **Szent István-körút 20.** (972)

Kérjük i. t. üzletbarátainkat és ügyfeleinket, hogy telefonszámunkat előjegyezni szíveskedjenek:
120-349
Erdős Sándor Hirdető Iroda
V., Báró Acél-utca 3.

Minden régi ruha — divatos!

Budapesten felröppent a béke egyik első fecskéje — divatbemutató képében. Most mutatta be divatrevüjét a Budapesti Nőiszabók Beszerző, Termelő és Értékesítő Szövetkezete. Nem luxus toiletteket, hanem »népruházatot«, a dolgozó nők ruháját. De minden egyes darab ízléses, mutatós volt és cseppet sem hatott »népruházatnak«. A nőket megnyugtathatjuk: *minden divatos*, amit az utóbbi években a divat felvetett. Ránc, piké, glokni, fodor, hól, elől díszített, hátul díszített, zsebes, zsebnélküli, galléros, zsabós, simaderekú, abbé-szabású, testhezálló és bőhátú ruhák és kabátok egyformán előfordultak a bemutatón, tehát egyetlen régi ruhánkra sem kell azt mondanunk, hogy »nem divatos«.

Tétényben megkezdik a sertéshizlalást. A főváros nagytétényi sertéshizlalójának üzemi bizottsága megalakult és megválasztották a sertéshizlaló igazgatóságát is. A közeli napokban megkezdik nagy arányokban a hizlalást. A hizlalda főleg jóvátételi célokra fog sertéseket hizlalni.

A 3 százalékos légódíjakat számos budapesti bérházban még mindig szedik, noha ilyen díjak szedése csak a háborúban volt indokolt. *Vas* Zoltán polgármester most felterjesztésben kérte a kormánytól, hogy a díjak szedését rendeletileg szüntesse meg.

Emlékezzünk régiekről...

»Csődöt mondott — bocsánatot kérek, ha valamiben tévedek — az igazolási eljárásnak nevezett humbug az egész vonalon. Erős a kifejezés, de erős aggodalom az, amely engem vezet és determinál, hogy így beszéljek. Van hangulat, legalább is olyanokkal szemben, akiknél a botlást lehet érteni, tehát lehet megbocsátani. Ellenben nincs ilyen irtóháborút hirdető és magyarázó hangulat azokkal szemben, akik bent ülnek a legmagasabb, magas, közép- és alsóbb helyeken, bent ülnek az igazolóbizottságokban is. Megfosztják kenyerüktől a meglévedt szegény tisztviselőtársaikat, ők maguk pedig bent ülnek nyugodt helyükön. Nincs kéz, nincs ököl, mely rájuk sujtson és nincs hang a teremben, amely meri megbélyegezni ezt a rendszert és merje azt az erős szót használni, amelyet használok felelősségem teljes tudatában, hogy ez az igazolási rendszer humbug.«

Színhely: a magyar törvényhozás ülésterme.
Szónok: Vass József.
Idő: Huszonöt évvel ezelőtt.

Franciák és magyarok egy amerikai filmben. Hollywoodban nemrégen készült el egy nagyszabású film, amelynek ügyszólván minden szereplője, rendezője és több főszereplője magyar vagy francia. Az »Egy frakk története« cimü filmet négy, Budapestről Amerikába emigrált magyar szerző irta: Molnár Ferenc, Fodor László, Vadnai László és Görög László. Két főszereplője — Charles Boyer és Victor Francen — franciák és francia ezenkivül a rendező is: Julien Duvivier. De azért egy-két amerikai és angol sztár is akad a szereplők sorában: Charles Laughton Ginger Rogers, Rita Hayworth, Eduard G. Robinson és mások. (X)

A világpolitika kulisszái mögül
Szenzációs új rovat az
UJ MAGYARORSZÁG-ban
Szerkeszti: BOLDIZSAR IVAN.
Megjelenik: Minden kedden.

Megbecsüli értékeit megbizhatóan érdekelten hivatásos becsüs. Arany, brill mérés. **VIII., Gyulai Pál-utca 3.** (959)

A rendőrség felgöngyölíti a Napoleon-arany hamisítóinak frontját

A pesti aranyspekulánsok legdédelgetettebb kedvence, a Napoleon-arany bekerült a bünügyi krónikába. Ismeretes, hogy ezért az aránylag kicsiny aranyérméért napról napra nagyobb összeget fizetnek, így várni lehetett, hogy a spekuláció mellett rövidesen megjelennek a Napoleon-üzlet szélhámosai is.

Budapesten néhány héttel ezelőtt

Napoleon-hamisító társaságok

kezdték meg működésüket jól felszerelt üzemekben és az érmeöntőkből *nagymennyiségű Napoleon-hamisitvány került a piacra.* A rendőrség tudomást szerzett a hamisitók működéséről, de tekintettel arra, hogy a Napoleon-arany nem törvényes fizetési eszköz és nem hivatalos valuta, *pénzhamisitás címén eljárni nem lehetett a ravasz érmeöntők ellen,* akik a hamisítás révén milliós hasznot vágtak már eddig is zsebre.

A *Világ* értesülése szerint a rendőrség mégis

felgöngyölíti a Napoleon-hamisítók szervezetét.

Szédelgő feldicsérés és kontárkodás címén indítják meg a konjunkturális érmeöntők ellen az eljárást. Szédelgő feldicsérés, amit csinálnak, mert a jóval olcsóbb tört aranyat Napoleonná mintázva annak értékében hozzák a piacra és mesterségük kontárkodás, mert a hazai Napoleon-gyártást hatósági engedély nélkül végzik. *Igy még ipari kihágást is követnek* el a Napoleon-hamisítók, akik rövidesen *internálótáborban* várják be, mikor adják át őket a büntető hatóságoknak.

Lázító beszédet mondott egy politikai gyülésen — letartóztatták

Elfogták a Teleki-téri házak egyik hóhérát

A politikai rendőrség *Miskolczi* Istvánt átadta a Népügyészségnek, mert a sashalmi képviselőtestület ülésén a Kisgazdapárt nevében lázító beszédet tartott.

Miskolczi a multban nem foglalkozott politikával. A felszabadulás után a Kisgazdapártba sodródott. Így történt aztán, hogy a sashalmi ülésen felszólalóként jelenhetett meg. Beszédében

éles kirohanást intézett a közellátási kormánybiztosságon keresztül az egész mai rendszer ellen,

kijelentette, hogy a munkásságot ma jobban félrevezetik, mint valaha. Hangoztatta, hogy a népet a multban így még nem zsákmányolták ki, mint ma. Miskolczi ügyében a Népbíróság háborús bűntett miatt hoz majd ítéletet.

Őrizetbe vették *Szentesi* Lajos színiakadémiai főtitkárt is, aki október 16-ikár nyilas formaruhában jelent meg a Színiakadémián, Szálasiék rémuralma alatt állandóan hordta a nyilas ruhát és fegyvert tartott magánál. Ügyét Népbíróság tárgyalja.

Végül letartóztatták *Sugár* Otió 17 esztendős volt SS-legényt.

Munkaszolgálatos orvosok kínzásában vett részt,

négyet közülük minden különösebb ok nélkül kivégzett. Október 17-én résztvett a Teleki-téri utcai tűzharcban, amely után a szomszédos házakból kihajtották a Dunapartra az ott lakó ellenállókat.

Sugár saját bevallása szerint ekkor 18 ember ölt meg.

Az elvetemült suhanc nemrégiben tért haza szlovákiai bujkálásából Kispestre, ott tarfóztatták le.

A nyilas „plakátművész" jól érezte magát Szálasieknál, mert e'eget keresett

Holnap kerül a vádlottak padjára

Szerdán kerül a Népbíróság elé *Szenik* György. Egy évvel ezelőtt tárkálott a pesti utca a *Szenik-plakátoktól.* Ki ne emlékeznék izléstelenebbnél izléstelenebb, uszítóbbnál uszítóbb müveire. Ezenkivül Szenik több baloldali embert inzultált.

A Markó-utcai fogház beszélőjében formaruhás, szakállas, félszemét elvesztett mord kinézésű egyénnel ülünk szemben, ez *Szenik* György.

— Tévedtem, — kezdi el a beszélgetést — nem lett volna szabad Szálasiékkal tartanom. De azért ott jó volt! Megbecsültek. Felfedeztek és... *eleget is kerestem.*

— Harcolt maga az oroszok ellen? — kérdeztük.

— Igen — és a szemére mutat. — Félszemem is a haretéren vesztettem el.

— *A rossz nyelvek szerint Nidosi testvér pezsgösüveggel ütötte ki* — szóltunk közbe.

— *Nem a szemem, csak három fogam...*

— Bünösnek érzi magát?

— *Nem én.* Sokan azt mondják, hogy jó plakátokat csináltam. Ha ez igy van, akkor most miért nem rajzoltatnak? Most is tudnék csinálni olyan röplapokat, hogy a reakció eltünne...

Ma reggel a főkapitányság bünügyi osztályának harmadik emeletéről az udvarra vetette magát *Kovács* Mihályné 49 éves háztartási alkalmazott. A szerencsétlen nő az első emelet párkányán fennakadt, de mire a mentők a helyszinre érkeztek, sérüléseibe belehalt.

CSÁKÁNY cipőatelier
új termeiben
megnyilt
Örömmel áll női és férfi cipőkülönlegességeivel és legujabb modelljeivel megrendelőinek és vevőinek rendelkezésére
IV., VÁCI-UTCA 12. FÉLEMELETEN

Jelentkezz az új demokratikus RENDŐRSÉGBE!
Felveszünk egészséges férfiakat 18—35 évig. Jelentkezés kedden és **pénteken délelőtt 8-tól 12-ig, VIII. ker., Mosonyi-utca 5. szám alatt.**

WIMPASSING cég
értesiti igen tisztelt vevőit, hogy
gumiharisnyákkal
Andrássy-út 8.
Váci-utca 9. üzleteiben
megint rendelkezésükre áll.
Elsőrangú minőség. Szakszerü kiszolgálás.

MŰVÉSZET·IRODALOM

Makay Margit esete — a drámaírással. A *Madách Színház* ujdonsága a »Társszerzők«, ha sikert nem is, de egy tanulságot hozott: a jószándék nem segít. Hiába vezette jószándék a szerzőt, *Makay* Margitot, a szinházat, a szinészeket, a közönséget, — a sok jószándék között elveszett a darab, elveszett az előadás, végül elveszett a közös nevezőre hozhatatlan jószándék is. A téma valami olyasmit sejtet, hogy mindig az irói igazság győz. De még ez a kétes megállapitás sem igazolódott: a szinpadon sem, a nézőtéren sem. Ezúttal is kiderült, hogy ehhez a győzelemhez inkább író kell, mint igazság. Sőt még valami egyszerübb is kiderült: az, hogy a darabiráshoz is elsősorban — író kell. Reméljük, hogy Makay Margit, aki az ország egyik legelső színésznője, hamarosan jobb darabban és jobb szerepben fogja kárpótolni a színházat és a közönséget egyaránt. Kis elkalandozásáért mindenki bocsánatát kérjük — a színészekét is, akik valóban odaadással szállottak sikra a darab elismertetéséért. Bocsássunk meg. És felejtsük el.

Ács Tivadar előadása a Külföldi Magyarság Tudományos Intézetében. A Külföldi Magyarság Tudományos Intézete Eszterházy-u. 4. sz. alatti előadótermében e hó 11-én, szombaton délután 5 órakor Ács Tivadar »A Magyar Nemzeti Igazgatóság és Románia Államalakulása (Egy fejezet az ismeretlen Teleki László-hagyatékból)« cimen ad elő. Belépés dijtalan.

—=—

Ráncok, szarkalábak ellen? Hormocith B krém. (X)

Állásvesztésre itélték Nelky Jenőt, Imrédy Béla sógorát. A rádiónál működő igazolóbizottság kedden állásvesztésre itélte *Nelky* Jenőt, a rádió volt politikai irányitóját és külügyi osztályvezetőjét és ügyét a Népbírósághoz tették át. *Nelky* egyidőben bécsi magyar követ volt, *Imrédy* Bélának sógora.

175.000 pengős operai pályázat. A budapesti Operaház pályázatot hirdet egész estét betöltő önálló magyar dalműre. Első dij: 100.000, második dij: 50.000, harmadik dij: 25.000 pengő. A pályázat beadásának határideje 1946 január 15.

Rendkívül érdekes irodalmi és művészeti anyag érkezett repülőgépen Moszkvából a Magyar-Szovjet Művelődési Társasághoz. Megküldték többek közt *Fagyjejew* nagysikerű regényét, »A fiatal gárdá«-t, amelyet azonnal kiadtak fordításra, hogy még ez év folyamán megjelenhessék magyar nyelven. Ugyancsak fordítás alatt áll Tolsztoj háromkötetes »Golgothá«-ja, amelyből eddig csak egy részlet jelent meg magyarul. Nagy érdeklődésre tarthat számot az a két hatalmas zenekari mű, amelynek partitúrája ugyanezzel a repülőgéppel érkezett. A mai szovjet zeneirodalom két kiválóságának: *Hacsaturján*-nak hegedűversenye és *Sosztakovics*-nak 7. szimfóniája. Mindkét művet valószínűleg a Filharmonikus zenekar adja elő egyik őszi hangversenyén.

KÖZGAZDASÁG

Megérkezett a cseh olajszállítmány

Az iparügyi minisztérium röviddel ezelőtt fejezte be a Csehszlovákiával folytatott kereskedelmi tárgyalásokat 50 vagon gép-, motor- és hengerolaj behozataláról, amiért cserébe petróleumot és gázolajat adunk. Most értesülünk arról, hogy a cseh szállitmányok már a határon vannak, úgyhogy rövid időn belül azok be is futnak Budapestre. Az olajat részben a mezőgazdaság, részben az ipar kapja majd meg.

—=—

A mai értékpiaci magánforgalmat továbbra is az a feltünő pénzkínálat jellemezte, amelyről már tegnap beszámoltunk. Ismeretlen forrásból táplálkozó rövidlejáratú hitelek ösztönzik újabb vételekre a valutaspekulációt, amely a gazdasági hírszolgálat hiányosságait is kihasználja a maga céljaira. Kisebb ingadozások után a dollár és a svájci frank mintegy 10%-kal emelkedtek a tegnapi árfolyamukhoz képest, még ennél is nagyobb arányú volt az emelkedés az angol fontban. A részvénypiac tartott árak mellett elhanyagolt volt. A hetipénz kamatlába 3—3½%.

—=—

Színházak szerdai műsora

VIG: A hattyú (½6). **MŰVÉSZ:** Családi szálloda (½6). **BELVÁROSI:** Játék a kastélyban (½6). **MAGYAR:** Csodabár (½6). **MEDGYASZAY:** Dr. Szabó Juci (½6). **MADÁCH:** Társszerzők (½6). **FŐVÁROSI OPERETT:** Maya (½6). **KAMARA VARIETÉ:** Pesti hiradó (6). **PÓDIUM:** Balra át! (½6). **UJ SZINHÁZ:** Mákostészta (½6). **ERZSÉBETVÁROSI:** Vannak még férfiak! (½6). **ROYAL REVÜ VARIETÉ:** Vidám percek (6). **VIDÁM VARIETÉ:** Fele is tréfa (¾7). **SZINES SZINPAD:** Kabarémüsor (½6). **ARIZONA IRODALMI VARIETÉ:** Második műsor (½6). **SPORTCSARNOK** (Népvarieté): Tempó Budapest! (5). **FŐVÁROSI NAGYCIRKUSZ:** Augusztusi rekordműsor (½4 és 6).

—=—

Mozik műsora

ADY: Első csók (amerikai). Deanna Durbin. ½12, 2, 4, 6. **BELVÁROSI:** Láthatatlan asszony. ½4, ½5 ½6, ½7, ½8, v., ü. ½11 és ½3-kor is. **BETHLEN:** Katja (francia). Danielle Darrieux. Emlékszik? I. rész. Jávor, Tolnay. 2. sz. amerikai hiradó. 3, 5, 7, v., ü. 1-kor is. **CAPITOL:** Három mákvirág (amerikai). Harmadik hétre prolongálva! Sandy a felhőkarcolón. 3, 5, 7, v., ü. 1-kor is. **CORSO** (182-818): Eszményi asszony (amerikai). Catherine Hepburn, Charles Boyer. Harmadik hétre prolongálva. 2, 4, 6, sz., v., ü. 11-kor is. **CORVIN:** Acélkaraván (amerikai). Kaland a galambbal. 3, 5, 7, v., ü. 11-kor is. **DÉCSI:** Manderley-ház asszonya (amerikai). 3, 5, 7, sz., v., ü. 1-kor is. **FORUM:** Nem vagyunk egyedül. Paul Muni. ½2, 4, ½7, v., ü. 11-kor is. **HIRADÓ:** Uj amerikai hiradó. 5. sz Mafirt krónika. Uj orosz hiradó. Chaplin, a szökevény. Vár állott, most kőhalom. (Riport a királyi várról.) Előadások reggel 9-ől este ½10 óráig. **IPOLY:** Mégis szép a világ. ½4, ½6, ½8, v. ½2-kor is. **JÓZSEF ATTILA:** Elsodort ember (Akim Tamiroff). 3, 5, 7, v., ü. 1-kor is. **KAMARA:** Rose Marie, Jeanette MacDonald, Nelson Eddy. ½12, 2, 4, 6. **LLOYD:** Fekete péntek. Boris Karloff, Lugosi Béla. 3, 5, 7. **PALACE:** Asszonylázadás. (Marlene Dietrich.) 11 1, 3, 5, 7. **PÁTRIA:** Hyppolit a lakáj (vigjáték). Kabos, Jávor, Csortos. 3, 5, 7, vas. 11-kor is. **PETŐFI** (Odeon): Behajtani tilos (magyar). Latabár, Bilicsi. 3, 5, 7. **PHÖNIX** (a vasasok filmszinháza): Fra Diavolo. Stan és Pan. Családi háromszög. ½11, ½1, ½3, ½5, ½7. **SCALA:** Cárnő cipője (orosz). Magyar és amerikai hiradó. 2, 4, 6, v., ü. ½12-kor is. **SZABADSÁG:** Sztalingrád. Május 1 Moszkvában. (Magyar hiradó.) 3, 5 7, v. és ünnepen ½12-kor is. **STUDIO:** A szerelem beleszól (amerikai). Harmadik hétre prolongálva! Katherine Hepburn. Emlékszik? Tolnay. Jávor. 3, 5, 7, v., ü. ½2, ½4, ½6, ½8. **TINÓDI:** Balalajka (amerikai). Nelson Eddy, Hajmássy Ilona. 3, 5, 7. **URÁNIA:** Az Óceán hősei (amerikai). ½3, ½5, ½7, v., ü. ½1-kor is. **VÁROSI SZINHÁZ:** Az ismeretlen imádó. Fred Astaire. Rita Hayworth ½3, ½5, ½7

VILÁG
A polgári demokrácia lapja
Megjelenik minden hétköznap délután
A szerkesztésért és kiadásért felel
SUPKA GÉZA DR.
főszerkesztő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal
VII., RÁKÓCZI-ÚT 54.
Telefon: 222—458 és 226—636

FREUND és Társa ISMÉT VESZ új és használt férfi-, női ruhát, fehérneműt, írógépet, szőnyeget, textilárut a legmagasabb árban Most: Károly-krt 5. üzlet

Uj és használt férfiruhát (szövetet, kelléket), **írógépet** számológépet, szalagot, aranyat, aranypénzt, ezüstöt csodálatos áron veszek, adok, cserélek VII., Thököly-út 18. üzlet.

Használt ruhákért őrlási árakat fizetek. Spiegel, Teréz-körút 2. I. 9

Irógépet a legmagasabb áron vesz MACH IRÓGEP- és TAXIGÉPÍRÓ VÁLL., Wesselényi-u 29., II. 9. (1053)

Perzsaszőnyegeket veszek legmagasabb árban. Saglam Ismet, VI., Gróf Zichy Jenő-u. 10., fszt. (919)

Gyorsmérleget, National-Kasszát veszek, eladok. **Rosenfeld** Népszinház-utca 31. sz.

Kávépörkölő üzemet keresek bérbe. Jelige: »Pesten« Andrássy-út 47. Hirdetőbe. (925)

Bükkfalisztet vagy finom bükkfűrészport vennék. »Bükkfa« jel. Patakhoz, Bajcsy-Zs.-út 29. (898)

Hasáb és apritott száraz tűzifa augusztus és szeptemberi szállításra vagóntételben vagy fuvaronkénti szállításra kapható. Rendelését személyesen eszközölje KÖRMENDY FANAGYKERESKEDŐNÉL, Bpest, IV., Deák Ferenc-utca 17. sz., B. lépcső, I. emelet 10—13 óráig (1056)

Tüskésdrótot számológépet, irógépet veszek. Nagy Áron, Rumbach Sebestyén-u. 10. (926)

Üzlethelyiség forgalmas helyen albérletbe kiadó. Ruha-, textil- vagy rövidáru-, kötszövőszakmára megfelelő. Értekezni lehet: Láng Aggteleki-u. 14. alatt. (928)

Gépírónőt perfekt gyorsírással felveszünk. Ajánlat igénnyel »Azonnal« jeligére Andrássy-út 47. Hirdetőbe. (925)

Irógépért számológépért óriási árat ad. Sárfi Műszaki Kft., Erzsébet-körút 41. (863)

Márkás élesztő feldolgozóknak, viszonteladóknak állandóan kapható. JUHÁSZ, Akácfa-utca 54. (1102)

GLATZ OSZKÁR, BOSZNAY, PATAKY, KOSZTA stb. mesterművek eladók. Műkereskedés, Szent István-körút 26. (932)

Villamossági nagykereskedés Grünwald Adolf VI., Hunvadi-tér 10. Viszonteladók és szerelők látogatását várom. Veszek villamossági árukat. (892)

HIVJON! JÖJJÖN! Veszek: férfi- és női ruhát, fehérneműt, szőrmekabátokat, aranyat, ezüstöt, briliánst, zongorát, irógépet, fényképezőgépet, pénzszekrényt, lakberendezést. Petőfi Sándor-u. 2. (Átjáróban.) Gerstl—Majorosi.

Használt férfi ruhát, fehérneműt, ballonkabátot ismét magas áron vesz **Grün** Népszinház-u. 20., üzlet. Hivásra házhoz megy.

MOTOR SERVICE Kis és segédmotorok javítása modern szerszámgépekkel. Kóbor Kft., VI., Paulay Ede-u. 57. (868)

Férfiruhát textilt, szőnyeget, cipőt, ARANYAT, BRILLT, ezüstöt és ezüst étkészletet magas áron vesz **Gerstl** és Társa **Andrássy-út 3.** Hivásra megyünk

Használt férfi-, női ruha, cipő, szőnyeg, fehérnemű, bútorért **ismét legtöbbet fizet** FINIASZ, Szövetség-u. 3. Hivásra házhoz megy.

Óra, ezüst, arany vétel, fazónárban is. Deutsch, Király-u. 52

BUNDÁK nagy választékban olcsón Szemereszűcsnél Erzsébet-körút 26 második emeleten

Perzsaszőnyeget bútorszövetet, szövetfüggönyt, átvetőt vesz Ungár, Király-utca 14. sz.

Használt ruha VÉTEL, ELADÁS, CSERE **Erdész** Nádor-utca 2

Zuglóban részházat (sérültet is) vennék. Válasz »Rögtöni lebonyolítás« jeligére Boros hirdetőbe, Andrássy-út 54. (927)

Belterületen kettőszobás komfortos lakást keresek. Közvetitőt magasan dijazok. Sérülést kijavittatok. Láng, Aggteleki-u. 14. (928)

Dohányszelence bakelit, Fogkefetok bakelit, Cigarettaszipka bakelit, Hamutál bakelit, Borotvakészülék bakelit, Szappandoboz bakelit, Poharak bakelit, Krémtégelyek bakelit viszonteladóknak. November Sándor, VII., Nagyatádi Szabó-u. 42. (827)

IRÓGÉPET magas áron veszek **Rosenfeld** Népszinház-u. 31.

Vennék antik szekrényt tabernakulumot, komódot csak privattól. Pozsonyi-út 50., I. 2.

Nemesfém és Árukereskedelmi Kft. Szentkirályi-utca 2. Rákóczi-útnál. Nyitva 9-től 4-ig. Megbizásból magas áron vásárol: perzsaszőnyeget, aranyat, ezüstöt, briliáns ékszert, műtárgyakat, író- és számológépeket, kerékpárt és motorkerékpárt, varrógépet.

BAUMGARTEN ÉS TÁRSA textilnagykereskedők VI., LAUDON-U. 8.

Faáruüzem komplett gépberendezése motorokkal eladó Hajós, V., Váci-u. 82. (1058)

Eladó vill. motor 3 HP 380 V, fénykép gép Voigt. Bessa 4.5×6, obj. 3.5, prémes gyermek lábzsák, veszek kis tűzhelyet. VIII., Bezerédy-u. 8. I. Gaál. (931)

Irodának keresek IV. kerületben legfeljebb I. emeleti, jó állapotban lévő, fűthető, világos, különbejáratú UTCAI SZOBÁT, lehetőleg bútor nélkül. Ajánlatokat »Textil« jeligére Haasenstein és Vogler rt. hirdetőirodába, VI. Podmaniczky-u. 13. (934)

Két sz. hallos Margitkörúti lakásomat elcserélném 1 sz. hallos v. garzónra főútvonalon. »Esetleg Budán« jel. Patakhoz, Bajcsy-Zs.-út 29. (898)

Szőnyeget vesz KLEIN ÖDÖN, IV., Kecskeméti-u. 11.

Fogorvosi berendezés eladó: AES Premier Narkosenstuhl, Emda könyökkaros fúrógépmotor, Siemens röntgen, Sanitas diathermia. Modern szekrény, csö íróasztal stb. Egyenként is. Bővebbet: Fürst Sándor-(Hollán-) u. 9. I. 3. (935)

Fagyapotot csomagoláshoz veszünk. Műszergyár, Liliom-u. 46. (927)

2½ tonnás **teherautóval fuvart** vállalok vidékre, azonnalra is. Érdeklődni: 10—2-ig V. Ipoly-utca 24/a. Dr. Bors. (1057)

OXALSAV burgonyacukor, egyéb vegyszert keres Pótanyagfeldolgozó, Teréz-krt 32. (925)

Akác szerfa minden méretben és mennyiségben Budapest közvetlen közeléből. Rendeléseket vállal Fischer, Katona József-u. 28. II. 10.

Csak eladás ezért OLCSÓN ÉTKESZLETEK. ÓLOMKRISTÁLYOK és márkás porcelánok. Ajándékbolt, Erzsébet-körút 16.

BÉLYEGGYŰJTEMÉNYT priváttól vennék, bel- és külföldit. VII. Wesselényi-u. 35. III. 10. d. u. 7—8-ig. (1102)

KERESEM REISZNER KÁLMÁNNÉT született SELIGMANN ERZSÉBETET, anyja Gebner Fanny. Aki tud róla, értesítse fivérét, Szőnyi András, István-út 38., IV. 6. (899)

Gunskircheniek! Férjem, **Szirmai György** (1903, anyja Freud Berta) állitólag április végén kiütéses tifuszban meghalt. Aki bármit tud erről, nagyon kérem, értesitsen V., Pannonia-u. 44 (897)

Irógép, számológép Javitás — Vétel — Eladás. FUNK JÓZSEF irógépszaküzlet, V., Csáky-u. 4.

Városmajornál lévő villámban szanatórium létesitéséhez **orvostársat** keresek. »Biztos jövő« jeligére Patakhoz, Bajcsy-Zs.-út 29. (898)

ÍRÓGÉP vétel magas áron. Cserei, Andrássy-út 47. (1051)

Takarításért lakást, fűtést, világitást adok, keresethez juttatom. Figyelembe jöhet volt inas vagy háztartási alkalmazott. Pontos adatok, életleírás, referenciák »Egyedülálló férfinál« jel. New-York hird., Szent István-körút 29.

Toluolt, Benzolt Nigrasin B-t vennék. Ajánlatokat »Prompt« jel. New-York hirdetőbe, Szent István-körút 29.

Forgalmas üzlethelyiséghez pénzes társat keresek. »Szombattartó 1059« jeligére a kiadóba.

Rádiót RÁDIÓCSÖVET VESZEK, cserélek rossz rádiót is. Házhoz is megyek d. u. 1—4-ig. Gyulai Pál-u. 12. III. 7. (1060)

ÜZEMHELYISÉG, villamosmegálló mellett, gépművekkel ellátva, 700 m² területtel, 500 négyszögöl udvartérrel bérbeadó. Ajánlatokat: »XIII. üzlet« jeligére kiadóba. (1055)

Vennék sürgősen aranyat, briliánst, aranyérmeket, ezüst evőeszközt, 6—12 személyest, perzsabundát, táskairógépet, Contax fényképezőgépet. MAJOROSI, Petőfi Sándor-u. 2. Átjáró.

TÓTISZ ELEMÉR **szűcsmester** szőrmeszalonját ismét **megnyitotta** Bp., III, Lajos-u. 121 (858)

Elektromotorok eladása, vétele, tekercselése. Industria Wesselényi-u. 41. T.: 421-989. (681)

Vidéki kereskedők! **Öngyujtók,** dohányzási cikkek, bakelitáruk, háztartási cikkek. »ALBA« cikkek eladási osztálya, Budapest, IV., Magyar-utca 1. (Kossuth L.-u. sarok. (1060)

Barokk ebédlő és kis asztalok olcsón eladók. Andrássy-út 4. III. 14. (½10—½1-ig.) (927)

Fiát keresi özv. Császi Ferencné. Aki tud róla, értesitse édesanyját Bpest, Kossuth Lajos-utca 2.

BALLON ESŐ-, VIHARKABÁT VALENTA NÁDOR-U. 13

BÚTORÉRT ruháért, háztartásért legtöbbet fizet Steingiszer, Teleki-tér 3. Bombasérültért is. (933)

Balatonra és az ország bármely részére állandó autójáratot indit Barlai, Nádor-u. 26

ANTIK BÚTOROK képek, rádiók megbizásból eladók. Forgács, Visegrádi-u. 62. Magyar Vacuum Cleaner helyiségeiben. (875)

Féltonnás Tátra teherautó sürgősen eladó. Kálvária-u. 20. Böleskey szerelő (929)

Márkázott **cigarettapapírt** minden tételben veszek. »Készpénz, gyors lebonyolítás« jel. New-York hird. Erzsébet-körút 9.

Nősülne 44 éves özvegy. Lakás, üzlet van. Leveleket »200.000 P« jeligére Arató hirdetőbe, Erzsébet-krt 11.

Keszthely és Hévizre szerdán autó indul személyt és árut felvesz. Visegrádi-u. 9. III. 3.

VILÁG *kishirdetéseit mindenki olvassa*

Romháza felett **ne szomorkodjon** legelőnyösebb megoldást nyujtja: Mérnöki iroda, Katona József-u. 28. II. 10.

BÉLYEG Nádas Bélyegüzlet IV., Petőfi S.-utca 11. Gyüjtemények, bélyeg vétele legmagasabb áron. Európa bélyegeinek árjegyzéke megjelent, ára P 60.—. Postacsekkszámla 10.560. (920)

MANNSWIRTH kárpitos üzemét megnyitotta. Mélyen tisztelt vevőim szíves pártfogását kérem. II., Herman Ottó-út 31. (1061)

Szalagfűrészt, körfűrészt keresek tűzifa aprításhoz, üzemképes állapotban, lehetőleg olaj- vagy petróleummotorral. Fával vagy élelemmel fizetek. Fischer. Katona József-u. 28. II. 10.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős: Talabér Ferenc.

Szennik György

festő

1943-ban 20-éves

mut. Budapest (?)

Lárd

Vizy Elemér

Levente művészek

98. l. képekkel.

337

1907.

czius 4-én. † Edinburghban 1823 jul. 8-án.

) fordultan ül, de szembe néz. Egy-
és bal lábát keresztbe vetette.
tüzötten viseli, szemöldöke és
nér ruháját derekán öv szoritja.
g a szabadba nyerünk kilatást.

1 (160-907)

28-iki ajanlat (1725-1906) alap-
leirattal 75600 Kért, illetőleg

et Co. londoni cégtől

A pápalátogatás és a felnőttéválás küszöbén

A pápalátogatásra készül a Győri Balett. Szent Margit legendáját viszi színre az együttes augusztus 19-én a Népstadionban. A produkcióban közreműködnek a Közép-Európai Táncszínház és a dunaújvárosi Vasas Néptáncegyüttes tagjai, továbbá a Győri Művészeti Szakközépiskola és az Általános Iskola balett-tagozatosai. A születő produkcióról és az együttes közérzetéről beszélgetünk a Művészeti Tanács tagjaival.

— Akkor érkezett a felkérés a Magyar Katolikus Püspöki Kar részéről, amikor Markó Iván még Győrött volt. Tulajdonképpen ő kapta a megbízást, hogy egy magyar szentről szóló koreográfiát készítsen — emlékezik vissza Kiss János. — Iván közvéleményt is felkavaró, váratlan távozása azonban új helyzetet teremtett. De a megbízást és a bizalmat nem vonta meg tőlünk a Püspöki Kar. Ez erőt és hitet adott a munkához. Eltökéltük, hogy a produkciót közösen megcsináljuk. A plakáton is csak annyi lesz olvasható: koreográfus a Győri Balett.

— *Szokatlan feladattal kellett megbirkózniuk, hiszen a korábbi koreográfiákat szinte kivétel nélkül a volt igazgató, Markó Iván komponálta. Milyen segítséget kaptak féleségétől, Gombár Judittól, a nagyműveltségű díszlet- és jelmeztervezőtől, aki egy évtizeden át Iván alkotótársa volt?*

— A legtöbbet, amit adhatott. Elkészítette a darab forgatókönyvét és természetesen a jelmezterveket— válaszol Tárnoki Tamás.

— *A közös próbáknak a győri Sportcsarnok ad helyet, hisz a készülő kompozíció — túlzás nélkül — tömegeket mozgat. Szűkebb helyen el sem férne a száznál több szereplő, akik a Népstadion monstre színpadán jelenítik majd meg Margit történetét. Mi a Szent Margit legenda üzenete a mai néző számára?*

— Margitot királyi apja, IV. Béla Istennek áldozza fel, csakhogy az ország a tatár veszedelemtől megmeneküljön. A 13. századi történet arról szól, hogy vannak korok, amikor, és ügyek, amelyekért áldozatot hozni érdemes — vélekedik Demcsák Ottó.

— *Markó koreográfiáinak sajátos stílusáról annak idején sokat értekezett a szaksajtó. Szakít-e ezzel a stílussal a készülő produkció?*

— A szakítás nem látványos, arra azonban ügyeltünk, hogy a lépéskombinációk „ne köszönjenek vissza". Nem akarunk az epigonizmus csapdájába besétálni — állítja Tárnoki Tamás.

— *Mi lesz az augusztusi fellépés után?*

— A munkát folytatjuk. Sikerült megnyerni Sterbinszky László balettmestert, az Operaház egykori szólótáncosát. Nemrégiben jött haza külföldről, a Svéd Királyi Operánál és legutóbb a müncheni operánál dolgozott. Már tartott tréninget. Jó ismerősként fogadtuk, hisz csaknem valamennyiünket tanított a Balettintézetben. Szeretnénk, ha szeptembertől a balettiskolában is oktatna — válaszol Kiss János.

— *Nem tartanak-e attól, hogy a külföldi meghívások elapadnak, hisz a Győri Balett erősen kötődött Markó Ivánhoz, és sokan úgy vélekednek, a korábbi meghívások tulajdonképpen neki szóltak.*

— Annak ellenére, hogy a táncvilágban futótűzként terjedt el a hír, hogy Iván itthagyta az együttest, vendégfellépésre azóta is érkeztek ajánlatok. Legutóbb a Goethe Intézettől kaptunk invitációt a Berlini Fesztiválra. Októberben szeretnénk görögországi meghívásnak eleget tenni, kérdés azonban, hogy változott-e Iván álláspontja koreográfiáinak színre viteléről. Előadásukat ugyanis távozása után letiltotta. Mostanáig ugyan nem jártunk sikerrel, de nem adjuk fel: továbbra is keressük vele a kapcsolatot, hogy tárgyalhassunk.

Az együttes elszánt és bizakodó. Élni akar. Most vált nagykorúvá a Győri Balett.

• M. Zs.

Tárlatlátogatás gyógyulás közben

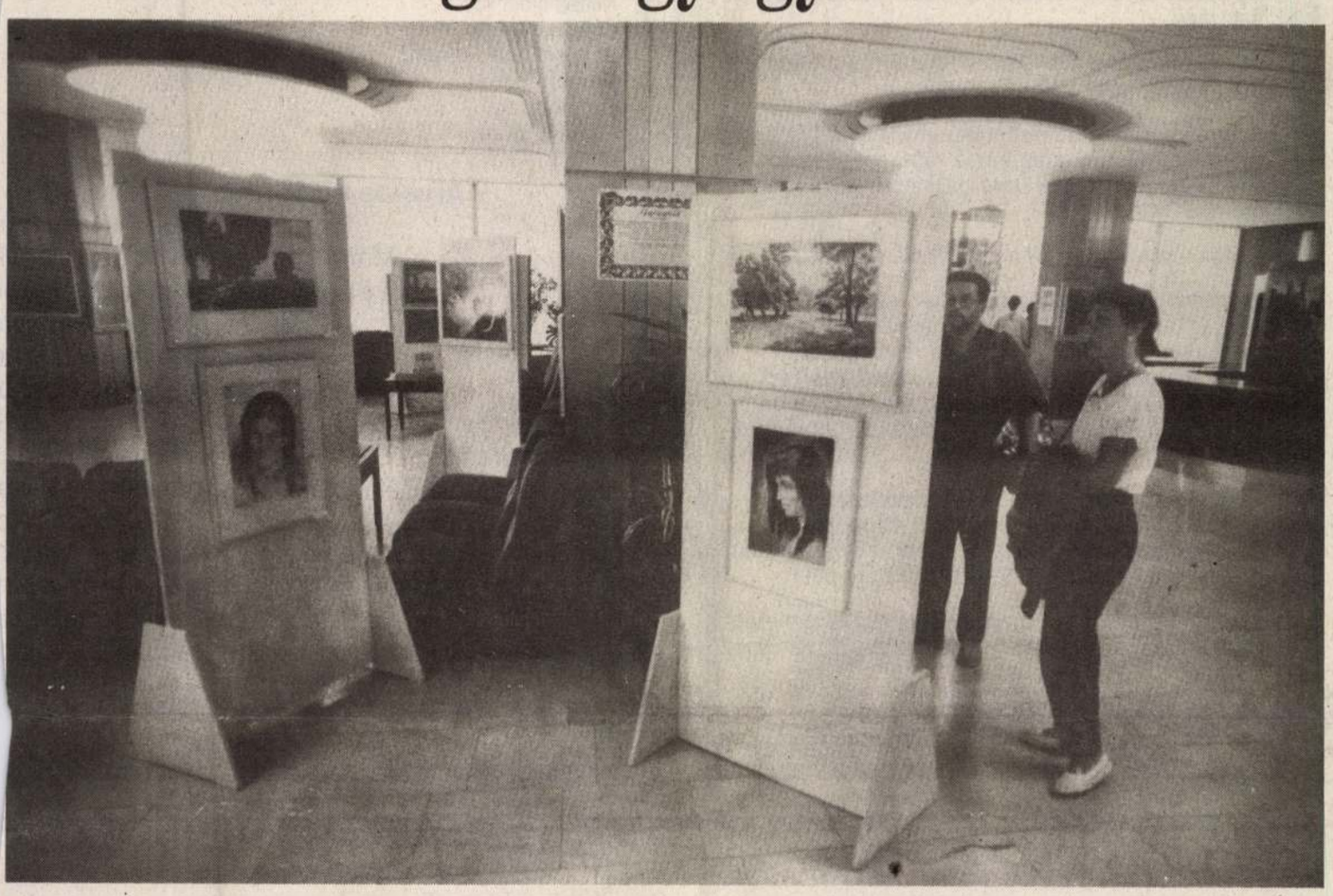

Péntek délután kiállítása nyílt Szennik György grafikusnak és El Kalászi festőművésznek a margitszigeti Thermál Szálló gyógyhalljában. A képek augusztus 11-ig tekinthető meg

FOTÓ: SZABÓ-JILEK ÁDÁM

SZENNIK György grafikus
Magyar Hírlap 1991. aug. 5.

ITT A PRIVATIZÁCIÓ!

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY

Az Állami Vagyonügynökség megbízásából az Áfor Ásványolaj-forgalmi Vállalat (Budapest IX. ker., Közraktár u. 30. sz.) 8 üzletét 1991. szeptember 12-én 10 órakor kezdődő árverésén értékesíti, az alábbi sorrendben.

Üzlet címe:	Üzletköre:	Árverésének időpontja:	Kikiáltási ára (Ft):	Bánatpénz összege (Ft):	Privatizációs költség (Ft):
*1. Beremend, Siklósi u.	Töltőállomás	10.00 óra	4 800 000	240 000	480 000
2. Dunaszekcső, Felszabadulás u.	Töltőállomás	11.00 óra	860 000	40 000	180 000
3. Szederkény	HTO-eladóhely	12.00 óra	220 000	10 000	70 000
4. Szigetvár, Bajcsy-Zs. u.	HTO-eladóhely	12.30 óra	190 000	9 000	50 000
5. Pécs, Apáffy u.	HTO-eladóhely	13.00 óra	300 000	15 000	100 000
6. Pécs, Ágoston tér	HTO-eladóhely	14.00 óra	130 000	5 000	50 000
7. Pécs-Vasas	HTO-eladóhely	14.30 óra	490 000	20 000	140 000
8. Komló, Pécsi u.	HTO-eladóhely	15.00 óra	220 000	10 000	70 000

*A vagyontárgyak és a földterület tulajdonjoga kerül eladásra.

Az árverésre kerülő egységek vagyontárgyainak tulajdonjoga és az egységek területének használati joga szerezhető meg.

Árverések helye: Áfor Oktatási Központ (cím: Budapest XIV., Vágány u. Áfor BP-töltőállomás).

Árverésre jelentkezés feltétele: A bánatpénz (látra szóló betétkönyv) letétbe helyezése 1991. szeptember 4-ig, az Áfor Baranya Megyei Üzemigazgatóságon (Pécs, Mecsekalja-Cserkút).

Az árverésen részt vevők anonimok maradnak.

Privatizációs költséggel csökkentett vételárra kedvezményes kamatozású hitelt („Egzisztenciahitel") és részletfizetési kedvezményt lehet igénybe venni.
Üzleti tájékoztatót az értékesítésre kerülő üzletekről az Áfor Ásványolaj-forgalmi Vállalat Baranya Megyei Üzemigazgatóságán Dukits László ad (Tel.: 72-25189 vagy 72-25911).

További információt és üzleti tájékoztatót a szervezést és az árverést lebonyolító Áfor-központ marketing főosztályán Salamon László (Budapest IX. ker., Közraktár u. 30. V. emelet) ad. (Telefon: 117-0931, vagy 117-0825.)

A meghirdetett üzletek természetes személy és természetes személyekből álló gazdasági társaságok részére értékesíthetők.

ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖ
ELŐPRIVATIZÁCIÓS PROGRAMIG

ITT A PRIVATIZÁC
ÁRVERÉSI HIRDETM

Az Állami Vagyonügynökség megb
a Hungária Szálloda és Étterem
6 üzletét
1991. szeptember 11-én 10 órakor árveré
az alábbi kikiáltási árakor

Üzlet neve, címe	Formája	Kiki á
Égő Arany sörbár Szeged, Oskola u. 4.	kezelői jog	10 550
Karancs bisztró Salgótarján, Tanácsköztársaság tér, pavilonsor	kezelői jog	4 100
Tajga teázó Salgótarján, Kemerevo u. D/5.	bérleti jog	1 950
Háry ételbár Kecskemét, Kéttemplom köz	bérleti jog	3 400
Strand étterem Balatonfüred, kemping	bérleti jog	4 500
Fészek sörbár Szombathely, Petőfi S. u. 41.	bérleti jog	1 950

Árverés helye: Budapest II., Szilágyi
Budapest Szálloda különtern
Az árverésen a résztvevők névtelenek
Az árverésre jelentkezés határ
1991. szeptember 4. 14 óra
Az árverésre jelentkezés felté
a kikiáltási ár 2%-ának megfelelő ba
(készpénz, vagy látra szóló betétkönyv) letétb
szeptember 4. 14 óráig a Hungária Szálloda
(Budapest V., Petőfi S. u. 14. szám alatt), vagy a
megjelölt vidéki szállodák központi p
A privatizációs költségre kedvezményes k
és részletfizetési kedvezményt nem lehet
További információt és írásbeli tájékoztatót az
üzletekről Katona Andrástól (Hungária Szálloc
Budapest V., Petőfi S. u. 14., telefon: 118

Ki a manó a sufniban?

Nyílt válasz Fekete Gyulának

Kedves Fekete Gyula!

Az Új Magyarország július 30-i számában egy, a kanadai Magyar Életben megjelent (átvett) jegyzetemre válaszoltál. Írásod rémületbe ejtett. Legalább annyira, amennyire Te döbbentél volna meg fordított esetben. Amennyire Te kaptál volna a szívedhez, ha Ródad írja valaki (amit Te rólam) – hogy szurkolsz a nemzethalálnak, pártolod a magyarság pusztulását, tudva-tudatlan a végzetére voksolsz.

Megdöbbentem, mert a szóban forgó írásom éppen ellenkező céllal és tartalommal íródott. No meg azért, mert nemzeti sorskérdéseinkről, s ezek között lélekszámunk „természetes" (?) apadásáról, de még inkább fogyatkozásunkról a kisebbségi sorsban, az erőszakos és kevésbé erőszakos asszimilációban sokat, sokszor írtam. És nem ma óta, és nem azóta, hogy újra Magyarországon élek. Főbb regényeim – a Haldoklás anyanyelvén (Apám könyve), a *Svájci villa* –, fontosabb esszéim, publicisztikai naplóim – első helyen a *Szélmalomjáték* című „tallózásom régebbi és újabb följegyzések között" (1951–1982) –, melyek első kiadása még Erdélyben jelent meg, erről bőségesen tanúskodnak. A részben Magyarországon írott könyveimet is jóformán kivétel nélkül az erdélyi magyarság sorsáért való súlyos aggodalom diktálta. Még jóval Ceausescu bukása előtt jelent meg névtelenül a Nemzetőrben, folytatásokban, majd az Erdélyi Világszövetség kiadásában, külön kötetben *Háttérvázlat Romániáról* című, egyébként nem a nyilvánosságnak, hanem az akkori magyar vezetés „fölrázására", „fölvilágosítására" szánt dolgozatom. Ugyancsak még Ceausescu uralma idején adta ki a bécsi Galerie Verlag (álnéven) az *Exodus a Vaskapun át* című, a romániai magyarságot fenyegető végveszélyről szóló tanulmányomat. Aki azonban ismeri Az olvasás ihlete című esszékötetemet (Magvető, 1988.), *Hazába kiáltott szó* (Magvető, 1989.) című válogatott közírói tárcáimat, vagy a Szépirodalmi Könyvkiadónál 1989-ben megjelent, *Hogyan kell kastélyt építeni?* című, három kisregényemet közreadó kötetemet, az még akkor sem hiheti el, hogy én „gyermekellenes hangulatkeltéssel", „az anyaság becsmérlésével", „hazug érvekkel tagadva a veszélyt" stb. a „magyarság pusztulását" pártolhatom, ha ezt olyan tekintély állítja, mint Te.

E cikkem postázásával egy időben elküldöm címedre 1990-ben megjelent. *A hisztéria szükségállapota*, avagy *Kellemetlen kézikönyv Romániáról* című, a Szabad Tér kiadónál gondozott könyvemet, amelyben (a lélekszám torokszorító gondjaira is kitérve), ötszáz kéziratoldalnyi terjedelemben írom meg az erdélyi magyarság kálváriáját. S hogy a kép teljes legyen, szívesen megmutatom, lefordítom Neked azt a bő és vad sajtóanyagot is, amely ellenem, e könyveim s egyéb írásaim ellen a magyargyűlölő román lapokban megjelent; igen érdekes lesz elolvasnod, hogy – például – a kolozsvári Vatra Romaneasca című folyóirat miképp kiált ki engem a magyar nacionalizmus, imperializmus, hatalmi törekvések (!) egyik fő exponensévé.

Gondolhatod: épp ezért, mindezért; meredt szemmel bámultam írásodra. Istenkém, hát ez képtelenség.

Aztán kikerestem az eredeti írást, amelyet a kanadai Magyar Élet reprodukált. Tavaly október 30-án jelent meg rovatomban, a Népszabadságban.

Nos, e jegyzetem – címe: *Manó a sufniban* – épp arról íródott, hogy sokan cseppet sem törődnek apadásunk *lélektani, közérzeti és anyagi okaival*. Különösen az ingerelt írásra, hogy a szabad piacgazdaságra rátértünkben még annyira sem nevezzük nevén a lakáshiány és a gyermekáldás kényszerű összefüggéseit, mint annak előtte. (Magyarán: hosszú távú szociálpolitikai stratégiát kell tehát kialakítanunk, eszközöket kell találnunk az otthon- és lakásteremtésre, hogy a gyermekáldás anyagi föltételei is megszülessenek.) A jegyzetem megírásakor az utolsó lökést egyébként egy, a Népszabadságban megjelent apróhirdetés adta: 2,5 millióért eladó egy 38 nm-es panellakás! Kiderül ez magából a rövidke, *egyetlen kéziratlapnyi* írásból is:

„A gyerek minden ok nélkül halálra rémült, amikor beküldték a sötét fásszínbe: hiába kutatták föl utána a sufnit, nem sompolygott-e a farakáson macska, nem bújt-e meg kutya, patkány – nyomát sem lelték; a kölyök pedig az istennek sem vallotta be, mitől ijedt meg. Rémálmai voltak, ébren? Avagy Erzsók néni, az édes öreg szomszédasszony lüdérc-, prikulics- és manótörténetekkel rémisztgette, szórakoztatta, s tán a fáskamrát tette meg a Fölüdérc székhelyének?

Soha többé – azazhogy majdnem felnőtt koráig – nem lehetett rávenni, hogy hozzon be fát. Ha olykor mégis kérlelték, próbára tenni, hogy tart-e még a rossz varázslat, beleszáradt.

A nemzeteknek is vannak bugyrai, amelyeket igyekeznek messziről elkerülni. Gondolati bugyrai is. Mi például szakadatlan fogyatkozásunkban, a nemzethalál rémével birkózunk – akkor is, ha statisztikai tárunkkal, eszünkkel tudjuk: apadásunk csak viszonylagos. Csak más nemzetekhez viszonyítottan igaz és rémületes. Mert egyébként – török, tatár, a történelem ellenére – többször annyian vagyunk, mint Mátyás idejében. A kis Magyarország lakossága is több mint kétszer akkora, mint volt az ő idejében a nagy.

Fogyatkozásunknak vannak lelki, közérzeti és anyagi okai.

A legegyszerűbbek mégis az anyagiak. Például a lakás...

S látom, nem merünk belépni a lakáskérdés sufnijába, beleszáradunk, s megremeg a kezünk, lábunk. Még egyetlen eredeti ötlet sem fogalmazódott meg arról, hogy az új helyzetben, a jövendő piacgazdaságban a társadalom miként segít fedelet (húzni) a jövendő szülők feje fölé. Mert az világos, hogy egy átlagembernek sosem fog telni átlaglakásra: még négyzetméterenkénti »alacsony« húsz-negyvenezerért sem. Olvastam e lapban is 38 négyzetméteres panellakásról (+ garázs), amelyért 2,5 milliót kérnek...

Vajon ki a manó lakik a sötét sufniban? És mennyi házbért fizet a lüdérc?"

Eddig a jegyzet. S erről írtad azt, kedves Fekete Gyula, hogy a „pusztulást pártolja", erről jutott eszedbe, hogy *„a pusztulás pártolásának van olyan gyakorlata is, amely korántsem hallgatólagos: vádolni, rágalmazni, gúnyolni a népesedési gondok bolygatóit, szakszerűtlen, ostoba, hazug érvekkel tagadni a veszélyt, etetni maszlaggal a közvéleményt..."* Bűnös tájékozatlansággal vádolsz, azt állítod, hogy az elmúlt 35 éves pusztulást „sminkelem, tagadom el" – ami engem (is) a „pusztulást pártoló erők táborába" sorol.

Töprengtem: hogyan lehetett ezt az írást ennyire félreérteni, félreértelmezni, azazhogy éppenséggel a visszájára fordítani?

Egyetlen apró példán is kimutatható. Én azt írtam, hogy apadásunk „csak más nemzetekhez viszonyítottan igaz és rémületes", Te, a cikkedben, *megcsonkítottan szerepelteted ezt a mondatomat:* kihagytad épp a végét, kihagytad azt, hogy szerintem ez az apadás: rémületes! Kihagytad éppen azt, amiből kiderül, hogyan viszonyulok érzelmileg, hangulatilag, értékítéletemben az apadáshoz! Így aztán már igazán könnyű volt kifejteni, hogy fütyülök az egészre, törődöm is én a magyarság jövőjével, sorsával, apadásával.

Rövidke jegyzetem utolsó négy bekezdését (onnan, hogy „Fogyatkozásunknak vannak lelki, közérzeti és anyagi okai..."), tehát *a lényegét teljesen figyelmen kívül hagytad*, mintha meg sem írtam, mintha meg sem jelent volna.

Egyetlen magyarázatot találtam erre a műveletre.

Hogy Te, kedves Fekete Gyula, ama kanadai kerülővel nyilván egy preparált példányt kaptál a jegyzetemből! Másra nem vélhetem, mással nem is merem magyarázni. Valaki kinyesett kiollózott, kihúzott belőle mindent, ami a lényege. Mert, kedves Fekete Gyula: hát vajon rémületes lenne-e apadásunk, ha közben más nemzetek nem gyarapodtak volna?! Ha Európában minden nemzet ma is olyan lélekszámú, mint volt Mátyás idejében?! Vajon a vesztemet, a vesztünket érezném, ha a magyarság ma is ugyanolyan gazdasági-szellemi-katonai súllyal, lélekszámmal rendelkezne a többi nemzethez viszonyítva, mint Mátyás idejében?

Ugye, hogy nem.

Istenkém... A magyar televíziós műsor vezetőjeként, Romániában, a legbüszkébb a kalotaszegi egykézésről (nem kevés kockázattal) készült két filmünkre voltam. Alkotóját, a dráma- és tanulmányíró riportert, Csép Sándort ezért a két zseniális filmjéért javasoltam (írásban) Pulitzer-emlékdíjra. Művét idén a győri fesztiválon is bemutatták, de láthatta egész Magyarország, mégpedig Ceausescu teljhatalma idején: cinkos közreműködésemmel ugyanis még akkor is kicsempésztük ide, s ennek köszönhetően a Magyar Televízió is bemutathatta. Vagy negyven cikk jelent meg róla a magyarországi sajtóban. És amikor a legvadabb bukaresti diktatúra idején, 1989 novemberében a Magyar Televízió megemlékezett (az akkor már megszüntetett) romániai magyar televíziózás 20. évfordulójáról, nem véletlenül javasoltam a szerkesztőnek „újravetítésre" épp ezt a filmet. Örömömre, most Csép Sándor alapítványi támogatást kapott: folytatni művét, amely az elmúlt fél évszázadban alighanem a legmegrendítőbb szellemierkölcsi tett volt Erdélyben: a gyermekáldás pártján. (Megjegyzem: ha valaki, hát Csép Sándor már rég megérdemelt volna díjat, kitüntetést...)

Őszintén sajnálom, hogy Téged tehát, kedves Fekete Gyula, valaki törbe csalt: asztalodra nyilván meghamisított, csonkított formában csempészte tíz hónappal ezelőtt megjelent cikkemet. Ép ésszel, erkölccsel egyebet föl sem tételezhetek.

1992. augusztus 12.

Bodor Pál

Szó-váltás

Grafikuskálvária

Nem tudom, milyen élete lett volna, ha történetesen nem tud rajzolni. Talán boldogabb, talán boldogtalanabb. De már gyerekkorában megpecsételődött a sorsa: kiderült, hogy homlokon csókolta a múzsa. Vesztére: végzetes csókot kapott. Ez ugyan fölöttébb dagályosan hangzik, bárha teljesen igaz. Úgy látszik, a múzsában is van giccshajlam: ő tehet róla, hogy *Szennik György* Hemingwayre emlékeztető mackós heroizmusához művészi tehetséget társított. Márpedig a kettő együtt nagyon veszélyes. Legalábbis itt, a Kárpát-medencében, ahol a hősiesség jószerivel örökös harcban áll a művészettel, s nemritkán olyan hatalom szolgálatát kényszeríti rá, amely kifordítja önmagából. Furcsa ellentmondás: a politikának sokat segíthet a művészet, da csak akkor, ha – nem áll a szolgálatába. Az utóbbi évtizedek magyar politikusai azonban épp ezt nem voltak hajlandóak tudomásul venni. Ők művésznek és katonának egyaránt nyílt parancsot adtak, s mindössze annyi különbséget láttak közöttük, hogy az egyik ecsettel, ceruzával, a másik puskával a kézben teljesíti a parancsot. Szennik György ebbe az abszurd világba született bele: húszéves volt, amikor tombolt körülötte a világháború, mindennapos bombázásokat vészelt át, az utcán pedig nyilas suhancok terrorja tombolt.

– *Hogyan lettél háborúsplakát-rajzoló?*

– Árvaházból kerültem a képzőművészeti főiskolára, s portrét rajzoltam egy tábornok lányáról, aki aztán elvitt a Képes Tábori Újság szerkesztőségébe. Megtetszettek a rajzaim, csakhamar a Magyar Futár, az Egyedül Vagyunk s több más lap is közölte őket. Aztán behívattak a propagandaminisztériumba, seregnyi megbízást kaptam. Én csináltam a többi között a bombázások során ledobott robbanó gyerekjátékoktól elriasztó „Én is hadicél vagyok?" szövegű plakátot, amelyet a háború befejeződése után az amerikaiak kiállítottak, mit sem törődve vele, hogy ellenük szól. A vérző kezű, síró kislányt egyébként *Páger Antal* kisgyermekéről mintáztam.

– *Hol ért a háború vége?*

– Akkor már le voltam tartóztatva, a hírhedt Andrássy út 60. egyik föld alatti cellájában raboskodtam, *Demény Pál* társaságában. Januárban súlyosan megsebesültem, találat érte a repülőgépemet, amellyel a Vérmezőről szálltam föl orosz ütegeket felderíteni. Az óbudai amfiteátrumnál értem földet, súlyosan megsebesülve, a fél szememet elvesztettem, csoda, hogy életben maradtam. Márciusban a kórházból vittek el.

– *Meddig voltál az Andrássy út 60. lakója?*

– Nem sokáig. 1945 augusztusában már 15 évre ítélt el a Népbíróság. Még arra sem adtak módot, hogy annak a zsidó mentőorvos-századnak valamely tagja szót kapjon a tárgyaláson, amelyet én mentettem meg a nyilasoktól. Egy év múlva, másodfokon 7 évre szállították le a büntetésem. A váci fegyházból 1952-ben szabadultam, két hónappal később, mint az ítélet szerint kellett volna.

– *„Szabad" emberként mihez kezdtél?*

– Negyven forinttal a zsebemben jöttem el Vácról, nem csoda, hogy mindent elvállaltam, ami csak adódott. Sztálin- és Rákosi-portrét éppúgy, mint oltárképet vagy éppen művészi másolatkészítést. Négerkedtem: mások nevében dolgoztam. Valamiből élnem kellett. Még az alvilággnak számító Ilkovics-büfében is lerajzoltam bárkit egy húszasért (*Tamási Áron* is ennyiért árulta kézzel írott novelláit).

– *'56-ban mit csináltál?*

– A feleségem féltett, bezárt a lakásba. A tetőn át szöktem el, s a rádiónál megsebesültem. Szerencsére nem súlyosan, többször is jártam Bécsben, Vöröskeresztes segélyszállítmányokat kísértem Pestre. A folytatás a szokásos volt: letartóztatás, internálás, szabadulás, küszködés a megélhetésért.

– *Hogyan lettél a Képzőművészeti Alap tagja?*

– 1964-ben vettek föl, *Ék Sándor* javaslatára.

– *Pedig ő aztán igazán a pártállam kegyeltje volt: az 1945-ös felszabadulásról készített szénrajzait sokáig a szocialista realizmus netovábbjaként dicsőítették.*

– Rendes ember volt, ez a lényeg. Sokat köszönhetek neki.

A Thermál Szálló egyik termében beszélgetünk. Körülöttünk a

Szennik interjú közben papírra vetett Sztálin-vázlata

grafikái: előző nap nyílt a kiállítása. Első pillanatban szembetűnő munkáin a fölényes rajztudása: az arcok, amelyeket papírra vet, olyan emberek képzetét keltik, akik sok mindenen mentek keresztül, ám a hitük megőrizte őket attól, hogy megtörjenek. Mintha hasonló elhivatottság volna fölfedezhető Szennik György hófehér szakállas arcán is:

„Ki feledted múltad s minden bánatát
Ki meglelted Istened s a szent hazát
Aranyozza be ez alkony életedet
S majd álmodj nekünk gyönyörű képeket" – írta róla a kiállítás megnyitóján elmondott versében *Kibédi Ervin*, az ifjúkori jóbarát, akivel annak idején együtt kezdték (a színész-költő kacérkodott az újságírással) azokban a vérzivataros, világháborús időkben...

Veszprémi Miklós

turák megalkotásáig. Még funkcionális szerkezetei sem „veszítik el játékosságukat és természetes szépségüket". Pályája során lépésről lépésre kapcsolódott össze „a gépelemek formája és mozgása a szobrászi tér lehetőségeivel". Nagyszerű, színes illusztrációk példázzák e gépszerű formák, majd konceptmobilok páratlan szépségét. Mestermüve, a *Függemagozó* mintegy összefoglalása, szintézise a precíz szerkezetek, bonyolult mechanikus-elektromos gépalkotások sorozatának. „A kamaradarabok után az első nagyzenekari mű" *(Kifutópályán)*.

A műgyűjtés múltjának és jelenének szociografikus fölvázolását kíséreli meg *Mravik László*. Az általános érvényű tanulságokat negyven magyar műgyűjtemény vizsgálata alapján vonja le. Szerteágazó, műgyűjtéssel kapcsolatos jelenség- és kérdéskört taglaló írása számtalan, figyelemre méltó problémát vet föl. Különös tekintettel a nagybecsű műértékek kiáramlásának módozataira, lehetőségeire, s a honi védelem gondjaira. Aggasztja – joggal – a hatósági technokrata szemlélet, melyet évtizedek óta tehetetlenül tapasztal. Vajmi kevés reményt fűz az „újraszabályozás" eredményességéhez, ami az értékek visszatartását, megbecsülését illeti *(Az alkímia működik – Dilettáns szocio a műgyűjtésről)*.

Deim Pál-portrét kapunk *Kolozsváry Marianna* jóvoltából, aki a művész pályáját Ernst Múzeumbeli kiállításának alkalmából rajzolja föl. (S akinek Deim-könyve is éppen a tárlat megnyitójára jelent meg.) Színes illusztrációk példázzák a szöveg magvas megállapításait. A végtelennel való misztikus kapcsolódás

Veszprémi Múzeumban volt látható 40 művet magába foglaló emlékkiállítása, majd Kecskeméten rendezték meg idén május–júniusban a különféle múzeumokból kölcsönzött, s angliai özvegyétől, és magángyűjtőktől származó műveinek tárlatát *(A menekülő művész)*.

Vaszary János sokat vitatott, emlegetett művéről értekezik *Topor Tünde*. A *Cirkuszt* a jeles mester 1920-ban állította ki a Dorottya utcai Stúdió helyiségeiben. Már akkor „szenzációt keltett". Bizonnyal, a „vörös vész", azaz a Tanácsköztársaság „dermedtségében", Tatára visszavonultan született meg a nagy érdeklődésre máig számot tartó mű. A képet a szecesszió, a szimbolizmus és az expresszionizmus vegyületének tekintik, melyben a „kifejező erőre és a ‚tömegmegjelenítésre' való törekvés mellett... még erősen kötődik a századvég francia irányzataihoz". Topor Tünde igen plasztikus esztétikai elemzésében arra összpontosít, hogy a képen föllelhető négy lovas az apokaliptikus idők lovasaira asszociál, mert hát a kor óhatatlanul a világvége-hangulatban lebegett. „Vaszary parádés lovaiban nemzeti és egyetemes, de mindenképpen történeti tartalmak öltenek testet, keveredve a cirkusz kultúrtörténeti, a korban különösen erős eszmetársításaival". A jelek szerint a kép első változata „a háború okozta összeomlás tudatosodásának dokumentuma mindama értékek letűnésének, fölmorzsolódásának pillanatában, amikor a művész „a vieux jeu'-t búcsúztatja" *(Az összeomlás lovasai)*.

(metz)

Magyar Ünnep
1944. 7. szám

Akik képekben gondolkoznak

Irta, rajzolta és fényképezte
SZENNIK GYÖRGY

Kertay Lili

Gyimesi Pálma

Mihályi Ernő

Kelemen Éva

Minden ellenkező híreszteléssel szemben: a film is igazi művészet és nem csupán, mint egyesek hiszik, technika vagy civilizáció. A művész komoly kifejezési formája, olyan eszközökkel és olyan anyagon, melyet ugyan az emberi civilizáció határtalan fejlődése adott az alkotó kezébe, hogy mindezek segítségével új műfajt, igen, új irodalmi műfajt teremthessen. A film, egyáltalán nem túlzunk, rokon az irodalommal. Igaz, még keresi az utat, tapogatózik, bizonytalan, forrongó időszakát éli. Minden műfaj történetében felismerhetjük ezt az időt, a gyerekkor ingadozó lépteit. De mivel az ember, a művész, arccal mindig a legtökéletesebb felé fordul, ez a fejlődés sohasem lesz egyenletes, hanem nagy vargabetűket ír, néha feleslegesen, néha kényszerűségből, máskor pedig azért, mert eltévedt és nem ismeri fel igazi céljait. A végső formát nem szabad és nem is kell megtalálni, mert az állandósulás, a nyugalom, a meg nemrevedés magában hordja a halált. Az irodalmi műfajok is mindig új irányt keresnek és új feladatokat tűznek maguk elé, hiszen az élet folytonos valami, izgató, mozgékony, bódító vagy részegítő, minden, csak nem megnyugvás, beletörődés. Annak a művészetnek pedig, amely élő embereket ábrázol, alkalmazkodnia kell ezekhez a törvényekhez.

*

De az előbb arról beszéltünk, hogy a film rokon az irodalommal. Miért?

Az író is képekben gondolkozik. S itt, mint kitűnő példára, gondoljunk csak Chateaubriand regényeire. Minden egyes szó, mit leír az Atalában, egy-egy kész, tökéletes kép, színekkel, mozdulatokkal, művészi rendezettséggel, önmagában is élő, valóságos kép. Csakhogy, míg a regény vagy az írás képei a képzeletben élnek, mely ennek ellenére lehet valóságosabb a valóságnál, addig a film életrehívja ezeket a képeket, lefotografálja, kiszinezi, megjeleníti a valóságban is. Érzékelhetővé teszi, kézzelfoghatóbbá.

*

Igen, legyünk nagyon szigorúak ezzel a kialakuló műfajjal szemben, de soha ne vessünk gáncsot fejlődése elé, mert azzal talán végérvényesen megnyomorítanánk.

Még csak most ült a társaság a vacsora mellé, de már szinte robbant mindenkiből a jókedv. A vacsora előtti italok felpezsdítették a vendégseregben a vért s a vakító fehérségű abroszok felett már forróbb, ingerlőbb volt az asszonyok kacagása, hangosabb a férfiak szava, nevetése s tüzetesebb, ostromlóbb lett a szemek tekintete.

A vendégek Paállházay András főszolgabíró, megyeszerte híres, névnapjára gyültek össze. Aki csak számított s aki csak kezétlábát bírta, ott is volt s itta a teméntelen italt, vagy járta reggelig a csárdást, vagy gusztálta a kártyát és úsztatta a ropogós ezreseket.

A híres prímás halkan húzta a házigazda nótáját:

Hej, haj, katona én sohse lettem volna,
Ha az apám bíró nem lett volna...

Összecsendültek a poharak s még forróbb lett a levegő, a vér...

A legszebb asszony a megyei főorvos felesége volt. Messziről, valahonnan a Felvidékről hozta az ura, de olyan is volt, mint egy ismeretlen, titokzatos szépségű virág. Mikor nagy kék szemeit rányitotta valakire, a tengerszemek mély örvénylése jutott az ember eszébe. Aranyszőke haja olyan volt, mint mikor távoli hegyek oldalán árad, zuhog a napfény, hogy szinte fáj a szemnek, mikor a tekintet beletéved.

Kárhozott az ember, mikor ránézett erre az asszonyra.

Beleznay Pista, az új szolgabíró azonban nem félt ettől a kárhozattól. Fiatal is volt, hiszen alig volt még túl a huszonnégyen, gazdag is volt, mert az apjának tízezer holdja volt a megyében s olyan jövő előtt ált, hogy nemigen áll meg az alispáni szék méltóságáig. Szálegyenes termetű, cigánybarna gyerek volt.

Az ültetésnél úgy gondolta Pista, hogy a doktorné mellé kerüljön. Attól kezdve aztán se nem látott, se nem hallott. A lelke beterítette, a szava ölelte, a tekintete csókolta a szép asszonyt.

Az asszony elfogadta ezt a forró felétársulást.

— Mikor nősül már, Pista? — kérdezte halk, megrezzenő hangon, de felparázsló tekintete tüzes betűkkel azt írta a fiú szívébe, hogy lejárhatod te térdig a lábadat és késő, vénkorodik keresgélhetsz, amíg egy másik olyan asszonyt találsz, amilyen én vagyok.

— Nem nősülök én meg soha — ejtegette a száraz, forró szavakat a férfi.

— Miért? Hát nincs elég szép leány a megyében?

Pista egy mozdulattal közelebb húzta a széket az asszonyhoz.

— Mióta magát megismertem, Éva, azóta nem kell más... Azóta bolond vagyok s azon töröm a fejemet, hogy vehetném el magát...

Az asztal alatt odaért a lába az asszony lábához. Nem húzta vissza. De a doktorné se tette ezt, hanem az asztal felett játékos mozdulattal meglegyintette a fiú arcát. Perzselt a szava, mozdulata.

— Csacsi gyerek, — kacagott halkan — hát, hogy gondolja azt? Nekem uram van s ma már nem abban a korban élünk, mikor az erősebb férfi elvette a gyöngébbtől az asszonyát...

Mikor a vacsorának vége volt, Rudi cigány ráhúzta:

Messze van a nyiregyházi
Ikaszárnya...

Pista szinte felkapta az asszonyt a székről, úgy vitte a táncba... Aztán forgatta, ölelte, szorította...

— Éva... szeretem magát — lihegte az asszony fülébe. — Megőrülök magáért... Nem bírom tovább... Adjon alkalmat, hogy négyszemközt találkozhassam magával...

Az aszony rámosolygott a fiúra s szembenézett vele... Hosszan... mind forróbb pillantással... mindig többet igérőn... De nem válaszolt, csak egész testtel hozzásimult táncosához.

Mikor vége volt a táncnak, a doktorné panaszos hangon sóhajtott fel:

— Képzelje, Pista, milyen rettenetes... még nem is mondtam magának... holnap a déli vonattal elutazik az uram... valami tanfolyamra... Négy álló hétig egyedül kell lennem... Hát mondja, nem borzasztó?

A fiú megremegett, aztán magához szorította az asszony karját. De olyan erővel, hogy a doktorné halkan fel is sikoltott. De mire szemrehányást tehetett volna, már akkor Beleznay Pista a cigány előtt riszálta magát s új nótát parancsolt. Egész éjszaka olyan kedve is volt, hogy majd szétrúgta a ház falát. Pedig a szép doktornénak felé se nézett többet.

Másnap reggel aztán, mikor a hivatalában a bortól, cigarettától, álmatlanságtól fájó fejét szorongatta, kopogtattak.

Piszkos, szakadozott ruhájú napszámosféle ember lépett be az ajtón. Látszott rajta, hogy munkából jött.

— Na, mi a baj, öreg? — szólította meg kelletlen hangon.

— Nekem mán nem lesz sok bajom, tekintetes szolgabíró úr, — mondta az ember — csak tessék engem letartóztatni.

— No fenébe, — mosolygott el kesernyésen Beleznay — aztán miért?

Csendes hangon felelt az ember:

— Agyonütöttem a feleségemet!

Pista fiatalúr majd leesett a székről. Aztán csak ráemeredt az emberre.

Az pedig mondta tovább:

— Úgy kezdődött, tekintetes úr, hogy hét elején kimentem a földre. Gondoltam, letöröm azt a kis tengerit, ami termett... Igen ám, de kevés lett a zsírozóm, amit magammal kivittem... Tegnap délben elfogyott... Akkor meg azt gondoltam, hogy levágom még a csutkát, meg összekötöm, behordom... Úgy is lett... Hajnalban indulhattam csak haza... Reggel lett, mire beértem... Hát ahogy belépek a pitarba, ott van az asszony... meg Kiss Sándor a felvégről... oszt fogják egymás kezét... oszt néznek egymásra...

Elhallgatott s úgy nézett a szolgabíróra, mint aki elé szörnyűség döbbent.

Az nem értette.

— Fogták egymás kezét? — kérdezte száraz torokkal. — Ennyi vol az egész?... Hogy fogták egymás kezét meg néztek egymásra?

Az ember szinte elbődült. Mint a veszett állat.

— Hát nem elég az, uram?... Hát tisztességes asszony megfogja más emberének a kezét, meg ránéz másra?!

Úgy feszült ki a teste, mintha most is ugrani akarna.

De aztán csak összecsuklott.

— ... Nem tudom, honnan került kezembe a fejsze, — mondta szinte csak önmagának — csak mikor magamra eszméltem, ott feküdt az asszony... hóttan... véresen...

Csend hullott közéjük.

S mintha veres köd lepte volna be a szobát.

Amikor a szolgabíró a telefon után nyult, hogy felhívja a csendőrőrsöt, összeborzongott.

— Nikotinmérgezésem van — gondolta s lenyelt egy csomó megkeseredett nyálat.

EZ A SORSUNK?

Óh, ködös, kéklő messzeség,
utak, melyekre sohasem lép
a lábunk,

óh, nagy hegyek, ti álmodó,
alvó királyok s széthulló
virágok,

mondjátok, ti imbolyogva
lobogó fények, hát soha,
soha el nem érünk?

Mondjátok, mindig lesz határ,
mely makacsul elénkbe áll
s nem enged?

Csak ismétlődő nagy körök —
ez a sorsunk: örök, örök
megalkuvás?

Székelyföldi Mária

Igazságtétel

FARKAS LÁSZLÓ

tisztviselő k, mint *Pap Szilágyi* L. zló gazdasági tanácsnok dr. *Földes* Ernő tisztiorvos, *Hoffer* Mihály műszaki tanácsnok és sokan mások reggel egy szsége en nentek be h vatalukba, délben m r át is a ták i érvényüke , amelyben belegség kre hiva k zv , a nyugdíjaz atásuk t kérték

A helyükbe hozottak között *Bakó* Oszkár tanácsnok állt az élen, a Sztójai-kormány alatt a zsidók legkegyetlenebb hóhéra, akinek a Szálasi-rémuralom alatt zsidókkal már nem maradt dolga, mert Ujpestről hurcolták el a leggyorsabban és legalapos bban a szerencsétleneket. *Bakó* pribekjei: a h fogott *Kolozsvári Pál* városi tisztviselő, *Petonszky* István rendőri büntetőbíró, a megszökött *Szigeti* Gyula. Németországból idekerült fébemaradt mérnök, a legnagyobb németvezető, aki ezért a munkájáért magának is egy mechanikai gyárat igényelt ki. Ehhez a garniturához tartozott *Eperjesi-Wittich* Zoltán tehetségtelen testő, leventeparancsnok, aki leventefiúkat használt fel az elhurcolt zsidók lakásainak kirablására, de előtte csinos fiatal zsidó lányokkal bec telenül erőszakoskodott. A kört kiegészíti *Szabó* Ödön tűzifa- és szénnagykereskedő, nyilasvezér tevékenykedése és *Macskássy* főhadnagy pervez kegyetlenkedése, aki a munkaszolgálatosok réme volt.

Nem csoda, hogy ilyen örülmények között elnémították a helyi lapokat, köztük *Deák* Zoltán bátorszavú „Ujpest"-jét, megszűnt a *Vörösmarty Társaság*, amelynek egykor *Babits* Mihály volt az elnöke és tucat írók új könyveinek egész sorát jelentette meg. De virrasztott, üszített és revolverezett az *Igaz Szó*, egy szökésben lévő MEP-titkár, *Nádas* János lapja.

Az igazak nagyrészét elhurcolták, vagy el kellett menekülniök. *Pesta* László tisztiorvos állt teljes emberségével az üldözöttek védelmére, amíg neki is menekülnie kellett. *Both* Ferenc tanonciskolai igazgató a legválságosabb időben svéd vöröskeresztes kórházat szervezett, amely most is

Kölnit és mindennemű papíráru cikkeket

VESZEK! IV., Vácz-utca 18., I. emelet

A hét ön, április 23-án megnyíló

SMART

parfumery Bécsi-utca 9.

szakmában jártas kiszolgáló kisasszonyokat keres.

Soha ilyen örőme nem volt a földnélkülieknek, mint a földbirtokjuttatás ról szóló rendelet megjelenése után. *Boldog volt az egész országban minden nincstelen s jóleső érzéssel magyarázták egymásnak. végre mégis csak azé lesz a föld, aki azt megmüveli!*

Persze könnyű volt ott a helyzet, ahol volt föld. De annál nehezebb, ahol alig akadt valami és sok falu járt úgy, hogy *egyáltalán nem akadt felosztásra való föld.* Olyan község azonban nem akadt, ahol ne lettek volna *százával földigénylők.* Ezeken helyeken — sajnos — történtek *kilengések.* Lega ább is egyelőre. Ilyen helyeken fordult elő, mikor X-ről vagy Y-ról megállapította a földigénylő bizottság, hogy már három évnél több ideje katona, s mivel mind a mai napig nem jelentkezett falujában, *csak fasiszta lehet és a földjét el kell venni.* Olyan e etről is tudunk, hogy *kisparasztoknak vették el a földjét* s javasolták nekik, menjenek olyan helyre igényelni, *ahol több a föld.*

Ezeket a kilengéseket azonnal meg kell szüntetni. A földosztást a törvény szellemében kell végrehajtani.

Jöjjön a telepítés a Dunántúlra

Tudniva ó volt, tizezrek és tizezrek maradnak ki a rúrúm l kott Tiszántúl, B rsod és Hev s vármegyék fö o igényl i közül azon egyszerű oknál fogva, mert *a jelzett helyeken nem áll elég föld a földosztás rendelkezésére.* Akik nem kapt k, legalább olyan jó ma yarok, mint azok, akikne szerencséjük volt s jutott a szétosztasra kerülő nagybirtokokból. Ám mi történik a Dunántúlon, amelyik sokkal szerencsésebb helyzetben van, mint az emlitett ország részek, mert nemcs k több föld áll a földosztás rendelkezésére, hanem a lakosság jelentős sz z léka a hazaáruló svábokból tevődik össze. Haza vábjaink bár-

Értesítek mindenkit arról, hogy **Elekes Ernő,** volt alkalmazottam üzememből **kivált** igy a Ludláb királyné étermek nevében sem tárgyalni, sem árut beszerezni nem jogosult.

Turuczi Mihályné, a Ludláb királyné étermek tulajdonosnője.

Vasárnap, április 22-én

2 ELŐADÁST TART a FŐVÁROSI CIRKUSZ

délután negyed 3 és fél 5 órakor. Városi jegyelővétel a jegyirodákban

mezteti a főváros és környékének lakosságát az érvényben lévő szeszt ltalmi rendel tre. Annak bet rását a rend rség a övőben z eddigieknél is szi orúbban ellenőrz . M thogy a r ndelet n egs egése súlyosan népelle es cse ekedetnek minősül a rendelet ellen vétőket a rendőrség a ren es kihágási e járás folya ati a tételén kívül minden esetben közigazgatási el ás (interná ás) alá fogn vonni.

Nagy tisztogatás
a Salgótarjáni Kőszénbánya vezetőségében

Az ország egyik legnagyobb iparvállalatánál, a *Salgótarjáni Kőszénbánya r. t.*-nál az üzemi bizottság máris nagy tisztogatást hajtott végre. Az üzemi bizottság eltávolította, eltanácsolta, vagy felfüggesztette a reakciós, nyilasbarát elemeket, akik az előző évben hirtelen előtérbe kerültek a Salgótarjáni Kőszénbányánál. A Sztójay- és a nyilaskorszak idejében vezetőszerepe volt a Salgotarjáni Kőszénbánya r. t.-nál *Schmidt* Sándor felsőházi tag, helyettes vezérigazgatónak, aki március 19-e után önmagát léptette elő vezérigazgatóvá és nagy németbarát volt mindvégig. *Schmidt* Sándor Budapest felszabadítása után, mintha mi sem történt volna, megjelent a vállalatnál és beült a vezérigazgatói szobába.

Nem sokkal utóbb *eltanácsolták,* majd *feljelentették* és most a *toloncházban* várja büntetését dr. *Schmidt* Sandor, akinek méltó társa volt a vezetésben dr. *Nagy* János ügyvezetőigazgató. Ez a natal helyettes igazgató szintén önmagát nevezte ki ügyvezető-igazgatóvá a Sztójay-rezsim idejében. Bensö barátja volt *Ideményi-Schneller* Lajosnak és *Kulcsár* Istvánnak s gyakori vendég volt a két országpusztító nyilasvezér balatoni yachtjain is. Ez a Nagy János nagyon sok reakciós rendeletet sugalmazott Kulcsár Istvánnak és tudják róla a filmszakmában, hogy annakidején a filmesek nagykanizsai internálását és egyéb büntető rendelkezéseket a szakmában ő kezdeményezett az „értelmiségi kormánybiztosnál", Dr *Nagy* János ellen azonban nem lehetett eljárni, mert titkárnőjével megszökött Németországba.

A Salgótarjáni üzemi bizottsága egyébként összesen 16 igazgatót és tisztviselőt azonnali hatállyal elbocsátott, 49 alkalmazottat felfüggesztett és most április 25-én kezdődik meg a vállalatnál a végleges igazolás, amelyet a Nemzeti Bizottság irt elő és a kormány rendelettel szabályozott. Mindezek az intézkedések teljes rendet fognak teremteni a Salgótarjáni Kőszénbánya rt.-nál, ahol, mint a tegnapi adatok mutatják, az üzemi bizottság már eddig is nagy tisztogató munkát végzett.

Tőzsdeüzletek Lányi V., Szemere-utca 8., földszint.

THALLMAYER és SEITZ R. t. alkalmazottait felkérjük, hogy saját érdekükben folyó hó 23-án, hétfőn egy órakor üzemi bizottság megválasztása ügyében munkahelyükön jelenjenek meg. Az előkészítő bizottság.

Gyilkoltatott is Szenik,
a nyilas „rajzoló művész"

Budapest népe még élénken emlékszik azokra a nyilas törmedvényekre, amelyek rajzok formájában a *Sztójay* és *Szálasi* rémuralom idején a falakra kerültek. Ezek a plakátok nemcsak a „művész" tehetségtelenségéről, hanem aljasságáról és gonoszságáról is tanubizonyságot tettek.

A vértől csepegő, pogromra a demokratikus haladás embereinek kiirtására uszító plakátok minden jóérzésű emberben csak undort kelthettek. De nem igy a nyilas testvéreknél, akik a propaganda hatása alatt a gyilkosságok, rablások s megkínoztatások tömegét követték el.

Szenik György az uszító rajzok szerzője — mint ismeretes — a Népbíróság Conti-utcai logházába került. A kihallgatások során meglepő fordulat állott be. Szenik bemerte, hogy egyéb bünc elekmény is terheli lelkiismeretét. Ő személyesen adta át a nyilas hordáknak a Dunaparton gyanútlanul sétáló dr. *Makay* Miklóst, a kereskedelem és Iparkamara főtitkárát a nyilasoknak, akiktől azután súlyos bántalmazásokban volt része és csak a csodás véletlen mentette meg a haláltól. Kiderült az is, hogy a nyilas rajzoló *Ratmss* tovolából mint köztisztviselő kapott beosztást a kultuszminisztériumban és több elhurcolásnak és gyilkosságnak értelmi szerzője volt.

A népügyészség számos tanut hallgatott ki. A jegyzőkönyveket ezárták, *Szabó* Ferenc dr. népügyész most dolgozik a vádiraton, ami néhány napon belül el is készül, úgyhogy Szenik rövidesen a Népbíróság előtt lelel gazságaiért.

— **Tanonc-nagygyűlést** tar unk minden szakma tanonc i r szére f. hó 22-én, vasárnap déle őtt 10 órakor a *Vasas-székházban*, VIII., Magdolna-utca 5—7, I. em, 11. Felkérjük valamennyi szakma tanoncait és az érdeklődőket, hogy minél nagyobb számb n jelenjenek me . *Szakszervezeti Tanács Ifjúsági Titkársága*

Merry Shandy

„Special Hormon" bőrtápláló krém, száraz arcbőrre, eredeti minőségben ismét kapható

Kosztelitz parfumerie IV. Váci-utca 18.

sérik a hölgyeke üres tégelyeke hozzanak

„MELODY" hangversenyiroda

április 21-én d. u. fel 4-től SWING MELODY tánczenekar és RÁTKAY MÁRTA felléptével

műsoros — táncos délutánt rendez

a Prestóban. Kossuth Lajos-u.

Megnyílt a

Clarisse-szalon

ismerősei és üzlette ei szerete ébe hívja és várja a tulajdonos Király u. 24. 9.

Francia önállók

és erős kezdők sürgősen felvétetnek KOVÁCS ILONA szalonjába, Hegyi rosta-utca 5. (Bécsi út a Galamb-u. ába)

Barta, Völgyi és Szegő

szállítmányozó cég, V., Vécsey-utca 5, vállal szállítmányozás-, fuvarozási és költöztetési megbízásokat

Kis Ujság 1945 ápr. 21.

tén még ugyanaznap — az árverés tartama alatt is — kifizetésre kerül.

Bőrcipőtalpalást

és sarkalást „Corddal" és gumival, tartósabb mint a bőr. **May,** Jókai-tér 5.

Aranyat, ezüstöt

a legmagasabb áron vesz, karikagyűrűt készít Örsy László aranyműves, Wesselényi-utca 24. II. 1.

Bútorozott **szobát keres uriasszony**

vagy bútorozott garszonlakást. „Ideális" jeligére a kiadóba.

Gyászruhafestést

sürgősen végez

KULCSÁR ÉS HUPPERT

Rózsa-utca 105. sz.

Könyvelését teljesíti

irányítja, ellenőrzi „Adószakértő" jel. BOROS hirdetőbe, Andrássy-út 54.

Eladó

„Brenta" hasítógép, körfűrész „Fűrésztelep" jel. Boros hirdetőbe, Andrássy-út 54.

Nagykoncepciójú, e sörendű **kereskedő társat keresek** jónevű vegyészeti gyárhoz. „Vegyészmérnök" jel. kiadóba.

Megvettem Dob-utca 84. sz. alatti

Kovács-féle kávézó-étkezdét

Követeléseket 3 napon belül kérem bejelenteni. Ezen időn túl minden követelés érvényét veszti. Vörösmarty-utca 40. Házelőgyelő.

Fehér-kozmetika

Vilmos császár-út 15/a. Kozmetikai szerek legjobb **békebeli** minőségben.

Kölcsönt adok

aranyfedezetre „Konrád" jeligére New-York hirdetőbe, Erzsébet-körút 9.

Bazár, játék

acélárú üzletemet **megnyitottam.** Vevőszolgálatot, illetve eladok mindenféle árut. Kózsa Ferenc, Csáky-utca 4.

Aranyat, ezüstöt briliánst, használt órát a legmagasabb árban veszek. Schwartz órásmester. Pannonia-u. 8.

Keresek üzletet, árut, használt ruhát, szobát, lakást, bútort. **Express** iroda vmb. ajánlatot kér Thököly-út 7. Keletinél.

Spitz Gyula

építőszerszámkereskedés

újból megnyílt

Katona József-u. 13.

Aktuális kiadvány

terjesztésére vidékre is ajánlatot kér. Bezur hirdető. Vilmos császár-út 65.

Vasszakmába

vágó árukat, szerszámokat és szerszámnyeleket minden menynyiségben veszünk. Bizományi árukat átveszünk. Spitz Gyula utódai, Katona József-utca 13.

Arany, ezüst, brilliáns, vétel, eladás legmagasabb napiáron. Adler László ékszerész, Bp. VIII., József-körút 32.

Mindenféle játék

bijuteri, norinbergi és acélárut veszek és eladok Fodor Sándor nagykereskedő, Thököly út 28.

Kiadó üresen

szép utcai szoba úrnak, vagy hölgynek Ugyanott új táskairógép, bilgercsizma eladó. Erzsébet-körút 13. II. 4

Pensió

5 szobás eladó. Bővebbet: Aulich-u. 7 papírnagykereskedés 10—1-ig.

Elcserélném

V., ker. 4 szobás régibérű lakásomat V—VI—IV. ker. belterületén levő 2 szobás hallosra. Cim: Aulich-utca 7. papírnagykereskedés 10—1-ig.

Használt gyermek sportkocsit keresek

Cim Lónyai-utca 24. III. 31.

Arany karikagyűrű

kapható. Arany-ezüst vétel, ékszerjavítás 9—2-ig. Orenstein Andor, V., Csanády-utca 4.

ELCSERÉLNÉM

IV. ker. 3 szoba hallos összkomfortos teljesen ép régibérű lakásomat V. vagy VI. ker. lehetőleg I. emeleti 5—6 szobás lakásra. Cim: Aulich-utca 7. papírnagykereskedés d. e. 10—1 között.

Gutfreund Dezső

gyenge- és erősáramú villamossági üzlete Budapest, VI., Révai-u. 12, **megnyílt!**

Rendes házaspár

segédházfelügyelőnek azonnal felvétetik. Alkotmány-u. 16. házfelügyelőnél.

ARANYAT

ezüstöt, órát, briliáns-ékszert (tazonárban is) veszek, eladok, javítok. **Berger aranyműves-mester VII., Damjanich-utca 31-b.**

Kézikocsi

erős kivitelben

ára P 4500.—

Fémipari, Váci-út 69

Baumann Antalt

keressük, ki tud róla. Pécsre vonult be. Szolyva, V, Árpád-u. 7

Orvosi rendelő

varószobával, távollét miatt **kiadó** „Nyugatinál" jeligére a kiadóba.

Egy ló, nagy stráfkocsi

hat lovas motor, ventilátor stb. eladó. Steinberger fémárugyár. Telepes-u. 50

Gyémántház

Cégt. Arvai Tibor Rákóczi-út 56

Arany, brilliáns, órák **vételét** és eladását a legelőnyösebben lebonyolítja

Kézimunkaonalak!

Deutsch Ernő és Gábor

Józ et Attila-u. 11 (Gróf Tisza István-u.)

Jermi Pál örökösei

a régi helyiségben

IV, Ferenciek-tere 3, I. 1.

Butorszövetek

vétele és eladása.

Aranyat,

brilliánsot, órát **magas napi áron vásárolok.** Erdős ékszerkereskedő, Német-u. 5. II. 2

Mikroszkóp

prima állapotban 3 revolveres Reichert eladó. Kollochemia, Üllői-út 6/b, 4—5-ig.

Józsefvárosi p. u.-ról

1944. IX. 25-én bevagonirozott nők, kik hazajöttek, vagy Klein Magdáról tudnak (kácia-utca 38. lakos), jutalom ellenében jelezzék. Szívutca 52. Üveges

Singer női varrógép

jókarban eladó. Andrássy-út 38, III. 5.

Budapest, XI., Bertalan-utca 2.

Debreceni Privát Gyermekotthon

6—14 éves leányok és fiuk elhelyezhetők debreceni villában. Kitűnő ellátás, tanári- és orvosi felügyelet esetleg előkészítés megfelelő iskolára. Jelentkezés minden délután Andrássy-út 47, I. 4.

Cipőüzem

részére helyiséget keresek, kb. „80—200 □-ig", ajánlatot a kiadóba kérek.

Gyermekszerető

mindenes felvételik. Klauzál-utca 26—28, III. 5. Turn.

Keresek 1944. október 15-én

megjelent **„Virradat"** c. újságot sürgősen. Budapest, VII., Rózsa-utca 21. III. em. 18. **Magas jutalom!**

Felhívás.

A Magyar Folyam- és Tengerhajózási R. T. felhívja mindazokat, akik a

hajózási raktárakból

(Margit-híd mellett, Ujpesti rakparton vagy egyebütt) bármilyen árut, bútorokat, ingóságokat, valamint leltári tárgyakat (mérleg, ponyva, kézikocsi, targoncák stb.) elvittek vagy ilyenekre bármilyen módon birtokába jutottak, azokat legkésőbb április 26-ig jelentsék be a MFTR igazgatóságánál, V., Mária Valéria-utca 11. vagy a hajóállomás főnökségénél, V., Pozsonyi-út 38. I. 5., mert ellenkező esetben a rendelkezésünkre álló adatok alapján a törvényes megtorló eljárást megindítjuk.

Szobaleány felvételik

VI., Bulyovszky-utca 18. I.

Elsőrangú

nevelőnőket, gyermekgondozónőket ajánl, elhelyez **„Pedagógia"** intézet, Eötvös-utca 41/b.

Festéket,

vegyszert vásárolunk. Délután. Fuchs mérnök, Sziget-utca 27.

Gyönyörű **topolya-háló** olcsón

eladó.

Vörösmarty-utca 47/a. Portás

Emeletes vaságy,

10 darab betéttel, ókárban **eladó.** „Azonnal" jeligére **Borgs** hirdetőbe, Andrássy-út 54.

Rézgálic-,

permetező- és vegyicikkek Orion vegyipar, Rózsa-u. 14

és Vegyészeti Gyár Részvénytársaságnál működő Igazoló Bizottság felkér mindenkit, akinek tudomása van arról, hogy a vállalat valamely alkalmazottja nyilas, fasiszta, Volksbundista volt, vagy bármi olyat cselekedett, amely a magyar nép érdekeit sértő, közölje azt név és címaláírásával a bizottság elnökével: Lengyel László gyógyszerész, Budapest, VI., Lázár-u. 16. II. em. 5. alatt.

eladó.

Cim: VII., Rottenbiller-utca 31. II. 27.

Két rekamiéval elsőrendű modern

műbutort vennék

New-York Cipőüzlet, Erzsébet-körút 5.

Ragasztóanyag

(kleiszter) és piktorenyv kapható. Ragasztóanyagipar, Práter-utca 47.

Tangóharmonika

tánclemezek és egy szorzógép alkalmi áron eladó. Alkotmány-utca 20. IV. 19. (Vilmos cs.-út sarok.)

Kézikocsit

veszek-eladók. Bajnok-u. 34.

Extra zöld caramella

ismét kapható.

Ungár extra, Podmaniczky-u. 67

Staniol kapható,

kristály cukrot veszünk „Extra" VI, Podmaniczky-u. 67

Özv. Friedmann Simonné,

Légrády Károly-utca 30-ból **eltűnt.** Értesítést kér: Steiner, Rózsa-utca 71. II. 5.

Békebeli **shampoon,** folyékony és szinszappan nagyban és kicsinyben

kapható.

ipari kft., Sajó-utca 6.

Fertőrákosiak!

Garas Sándornét és **Garas Györgynét** dec. 4-én a Józsefvárosi pályaudvarról elvitték. Keresik férjeik: Király-utca 98/a. I. 6.

Harisnyakötőgépet,

mindenféle kötőgéptűt **veszek.** Kelen, Csáky-utca 17. Reggel 10 óráig vagy irásban.

Iványi-Grünwald kép eladó.

Vilmos császár-út 78. szám II. em. 15.

Táskairógép

eladó. Aréna-út 1 szám, Gáspár.

Főzőmindenest

két személyhez, jó fizetéssel felveszek. Finkler, Luther-utca 1/a. I.

Radnics és Társai nőiruha szalón

megnyílt

angol és francia

szalónmunkát vállal. Bérmunka konfekcionálásra minden tételben. Mozsár-utca 9. IV.

Felkérem mindazokat,

akik Ács István vegytisztító üzeméből ruhaneműeket, felszerelési tárgyakat, vegyi anyagokat, motorokat, stb. mentés, vagy bármily célból elvittek, hogy 3 napon belül törvényes következmények terhe mellett visszaszállítsák, mivel névszerinti adatok vannak a birtokomban. Fox hirdetőiroda Budapest Sajó Györgyné II., Margit-körút 59

Gyümölcs, zöldség és élelmiszerkereskedők Orsz. Egyesülete

IX., Ráday-u. 4. sz. nyomatékosan felhívja az eddig még nem jelentkezett és a Nagyvásártelepen működni óhajtó kereskedők figyelmét; miszerint leigazoltatásuk érdekében a délutáni órákban haladéktalanul jelentkezzenek hivatalos helyiségében. Szárföldy József elnök, dr. Patzauer Rezső ügyész.

Felhívás!

Felhívjuk a Dohányjövedék összesbudapesti alkalmazottait, hogy a Magyar Dohányjövedéki Központi Igazgatóságánál (Bp., Iskola-utca 13. szám) jelen felhívásunktól számított 48 órán belül, jogvesztés terhe mellett haladéktalanul jelentkezzenek szolgálattételre.

Budapest, 1945 április 19.

A tömegek védelmében

Nem vagyok író. Nem tartozom az elithez sem, az író pedig kétségkívül az elit tagja. Egyszerűen egy vagyok a tömegből, ember. Nem is volna szabad tehát írnom sem, főleg nem a tömegről, ami ma az íróknak egyik legkedvesebb témája. De épp ez az utóbbi momentum bátorít fel mégis arra, hogy írjak, no és talán az is, hogy az írás ugyan az írók dolga, de talán mégsem az írók privilégiuma. Ha pedig az írónak, a legelitebb elit tagjának joga van foglalkozni a barbár tömeggel, a tőle annyira idegen, sőt vele állítólag szembenálló jelenséggel, akkor talán ugyanez se nem teljességgel lehetetlen, se nem abszolut tilos a tömeg emberének sem. Mindazonáltal lényeges különbség lesz az, hogy az író, akinek a nyilvánosság az eleme, azt kívánja, hogy meghallgassák, vagy legalább is elolvassák s épp azért fél annyira a tömegtől, mert az nem olvassa az írókat vagy legalábbis nem eléggé olvassa őket, addig e sorok írója — a tömeg embere, akinek idegen a nyilvánosság, távolról sem kíván hasonlót, annál kevésbbé, mert jól tudja, hogy író nem hallgat, mert nem is hallgathat másra, mint önmagára, néha más írókra s ezenkívül legfeljebb néha sokakra, akik hatalmon vannak. Az pedig *Sorel* óta s a legutóbbi idők tanusága alapján még csak nem is kétséges, hogy a „tömegek századában" hatalmon nem a tömegek vannak. Egy kisebbség, azaz szintén elit van uralmon, bár ez nem mindig az erősen kispolgári szemléletű Sorel „erőszakos kisebbsége", de a tömeggel szemben mindig és mindenütt elit módjára viselkedik: felhasználja, vagy felhasználni kívánja, vezeti és szervezi, vagy legalábbis arra törekszik, hiszen azt érzi hivatásának, de ugyanakkor szeparálja is magát tőle, igaz, hogy talán csak azért, nehogy elveszítse hivatástudatát s fölényét, azaz elit jellegét.

Tömegek mindig voltak s a profán nép (mai terminológiával: barbár tömeg) gyűlöletéről már idestova két évezrede verselt egy — bizony inkább közepes, mint jó költő, akit azonban az elit igen nagyra becsül, lehet, hogy épp ezért, de az is lehet, hogy azért, mert másként élt, mint ahogy írt. Öneki azonban a tömeg nem volt probléma, még csak téma se; a tömegeket az írók s talán az irodalom számára is a nagy spanyol, *Ortega y Gasset* fedezte fel. Az, hogy járt, sőt feltárt után haladt, nem von le semmit korszakalkotó jelentőségéből, hiszen nagy elődjét, aki a tudomány számára felfedezte s leírta s tanulmányozta a tömegek lelkét, *Le Bon*-t, kevesen ismerik. Ortega pedig nem mond ezen a téren többet, mint Le Bon, újat sem, mást is csak részletekben. Ellenben másként mondja s ez sikerének egyik titka.

Valóban a szellem ellen lázad a tömeg?

Le Bonnál ugyanis a tömeg objektív vizsgálódás tárgya s csak *létezik*, bár ellensége a civilizációnak. Ortegánál a tömeg már *lázad* s így mentum kérdése is, lényegesebb endulatilag is állást foglal. Ez persze részben műfaj, részben temperamentum kérdése is lényegesebb ennél az, hogy Le Bonnál a tömeg csak részben és szigorúan pszichológiai kategória s így tömegként viselkedhetik s tömeget alkothat az elit is, addig Ortegánál a tömeg már társadalmi fogalom is s az a furcsa formula, hogy egy ember is lehet tömeg, már mintha antropológiai színezetet is adna fejtegetéseinek. Bár szerinte is a társadalmi tömeg nem teljesen azonos a tömeggel, ez ugyanis szélesebb körű, hiszen a társadalmi ranglétra magasabb fokán állók is „előtömegesedtek", mégis Ortega tömege legalább annyira társadalmi fogalom, mint a Le Bon-i.

Az természetesen érthető, hogy követőinél s híveinél a társadalmi szempont válik dominánssá. Erről persze csak részben tehet Ortega. Ez azonban természetes. Már Ortega szemében alacsonyabbrendű a tömeg, hát még követői szemében s senki sem veszi szívesen, ha őt a tömeghez számítják. De meg az elit tagja nem lehet — csak az „idejétmúlt" Le Bon szerint egyben a tömeg tagja is s ez is érthetővé teszi Ortega nagyobb népszerűségét s azt hogy csak neki vannak követői. Melyik szép lélek volna hajlandó elfogadni azt, hogy ő is lehetne a lenézett „tömeg".

Nem akarok ítéletet mondani Ortegáról, nem is érzem magam hivatottnak arra s mindezt nem is azért mondom el, mintha kétségbevonni akarnám akár a helyességét, akár az igazságát, de nem kívánom megerősíteni sem. Nem is fontos, mert akár igaz mindez, akár nem, az nem változtat azon a tényen, hogy az elit, az intellektuellek, a vezetők s az írók szemében egyaránt van tömeg, de ők nem tartoznak hozzá, ők az elit, bár ezt a fenti csoportok mindegyike inkább csak önmagára érti. Abban is megegyeznek, hogy ez a tömeg szociológiailag is jól határolt kategória s rendesen abban is, hogy ez a tömeg lázad s még hozzá ő ellenük lázad. Az írók szemében ez a lázadás, amely Ortegánál még a civilizáció ellen irányult, már a szellem, sőt az irodalom elleni lázadásnak látszik, ami a gyakorlatban természetesen ő ellenük s műveltségük elleni lázadássá válik annyira, hogy ezzel szemben kénytelenek olyan bátor attitüdöt felvenni, amit a műveltség bátorságának mondanak.

Hogy joguk van önmagukat a szellemmel azonosítani, azt nem vitatom, azt sem, hogy a szellem s a civilizáció fogalma azonos-e, de ahogy a tömeg fogalma Le Bontól napjainkig megváltozott, úgy a fenti három valaha különböző fogalom azonosulhatott is. A bátorság is igen tiszteletreméltó tulajdonság s különösen méltányolni tudja olyan, akiben nem sok van, mint amilyen pl. e sorok írója, a műveltség bátorságát még inkább, hisz műveltsége — ha ugyan ilyenről egyáltalában beszélni lehet — messze elmarad bármelyik íróétól s semmiesetre sem haladja meg azt a fokot, amelyen túl már bátorság kell akár az elviseléséhez, akár a megvédéséhez. De tételezzük fel, hogy a műveltség s a civilizáció védelemre szorul — de vajjon ki ellen kell megvédeni? A tömegek ellen? A lázadás ellen? Oh nem, hanem csak a tömegek lázadása ellen!

Felmerülhet itt az a kérdés is, hogy mi az a műveltség s mi az a civilizáció, mit értünk tömeg s mit lázadás alatt, de ne bántsuk ezt a kérdést, mert tiszta fogalmakkal s ezeket pontosan fedő szavakkal, bizony még író sem tudna modern esszét írni. Én azonban nem esszét írok s tömeg alatt többek között éppúgy értem önmagamat is, mint ahogy irodalom s szellem alatt az író önmagát is érti.

Tömeg és civilizáció

Az írók s az intellektuellek között ezen a téren mutatkozó szokatlan és kivételes, bár tagadhatatlanul igen erős egyetértés ellenére is, sajnos, kénytelen vagyok ellentmondani. *A tömeg ugyanis nem lázad, legkevésbbé a civilizáció, a műveltség s a műveltek ellen.* Van ugyan bizonyos *feszültség társadalmi és gazdasági téren,* ez azonban nem lázadásra vezet s ennek egyáltalában *semmi köze sincsen a „művelt" elit s a műveletlen, vagy „barbár" tömeg egymáshoz való viszonyához* akkor sem, ha a „társadalmi" elit s a „műveltségi" elit kategóriái nagy részben fedik is egymást s akkor sem, ha a művelt elit túlnyomó nagy része egyben hűséges kiszolgálója a társadalmi és gazdasági vezetőrétegeknek. Mondanunk sem kell: nem azért szolgálja ki, mert művelt, hanem azért, mert ez neki gazdasági s talán társadalmi előnyöket jelent. A tömeg esetleges antipátiája is ennek s nem műveltségüknek szól, ellenben kényelmesebb a hiányzó vagy inkább szégyelt társadalmi bátorság helyett a műveltség bátorságának pajzsa mögé bújni s onnan küldeni mérgezett vagy fölényes nyilakat nem is az ellenségre, mert a műveltséget nem alulról fenyegeti veszély! — hanem csak a kívülmaradottakra.

És itt van az igazság!

A tömeg nem ellensége a műveltségnek s a civilizációnak, csak éppen kívül maradt azon, nem lázad ellene, hanem ellenkezőleg, szeretné magának megszerezni azt. Ortega ugyan valami hasonlót tart lázadásnak, amikor arról ír, hogy „szemünk mindenütt tömegeket lát. Mindenütt? Nem, nem, pontosan a jobb helyeken, amelyek... azelőtt . . . a kisebbség használatára szolgáltak. A sokaság egyszerre előtűnt s előzönlötte az emberi társadalom legkitünőbb helyeit". Kétségtelen, nem könnyű ezzel vitázni, hiszen óriási mélységek tárulnak fel, mihelyt feltételezzük, hogy a műveltséghez s a civilizációhoz nincs minden embernek egyforma joga. Én, mint egy a tömegből, nem képviselhetek más álláspontot, mint azt, hogy ez mindnyájunk egyenlő és veleszületett személyi joga, ha pedig ez a lázadás a műveltség és a civilizáció ellen, akkor kár folytatni, akkor a tömeg igenis lázadni fog mindaddig, amíg nem részesül a műveltség s a civilizáció áldásaiban (némely író szerint átkában). Ez ellen védekezni azonban nem a műveltség nevében kell!

Barbárság talán, hogy a tömeg *ma még* erősebben kívánja a technikai civilizációt, mint a szellemit, bár a tömegek óriási művelődési vágya nem kétséges azok előtt, akik csak egy munkás-kultúrelőadáson résztvettek vagy csak távolról is ismerik a falu népének óriási betűéhségét. Hogy nem azt kapják, amit várnak, annak talán nem ők az okai, elismerem természetesen, hogy az írók sem, hisz nem is próbálnak a tömegnek szólni, ami természetesen nem kifogásolható. Hozzá kell még tennem azt is, hogy „műveltség" és „civilizáció" szavakat azonos értelműnek érzem, akárcsak például Ortega is s csak azért használom mindkettőt, mert nálunk az írók némelyike határozottan különbséget tesz közöttük s rendesen határozottan állást foglal a civilizáció ellen. Ez természetesen az író szuverén joga, amit nem is szándékozunk kétségbevonni s azt is megállapítom, hogy ez nem a tömeg lázadása a szellem ellen, mert ez elvi álláspont, nem lázadás, az író nem tömeg s a civilizáció . . . nos, a civilizáció . . . hát igen, a civilizáció is az emberi szellem alkotása ugyanúgy, mint akár az irodalom, bár elismerem, hogy az igazi szellem mégis csak az irodalom.

A tömeg tehát nem lázad, hanem civilizálódni szeretne, a szellem elleni lázadás tehát hazugság volna?

A „lázadó" kispolgár

Nem egészen. Kétségtelenül van ugyanis lázadás a műveltség, a szellem ellen. Csak *nem a „tömeg" lázad, hanem csupán a kispolgár.* A kispolgár is lehet természetesen „tömeg" Le Bon-i értelemben, de legfeljebb csak kisebb része a „tömegnek" Ortega-i értelemben s a tétel megvesztegető hazugsága épp az, hogy a tömeggel a kispolgárt azonosítja. Hogy ez helyes-e, azt nem vagyok hivatva eldönteni, ez az írók dolga, amibe a tömeg emberének belszólása nincs. *A kispolgár lázadását a szellem ellen már Ortega előtt is észrevették, leírta például Gorkij is,* de valószínűleg többen is, csak hiányos műveltségem megakadályoz abban, hogy ezeket művelt íróink szokása szerint felsoroljam.

A tömegek lázadása tehát igaz, ha a tömegek alatt csak a kispolgárt értjük s mivel a szellemi elit olyan magasan él a tömeg szintje fölött, hogy onnan az egész masszát homogénnek látja, ne csodálkozzunk azon, hogy az írók s példájuk nyomán az intellektuellek a tömeget a kispolgárral azonosítják, az áll ugyanis a legközelebb hozzájuk, de nem azért, mert az lenne a legműveltebb a tömegben, hiszen nem is az, hanem inkább azért, mert mentalitása és életstílusa a legközelebb áll azokéhoz. Természetesen a *kispolgár kategóriája inkább mentalitásbeli,* egy kis erőszakkal azt is mondhatnók, *világnézeti kategória, mintsem foglalkozási.* Mindenesetre kétségtelen azonban az, hogy a kispolgár is erősen egocentrikus. talán úgyis mondhatjuk, önző s ezt a jelenséget néha szeretik individualizmusnak nevezni, szemben a tömeggel, amely úgyebár „kollektív" s melytől a kispolgár is szereti elkülöníteni magát s lenézi azt. akárcsak az elit. Az jelentéktelen különbség, hogy az elit a kispolgárt is tömegnek tartja.

Van benne is szakmai gög, sőt bizonyos kasztszellem, ami természetesen a szellemi elittel szemben is éppúgy érvényesül, mint amazéval szemben. A szakembert illetőleg tér el legjobban Le Bon Ortegától. Az előbbi ugyanis a szakembert tartja olyannak, aki korrigálja a tömeg romboló indulatait, míg Ortega a szakemberben látja a legveszedelmesebb „tömegembert", mégis találkozik Le Bonnal ebben a kérdésben, mikor ez a következőket mondja: „A kaszt olyan egyénekből áll, akiknek ugyanaz a foglalkozásuk, következőleg nevelésük és környezetük is többé-kevésbbé hasonló . . ." „Féljünk — mondja tovább — a tömegek hatalmától, de még jobban féljünk a kasztokétól. Az előbbiek meggyőzhetők, de az utóbbiak megingathatatlanok . . ." *A kispolgárban a szakmai gög erősebb, az intellektuális elitben, az írókban, tudósokban inkább a kasztszellem,* de mindkettő mindegyikben elég bőven van s így Ortega s Le Bon ellentétes álláspontja a két kategóriára vonatkozólag mégis közös nevezőre jut. Annál is inkább, mert mindkét kategóriának elég szűk és nagyon egyoldalú a látóköre, hiszen még az elit csúcsi régióiban elhelyezkedő irodalmároknak is rendesen csak egyoldalú szemléletük van s műveltségük is rendesen egyoldalú, csak az irodalomban járatosak s mélységesen megvetik, sőt veszedelmesnek tartják a civilizációt s a technikát, kevésbbé azonban az azzal előállított anyagi javakat. Ma már még ez az irodalmi műveltség is túlságosan széleskörűnek bizonyult, a népinek nevezett írók irodalmi műveltsége inkább csak a népinek mondott irodalomra szorítkozik, míg az urbánusoké . . . nos, azoké csak az utóbbi időben, de szintén inkább csak arra . . .

Nem szabad azonban az analógiákat túlozni. Az, hogy az írók egyik tábora az irodalomnak egyik részét kirekeszti az irodalomból, a másik tábor a másik részét: ez csupán elvi álláspont s semmi közösincsen a kispolgártömeg szellemellenes lázadásához akkor sem, ha a felületes laikus látszat ilyenszerű jelenségekhez hasonlónak mutatná is. A tömeg persze nem érti, de nem is értheti ezt a kétfelé osztást, de nem is tartozik rá.

Végül a legfőbb egyezés: mind az intellektuális elitnek, mind a kispolgárnak van hivatástudata: a tömeggel szemben. Az elit — újabban benne az író is — a nép vezetőjének, a kispolgár a társadalom támaszának tartja magát s ebben természetesen igaza is van, hiszen olyan a társadalom, amilyen támasza van s olyan a nép, amilyen vezetője van.

Mindebből persze s tömeg, az igazi tömeg, amely a kispolgárságnak is a többszöröse, mindenképpen a többség, vajmi keveset lát és érez: kívül él mindezek hatósugarán s csak gazdasági és társadalmi helyzetének a terheit érzi, de érzi saját műveltségi hiányait is s talán pótolni is szeretné azokat. Nem látja ellenben az „elit" s a „közép" vagy ma divatosabb szóval a gironde, a kispolgárság műveltségi hiányait s így — ez bizony való — kelleténél jobban tiszteli azt a műveltséget s a kelleténél nagyobb szerepet tulajdonít neki társadalmi téren is. Természetesen a műveltségnek, a civilizáltságnak tényleg óriási jelentősége és fontossága van minden téren.

Valószínűleg hálás lenne, ha a szellem embere leereszkedne hozzá, bár nem érzi, hogy azok lennének a vezetésére hivatottak, hiszen idegenek egymáshoz! *Nem is vezettetni kívánná magát, hanem csak tanulni szeretne tőlük* s esetleg példájukon okulni, de az nem a tömegek hibája lenne, ha nincs mit tanulnia tőlük s nincs olyan példa, amit követhetne. *A kispolgár ellenben vezetőt kíván, de lázadásban a szellem ellen természetes, hogy ezeket nem a szellem emberei közül választja.* Ez pedig természetes, nem csodálatos s az sem, hogy a lázadó kispolgárok oldalán olyan sok szellemi ember van.

„Írástudók árulása"

Valamikor, nem is olyan régen, egy francia ujságíró *„írástudók árulásáról"* beszélt az írókkal, a szellem embereivel kapcsolatban. A vád természetesen nem igaz! *A műveltek, az írástudók nem árulók, kit is árulhatnának el? A tömeget? Soha nem voltak mellette!* Önmagukat? Ezt még csak meg sem tagadták soha! A szellemet? Talán azt sem, csak éppen elködösítik néha, amikor fénye túlságosan vakít. Az azonban tényleg nem világos: mit akarnak a tömegektől. Egyik ugyan keresi, hogyan emelkedhetne ki — nem a tömeg, oh nem, csak a kitűnőek a tömegből, a másik kiröpít egy ködfelhőt a nemzetnevelésről, a harmadik „közösségszervezést" kíván, de hogy mivé kívánja szervezni, az nem egészen világos. Valószínűleg kaszttá, hiszen a kaszt a legmagasabb foka a szerveződésnek, amire csak tömeg képes. A negyedik népművelést akar, de úgy, hogy még az irodalom jelentős részét is elzárni akarja a nép elől. Mindebben csak egy közös: valami alaktalan szorongás, félelem. Ez viszont érthető: nem ismerik a tömeget, idegen előttük, értheteltenül állanak problémáikkal szemben s az ismeretlen, az értetlen mindig kissé félelmes is.

Már pedig ez a félelem alaptalan: a tömeg is emberekből áll s azok az emberek épp olyanok, mint ők (vagy talán épp azért félnek tőlük?) s azok semmi mást nem akarnak, csak élni, bár lehet, hogy ijesztő az, hogy úgy akarnak élni, mint az elit, az írók s az probléma nekik, ami az elitnek természetes. Emberi módon kívánnak élni s ez a kívánság nem is régi s az sincs kizárva, hogy ez szülte Ortega „tömegét", amely értetlenségében s idegenségében olyan félelmes az elit szemében, hogy az rémlátásaiban lázadást szimatol, miközben valójában más oldalon történik meg a lázadás a szellem, de nem a társadalmi privilégium ellen. Lehet ugyan, hogy éppen ez a kevésbbé fájó.

Az sem igaz, hogy a tömeg csak rombolni tud, ellenkezőleg, néhány nagy emberi alkotás is fűződik a nevéhez. Így többek között a *nyelv.* S még hozzá *nem is egy nyelv, hanem sok, sok nyelv.* A nyelvek bámulatos tarkasága, bősége, rendszere s csodálatos logikája mind, mind a tömegek alkotása, nem az elité, nem az íróké s a legtudósabb akadémikus is csak kutatni és regisztrálni tudja törvényeit, de új törvényeket alkotni nem képes s a legnagyobb író is csak, él vele s legfeljebb csak csiszolni tud rajta, azt is csak igen szűk határok között, mert nem engedi tovább a nyelv rendje, logikája.

Vajjon a tömeg kezében, amely a civilizáció alapját, nélkülözhetetlen s még is a legtökéletesebb eszközét, a nyelvet megalkotta, elpusztulna-e a civilizáció? S elpusztulna-e a civilizáció azért, mert áldásaiban mindenki egyformán részesülhetne? S vajjon az író nem tudna alkotni, ha nem lenne a tömeggel szemben kiváltságos helyzetben?

Nem tudjuk, de egy biztos: nem tudna alkotni a tömeg csodálatos nagy alkotása, a nyelv nélkül. S ez talán fontosabb az író szemében, mint az, hogy tömeg nélkül is elpusztul a civilizáció is, nemcsak elit nélkül. De a civilizációhoz nem szükséges, hogy a tömeg „barbár" civilizálatlan s műveletlen legyen.

Por Mihály

Elveszett

valamije? Meg akarja találni? A talált tárgyak jegyzékét állandóan közli

A MAI NAP

„Ha itt keresi elvesztett tárgyait, biztosan megtalálja!

Elítélték Parragi György támadóját

Pénteken tárgyalta dr. *Bérczy* Géza büntetőjárásbírósági elnök azt a bűnügyet, amely *Parragi* György, a *Magyar Nemzet* főmunkatársának feljelentésére indult meg *Szennik* György iparművésznövendék ellen.

Mint emlékezetes, január 4-én a *Magyar Futár* és az *Egyedül Vagyunk* szerkesztősége irodalmi matinét rendezett a Vigadó nagytermében, amelyről Parragi beszámolt lapjában.

A cikk megjelenése után Szennik György bátyjával, *Szennik* Dezsővel megjelent a *Magyar Nemzet* szerkesztőségében és ott zajlott le *az a botrányos jelenet*, amelynek folytatásaként került Szennik a vádlottak padjára.

A tárgyalás megnyitása után az elnök személyi viszonyaira vonatkozólag hallgatta ki a vádlottat, aki elmondotta, hogy negyedéves iparművésznövendék és mellékesen a *Magyar Futár*-ban, mint grafikus dolgozik. Utána Parragi György terjesztette elő a vádat.

— Az eset előtt telefonon felhívott lakásomon a *Magyar Futár* szerkesztőségéből Szennik György azzal, hogy szeretne velem beszélni a vigadói esettel kapcsolatosan megjelent cikkemről. Én közöltem vele, hogy szívesen látom. Hétfői napon délelőtt meg is jelent a szerkesztőségben *egy egyenruhás emberrel*, akit mint fivérét mutatta be. Hogy milyen rangja volt, azt nem tudom, hosszú pilótaköpenyben volt és tőr volt az oldalán.

— Udvariasan bevezettem mindkettőjüket a titkári szobába, mire Szennik György közölte, hogy *négyszemközt* szeretne velem beszélni. Erre szobámba vezettem, ahol ő azután elővette a *Magyar Nemzet*-ben megjelent cikkemet és kijelentette, hogy az abban foglaltak nem felelnek meg a valóságnak. Szerinte, ők nem mondották azt nekem a vigadói est alkalmával, *hogy az első sor kegyelmes urak számára van fenntartva.*

— Én erre azt válaszoltam, lehet, hogy ő nem mondotta, de két-három rendező volt ott, akik igenis ezt a kijelentést tették, tehát *fenntartom, amit írtam.*

— Hozzátettem, hogy *becsületszavamra* kijelentem, így történt az eset. Szennik György erre felhívott, hogy vonjam vissza állításomat és amikor erre nem voltam hajlandó, rámkiáltott, hogy *hazudok és öklével arcomba vágott.* Természetesen és védekeztem, közben azután a lármára néhányan beszaladtak a szerkesztőség tagjai közül, erre azután *a támadó Szennik György segítségért kiáltott és ekkor sietett be bátyja.* Úgy Szennik György, mint a bátyja elkezdtek kiabálni, hogy *majd elintézik a Magyar Nemzetet és különösen az olyan zsidóbérencet, mint amilyen én vagyok.* Végül azután *gyorsan* eltávoztak. Hogy a kapuban mi történt, arról nem tudok.

Dr. *Mosonyi* Kálmán, Szennik védője állott ezután föl és becsületsértés vétsége címén vádat emelt Parragi György ellen, azon az alapon, hogy Parragi, mielőtt Szennik György őt megütötte, *Szenniket szemtelen hazugnak nevezte.*

Bérczy járásbírósági elnök ezután Szennik Györgyöt hallgatta ki vádlottként, aki tagadta bűnösségét és azzal védekezett, hogy felindulásában cselekedett.

— Hát ön úgy gondolja, hogy az ilyen dolgot pofozkodással lehet intézni? — kérdezte az elnök, mire Szennik így válaszolt:

— *Hát ebben hibás vagyok . . .*

Szennik ezután elmondotta, hogy ő *Tardi-Veress* Lászlóval, Rajniss titkárával és még többekkel együtt önkéntes rendező volt a matiné alkalmával. Parragi, akit akkor még nem ismert, az első sor 25. számú székén foglalt helyet. Tardi-Veress felhívta az ő figyelmét az ismeretlen úrra, aki feltűnően viselkedett, állandóan jegyezgetett, de *nem vett részt egyáltalában a tapsorkánokban.*

— Ketten együtt aztán *kisűtöttük* azt, — folytatta védekezését Szennik, — hogy *valószínűleg jogtalanul* ül az első sorban.

— Parragi az előadás után sietve távozott, mi azonban utánamentünk és udvariasan megkérdeztem tőle, mutassa meg a jegyét. Parragi erre nem volt hajlandó, azzal az indokolással hogy el kell sietnie, a kabátjáért megy. Amikor megint kértem, erre Parragi kifakadt: „Micsoda terrorizálás ez itten, furcsa, hogy a vendégtől, aki a pénztárnál vett jegyet, ilyeneket kérdeznek." Végül *mégis csak előkotorta a jegyét* és amikor láttuk, hogy valóban az első sorra szól, bocsánatot kértünk tőle.

— Másnap aztán megjelent a Magyar Nemzetben Parragi cikke és a következő alcím is volt benne: *„Három markos legény."* Természetesen nagyon kiszínezte ezt az incidenst és azt adta a szánkba, mintha mi azt mondtuk volna neki, hogy ő egy kegyelmes úr helyét foglalta el jogtalanul, pedig az első sor csak kegyelmes urak részére van fenntartva. A cikk szerint Parragi ekkor azt válaszolta volna: „Szépen fest az önök új világa, ahol I., II. és III. osztályra osztják a nemzetet."

— Ezt tűrtük, hogy előzetes telefonhívás után felmentem a szerkesztőségbe, de előzőleg kértem bátyámat, hogy kísérjen el. Nem tudtam ugyanis, mi történhetik ott.

Szennik ezután elmondotta, hogy amikor négyszem között helyreigazítást kért, Parragi elutasította azzal, hogy igazat írt.

— Erre, kérem, én *leadtam egy jobbkezes pofont* neki. A szerkesztőség tagjai, úgylátszik, a kulcslyukon keresztül füleltek, mert ekkor berohantak többen *és nekem támadtak.*

Szennik ezután részletesen kitért arra, hogy mikép került be a verekedés színhelyére a bátyja.

A verekedésről kijelentette, hogy Parragi belekapaszkodott a kabátjába, jobbról-balról pedig más munkatársak fogták le.

— Ütlegelték-e önt? — kérdezte az elnök.

— *Nem tudom biztosan, de úgy éreztem, hogy ütlegeltek, bár nekem elég vastag bőröm van.*

Ezután Parragi Györgyöt, a viszonvád ügyében hallgatták ki. Az elnök kérdésére részletesen elmondotta a Vigadó-esti incidenst és hogy mikép került más jegy híján az első sorba.

— Egyáltalában nem vágyódtam ide — mondotta. — Más jegyet azonban nem kaptam és így a kegyelmes urak részére fenntartott helyre kellett ülnöm. Itt a legtartózkodóbban viselkedtem, már azért is, mert imrédysta körökben előző cikkeim nyomán jól ismertek és nem akartam provokáló magatartást tanusítani, már azért sem, mert a legtávolabb áll a természetemtől. *Természetesen nem vettem részt a tapsorkánokban.*

Ezután Parragi részletesen elmondotta, mikép erőszakoskodtak vele az imrédysta rendezők és hogy milyen kijelentések hangzottak el közöttük. Ezeket szószerint vette be „Imrédy beszél . . ." című cikkébe. Végül csodálatosnak nevezte azt a *„spontán"* felháborodást, amely a cikk megjelenése *után őt nappal* ragadtatta el Szenniket és amely felháborodást fegyveres kíséret, cortege militaire védelme alá helyezte magát. Kijelentette Parragi, hogy az egész ügy azért végződött úgy, ahogy végződött, mert Szennik György *fegyveres* kísérettel jött fel a szerkesztőségbe.

Ezután a tanuk kihallgatására került a sor. *Várkonyi* Titusz, a *Magyar Nemzet* munkatársa elmondotta, hogy a szerkesztőségi folyosón arra lett figyelmes, hogy Parragi felcsattanó hangon kijelentette Szenniknek: „Ha ilyen hangon beszél, akkor nem vagyok hajlandó tovább tárgyalni önnel." Pár pillanat mulva már a dulakodás zaja hangzott ki a szobából, amelybe berohant és ekkor Szenniket és Parragi Györgyöt összeakaszkodva látta. Később megjelent a szobában Szennik bátyja, aki szidalmak és fenyegetések özönét zudította úgy Parragi, mint a *Magyar Nemzet* felé, mondván, hogy *a zsidóbérenc Parraginak betapasztják majd a száját és hogy a „Magyar Nemzet"-et éppen úgy elintézik, mint Parragit.*

Bihary László, a *Magyar Nemzet* munkatársa elmondotta, hogy Parragi felkérte hétfőn délben, tartózkodjék a szerkesztőségi szobája közelében, mert az Imrédy-estről írt cikke miatt a *Magyar Futár* egyik munkatársát várja és nem tudja, hogy e találkozásnak nem lesz-e súlyosabb következménye. Nemsokára meg is jelent Szennik György kucsmában és lenyel bundában, egy pilótaegyenruhába öltözött egyénnel. Bihary abban a pillanatban nyitott be Parragi szobájába, amidőn Szennik felugrott és *arculvágta Parragit.* Bihary ezután ráugrott Szennikre és *teljes erejéből pofoncsapta Szenniket,* majd később *teljes erejéből ráávágott Szennik fejére.* Szenniket időközben már *Várkonyi* Titusz *és Papp* Antal munkatársak is lefogták.

Mosonyi Kálmán ezután a bizonyítás kiegészítését kérte arravonatkozóan hogy Parragi brigantiknak, terrorfiúknak és terrorbandának nevezte a Szennik-fiúkat. A bizonyítás kiegészítési indítványt a járásbírósági elnök *elutasította.*

Mosonyi Kálmán védőbeszédében hivatkozott arra, hogy Szennik György fel volt háborodva Parragi cikke miatt és ezért felmentést és elítélés esetén a rehabilitáció kimondását kérte.

Dr. *Bérczy* Géza járásbírósági elnök rögtön kihirdette az ítéletet, amelyben Szennik Györgyöt könnyű testisértés vétsége miatt *kétszáz pengő büntetésre ítélte,* amely behajthatatlanság esetén húsz pengőnként tíznapi fogházra változtatható át. Az életveszélyes fenyegetés alól *felmentette*, mert a fómagánvádló vallotta, hogy *attól nem ijedt meg.* A büntetés kiszabásánál a járásbíróság enyhítő körülménynek vette a vádlott fiatal korát, büntetlen előéletét és azt, hogy a vita hevében követte el az inzultust. *Nem mondotta ki azonban a rehabilitáció elrendelését.*

Parragi Györgyöt a járásbíróság felmentette.

A vádlott és védője az ítélet ellen fellebbezett, *Parragi György megnyugodott benne.*

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ: HEGEDÜS GYULA

Napirend

SZOMBAT, 1943 JANUÁR 30.

Róm. kat.: Martina sz. — Protestáns: Mártonka. — Ó-görög 17.: Antal.

A nap kel 7 óra 14 perckor, nyugszik 16 óra 42 perckor, a hold kel 1 óra 13 perckor, nyugszik 11 óra 37 perckor.

Új vezetés alatt *megnyílt a*

»KIS MAJESTIC« luxuspenzió Svábhegyen

Központi fűtés. Szolid árak. T: 165-490

Mozik műsora

ADRIA MOZGÓ (II., Margit-krt 5/b. T 353-707) **Kadettszerelem. Híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

ALKOTÁS (I., Gömbös Gyula-u. 11. T 355-374) **Tavaszi szonáta. Híradó** (¼4, ¼6, ¼8, sz.: ½2-kor, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

ANDRÁSSY MOZGÓ (VI., Csengery-utca 30. T.: 124-127). **Tavaszi szonáta.** (¼4, ½6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11 órakor: **Pompei végnapjai.**

ÁTRIUM (Margit-krt 55. T.: 153-034, 154-024) **Emberek a havason.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.)

BARLANG filmszínház (Károly-körút 3. Tel.: 423-722) **Prolongálva! Bécsi vér. Híradó** (½2, ¼4, ¼6, ¼8 Az első előadás minden nap mérsékelt helyárakkal.)

BAROSS-BODOGRAF (VII., József-körút 63. T.: 349-510). **Kadettszerelem. Híradók.** (3, 5, 7, v. és ü.: 11 és 1-kor is.)

BELVÁROSI filmszínház (Irányi utca 2. Tel.: 384-563). **Kadettszerelem.** (¼4, ¼5, ¼6, ¼7, ¼8, v. és ü.: ½2 és ¼3-kor is.)

BELVÁROSI HÍRADÓ (Petőfi Sándor-utca 6. T.: 181-244). **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kínáról. Magyar, Ufa-, Luce- és különhíradók.** Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.

CAPITOL (Baross-tér 32. Keleti pályaudvarnál T.: 134-337). **Szakítani nehéz dolog.** (½2, 3, 5, 7, v. és ü.: 11-kor is.)

DAMJANICH MOZGÓ (VII. Damjanich-u. 1. T.: 425-644). **Szüts Mara házassága. Híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

DEÁK (DECSI) filmszínház (Teréz-körút 28. T.: 121-343, 125-852). **Katy.** (½2, ¼4, ¼6, ¼8.)

DUNA MOZGÓ (V., Hollán-u. 7. T.: 111-934) **A sors beszél.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.)

FÓRUM filmszínház (IV. Kossuth Lajos-u. 18. Tel.: 189-707, 189-543) **Láthatatlan bilincs. Híradók.** — Előadások hétköznap: ¼4, ¼6, ¼8 órakor. Vasárnap és ünnepnap d. e. 11 órakor is.

GLÓRIA (XIV. Thököly-út 56. T.: 427-521). **Tosca. Magyar híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.)

HÍRADÓ filmszínház (Erzsébet-körút 13. T. 222-499). **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kínáról. Magyar, Ufa-, Luce- és különhíradók.** Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.

HOMÉROS MOZGÓ (XIV. Hermina-út 7. T. 496-178). **Tavaszi szonáta. Tessék jegyet váltani. Világhíradók** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-től.)

JÓZSEFVÁROSI (VIII. Kálvária-tér 7. Tel. 131-316). **Kadettszerelem. Híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11 órakor: **A falu rossza.**

KAMARA (VII., Dohány-u. 42-44. T.: 423-001) **Hatodik hétre prolongálva! Férfihűség. Híradó** (11, ½2, ¼4, ¼6, ¼8.) Az első két előadás olcsó, a harmadik mérsékelt helyárakkal.

KASZINÓ filmszínház (Eskü-út 1. Telefon. 185-329, 583-102) **Katyi** (Tolnay Klári) — **Híradó.** Előadások: ¼4, ¼6, ¼8, szombaton ½2 órakor is, vasárnap és ünnepnap d. e. 11, d. u. ¼4, ¼6 és ¼8-kor.

KORZÓ (IV. Váci-utca 9. T.: 182-818. Tasnády Fekete Mária: **Bengázi. Híradó.** Előadások: ¼4, ¼6, ¼8, vasárnap és ünnepnap d. e. 11 órakor is.

MESEVÁR (Szent István-krt 16. T.: 114-502) **Második hétre prolongálva! Lidércfény. Híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.)

NEMZETI APOLLÓ (Erzsébet-körút 45. Tel. 222-002). **Második hétre prolongálva! Emberek a havason. Híradó** (¼4, ¼6, ¼8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

NYUGAT MOZGÓ (Teréz-körút 41. T. 121-022) **Kadettszerelem. Híradó** (¼4, ¼6, ¼8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

OMNIA (József-krt és Kölcsey-u. sarok. Tel.: 130-125). **Prolongálva! Vörös vihar. Híradók.** (¼4, ¼6, ¼8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

PEST PALACE (VIII. Erzsébet-körút 8. Telefon: 221-222) **Négylovas hintó.** Előadások: 11, ½2, ¼4, ¼6, ¼8 órakor.

PETŐFI MOZGÓ (VII. Rottenbiller-u. 37/b. T.: 428-478). **Kadettszerelem. Híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11 órakor: **Egy esők és más semmi**

RADIUS (VI. Nagymező-u. 22-24. T.: 122-098, 120-564). 3. hétre prol.: **A hegyek lánya.** (Fényes Alice, Nagy István.) **Rókavadászat a Bajor Alpokban. Híradók.** (¼4, ¼6, ¼8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: d. e. 11 és d. u. ¼4, ¼6, ¼8.)

SCALA filmszínház (Teréz-krt. Tel.: 114-411) **Egy ézív megáll. Luce- és magyar híradó** (¼4, ¼6, ¼8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)

SZÉKELY MOZGÓ (Erzsébet-krt 26. Tel. 226-425). **Az 5-ös számú őrház. Híradó.** (11, ½2, ¼4, ¼6, ¼8.)

SZITTYA CITY MOZI (V., Vilmos cs út 36/38. T.: 111-140) **Emberek a havason. Magyar híradó.** (¼4, ¼6, ¼8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)

SZIVÁRVÁNY MOZGÓ (VII., István-út 39. T. 228-020). **Kadettszerelem.** (¼4, ¼6, ¼8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11 órakor: **Matiné.**

TISZA MOZGÓ (VIII., Népszínház-u. 31. T.: 133-171). **Az ördög nem alszik. Híradó** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Ifjúság.**

TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRŰ FILMSZÍNHÁZA. Január 31-én: **A nagy király.** Február 2-án: **Halálos esők.** 4. és 7-én: **Bécsi vér.** Előadások kezdete: ¼5, ¼7.

TOLDI—RIALTÓ (VII., Rákóczi-út. T.: 224-440) **Zoro és Huru, a két örömapa. Híradók** (½12, ½2, ¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: 11, 1, 3, 5, ¼8.)

TURÁN (VI., Nagymező-utca 21. Tel. 120-003) **Zoro és Huru, a két örömapa. Híradó.** (11, ½2, ¼4, ¼6, ¼8.)

UJBUDA (XI. Horthy Miklós-út 64. T. 269-989) **Halálos esők.** (¼4, ¼6, ¼8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Halálos esők**

Ki tekintendő tisztességes nőnek?

A magyar királyi Kúrián érdekes indokolású felmentő ítélet hangzott el pénteken egy fajgyalázási bűnperben. A legfelsőbb bíróság elsőízben foglalt állást abban a kérdésben, hogy *kit kell tisztességes nőnek tekinteni.* Az ügy előzménye az volt, hogy egy zsidó származású vádlott az utcán megismerkedett egy keresztény nővel. Rövid beszélgetés után egy szállodába mentek. A férfi ellen fajgyalázás vétsége miatt eljárás indult. A törvényszék és a Tábla bűnösnek mondotta ki a vádbeli cselekményben és háromhónapi fogházra ítélte. A bejelentett semmiségi panaszok folytán az üggyel a Kúria *Töreky* Géza elnöklésével tárgyaló tanácsa foglalkozott.

A legfelsőbb bíróság *megsemmisítette a törvényszék és a Tábla ítéletét* és a vádlottat *felmentette a fajgyalázás vétsége alól.* Töreky Géza elnök az ítélet indokolásában hangsúlyozta, hogy *a sértett nő az utcán ismerkedett meg a vádlottal, akit azelőtt sohasem látott.* Amikor a férfi felszólította, hogy tartson vele, ezt az ajánlatot a nő nyomban elfogadta és egy szállodai szobába vonultak, ahol magukra zárták az ajtót. A fajvédelmi törvény szerint *csupán tisztességes nő* sérelmére követhető el a vádbeli bűncselekmény. Ezért a vádlottat fel kellett menteni, mert az eset ténybeli adatai alapján *a sértett tisztességes nőnek nem tekinthető.*

Február 7-étől száz taxit tartalékolnak telefonrendelésekre

A főváros közlekedési szakbizottsága csütörtökön délután a Központi Városháza polgármesteri tanácstermében Budapest összes közlekedési problémájának letárgyalására összeült. Az ülésen dr. Bódy László alpolgármester elnökölt.

Számos felszólalás hangzott el a taxibajokról s szóvátették a soffőrök rossz modorát, s azt, hogy csak búsás borravaló ellenében vállalnak fuvart.

Dr. Bódy László alpolgármester ismertette, hogy a főváros a törvényhatóság kérelmére javasolta a közlekedésügyi miniszternek a taxik várakozási idejének megrövidítését, s az áruk szállításának eltiltását taxikon. A polgármester felterjesztésének eredménye lett és a miniszter most kiadta taxirendeletét, amely február 7-én lép életbe. A miniszteri rendelet értelmében *bizonyos számú kocsi kizárólag a telefonmegrendelők rendelkezésére áll majd* és csak a központ utasítására vállalhatnak fuvart.

Dr. *Marinovich* Marcell rendőrkapitány általános figyelem között bejelentett, hogy február 7-étől kezdve a kereskedelmi miniszter rendelkezésére a *szürke és kék taxi vállalatok 50—50, tehát összesen 100 kocsit kötelesek lesznek a telefonon megrendelőknek tartalékban tartani*, természetesen telefonon is csak indokolt esetben lehet a jövőben is kocsit kérni. Ezek a tartalékolt kocsik külön meg lesznek jelölve, s más fuvart nem vállalhatnak, csak amihez a taxivállalatok telefonközpontja hozzájárul. Ha a 100 kocsi tartalékolása kevésnek bizonyulna, *esetleg nagyobbszámú kocsit fognak tartalékolni.*

A bizottság ezután *egyhangúan* hozzájárult *a telefonpótdíj* engedélyezéséhez.

A közlekedési szakbizottság ezután értekezletté alakult át és az elnöklő dr. Bódy László alpolgármester kérte a bizottsági tagokat s a megjelent szakértőket, hogy terjesszék elő javaslataikat a villamosközlekedés megjavítására. Bevezetőül báró *Babarczy* István a BSZKRT h. vezérigazgatója ismertette a BSZKRT jelentését a közlekedési állapotokról.

A jelentés meghallgatása után megkezdődtek a hozzászólások, majd a bizottság úgy határozott, hogy a részletes vitát február 3-án, szerdán délután 5 órakor folytatják. Az értekezlet tanácskozásainak befejezése után kerül sor, a BSZKRT, a bizottsági tagok és a szakértők javaslatainak ismertetésére.

Fej—

és deréktájás, idegesség, émelygés, tisztátalan teint gyakran csak az emésztési zavaroknak következménye. Ilyenkor is kell a DARMOL

— **Háziipari árumintabemutató.** A Magyar Háziipari Központ február 8—13 között háziipari szakmai árubemutatót rendez az Országos Magyar Iparművészeti Társulat kiállítási termeiben. (Mária Valéria-u. 12.) Meghívó a Magyar Háziipari Központ hivatali helyiségében (Budapest, IV. Eskü-út 6.) igényelhető. Telefon: 185—761.

Szőnyegjavítást

a legtökéletesebben végzi EHRENFELD GÉZÁNÉ, Izabella-utca 67.

Sporthírek

A MAGYAR TURISTÁK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE 30. jubileumi közgyűlését tartotta ezen a héten dr. *Zsembery* Gyula elnöklésével. A régi tisztikar megmaradt, a megüresedett alelnöki tisztségre *Pusewitz* Tivadart, ügyésznek dr. *Bendl* Alajost választották meg.

A MAGYAR KOSÁRLABDA SZÖVETSÉG közgyűlésén tiszteletbéli elnökségi tagokká *Hodászi* Miklóst és dr. *Rajczy* Imrét, ügyvezető-elnökké dr. *Károlyi* Józsefet, alelnökökké pedig dr. *Bácsalmási* Pétert, dr. *Hepp* Ferencet, *Paulinyi* Jenőt és *Stolpa* Gyulát választották meg. Főtitkárrá *Engedi* Ferencet, titkárokká *Tarr* Istvánt és *Herce* Andort, pénztárossá *Berjanits* Jánost választották meg. Dr. *Kancze* Géza elnök nem került választás alá.

SCHÄFFER ALFRÉD LESZ A GAMMA TRÉNERE! Először úgy hírlett, hogy az *Újpesthez* vagy a *Ferencvároshoz* szerződik, de az újabb hírek szerint *két évre szóló szerződést írt alá a Gammához.* Sportkörökben nagy örömmel vették tudomásul, hogy a legjobb magyar tréner ismét itthon fog dolgozni. Egyébként a *Gamma* vezetőségében is változások várhatók. Mint hírlik, *Jánosy* Béla, az eddigi szaktanácsadó, lemond tisztségéről, de szó van arról is, hogy *Aghfalvy* Ipoly, az egyesület népszerű elnöke, nagy elfoglaltsága miatt lemond az ügyvezető-elnöki tisztségről és helyette dr. *Wittkovszky* János főorvos lenne az ügyvezető. *Sós*, az eddigi tréner, nem válik meg a műszerész-csapattól, hanem mint *Schäffer* segédje fog dolgozni. Hír szerint Schäffer teljhatalmat kap a játékosok szerzésére, valamint a csapat összeállítására is.

AZ ÖKÖLVÍVÓ CSAPATBAJNOKSÁG utolsó fordulóját vívják vasárnap. Először a *B. Vasutas* mérkőzik a *BSZKRT-tal*, utána a *BTK* a *Csepellel.* Sportkörökben nagy megdöbbenéssel vették tudomásul, hogy a *BTK—Csepel-mérkőzésre a tavalyi BTK—BSZKRT-mérkőzés botrányhős vezetőbíróját, Kolozsit küldték ki.* Nem akadt volna jobb bíró? Reméljük, hogy Kolozsit le fogják cserélni.

A WMTK vasárnap *Csepel-vándordíjas* műkorcsolyázó-versenyt rendez, ahol az összes műkorcsolyázó bajnokok és bajnoknők elindulnak.

Lósport

SZOMBATON: ÜGETŐVERSENY. A kilenc futamból álló program főszáma a 2200 méteres *Nemzetközi verseny*, amelyben *Mangan* győzhet *Dana B.* és *Csoda* ellen, de erős ellenfelük *Lila*. — A *Nemzetközi hendikep Gyalla* és *Nebojsa* között dőlhet el, *Angyalka* helyen lehet. — A 3200 méteres *Kettesfogatú úrkocsis-versenyben* nagyon jó fogatok indulnak. Valószínűleg az *Ébredő—Négus II.* fogat fog győzni, legerősebb ellenfele, a 20 méterrel előbbről induló *Cirkáló—Icza*-fogat. — Jelöltjeink a versenyre a következők:

I. Vera — Ilcsi — Intő.
II. Ébredő—Négus II., Cirkáló—Icza, Csakugyan—Fekete Barát.
III. Mangan — Dana B. — Csoda.
IV. Gyalla — Nebojsa — Angyalka.
V. Várva-várt — Galiba — Csillám.
VI. Fogaras — Etes — Hajnalka.
VII. Fergeteg W. — Vilma — Brios.
VIII. Torpedo — Dárius — Dódi.
IX. Suchard — Esetleg — Meridian.

ÁRKÁSZ, BOTOND ÉS KAMARÁS nevezve lettek a 2400 méteres *tiról Batthyány Elemér-emlékversenyre* — súlyuk egyformán 60 kg. Ha mindhárom ló starthoz fog állni, nemcsak az fog tisztázódni, hogy a multévi derby-évjáratnak, a derbynyerő *Botond*, avagy a *St. Legert* nyerő *Árkász* a legjobb lova-e, de tisztázódni fog az a kérdés is, hogy a két év előtti *Magyar Derby* nyerője: *Kamarás*, topformájában valóban jobb-e a tavalyi legjobb hároméveseknél? — *Kamarás* egyébként újból kötelezettséggel bír a mérföldes *Báró Wenckheim-emlékversenyben*, amelyben 60 és fél kiló a súlya és amelyet tavaly megnyert.

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET RT. KÖRFORGÓGÉPEIN BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ

A honvéd-családokért

Mutassuk meg, hogy összetartásban milyen erős a magyar! Harcoljunk minden fillérrel. Országos gyüjtés a honvéd-családokért február 7-ig.

— **Hannover városa lovat ajándékozott a Ducenak.** Rómából jelentik: Bismarck Ottó német birodalmi meghatalmazott miniszter, a kvirináli német nagykövet távollétében Ruge alezredes, a német rendőrség lovassági felügyelője szerdán este átadta a Ducenak a híres hannoveri ménes egyik lovát Hanover város ajándékaképpen.

— **Szanatóriumba vonul Glattfelder Gyula kalocsai érsek.** Szegedről jelentik: Néhány nappal ezelőtt különböző lapokban olyan hiradás látott napvilágot, hogy Glattfelder Gyula kinevezett kalocsai érsek, kedvező egészségi állapotára való tekintettel, előreláthatóan február 1-én átveszi a kalocsai főegyházmegye kormányzását. A hiradásnak az egészségi állapotra vonatkozó része helytálló, minthogy a főpásztor állapotában tényleg örvendetes javulás mutatkozik. Ez azonban nem olyan mérvű, hogy a főegyházmegye kormányzásának átvételére gondolhatna. Sőt ellenkezőleg: kezelőorvosai tanácsára éppen a közeljövőben a legnagyobb valószínűség szerint utókurára valamelyik szanatóriumba fog visszavonulni.

— **Egy majom légoltalmi kihágása.** *Londonból jelentik: Az angol főváros mellett fekvő Bromley városkában Willfred Rackhum kávéháztulajdonost 30 shilling pénzbirságra itélték az elsötétitési rendelkezések megsértése miatt. Rackhum a rendőrbiróságon azzal védekezett, hogy a kávéházban záróra után nem ő csavarta fel a villanyt, hanem szelidített majma. A hatóság nem vette figyelembe védekezését, mert arra az álláspontra helyezkedett, hogy a majom cselekedetéért gazdája felelős.*

— **Kecskemét finn hadiárvákat neveltet.** Kecskemét kisgyülése az egyesült női tábor mozgalma kapcsán elhatározta, hogy a város a háború tartamára elvállalja három finn hadiárva ellátását.

— **Háromezerpengős adomány egy ismeretlentől.** A sárospataki egészségvédelmi fiókszövetség számára Budapestről 3060 pengő érkezett ismeretlen ajándékozótól.

— **Merénylet egy belga ujságíró ellen.** Brüsszelből jelentik: Fonsny, a Soir című brüsszeli lap belpolitikai munkatársa ellen szerdán délután revolveres merényletet követtek el. A tettes közvetlen közelből három lövést adott le Fonsnyra, majd elmenekült. A súlyosan megsebesült ujságírón haladéktalanul műtétet kellett végrehajtani, de ez sem segitett rajta: belehalt sebeibe.

— **A prágai rendőrség új főnöke.** Berlinből jelentik: A prágai merényletnek áldozatul esett Heydrich SS-főcsoportvezető végleges utódává Kaltenbrunner SS-főcsoportvezetőt nevezték ki a prágai biztonsági rendőrség főnökévé. Kaltenbrunner bécsi származású és már eddig is fontos feladatokat teljesített az SS birodalmi vezetőjének vezérkarában.

— **Két kivégzés Kassán.** Kassáról jelentik: Rusznyák Ferenc 27 éves miskolci lakos 1942 április 5-én hajnalban Nyiregyháza határában fejszecsapásokkal megölte Bogár József 69 éves földmivest és feleségét. Tette után kifosztotta a lakást, magával vitt 398 pengő készpénzt és különféle ruhaneműeket. A törvényszék kétrendbeli gyilkosság és rablás bűntettéért kötél általi halálra ítélte. Az ítéletet pénteken reggel Kassán az állami ítéletvégrehajtó végrehajtotta. Lakó Nagy János 25 éves kolozsvári péksegéd a mult év november 28-án hat revolverlövéssel meggyilkolta a kassai rokonainál tartózkodó Rózsa Magda húszéves kolozsvári leányt, mert nem akart a felesége lenni. A kassai törvényszék rögtönítélő tanácsa december 9-én Lakó Nagy Jánost halálra ítélte. Nem kapott kegyelmet s az ítéletet pénteken délelőtt az állami ítéletvégrehajtó végrehajtotta.

— **Hóviharba került és megfagyott egy házaspár.** Sepsiszentgyörgyről jelentik: Az albisi úton egy férfi és egy asszony megfagyott holttestére akadtak a járókelők. A csendőri nyomozás megállapította, hogy a megfagyott emberek Szabó Pál és felesége kézdimarkosfalvi lakosok. A férfi 36, az asszony 26 éves volt. A házaspár gyalogszerrel tüzifáért ment az erdőbe. Útközben hóvihar keletkezett, amelyből nem tudtak kimenekülni és megfagytak. A holttestekre a járókelők figyelmét Szabó Pál kiskutyája hívta fel, amely egy pillanatra sem távozott el gazdája holttestemellől. A szerencsétlenül járt házaspárnak egy kéthónapos leánykája maradt árván.

Házasság

Németh Edit és *Antók* József tanár január 30-án házasságot kötnek.

Wachter Józsa (Budapest) és *Kovács* János dr. államvasúti fogalmazó (Pécs) jegyesek.

Napi hirek

Magyar hősök

Bátor vállalkozó szellemével tüntette ki magát többizben is a donmenti harcokban Kovács József szakaszvezető. 1942 szeptember 2-án éjjel, saját elhatározásából, átkelt a Don balpartjára, amelyet az ellenség ismeretlen nagyságú erőkkel megszálva tartott. Ott pontosan felderitette a bolsevisták harc-előőrseinek helyét, valamint a vörösök fő ellenálló vonalát mintegy nyolcszáz méter szélességben. Mivel a mindinkább világosabb virradatban tovább nem folytathatta felderitését, visszatérőben volt saját állásainkba, amikor egy ellenséges katonával került szembe. Azt lefegyverezte s egy csónakot zsákmányolva, foglyával együtt visszatért. Két nappal utóbb ismét vállalkozott arra, hogy Bálint utászhadnagy kiséretében átkel a vizen s ott műszaki zárat telepitenek. Bár az ellenség ez alkalommal heves tűz alatt tartotta a folyó vizét, Bálint hadnagy és Kovács szakaszvezető átkeltek a folyón, pontosan megállapitották az ellenséges vállalkozások szokásos gyülekező helyének terepviszonyait s a vállalkozások megakadályozása céljából jól telepitett műszaki zárat készitettek. Ez alkalommal ellenséges fegyvereket, valamint újabb csónakot zsákmányolt Kovács szakaszvezető.

— **Von Jagow budapesti német követ előadása könyvalakban.** Kibédi Varga Sándor egyetemi címzetes rendkívüli tanár, a magyar-német társaság főtitkárának szerkesztésében most hagyta el a sajtót a társaság tizenhetedik kiadványa, amelyben Dietrich von Jagow, a német birodalom budapesti rendkívüli követének és meghatalmazott miniszterének a magyar-német társaságban mult év októberében tartott, igen érdekes előadását közli a Führer rohamosztagáról. A kiadványnak különös időszerűséget ad az a körülmény, hogy a német birodalom vezére tiz évvel ezelőtt vette át a hatalmat.

— **Uj tantervet és uj tankönyveket kérnek a polgáriskolai tanárok.** A polgáriskolák értéke és folyton fokozódó népszerűsége mindenki előtt ismeretes. Sajnos, a korszerű haladásnak nagy akadálya a régi, elavult tanterv. Ennek hiányában uj tankönyvek kiadására sem kerülhet sor, ezért a polgáriskolákban még az első világháború előtt irt s ma már jórészben értéktelen tankönyveket kénytelenek használni. A fővárosi pedagógusokat egybegyüjtő tanügyi hivatásrendi szervezet elnöke, Dongó Orbán fővárosi bizottsági tag a szervezet hivatalos lapjában behatóan foglalkozott a fontos kérdéssel, amelyet sorozatos értekezleten is ismertetett. Állásfoglalásával az egész pedagógus-társadalom egyetért s várja az illetékes körök sürgős intézkedését.

— **Huszonnégy év mulva visszanyerte szemevilágát.** *Berlinből jelentik: Moineringhausen egyik lakója: a hatvanhároméves Rohde Henrik még kisgyermek korában egy evőkéssel anyira megsértette jobbszemét, hogy kevéssel utóbb megvakult erre a szemére. Felnőtt korában azután másik szemének a látása is gyengülni kezdett és fokozatosan annyira rosszabbodott, hogy huszonnégy év előtt teljesen megvakult. A napokban Rohde hirtelen visszanyerte balszemének látóképességét. Az orvosok egyelőre nem tudják mivel magyarázni rejtélyes gyógyulását.*

— **A londoni árnyékkormányok ismét értekezletet tartottak.** Londonból jelentik: Az angol fővárosban tartózkodó emigráns kormányok miniszterelnökei és külügyminiszterei Sikorsky tábornok emigrált lengyel miniszterelnök elnöklésével csütörtökön értekezletet tartottak. Sikorsky beszámolt azokról a megbeszélésekről, amelyeket Roosseveltel és más amerikai államférfiakkal folytatott, továbbá foglalkozott a háború utáni idők politikai és gazdasági kérdéseivel.

— **A közlekedési szakbizottság hozzájárult a taxik 40 filléres pótdijához.** Az Uj Magyarság csütörtöki számában hirt adott arról, hogy a szürketaxi 40 filléres telefonpótdij bevezetését kéri az illetékesektől. Mint utóbb kiderült, a pótdij bevezetését nem a szürketaxi, hanem a taxiérdekeltségek együttesen kérték s a pótdíjon kivül más tarifaemelési kérelmet nem támasztottak. A főváros közlekedési szakbizottsága csütörtöki ülésén hozzájárult a telefonpótdíj engedélyezéséhez. Az ülésen Bódy László alpolgármester ismertette, hogy a főváros javaslatot tett a kereskedelmi miniszternek a taxik várakozási idejének megrövidítésére. Ennek eredményeként február 7-től uj rend lép életbe. Bizonyos számú koczi kizárólag a telefonmegrendelők rendelkezésére áll majd, s ezek csak a központ utasitására vállalhatnak fuvart. A szürke és kéktaxivállalat 50—50, tehát összesen 100 kocsit tart majd tartalékban erre a célra. A bizottság megvitatta a villamosközlekedés javitására vonatkozó javaslatokat is. Az értekezlet február 3-án újra összeül és a közlekedéssel kapcsolatos vitáról csak a második értekezlet befejezése után adnak ki tájékoztatót.

— **A Fehérház bajtársi egyesület,** az ellenforradalmárok egyesülete, legközelebbi választmányi ülését február 3-án délután 6 órakor tartja a Ketter-étteremben (XI. Horthy Miklós-út 48). Ezt követőleg este 8 órakor ugyanott bajtársi összejövetel. Az egyesület helyiségét IV. Eskü-tér 8 szám alá helyezte át.

— **Genovában 72 templom rongálódott meg ellenséges bombáktól.** Rómából jelentik: A genovai érsekség által kiadott jelentés szerint az angol légihaderő eddig 72 templomot bombázott, közülük 40 plébániatemplomot és 32 kis kápolnát. A legsúlyosabb károkat szenvedett templomok között van a Szent Lőrinc-székesegyház; itt az érsekség híres levéltára teljesen elpusztult. Ugyancsak rendkivül súlyos károkat szenvedett a Szent István-templom, ahol Kolumbusz Kristófot keresztelték, továbbá az ezeréves San Donato-templom. A megrongálódott templomok közül többet teljesen le kell bontani és újra kell épiteni. Több más templom is jelentékeny károkat szenvedett és csak néhány év mulva lehet megnyitni a hivőknek. A kár nagysága felbecsülhetetlen.

— **Kitüntetés.** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Páskándy János dr. miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott belügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsosnak mintegy két évtizeden át kifejtett eredményes és igen hasznos tevékenységével szerzett érdemek elismeréséül a magyar érdemkereszt tiszti keresztjét adományozta.

— **Ungvári agglegények kiházasitanak** egy szegény leányt. Ungvári agglegények farsang utolsó napjára mulatságot terveznek, amelynek bevételét az esetleg szükséges megfelelő kiegészitéssel egy férjhezmenő szegény leánynak hozományul adják. A hozománnyal ellátandó érdemes leány kiválasztására a város polgármesterét kérik fel.

Közvéleménykutatás

Mit szól a husjegyhez?

A plakát:

Mondja, marha, mért oly bús, amért jegyre megy a hús?

A pincér:

A zsirjegy sokkal hazárdabb. Ott már öt grammra bevágok.

A madárijesztő:

Nekem huss-jegyem van.

A hentes:

Különösen a kövér disznóhúst kedveli a közönség. Hja: a tokás hatalma nagy...

Salgó úr:

Nem nyilatkozom. Amúgy is tilos metszést, vagy nem metszést nyilvánitani.

Aladár:

Hejtelmes, dolog, hogyan tud a mészáhos olyan kis papihkockáéht tiz deka hust adni.

Donald kacsa:

Engem mozijegyre adnak.

Az ollo:

Azt hiszem, azért nincs ollójegy, mert ollo az ollónak nem vágná le a jegyét.

Talált tárgyak osztálya:

Van ám, kérem, húsjegyhagyó kedd is.

Egy bicsérdista:

Tessék már mondani, nem lesz szenótjegy?

Casablanca:

Érdekes, mindenki a maga pecsenyéjét sütögette.

Egy szinlap:

A vén mócsingos és fia, a husz-ár.

Egy trafikos:

Húsváltójegy nincsen. A husjegyet is matur adják...

Egy pápua:

Hát az E-szelvény hol marad?

A nyúl:

Az egész kérdéskomlexumot csak átfutottam.

Egy bálna:

Szeretném látni azt a jegyet.

Absalon:

Ugy látom, igy nem lesz semmi fennakadás.

— **uzdi** —

A kis Horthy Istvánt a szabadsú harc gyermekhősének szobormásával ajándékozták meg a cserkészfiuk

A magyar cserkészfiúk különleges ajándékot adtak át a kis *Horthy* Istvánnak, a kormányzó úr unokájának.

A cserkészfiúk nevében két pirosarcú, tizesztendős kiscserkész jelent meg a mozgalom hős védnökének kisfia előtt, akik *átadták a szabadságharc „kisdobos"-ának kicsinyitett, müvészi kivitelü mását és a „kisdobos" történetét leiró diszes kivitelü könyvet.*

Az átadáskor az egyik cserkészfiú a következőket mondotta:

— *Kis pajtás, a Te nagyapád legendás hőse a magyar hazának, s harctéren halt meg az édesapád... Most átadjuk a kisdobos babát, hogy a játékod legendás fiúk hősi emlékét idézze szivedbe, s hogy belőled is majd magyar hős legyen.*

Az 1848-as szabadságharc kis hőse, a „kisdobos" az újonnan meginduló kiscserkészet példaképe. Az a „kisdobos", aki ott volt a katonák sarkában mindenütt, mint el nem riasztható, lelkes kisérő. Akkor következik el az ő igazi szerepe, amikor eleresik a század dobosa a dicsőség mezején. A „kisdobos" odarohan, felkapja a dobot és veri rajta a rohamot, amig a honvédek győzelme bekövetkezik, ami a kisfiú győzelmévé is válik. *Ennek a kis hősnek az életét állitják példaképül a kiscserkésznemzedék elé,* amelynek munkája a magyar vitézi élet és a magyar katonanemzet gondolatába van beágyazva.

Az ajándékot átadó kiscserkészek emlékül kapták a kis Horthy István fényképét.

Az átadáskor jelen voltak a főméltóságú asszonyok, akik vitéz kisbarnaki *Farkas* Ferenc altábornagy, országos főcserkésszel hosszasan elbeszélgettek.

— **Pénzérmék törhetetlen üvegből.** *Mint Buenos Airesből jelentik: Az északamerikai kincstári hivatal elhatározta, hogy a jövőben törhetetlen üvegből készitteti a pénzérmeket. Ennek az intézkedésnek az az oka, hogy a fémtermelés nem váltotta be a hozzáfüzött reményeket és ezért szigorú takarékoskodásra van szükség a fémek, különösen a nikkel, réz és ón felhasználása terén.*

— **Nem kellenek a népruházati cikkek a főváros lakosságának.** A főváros kereskedelmi és ipari ügyosztályához, valamint a kerületi elöljáróságokhoz az utóbbi időben igen sok üzlethelyiség-igényiési kérelem érkezett. A kormányrendelet értelmében ugyanis igényt lehet tartani olyan üzlethelyiségekre, amelyeknek bérlői valamely oknál fogva iparukat három hónapnál tovább nem üzik, az üzlethelyiség üres, vagy zárva van és igényelni lehet azoknak a ki nem jelölt kereskedőknek üzlethelyiségeit is, akiknek forgalma teljesen visszaesett. Az ügyosztály legutóbb igen sok ilyen kérelemnek adott helyet, mert az üzlethelyiségek igénybevételére a kérelmezőknek az összes feltételek megvoltak és az indokok helytálltak. Az ügyosztálytól szerzett értesülés szerint a népruházati akció Budapesten nem váltotta be a hozzáfüzött reményeket, aminek az a magyarázata, hogy a főváros lakossága igényesebben öltözködik és amig vidéken valósággal szétkapkodták a népruházati cikkeket, addig a fővárosban rengeteg akciósáru maradt a kereskedőknél.

Fej-

és derékfájás, émelygés, aranyér tisztátalan teint gyakran csak emésztési zavarok következmény Ilyenkor is segit a DARMOL

— **A tevék legyőzték a lovakat.** *Isztambulból jelentik: Egy török városkában három napig tartó versenyt rendeztek tevék és lovak között. A versenynek tudományos célja volt: az állatok teherbiróképességét akarták ellenőrzni. A versenyben részivevő állatoknak naponta 150 kilométert kellett befutniok. A lovak csak az első napon birták az iramot, a második napon már a kimerültség jelei mutatkoztak rajtuk, a harmadik napon pedig teljesen lemaradtak. Ezzel szemben a tevék egyenletes futásán jóformán semmi fáradság sem látszott és mindvégig könnyedén győzték a megerőltetést.*

Halálozás

Nemes máriafalvai *Woszala* **Ernő** nyug. altábornagy 78 éves korában, január 26-án Budapesten elhúnyt. Január 30-án délután 3 órakor temetik a farkasréti temető halottasházából, a római katolikus egyház szertartása szerint.

Magyarszögyéni *Koncz* Antal nyug. református lelkipásztor 74 éves korában, január 25-én Siklóson elhúnyt. Január 28-án temették.

Nagy Géza dr., Kolozsvár város árvaszéki elnöke, tart. tüzérőhadnagy 50 éves korában, január 26-án elhúnyt. Január 29-én temették a római katolikus egyház szertartása szerint.

Kétszáz pengőre ítélték Szennik Györgyöt Parragi György inzultálásáért

Bérczy Géza dr., a budapesti büntető járásbíróság elnöke pénteken tárgyalta azt a bünpert, amely *Parragi* György, a *Magyar Nemzet* munkatársa feljelentésére indult meg könnyű testi sértés és életveszélyes fenyegetés miatt *Szennik* György grafikus, iparművésznövendék ellen. A tárgyalás megnyitása után az elnök felhívására Parragi György előterjesztette a vádat. Elmondotta, hogy ez év január elején felhívta őt telefonon Szennik György azzal, hogy szeretne vele beszélni a Magyar Nemzetben megjelent cikkel kapcsolatban, melyet ő a Vigadóban megtartott irodalmi matinéről írt.

— *Udvariasan meghívtam, hogy látogasson meg a szerkesztőségben* — folytatta Parragi. — Janauár 4-én meg is jelent Szennik György bátyjával: Szennik Dezsővel. Szennik György kért, adjak módot neki arra, hogy négyszemközt beszélhessen velem. Erre a szobámba vezettem. Itt Szennik György elővette az általam írt cikket és annak egyes részeit kritika tárgyává tette. Többek között azt mondotta, hogy ők nem azzal az indokolással kérték el tőlem a jegyet a Vigadóban megtartott matiné alkalmával, hogy az első sor a kegyelmes urakat illeti meg. Én erre kijelentettem, lehet, hogy ő valóban nem szólt nekem, de becsületszavamra állítom, hogy a rendezők közül hárman is ezt a kijelentést tették előttem. *Szennik erre felhívott, vonjam vissza állításomat és amikor erre nem voltam hajlandó rámkiabált: „Hazudik!", majd öklével arcomba sujtott. Én természetesen védekeztem.* Közben a lármára a szerkesztőségből többen befutottak, ő segítségért kiáltott és ekkor jelent meg a bátyja is a szobában. Ugy Szennik György, mint a bátyja elkezdtek kiabálni, hogy majd elintézik a Magyar Nemzetet, különösen az olyan zsidóbérencet, mint amilyen én vagyok. Utána gyorsan eltávoztak. Hogy a kapuban mi történt, azt nem tudom.

Mosonyi Kálmán dr. ügyvéd ezután Szennik György védelmében *vádat emelt Parragi ellen becsületsértés vétsége címén*, mert — mint mondotta — az arculütés előtt Parragi ezt mondta Szenniknek: *„Szemtelen, hazug!"*

Bérczy Géza elnök ezután *Szennik* György grafikust hallgatta ki, aki tagadta bünösségét. Védekezése szerint felindulásában cselekedett.

— *Jogosan megérdemelte az az úr, amit kapott,* — mondotta többek között, — *mert olyan kijelentést tett, amit magyar ujságírótól nem vár az ember.*

— *Hát ön úgy gondolja, hogy az ilyen dolgot pofozkodással el lehet intézni?* — kérdezte az elnök.

— *Hát ebben hibás vagyok,* — felelte a vádlott.

Szennik György ezután elmondta, hogy a *Magyar Futár* és az *Egyedül Vagyunk* című lapok rendezték az irodalmi matinét, amelyen ő többekkel együtt önkéntes rendező volt. Felhívták a figyelmét Parragira, akit ekkor még nem ismert, hogy az első sorban foglalt helyet és feltünően viselkedett. Állandóan jegyezgetett és egyáltalában nem vett részt a tapsorkánban. Elhatározták, hogy az előadás után megkérdezik tőle, hogy a jegye valóban arra a helyre érvényes-e.

— Parragi az előadás után elsietett és mi utánamenve, udvariasan megkértük, mutassa meg a jegyét. Ő erre először nem volt hajlandó, majd kifakadt: „Micsoda terrorizálás ez itten? Furcsa, hogy egy vendéget, aki a pénztárnál megváltja a jegyét, így felelősségre vonnak." Végül igazolta, hogy valóban jogosan ült az első sorban s mi bocsánatot kértünk tőle. *Másnap jelent meg a Magyar Nemzetben Parragi cikke, amely több valótlanságot és sértő dolgot tartalmazott.*

A bíróság ezután *Parragi* Györgyöt hallgatta ki vádlottként, aki a becsületsértés vádját tagadta, majd az elnök ismertette az orvosi látleletet, amely szerint *Parragi nyolc napon belül gyógyuló kisebb horzsolásokat szenvedett.* A bíróság ezt követően több tanut hallgatott ki.

Mosonyi Kálmán dr., *Szennik* védője hangoztatta, hogy Szennik utólag értesült az ujságcikkekről s így cselekményét közvetlenül a cikk hatása alatt érzett felháborodásában hajtotta végre.

A járásbíróság ítéletében *bünösnek mondta ki Szennik Györgyöt könnyü testi sértés vétségében és ezért 200 pengő pénzbüntetésre ítélte.* A bíróság Parragi Györgyöt a becsületsértés vétségének vádja alól, Szennik Györgyöt az életveszélyes fenyegetés vétségének vádja alól felmentette. Szennik és védője fellebbezést jelentett be, Parragi György az ítéletet tudomásul vette.

— **Magyar tudós nagy könyvsikere Törökországban.** Ankarából jelentik: Török politikai és tudományos körökben nagy feltünést keltett Rásonyi László dr. egyetemi tanár könyve, amelynek címe: A törökség a világtörténelemben. A könyvet több folyóirat részletesen ismerteti és a kormányhoz közelálló Ulus című ankarai napilap is böven foglalkozik a könyvvel s megállapítja, hogy Rásonyi tanár, bár nyiltan törökbarát, mégis a legteljesebb semlegességgel tudományos rendszerben és hiteles okmányok alapján írta meg művét. Rásonyi művéről megállapítják, hogy Törökországban a legnagyobb könyvsikerek közé tartozik.

— **A hazai szőlőkötöző anyagok népszerűsítése.** A földmívelésügyi minisztérium az országos szőlő- és borgazdasági kísérleti intézettel népszerű kiadványt készíttetett a hazai eredetű kötözőanyagokról és 10.000 példányt ingyen osztatott szét a hegyközségek útján a szőlősgazdák között.

Bádogfazékban tartotta a padláson a hamis keresztleveleket, tán, hogy meg ne romoljanak, a kitünő Hacker Vilmos, aki a fakereskedés mellett jólmenő hamis okmánygyárat is vezetett a Kárpát-utcában. Változatosság kedvéért ő nem a Szlovákiából „emigrált" fajrokonokat látta el igazoló okmányokkal, hanem a Horvátországból és Szerbiából beszivárgó zsidókat s az üzem jól mehetett, hiszen 373 különféle keresztlevél blankettát leltek a detektívek a bödönben. Nem először történik meg, hogy valósággal szervezett bandákat leplez le a budapesti rendőrség, hol a terézvárosi gettóban, hol előkelő negyedekben s mindről az derül ki: titkos összeköttetést tart fenn a határmenti fajrokonokkal. Ügynökök és felhajtók légiójával dolgoznak a keresztlevélgyárak s a határon átszivárgó, titkos csempészutakon érkező „emigráns" már azt is tudja: hová kell fordulnia okmányokért, mennyiért kap illetőségi bizonyítványt, bejelentőlapot, hol keressen szállást, ahová megbujva átvészelheti a súlyos időket. Itt járnak-kelnek köztünk a friss jövevények s ahogy megmelegszenek, már beülnek a kávéházakba, üzletekhez látnak s a feketepiac legmohóbb vámszedői közülük kerülnek ki. Nem ártana, ha az idegenellenőrző hatóságok ismét rendeznének egy kiadós razziát azokban a fészkekben, ahol a tapasztalat szerint ez az idegen áradat meg szokott ülepedni!

Mégegyszer Monsieur Bedeauxról

Dunckel Károly gépészmérnök, a Magyar Acélárúgyár vezérigazgatója a következő levelet intézte lapunk főszerkesztőjéhez:

Igen Tisztelt Barátom!

Az „Uj Magyarság" 12-ik számában „Monsieur Bedeaux" cím alatt cikk jelent meg, amely az úgynevezett „Bedeaux-rendszert-t" oly megvilágításba helyezi, amelyből a rendszer használhatóságát illetően téves következtetések vonhatók le.

Abban a hiszemben voltunk, hogy az abban foglaltakra nálunk hivatottabb személy fog válaszolni, minthogy azonban ez eddig nem történt meg, viszont nem tartanók helyesnek, ha a magyar közvélemény erről a kérdésről egyoldalu tájékoztatást kapna, tisztelettel azt kérjük, hogy alanti közlésünknek nb. lapodban helyt adni méltóztassál.

Mindenekelőtt tisztázni szeretnők azt, hogy Bedeaux a munka bérezésére nem talált fel új rendszert, hanem Taylornak a munka tudományos vizsgálatára megállapított elveit öntötte gyakorlati formába.

Túlságosan messzire vezetne, ha ezt a rendszert behatóan ismertetnénk, csak annyit óhajtunk megjegyezni, hogy ehhez hasonló bérezést ma Németországban igen sok vállalat használ, s ennek az ottani egész vasiparban kísérletképpen történő bevezetésére pedig ez év elején megjelent birodalmi rendelet intézkedik.

Ilyen, vagy hasonló, teljesítmény alapján nyugvó, jutalommal egybekötött bérrendszer nélkül többtermelés nehezen képzelhető el. Igaz, hogy a munkaadónak a munkát előzetesen kifogástalanul meg kell szervezni, a munkást megfelelően ki kell képezni s mindazon készülékkel, szerszámmal el kell őt látni, amellyel az előírt teljesítményt el is érheti.

Ott, ahol a Bedeaux-, vagy ehhez hasonló bérrendszerrel baj volt, az legtöbbször abból eredt, hogy a munka kielégítően megszervezve és a munkás kellőképpen kioktatva nem volt.

Fentieket szükségesnek tartottuk az igazság kedvéért elmondani, hangsúlyozván, Bedeaux inkább ügyes üzletember, mint tudós volt, s mint már említettük, tulajdonképpen Taylor tudományos alapelveit Gant gondolataival és Hoover veszteségvizsgálatainak eredményeivel kiegészítve ültette át a gyakorlatba.

Mindezeket nem azért óhajtjuk a nyilvánosság elé tárni, hogy Bedeaux úr becsületét megvédelmezzük, hanem azért, mert ipari életből sokan ilyen teljesítménynyilvántartáson alapuló bérrendszernek gazdasági életünkbe való bevezetését nemcsak a munkaadó és a munkás, hanem közgazdaságunk érdekében is sürgetően szükségesnek ítéljük.

Fogadd, igen tisztelt Barátom, kiváló nagyrabecsülésem kifejezését, mellyel vagyok őszinte tisztelettel készséges híved: Dunckel Károly.

Szinház, Film, Müvészet

„A garabonciás" végleges szereposztása

Az Operaház február folyamán mutatja be *Lehár* Ferenc „A garabonciás" című, háromfelvonásos regényes daljátékát. A darab szövegét a „Zigeunerliebe" című operett nyomán *Innocent-Vincze* Ernő irta. Az előadást *Rubányi* Vilmos vezényli és *Nádasdy* Kálmán rendezi. A végleges szereposztás a következő: Drághy Péter földbirtokos — *Hámory* Imre, Sárika, a leánya — *Orosz* Julia, Körösházy Ilona földbirtokosnő — *Osváth* Julia, Józsi diák — *Udvardy* Tibor, Balla János inzsellér — *Nagypál* László, Julcsa, Sárika dajkája — *Nagy* Izabella, Áron szolga — *Szabó* Miklós, Pál vén cigány — *Mally* Győző, Osztrák tisztek — *Szomolányi* János, *Reményi* Sándor, Cigánylányok — *Kováts* Jolán, *Sipos* Erzsébet, *Dósa* Mária, *Máthé* Jolán, Sellők — *Farkas* Ilona, *Kováts* Jolán és *Máthé* Jolán. Karigazgató: *Roubal* Vilmos. A nagyszabású táncrészeket *Nádasdy* Ferenc tanítja be, a díszleteket *Oláh* Gusztáv és *Fülöp* Zoltán, a jelmezeket *Márk* Tivadar tervezi.

Megkezdték az Oedipus próbáit

Előreláthatóan február 13-án mutatja be a Nemzeti Színház *Sophokles* „Oedipus király" és „Oedipus Kolonosban" című két tragédiáját. A klasszikus darabok összevonva, *Babits* Mihály fordításában kerülnek előadásra. A tragédia két nagy színpadi kép keretei között játszódik le. A nagyszabású díszleteket *Horváth* János tervei nyomán készítették el, a díszletpróbákat már meg is tartották a színpadon. Pénteken kezdték el a próbákat *Németh* Antal rendező vezetésével. A címszerepet *Kiss* Ferenc alakítja, a női főszerepet, Jocaste-t pedig *Mátray* Erzsi. Az első részben Kreont *Kovács* Károly, a követet *Ónody* Ákos, a hírnököt *Ungváry* László, a pásztort *Makláry* Zoltán, a karvezetőt *Ujlaky* László, a második részben a másik női főszerepet, Antigone-t *Lukács* Margit, Ismene-t *Márkus* Tamara, Theseust *Lehotay* Árpád játssza.

* **Evelyn Künecke a Royal-revüszínházban.** Jelentettük, hogy Evelyn Künecke, a világhírű sztepptáncosnő Budapestre érkezett. A Royal-revüszínházhoz szerződött, ahol továbbra is az „Utazás a holdba" című revü marad a műsoron, azzal a változtatással, hogy február 1-től kezdődően a műsor Evelyn Künecke táncszámaival bővül. A premieren megjelenik Eduard Künecke, az ismert német zeneszerző is, a táncosnő édesapja.

* **A francia sajtó a „Képzelt beteg" budapesti előadásáról.** A francia sajtó hasábos cikkekben méltatja Moliére „Képzelt beteg" című vígjátékának budapesti sikerét. A Le Temps így ir: A magyar főváros legnagyobb színházi sikere az évadban a „Képzelt beteg" és a „Versaillesi rögtönzés", amelyek már a közeljövőben túlhaladják századik előadásukat. A Le Journal megjegyzi, hogy Moliére egyike a legidőszerűbb színpadi szerzőknek, a Paris Soir kiemeli, hogy Budapest, a Dunamedence kulturközpontja, ismét felfedezte a legnagyobb francia vígjátékírót.

* **Matiné az Urániában.** Az elmúlt idényből sokaknak emlékezetében él a Karl Ritter professzor rendezésében készült „Stukák" című Ufa-film, amelyben a német katonafilmek kipróbált gárdája, Karl Raddatz, Albert Hehn, Hannes Stelzer, Herbert Wilk és Karl John játszik főszerepeket. A nagysikerű filmet az Uránia február 2-án, kedden délelőtt 11 órai kezdettel matiné keretében ismét előadja.

* **Balázs Árpád-emlékünnep a zeneakadémián.** A Fráter Lóránt irodalmi társaság február 14-én délután 3 órakor a zeneművészeti főiskola nagytermében Balázs Árpád-emlékhangversenyt rendez a legkiválóbb énekművészek közreműködésével. A hangverseny keretében leplezik le Balázs Árpád portréját is.

* **Talpassy Tibor: Egy éjszaka Capriban.** Egy olaszországi társasutazás eseményeinek friss és vidám kereteit használja fel Talpassy Tibor, a tehetséges fiatal iró arra, hogy bemutassa a mai magyar fiatalság életét, gondolkodását, vágyait és reményeit. A történet, bármennyire is csak a vidámság hangulatkörében marad, nem idealizál, hanem olyannak mutatja a mai idők fiatalemberét és fiatal leányát, mint amilyenek azok a valóságban. Azzal, amit elmond regénye hőseiről, sejtteti, hogy határozott kritikája van a társadalomról és főleg a pesti életről. A kritikája azonban csak finoman érvényesül, tükröt tart az olvasók elé: „ilyenek vagytok". A „Alfa" kiadásában megjelent kisregény szórakoztató olvasmány.

Kodály meggyógyult, február 6-án vezényel

Székesfővárosi zenekarunk, mint ismeretes, Kodály Zoltán 60-ik születésnapja alkalmából december 16-ra *ünnepi Kodály-estet hirdetett.* Ezt a hangversenyt annakidején az ünnepelt súlyos betegsége miatt kénytelenek voltak elhalasztani. Világhírű zeneszerzőnk betegségéből most már teljesen felépült és így az elhalasztott hangversenyt *február 6-án a zeneművészeti főiskola nagytermében megtartják.* A zenei évad kimagasló eseményének számító esten a szerző vezényletével bemutatásra kerül a nagy érdeklődéssel várt *„Concerto"*, valamint a *„Psalmus Hungaricus"*. A műsoron ezenkívül a mester első zenekari műve, a *„Nyári este"*, valamint két dala, a *„Siralmas nékem"* és *„Várj meg, madaram"* is előadásra kerül. A hangversenynek ezt a részét *Csilléry* Béla vezényli. A zsoltár magánszólamát, valamint a dalokat *Rösler* Endre szólaltatja meg, a kórusrészeket a székesfővárosi énekkar énekli.

* **Dohnányi Ernő és Zathureczky Ede székelyföldi hangversenykörútja.** Dohnányi Ernő Zathureczky Edével, a zeneművészeti főiskola tanárával székelyföldi hangversenykörútra indult. Marosvásárhelyen tartják első szonáta-estjüket, majd Csikszereda, Sepsiszentgyörgy és Székelyudvarhely következnek. A kiváló magyar művészeket a székely városokban nagy lelkesedéssel várják s hangversenyük iránt mindenütt a legnagyobb érdeklődés nyilvánul meg.

* **Hauptmann-darab Párisban.** Mint jelentik, a párisi Chaillot-színházban ünnepélyes keretek közt, új rendezésben mutatták be Gerhardt Hauptmann „Rose Bernd című színművét. A nagysikerű előadáson a párisi francia élet számos kiválósága jelent meg. A lapok érdekességként említik meg, hogy a párisi bemutatóval egyidejüen Európa egyik legkeletibb színházában, a minszki városi színházban Kusell fehérorosz költőnő fordításában mutatták be oroszul Hauptmann „Elsülyedt harang" című mesedrámáját.

* **Táncparádé a Művelődés Házában.** Marnitz Frigyes, a leleményes, ügyes hangversenyvállalkozó február 2-án a Művelődés Házában „Táncparádé" címen rendezi legközelebbi revüestjét. A műsor a ballettől a csárdásig bemutatja a tánc egész történetét, hatalmas és neves szereplőgárda közreműködésével. A névsorban többek között ott találjuk Bordy Bella, Borbíró Andrea, Déry Sári, Kelly Anna és Kelly Edith, Nápolyi Lujza, valamint Csányi László, Fülöp Sándor és Wessely Pál, valamint Szép Ilonka és Bognár Elek nevét.

Premier a Vigszinházban

Pénteken este bemutató volt a Vigszinházban: *Maurier* „A Manderley-ház asszonya" című darabja került a közönség elé. Az ujdonságban, amelyet *Hertelendy* István fordított, *Tolnay* Klári, *Szakáts* Miklós, *Sivó* Mária, *Károlyi* István, *Bihary* József, *Vértess* Lajos, *Ladomerszky* Margit, *Mihályi* Ernő és *Gonda* György játsszák a különböző szerepeket. A darabról vasárnapi lapunkban számolunk be részletesen.

* **Rádióstudiót építettek a pécsi diákok.** A pécsi ciszterci gimnázium diákjai nagy fába vágták fejszéjüket. Rádióstudiót építettek gimnáziumuk modern épületében, hangvágó berendezéssel, erősítővel, egy studió minden modern kellékével. Háromszáz saját felvételü hanglemezük van már, irattáruk, szakkönyvtáruk, adminisztrációjuk. A gimnázium tantermei, a tornaterem, a gyakorló-udvar hangszóró berendezéseit maguk építették és a studióból látják el a szükséges műsorral. Most épül a diákok kezemunkája nyomán a pécsi hadikórház rádióberendezése, mert a pécsi diákok elhatározták, hogy az ott ápolt sebesülteket a maguk studiójából is szórakoztatják majd. A rádió a pécsi ciszterci diákok studiójából helyszini közvetítést ad hallgatóinak szerdán, február 3-án délután 4 órakor Budapest I. műsorán.

* **Michel Simon új filmje.** Rövidesen „Az úszó város" címmel mutatják be Michel Simon legújabb filmjét, amelynek kedélyes szerelmi történetét bünügyi bonyodalmak élénkítik. Cselekménye a francia kereskedelmi flotta büszkeségén, a kék szalagot meghódító Normandien játszódik, amely az utasok kényelmét szolgáló berendezéseivel valóban rászolgál az úszó város elnevezésre. A francia újdonságban Michel Simon mellett Gaby Morlay és Jules Berry alakítják a főszerepeket.

* **Magyar Ferkó nótadélutánja** keretében, amelyet február 2-án a Vigadó nagytermében rendeznek, fellép Hajdu Anna, Karácsonyi Margit és Bernyik Olga, akik Gyöngyösi Gyenge Jenő megzenésített dalait éneklik. A hangversenyen egyébként a fiatal költő verseivel személyesen is fellép.

Szennik Györgyöt 200 pengőre ítélték a Parragi-ügyben

Életveszélyes fenyegetésben nem találták vétkesnek, Parragi Györgyöt felmentették a viszonvád alól

Dr. *Bérczy* Géza, a budapesti büntetőjárásbíróság elnöke ma tárgyalta azt a bűnpert, amely *Parragi* Györgynek, az egyik reggeli lap munkatársának feljelentésére indult meg könnyű testisértés és életveszélyes fenyegetés miatt *Szennik* György grafikus iparművésznövendék ellen. A tárgyaláson *Parragi* terjesztette elő a vádat. Elmondotta, hogy ez év január elején felhívta őt telefonon a Magyar Futár szerkesztőségéből *Szennik* György, azzal, hogy szeretne vele beszélni egy általa írt cikkel kapcsolatban, amely a Vigadóban megtartott irodalmi matinéról szólt. Ő meghívta, látogassa meg a szerkesztőségben. Január 4-én *Szennik* bátyjával, *Szennik* Dezsővel meg is jelent nála. Négyszemközt beszélgettek és Szennik a vigadói matinéval kapcsolatban közölte, hogy nem azért kérték el tőle a jegyét, mert az első sorban lévő helyek kegyelmes urakat illetnek meg. Ő azzal válaszolt, hogy meglepi ez a kijelentés, mert a rendezők közül hárman is ezt mondották.

— Szennik erre felhívott, hogy vonjam vissza állításomat és amikor én erre nem voltam hajlandó, rámkiabált: Hazudik! — ordította, — majd öklével arcomba sujtott. Én védekeztem. A szerkesztőségből többen segítségemre jöttek. Ekkor jelent meg a bátyja is a szobámba. Engem zsidóbérencnek neveztek *Szennikék*, majd utána eltávoztak. Hogy a kapuban mi történt, nem tudom. Kérem a vádlott grafikus megbüntetését.

Mosonyi Kálmán ügyvéd, *Szennik* védője viszonvádat emelt Parragi ellen becsületsértés címén, mert az arculütés előtt ezt mondotta volna Szenniknek: szemtelen, hazug!

— Egy szó sem igaz ebből — jegyezte meg *Parragi*.

Szennik György védekezése

Szennik György tagadta bűnösségét: Jogosan megérdemelte az úr, amit kapott, mert olyan kijelentést tett, amilyet magyar uj ágírótól nem vár az ember.

— *Ön hogyan gondolja, hogy az ilyen dolgokat pofozkodással el lehet intézni?* — kérdezte az elnök.

— *Hát ebben hibásnak érzem magam* — hangzott a válasz.

A továbbiakban arról tett vallomást, hogy ő a vigadói matinén önkéntes rendező volt. *Parragi* állandóan jegyzegetett a helyén, nem vett részt a tapsorkánban és csak később tudta meg róla, hogy melyik lap munkatársa. *Tardi-Veres* Lászlóval együtt úgy gondolták, hogy *valósínűleg jogtalanul* ül az első sorban és ezért elhatározták, hogy az előadás után megkérdezik ezt tőle. Ha nem oda szólt volna a jegye, megfizettették volna vele a különbözetet.

— Az udvarban kértük meg, — mondja — mutassa a jegyét. Erre nem volt hajlandó, ismételt kérésünkre pedig kifakadt: — Micsoda terrorizálás ez itten? Furcsa, hogy egy vendéget, aki a pénztárnál megváltotta a jegyét, így felelősségre vonnak. — Végül mégis csak megmutatta a jegyet és láttuk, hogy jogosan ült az első sorban. Ekkor bocsánatot kértünk tőle. Amikor a lapban megjelent a »*Három markos legény*« című cikke, felháborodtunk azokon a kitételeken, amelyeket — szerinte — nekünk mondott volna: »Szépen fest az önök új világa, ahol első, második és harmadik helyre osztják a nemzetet«. A szerkesztőségben folytatott beszélgetés során megcáfoltam a cikkben foglaltakat és helyreigazítást kértem. Ő erre felcsattant, rámkiáltott, hogy ne akarjam őt meghazudtolni, mert igazat írt.

— Később Parragi rámkiáltott: »Azt hiszi, hogy megijedek? Beállítanak ide testőrséggel! Ne akarjanak engem terrorizálni!« Még azt is mondta, hogy »hazug terrorista banda«. Én erre ütöttem meg.

Parragi vallomása

A bíróság ezután *Parragi* Györgyöt hallgatta ki, aki kijelentette, hogy az ellene emelt becsületsértési vádban nem érzi magát bűnösnek. Elmondta, hogy nem önszántából ült a matinén az első sorban, hanem csak azért, mert oda kapott jegyet. Nem áll, hogy nem vett részt a tetszésnyilvánításban, mert *Mécs* Lászlót és *Erdélyi* Józsefet ő is megtapsolta. Vigyázott, hogy ne keltsen feltűnést. Amikor a ruhatárban igazoltatták, csupán azt mondta, hogy »hagyjanak békében«, majd amikor kijelentették, hogy az első sort a kegyelmes urak részére tartották fenn, így válaszolt: »Szép új világ ez, amikor így kivételeznek.« Végül kölcsönösen igazolták magukat. Másnap megírta cikkét, amelyben kitért a ruhatári jelenetre is.

Fentartotta azt a vallomását, hogy cikkének tartalma megfelel a valóságnak, majd ismertette a szerkesztőségi incidens lefolyását. A járásbíróság kihallgatta *Bihari* László és *Várkonyi* Titusz hírlapírókat, akik Parragi vallomásával egyezően adták elő a történteket. A tanuk esküt tettek vallomásukra.

Parragi fentartotta vádját és a viszonvád alól felmentést kért. A bíróság *Szennik* Györgyöt 200 pengő pénzbüntetésre ítélte *könnyű testisértés* vétségéért, az *életveszélyes fenyegetés* címén emelt vád alól azonban *felmentették*. A bíróság *Parragi* Györgyöt felmentette az ellene becsületsértés címén emelt viszonvád alól. *Parragi* az ítéletet tudomásul vette. *Szennik* György fellebbezést jelentett be.

A kúria Töreky-tanácsa döntött egy fajgyalázási ügyben: ki tekintendő tisztességes nőnek?

A magyar királyi kúrián érdekes indokolású felmentő ítélet hangzott el ma egy fajgygalázási bűnperben. A legfelsőbb bíróság elsőízben foglalt állást abban a kérdésben, hogy *kit kell tisztességes nőnek tekinteni*. Az ügy előzménye az volt, hogy egy zsidó származású vádlott az utcán megismerkedett egy keresztény nővel. Rövid beszélgetés után egy szállodába mentek. A férfi ellen fajgyalázás vétsége miatt eljárás indult. A törvényszék és a tábla bűnösnek mondotta ki a vádbeli cselekményben és háromhónapi fogházra ítélte. A bejelentett semmisségi panaszok folytán az üggyel a kúria *Töreky* Géza elnöklésével tárgyaló tanácsa foglalkozott.

A legfelsőbb bíróság megsemmisítette a törvényszék és a tábla ítéletét és a vádlottat felmentette a fajgyalázás vétsége alól. *Töreky* Géza elnök az ítélet indokolásában hangsúlyozta, hogy a sértett nő az utcán ismerkedett meg a vádlottal, akit azelőtt sohasem látott. Amikor a férfi felszólította, hogy tartson vele, ezt az ajánlatot a nő nyomban elfogadta és egy szállodai szobába vonultak, ahol magukra zárták az ajtót. A fajvédelmi törvény szerint csupán tisztességes nő sérelmére követhető el a vádbeli bűncselekmény. Ezért a vádlottat fel kellett menteni, mert az eset ténybeli adatai alapján *a sértett tisztességes nőnek nem tekinthető*.

Mályusz Elemér a Magyar Luther-Társaság új elnöke

Az Evangélikusok Országos Irodalmi Egyesülése, a félszázada fennálló Magyar Luther-Társaság csütörtökön este újjáalakuló közgyűlést tartott, amelyen körfelkiáltással a kiváló történettudóst, dr. *Mályusz* Elemér budapesti egyetemi tanárt választották a társulat új elnökévé.

Palatinus Józsefet háromhónapi fogházbüntetésre ítélték

A budapesti törvényszék *Vályi-Nagy*-tanácsa Kolozsvárott folytatólagos főtárgyaláson, az úgynevezett szabadkőműves-perben kihallgatta dr. *Janovics* Jenő volt színigazgatót, *Járosy* Andor evangélikus esperest, dr. *Jancsó* Elemér tanárt és *Bagaméry* Zsombor bankigazgatót, akik annakidején *a kolozsvári Unió szabadkőműves páholy vezetői* voltak. Eskü alatt vallották, hogy egyik főmagánvádló sem volt tagja a szabadkőműves páholynak. Palatinus József, a *Magyarság* munkatarsa kijelentette, hogy ő *hajlandó bocsánatot kérni* a főmagánvádlóktól, mert tévedésből kerültek a listára. A bíróság Palatinus Józsefet *tizenkilencrendbeli* sajtó útján elkövetett *rágalmazás* vétségében mondotta ki bűnösnek, ezért *háromhónapi fogházbüntetésre* ítélte. *(MOT)*

Az erdélyi monstre kommunista perben február közepén lesz ítélet

A kolozsvári ötöstanács *Zalán* Endre táblabíró elnöklésével már három hete tárgyalja a pestvidéki törvényszék épületében *az erdélyi kommunisták bűnügyét*. A bíróság *68 vádlottat* hallgatott ki Budapesten, majd sor került a bizonyítási eljárásra. Kihallgatta tanuképpen *Kohn* Hiller volt kolozsvári ügyvédet, akit a katonai bíróság *hűtlenségért életfogytiglani fegyházra* ítélt. Több más vádlottat is kihallgatott, akik felett már szintén ítélkezett a katonai bíróság. Még mintegy 30 tanu kihallgatása van hátra.

A budapesti tárgyalás befejezése után *csaknem 600 vádlottat vonnak még felelősségre ebben az ügyben*. Ezeknek ügyében Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Szatmárnémetiben és Máramarosszigeten tart tárgyalást a kolozsvári ötöstanács.

A Budapesten tárgyalt ügyben előreláthatóan *február közepén* hirdetik ki az ítéletet.

Rákoscsabáról Törökszentmiklósra ment elsötétítés alatt nullásliszlet lopni

Elmebeteg?

Szolnok, január 29. *(A Magyarország szolnoki tudósítójának telefonjelentése.)* Törökszentmiklóson csütörtökre virradó éjszaka a pályaudvar külső vágányaira kitolt vagónok közül ismeretlen tettes hármat feltört és *négy zsák nullásliszlet* ellopott. Az állomásfőnökség feljelentést tett a csendőrségnél. Efogták *Nagy* Lajos rákoscsabai géplakatost, aki Törökszentmiklóson dolgozott és a délelőtti órákban fűnekfának *nullásliszlet kínált eladásra*. Bevallotta, hogy feltörte az ólomzárakat és úgy vitt el az elsötétítés ideje alatt négy zsák nullásliszlet. Letartóztatták és beszállították a szolnoki ügyészség fogházába. Mivel tettét elsötétítés alatt követte el, rögtönítélőbíróság elé akarták állítani, de olyan zavarosan viselkedett, hogy *elrendelték elmevizsgálását*.

Két kivégzés volt ma reggel Kassán

Kassa, január 29. Az állami ítéletvégrehajtónak pénteken a reggeli órákban *két halálos ítéletet* kellett végrehajtania Kassán.

Rusznyák Ferenc 27 éves miskolci lakos a mult év áprilisában Nyiregyháza határában fejszecsapásokkal megölte *Bogár* József 69 éves földművest és feleségét. A kegyetlen gyilkosság után kifosztotta a lakást, magával vitt 398 pengő készpénzt és különféle ruhaneműeket. A törvényszék *kétrendbeli gyilkosság és rablás* bűntettéért kötéláltali halálra ítélte.

Lakó Nagy József 25 éves kolozsvári pékségéd a mul év novemberében hat revolverlövéssel meggyilkolta kassai rokonainál tartózkodó *Rózsa* Magda 20 éves kolozsvári leányt, mert az *nem akart a felesége lenni*. A gyilkost a kassai törvényszék rögtönítélő tanácsa december 9-én halálra ítélte. Nem kapott kegyelmet. *(MTI)*

Milyen vállalkozások esnek általános forgalmiadó alá

Az általános forgalmiadóra vonatkozó egyes előírások módosításáról pénzügyminiszteri rendelet jelent meg a hivatalos lap pénteki számában. Eszerint *általános forgalmiadó alá esnek* a magánosok, egyesületek vagy közületek által fentartott *színházak, mozófényképüzemek, hangversenyi rendező vállalkozók*, jegyárusító irodák, mutatványosok, cirkuszosok és hasonló szórakozató vállalatok; magánosok, egyesületek vagy közületek által fentartott *kaszinók, egyletek, klubok*, játéktermek belépődíjai, idetértve a bálok, táncestélyek, teadélutánok belépődíjait is, valamint a kártya- és egyéb játékpénzekből (pinkapénzekből), ruhatári díjakból származó bevételei. Ugyancsak általános forgalmiadó alá esnek az *árumintavásárok* és egyéb kiállítások belépődíjai, jég-, tenisz-, golf-, póló-, lovaglópályák használatáért szedett díjak; a hivatásos versenyző részvételével tartott *ökölvívó- és birkózóversenyek* vagy bemutatók belépődíjai. *Egyesületek, kaszinók tagsági díjai, állami vagy községi múzeumok, képtárak és hasonló intézmények belépő- és ruhatári díjai nem minősíthetők adóköteles kereseti tevékenység körében elért bevételeknek.*

Mentesek az általános forgalmiadó alól: a vallás- és közoktatásügyi miniszter által jóváhagyott alapszabályokkal rendelkező *sportegyesületek és sportszövetségek rendezésében lebonyolításra kerülő labdarúgó-mérkőzések ökölvívó- és birkózóversenyek*, valamint bármilyen sportegyesület, illetőleg sportszövetség által rendezett egyéb verseny vagy bemutató mérkőzés belépődíjai.

A gyerekek és az öregek jussanak zsemlyéhez

Kaptuk a következő levelet:

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

A zsemlyeellátással kapcsolatban felhívom a közellátás figyelmét a legegyszerűbb és legigazságosabb adagolási módra: *mindenki, aki tejjegyet kapott, oda, ahol a tejet vásárolja, jusson hozzá zsemlyéhez is.* Ez lenne az igazságos elosztás. Sem mi, sem a gyerekek nem állhatunk órákig sorba, hogy esetleg hozzájussunk a zsemlyéhez, holott még javítva sem bírjuk el a mostani kenyeret. Betegségünk súlyosbodik és családunk munkabírása, az agrodalom és az ápolás fokozódásának arányban csökken. Ugyanakkor ráérő egészségesek négyöt péknél is sorbaállnak és gyűjtik a — *prézlinekvalót.* *A írás.*

HIREK

Mutassuk meg, hogy összetartásban milyen erős a magyar! Harcoljunk minden fillérrel. Országos gyüjtés a honvéd-családokért február 7-ig.

— »KARAKTEROLÓGIA ÉS KIFEJEZÉS« címmel a Magyar Pszichológiai Társaságban gróf *Révay* József február 1-én, hétfőn este ½7 órakor az elme- és idegkórtani klinika (VIII., Balassa-út 6.) előadótermében előadást tart.

— **44.9 MILLIÓ MÁRKA** folyt be a téli segélyakció javára a január 10-i vasárnapi gyüjtésben Berlinben. Az eredmény 29 százalékkal nagyobb, mint a mult évben.

— **SZABADKÁN** több mint 50.000 pengő gyült össze a hadbavonultak hozzátartozóinak támogatására. A gyüjtést a szabadkai társadalmi egyesületek végzik. *(MTI)*

— **KANADÁBAN LESZÁLLITOTTÁK** a szeszesitalok alkoholtartalmát, mert a háború óta mértéktelenné növekedett a fogyasztás. A sörnél 10, a bornál 20, a pálinkaféléknél 30 százalékot jelent az alkohol csökkentése. *(NST)*

— **A SZELVIHAR TÖRÖKORSZÁGBAN** tovább tart és továbbra is lehetetlenné teszi a hajóközlekedést. A 350 tonnás Suero motoros vitorlás elsüllyedt. A hajó legénységét megmentették. *(MTI)*

— **A BOLGÁR EGYETEMI HALLGATÓK** külföldi tanulmányairól rendeletet adtak ki, amelynek értelmében bolgár diákok a jövőben csak magyar, német, olasz, horvát és szlovák egyetemeket látogathatnak.

— **HÁZASSÁG.** *György* Máriát eljegyezte *Bársony* Béla. (Minden külön értesítés helyett.)

— **REVOLVERES MERÉNYLETET** követtek el egy belga ujságíró ellen Brüsszelben. A tettes közvetlen közelből három lövést adott le Fonsny, a Soir című lap belpolitikai munkatársa ellen, majd elmenekült. Az áldozat állapota súlyos. *(MTI)*

— **AZ UNGVÁRI AGGLEGÉNYEK KIHÁZASÍTANAK** egy szegény leányt. Farsang utolsó napjára mulatságot terveznek és a bevételt kelengyére fordítják. A szegény leány kiválasztására a polgármestert kérik fel.

— **AZONNAL MEGHALT** *Leitner* Imre 16 éves magántisztviselő, aki Kispesten, Holbesz-utcai lakásán revolverrel fejbelőtte magát.

— **3060 PENGŐS ADOMÁNY** érkezett egy ismeretlentől a sárospataki egészségvédelmi fiókszövetség számára. Az ismeretlen ajándékozó adománya nagy örömet keltett Sárospatakon.

— **FŐZÉSI GONDJAIT MEGOSZTJUK,** a gáz takarékos használatának ismertetésén kívül időszerű ételek készítését is bemutatjuk a Gázművek VI., Vilmos császár-út 3. szám alatti bemutatótermében minden kedden és pénteken délután ½5 órakor. Belépődíj nincs, ruhatár, kóstoló díjtalan.

— **LEÉGETT EGY UJSÁGPALOTA** La Pazban. A Razon című nagy boliviai lap hatamas épülete teljesen elpusztult. *(MTI)*

— **A BRAZILIAI MATRÓZOKNAK MEGTILTOTTÁK** a borotválkozást. Akik hajviseletüket vagy szakállukat akarják megváltoztatni, illetve borotváltatni, azoknak személyazonosságuk igazolása végett újra kell jelentkezni. *(NST)*

— **A KÁBÍTÓSZERKÖZPONT** Mexikóba költözött, mert a japánok az egész távolkeleti kábítószerkereskedelmet felgöngyölítették. A kábítószeresempészek az északmexikói tartományokban nagy területen termelnek mákot. *(NST)*

— **VÉRES BÚCSÚ** volt Vértes községben. *Végvári* János 18 éves legényt, aki egy ittas társaságba keveredett, disznóölőkéssel hátbaszúrták. A penge megsértette a szívburkot és Végvári a debreceni klinikán meghalt.

— **MEGFAGYOTT A SZOBÁJÁBAN** *Törő* Istvánné 60 éves debreceni alkalmi munkásnő. Szívgörcsök következtében elvesztette eszméletét és csak harmadnapra találtak rá holttestére.

— **FURKÓSBOTTAL FEJBEVERTÉK** *Csurka* József legényt a kemecsei állomáson. Csurka az ütések következtében nagyfokú idegbajt kapott. Állapota súlyos. Az éjszakai támadót a csendőrség keresi.

— **A BSE TÁRSADALMI SZAKOSZTÁLYA** február 1-én, hétfőn 6 órai kezdettel a Fővárosi Kaszinó összes termeiben estélyt tendez, amelynek tiszta jövedelme a Vöröskereszt céljait szolgálja. Meghivóigénylés: VII., Madách Imre-tér 2. Telefon: 423-387.

SZINHÁZ és FILM

Nagy siker volt
A MANDERLEY-HÁZ
mai főpróbája

A *Vigszinház* ma délelőtt féltizenegyórai kezdéssel házi főbróbát tartott Daphne du *Maurier A Manderley-ház asszonya* című ujdonságából, melyet *Hevelendy* István fordított és dolgozott át magyarra.

A regényt annakidején az egész világ élénk érdeklődéssel olvasta, a magyar közönség is szokatlanul nagy mennyiségben vásárolta a különleges, egyéni mondanivalókkal tele du Maurier-könyvet, mely Amerikában *besiseller volt.*

A *Vigszinház* a mai házi főpróbán olyan színházi eseményt produkált, mely még a *Vigszinház* történetében is párját ritkítja. A főpróba közönségének egyöntetű véleménye szerint mind a kiállítás, mind a színészi játék magasan kiemelkedik még a legigényesebb színpadi teljesítmények közül is. Ehhez járul még a darab meséjének érdekessége. *Tolnay* Klári a címszereplő, mellette *Szakáts* Miklós, a kolozsvári *Nemzeti Színház* tagja, *Mihályi* Ernő, *Sivó* Mária, *Vértess* Lajos, *Bihary* József, *Károlyi* István, *Boray* Lajos, *Gonda* György, *Berky* József és *Hidassy* Sándor játssza a főszerepeket. A darabot *Horváth* Árpád rendezte. díszleteit *Neogrády* Miklós tervezte. A darab bemutatója ma este lesz.

Künnecke a tánccsoda
a Royal Revűszínházban

A *Royal Revűszínház* nagysikerű *Utazás a holdba* című káprázatos revűjének új műsorszáma lesz: február 1-ére leszerződtették Evelyne *Künnecket* a híres sztepp-táncosnőt, aki *Heinemann* Sándor és a 16 tagú dzsesszenekar előtt azokat a táncokat mutatja be, amelyekkel *Amerikában* is óriási sikert aratott. Az új szám premierjén megjelenik Eduard *Künneke,* az ismert német zeneszerző is, a tánccsoda édesapja. A *Royal* szerződtette a dánok »*Gladys and Kusserow*«-ját, a táncolimpiászon első dijat nyert *Juanita és Angelo* kettőst. Klasszikus és mondén táncos mutatnak be. Szerepel az artista műsorban a két *Billars* pártertornász és a *Duo Drumar* néven ismert kacagtató zsonglőr-pár.

Dohnányi és Zathureczky Erdélyben

Dohnányi Ernő és *Zathureczky* Ede erdélyi hangversenykörútra indult. A művészek első szonátaestjüket Marosvásárhelyen tartják, majd Csikszerdán, Sepsiszentgyörgyön, Székelyudvarhelyen lépnek fel. A nagy erdélyi városokban mindenütt óriási érdeklődés nyilvánul meg a magyar zongora és hegedű mestereinek szereplése iránt.

Premier a Komédiában

A *Komédia Orfeum* február 1-én tartja *Csecsebecse* című új műsorának premierjét, amelyen *Türk* Berta, *Feleki* Kamill, *Barna* Anci, *Misoga* László a négy főszereplő. A bohózatos zenés revűt *Halász* Rudolf és *Cserháti* Lajos irta.

Bajor Gizi
február második felében utazik Németországba

Hire kelt, hogy *Bajor* Gizi február elején *Németországba* utazik. Mint ma a *Nemzeti Színház* igazgatóságától értesültünk, *Bajor* Gizi csak február közepén vagy a hó végén utazik ki, mert febráru 1-én *A Bolond Asvaynő* címszerepét játssza a *Nemzeti Színházban* és ezt a szerepet még több alkalommal is eljátssza február hónap folyamán.

Szinyei Merse kultuszminiszter meglátogatta az Oktatófilm Kirendeltséget

Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter január 27-én délután megtekintette a közoktatásügyi minisztérium Csepreghy-utcai állami Oktatófilm Kirendeltséget. A miniszter dr. *Lőrinczy* Szabolcs miniszteri tanácsos kíséretében érkezett és az oktatófilmüzemben majdnem két órát töltött el. A minisztert *Geszti* Lajos igazgató fogadta.

A miniszter az üzem minden ága iránt, főleg a film pedagógiai értéke, felhasználása és minden iskolai probléma iránt melegen érdeklődött és a 320, minden iskolai tárgyra kiterjedő oktatófilm közül megtekintett néhányat.

Az igazgató megmutatta a miniszternek az Oktatófilm Kirendeltség egész üzemmenetét és berendezését. Ez a gyorsan fejlődő és pedagógiai szempontból nagyjelentőségű intézmény naponként 180—220 filmcsomagot küld szét az egész országnak. Naponként 15—20 ezer tanuló részesül filmes szemléltetésben. A hatalmas keskenyfilmtáron az Oktatófilm Kirendeltség kb. 320 filmjének 10.000 másolata van. Ez hatalmas könyvtár, de filmekből.

A miniszter távozásakor elismerését fejezte ki az igazgatónak és a végzett hatalmas munkához további sikert kívánt.

A »Magyarországi Tanitók Eötvös-Alapja« báró Eötvös József halálának évfordulóján, február 2-án délelőtt 11 órakor a Tudományos Akadémia üléstermében emlékünnepet rendez.

Faragó György zongoraestje

Faragó György sokoldalú zenész, aki már műsorát is változatosan állítja össze, nagyszerű technikájú *zongoraművész,* ezenfelül *karmester,* máskoré mint *zeneszerző* lép a hangversenydobogóra. Ne próbáljunk azonban e sokoldalúságból se kedvező, se kedvezőtlen következtetéseket levonni. Állapítsuk meg, hogy *Faragó* György legjobb a francia szerzők előadásában. Könnyed, finom előadásmódjának *Rameau, Couperin, Lully,* a régiek és *Debussy,* a modern franciák, felelnek meg a legjobban. A műsor kétségtelenül legszebben előadott száma a nemesen, megfogalmazott, üdén hangzó *Feux d'Artifice* volt. Ebbe *Faragó* nagyszerű virtuóz technikáján kívül mondanivalót is adott. *Schumann Toccatá*-jában talán inkább csak technikai készségét éreztük, *Brahms Händel variációiban* fortisszimóit túlhevesnek találtuk. *Faragó saját szerzeményű szonátája* modern törekvéseket, szolid technikai tudást árul el.

Bordy Bella
Nagyváradon és Szabadkán

Bordy Bella, *Operaházunk* kiváló primabalerinája február 13-án és 14-én *Nagyváradon* lép fel a honvédek javára rendezendő esten. Február 20-án *Szabadkára* utazik, ahol ugyancsak a Főméltóságú Asszony mozgalma javára táncolja el néhány klasszikus és magyar táncát.

Lengyel vándorszínház működése

A főkormányzóságban 1942 augusztusában létesített lengyel vándorszínnáz először a krakói kerületben vendégszerepelt, majd a lublini kerületben lépett fel, az újévben pedig Varsóban és Lembergben folytatta működését.

A »Színészegyesület Színészképző Iskolája« február 2-án délelőtt ½11 órakor tartja nyilvános vizsgaelőadását az Andrássy-színházban. Színre kerül Goldoni »A jótékony zsémbes« és Móricz Zsigmond »Mint a mezőnek virágai« című darabja. Az előadási Abonyi Tivadar tanár rendezi.

*

Nemsokára bemutatják az Éjszaka leánya című filmet, melynek hősnője (Muráti Lili) egy alvilágba züllött nő, akit egy festő lakásán betörésen csípnek rajta. A betörést felfedező ideggyógyász felismeri a lányban a jobb életre való elhivatottságot, magához veszi, hipnotizálja, mire a lány ott folytatja az életét, ahol abbahagyta, mikor előkelő szülei házából megszökött. Bán Frigyes rendezte az érdekes filmet, melynek Ajtay, Perényi, Rácz Vali a többi főszereplője.

*

Clementis Klára január 31-én a szentimrevárosi katolikus egyházközség magyar estjén zongoraszámokkal szerepel. Alszeghy Zsolt ünnepi előadást tart, Molnár Imre régi verseket mond, Bágyoni Géza énekel. Topolánszky Jenő zongorán kisér.

*

A Családunk szégyene című új magyar filmburleszk megdöntötte az egyszer egyet, mert két sztár három főszerepet játszik benne. Turay az egyik sztár, Goll Bea a másik, az utóbbi kettős szerepben lép fel a sok humoros helyzetben bővelkedő filmujdonságban, melynek többi szerepét Vaszary Piri, Hajmássy Miklós, vitéz Benkő Gyula, Mály Gerő, Halmay Tibor játssza. A pompás film alapötletét báró Podmaniczky Félix, kiváló filmrendezőnk adta Babay Józsefnek, aki a forgatókönyvet megirta.

Lengyel vándorszínház működése

A főkormányzóságban 1942 augusztusában létesített lengyel vándorszínnáz először a krakói kerületben vendégszerepelt, majd a lublini kerületben lépett fel, az újévben pedig Varsóban és Lembergben folytatta működését.

Színházak műsora

OPERA: Álarcosbál (F., 6). — **NEMZETI:** Hatalom (VI., 8). — **KAMARA:** Bolero (½7). — **MŰVELŐDÉS HÁZA:** A kassai polgárok (a Nemzeti vendégjátéka. D., ½7). — **VIG:** A Manderley-ház asszonya (½7). — **PESTI:** Méreg (½7). — **UJ MAGYAR:** Páris (½7). — **MADÁCH:** Képzelt beteg (½7). — **ANDRÁSSY:** Egy nap a világ (½7). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Mária főhadnagy (6). — **VIDÁM SZINHÁZ:** Patyolatkisasszony (½7). — **BÁBSZINJÁTÉK:** D. u.: A rókacsinálta király; este: Az ember nincsen fából (½4, ½7). — **ROYAL REVŰ:** Utazás a holdba (½7). — **KAMARA VARIETÉ:** Legyünk őszinték (½7). — **KOMEDIA:** Szerencsemalac (½7). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Dorozsmai szélmalom (3/45, ½8). — **JÓZSEFVÁROSI:** Ártatlan vagyok (3/45, ½8). — **KISFALUDY:** Ördöglovas (3/45, ½8).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADRIA-ADMIRAL (353—707): **Kadétszerelem.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Tavaszi szonáta.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/42: V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Tavaszi szonáta.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Pompei végnapjai.** — **ATRIUM** (154—024): **Emberek a havason.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **BARI-ANG-BROADWAY** (422—722): Prolongálva! Bécsi vér. (1/22 1/24 1/26 1/28.) — **BAROSS-BODOGRAF** (149—510): **Kadétszerelem.** (3 5 7: V Ü 11 1 3 1/25 5 3/27 7.) — **BELVÁROSI** (384—563): **Kadétszerelem.** (1/24 1/25 1/26 1/27 1/28: V Ü 1/22 1/23-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kináról. Magyar. Ufa. Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **BETHLEN-HOLLYWOOD** (225—005): **Halálos csók.** (1/44 1/46 1/48: Sz V Ü 1/42-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Hurrá, apa lettem.** — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/22-kor is.) Vasárn. d. e. 11 órakor: **Trenk, a pandur.** — **CAPITOL** (134—337): Második hétre prolongálva! **Szakítani nehéz dolog.** (1/22 3 5 7: V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—983, 339—584): **Bajtársak.** (3 5 1/48: V Ü 1 órakor is.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Halálos csók.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/2-kor is.) Vasárn. d. e. 11-kor: **Varjú a toronyórán.** — **DAMJANICH** (425—641): **Szücs Mara házassága.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **DEÁK-DÉCSI** (121—343, 125—952): **Katyi.** (1/22 1/24 1/26 1/28.) — **DUNA-LLOYD** (111—994): **A sors beleszól.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/42-kor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—401): Harmadik hétre prolongálva! **A csata** (11 1/42 1/24 1/26 1/28.) — **FORUM** (189—707): **Láthatatlan bilincs.** (3/44 1/26 1/28: V Ü 11-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Hétmérföldes léptekkel Németországon keresztül** (kultúrfilm). **Rajzos híradó Kináról. Magyar. Ufa. Luce és külön híradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Kadétszerelem.** (1/44 1/46 1/48: szombat, vasár- és ünnepnap 1/22-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **A falu rossza.** — **KAMARA** (423—901): Hatodik hétre prolongálva! **Férfihűség.** (11 1/42 1/24 1/26 1/28.) — **KORZÓ** (182—818): **Bengázi.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 11-kor is.) — **KULTÚR** (188—120): **Tavaszi szonáta.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 1/42-kor is.) — **MESEVÁR-ELIT** (114—502): Második hétre prolongálva! **Lidércfény.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/2-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL)** **APOLLÓ** (222—002): Második hétre prolongálva! **Emberek a havason.** (3 5 7: Sz 1-kor: V Ü 11 és 1-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Kadétszerelem.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/42-kor: V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **OMNIA** (130—125): Prolongálva! **Vörös vihar.** (1/24 1/26 1/28: Sz 1/22-kor: V Ü 11 és 1/22-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Csákó és kalap.** (1/44 1/46 1/48: V Ü 1/22-kor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Rózsafabot.** — **PATRIA** (145—673): **Üzenet a Volgapartról.** (10—1-ig folyt. 1/24 1/26 1/28.) — **PEST-PALACE** (221—222): **Négylovas hintó.** (11 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **PETŐFI-ODEON** (423—478): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: V Ü 1/22-kor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Egy csók és más semmi.** — **RADIUS** (122—098, 120—564): Harmadik hétre prolongálva! **A hegyek lánya.** (1/44 1/46 1/48: Sz 1/22 1/44 1/46 1/48: V Ü 11 1/44 1/46 1/48.) — **RÁKÓCZI-PHÖNIX** (426—326): **Kadétszerelem.** (11 1 3 5 1/48.) — **SCALA** (114—411): Negyedik hétre prolongálva! **Egy szív megáll.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/42-kor is.) — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): **Az 5-ös számú őrház.** (11 1/22 1/24 1/26 1/28.) — **SZITTYA-CITY** (111—140): **Emberek a havason.** (1/24 1/26 1/28: Sz V Ü 1/22-kor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Kadétszerelem.** (1/24 1/26 1/28: Sz 1/42-kor: V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **TOLDI-RIALTÓ** (224—443): **Zoro és Huru, a két örömapa.** (10 3/412 1/22 1/24 1/26 1/28: V Ü 11 1 3 5 1/48.) — **TURÁN** (120—003): **Zoro és Huru, a két örömapa.** (11 1/42 1/44 1/46 1/48.) — **ÚJBUDA-SIMPLON** (268—999): **Halálos csók.** (1/24 1/26 1/23: V Ü 11 és 1/22-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): **A hegyek lánya.** (3 5 1/48: V Ü 1-kor is.)

és plakátjait csinálta, elolvasta Parragi tudósításának rájuk vonatkozó részét *s mint gyáva nyul elhatározta, hogy személyesen kér elégtételt* és helyreigazítást *Parragitól*. Nem is szólt rendezőtársainak, bátyját vette csupán maga mellé kísérőnek, kikötötte azonban, hogy ő várjon rá, egyedül akart bemenni Parragihoz. Hogy milyen mértékben készülhetett „orvtámadásra", azt bizonyítja egyebek közt — ezt Parragi is beismeri —, *hogy előzőleg feltelefonált és bejelentette jövetelét*. Mi történt aztán, mikor péntek délben Parraginál Szennik György megjelent és rektifikációt kért? Rakjuk egymás mellé a baloldali sajtó szenzációsan feltálalt közleményeit a „merényletről", „orvtámadásról", „terrorizálásról". Az első délutáni lap szerint, amely a támadás részleteit hozta, a „támadók" *négyen* voltak, mindjárt utána már csak *két* támadóról irtak. „A Mosonyi-utcai rendőrkapitányságról riadóautón egy szakasz rendőr érkezett, olvassuk egy harmadik lapban. Igazoltatták az erőszakos látogatókat: *Szennik* Györgyöt, aki az egyik képes hetilap munkatársa és *két* társát, majd *mindkettőjüket* az utcán várakozó másik *két* társukkal együtt bekísérték a főkapitányság politikai nyomozó osztályára." Eszerint tehát a *tettesek* öten voltak és Szennik Györgyöt nem állitották elő. Ismét mások azt irták, hogy csak *Szennik* Györgyöt állitották elő, „társának sikerült elmenekülnie a tumultusban". Van olyan tudósitás is, amely azt mondja, hogy *ketten* pofozták Parragit, mások szerint viszont csak *Szennik* egyedül.

Azon sem tudunk eligazodni aztán a Magyar Nemzethez oly közelálló sajtótudósításokból, hogy mi történt például a szerkesztőségi kapunál. A Népszava szerint *„a portás idejében lezárta a kapukat"*. Lendvai Nomád éppen ellenkezőleg, arról panaszkodik, hogy *„a kaput nem sikerült jókor lezárni"*. A Kis Ujság azt irja: „A merénylőnek sikerült egérutat nyernie, lerohant a kapuhoz és kifutott az utcára". A Népszava azt mondja, hogy a támadók *valósággal legurultak* a lépcsőkről. Az esti Magyarország szerint *„miközben a portás rendőrért járt, a két fiatalember elhagyta az ujságépületet*. Néhány perccel utóbb azonban *mind a ketten visszatértek*". A Mai Nap igy tudósit: „Szennik nekiugrott a portásnak s *kicsavarta gumibotját* a kezéből, a másik támadó pedig *tört rántott elő*, a portás mellének fogta, leszúrással fenyegette az esetre, ha segitségért kiabál. Ezután belökték a *portást a kapu alá* és rohanni kezdtek a Terézkörúton az Andrássy-út felé.

*

A sok zavaros és ellentmondó leirással szemben, melyekből egyáltalán nem lehet kibogozni a Szennik—Parragi incidens tényállását, mégis csak érdemes elolvasni azt a nyilatkozatot is, amelyet Szennik György adott át több jobboldali lapnak:

„1. Senki sem kért rá, sem egyesület, sem párt, sem az est rendezősége, sem magánosok, hogy Parragi szerkesztő urat felkeressem. Egyedül és *kizárólag azért mentünk fel bátyámmal a Magyar Nemzet szerkesztőségébe*, hogy Parragi szerkesztő úrtól elégtételt kérjek azokért a szemen-szedett valótlanságokért, amelyeket a vigadói est három rendezőjéről irt, akik az est folyamán tőle a jegyet elkérték. *A három rendező egyike én voltam s miután az első sorban, ahol ő ült, valóban meghivottaknak volt fenntartva hely, én kértem tőle a jegyet*. Parragi cikkében azt adta szánkba, hogy mi az első sort *„kegyelmes uraknak"* és más *„előkelőségeknek"* tartottuk fenn. Amire ő, saját előadása szerint, azt jegyezte volna meg: *„Szépen fest a maguk új világa, ahol megint első, második és harmadik és állóhelyre, karzatra osztják fel a nemzetet"*. Azt állította rólunk, hogy elszégyeltük magunkat, feladtuk a kabátját. Miután az egész leirásból, amely minket végeredményben *gyáva terroristáknak tüntet fel*, őt viszont egy hősnek, egyetlen szó sem fedi a valóságot, fölmentem a Magyar Nemzet szerkesztőségébe, *hogy helyreigazitást kérjek tőle*. Egyedül mentem be szobájába. Parragi a helyreigazitást mindjárt kereken megtagadta, sőt ő használt hazugságai után fölényes és *sértő hangot, egyebek közt terroristáknak címzett minket, s azt állitotta, hogy mi meghazudtoljuk őt. Természetes, hogy ezekután elöntött engem az indulat*.

2. Valótlan az, hogy mikor inzultus közben minden oldalról rámtámadtak, a szerkesztőségben, elfutottam volna. Valótlan az, *hogy bátyám* a dulakodásban egyáltalán résztvett volna és *kést használt volna*. Ő egyszerűen felkérésemre elkisért engem, *künnt várt reám*. Csak a dulakodás után jött be, felszólitani engem, hogy jöjjek. Ellenben valóság az, hogy a kapuban *a portás gumibottal támadt rám*, én azt tőle elvettem s a rendőrnek átadtam.

3. Valótlan a baloldali lapoknak az ilyenkor szokásos állitása, hogy nekem nincs is bejelentett lakásom, hanem a szerkesztőségekben éjszakázom. Rendőrségnél bejelentett albérleti lakásom van a Hunyadi János-úton."

Nem a mi feladatunk eldönteni, hogy Parraginak és a baloldali lapoknak különböző, egymástól sokszor nagyon különböző tényleirásai és a Szennik György tényállitásai között hol van az igazság. A teljesség kedvéért csak azt tesszük az egészhez hozzá, hogy miközben liberálisék, Nomáddal az élükön, fegyveres terrorfiúkról, leterrorizálásról, merényletről firkáltak, maga Nomád nyilván egy kis spriccerködös hangulatban, egy hadiüzemben elkövetett rablásról elmélkedett, texasi, arizonai, vagy balkáni állapotokról szörnyülködött, a tizennyolcas forradalmármatrózok szellemét idézte és a nemzeti sajtó terrorisztikus üldözése ellen emelte fel szavát, ünnepi páthosszal, egy másik, zsidók által igen kedvelt lapban, a rendőri sajtóiroda felvilágositásai alapján a következőket irták:

„A rendőri vizsgálat során megállapitották, hogy magánosok ellen elkövetett erőszak bűntette nem forog fenn, csupán tettleges becsületsértésről van szó és igy az előállitottat kihallgatása után a főkapitányság politikai osztályáról elengedték."

*

Egyébként Nomád cikke végén szinte nemzeti hősként ünnepli a Globusz-nyomda alkalmazottait, akik a támadót *halálra keresték*. Le is vonja mindjárt a tanulságot, hogy a Szennik Györgyöt halálra *kereső népnek ma is különb erkölcsi érzéke van és ha arra kerül a sor: „villámgyorsan dönt és mellettünk dönt, mi mögöttünk áll"*.

Miután közben a Globusz-nyomda több keresztény alkalmazottja levelet intézett hozzánk és abban közölte, *hogy ők nem számitanak bele a Lendvai által olyan ünnepélyesen emlegetett harcias népbe*, meg kell kérdeznünk Nomádtól: *kikből állt hát a Szennik ügyben villámgyorsan döntő nép, amely a merénylőt mindjárt halálra akarta keresni?* Tagja volt-e ennek a globuszi népnek *Szász úr, Ladányi úr, Erdélyi úr, Sebők úr, Tolnai Ödön úr, Laufer úr, Reich úr, Schlesinger kisasszony, Szemere úr, Rosenfeldné, Erdélyiné nagyságos asszony, Svéd úr, Selmeci úr, Klein úr, Glancz úr, vagy Szántó úr, akik köztudomás szerint mind a Globusz-nyomda alkalmazottai?* Mert ha a tiszta ária-nyomdászok nem azonositják magukat a Lendvai által olyan hangiasnak, hősnek, elszántnak rajzolt, bosszúszomjas, vérivó isteni néppel, akkor nyilván a fennt emlitett urak azok, akikre Lendvai-Nomád, mint *a népitélet végrehajtásra kész isteni plebsre utal?*

VITÉZ KÁRÁSZ JÓZSEF.

FILOZOFIAI NEGYEDORA

Egy nagy katona a parancsadásról, visszavonulásról és a végső döntésről

Vitéz Rátz Jenő ezelőtt huszonkét esztendővel, még mint fiatal, vezérkari alezredes előadássorozatot tartott a Hadiakadémián a marnei csata tanulságairól, amely 1921-ben könyv alakban is megjelent. A háború és a politika viszonya, az erkölcsi erők szerepe a háborúk eldöntésében, a parancs lélektana, a modern tekintélyi és vezetési elv, a visszavonulás, mind olyan mély és meglepő megvilágitást kapnak itt a nagy katona megfogalmazásában, mintha nem is huszonkét évvel ezelőtt az első világháború után, hanem a ma izgalmas nagy eseményei között formálták volna meg őket:

„Ne tévesszen meg minket a világháború lefolyása és vége. A vég szomorú képe a központi hatalmak rovására csak úgy volt lehetséges, hogy számbeli kisebbségükhöz *a szellemi erők lesorvadása* járult. A számbeli fölény csak akkor érvényesült brutális erőszakával, *amikor a mérgező propaganda az erkölcsi és szellemi szinvonalat már lesüllyesztette*. Addig semmiféle többség nem tudta megakadályozni a fényes győzelmek sorozatát."

*

„Ne felejtsük el, a háború nem más, mint a politikának erőszakkal való érvényesitése, vagyis a háború a politika egyik válfaja: amelynek a hadsereg a fegyvere. Modern állam tehát nem nélkülözheti a legszorosabb, egymást kiegészitő és egymással szemben egyenértékü és határozó képességü közös munkát a katona és politikus között."

*

„Az erkölcsi és szellemi erők kicsiszolása a hadseregben többet jelent minden anyagi és számbeli túlsúlynál. *Az erkölcsi és szellemi erők túlsúlya mindent kiegyenlithet a háborúban."*

A jelszavak és az igazi döntés

„A világháború azt mutatta: a végcél tényleg az ellenséges országgal való teljes leszámolás, a kereskedelem, ipar és az ellenség egész állami életének letörése. Ezt a végcélt azonban sokkal könnyebben érjük el, *ha az ellenfél élő fegyvereivel gyorsabban és alaposabban elbánunk."*

*

„A háború végcélja az ellenség politikai akaratának leküzdése. Az ellenség politikai akaratának leküzdéséről azonban legtöbb esetben szó sem lehet addig, mig annak élő fegyvereit le nem küzdöttük."

*

„Bármilyen kényelmes dolog is egy-egy háború sorsát, az előző háborúk sorsával vont párhuzamokkal elintézni, ez épp olyan veszélyes, mint a hadászatban a jelszavak használata és az utánzás. Gondolkozásbeli lustaságunkat és tehetelenségünket takarjuk csak vele legtöbbször."

A parancs lélektanáról

„Sem az erősen túlemelkedő egyoldalú szellem, vagy tudás, sem az egyoldalú erény vagy egyéni bátorság maga *nem adja meg mindig a tekintélyt*. Ezt csak az összegyéniségből merített és az alárendeltekből kisugárzó bizalom képes biztositani. Boldog az az állam, amelynek vezető emberei ezzel a tulajdonsággal birnak."

*

„Szó sem fér hozzá: az egyes ember, mint vezető, helyes emberismerettel éppen olyan jót választhat, mint amennyire a közvélemény tévedhet."

„A helyes parancsadás olyan magas vezéri tulajdonság, amelynek, mint ösztönnek, az emberrel együtt kell születnie."

*

„Minél kényesebb a hadászati helyzet vagy minél jobban eltér az ujonnan kitüzött cél a régitől, annál pontosabbnak, részletesebbnek, határozottabbnak kell lennie az uj parancsnak."

*

„A legjobbak is csak akkor tudnak engedelmeskedni, ha a parancs határozott, világos és főként a valóságban is végrehajtható."

*

„A szeretet és ragaszkodás, melyet a vezető énje teljes latbavetésével ad katonáiak, nagyobb tettekre képesiti az alárendelteket, mint a legerősebb eszközökkel fenntartott tekintély és fegyelem."

*

„Az alvezérnek éppenolyan kevéssé szabad a fővezér parancsainak végrehajtását megtagadni, vagy azokon puszta feltevések, vagy előitéletek alapján a megengedett mértéken túl változtatni, mint a fővezérnek, az alvezér részletintézkedéseibe puszta előitéletből beleavatkozni, mig azok az adott parancs értelmének megfelelnek."

*

„Az alparancsnokok tétovázó vezetése a főparancsnok vezetésének visszasugárzása."

*

„A parancs akaratátvitel, akaratunkat teljesen ki kell fejeznie."

*

„Parancsadásnak csak az a módja helyes, amely szuggesztiv hatásánál fogva kezdeményezést biztosit az ellenséggel szemben. Nem jó parancs az, amely tisztázatlan viszonyok között kezdeményezés helyett tétlenségre, a helyzet tisztázásának bevárására kényszerit. Csak az idegen befolyástól mentesitett saját akarat adhat a parancsnak átlátszó tisztaságot, keménységet."

„A végrehajtó személyek terveinek, felfogásának, jellemének és gondolkodásának ismerete lényegesen befolyásolja a jó parancs hangját és részletességét. Másképpen kell parancsolni az önálló, tevékeny és jófelfogású alárendeltnek, mint ugyanazon helyzetben lassú felfogású, tapogatódzó, kevésbé erélyes alárendeltnek."

Ezt Rommel méltatói is elmondhatnák:

„A visszavonulás aprózásával időt, csapatenergiát, csapatbizalmat veszitünk és az ellenséges kényszert továbbra is hatásosnak engedjük."

*

„Az egyhuzamban való visszavonulás sokszor az ellenség akaratától való megszabadulást jelenti."

*

„A vezetők befolyása nemcsak attól függ, hogy képes-e tartalékokkal, új embertömegekkel befolyásolni a harcot. A fölényes vezetés már *pusztán mozdulatok elrendelésével és a tervek nagyságával nagy hatást tesz a seregekre."*

*

„Minden *nem* taktikai célból visszatartott tartalék elkésve fog a siker kiaknázásához megérkezni."

*

„Megszokott kötelékben, megszokott parancsnok alatt küzdeni súlyos viszonyok közt is biztonságot jelent"

Szennik György

VIHAR A VIGADÓI EST KÖRÜL

Egy abbahagyott Páger-hajsza és egy jegykérés izgalmas utójátéka

Miért csapott fel úgy az ellenünk régen szított gyűlölet lángja vigadói esténk óta? Miért gyűlölnek, támadnak, rágalmaznak minket azóta még jobban? Miért akarnak mindenáron lejáratni és a napipolitika sarába hempergetni? Miért próbálnak erőnek erejével belénk kötni? Miért nem tudnak belenyugodni a Pesti Vigadóban tartott esténk tüntető nagy sikerébe?

Tizedik nyilvános ünnepélyünk volt ez a háború kezdete óta. Kolozsvárott, Pécsett, Szegeden, Győrött, Kassán, Szatmáron, Érsekujvárott, a Budai Vigadóban, végig a háborús Magyarországon, ahol csak megjelentünk, mindenütt hatalmas tömegeket vonzottunk. *Napipolitikától, a napi kérdésektől messze elvonatkoztatott társadalmi, irodalmi, világnézeti problémákkal léptünk mindig a közönség elé.* Ilyen őszinte és mély érdeklődésre a tisztán eszmei harcok terén nem volt még példa ebben az országban. Sem a rosszemlékű *Huszadik Század*, sem a Nyugat Társaságának, de még az ellenforradalmi idők után próbálkozó nemzeti irányú tömörülésnek sem sikerült ekkora érdeklődést, ilyen nyilvánosságot vonzani. A megnövekedett Magyarország minden valamirevaló őrhelyén felfigyeltek az igazi magyar szellem felszabadításáért és megtisztításáért megindított harcunkra. A pesti baloldalon azonban egészen addig, amíg meg nem pillantották a Vigadóban összegyülekezett ezernyolcszáz főnyi hallgatóságot a maga színvonalával, fegyelmezettségével, komolyságával, intelligenciájával, sokszor nagyon lefitymáltak minket.

Az elzsidósodott és a zsidó intellektus pedig mindent kibír, csak azt nem, amikor a szellemi fölény nem az ő oldalán van. Csak akkor esik igazán sokszor az önkívületiségig terjedő izgalomba, amikor azt látja, hogy az ő lényegét igazán látó ellenfelei nem hajlandók színvonalnélküli megnyilatkozásokra, hanem egyszerre jelentik a tömegerőt és a kultúrát, az egészséges, józan meggyőződést, a szervezettséget kicsiszolt és fölényes szellemmel. Ezért születtek meg a különböző pesti és vidéki lapokban is az olyan tudósítások, aminők például az *Esti Kuriré*, a *Népszaváé*, vagy éppen a *Magyar Nemzeté* is volt.

*

A tehetetlen düh első kitörései persze Páger Antalt, a nagy és népszerű magyar színészt érték. Hogyis merészelt Páger Antal egy ilyen jobboldali ünnepségen megjelenni? Hogy merészelt ott mint művész föllépni és bármilyen politikamentes előadást tartani a hangosfilmről? Jól emlékszünk, amikor Bulla Elma nemrég elment a Vasasok székházába a vörös márciusi ünnepségre Petőfit szavalni, egyetlen szó kifogásuk sem volt ellene. Beregi Oszkár, aki pedig egyenesen Kun Béláék vörös propagandájában vett részt, mai napig mártir és szent nekik. A minap szólaltatták meg. Ha valaki azokon az oldalakon politizál, az nekik természetes. De úgy látszik, a zsidóság a színészetet ma is annyira személyes tulajdonának tartja nálunk, hogy valóságos esküszegés, ha közülük valaki megtalálja az utat a nemzeti tömegekhez és hajlandó olyan megnyilatkozásokra is, amelyek a baloldali füleknek ma esetleg kellemetlenek. Páger Antal ebből a szempontból különösen a begyükben van, amióta olyan filmekben szerepel, mint az Őrségváltás és a Harmincadik és nagy művészi alkotóerejének legjavát, hitét, lelkesedését viszi bele ezekbe a társadalmi megujhodást hirdető darabokba. Ezt a mérhetetlen gyűlöletet leghűbben *Parragi* György fejezte ki a *Magyar Nemzet*-ben, amikor a vigadói estről szóló tudósítás elején Págernek nekirontva, szóról-szóra ezeket írta:

> „Leküzdhetetlen ellenszenvet érzek az olyan aranyszerzéssel szemben, amelyet a tömegindulatok folyamából és *iszapjából mosnak ki olymódon, hogy azokat felkorbácsolják, az iszapot felkavarják*, a folyamban feszülő elemi erőket fékentartó védőgátat átvágják, vagy kimossák. Nem szívelem egyszerűen a vulkánon táncolókat, a vulkán gyomrában *felhalmozott platonikus erőkkel kacérkodókat, akik a veszedelmes játék révén* szédítő tempóban gazdagodnak és busás felléptidíjakat szednek".

Parragiék aljas alvilági indulatokat látnak abban, amiben minden egészséges magyar ember a nemzeti lélek felszabadulását látja és fáj nekik, hogy végre akad magyar színész, aki magát népi sorsból felverekedve, éhezések, nélkülözések után, tisztán keresztény pénzből, tisztán a jóérzésű keresztény tömegek lelkesedéséből a nagy erkölcsi siker mellett anyagi

Mécs László vigadói szereplését csaknem elhallgatta a baloldali sajtó.

sikereket is elér. Az, hogy Miklós Andorék és Gombaszögiék, vagy Góthék palotákat építettek maguknak, az, hogy zsidó színészek annakidején nagyobbrészt zsidó pénzből fejedelmi vagyonokat hoztak össze és tőzsdekirályok lettek, nem sértette őket soha. Az sem bántotta őket, hogy itt az olcsó szerelmi háromszögek, a pornográf ponyva királyai, a Steinhardt-kabarék és meztelen-revűk hősei aranyhegyeket raktak egymásra nagy zsidó üzleti ügyességgel. De hogy mer egy ilyen tiszta, egyszerű, komoly népi tehetség a legkomolyabb társadalmi problémák komoly és tiszta eszközökkel való feszegetésével keresni is? Miért nem hal sürgősen éhen?

*

Érdekes, hogy az okosabb liberálisok egy-két napi pergőtűz után rájöttek arra, hogy *ebben a Páger-ügyben nagyon túllőttek a célon.* Rájöttek arra, hogy nem jó és nem okos dolog egy olyan országos népszerűségű színészt, mint Páger Antal, *akit ma Sepsiszentgyörgytől Kőszegig és Szabadkától Ungvárig úgy ünnepelnek, mint a népi gondolat bajnokát, nem szabad így támadni, mert az csak a támadóra zúdul vissza.* A *8 Órai Ujság*-ban két nappal a támadások után feltűnő kis intelem jelent meg, amely letorkolja a liberálizmus hevesebbvérű harcosait, hogy ne csináljanak Páger-kérdést, ne tiltsák el a színészeket a nyilvános szerepléstől, *ha azok politikamentes előadást tartanak*, még ha a környezet kissé kellemetlen is. Utána az Ujságban ugyan még megjelent egy elmélkedés, amely szintén Págerre célzott, amikor a *színészek politikai szereplését feszegette.* De az elmélkedés bágyadt, erőtlen hangja Parragi iszapdobálása után valóságos megtérésnek hatott.

Hogy minek a reményében csitultak el a liberálisok ennyire, azt egyik hétfői liberális lap glosszája írta körül pontosan:

> „Abból az alkalomból, hogy Páger Antal Imrédyék vigadói gyűlésén az irodalomról és színészetről tartott előadást, sokan figyelmeztették a művészt arra, hogy politikával kacérkodni veszélyes és nem igazi művésznek való. *Nekünk nincsenek ilyen aggályaink* ... Nem féltjük Págert azért sem, *mert hiszen később úgyis módjában lesz még szélsőjobboldali álláspontját revideálni,* Fedák Sári is megtette ezt már, sőt Szeleczky Zita is revokálta egyik régebben tett, nyilasokkal kacérkodó nyilatkozatát. *Budapest könnyen megbocsát a jó színésznek.*"

Miután tehát zsidóék jól meggyalázták Págert, végül kijelentik, hogy már előre kegyesen megbocsátanak, előlegezve a várható megtérést. Ebben egy kicsit az is benne van, hogy csinálhatunk mi akármit, végül úgyis ők lesznek a győztesek.

*

A *Magyar Nemzet* tudósítása Páger után a legotrombább módon Rajniss Ferencet támadta. Egyebek közt számonkérte tőle, hogy miért nincs a fronton, a múlt februárban a budai Vigadóban rendezett ünnepélyünkön állítólag kijelentette: „Most mindannyiunknak ott van a helye a Don-partján". Nagy balfogás éppen Rajnisstól kérni számon ezt, akiről a jobboldalon mindenki tudja, hogy mikor a szovjethábóru kitört, *levélben jelentkezett a legfelsőbb honvédparancsnokságnál, kérve katonai szolgálatra való behívását és a frontra való beosztását.* Az első világháborút is végigverekedte vitézül, *éveken át ette a bolseviki fogság keserű kenyerét.*

Évekkel az összeomlás után szabadul csak. Ő tehát már az első háborúban is megtette a kötelességét, mégis legelső közéleti férfiak egyike volt, aki éppen az orosz háború kitörésének hírére újra a fronton akart helyt állni. Nem rajta mult, hogy nem hívták be. Az is köztudomású, hogy közvetlen politikai barátai közül hányan jelentkeztek a frontra. Ha valakivel szemben perfidia tehát a frontot emlegetni a zsidó oldalon, hát Rajnissal szemben csakugyan az. Zsidóéknak úgylátszik nem tetszik, ha mi helytállást hirdetünk. Ugyanúgy, mint ahogy komikus nagyzolás határán mozog a jobboldal legnevesebb publicistáitól számonkérni, hogy hogy mernek irodalmi és művészeti kérdésekről nyilvános estét rendezni. Ha véletlenül a zsidó vagy baloldali literatura érdekeit szolgálnánk, bezzeg mi volnánk most a legnagyobb irodalmárok.

Mi történt hát Parragi György szerkesztőségében?

Volt a vigadói estnek egy, a baloldalon sok izgalmat okozó mellékhajtása is. Rendezőgárdánk három fiatal tagja elhatározta, hogy megtudja, ki az a feltűnően viselkedő, tüntetően fitymáló, grimaszokat vágó ismeretlen valaki, aki a meghívottak számára fenntartott első sorban a legkomolyabb beszédek alatt is kihívóan mosolyog, feszeng és jegyezget. *A keresztény jobboldal vezetői számára tartották fenn ezt a sort.* (Egyebek közt munkás és kisiparos vezérek számára.) Minden ott ülőről tudták tehát kicsoda, csak erről az úrról nem. Mikor aztán valaki felismerte, hogy Parragi György, a Magyar Nemzet munkatársa, önkéntelenül kíváncsiak *lettek, hogyan jutott hozzá ehhez a helyhez.* Odamentek hozzá, udvariasan elkérték a jegyét. (Mint utólag kiderült, a Vöröskereszt vezetősége az utolsó pillanatban visszajuttatott a pénztárhoz két tiszteletjegyet, abból vett meg egyet Parragi.) A három rendező másnap a Magyar Nemzet sajátosan izgatott tudósításában három írtózatos terrorlegénnyé nőtt. Parragi György különben másnap az egész jegykérést a következőképpen írta le:

> „A Vigadó lépcsőin azonban utánam kiáltoz *három markos legény*, akiket azonban figyelemre se méltattam. A ruhatári csarnokban utolértek *és igyekeztek karon ragadni.* Ezt hevesen, felháborodva visszautasítottam. Közben a Magyar Nemzet-et emlegették és izgatottan követelték tőlem, mutassam meg a jegyemet. Csak akkor higgadtak le kissé, mikor gúnyosan megállapítottam: *„Ez a terror jellemző az önök szellemi szabadságára".*
>
> Erre kijelentették, hogy nem akarnak terrorizálni, de követelik tőlem a jegyet, mert jogtalanul foglaltam el az elsősorbeli helyemet. Ez az inszinuáció már boszszantott, mert semmi kedvem sem volt sem páváskodni, az első sorban, sem pedig kihívóan viselkedni ott. Megígértem, megmutatom nekik a jegyet, de előbb a kabátomhoz akarok jutni, mert sürgős dolgom van.
>
> Ez ismét éles kifakadásokra adott alkalmat részükről, kiknek száma közben egyre növekedett. Ezek között szeget ütött a fejembe ez a kijelentés:
>
> — *Ön egy kegyelmes úr helyét foglalta el. Az első sor csak kegyelmes urak és meghívott előkelőségek részére volt fenntartva.*
>
> Ebben a pillanatban őszintén *megsajnáltam a rámtámadt fiatalembereket és csak ennyit mondtam:*
>
> — „Szépen fest az önök új v lágja, amelyben ismét I., II., II és állóhelyre, karzatra osztják f a nemzetet és a kegyelmes ura számára olyan helyeket biztosíta nak, ahová egyszerű földi halan nem szagolhat.
>
> *Talán ők is elszégyelték magu kat erre a kijelentésre, mert mos már ők szerezték meg a ruhatár ból a kabátomat, sőt udvariasa rámsegítettek.* Kérésemre *igazo tták* magukat — az egyik *ifjú Ra niss Ferenc titkára* volt — é most már én átnyujtottam nekil a bonyodalmat okozó jegyet. Csalódottan állapították meg, hogy bár kedvem és akaratom ellenére de joggal ültem a „kegyelmes úr" helyén."

*

Parragi cikkében tehát *egy fölényes hős áll szemben egy csomó gyáva nyullal, egy csomó, nyilván felbérelt terrorlegénnyel, akik a szellemi szabadság hősét meg szerették volna alázni.* De a végén ők maguk alázkodtak meg annyira, hogy a hős már megsajnálta szegény begyulladt férgeket és rövid igazoltatás után elbocsátotta őket. Hogy ezt az époszi beállítást hogyan korrigálják majd a különböző szemtanuk, az *majd a hatósági tárgyalásokon fog kiderülni.* Érdeklődve várjuk a többiek tanuvallomásait, akik homlokegyenest fordítva látták a Parragi-féle elbeszélés eseményeit és semmit sem akarnak tudni azokról a kijelentésekről, amit Parragi a szájukba adott.

*

Hogy a gyávának feltüntetett rendezők még sem lehettek annyira gyáva nyulak, mint amilyennek őket Parragi tudósításában ábrázolja, arra csakhamar cáfolatot adtak a következő napi események. Amint ugyanis a rendezők legfiatalabbika Szennik György, a kiváló grafikus és festőművész, aki az estély díszítését

GAZDASÁGI VILÁG

OSLÓ. Német és dán mintára Norvégiában is megkezdték a halbőrgyártást. Hét üzem foglalkozik a halbőrök feldolgozásával s az évi termelést 550 tonnára becsülik. Német tapsztalat szerint ez a bőrféle nemcsak kesztyűk és fényüzési cikkek gyártására, hanem gyermekcipők készítésére is alkalmas.

VICHY. A termelésügyi miniszter elrendelte, hogy a jövőben csak olyan árukat szabad az üzletek kirakatában elhelyezni, amelyeket valóban el is akarnak adni. Modellek kiállítása tehát a jövőben tilos. Már eladott árukat sem szabad a kiratkatban tartani.

LISSZABON. *Vickard* angol földmívelésügyi miniszter erélyes megtorlással fenyegette meg az úgynevezett *„kettős fogyasztókat"*. E megjelölés alatt azokat érti, akik élelmiszerjegyek alapján beszerzik szükségleteiket és ennek ellenére vendéglőkbe járnak étkezni, mert ott nem kell a jegyeket leadni.

AMSZTERDAM. *A Virágtermelők Országos Szövetségének legutóbbi ülésén az elnök beszámolt arról, hogy a tulipánhagymakivitel kielégitő. Az elvesztett vásárlóterületek helyett Németország veszi át a készleteket. Ezek a készletek — mondotta az elnök — mindenesetre nem nagyok, mert a kerteket virágtermelés helyett főzelektermelésre használják, Németország e termelményekre is jó vásárló.*

STOCKHOLM. Az amerikai gazdasági lapokból kiderül, hogy az angolszász hatalmakat Észak- és Nyugat-Afrika természeti kincseinek kihasználásánál nagy csalódás érte.

A Poglavnik a horvát véderőről

Zágráb, január 10.

(Német Távirati Iroda.) A Poglavnik az ujévi fogadások keretében pénteken fogadta a horvát véderő képviselőit. Beszéd keretében rámutatott arra, hogy *a horvát véderő feladata az uj esztendőben az otthon, az ország és az állam védelme.* A horvát katona — mondotta a Poglavnik azután — most első izben küzd ismét népéért. Most már senki sem küzd idegen érdekekért, hanem egyedül hazája boldogulásáért.

Ki találta fel a taxit?

Persze, az ujkor elfogult embere azt hiszi, hogy mindazt, amit előtte a technika produkál, olyan csoda, amiről ókor-beli embereknek fogalmuk sem volt. Magától értetődő, ilyen csodának tekinti a taxamétert is, amely a robogó autó teljesitményét méri le és mutatja, hogy a jármü igénybevevőjének mit is kell fizetnie. Azt hihetnők ugy-e, hogy ez a taxamérő a legujabb kor találmánya, holott Vitruvius leirja részletesen, hogy az ő korában, tehát a régi Rómában volt egy viteldijjelző készülék, amely remekül mutatta, mit kell fizetnie a gyaloghintóér, vagy a bérbe vett fogatért. Az ókorban, használt taxamérő még hanggal is jelezte a megfutott ut nagyságát, mert bizonyos ut után egy-egy kavicsdarab hullott egy bronzharangra. Sok mindent tudtak ugylátszik az ókorban, legalább is ez derül ki a római feljegyzésekből, de akkor még nem tudhatták, hogy a Dreher-sörgyárnak 1943 januárjában remek sörkészitménye kerül Góliát-sör néven a közönség elé, amelynek ize és szine vetekszik a legnemesebb ital zamatjával.

— **A rendőri sajtóiroda vezetőjének kinevezése.** A szombat reggeli hivatalos lap közölte a rendőrségi kinevezéseket és előléptetéseket. A hosszu listából kiemeljük dr. *Horváth* András rendőrtanácsosnak *rendőrfőtanácsossá* történt kinevezését. Horváth András hosszu idő óta vezeti a főkapitányságí sajtóirodát és működése során sok barátot szerzett magának a magyar sajtó körében.

TANGÓHARMONIKA

Sternberg
hangszergyár Rákóczi-ut 60
Kérjen árjegyzéket!

Emberek Észak-Afrikában

Irta: PARRAGI GYÖRGY

Észak-Francia-Afrika a novemberi angolszász partraszállás óta nemcsak a háborunak lett fontos szinpada, hanem a diplomáciai játéknak is érdekes arénájává alakult át. Ennek a játéknak szereplői egyre inkább sokasodnak, új és új főszereplőkkel, statisztákkal bővül a kuliszák előtt és kuliszák mögött játszók serege. Igaz, hogy az egyik főhőst, *Darlan* admirálist már a dráma első jeleneteiben knokc-autolták a játékból, amely a gyilkosság óta még izaglmasabb és feszültebb légkörben pereg tovább. Tartsunk most rövid seregszemlét az északafrikai diplomáciai színjáték társulata és rendezői felett. A főrendező *Eisenhower* tábornok, illetve az ő megbízója, maga *Roosevelt*. Mellette és a roosevelti vonalon működik

Robert Murphy,

a rövid idő alatt *legnagyobb karriert befutott amerikai diplomata.* Még Wilson küldte Európába, Münchenbe, mint fiatal konzult és most a második világháború elnöke, Roosevelt nevezte ki északafrikai miniszterévé. *Murphy* karrierje tipikus háborús kreáció. Franciaország összeomlása és *Bullit* párisi francia nagykövet távozása után *Leahy* admirális megérkezéséig ő képviveselte az USA politikáját Vichyben, ahol sikerült *Weygand* tábornok teljes bizalmába férkőznie. Többek között olyanformán, hogy *a köztudomásuan mélyen vallásos tábornokot Vichyben elkisérte minnap reggeli misére.*

A IV. Henriknek Páris megért egy misét, Murphynak is megérte ez a mindennapos kegyes cselekedet a fáradságot. Mikor *Weygandot* Észak-Francia-Afrika teljhatalmu parancsnokává nevezték ki, ismét *Murphy* volt, aki most már nem misére, hanem az algiri és marokkói főrezidensi palotákig kisérte el a volt francia generalisszimust. *Murphy* Casablancában telepedett le az ottani amerikai konzulátuson, amelyet hamarosan „virágzó intézménnyé" fejlesztett. Weygandal való bizalmas barátságának köszönhető az 1941 tavaszán megkötött *Weygand—Murphy egyezmény*, amelyben *az USA kötelezettséget vállalt olaj, cukor, textiláru, élelmiszer szállitásra.* A gazdasági vonatkozásoknál is fontosabb volt ez az egyezmény politikai szempontból, mert lehetővé tette az USA „penetration pacifique"-ját Észak-Afrikában, mielőtt még Eisenhower csapatai ott megjelentek volna. A partraszállás után ő közvetitette *az Eisenhower—Darlan* megegyezést, majd a *Giraud* tábornokkal való együttmüködést. Murphy Eisenhower után a legnagyobb hatalom Észak-Afrikában, aki nemcsak az amerikai tábornokoknak, *de Giraudnak* is politikai tanácsadója.

Harold Mac Millan

az északafrikai főhadiszállásra nemrég kinevezett angol miniszter épp olyan személyes megbizottja *Churchilnak*, mint Murphy Rooseveltnek. Angliára azonban *Mac Millan* kinevezése kapcsán is rá illik az a szólásmondás, amellyel a régi Ausztriát jellemezték, hogy t. i. *„lekésik mindig egy gondolattal és egy hadsereggel"*. Igy késett le Mac Millan kinevezésével is, mert hiszen *Murphy* mellett *Churchill* megbizottja legföljebb csak a befolyásnélküli *„second brillant"* szerepét játszhatja.

Az észak- és nyugatafrikai francia közigazgatási és katonai hatalom teljesen *Murphy* rendelkezésére állt és annak főrendezői utasitásait fogadja el. *Mac Milliannak* Anglia érdekei mellett *a degaulleista mozgalom érdekeit* is képviselnie kell. Első megbizatása, a *Gieraud—de Gaulle-találkozó* megrendezése máris zátonyra futott, mert *Giraud* e találkozónál fontosabbnak tartotta *dakari és szudáni utját*, azon a cimen, hogy meg kell szerveznie az amerikaiaknak beigért *300.000 főnyi afrikai hadsereget.* Az a 25 amerikai vadászgép, amely utjára elkisérte, bizonyitja leginkább, hogy *Giraud a roosevelti rendezés elgondolásait játssza* a nagy afrikai drámában.

A főszereplők mellett

ebben a játékban számos kisebb-nagyobb szerepet játszó egyén müködik közre. A játék jellemzője az, hogy szokatlanul nagy számban vesznek benne részt az intrikusok. Csak néhány nevet kivánunk itt még felemliteni. Elsősorban *Boisson* nyugatafrikai főkormányzó, *Nogues* marokkói főrezidens és *Juin* tábornok, a most kinevezett afrikai francia főparancsnok nevét. Ez a triász okozza a legnagyobb gondot *Mac Miliannak*, mert a degaulleisták a *Giraud*-val való megegyezés előfeltételének e három férfiu eltávolitását állitották fel, mert „Vichy embereit" látják bennük. Ujabban erős tevékenységet fejt ki Észak-Afrikában

Páris grófja,

a francia trónkövetelő, aki a napokban Algirba érkezett, ahol feltünően ünnepélyesen fogadták.

Mint látjuk, az északafrikai szinpadon folyó játék szövevényes, izgalmas és még meglepő jeleneteket tartogat a világ közvéleménye számára.

Négy helyen törtek be szombaton az elsötétités alatt

Szombaton éjjel négy betörés történt a fővárosban, valamennyi az elsötétités alatt. A Baross-utca 67 alatt, a VIII. ker. előljáróság épületében van özv. *Körözsi* Béláné, a felvidéki harcokban hősi halált halt, volt hírlapíró feleségének dohánytőzsdéje s oda ismeretlen tettesek a hátsó ajtón át álkulccsal behatolva, mintegy

20.000 pengő értéket vittek el készpénzben és dohányneműekben.

Az előljáróság épületét most tatarozzák és a betörők az állványok között bujtak meg.

Betörők jártak dr. *Balther* Ernő ügyvéd Máté-utca 40. szám alatt levő lakásán és *az előszobából egy 4000 pengő értékü prémbundát vittek el.*

A Ráday-utca 47. szám alatt özv. *Gelyinger* Gézánénál, egy mérnök özvegyénél törtek be s itt is *egy bundát vittek magukkal* a betörők és

ékszereket, több, mint 5000 pengő értékben.

Betörők jártak a Mészáros-utca 60/c. számú házban *Nagyabonyi* Tibor szobrász padlásán s onnan *kötött holmikat és ruhaneműket vittek el 1000 pengő értékben.* A betörők kézrekerítésére nyomozás indult, mert miután a betöréseket az elsötétítés ideje alatt követték el, *statáriális bíróság elé kerülnek.*

Megállapitották az uj fuvardijakat, a szén- és faárakat

A hivatalos lap vasárnapi számában több fontos kormányrendelet jelent meg. Az egyik megállapitja *a tüzifaszállitási igazolványok uj kiállitási diját*, egy másik Budapesten és környékén *a fuvardijakat.*

A rendelet hatálya Budapest környékén a következő városokra és községekre terjed ki: Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Ujpest városokra, Albertfalva, Cinkota, Csepel, Csillaghegy, Mátyásföld, Pestujhely, Rákosszentmihály és Sashalom nagyközségekre. Napidij ellenében történő fuvarozásnál

a legmagasabb fuvardijak,

beleértve a forgalmiadót is, a következők (az első szám a *Budapesten* felszámitható, a második a *környéken* felszámitható dijakat tünteti fel):

Kétlovas fogatnál egésznapi fuvardij 42, 38 pengő, félnapi fuvardij 25, 23 pengő, *egylovas fogatnál egésznapi fuvardij 31, 28*, félnapi fuvardij 19, 17 pengő. A főváros területén előfogatnál 2.50 pengő, mély talajnál 200 méter távolságig 2.50 pengő, 500 távolságig 5 pengő pótdijat lehet a napidijhoz hozzászámitani.

Az egésznapi fuvardijért teljesitendő fuvarozási idő 10 óra, a félnapi fuvardijért pedig 5 óra,

10 órán tul óránként Budapest területén 2.50 pengő, a környéken 2 pengő *tulóradijat* kell fizetni. Akkordfuvarozás esetén az akkordkereset napi összege az ugynevezett napi fuvardijat legfeljebb *20 százalékkal haladhatja meg.* Szakmányban történő fuvarozásnál, havas vagy jeges utviszonyok esetén *50 százalékos hópótdij számitható.*

A tüzelőanyag-fuvardijak

Tüzelőanyagok fuvarozásánál — a fel- és lerakásért fizetendő munkadijak nélkül, de forgalmi adót is beleértve — a következő fuvardijak fizetendők aprított fa, szén, koksz és brikett fuvarozásáért:

30 mázsán felüli teljes fuvarnál mázsánként 64, 58 fillér;

30 mázsán aluli mennyiségnél, osztott fuvarnál és a Gázművek óbudai telepéről történő fuvarozásnál 30 mázsán felüli teljes fuvar esetén is mázsánként 66, 60 fillér; osztott fuvarnál

az egy cimre 10 mázsát meg nem haladó mennyiség fuvarozása esetén mázsánként 70, 63 fillér;

daraszén és darakoksz fuvarozásáért 30 mázsán felüli teljes fuvarnál mázsánként 48, 43 fillér, 30 mázsán aluli mennyiségnél teljes fuvarnál mázsánként 50, 45 fillér; *hasáb- vagy dorongfa fuvarozásáért 30 mázsán felüli teljes fuvarnál mázsánként 52, 47 fillér; 30 mázsán aluli mennyiségnél teljes fuvarnál mázsánként 54, 50 fillér.*

E legmagasabb fuvardijakhoz

magaslati és hegyvidéki pótdij számitható, mázsánként 30 fillér,

távolsági pótdij Budapestről a főváros területével közvetlenül határos városokba vagy községekbe, illetőleg ezekből a főváros területére való szállitásnál mázsánként 20 fillér, a fővárossal közvetlenül nem határos környékbeli községekbe vagy onnan való szállitás esetén mázsánként 34 fillér. Havas vagy jeges utviszonyok esetén, amennyiben emiatt az általában szokásos terheléssel fuvarozni nem lehet, *Budapesten mázsánként 30 fillér, a környéken 25 fillér pótdij számitható.*

Az uj szén-árak

A közellátási miniszter megállapitotta rendeletével *az uj legmagasabb szénárakat is.* A rendelet szerint Budapesten a kiskereskedők az alábbi legmagasabb szénárakat számithatják január 11-étől kezdve (az első szám a telepen, üzletben átadott szén után felszámitható árat, a második szám a kiskereskedő által házhoz szállitott szén árat tünteti fel):

tatai és dorogi darabos és kockaszén 7.10, 7.60 pengő,

pálfalvai 6.35, 6.85 pengő. kisterenyei és berentei 5.55, 6.05, mizsérfai 5.95, 6.45, királdi 6.05, 6.55. Egyuttal ujból megállapitotta a miniszter *a hazai szénfajták brikettek és kokszok, továbbá a külföldről behozott szén és koksz legmagasabb bruttó haszonösszegét.*

Rendeletet közöl a hivatalos lap a *tüzifaárakról* is, megállapitva az uj termelői és kereskedői árakat, továbbá a tüzifa kereskedelmi forgalmában felszámitható uj bruttó haszonösszegeket.

— **Hamuth János ujból Pápa polgármestere.** Magyarország kormányzója a belügyminiszter előterjesztésére Hamuth János polgármestert, akinek tizéves polgármesteri mandátuma január 9-én lejárt, ujra kinevezte Pápa város polgármesterévé.

Kancsalságot javító szemelzárók szabadalmazott orvosi előirásra kizárólag Optifot TERÉZ-KÖRÚT 48 Kérjen ismertetőt!

Fáuri családi ékszerek
ELADÓK. Megtekinthető d. e. 10-től 2-ig. Tordai Borbély Zoltánné, Anker-köz 1. III. em. 7. Telefon: 421-212.

A belga kormány a terroristák ellen

Brüsszel, január 10.

(NST.) A belga miniszterek erélyes felszólitást intéztek a lakossághoz, hogy támogassa a hatóságokat a terroristák megfékezésében.

24.000-REL EMELKEDETT DECEMBERBEN A FŐVÁROSI FÜRDŐK LÁTOGATÓINAK SZÁMA

A tüzelőanyagbeszerzési nehézségek nagymértékben növelték a fővárosi fürdők látogatóinak számát. Most készült el a kimutatás a városházán arról, hogy decemberben hányan látogatták a főváros fürdőit. Ebből kiderül, hogy a Szent Gellért gyógyfürdőnek 40.128 látogatója volt, *6206-tal több, mint egy évvel korábban.* A Széchenyi fürdő látogatóinak száma 71.863-ra emelkedett, ami *13.614-el multa felül* az előző év decemberi látogatószámot. A Szent Imre gyógyfürdő 30.910 fürdőzővel büszkélkedhet, a fürdőnek egy évvel korábban 4677-tel kevesebb volt a látogatója. Egyedül a Rudas fürdőnél mutatkozik csökkenés, ahol 20.121 volt a fürdőzők száma, 217-tel kevesebb, mint az előző év decemberében. Végeredményben *24.280-nal fürödtek többen decemberben a főváros fürdőiben, mint 1941 decemberében.*

Helyettes vezérkari főnököt kap az olasz haditengerészet

(Stefani.) A hivatalos lap rendeletet közöl, amelynek értelmében *a háboru tartamára a haditengerészethez beosztott helyettes vezérkari főnököt neveznek ki.* A vezérkari főnökhelyettes tengernagyi rangban lesz.

AMERIKAI EJTŐERNYŐSÖK SPANYOL INTERNÁLÓ TÁBORBAN

Madrid, január 10.

(NST.) Pénteken délben erős spanyol katonai fedezet mellett egy Tetuanból érkező repülőgépből tiz amerikai ejtőernyös katona és két ejtőernyös tiszt szállt ki. Az amerikai ejtőernyősöket madridi biztonsági rendőrség vette át. A tizenkét amerikai Spanyol-Marokkó területén ért földet. A háboru végéig spanyol internálósáborba kerülnek.

A norvég partoknál angolok elsüllyesztettek két svéd hajót

Stockholm, január 10.

(Stefani.) A norvég partok közelében angol tengeralattjáró elsüllyesztett két svéd hajót, nevezetesen a *Svealjarl* nevü 16.000 tonnás kőolajszállitó hajót és a 7000 tonnás *Brasil* gőzhajót. A két hajó Dél-Amerika felé igyekezett. Legénységük megmenekült és most egy norvég kikötőben vár.

— **Halálozás.** *Waldmann* Samu (Bátorkeszi—Budapest) életének 82-ik évében elhunyt. Temetése 11-én, hétfőn délután fél 2 órakor a rákoskereszturi izr. temetőben.

— **Az első bankmérleg.** A fővárosi pénzintézetek közül elsőnek a *Községi Takarékpénztár* fogja publikálni idei mérlegét és az első közgyülést a Magyar Nemzeti Bank fogja megtartani február 8-án. A községi Takarékpénztár a tőzsdén elterjedt hirek szerint *e héten, előreláthatólag január 15-én hozza nyilvánosságra mérlegét*, amelynek adatai az intézet további jelentős fejlődését fogják igazolni. A következő mérleg a *Kereskedelmi Banké, január 19-én* kerül nyilvánosságra és mint minden évben, ugy az idén is gazdasági körökben fokozott érdeklődéssel várják e mérleg adatait, már csak tekintettel arra a jelentős árfolyamemelkedésre is, amit a Kereskedelmi Bank részvényei az elmult hetekben értek el a tőzsdén.

Régi mesterhegedűt
megvételre keresek. Ajánlatokat leirással mester és ár megjelölésével „Koncerthangszer" jeligére BOROS HIRDETŐBE, VI., Andrássy-ut 54. 197

AZ UJ TRIANON-TERV

Ezzel a cimmel a *Pester Lloyd* vasárnapi száma vezető helyen érdekes cikket közöl. A cikk többek közt a következőket mondja:

Olyan politikusoknak csoportja, akiknek létjogosultsága Magyarország elleni ellenségeskedés, ismét sokat hallat magáról. Annak a politikai iránynak a szószólóiról van szó, akik az első világháboru alatt és a béketárgyalásokon is, élénk tevékenységet fejtettek ki és céljaik Magyarország — de, mint a következmények mutatták, az egészséges és józan középeurópai fejlődés kárára is, *a trianoni békediktátumban érpénzesültek.*

Ugyanennek a klikknek a tagjai *azonos metódusokkal tevékenykednek ismét.* Még a személyek is nagyrészt ugyanazok a *„csehszlovák"* emigránsok *Benessel* az élükön, a *„jugoszláv"* emigráció szerb exponensei, továbbá *az egész népes román emigráns-csoport, amely ma is Titulescu szellemében az egykori kisantant-uralom álmait szövögetik.* Csak tevékenységük színhelye változott. Annakidején *Párisban* előszobáztak, most *Londonban.* Módszerük azonban ugyanaz, *a nagyhatalmak háborujának árnyékában folytatják különleges, kis érdekháborujukat.*

Céljuk az, hogy Magyarországgal szemben nemcsak a Trianonban elkövetett igazságtalanságokat ismételjék meg, hanem azokat még tetézzék.

Ebben a törekvésükben találkoznak bizonyos bolsevista körök hasonló igyekezetével. Igy a magyarellenes klikk kis imperialistái találkoznak a bolsevizmusnak azzal a törekvésével, hogy

kikapcsolják Magyarországot egy szolidan és biztosan megalapozott, konstruktiv polgári közép- és délkeleteurópai rend megbizható támaszpontját.

Most tehát az az uj Magyarország elleni kampány ismét folyamatban van. Ugyanazokkal a fegyverekkel folytatják ezt a harcot, mint annak idején, *a legfontosabb szerep a rágalmazásnak jut.*

Miután uj érveket nem találnak, *ismét azt a régi, elhasznált frázisokat veszik elő,* amelyek már több, mint husz évvel ezelőtt a trianoni béke szellemi alapját alkották. Igy a propaganda legkülönbözőbb módján *ismét azt hirdetik, hogy Magyarország feudális állam, amelynek nem lehet helye a modern Európában, hogy a magyar államvezetés antiszociális és végül, hogy Magyarország nemzeti kisebbségeit elnyomja.*

A cikk ezután pontról-pontra *megcáfolja a volt kisantantpolitikusok rágalmait,* majd megállapitja, hogy a cél nemcsak Magyarország ellen irányuló propaganda, hanem

a szilárdan megalapozott közép- és délkeleteurópai rend ellen is irányul,

amely általános európai érdek. Hangsulyozza végül a cikk, hogy *ha bizonyos oldalról ismét uj Trianon gondolatával foglalkoznak, ezzel Magyarország szembehelyezi a magyar és európai lelkiismeret tiltakozását.* Az ezeréves magyar történelem alapján jogos az a megállapitás, hogy *szabad, jogaiban nem korlátolt Magyarország a leghatározottabb biztositék arra, hogy azok a barbár erők, amelyek ellen ma a hősies harc folyik, a kontinensnek ezen a részén, sohase kerülhessenek uralomra.*

A polgármester jelentése a multhavi 394 villamos- és autóbusz-baleset okairól

A közelmultban sok szó esett arról, hogy nagymértékben megszaporodtak a villamosbalesetek. Érdekes jelentést készitett erről most *Szendy* Károly polgármester. A jelentést hétfőn tárgyalja a főváros közigazgatási bizottsága. A polgármester közli, hogy

a mult hónapban 394 villamos- és autobuszbaleset fordult elő.

A HÉV-nél 10, a közuti villamosvasutnál 5 halálos baleset történt. A sulyos balesetek száma decemberben a villamosvasutnál 114, az autobuszüzemnél 4, a HÉV-nél 26 volt, a könnyü balesetek száma a közuti villamosvasutnál 210, az autobuszüzemnél 1, a HÉV-nél pedig 24. A polgármester rámutat arra, hogy

a közuti villamosvasutaknál előfordult halálos balesetek oka 4 esetben leugrálás, 1 esetben összeütközés.

A HÉV-nél előfordult balesetek oka pedig 2 *esetben le-, 2 esetben felugrálás, 4 esetben elgázolás, 1 esetben öngyilkosság, 1 esetben összeütközés* volt.

Parragi György feljelentést tett a rendőrségen Szennik György ellen

Ismretes az a példátlan támadás, amely *Parragi* Györgyöt, a neves publicistát érte a *Magyar Nemzet* szerkesztőségében. *Parragi* György most *durva becsületsértés vétsége cimén feljelentest tett Szennik György ellen a főkapitányságon,* ahonnan az ügy iratai rövidesen átkerülnek az ügyészségre.

Eltiltották a Beveridge-tervezet megvitatását az angol katonáknak

Genf, január 10.

(Német Távirati Iroda.) Londonból jelentik: A *News Cronicle* politikai levelezője közli, hogy Sir James *Grigg* hadügyminiszternek az alsóház összehivása alkalmából egész sor kérdésre kell majd választ adnia, amelyek arra vonatkoznak, hogy *a katonáknak megtiltották a Beveridge-tervezet megvitatását.* Különböző ellenzéki körökben ezt a titlalmat képtelenségnek nevezték.

—

— Hegedüs Lóránd érdemeit méltatta Kornis Gyula a Petőfi Társaság felolvasó ülésén. A Petőfi Társaság vasárnap délelőtt tartotta felolvasó ülését a Tudományos Akadémián *Kornis* Gyula enöklésével, nagyszámu közönség részvételével. Az ülésen Kornis Gyula elnöki megnyitójában kegyelettel emlékezett meg a Társaság nemrégen elhunyt tiszteleti tagjáról, dr. *Hegedüs* Lóránd, volt pénzügyminiszterről, a TÉBE elnökéről és méltatta irodalmi munkásságát.

— Gondnokválasztás a budapesti unitárius egyházközségben. A budapesti unitárius egyházközség vasárnap tartotta rendes évi közgyülését, amelyen a *Kozma* Ferenc ny. altábornagy lemondásával megüresedett egyházközségi gondnoki állásra egyhangulag *Kovács* Kálmán tanügyi főtanácsost választották meg. *Kovács* Kálmán az unitárius egyház életében Erdélyben is vezető szerepet játszott.

Kénes gyógyvizzel gőzöl a Széchenyi gyógyfürdőben!

I. és II. osztályú férfi- és női thermálvizü modern gőzfürdők!

Nem bomlik fel a NAC bajnokcsapata!

Az utóbbi időben furcsa hirek keringtek az őszi bajnokcsapatról, a *Nagyváradi AC*-ról. Azt mesélték beavatottak, hogy a NAC eladja *Perényit* Csepelnek, *Szegedi* iránt pedig a Gamma érdeklődik. A jólértesültek már azt is tudták, hogy *Juhász* és *Sárvári* sem lesz sokáig nagyváradi játékos. Ebben az ügyben kérdést intéztünk *Krüger* Károlyhoz, a nagyváradiak Budapesten tartózkodó igazgatójához, aki a következőket mondotta:

— *Nem tudom, hogy kik terjesztik ezeket a hireket. Felelősségem teljes tudatában kijelenthetem, hogy a Nagyváradi AC egyetlen játékost sem ad el, sőt erősiteni akarunk! Tudjuk, mi a kötelességünk Erdély iránt. Az őszi bajnokság után a tavaszi bajnokságot is meg akarjuk nyerni, megnyugtatok mindenkit, hogy a Nagyváradi AC sohasem kerülhet olyan rossz anyagi helyzetbe, hogy játékosait el kelljen adni.*

Az igazgató nyilatkozatát örömmel adjuk közre, mert a magyar labdarugósportnak nagy szüksége van *a legszebb futballt játszó csapatra, a NAC-ra.*

Ötödik a tavalyi bajnok

A Budapesti Korcsolyázó Egylet országos gyorskorcsolyaversenyén a BKE fiatal futói igen jól szerepeltek és legyőzték a BKE-nek jelenleg a MAC szineiben szereplő régebbi bajnokait is. A junior *Kilián* legyőzte *Hidvéghyt,* aki ezt a helyet is csak annak köszönheti, hogy az ugyancsak junior *Pajor,* aki a harmadik helyen végzett, az 5000 méteres versenyben elesett. A tavalyi bajnok, *Lindner,* az ötödik helyen végzett.

Terem-kézilabdasport ujabb sikere Csepelen

Az uj év első kézilabdafordulóját *vasárnap* rendezték az uj csepeli *WM Sportcsarnokban.* A kézilabdasport egyre jobban belopódzik a közönség szivébe. Vasárnap már délelőtt is *zsufolásig megtelt a csepeli csarnok.* Érdekes és izgalmas mérkőzéseket hozott a forduló. Délelőtt jobbára a hölgyek mérköztek. Örömmel kell jelentenünk, hogy *a hölgy kézilabdasport egyre jobban fejlődik* és európai viszonylatban is már komoly helyet vivott ki. A hölgymérkőzések *részletes eredményei:* Lampart—MOMSE 5:3, Elzett—Posztó 7:4, EMERGÉ—Vasas 4:4, WMTK—Dreher 11:1, Elektromos—Fésüsfonó 13:3, Ujpesti Posztó—Danuvia 4:2, Pesterzsébet—Kelenföld 7:3, Pamutipar—Kábelgyár 8:6, Wekerletelep—GSE 7:3. *Férfi ifjusági mérkőzés:* BLE VII.—KAC 10:4. *Férfimérkőzés:* Vasas—WM Konzerv 13:9, KAC—Ganz 10:2.

Lósport

VIRILIS NYERTE A JANUÁRI DIJAT

I. 1. **Irány** (3) Székely, 2. Dolfy (1¼) Marschall. Fm.: Kyra, Intő, Jávor, Értelmes. 10:73, 23, 15. Bef: 186.

II. 1. **Négus II.** (10) Janka, 2. Robaj (1¼) Csecsotka, 3. Ficsur II. (6) Inokai. Fm.: Angyalka, Ebadta, Beki, Urpéter, Little Tich, Előkelő, Ripacs, Fontos, Ohio. 10:174, 35, 15, 41. Bef.: 452, 1281.

III. 1. **Virilis** (1) Wiltshire, 2. Cirkáló (2) Kovács J. Fm.: Acél, Ébredő, Sirocco, Csalóka. 10:20, 15, 14. Bef. 44

IV. 1. **Pamuki Hárpia** (5) Simkó. 2. Fekete Barát (3) Hévizy, 3. Bob (2) Marschall R. Fm.: Gulliver, Muki, Ursus, Pasa, Ulica, Fátyol, Szabolcs. 10:69, 21, 14, 15. Bef.: 197, 174.

V. 1. **Kőszeg** (1½) Marschall, 2. Rosmarin (10) Wiltshire, 3. Porno (5) Zwillinger. Fm.: Ara, Dódi, Aranyvirág, Tamara II., Marcika, Mesés, Hamis Cs. 10:25, 16, 53, 24. Bef.: 227, 94.

VI. 1. **Élharcos** (Kovács I.), 2. Cicoma MIR (Kovács J.), 3. Dolly (Vári)

Január 13, 16 és 17-én délután 2-kor

ügetőversenyek

Felelős szerkesztő és kiadó: DR. SCHANNEN BÉLA.

Kiadótulajdonos: Hétfő Reggel Lapkiadó kft. VII., Károly király-ut 5 Tel: 426-150, 426-159.

Vasárnapi szerkesztőség és kiadóhivatal: VI., Aradi-utca 8. Telefon: 12-45-81, 11-00-42, 43, 44.

Előfizetési ár: egy évre 5 pengő.

a Hétfő Reggel SPORTJA

Helyes uton jár labdarugósportunk szövetsége

Magyarországon a legtöbb sportoló — labdarugó, a *Magyar Labdarugók Szövetségének* van legtöbb igazolt futballistája és szerte az országban mindenütt igen sokan hódolnak ennek az érdekes és változatos sportnak. A labdarugás tudja megmozgatni, a *pályán* éppugy, mint a *tribünökön a legnagyobb tömegeket.* Éppen ezért nagy értékek rejlenek ebben a sportban, amelyet a nemzetnevelés szempontjainál *elsősorban* figyelembe kell venni. A magyar labdarugósport tömegei megmaradtak, csak a *képviseletre hivatott válogatott csapatunk* és általában a Nemzeti Bajnokság szinvonala csökkent. *Tudásban, technikában, harci kedvben, elgondolásokban, taktikában* és *játékvezetésben* is alábbhanyatlott a magyar futballsport. Az MLSz-nek tehát a labdarugósport szövetségének *különös gondot* kell most forditani arra, hogy az egyesületek *nyugodtan* végezhessék sportmunkájukat és hogy az egész vonalon *megkezdődjék a szükséges és elmaradhatatlan emelkedés.*

Egy szövetségi életben mindig akadhatnak hibák, de azok a bajok, amelyek az *utóbbi években* az MLSZben mutatkoztak, minden józan gondolkodásu sportembert arról győztek meg, hogy *a baj tovább terjed és a végén beáll a teljes agónia.* A „futballdoktorokon" segitett a „sportprofesszorok" tanácsa és amióta *Juhász* István állott a *Magyar Labdarugó Szövetség* élére, megkezdődött a *gyógyulási folyamat.* Az MLSZ-ből máris kiküszöbölték a *napi politikát* és amint egykor számüzték a Vadász-utcából *az embervásárlással foglalkozó lélekkufárokat,* ugyanugy kikergették azokat, akik *politikai korteziára és karriervadászatra használták fel a legnagyobb magyar sportszövetséget.* Ugy látjuk, hogy hétről-hétre javul a helyzet, hogy az ügyvezetés menete nem tart mást szemelőtt, csak *a sportot.* A legutóbb kinevezett vezetőségi tagok is régi sportemberek, köztük *Ferenczy* Károly, akit az *Országos Fellebbviteli Tanács* elnökségére kértek fel, aztán *Berta* Sándor, *Konyor* Lajos és a többiek. Teljes a bizalom *Vághy* Kálmán szövetségi kapitánnyal szemben és várakozással tekintenek *Fábián* József szakfelügyelői tevékenysége felé is. Biztosak vagyunk abban, hogy Gálffy András munkatársaival rendbehozza a *játékvezetői* problémákat és az egyesületek is sietnek az MLSZ segitségére. A tömegeket mozgató labdarugósport legfelsőbb vezetősége valóban nemzetnevelő munkát folytat, *amikor csakis a sportot tartja szemelőtt...*

Pataky Károly

Igazságos eredménnyel végződött a tündérszép jégbajnokság

A városligeti Vajda-Hunyad vára tövében vasárnap délben 12 órakor abbahagyták az andalitó keringőket és az elkülönitett jégpályán *megkezdték a küzdelmet Magyarország műkorcsolyázóbajnokságáért.*

Nagyszámu közönség didergett a fütött és fütetlen helyeken és felvonultak a „jégpapák" és „jégmamák", a résztvevő versenyzők lelkes hozzátartozói.

A jégpálya szélén *öt sarki-utazóruhába burkolt műbiráló foglalt helyet* és aztán először a *hölgyek* bajnokságát bonyolitották le.

A bajnoki cimet immár harmadszor Botond Györgyi szerezte meg.

A bajnokságot két évvel ezelőtt nővel rétől, Évától *„örökölte"*, aki férjhez ment, visszavonult és most *a tribünön kis bébijével drukkolt a szőkefürtü, rendkivül fess megjelenésü Györgyinek.* Nekünk elsősorban Botond Györgyi gyakorlatainak előadása tetszett.

A kivitelben

a sportlady pontossága váltakozott a ballerina kecsességével és sikkjével.

A táncnak, a mozdulatművészetnek a jégen tökéletes interperátora. Még nem érkezett el karrierjének csucsára.

A második helyre került Saáry Éva.

Pontosan adta elő a legtartalmasabb gyakorlatokat, csak a kivitelben kell még fejlődnie. *A kis „magyar Sonja Henie" tehetsége a legnagyobb reményekre jogosit!* Különösen duplaforgásos ugrását fogadták nagy elismeréssel. Harmadik helyen végzett az ugyancsak tehetséges

Saáry Marika,

mig negyedik lett a graciőz mozdulatu, könnyed ugrásu

Kékessy Adrienne.

Ötödik helyre jutott a legfiatalabb mükorcsolyázó kislány, a szárnyait bontogató

Kresz Lili.

Ezután a férfiak bajnokságát tartották meg.

Kállay Kristóf,

aki eddig háromszor nyerte meg Magyarország bajnokságát, katonai szolgálata miatt csak az utóbbi pár nap jutott gyakorlási lehetőséghez. Ennek ellenére gyakorlatainak *kivitelével* megérdemelten jutott immár *negyedszer* a bajnoki cimhez. Kevesen tudnak ma oly elegánciával, stilusosan korcsolyázni, mint Kállay dr.

Ellenfele

Király Ede

nagy fejlődésről tett tanuságot és ha kivitelben alul is maradt, de *tartalmilag* meglátszott a bécsi iskola.

Csepela Gyula dr.

dicséretet érdemel azért, hogy indult, szép figurákat mutatott be, meglátszott azonban bemutatóján a tréninghiány. Nagy izgalom között került sorra a páros mükorcsolyázó bajnokság.

A bajnoki cim a Szekrényessy-testvérpár birtokába jutott.

Rutinjuk és graciőz táncuk aratott sikert.

Emeli győzelmük értékét, hogy *Szekrényessy* Attila dr. a harctérről érkezett haza a bajnoki versenyre. Nem maradt a győztesek mögött

a Szilassy—Kertész-pár.

Rendkivül *egyforma* teljesitményük volt a győztesekkel. Náluk is kivitel formájának kell javulnia. Jó formát futott a harmadik: *Matusik—Molnár* és nagy reményekkel várjuk a *Popp Márta—Király Zoltán*-pár előretörését. A bajnoki verseny minden vonatkozásában *ragyogóan sikerült.* **(P. K.)**

„Üsd ki a fogát, csavard le az orrát! — ez a pankrációs birkózás!

Vasárnap délelőtt ismét népvándorlás indult a hóval borított tovesenytéren keresztül a Sportcsarnok felé, pedig nem is ökölvivóbajnoki mérkőzést rendeztek, hanem pankrációs birkózást. Előljáróban meg kell állapitanunk, hogy ez az uj sportág teljesen meghóditotta a közönséget. Zsufolt nézőtér tombolja végig a mérkőzéseket és bundás hölgyek, szemüveges urak, fiatal diákgyerekek egyaránt kiáltják ökölbeszoritott kézzel egy-egy mérkőzés alkalmával: „Üsd ki a fogát, csavard le az orrát!" Mert a pankrációs birkózáson mindent szabad csinálni. Lehet fekvőtámaszból mellberugni az ellenfelet, a haját csomónként kiszedni, avagy a fogakat fájdalommentesen kitépni. Vasárnap ismét remek mérkőzések voltak. Pirok alaposan összeverte Bükit végül mégis a német óriás vágta földhöz a szőke „dugóembert".

Várnak nem kellett sokat harapni ahhoz, hogy szétszedje Petőt. De a délelőtt fénypontja, a közönség elsőszámu kedvencének, Morejonnak, a találkozása volt a nála husz kilóval nehezebb finn Vihtonen-nel. „Remek" dolgokat csinált a két versenyző. Láttunk dupla karcsavarást, orrhuzást, ragyogó pofoncsapást, kitünő jobbegyeneseket és mindent, amit egy ilyen heves pankrációs mérkőzés nyujtani tud. Nem is csoda, hogy ezután a mérkőzés után a nézős a sok izzaglomtól és drukktól fáradtan roggyant le helyeikre. Még a legdurvább birkozó, Radú Lukács borzolgatta a közönség idegeit, majd befejeződött a kitünően sikerült birkozó-délelőtt.

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAJ MÜINTÉZET R. T. KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ.

Német bombák egy angol helységre

London, jan. 9.

(NST) A brit légügyi minisztérium jelenti, hogy német repülőgépek a pénteki nap folyamán Délnyugat-Anglia egyik helységét bombázták. A jelentés szerint a bombázás néhány halálos áldozattal és jelentékeny anyagi kárral járt.

Több angol repülőgépet lelőttek Nyugat-Németországban

Berlin, jan. 9.

A Német Távirati Iroda értesülése szerint a szombatra virradó éjjelen angol repülőgépek Észak-Németország fölé repültek. A ledobott romboló- és gyújtóbombák néhány nyugatnémetországi helység lakónegyedeiben épületkárokat okoztak. A polgári lakósság körében is áldozatok voltak. Az ellenség több bombázórepülőgépet vesztett. *(MTI)*.

A főváros közlekedésében csak kisebb zavarokat okozott a tegnapi havazás

Tegnap az egész napon át tartó havazás jelentékenyen megduzzasztotta a Budapestet fedő hóréteget, s ha a közúti közlekedésben nem is voltak komolyabb akadályok, kisebb zavarok mégis előfordultak, főleg a síkos útfestek miatt, mert az előző napokban lehullott hó a hidegebb időben ráfagyott a talajra. A villamosok és autóbuszok forgalmában azonban nem volt fennakadás és csupán a lófogatú járművek és a nehezebb teherautók akadtak meg itt-ott az utcákon, késést idézve elő néha a közforgalmi járművek közlekedésében.

— A Köztisztasági Hivatal — mondotta munkatársunknak *Wohl* György igazgató — teljes készültséggel dolgozik a hó eltakarításán és eddig nem is volt komolyabb forgalmi zavar. Sajnos, a háború következtében

nem áll annyi munkaerő rendelkezésünkre, mint máskor

és így rajtunk kivülálló okok lassítják a hóeltakarítás ütemét. Igy is azonban annyi munkás jelentkezett, hogy ezeknek a honvédelmi szolgálatra igénybe nem vett géperejű és lófogatú hóeltakarító járműveinknek igénybevételével sikerül a főútvonalak villamos és autóbuszforgalmát biztosítani és ha csak közben újabb havazás nem indul, a mellékutcákban felgyülemlett hómennyiséget is eltakarítani. Felkészültünk azonban nagyobb havazásra is, amely esetre szinte elegendő munkaerő fog rendelkezésünkre állni.

A MÁV forgalmában

a havazás eddig *semmiféle zavart nem okozott*, miután szerencsére hófúvás eddig nem jelentkezett. Értesüléseink szerint a vidéki üzletvezetőségek a hófúvásos vonalak közlében elegendő hóekét és munkást helyezett készenlétbe, hogy nagyobb és hosszabb ideig tartó havazás, hófúvás esetén azonnal megtehesse a vonatjáratok biztosítására szolgáló intézkedéseket.

A budai hegyekben már napok óta élénk síélet folyik s a villamosok a kora délutáni órákig szakadatlanul ontják a sílécekkel felszerelt utasokat a környéki síterepek felé. Kívánatos volna azonban, hogy a síléces utasok részére *több pótkocsit állítsanak be*, mert a fel- és leszállásban mutatkozó torlódások a járatok forgalmában késéseket idéznek elő

Kinevezések a rendőrségen

A hivatalos lap mai száma közli a rendőrségi kinevezéseket.

A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére a rendőrség létszámában dr. *Szent-Iványi* Kálmán, dr. *Borbola* Jenő és dr. *Szimon* István rendőrfőkapitányhelyettesi címmel felruházott rendőrfőtanácsosokat, dr. *Pataky* Oszkár és dr. *Papp* Géza rendőrfőtanácsosokat, valamint *Nagy* Sándor és dr. *Sombor* József rendőrfőkapitányhelyettesi címmel felruházott rendőrfőtanácsosokat m. kir. rendőrfőkapitányhelyettesekké, dr. *Kiss* Árkád rendőrfőtanácsosi címmel és jelleggel felruházott rendőrtanácsosokat, valamint dr. *Horváth* András rendőrtanácsost, a rendőri sajtóiroda vezetőjét *rendőrfőtanácsokká*, a VI. fizetési osztályba kinevezte. Dr. *Mikes* Gábor, dr. *Hegyi Sándor* rendőrfőtanácsosoknak a *rendőrfőkapitányhelyettesi* címet, dr. *Lakatos* Lajos és dr. *Stolcz* Zsigmond rendőrtanácsosoknak a *rendőrfőtanácsosi* címet s jelleget, dr. *Laczfi* Richárd, dr. *Bordás* Árpád és *Koltay-Kausler* Sándor tanácsosoknak a m. kir. *rendőrfőtanácsosi* címet, dr. vitéz *Ecsedy* Árpád, dr. *Csábly* József és dr. *Molnár* József rendőrfogalmazóknak a m. kir. rendőrkapitányi címet és jelleget adományozta.

A belügyminiszter dr. *Arday* J. Dezső és *Kökö·y* Béla rendőrkapitányokat *rendőrtanácsossá*, dr. *Jakó* Károly, dr. *Koppán* Kálmán, dr. *Cseh* Barnabás és dr. *Vidra* Béla rendőrfogalmazókat *rendőrkapitánnyá* kinevezte. A hivatalos lapban a fentieken kívül még számos cím- és jelleg-adományozás, valamint kinevezés szerepel.

— **Berán Lajos temetése.** *Berán* Lajos szobrászművészt, a magyar éremművészet legkiválóbb képviselőjét pénteken délután a művészeti világ osztatlan részvételével temették el a Kerepesi-temetőben. Három órakor kezdődött meg a gyászszertartás, majd az egyes testületek kiküldöttei mondották el búcsúztatójukat. A gyászbeszédek elhangzása után a koszorúkkal megrakott és feldíszített koporsót az ősi családi sírbolthoz vitték, ahol az egyházi szertartás után a gyászoló közönség meghatva mondott búcsút a nagy művésznek.

— **Fotokopia**-okmányfényképezés *Rád*, Andrássy-út 52. T116—640.

FODOR
síiskola
megnyílt a Széchenyi-hegyi Fogas-végállomásnál (Ordas-út 9). Gyermek oktatás, felnőttek kiképzése a legmagasabb fokig. Beiratkozás: IV., Petőfi Sándor-u. 3. T: 189-701 és a helyszinen.

Széljegyzetek egy „magánpofonhoz"

Eddig nem foglalkoztunk azzal az inzultussal, mely a *Magyar Nemzet* egyik szerkesztőségi szobájában *Parragi* Györgyöt, az ismert publicistát érte egy fiatalember részéről, aki később a rendőri igazoltatás során a *Rajniss*-féle képeslap grafikusának mondta magát és „lakásciméül" az *Oláh* György-féle hetilap szerkesztőségét adta meg. A magunk részéről feleslegesnek tartottuk, hogy cikkezzünk olyan számunkra maguktól értetődő jogi és erkölcsi tételek mellett, mint a gondolat- és sajtószabadság és papirost vesztegessünk olyan terrorcselekmények elítélésére, amelyekről minden tisztességes embernek úgyis meg van a maga lesújtó véleménye. Az ügyben azonban most megszólal Rajnissék és Oláhék, másszóval és gyüjtőnéven *Imrédyék házi napilapja, a Magyarság* és szokott objektivitásával az egészet *magánügynek minősíti*, mondván, hogy *„ne tessék politikai terrortámadás romantikájával köríteni egy olyan pofont, amely, hogy így mondjuk, szigorúan magánpofon volt"*.

Ehhez van némi megjegyzésünk. Mert, ha azok a pofonok, amelyeket a Rajniss-lap grafikusa adott és kapott, *magánpofonok* voltak, akkor nyilvánvalóan *kell nem magán-, hanem közpofonnak is lennie*, szóval olyan pofonnak, amely fölött esetleg a *Magyarság* sem térne ilyen könnyedén napirendre. Már tudniillik, ha — tudomást venne róla.

A nyáron volt egy sajtóper, amelyet vitéz ómoravicai *Imrédy* Béla ny. miniszterelnök, m. kir. titkos tanácsos, országgyülési képviselő és pártvezér indított a *8 Órai Ujság felelős szerkesztője ellen*, aki egy cikkében a kormányzóhelyettesi javaslat tárgyalásával kapcsolatban őt és pártját szószegéssel vádolta meg. Első fokon a királyi büntetőtörvényszék dr. *Halász* Sándort el is ítélte kéthónapi fogházra, az indokolás szerint azért, mert nem sikerült a szószegést bizonyitania, már pedig — megint csak az indokolás szerint — *„becsületes ember adott szavát meg nem szegi. Következésképpen az illojális és szószegő egyén vagy egyének összességét jelentő politikai párt nem becsületes, azaz becstelen. Éppen ezért az illojalitás, a szószegés ténye alkalmas arra, hogy emiatt az azt megvalósító személyt vagy pártot a társadalom megvesse."*

A per felsőbb fórumok elé került és végső fokon a királyi Kúria a *8 Órai Ujság* szerkesztőjét *jogerősen felmentette*, mert a táblával egyetértően megállapította, hogy *a szószegésre vonatkozó ténymegállapitását sikerült bizonyitania, tehát igazat irt.*

Ezt minek nevezi a *Magyarság*, amely *most* „magánpofonról" ír?

Gramofonok villamos hangraforgók
Sternberg hangszergyár
Rákóczi-út 60.

Saját javító műhely — Rádióárjegyzék ingyen
CHMURA
IV., Ferenciek-tere 2.

Tekintse meg MODERN RÁDIÓ ÜZLETÜNKET
MOGYORÓSSY
HANGSZERGYÁR BUDAPEST, RÁKÓCZI-ÚT 78

IDŐ

Ha futja az időmből, szeretnék még sokat beszélni az időről.

Foglalkoztat.

Különösen akkor jár sokat az eszemben, amikor szemtől-szembe kerülök vele: évfordulókon, születésnapkor s most, az újév körüli napokban. Az idő és a halál bennem majdnem azonos gondolat; ha az időről beszélek, titokban a halálra gondolok. Időérzékem nem más, mint a halál tudata, amely mindannyiunkban lappang.

A nagy időre nem tudok gondolni. Őt nem ismerem. E végtelenséghez, amelyben a hegyek történnek s a tengerek születnek, amelyben a csillagok drámája folyik s benne világunké, nem értek. Nincs mértékem hozzá. De a kicsit, ezt a megszelídítettet, amely karórámban s köröskörül a toronyórákban él, bezárva, ezt az emberi mérethez szoktatott időt, amely háziállatként, szolgál, szeretném megismerni, mint egy hű kutyát, vagy méla tehenet.

Róla beszélek.

A kis időről, amely végzetesen aránytalan. Egy könyvtárban jutott ez először eszembe, betűk társaságában. Ezt mind érdemes lenne elolvasni, — gondoltam, — ha másért nem, egyetlen mondatért. Húszezer kötet, vagy még több is! Mindben van számomra egy személyes üzenet, egy jó szó, egy hasznos tanács, egy szép pillanat, valami, amiért érdemes lenne. De sohasem fogom megtudni ezeket a személyes üzeneteket, mert nem érek rá törődni velük. Már egy könyvtár is aránytalan az időmhöz.

Hát még a világ! Megállok egy táj fölött, szemben hegyek, lent folyó. Templom. Jegenye az út szélén. Nyáj s valahol cigányzene. Látom a tájat s hallom a muzsikát. De azt szeretném tudni, mit csinál most a réten egy rezeda? Egyetlen rezeda! S erre már nem futja. Egyetlen rezedára sincs időm, de kár!

És ismerni szeretném a fókák életét, meg látni, hogyan áll, milyen mozdulattal, egy ceyloni öböl fölött egy pálma? Tudni akarnám, milyen az aranyásás s hogyan készül Thüringiában egy kakukos óra? Idő kellene hozzá, vagy valamilyen mesés gyorsaság, hogy értesüljek, milyen a tavasz Firenzében s hogyan él az apám? A régi Róma története vár rám és Ovidius egy verse; valahol egy tavon üres egy csónak, valahol a világban üres egy szív; fehér lapokat kellene teleírni igaz mondatokkal, alamizsnát kellene adni Bagdadban egy vak utcai énekesnek, kóbor macskát kéne fölszedni egy isztanbuli sikátorban, mimózát szedni — most van az ideje! — Ospedalettiben; inni kéne egyet, valakit megvígasztalni, egy vádra megfelelni, dadogók nevében szólni, süketek helyett hallani, kiütni egy fölemelt kést valaki kezéből egy matrózkocsmában, ütni kéne és védekezni, megtanulni egy embert és megkóstolni egy ismeretlen gyümölcsöt. Sietni kéne. Mindez: a régi Róma, egy vers, a mimóza, egy jó gyümölcs, az üres csónak és az üres szív, tudom, érettem is van egy kicsit, rám is vár egy kicsit s én nem jutok el hozzájuk. Rövid időm, a kis idő, nem futja ...

Micsoda anyagpazarlással épült a világ! Rezeda nélkül is lehetne élni, pálma nélkül is. Volna tenger akkor is, ha nem volna fóka benne, sem pálma a partján. A könyvtár polcai roskadoznának Ovidius kötetei nélkül is, a térképekről nem hiányoznék nagyon Bagdad s a tájból a cigánymuzsika. Teremtőnk bőkezű volt az anyaggal, csak az időnket szabta rövidre.

Az ember, sajnos, nem ér rá a világra. Sovány bugyellárisából, amelyben ideje aprópénze húzódik meg szerényen, nem tudja megváltani a belépőjegyet e nagy látványhoz. Teendőit sem tudja mind elvégezni. Csak dolgozik kicsit, fabrikál, matat, de meghal, mielőtt a legfontosabbat elvégezhette volna, mielőtt megitatott volna tejjel egy kóbor macskát Isztanbul sikátorában, megtudta volna, hogyan él az apja s milyen hát csakugyan a világ? Az ember szánt, vet, arat, tornyokat épít, de nem tudja meg soha, mit is csinál hát a réten egyetlen szál rezeda? Nincs ideje erre.

Szomorúan elmosolyodom, valahányszor hallom, hogy köröskörül időjárásért imádkoznak az emberek. Esőért, napért és jó szélért, melegért és szárazságért, amelyben szántani, vetni és aratni lehet.

Én, nagyon alázatosan és nagyon forrón, időért imádkozom. Mert, — igazán, — nem az időjárásban lehet szántani, vetni és aratni, hanem csak az időben.

Mátrai-Betegh Béla

Háború és divat

A férfiak hiába nézik le a nők egyéniségét, hiába tartják játékszernek, kedves, szórakozó partnernek, vagy a legjobb esetben jó családanyának, ha végigpillantunk a világtörténelmen, meg kell állapítanunk, hogy a nagy események okai és fordulatai mögött mindig nők rejtőznek. És mert a női stratégia egyik legfontosabb eszköze az öltözködés, ki meri lekicsinyelni a divatnak a világtörténelemben játszott szerepét?

Bizonyára senki. De ez a szerep nem mindig egyforma. Néha egy-egy női öltözet észbontó redői vezettek háborúra, néha pedig maga a háború teremtett új divatot. A női divat változásai a kulturtörténet legérdekesebb dokumentumai közé tartoznak: elvekről, eszmékről, világnézetekről adnak hírt, számtalan más fennmaradt okmánynál élesebb képet arról a korról, amelyben születtek. Sőt megrajzolják a fejlődést, az emelkedés és romlás hullámvonalát is. Meglepő tanulságokkal szolgálnak: például a világirodalmak bukásait mindig valami divatőrület előzte meg, s a selyem, az arany, az illatosító vizek és olajak, mesterséges szépítőszerek túlhajtott használata. Igy volt ez Judea összeomlásánál, Egyiptom leigázásánál, a görög és római birodalmak bukásánál ,a középkorban, a rokokóban, a szabadságharcokban és a multkori világháború szőlőfürtös, madárfészkes, virágoskert divatjában is.

Egyszóval a divat, ha nem is okozója, de érdekes kísérője a háborúnak.

Kezdjük talán a Krisztus előtti időkön: A híres, sokat emlegetett *Trója pusztulását* női szépség okozta. S Caesárt sem annyira Cleopatra birodalma, mint női bája késztette a hódításra. Sok száz év alatt a *Kereszteshábor*ú volt az első háború, amelyet magasabb eszme indított. Ha most átugrunk a járványok korszakára, láthatjuk, hogy a nők a bacillushábor*ú*ból is divatot csináltak: a XV. században, a *pusztító pestis idején*, finom selyemből gondosan elrendezett redőkké csinosították azt a kendőt, amelyet a ragály belélegzése ellen szájuk és orruk elé kötöttek. Lapozzuk tovább a történelem lapjait: *Angliai Erzsébet* életében legalább annyi szerepet játszott Stuart Máriával folytatott hiusági vetélkedése, mint hires flottaharcai. Mária Terézia, Pompadour, Nagy Katalin korszakának küzdelmeit még a történetíró is „*a három szoknya*" harcának keresztelte el. *A napoleoni háborúk* érdekes forradalmat hoztak a női lélekbe: Ekkor kezdett külső formában is megnyilvánulni a harcias, fiús nő. Persze mosolygásra késztető módon „férfias" a finom csipkékbe, kézimunkákba bugyolált hölgy, amikor hosszú empire ruháját övébe tűrve, csizmát húz és tollas Napoleon-kalapot visel. A *szabadságharc* azután visszapenderítette ősanyáinkat a tűzhely mellé s ki-ki országának megfelelő népviseletét vette elő. Minálunk Magyarországon mindenki, nők, férfiak, gyermekek egyaránt díszmagyarban feszítettek. Az *1914-es világháború* női divatja stílusosan illeszkedett bele a szecessziós felfogásba, világnézetbe. A nagy változás háború után következett be. Ekkor kezdtek igazán *fiússá* vállni a nők. Levágták a hajukat és a ruhájuk hosszát és cigarettázni kezdtek...

A női egyenlőség, férfias munka, iskolázottság itt vett nagy lendületet. Az oka talán a férfimunkaerő hiánya volt. A mai helyzet tulajdonképpen csak fokozása ennek a női dolgozni akarásnak, s bizony, most már mind gyakrabban visszasírjuk nagyanyáink kályha és kemence, kézimunka és gyerek mellett leélt békés, otthonülő életét.

Ez a lelki diszharmónia minden ténykedésünkben megnyilvánult, mert amíg nappal a férfiakat helyettesítjük, esténkint nekiülünk kötni, horgolni. Ez a tünet a legjellemzőbb házias munkakedvünkre, mert hiszen az a holmi, amit magunk készítünk el, sokszor ne mis olcsóbb vagy nem is jobb annál, amit készen kapunk az üzletekben.

Kettősségünkről divatunk is hű képet ad: hivatalunkban, munkahelyünkön férfias egyszerűséggel ötlözünk, míg esténkint szórakozásainkra túlhangsulyozottan női vonalú ruhákban járunk...

Sz. Fóthy Mici

Ma ügető

I. *Juhász* sokkal többet tud, mint amennyit mutatott. Istállóbizalommal elöl végez. *Ilka, Vera* és az „ujonc" *Zágon* jön még számításba.

II. A *Lucifer—Caviár* fogat esélyét a kiváló úrkocsis *Gräber* hajtása növeli. *Csorna—Hejehuja* fogat az ellenfél.

III. *Dévény II*, ha nem hibáz, nyerhet. *Dana B.* és *Félénk* esélyesek. A meglepetés lova: *Dusi.*

IV. *Aprópénz, Tanoda* és *Ulica* jutott kedvező felállításhoz.

V. *Peter Watts* kitünő formában van. *Pamela* és *Fergeteg W.* lehet helyezve.

VI. *Beligész*, ha akar, nyerhet. *Cirill F.* és *Éltes* esélyes.

VII. *Ali baba* Jónás Jenő kezében javulást hozhat. *Bomba* és *Ciryll* az ellenfelek.

VIII. *Ösvény, Hűség* és *Késmárk* a jobb sánszok.

VASÁRNAP ÜGETŐ.

I. *Értelmes, Irány, Dollfy.*
II. *Robaj, Little Tich, Négus II.*
III. *Virilis, Csalóka, Ébredő.*
IV. *Bob, Fekete Barát, Galla* hajtás.
V. *Kőszeg, Tamara II, Mesés.*
VI. *Bengész*, ha akar, nyerhet. *Cirill F.*
VII. *Humor, Széltoló, Fergeteg W.*
VIII. *Borcsa II, Krisni, Honfi G.*
IX. *Suchard, Gergely, Radnót.*

MINDENKITŐL KÉRÜNK

A Kormányzó úr hitvese szózatot intézett a társadalomhoz, melyben bejelentette, hogy január 17-től február 7-ig minden eddiginél nagyobbarányú gyüjtés történik a harctéren lévők itthonmaradottjainak támogatására. Ismertettük azokat a kormányrendeleteket, melyek jelentős mértékben emelték a harcoló honvédek itthonmaradt családtagjainak s általában a háború minden áldozatának járandóságait. Az állam megtette a magáét, elment addig a határig, ameddig elmehet, most már a társadalmon van a sor. Számtalanszor hangoztattuk, hogy nem szabad mindent az államtól várnunk, hanem a társadalomnak is ki kell vennie részét a nemzetépítő munkából. *A harctéren küzdő honvédség itthonmaradt családtagjainak támogatása és felkarolása a legnemesebb nemzetépítő tevékenységek közé tartozik.* A társadalom vegyen példát az államtól, mely a legnehezebb viszonyok közepette is megtalálta a módot és lehetőséget, hogy a hősök családjait istápolja. *Szívleljük meg a Főméltóságú Asszony szózatát, mely azt mondja, hogy mindenkinek adnia kell, a szegények adjanak filléreket, a tehetősek pedig százakat és ezreket, de ne vonja ki senki sem magát a hazafiúi áldozatkészség valamennyiünkre kötelező törvénye alól.*

Áldozatkészség nélkül nincsen győzelem, szebb jövő, több és jobb kenyér. A harctéren küzdő katonák az áldozatkészség legmagasabb fokát teljesítik, minden pillanatban hazánk épsége és biztonsága érdekében. A mi áldozatkészségünk, ha a legnagyobb mértékű is, eltörpül az övék mellett, mely életüket és vérüket ajánlja fel a hazáért. Igyekezzünk méltók lenni harcoló hőseinkhez, mondjunk le élvezeteinkről, szálljunk le a magasra csigázott életszinvonalról tanuljunk meg, ha kell, nélkülözni is. Vegyük tudomásul, hogy *amit teszünk, nemcsak az itthonmaradottakért tesszük, hanem a magyar honvédért is.* A harcoló magyar katonának éreznie kell, hogy az itthonmaradt társadalom valódi áldozatokra képes az övéiért, mert a harcos csakis akkor tud becsüléssel tekinteni reánk, ha áldozatos szellem tölt el bennünket. A magyar katona tömérdek szenvedés, megpróbáltatás és nélkülözés közepette teljesíti hivatását s erejét megacélozza a tudat, hogy a társadalom megérti áldozatosságának nagyságát és hasonlóval viszonozza.

Hisszük, hogy a magyar társadalom megérti és átérzi ennek a gyüjtésnek a fontosságát. Nem szokványos »jótékonyságról« van most szó, hanem a harcoló magyar honvédséggel való együttérzésünk és összeforrottságunknak tettekkel való bizonyításáról. Az itthon maradott családtagoknak nem szabad szükséget szenvedniök, hanem életük minden órájában érezniök kell a társadalom jótékony kezének melegségét. Ez a gyüjtés arra hív fel mindenkit, hogy a kötelességét teljesítse. Olyan kötelességről van szó, amely nem foglal helyet ugyan a törvényönyvekben, de a lélek falára van írva. Aki megszegi ezt a törvényt, aki nem teljesíti kötelességét a magyar katona itthon maradt családtagjai iránt, az nem méltó arra, hogy a magyar közösség tagja legyen és a magyar állam őrző gondoskodásában részesedjék. Adjatok valamennyien jószívvel és körülményeitekhez mért bőkezűséggel, hogy majdan szebb jövőt nyerhessetek!

Néhány nap mulva megszűnik a sorbanállás a húsért

Átmeneti zökkenők után a közönség alkalmazkodik a húsellátás új rendjéhez

A jegyrendszer kiépítése munkájában régi elgondolása volt a közellátási kormányzatnak *a húsjegyek bevezetése*, már a mult nyáron tervbevették. Megvalósítására azonban csak akkor kerülhetett sor, amikorra a szükséges hústartalék összegyűlt. Hozzávetőlegesen *egyheti hústartalék biztosítása* volt a húsjegyek bevezetésének egyik feltétele, mert hiszen jegyrendszert csak azokra a cikkekre vezetnek be nálunk, amelyeknek beváltására *megfelelő fedezet* van.

A húsjegyek bevezetése tehát azt jelenti, hogy a jegyek beváltására megfelelő mennyiségű húskészlet áll rendelkezésre, de ezenfelül főleg azért vezették be a jegyrendszert a húsellátásban is, hogy *megszüntessék az aránytalanságokat*. A jegyrendszer előtt a kis- és középkeresetű dolgozó nép *főleg marhahúshoz* juthatott, a borjú- és a disznóhúst pedig — egyes húsiparosok kedvezése következtében — sokszor csak a tehetősebbek kapták. A jegyrendszer mellett *ez a visszásság már az első napon megszűnt*, mert amióta húsjegyek vannak a fővárosban, *mindenki egyformán hozzájuthat disznó- és borjúhúshoz is.*

A húsjegyrendszer bevezetésének első napjaiban különböző olyan nehézségek merültek fel, amelyek — remélhetőleg — a gyakorlatban hamarosan megszűnnek. A húselárusító üzletek a beszolgáltatott és bejegyzett jegyszelvények száma szerint kapják meg húsellátmányukat, akárcsak a pékek a lisztet vagy — eddig — a hentesek a zsírt. A húsjegyeket tehát a bejegyzett húselárusítónál, mindenkor *fennakadás nélkül* kellene beváltani. Mégis *torlódások vannak* és megkezdődött a sorbanállás is. A torlódás és a várakozás oka az, hogy *a közönség egy része nem jól választotta meg a húsárusításra kijelölt üzletet.* Megtörtént, hogy egyes községi fiókoknál reggeltől estig tartott a csoportosulás, ugyanakkor pedig piaci húsárusoknál egy vevő sem volt, pedig a húsárus bódéjában egymás mellett felakasztva lógtak a disznóhúsok.

Az is megtörtént, hogy a húsárusításra ki nem jelölt — nem keresztény vallású — húsiparos eddigi vásárlói a húsjegyek bevezetése után egyszerűen átmentek a legközelebbi szomszéd henteshez. *A kisebb henteiparosoknál sokszázfőnyi vásárlóközönség jelentkezett* és hiába állítanak be kisegítőket, a kisebb üzletek óriásira felduzzadt forgalmát reggeltől estig tartó szakadatlan munkával sem tudják lebonyolítani. A közönség nagy része pedig nem ismeri a húsjegy bevezetésének körülményeit és még nem tanulta meg, hogy *a jegyrendszer a biztonságos és folyamatos ellátást biztosítja húsban is.* Ez az oka annak, hogy *fölösleges csoportosulások* vannak, holott a húsjegyrendszer bevezetésének egyik oka az volt, hogy a sorbanállást a hetesüzletek előtt is megszüntessék.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy *a vásárlóközönség türelmetlensége már fogyóban van*, remélhetőleg néhány nap mulva a húsellátás új rendje már teljesen átmegy a köztudatba és *megszűnnek a csoportosulások.*

Szenník György

Felemelték a lóhúsfélékből a húsjegyre kiszolgáltatható adagokat

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a polgármester ma rendeletet adott ki, amelyben *a lóhúsfélékből húsjegyre kiszolgáltatható adagokat felemelte.*

Ezek szerint *a húsjegyek minden egyes beváltható szelvényére (úgy az A. mint a B. szelvényekre) további intézkedésig a szarvasmarha-húsféleségekből megállapított mennyiségek 20 százalék többlet hozzáadásával szolgáltatandók ki*, vagyis ha például marhahúsból egy szelvényre 10 dekagram színhús jár, akkor a Községi Lóhúsüzem egy szelvényre 30 deka szín lóhúst szolgáltat ki.

Felemelte a polgármester *a lóhúsból készült felvágottak kiszolgáltatandó mennyiségét is.* Eszerint a húsjegyek minden egyes szelvényére a lóhúsból készült felvágott *eddigi mennyiségének kétszeresét*, vagyis szelvényenként 40 deka felvágottat kell kiszolgáltatni.

Közli továbbá az élelmezési ügyosztály, hogy *a január hó 1—7-ig érvényes 1—5. számú húsjegyszelvények még január hó 14-ig bezárólag beválthatók*, tekintettel arra, hogy a hűtőházakból kitárolandó húsok fagyott állapotban azonnal nem árusíthatók ki.

Ezzel szemben *a január hó 8-ától 14-ig érvényes 6—10. számú húsjegyszelvényekből egyelőre csak a 6. 7. és 8. számú szelvények válthatók be január 8-tól kezdődően.* A 9. és 10. számú szelvények beváltásáról később történik intézkedés.

Mindezek az intézkedések a budapestkörnyéki, húsjeggyel ellátott városokra és községekre is érvényesek.

Lemondott az amerikai közellátásügyek vezetője

Amsterdam, január 5. *(Német Távirati Iroda.)* Washingtoni jelentés szerint Paul *Gordon*, a belügyminisztérium kebelében működő polgári közellátási vezető *benyujtotta lemondását.* *(MTI)*

33 letartóztatás

Amsterdam, január 5. *(Német Távirati Iroda)* Mint az Exchange Telegraph rádiója Newyorkból jelenti, *33 embert* — köztük *Griffint*, az Enquirer kiadóját — *letartóztatták*. Azzal vádolják őket, hogy *aláássák az amerikai hadsereg szellemét.* Ügyükben egy newyorki esküdtszék fog dönteni. *(MTI)*

A chilei belügyminiszter Castillónál

Buenos Aires, január 5. *(Német Távirati Iroda.)* Castillo államelnök hétfőn délután fogadta *Morales* chilei belügyminisztert. A megbeszélésen jelen volt *Ruiz Guinazu* külügyminiszter, valamint Rios *Gallardo*, Chile argentinai nagykövete is.

Morales miniszter előzőleg *Colacia*-i argentin belügyminiszternél tett látogatást hivatali helyiségében.

Az argentin belügyminiszter kijelentette, hogy *csupán udvariassági látogatásról van szó.*

A *Castillo* államelnöknél tett látogatás után a chilei belügyminiszter kijelentette a sajtó képviselőinek, hogy az államelnökkel *Chile nemzetközi helyzetéről és az azzal kapcsolatos kérdésekről* tárgyalt. Az utazása céljáról feltett kérdésre kijelentette, hogy *Rios* chilei államelnök azzal bízta meg, hogy *bizalmas küldetésben* keresse fel egyes amerikai államok államfőit.

Castillo argentin államelnök nyilatkozott a sajtónak *Morales* chilei belügyminiszter buenosairesi látogatásáról s ennek során közölte, hogy a chilei belügyminiszter *Rios* chilei államelnök egy üzenetét adta át. A továbbiakban kijelentette, hogy a chilei belügyminiszterrel folytatott tárgyalása *szívélyes volt.* *(MTI)*

Uruguay és Venezuela új követe Franco tábornoknál

Madrid, január 5. *(Német Távirati Iroda.)* Virgilio *Sampognero*, Urugay és Christobal *Benitez*, Venezuela újonnan kinevezett madridi követe hétfőn nyujtották át megbízólevelüket a spanyol államfőnek. Az ünnepélyes aktusnál jelen volt *Jordana* tábornok, külügyminiszter is. *(MTI)*

Konkoly Kálmán kitüntetése

Vitéz *Szombathelyi* Ferenc vezérezredes, a honvédvezérkar főnöke, most kelt elhatározásával lapunk politikai szerkesztőjének, *Konkoly* Kálmán tartalékos főhadnagynak a Szovjet elleni hadműveletek alkalmával teljesített kitünő szolgálataiért dicsérő elismerését fejezte ki.

Konkoly Kálmán a haditudósító század kötelékében mint a fronton megjelenő *Tábori Ujság* szerkesztője működött hadműveleti területen.

Turóczy Zoltán püspök az egyházi és nemzeti békéről

Nyiregyháza, január 5. *Turóczy* Zoltán tiszakerületi evangélikus püspök újévi beszédében és körlevelében arra inti a hívőket, hogy több szeretetet és megértést kell tanusítanunk egymás iránt, mert akivel vele van az embertársa, annak nem kell semmitől sem félnie. Az egyház vezető rétegében áldozatok árán is megvalósítjuk a béke szolgálatát és a megbékülés üdítően fog hatni a nemzet életére is.

Dohányjegy Horvátországban

Zágráb, január 5. *(Bud. Tud.)* Horvátországban újévkor bevezették a dohányjegyet. Minden dohányzó *naponként 10 darab cigarettát vagy 10 gramm vágott dohányt vagy 2 darab szivart kaphat.* A dohányjegytulajdonosok járandóságukat egyszerre csak 5 napra válthatják ki.

Megszüntették a pozsonyi rádió magyar óráját

Pozsony, január 5. A szlovák rádió igazgatóságának döntése alapján *január 1-én megszűnt a szlovákiai magyar rádió pozsonyi magyar órája* és ezért a további adásokat levették műsorról.

A szlovákiai magyar rádió jelentős szerepet játszott a szlovákiai magyarok kulturális életében. A magyar adás öt éven át *Ungváry* Ferenc szakavatott vezetése alatt állott, aki mint rendező, előadó és irányító azon fáradozott, hogy a műsorban a magyar kultúra szempontjai és különösen a szlovákiai magyarok kulturális törekvései érvényesüljenek. Többízben beszélt a mikrofon előtt *Esterházy* János, a magyar párt elnöke is. *(Bud. Tud.)*

Rákóczi nagysárosi kastélyát a Hlinka-ifjuság számára rendezik be

Eperjes, január 5. *(Bud. Tud.)* A Hlinka-gárda főmegbizottja a napokban Nagysároson jart és a Rákóczi-kastély jelenlegi tulajdonosával, Pulszky földbirtokossal tárgyalt a kastély helyreállítása ügyében. Mint hírlik, a kastélyban a Hlinka-ifjúság számára vagy iskolát, vagy pedig nyári üdülőtelepet rendeznek be.

Ujra megindult Gandhi fiának lapja és megint csupa cenzurázatlan hírt közöl

London, január 5. A *Nemzetközi Sajtó Tudósító* jelenti: Mahatma *Gandhi* fiának az indiai angol hatóságok elleni bátor kiállásáról számol be a *News Chronicle*. Gandhi fia a *Times* cimű hindosztáni ujság kiadója. *A lapot négy hónappal ezelőtt betiltották*, mert tiltakozó cikket közölt az ellen a mód ellen, ahogyan az angolok Indiában a sajtószabadságot kezelik.

A *Hindustan Times* a betiltás után *a mult szombaton* jelent meg elsőízben és *az elsőtől az utolsó sorig olyan híreket hozott, amelyek az indiai állapotokról szólnak, s amelyeknek közlését a cenzura nem engedélyezte.* Uj-Delhiben azzal számolnak, hogy újabb eljárás indul *Gandhi* fia és a kiadásában megjelenő ujság ellen.

Gyermekek

önként kérik a hashajtót, ha egyszer Darmolt kaptak. A Darmol ize kitünő és fájdalom nélkül hat. Ezért szereti a gyermek. DARMOL

Felvétel a budapesti képviselőválasztók 1944. évre készülő névjegyzékébe

Mindazok a *férfiak*, akik ebben az évben elérik a választójogosultsághoz megkívánt *26 éves életkorukat* és mindazok a *nők*, akik ebben az évben elérik *30 éves életkorukat*, ha a választói jogosultság egyéb kellékeivel rendelkeznek, a lakásukon kikézbesített és pótlappal kiegészített számlálólap kitöltése útján, választójogosultságuk elbírálásához szükséges vallomásukat tartoznak a főváros polgármesteri hivatalának rendelkezésére bocsátani. A *férfiak fehérszínű*, a nők *kékszínű* számlálólapot töltenek ki, a pótlap mindkét nembelieknek fehérszínű papírra nyomtatott azonos szövegű nyomtatvány.

A számlálólapon és a pótlapon feltüntetett adatok igazolására alkalmas *okiratoknak vagy más bizonyítékoknak beszerzése az érdekelt fél kötelessége*. Igazolni kell az életkort, a 10 éves magyar állampolgárságot, a hat évi állandó helybenlakást és az iskolai végzettséget. A választók névjegyzékébe való *felvételt régi jogon nem lehet kérni*.

Azok, akiknek a névjegyzékbe való felvételre nem az előírt korhatár elérése címén, hanem bármely *más címen* nyílik meg a joguk, január 31-ig a főváros IV. ügyosztályában (Központi városháza, Károly király-út 8., I. 11.) *személyesen, élőszóval, vagy írásban* kérhetik a választói névjegyzékbe való felvételüket. Választójogosultságának igazolása végett február 15-ig bárki személyesen megjelenhetik a IV. ügyosztályban és ebből a célból hétköznapokon a délelőtti hivatalos órák alatt és délután, szombat kivételével, 5—7 óra között lehet jelentkezni.

A polgármester az összes tudnivalókat, továbbá a zsidók választójogosultságával kapcsolatos tennivalókat, *falragaszon* részletesen ismerteti a főváros közönségével.

Szennik György nyilatkozata a Parragi-incidensről

Tegnapi számunkban megírtuk, hogy két fiatalember jelent meg a *Magyar Nemzet* szerkesztőségében és ott dolgozószobájában inzultálták *Parragi* Györgyöt, a lap főmunkatársát. Tudósításunkkal kapcsolatban *Szennik* György iparművész nyilatkozatot juttatott el hozzánk, amelyben annak megállapítását kérte, hogy saját elhatározásából ment fel bátyjával a *Magyar Nemzet* szerkesztőségébe, sem egyesület, sem párt, sem magánosok nem kérték erre. *Elégtételt* akart kérni Parragi Györgytől azért a cikkéért, amelyben az Imrédy-féle vigadói estről írt s beszámolt egy incidensről, amely a publicista és *három rendező* között zajlott le; *az iparművész egyike volt a megemlített rendezőknek és sérve érezte magát* szerepe beállítása miatt.

»Egyedül mentem be a szobába, Parragi a kért helyreigazítást kereken megtagadta, sőt fölényes és sértő hangot használt, terroristáknak címzett minket« — írja *Szennik* György nyilatkozatában s előadása szerint *ezután történt az inzultus*. Valótlannak mondja, hogy elfutott volna és kéri annak megállapítását, hogy *bátyja egyáltalán nem vett részt a dulakodásban, kést nem használt*. Bátyja kint várta, a dulakodás után ment be a szobába utána, felszólította, hogy menjen. A kapuban a portás gumibottal támadt rá, azt elvette tőle és a rendőrnek átadta.

— **HALÁLOZÁS.** Röjtöki *Bene* Emma hétfőn hosszú szenvedés után meghalt. Temetése csütörtökön, január 7-én fél 3 órakor lesz a farkasréti temetőben.

Sárga magyar vizsla elveszett Kati névre hallgat, hosszú, kurtirozatlan farokkal, fonott bőr nyakszíjjal. Nyomravezetőt is jutalmazok. Értesítést kérek Thököly-út 117, II. udvar, 1-em. 9. Tel.: 399-874, vagy szóljon a legközelebbi rendőrőrszemnek.

Megjavul a tipuscipők formája és minősége

Az ország egész területén kijelölték már a tipuscipőket és munkásbakancsokat gyártó üzemi vállalatokat és kisipari műhelyeket. Ezeket a Lábbeli Központ egyformán kiszámított és kiadott, mindezideig kifogástalan, *100 százalékosan békebeli minőségű bőranyaggal* látja el. A tipuscipők és a bakancsok anyagszükségletét kiszámították, előírják készítési módjukat és egyszerű, de tetszetős formájukat is. Ezt a rendszert azért vezették be a cipőellátásban, hogy *a háború tartama alatt a nagyközönség minden rétegét elássák kiválóan erős, de minden fölösleges díszítést mellőző, tartós lábbelivel.*

Büntető eljárás indul a vétkes cipésziparosok ellen

A mechanikai vállalatok munkája ellen nagyjában nem merült fel kifogás, mert — a tapasztalatok szerint — gyártási módszerük a békebeli igények kielégítésére törekszik. Dicséretére szolgál a magyar kézművesiparosságnak, hogy *a kisipari cipészműhelyekben készített tipuscipők és bakancsok is a kívánt gondossággal és tisztességgel készültek el.*

Sajnos, akadtak azonban olyan kisiparosok is, akik a tipuscipők és bakancsok gyártásához rendelkezésükre bocsátott értékes bőranyaggal *spekulálni kezdtek*, a cipőkbe és bakancsokba nem dolgozták be a nekik átadott és megkívánt minőségű anyagot. *A nehéz és erős krupontalpakat kicserélték vékonyabb, könnyebb talpakra*, még az orrészeket is gyengébb minőségű anyagból készítették. Egyesek egészen vásári minőségű, gyorsan összeütött, elnagyolt munkával készült, már *a silányság határán álló lábbeliket* készítettek, arra számítva, hogy minden pár lábbelihez végeredményben nem állíthatnak külön ellenőrt.

Az ellenőrzés azonban felfedezte a silány munkát, de panaszok érkeztek a kijelölt cipőkereskedők, sőt a vásárlóközönség részéről is. Ma már csaknem névszerint tudják, hogy a tipuscipők és a munkásbakancsok készítésével megbízott kisiparosok közül *kik akartak tisztességtelen haszonhoz jutni* a lábbelikészítésnél folytatott manipulációkkal. A kifogásolt bakancsokat és tipuscipőket *nem vették át*, hanem külön összegyüjtötték. A vétkesek névsorának összeállítása megkezdődött, mihelyt ez az eljárás befejeződött, a közellátásügyi kormányzat rendelkezésére *a legszigorúbb megtorlást alkalmazzák*. Azokat, akik a tipuscipők és a bakancsok készítésénél tisztességtelen magatartást tanusítottak, *kizárják a további előállító munkából*, egyúttal pedig *külön büntető eljárás* indul ellenük.

A Lábbeli Központ megjavitja a cipőellátást

A lábbeli-ellátásban hosszú ideig az volt a rendszer, hogy az elkészített tipuscipőket a *szükségletnek megfelelően* osztották szét az ország egyes vidékei között. Ezt a rendszert most a gyakorlati tapasztalatok alapján *módosították*. A tipuscipők készítésével foglalkozó kisiparosok egyrészt egyben kijelölt cipőkereskedő is. Rendszerint több pár cipőt árusíthat a nála készült tipuscipőknél. Így tehát raktárkészletének egyrészét más műhelyekben készült tipuscipőkkel egészítették ki.

Megtörtént, hogy *budapesti cipészmester* — megbízása elején — a műhelyében készült tipuscipőket *vidéki falvakba* volt köteles eladásra elküldeni, mikor azután megkapta cipőkereskedői kijelölését, raktárát viszont vidéken készült tipuscipőkből állította össze. Az eredmény az volt, hogy a magasabbrendű fővárosi ízléssel és gyakorlattal készített *formásabb tipuscipők falusi lakosok lábára kerültek*, a vidéki kisműhelyekben készült darabosabb, *formátlanabb tipuscipők pedig az igényesebb budapesti közönségnek jutottak*. Annak ellenére, hogy a tipuscipők készítését előírták, a cipők formája — még azonos minőségnél is — a készítő iparos lakóhelyén szokásos ízlésnek hódol, esetleg nem felel meg sem formájában, sem kivitelében a fővárosi ember ízlésének.

Ezeket a gyakorlat által megmutatott különbségeket küszöböli ki a Lábbeli Központ, amikor hozzájárul ahhoz, hogy *a cipőárusításra is kijelölt cipésziparos a műhelyében készült tipuscipőket saját üzletében adhatja el.* Ezzel csak *javul a tipuscipők minősége*, mert hiszen minden iparos több gondot fordít a saját üzlete részére készülő iparcikkekre. A raktár többi részét pedig olyan tipuscipőkkel egészíti ki, amelyek lehetőleg ugyanabban a városban készültek. Ezzel a rendelkezéssel *a tipuscipők formája és kidolgozási minősége országszerte megjavul.*

Mindenáron fogdába akart jutni, végül felakasztotta magát

Pécs, január 5. *(A Magyarország tudósítójától.)* **Pécsett** az újesztendőben igen hamar akadt öngyilkos, mégpedig *Nikolics* **József 56 éves** *dunaszekcsői* csavargó személyében. *Nikolics* már a karácsonyi ünnepek előtt beállított a pécsi rendőrkapitányságra és szállást kért a fogdában, hogy a szeretet ünnepét fedél alatt tölthesse. Természetesen nem fogadhatták be »szálóvendégnek« a csavargót, aki ekkor fura mesét talált ki arról, hogy *Mohácson egy ketyegőfenét és egy gazdátlan bundát emelt el.* Az átlátszó hazugság sem segítette be a fogdába az atyafit.

Elkezdett koldulni. Éjszakánként a város határában szalmakazalban aludt. *Szilveszterre ismét be akart jutni a fogdába*, de a mese újra légbőlkapottnak bizonyult.

Szabad emberként jött át az újesztendőbe és a kocsmákban mulatozó emberek költekezési kedvét kihasználva, maga is szép pénzt szedett össze. Másodikán ismét üres zsebbel ébredt a szalmakazalban. Elindult portyázni, most azonban sokkal nehezebben szaporodott a kolduspénz. Elkeseredetten tért be az Irányi Dániel-téren levő *Szlebfélé* vendéglőbe, ahol késő estig üldögélt.

Zárórakor kifizette az összekoldult kétfilléresekből az utolsó kétszer két decit, majd kiment a beszállóvendégek sötét udvarába, ahol *a WC gerendájára kócmadzagra felakasztotta magát.* Kilencórás, merev hulla volt, mire másnap reggel rátaláltak.

RÁDIÓMŰSOR

KEDD:

BUDAPEST I.: 17.00 Kamarahármas. 17.35 Ponyvairodalmi emlékek. 18.00 Magyar nóták. 18.50 Hírek. 19.05 Gitárest. 20.15 Hunyadi János. 20.45 A folyamerők fúvószenekara. 21.20 A falu mozija. 21.40 Hírek. 22.10 Cigányzene. 23.00 Nagyzenekari művek. 23.45 Hírek.

SZERDA:

BUDAPEST I.: 8.00 Fohász. Szózat. Reggeli zene. 8.45 Hírek. 10.00 Egyházi ének és szentbeszéd a budavári koronázó főtemplomból. 11.15 Egyházi ének és szentbeszéd a Rózsák-terén levő görögkatolikus magyar plébániatemplomból. 12.20 Időjelzés, vízállásjelentés. 12.30 Az Operaház zenekara. 13.00 Rádiózenekar. 13.45 Hírek. 14.00 Művészlemezek. 15.00 Bábszínház. 15.25 Cigányzene. 16.00 Ahol gyermek voltam. 16.20 Hírek német, román, szlovák és ruszin nyelven. 16.45 Időjelzés, hírek. 17.00 Orgona. 17.10 Székács Aladár emlékezete. 17.50 Mátray Erzsi cseveg. 18.00 Honvédműsor 18.50 Hírek. 19.05 Ki mit szeret. 20.05 A zöld légy és a sárga mókus. Hangjáték. 20.35 Zongora. 21.10 A pólustól az egyenlítőig. Összeállította Szabó Lőrinc. A verseket elmondja Makay Margit. 21.40 Hírek. 22.10 Rádiózenekar. 23.10 Magyar nóták. 23.45 Hírek.

CSÜTÖRTÖK:

BUDAPEST I.: 5.40 Üzen az otthon. 6.40 Ébresztő, Torna. 7.00 Hírek. Reggeli zene. 10.00 Hírek. 10.15 Szórakoztató zene. 11.10 Nemzetközi vízjelzőszolgálat. 11.15 Hegedűs Miklós hegedül. 11.40 A legújabb boldoggá avatandó magyar, Bogner Mária Margitról beszél P. Csávossy Elemér. 12.00 Harangszó. Fohász. Himnusz. 12.10 Rádiózenekar. 12.40 Hírek. 13.20 Időjelzés, vízállásjelentés. 13.30 Honvédeink üzennek. 14.00 Tánczene. 14.30 Hírek. 14.45 Műsorismertetés. 15.00 Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. 15.20 Cigányzene. 16.00 Beszélgetés a postahivatal előtt. 16.20 Hírek német, román, szlovák és ruszin nyelven. 16.45 Időjelzés, hírek. 17.00 Cimbalom. 17.20 Mit kell tudnia a gyümölcsöstelepítőnek. 17.45 Hanglemezek. 18.00 Petőfi vándorbotja. 18.35 A Nemzeti Bank Pénzjegynyomdájának Énekkara. 18.50 Hírek. 19.05 A három Erkel. Rádióbrándi. 20.20 Kinga királykisasszony emlékezete. 20.50 Operettrészletek. 21.40 Hírek. 22.10 Az Operaház zenekara. 22.50 Hanglemezek. 23.45 Hírek.

MAGYAR HŐSÖK

Példás bátorságával és hősies önfeláldozásával tüntette ki magát a Szovjet ellen vívott harcok során Nyékhegyi Géza tartalékos főtörzsmester. 1942 augusztus 11-én a hajnali órákban hatalmas túlerővel rohanta meg honvédeink állását az ellenség. A megtámadott magyar kötelékek kétségbeesett ellenállást fejtettek ki, de vonaluk egy része mégis az ellenség kezére jutott. Ebben a küzdelemben elveszett Nyékhegyi géppuskás szakasz parancsnok mindhárom gépfegyvere is. A hőslelkű szakaszparancsnok azonban nem volt hajlandó beletörődni abba, hogy tűzgépei az ellenség zsákmányává legyenek és visszaszerzésük céljából merész elhatározásra szánta el magát. Néhány puskás honvédet alkalmas elhelyezésbe csoportosítva, azok tűzoltalma alatt visszalopózott az ellenség kezére jutott vonalba és vakmerő kézigránáthajtással kiragadta a bolsevisták kezéből az egyik géppuskát. Most már annak a géppuskának tüzével harcolt tovább és az ügyesen irányított tűzvédelmet kihasználva, másik géppuskáját is visszahozta az ellenség kezéből. A másodszori vállalkozás során súlyosan megsebesült. Önfeláldozó hősiességére jellemző, hogy súlyos sebe ellenére sem hagyta abba a küzdelmet és néhány önként vállalkozó honvéddal megszervezte a harmadik géppuska visszaszerzésére irányuló vállalkozást is. E vállalkozást most már két géppuskája hatásos tüzével támogatta. Bár nagyon sok vért veszített, ezt a vállalkozását is teljes sikerrel hajtotta végre és csak akkor ment a kötözőhelyre, amikor új védelmi állásban tudta fegyvereit, ahol megszervezte azok leghatásosabb tűzrendszerét.

Önfeláldozó magatartásával így lehetővé tette, hogy az ellenség további előretörését feltartották honvédeink.

A hőslelkű főtörzsmester e magatartásával döntően hozzájárult csapataink sikeréhez. Súlyos sebébe utóbb belehalt. A Kormányzó Úr Őfőméltósága az Arany Vitézségi Éremmel tüntette ki. (MTI)

ÚJ KÖNYVEK

Pukánszky Béla: Erdélyi szászok és magyarok. *Pukánszky* Béla egyet. tanár, az *Ungarn* szerkesztője, legújabb könyvével — Danubia-kiadás — régen érezhető hiányt pótol: becsületes őszinteséggel végigjárja *a szász-magyar együttélés csaknem nyolcévszázados útját.* Magyar szempontból és magyar nyelven eddig alig vizsgálták az erdélyi szászság szellemi és anyagi fejlődését. Történettudományunk összefoglaló művekben és részlettanulmányokban gyakran foglalkozott ugyan az *erdélyi németség* kérdéseivel is, de éppen mivel a kérdést csupán a magyar történelem keretében vagy egy-egy részletében vizsgálta, szélesebb körökben nem lehetett hatással helyes magyar szászszemlélet kialakulására.

A szerző éles szemmel vizsgálja a *szász-magyar életközösség* útját. A könyvből elevenen tárul az olvasó elé az erdélyi németség tiszteletet parancsoló népi kultúrája, mely a magyar állam védelme alatt bontakozott ki s ezért nekünk is részünk van benne. A szász-magyar együttélés szemléletéből *magyarázatot kapunk arra a kérdésre is, hogy a szászok miért idegenebbek számunkra*, miért állnak távolabb tőlünk, mint a hazai németség többi része.

A könyv azonban sokat mond a szászoknak is. A kép, amelyet *Pukánszky* a fejlődésükről az erdélyi sorsközösség és a magyarsággal való együttélés szempontjából ad, talán nem olyan ragyogó, mint az, amelyet saját történetíróik rajzoltak népük eddigi életútjáról, *de annál tanulságosabb. Pukánszky* azzal a tudattal vázolja a szász nép fejlődésének képét, hogy a magyarság tengernyi szenvedés árán felismerte a *népi gondolat* jelentőségét és *nincsen oka rá, hogy idegenkedéssel gondoljon azokra*, akik a multban a magyar állam kötelékében ennek a gondolatnak az érvényesüléséért küzdöttek.

Húsz halottja van a hannoveri vasúti szerencsétlenségnek

Berlin, január 5. *(Német TI)* A Hannover és Wunstorf közötti vonalon, a január 4-ére forduló éjszaka, a kora hajnali órákban *egy gyorsvonat beleszaladt a tilos jelzés miatt a pályán előtte veszteglő másik gyorsvonatba.* Az összeütközés következtében mindkét gyorsvonat több kocsija szétroncsolódott, vagy súlyosan megrongálódott. A szerencsétlenségnek eddig *20 halottja és 20 sebesültje van. (MTI)*

— **ÁLLATVÁSÁRT** tartanak **január 8-án** Pápán, ahol állategészségügyi veszteglés miatt közel egy évig nem tarthattak heti- és országos vásárt.

NYÁR!

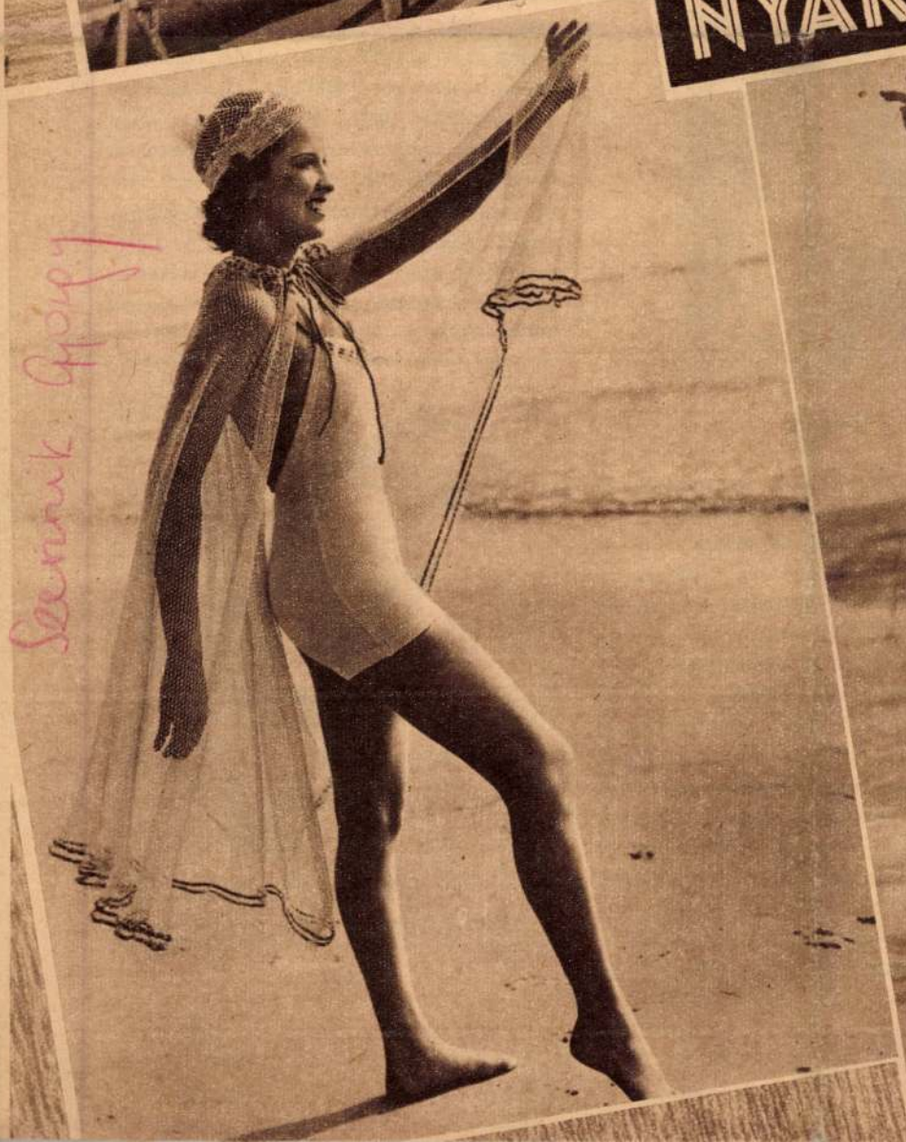

CERUZÁVAL ÉS FÉNYKÉPEZŐGÉPPEL A Páger — GYEREKEKNÉL

Irta, rajzolta és fényképezte Szennik György

Tanulmány a plakáthoz

engetegen kérdezték már tőlem, hogy kiről mintáztam *Én is hadicél vagyok?!* című plakátomat. Nem titok: elárulhatom. *Páger* Juditról, Páger Antal, a nagynevű magyar színművész csodálatos szemű, nagyobbik kislányáról.

Nincs szebb öröm és nincs hálásabb téma a rajzoló számára, mint a gyermek. Különösen, ha olyan édes, okos gyerekekről van szó, mint a két Páger-leányka, két földre szállott, igazi angyal, csöppnyi ártatlanság: *Páger Judit* és *Juliska*. Most is, az egyik napsugaras délutánon újabb *„ceruzatanulmányra"* rándultam ki a Páger-villába. Grafikai gyüjteményt készítek ugyanis elő; összefoglaló címe nagyon egyszerű és mégis sokatmondó: *A gyermek*. Páger Judit és Juliska az első két modellem. A két bájos gyermek szívesen ül a „szakállas rajzolóbácsinak", sőt Juditunk tágranyílt szemmel, tiszta tekintettel meg is kérdi:

— Gyuri bácsi kérem, ebből megint *„blagád"* lesz?

Mert Judit nagyon büszke volt arra, hogy az utcasarkokon megjelent a képe. Ha anyukája sétálni vitte, meg-megállt az utcán a repülőgépes falragasz előtt és elgyönyörködve kérdezte:

— Mondd anyuka, ez tényleg én vagyok?

Közben nemcsak a két bájos gyermekről, hanem drága anyukájukról is készítek néhány rajzot. Sajnos, a ház ura, a mi

Págerné

jó *„Ténink"* nincs itthon: kenyeret keres családjának, *filmezik kint Ercsiben*.

Juditka egy darabig fáradhatatlanul ül modellt, de azután ásításra tátikázik a kis szája. *Fáradt*. El is alszik azon nyomban. Nem baj. Ezt is lerajzolom. *Almodó angyalka* is lesz hát a sorozatban...

Olyan megnyugtató, áhitatos a csend itt a Páger-villában, hogy mindig felüdül az ember szíve, ha elidőzhet itt. Valami meghitt családiasság, kiegyensúlyozott béke és harmónia fényesíti meg a levegőt, mintha a széles ablakokon egyenesen a boldogság ömlene szét sugaras pázmákban. A legnagyobb öröm és büszkeség számomra, hogy — ha pár órára is csupán — de részese lehettem ennek az áldott béke-

Juliska

világnak — és rajzolhattam a Páger-gyerekeket.

Még csak annyit: az itt közölt rajzokért teljes felelősséget vállalok, ami azonban a *fényképeket* illeti, közölnöm kell, hogy még csak *„fototanonc"* vagyok. Mesterem *Jánossy* Endre, aki egyébként szíves előzékenységgel kattintotta el a gépet akkor, amikor jómagam is a drága család körében ültem. Mert — mint minden amatőr — bármilyen büszke is vagyok fényképezési tudományomra, odáig még nem jutottam el, hogy *önmagamat tudjam fényképezni*..

A húgocska

Judit

Magyar Élet 1944. I. 3.

SZENTANDRÁSSY ISTVÁN

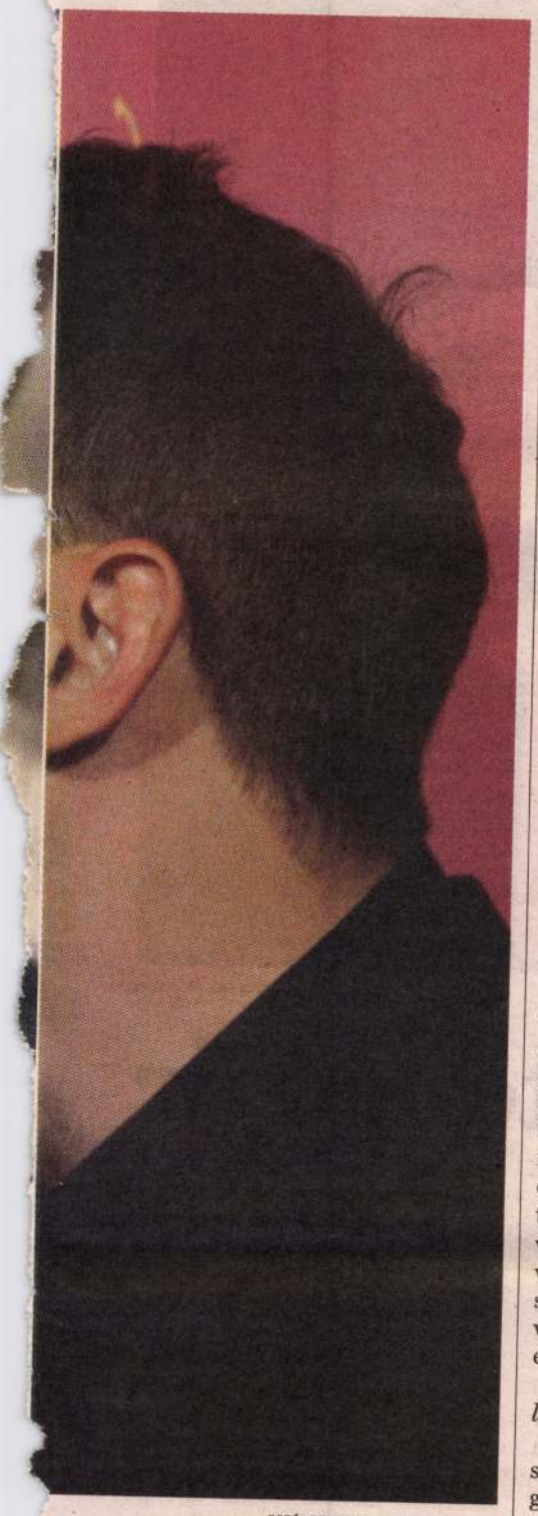

FOTÓ: REUTERS – ARND WIEGMANN

▸ fesztiváligazgatót, amiért favorizálja a német mozgóképes portékákat (négyet válogatott be közülük a versenybe), mégis váratlan díjeső zúdult a német filmekre. Ez utólag igazolta fesztiváligazgató döntéseit is. ■

Díjazottak

Aranymedve – Legjobb film: Grbavica (osztrák–bosnyák–német–horvát, Jasmila Zbanic)

Ezüstmedve – A zsűri nagydíja (megosztva): En Soap / A Soap (dán, Pernille Fische Christensen); Offside (iráni, Jafar Panahi)

Legjobb rendező: Michael Winterbottom és Mat Whitecross (The Road to Guantanamo, brit)

Legjobb színésznő: Sandra Hüller (Requiem, német)

Legjobb színész: Moritz Bleibtreu (The Elementary Particles, német)

Ezüstmedve a legjobb művészi teljesítményért: Jürgen Vogel (The Free Will, német)

Legjobb elsőfilmes rendező (huszonezer euró): En soap / A Soap (dán, Pernille Fische Christensen)

FIPRESCI (Filmkritikusok Nemzetközi Szövetsége) díja: Requiem (német, Hans-Christian Schmid)

Ökumenikus zsűri díja: Grbavica (bosnyák–német–horvát, Jasmila Zbanic)

Életműdíj: Andrzej Wajda és Sir Ian

Hámori külföldi producerekkel tárgyalt

5 PERCES INTERJÚ

FOTÓ: BÉLI BALÁZS

HÁMORI GABRIELLA
SZÍNÉSZNŐ

A berlini filmfesztiválon, a European Film Promotion rendezvényén Európa fiatal színésztehetségei kapnak lehetőséget, hogy bemutatkozhassanak a filmszakma képviselőinek, ez az úgynevezett Shooting Star. Hazánkat az idén Hámori Gabriella képviselte.

– Mit jelent szakmai szempontból ez az elismerés?

– A Shooting Star minden fiatal színésznek nagyon fontos: ilyenkor találkozhatunk a nemzetközi filmszakma képviselőivel, producereivel, ügynökeivel. Erre nagyon kevés esélye van a pályakezdőknek, mert ha csak úgy bejelentkeznék egy külföldi ügynökséghez, hogy tessék, itt van a portfólióm, kevéssé valószínű, hogy foglalkoznának is vele. Most viszont húsz percig egyesével csak velünk beszélgettek, sőt volt olyan ügynök is, aki elkérte az eddigi filmjeimet.

– Mi alapján esett önre az EFP választása?

– Ez egy nonprofit szervezet, huszonegy ország tagja. Engem a Magyar Filmunió jelölt.

– Mi kellett ahhoz, hogy a Filmunió önt válassza?

– Elsősorban szakmai tapasztalat meg persze nyelvtudás. Olyan fiatalt tudnak csak kiküldeni, aki mellé nem kell tolmács.

– Számíthat rá, hogy európai rendezők felkérik majd?

– Remélem. De nekem fontosabb a színház, az Örkény Színházhoz pedig szakmailag és emberileg is nagyon kötődöm.

– A társulat hogy viszonyul a filmes szerepeihez? Támogatják vagy rosszallják?

– Normális esetben a film és a színház kiegészíti egymást, szerintem ez történik az én esetemben is. Az utóbbi időben kezdtem el olyan szerepeket játszani, amelyekre mindig is vágytam, játszottuk az Elektrát, Molnár Ferenc Üvegcipőjét, most pedig Shakespeare Vízkeresztjének próbáit kezdjük el, és abban is főszerepet kaptam, én játszom Violát. Tehát nem akarom elhanyagolni a színházat a film kedvéért, szakmailag nagyon fontos, hogy különböző fő- és mellékszerepekben is kipróbáljam magam.

– Ha ön választhatna, mely filmrendezők filmjeiben szerepelne?

– Erre nehéz válaszolni, hiszen annyian, annyifélén dolgoznak, de boldogan szerepelnék Pedro Almodóvar vagy Michael Hanecke filmjeiben. Hanecke egyébként az egyik kedvencem.

MG

Szentandrássy utazása a Várban

KIÁLLÍTÁS

A fiatal fiút a hetvenes évek végén ismertem meg Péli Tamás festőművész pesti műtermében, ahol a rangos roma mesternek segédkezett munkájában. Az állami gondozottként felnőtt Szentandrássy István Csapon találkozott vele először egy gyermektáborban, ott kapott ízelítőt a hazai cigány kultúrából, és akkor tudatosodott benne saját identitása is.

Akkoriban még inkább versírással foglalkozott, de aztán a rajzolással is megpróbálkozott. Első kísérleteit a Magyar Hírlap hasábjain közölte, eredeti példányaikat most is szeretettel őrzöm. Péli Tamástól tanult festeni és egy életre szólóan elkötelezte magát a piktúrával. Mestere hatását szívesen vállalta, aztán a tanítványi viszonyból egyenrangúak barátsága lett, a sors pedig úgy akarta, hogy Péli korai halála után nemcsak nyomdokaiba lépjen, hanem vezető szerepét is átvállalja a magyarországi roma képzőművészetben.

Kontinensünk kulturális minisztereinek Befogadó Európa elnevezésű budapesti konferenciáján Bozóki András miniszter épp Szentandrássy István Indiai utazás című, monumentális festményét adta át jelképesen a záró ünnepségen. A kép megőrzésre a Magyar Nemzeti Galériába került, és az érintettek holnap délután négy órakor ezt a tényt nyilvánosan is dokumentálják a közönség előtt. Bozóki András miniszter, Koncz Erika helyettes államtitkár, valamint Bereczky Loránd főigazgató mellett jelen lesz Szentandrássy István festőművész is.

Az egzotikus szépségű kompozíción erőteljes kolorittal festett és markáns kontúrvonalakkal rajzolt emberek láthatók állatokkal. Bal szélről lehunyt szemű cigány madonna burkolózik hófehér fátylába, mint a női tisztaság szimbóluma. Mögötte egy bölcs elefánt nyújtja előre ormányát, a romák indiai őshazájára utalva. Bibliai pátriárkára emlékeztet keleti köntösében a bozontos hajú és szakállú cigányvajda, akihez pompás mén feje simul, mivel a ló olyan egyenrangú sorstársa vándorlásaikban a romáknak is, hosszú évszázadok óta, akárcsak a nomád araboknak. A legtalányosabb a jobb szélső alak, amelyikben cirkuszi bohócmaszkja ellenére magát a festőt vélem felfedezni, és a kezében tartott cifra aranyjogar talán épp az a képzeletbeli marsallbot lehet, amelyet Péli Tamástól örökölt, népcsoportja sorsának szellemi jobbra fordítására...

A kép a továbbiakban a Budavári Palota D épületének földszintjén tekinthető meg, a középkori kőtárban. A Magyar Nemzeti Galéria távlati tervei között szerepel, hogy amint a Ludwig Múzeumtól örökölt szárnyban állandó kiállítást nyithatnak, az ezredforduló hazai képzőművészetét dokumentáló részlegen Szentandrássy István Indiai utazásának is megtalálják majd a méltó és végleges helyét.

WAGNER ISTVÁN

FORRÁS: MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Placebo: nomen est omen?

LEMEZ

A Kegyetlen játékok filmzenéje óta (azon volt hallható a slágerré nőtt Every Me Every You) a világhírűvé vált csapat fura figurákból áll: az énekes-gitáros Brian Molko biszexuálisnak, a basszeros homónak, a dobos heterónak vallja magát. És döglenek utánuk a nők. Valamiért rengeteg leányzó bukik a feminin rockénekesekre, a HIM üdvöskéje, Ville Vallo is ilyesmi, bár ő inkább a lányos arcú macsók kategóriájába sorolható. Mindenesetre attól, hogy különféle beállítottságú és kinézetű emberek zenélnek együtt, a zenéjük még lehetne jellegtelen tucatszemét is. De nem az. A Placebo alternatív rockzenéje száz közül is elsőre felismerhető, Brian Molko fejhangja pedig vízválasztó: vagy rajong érte az ember, vagy kirázza tőle a hideg.

Előző sorlemezük, a Sleeping With Ghosts különösen erős darab volt. Olyan erőteljes, pulzáló, new waves dalok, mint az English Summer Rain, vagy a mellbevágó rockdalok, mint a sokak által a 21. század Rebel Yelljének titulált Bitter End, magasra tették a lécet. Amit ez a lemez sajnos csak alulról közelít. Pedig elkövetnek ők mindent: van itt a balladától (Follow The Cops Back Home) rockig (Broken Promise, Red-Light) minden. Hiába a százszázalékos Placebo-hangzás, a fájdalmas dalszövegek, Molko jellegzetes hangja, a dalok lagymatagok, álmosak, arctalanok. Olyasmi az egész, mintha kiadatlan és B oldalas Placebo-dalok válogatását hallgatnánk, bár a One Of a Kind, vagy a Pierrot The Clown még arra sem kerülhetne fel, ha egy jobb érzésű zenei szerkesztő rakná össze. Nem menti meg az ellaposodástól a korongot a vendégzenészek sora sem, pedig olyanok hallatják itt a hangjukat, mint például Michael Stipe a R. E. M.-ből, vagy VV a The Killsből. Reméljük, nem lesz a Placeboból tényleg műanyag zene, és betudhatjuk ezt karrierjük pillanatnyi üresjáratának.

CSALA BERTALAN

Placebo: Meds
Hut Record, 2006, 6600 forint

Győrben búcsúzik a Chagall-gyűjtemény

KIÁLLÍTÁS

Győrött láthatja utoljára a nagyközönség – Pécs, Debrecen, Szeged után – Marc Chagall negyvenhárom litográfiából és három festményből álló anyagát március 20-ig a Váczy Péter gyűjtemény épületében.

A kiállításon szereplő negyvenhárom kőnyomatot Chagall 1952–54-es görögországi tartózkodása ihlette. A táj, a műemlékek, a görög mítoszok inspirálta Odüsszeia illusztrációsorozatot húsz évvel később, 1974–75-ben készítette el Fernand Moulot kőnyomó műhelyében japán gyöngyházfényű papírra.

A tárlaton a nizzai Marc Chagall Bibliai Üzenet Nemzeti Múzeumból származó kőnyomatok mellett három nagyméretű olajfestmény is látható, a Szerelmespár hegedűssel, a Virágok, valamint a Zsidó tóra, melyek Chagall első házasságából származó unokájának, Meret Meyer Grábernek a tulajdonában vannak.

Mivel az alkotásokat nem állították ki Budapesten, a fővárosiak legkönnyebben Győrött tekinthetik meg a világhírű mester képeit. Erre egyébként a győri kiállítás szervezői számítanak is, és remélik, megdöntik Szeged rekordját, ahol huszonnyolcezren nézték meg a Chagall-kiállítást.

PETHY SIMON TAMÁS

PROGRAMOZÓ

15[00] A holdbeli csónakos
Budapest, Térszínház
(III., Fő tér 1.)

17[00] Irodalmi díjasok – Spiró György
A szerzővel Margócsy István beszélget
Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum
(V., Károlyi Mihály u. 16.)

17[30] Bevezetés a csillagászatba: Az űrkutatás története
Gyöngyös, Mátra Művelődési Központ
(Barátok tere 3.)

19[00] Király Csaba zongorakoncertje
Debrecen, Bartók Terem
(Kossuth tér 8.)

19[00] Fellegi Ádám zongoraművész hangversenye
Szeged, Bartók Béla Művelődési Központ (Vörösmarty u. 3.)

19[00] Steel – A fém legendája
Budapest, Fesztivál Színház
(IX., Komor Marcell u. 1.)

19[00] Tánctanítás Budai Lászlóval
Budapest, Fonó Budai Zeneház
(XI., Sztregova u. 3.)

19[00] E. Sch. Eroto (Egon Schiele hommage) – tánc
Km.: Gergye Krisztián
Budapest, Nemzeti Táncszínház
(I., Színház u. 1–3.)

19[00] G. Ö. R. CS. – Görögök Összes Regéi és Cselekedetei
Budapest, Vidám Színpad
(VI., Révay u. 18.)

19[00] Székely Szabolcs költői estje
Budapest, Kópia kávézó
(VI., Zichy Jenő u. 4.)

20[00] A Scott Kinsey Band és a Kaltenecker Trió koncertje
Budapest, A38 hajó
(XI., Petőfi híd, budai hídfő)

21[00] Dely Péter–Böhm András Duó
Budapest, Katapult Kávézó
(VII., Dohány u. 1.)

Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője az
»OBSERVER«
BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738, Fax: 303-4744
E-mail: marketing@observer.hu
http://www.observer.hu

Mikroarmageddon papírdobozba zárva. Favreau filmje a Jumanji után nem szerez meglepetést

FORRÁS: INTERCOM

Amikor beszippant a tátongó űr

FILM

A Jumanji szerzőjével reklámozott alkotás talán még meg is lovagolhatta volna a szórakoztató – és valljuk be, erényekkel rendelkező – elől sikereit. A mindkét film alapjául szolgáló könyv írója Chris Van Allsburg, és az alapelemek is egy rugóra járnak. Ám ez a mozi sajnos teljesen különálló, és menthetetlenül ötlettelen alkotás, amely pusztán marketingfogásként igyekszik lavírozni a Jumanji évtizedes farvizén.

A Zathura „csodás élményt" nyújtó űrtársasjátékának mozgatóerői ugyanazok a természeti csapások, erők, veszélyes teremtmények, mint korábban, csak itt mindezek egy matiné sci-fi kuliszszáira vannak adaptálva, mímelve az anno valóban nagyszabású jelenetek hatását. Ám valljuk be, egy az űrben keringő, gyökerestül kitépett kertvárosi ház egy tenyérbe mászó testvérpárral, Walterrel és Dannyvel, illetve hisztis nővérkéjükkel a fedélzeten nem az a dramaturgiai csúcs, amelyet a néző várna. Ha ezt megfejeljük egy trendi, partiarcú űrhajóssal, aki hatalmas szkafanderben érkezik, ám később tágra nyitott ajtóknál grasszál a légmentes űrtől övezett verandán... Az i-re a pontot persze a húsevő zorgon gyíkok, a testvéri szeretet és a becsület végtelenségig visszaöklendezett alaptételei teszik fel. A film menthetetlenül széttöredezik, és az epizódok néha a teljes káoszba fulladnak. A lényeg, hogy a felső középosztálybeli házat porig lehessen rombolni, meteorzápor, tűz, jég tombol, s eme impozáns scéna előtt hőseink társasoznak, életre-halálra. Mikroarmageddon, papírdobozba – illetve egy családi házba – zárva. Ahogy az életet, ezt a játékot is túl kell élni.

Jon Favreau színész-rendező nagy fába vágta a fejszéjét, amikor családi sci-fi filmet rendezett. Tim Robbins rövid jelenése az apa szerepében ad némi ízelítőt, hogy milyen is a jó színészi játék, hogy aztán a gyerekszereplők, illetve Dax Shepard mutassák rá az ellenpéldát. Az külön fájdalmas, hogy a robotot és a zorgon gyíkokat Stan Winston stúdiója készítette, fájdalmasan alulmúlva önmagát. A férfitól, aki a Jurassic Park dinóit megálmodta, bizony többet vártunk volna, és ezt most nem lehet a költségvetésre fogni. Talán az vigasztalhat, hogy Guillermo Navarro telt színekben úszó képeket varázsol, így legalább kiállításában igazi mozi születik. Csak sajnos a csomagolás nem elég.

A film szórakoztató lehet a gyerekeknek, a „szülői felügyelet" azonban igencsak mocorogni fog a székén. A csöpögősen didaktikus cselekmény, a már-már gügyögve ismételt tanulságtöredékek és a szereplők motivációjában tátongó lyukak bizony próbára teszik a türelmet. Nonstop adrenalinfutam – tíz év alatt. Szigorúan.

HÁMORI DÁNIEL

Zathura – Az űrfogócska
(színes, feliratos amerikai film, 2005, 113 perc – Intercom)
Rendezte: Jon Favreau

...4.....

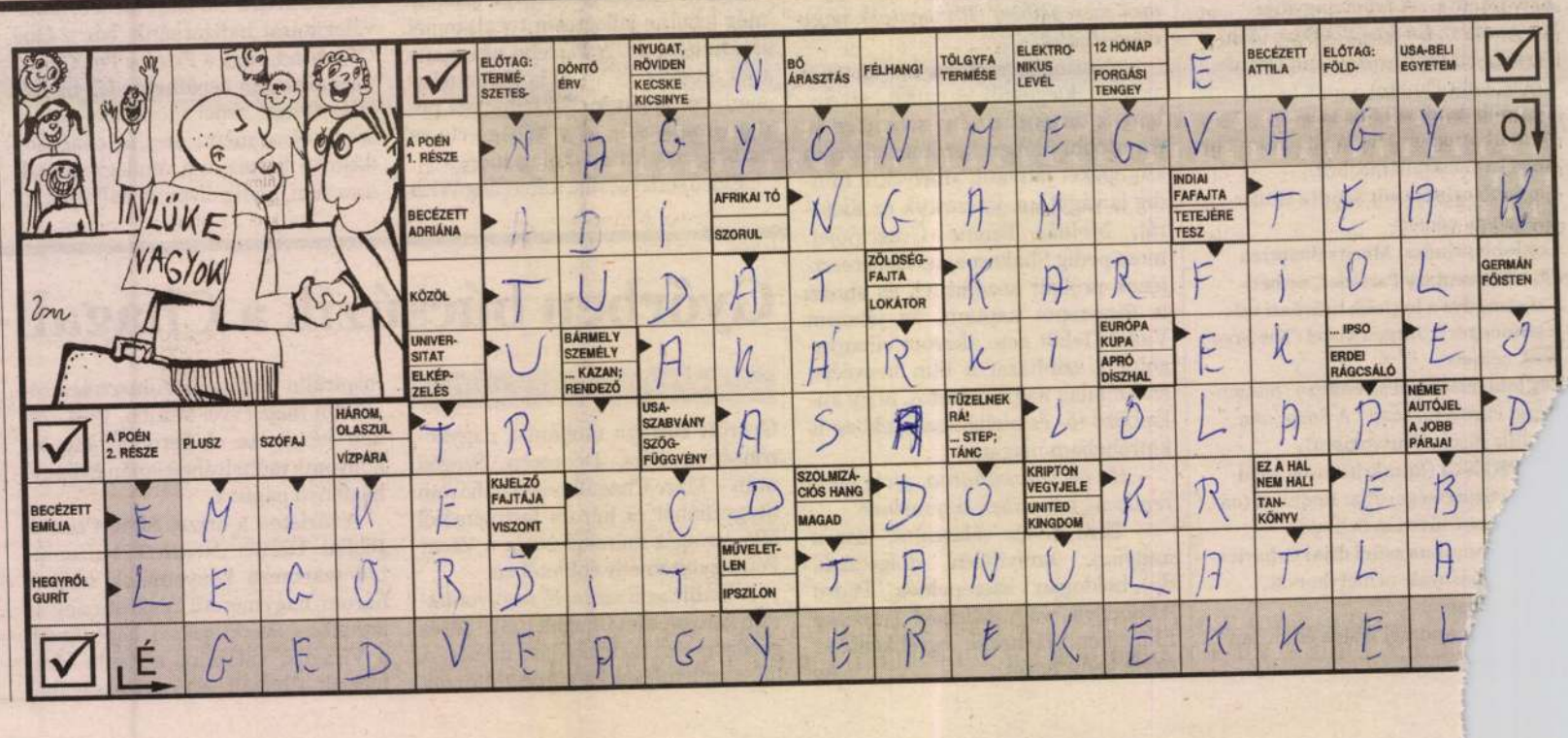

SZENTANDRÁSSY ISTVÁN

A roma sors jelképei

NÉZNIVALÓ

Gonoszság, elutasítás, primitív rémület tükröződik Szentandrássy István Torzó portréjának sötét tónusú, groteszk arcain. Az alkotás jól jellemzi a legjelentősebbnek tartott kortárs cigány képzőművész látásmódját, művészeteszményét. Bár mestere, Péli Tamás nyomán elsősorban barokk és reneszánsz hagyományokhoz visszanyúló képi világát szokták hangsúlyozni, Szentandrássy művészetét sokkal inkább felfokozott expresszivitása, a különböző hagyományokat ötvöző képessége emeli a kortárs képzőművészet élvonalába. Mert értelmezzük akár példázatként, akár a roma sors jelképeként műveit, azok mindenekelőtt színvilágukkal, mozgalmasságukkal hatnak a tárlatlátogatókra. De semmiképpen nem etnikai színezetükkel.

Szentandrássy István a magyarországi roma képzőművészek azon generációját képviseli, akik hivatalos, vagyis a mai modern festészetben maguknak helyet követelő alkotókként elvetik a kisebbségi jelzőt. Pontosabban a cigány kultúra megőrzését, az ősök és hagyományaik tiszteletét tartják fontosnak művészetük nemzetiségi beskatulyázása helyett.

Műveinek témáit előszeretettel kölcsönzi a cigányok hit- és hiedelemvilágából, az sem ritka, hogy hagyományos roma mestersége-ket mutat be grafikáin. Alkotásai figuratívak, a cigányasszony alakja nála például ikonszerűen stilizált Madonnaként, hűtlen menyecskeként vagy akár barokkosan zsúfolt tablókon pózoló, táncoló kéjnőként is visszatérhet. Vallásos vonzódása művészetét Péli Tamáséval rokonítja, Triptichonjának Krisztus-alakja a babonák világából nő ki, bokáira indák fonódnak az egész falat betöltő szárnyas oltáron. Belső térábrázolásai, perspektivikussága reneszánsz elődök alapos tanulmányozásáról vallanak. Művészetszemléletében a festészet nem különül el más művészeti ágaktól, Cigány románcok című sorozatának létrejöttét például Federico García Lorca költészete mellett a spanyol romák kultúrájához köthető flamencozene is motiválta. És hogy van kapcsolat a festészet és a zene között, bizonyítja, hogy július 30-án és augusztus 10-én a Khamorro táncegyüttes pergő, zenés tárlatvezetést tart az érdeklődőknek.

Borsos Roland

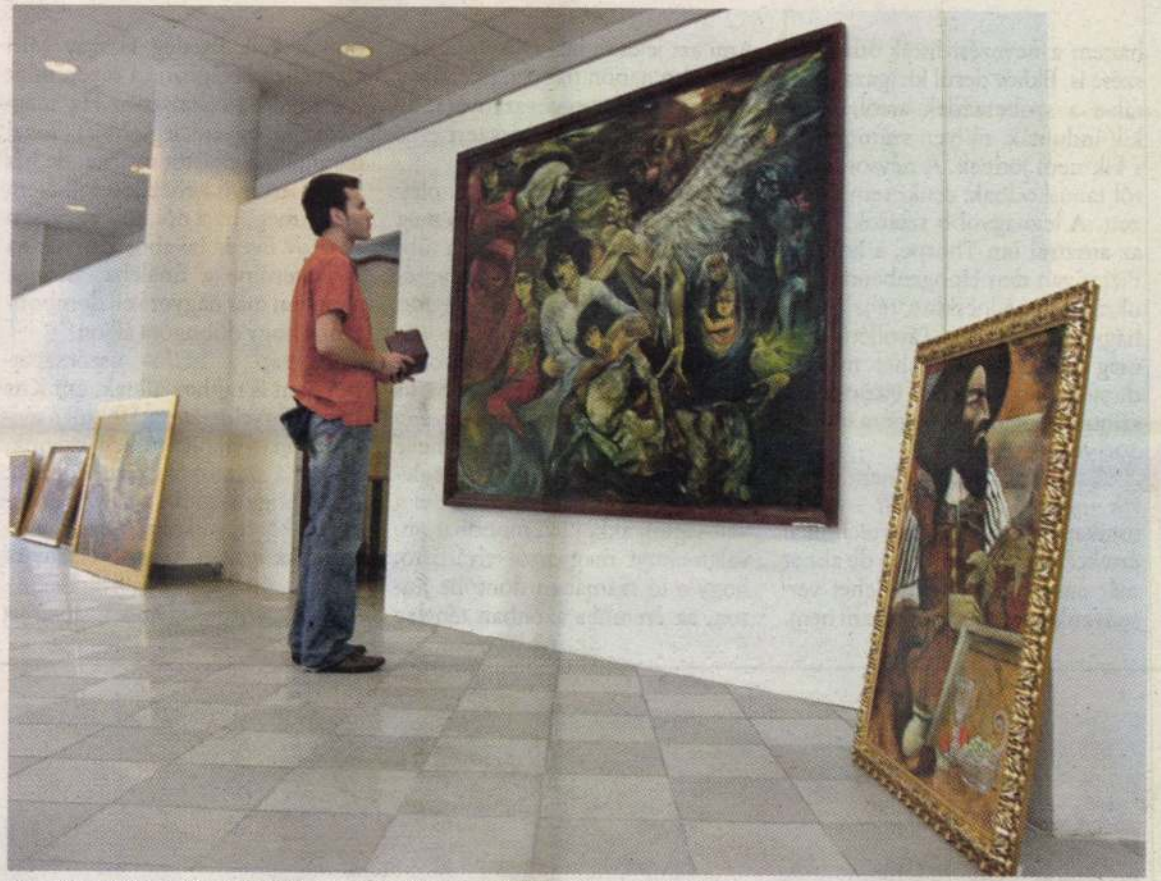

Szentandrássy témáit szívesen meríti a romák hiedelemvilágából fotó: Hartyányi Norbert

Szentandrássy István kiállítása
Budapest V., Dorottya u. 2.
Megtekinthető: augusztus 21-ig, naponta 10 és 18 óra között

Strauss a kertben

FÜLSZÖVEG

Könnyed nyáresti szórakozást kínál az Alba Regia Szimfonikus Zenekar és a székesfehérvári Vörösmarty Színház táncegyüttesének Strauss-produkciója, amit ma este hét órától adnak elő a Vácrátóti Botanikus Kertben. Idősebb és ifjabb Johann Strauss keringőit, polkáit, indulóit és más vidám karakterdarabjait a kitűnő fuvolaművész, Drahos Béla vezényli. A koncert előtt és után pedig gyönyörködhetünk az ország legnagyobb botanikus kertjében, ahol csaknem 13 ezer különböző növényfajta, 2800 fa- és cserjeféle látható. A sziklakert huszonöt magashegység virágaiból ad válogatást. A magyar kertművészet gyöngyszeme a kerthez tartozó park, mely Jámbor Vilmosnak, a budapesti Margitsziget tervezőjének alkotása. **rea**

19^{00} (szombat) Strauss-est
vezényel: Drahos Béla
Vácrátót, botanikus kert

mandarin

Máig névshowr, holnaptól úszás

„Az lenne a baj, ha nem a szürke hétköznapokról kellene beszélnünk" – mondta Kiss László, amikor arról érdeklődtünk, hogyan állnak az úszók a montreali világbajnokság holnapi rajtja előtt. A szövetségi kapitány szerint minden a legnagyobb rendben van, valamennyi versenyzőnek sikerült átállnia az itteni időrendre. „Az orvosunk, Kausz Pista bácsi mindennap méri a gyerekeket, és az úgynevezett megnyugvásos teszt azt mutatja, hogy mindenki rendben akklimatizálódott. Az első napi hatalmas pára ugyan kicsit megviselte a versenyzőket, de azóta feltámadt a szél, normalizálódott a levegő nedvességtartalma."

Izgalmat persze nemcsak magának a rajtnak a közeledte okoz, hanem a nevezési listák átböngészése is. Ekkor derül ki: igazak voltak-e a szóbeszédek arról, hogy kik indulnak, milyen számokban, s kik nem jönnek. A névsorok arról tanúskodnak: senki sem cselezett. A legnagyobb sztárok közül az ausztrál Ian Thorpe, a holland Pieter van den Hoogenband és az ukrán Jana Klocskova tényleg kihagyja az idei vb-t. Távollétükben még inkább sütkérezhet majd a dicsfényben Michael Phelps, aki szintén nem lódított, s nem indul a 400 vegyesen.

„És ez már biztosan nem változik – mondta Kiss László. – A rajtlistákat ugyan a szombati technikai értekezleten véglegesítik, de akkor már csak visszaléptetni lehet versenyzőket, új számra nevezni nem. Ami azt jelenti, hogy Cseh Lacika az utolsó napon nagyon jó eséllyel pályázik a 400 vegyes aranyára, de nem egyedüliként, van azért erős vetélytárs bőven."

A további esélyekkel kapcsolatban a kapitány úgy vélte, hogy még egy éremre van reális sansz, a többiek esetében csak jobb helyezésekre van kilátás. „Lacikának 200 vegyesen illene felférnie a dobogóra, de Phelpset szinte bizonyosan nem tudja megelőzni. Optimális esetben tehát hoz egy arany- és egy ezüstérmet, minden, ami e mellé érkezik, nagyon kellemes meglepetés. Ha nem rugaszkodunk el a valóságtól, akkor azt mondhatom: valamennyi magyartól elvárható, hogy a fő számában döntőbe jusson, az éremhez azonban tényleg bravúr kell. Esetleg Flaskay Misi 50 mellen kivághatja a rezet, mint két éve, Barcelonában. Ha megúszná az egyéni legjobbját, azzal garantáltan ezüstöt nyerne, de hát 50-en iszonyú nehéz jósolni. Nem lepne meg, ha a női 400 vegyesen Risztov Évi és Jakabos Zsuzsanna is bekerülne a fináléba, Évának azonban már nagyot kell domborítania, hogy dobogóra álljon."

Holnap a hétfős úszócsapatból öten is rajthoz állnak, ám Kiss László figyelmeztet: „Döntőt a nyitónapon egyikőjüktől sem várunk, ezekre a számokra azért neveztük őket, hogy szokják a világbajnokság légkörét, vetkőzzék le a feszültséget az igazán fontos versenyük előtt."

Kovács Anikó, Montreal

Guerini nyert

Az olasz Giuseppe Guerini 3:33:04 órával nyerte a Tour de France országúti kerékpáros-körverseny 19. szakaszát, míg a 4:31 perc hátránnyal az 56. helyen célba érő amerikai Lance Armstrong továbbra is magabiztosan őrzi az összetettben élen állónak járó sárga trikót.

Az Issoire és Le Puy-en-Velay közötti 154 kilométeres etapon Guerini, az ugyancsak olasz Franco Pellizotti, a francia Sandy Casar és a spanyol Oscar Pereiro mintegy harminc kilométer megtétele után megszökött a mezőnytől, majd Guerini 1500 méterrel a cél előtt

fotó: mh-archív

Signori a DVSC-ben?

Elképzelhető, hogy a korábbi 28-szoros olasz válogatott, 37 éves Giuseppe Signori (képünkön) a Debreceni VSC labdarúgója lesz: ha megérkezik Magyarországra, akkor ma pályára lép a Nagyvárad elleni felkészülési mérkőzésen. Közben megkezdték a belépők árusítását a Royal Casinóban tegnap a Hajduk Split elleni BL-selejtező második fordulójának első mérkőzésére. A találkozóra az éves bérletek nem érvényesek. A szerda 20.45-kor kezdődő mérkőzést a német Knut Kircher vezeti. *(mti)*

Címvédésre készülnek

Ma és holnap a csehországi Tynben rendezik a kajak-kenusok maratoni Európa-bajnokságát, ahol Salga István, Jámbor Attila kajakos és a Csabai Edvin, Györe Attila kenupáros is címvédésre készül. Borsodi Géza szakágvezető szerint legalább két aranyérmet lehet várni a csapattól, ezenfelül négy-öt dobogós helyet. *(mti)*

Tömegsport lett a gokartból

Több mint ezer amatőr versenyző indult az Old Spice Challenge gokartverseny múlt heti selejtezőin, s végül

Szentandrássy-képek a Bolgár Intézetben

Összebúvó emberpár

■ Fenyvesi Félix Lajos

Szegénységet sugárzó arcok, vad cigánysors mámora és gyásza, nyerítő lovak tánca látható *Szentandrássy István* kiállításán. Ebből a mélységből érkezett a magyar festészetbe. Képeinek világában ősballadák fekete tűzhajú asszonyai, férfiúi énekelnek, koponya morog a küszöb alatt, és a távolban ponyvás szekereken kóborló nép járja az úttalan utakat.

Mintha *Bari Károly* verssorai elevenednének meg, költői képei áradnak. Senki nem veszi észre, hogy vad cigánysorsuk megroppan, észrevétlen elmennek a világból. Szentandrássy festészete az elmúlás és feledés ellen kiált, hogy ezek a küszködő emberi sorsok ne kövüljenek rá az időre, ott éljenek tovább a munkáin.

Önarcképe fogadja a látogatót: a tűnődő, szomorú arc, középen a gyors pergésű homokóra és a halál angyala a festő betegségére utal, a megpróbáltatásokkal teli jelenre. A többi kép cím nélkül sorakozik; szinte mindegyiken – kimondva vagy rejtetten – ott bujkál Szentandrássy hosszú szakállal és hajjal.

Összebúvó emberpár néz vissza ránk, szerelmesek vad és búcsúzó látomása. A nagyobb méretű olajképek zaklatottsága mellett a kisebbekből szelíd nyugalom árad. A fűzfaág ujjú, hegedűs női portré a kiállítás egyik legszebb munkája. Ugyanez a finom szövésű üzenet szól a másikon: kibontott, fekete vízeséshajjal, tűnődő szépséggel mutatja a társat. A hatalmas táblaképek kiemelt alakjai mögött sok-sok életkép kavarog, haragos tengerkékből bomlik ki a fő gondolat, minden más valami aszszociációra utal, folklórelemre, ahogy zúdulnak, kavarognak lázasan az alkony kilobbanó fényeiben. Elnémult szájak, virrasztó szemek mindenütt, nincs nap, nincs hold, csak nyomorral bekerített életek.

Szentandrássy István ritkán megszólaló festő, súlyos vallomású képei úgy visznek minket az időtlenség világába, hogy nem is gondolunk a lopakodó félelemre. Pedig ezeken a baljós tablókon végtelen keserűség fészkel, s csak ritkán villannak föl az öröm színei. Egy érzékeny alkotó gondolatait kísérhetjük végig, abban a reményben, hogy nem marad magára festői útján és betegsége elleni küzdelmében, mielőbb egy nagy, igazi kiállítóteremben láthatjuk új műveit.

A kiállítás július 20-ig tekinthető meg.

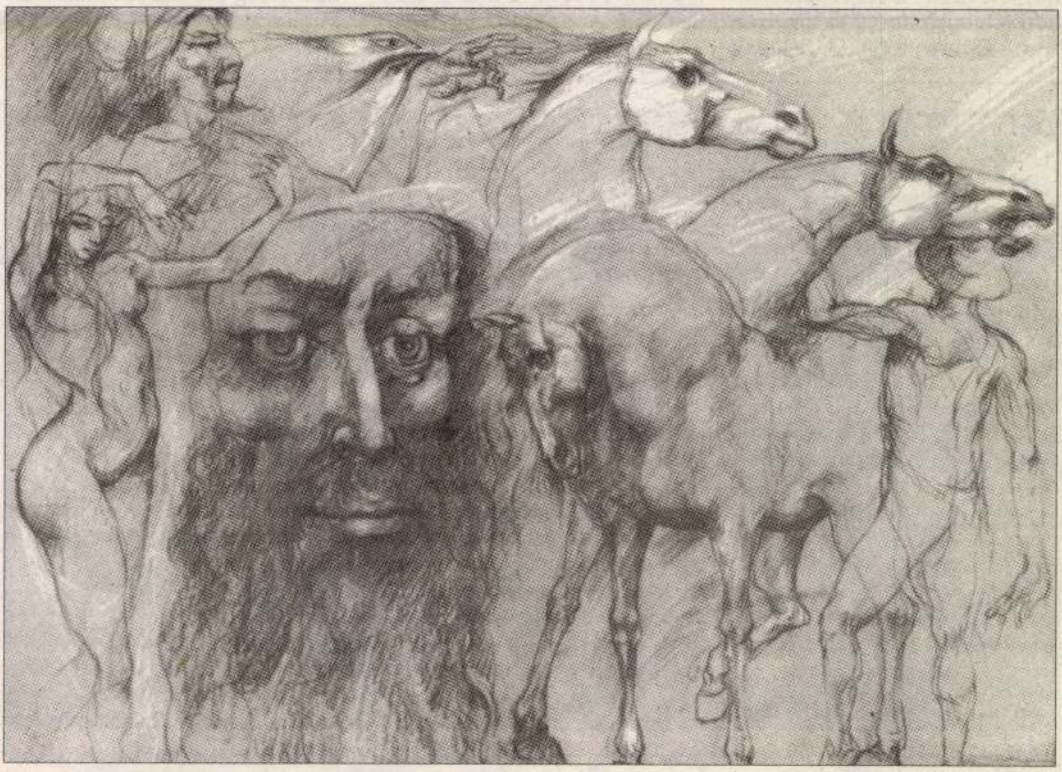

Vad cigánysors mámora és gyásza. Képek cím nélkül

Magyar Nemzet 2000. júl. 8. 15.o.

...uszott Szlovákiába. járást. Nem zárható ki a szaloniki

Hazahozták O. Nagy Imrét

■ HavariaPress

Az osztrák hatóságok tegnap néhány perccel 11 után a hegyeshalomi határállomáson átadták a magyar nyomozó szerveknek a nemzetközi elfogatóparancs alapján február 18-án Bécsben elfogott *O. Nagy Imrét*. A sajtó nem tudósíthatott az eseményről, de a HavariaPress megtudta, hogy az Ybl Bank egykori, két és fél milliárd forintos kárt okozó vezetőjét egy piros furgonnal szállították a magyar határig, ahonnan szigorú biztonsági körülmények között egy sötétített ablakú mikrobusz vitte tovább Budapestre. A Fővárosi Bíróság 1996-ban nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés bűntette, valamint magánokirat-hamisítás vétsége miatt négy év börtönbüntetésre ítélte O. Nagyot, amelynek letöltését meg is kezdte. Alig egy év múlva kórházi kezelésre engedték ki, de gyógyulása után nem ment vissza a börtönbe. Az elfogott bankárnak még több mint két és fél év letöltendő börtönbüntetése van hátra, ezért az egyik fővárosi büntetés-végrehajtási intézetbe szállítják.

Baleset Spanyolországban

■ MTI

Két spanyol egyházi iskola tanulói utaztak azon az autóbuszon, amely csütörtökön szerencsétlenül járt a spanyolországi Soria város közelében.

Az áldozatok névsorát még nem hozták nyilvánosságra, de a spanyol útfelügyelet illetékese megerősítette: a Barcelona melletti Modolell de Vildecans és a Sant Esteve egyházi iskolák 15–18 éves tanulói utaztak az autóbuszon, amely egy teherautóval ütközött össze csütörtökön délután. A diákok Ó-Kasztíliába utaztak, a Duero folyó melletti Aranda de Duero városban lévő nyári táborba.

A szerencsétlenségben meghalt az autóbusz és a tehergépkocsi vezetője, valamint huszonöt gyerek. További legalább tizenhárom személy megsebesült – írta a spanyol EFE hírügynökség. Soria város polgármestere, *Eloisa Alvarez* szerint a balesetet az első megállapítások szerint a teherautó okozta, amely egy kanyarban átsodródott a szemben haladó forgalom sávjába.

Több ezer soriai lakos és *Zsófia* spanyol királyné vett tegnap végső búcsút a többnyire tizenéves áldozatoktól. *II. János Pál* pápa táviratban nyilvánította ki részvétét a hozzátartozóknak.

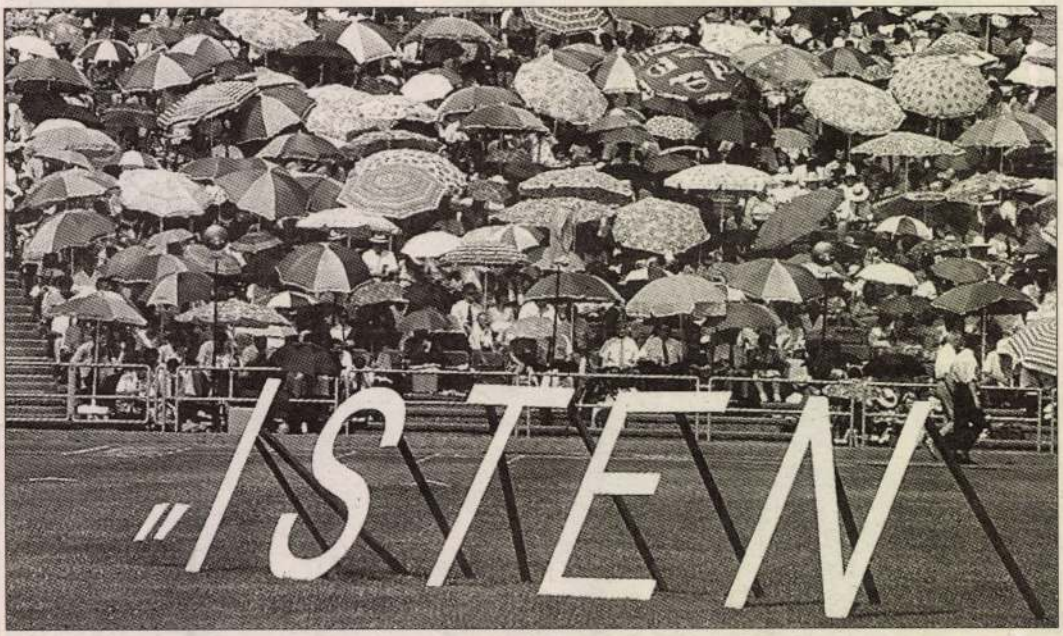

A Népstadionban megkezdődött tegnap a Magyarországi Jehova Tanúi Egyház háromnapos kongresszusa. A vegyes megítélésű vallási csoport rendezvényén több ezer hívő jelent meg Fotó: Kegyes András

Különleges kiállítás Füreden

Szentandrássy István cigány festőművész ars poeticájáról beszélt

Fotó: Áfrány

A hétvégén színvonalas programnak adott otthont a balatonfüredi Annabella Szálló: itt nyílt meg az épület halljában a budapesti cigány festőművész, *Szentandrássy István* izgalmas és különleges kiállítása.

A kiállítást *Nagy Jenő*, a szálloda igazgatója, országgyűlési képviselő nyitotta meg. Beszédében utalt a helyszín szokatlanságára, s arra, hogy manapság egyre gyakoribb, hogy az idegenforgalom és a művészet diszkrét párbeszédben, a művészet és az üzlet korrekt harmóniában találkozik egymással egy-egy kulturális esemény kapcsán.

A cigány alkotó ezután maga vallott művészi ars poeticájáról, bemutatva kiállított képeit.

A bemutatkozást színes műsor követte, melyben közreműködött a *Romanyi Róta* együttes temperamentumos cigánydalokkal, *Kathy Horváth Lajos* hegedűművész, *Choli Daróczi József* és *Kovács József* költők, *Nemes Zsófia* és *Nemes Nóra* Táncvarázs című produkciójával, *Magyar Hajnal* zongorakíséretével, *Jávori Vilmos* és *Bubik István* színművész dobon. A programon ott volt a helyi önkormányzat, az utazási irodák képviselői és az est díszvendége, *Suchman Tamás* privatizációs miniszter.

té

Naplo '96 júli. 16.

SZENTANDRÁSSY ISTVÁN festő

b a búza

ték meg tegnap a búza aratását a vaszari Hunyadi szövetkezetnél
Fotó: Korbély

munkatársunkat *Sarlai Károly* kerületvezető. Sehol sem örülnek, ha szárítani kell a gabonát, mert az meglehetősen költséges munka. Az aratók most száraz, meleg időjárásra vágynak, de a meteorológusok nem kecsegtetik őket ilyennel. Az őszi árpa viszonylag jó volt, megközelítette a hektáronkénti 4 tonnát, ami a megyei átlagnál jobb. A pápai kerületben 1,95 tonnát termett a repce, de a szövetkezeti átlag csak 1,7 tonna volt. A gabonafélékkel itt sem elégedettek, de nagyon reménykednek a napraforgóban és a kukoricában. Különösen a silónak valót nézegetik bizakodva, hiszen 760 szarvasmarhát hizlalnak. Tavaly is veszteséges volt ez az ágazat, és most megint csökkentek a felvásárlási árak, miközben napról napra drágul a takarmány.

V. I.

Nem várunk be másokat!

ahol jobb a levegő, olcsóbb építkezni, és ahonnan gyorsan lehet beérni a városba.
5. oldal

Hősök, zászlók, temetők

Moszkvában sohasem jártam, de állítólag igencsak hasonlít egymásra a két főváros hivatali szektora.
5. oldal

Az erősebb jogán?

Pápateszért semmi nem jogosítja fel arra, hogy a forintos vitának a betegek igyák meg a levét.
5. oldal

A küldetés szolgálatában

Nagy Lajost 1956 tavaszán az alsóörsi gyülekezet megválasztotta lelkészévé.
6. oldal

Villanások az éneklőhétről

Az első próba után öt centivel a föld fölött járt, annyira tetszett neki ez a „szedett-vedett" kis társaság.
7. oldal

A képernyő meg se rezdül

Ha néznék ezeket a műsorokat, elmenne a kedvük az államtitkárkodástól. Persze, ha lenne lelkiismeretük.
7. oldal

Csukás István

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-724

Szenográdi Ferenc

NÓGRÁD
Salgótarján

1868 DEC 2

7021

Szenográdi Ferencné: Házak

sem találta
sétált előre,
ült, bánatosan
nat ablakán.
S miközben
yázással
natatni kezde
óban, ahová
ette — az ú
óba, a régit
ile. Körbe né
alaki, majd
ődött róla,
gyel rá, hir
ul kicserélte
ócskát a zacskóba tette, az
iat meg lebillentette a sa-
kba. Így aztán, gondolta,
indenki láthatja, hogy ott
szi az új kalapot a zacskó-
n, a régit meg...

Visszatért a jókedve, már
éfálkozott is. Beszállt a par-

az új kalap, amely húzta,
mint valami idomtalan rézmozsár. Kókadt a feje előre, hátra. Ment és alig hallhatóan motyogta:

— A kalapom... a régi kalapom...

Szenszny Károly szobrász /vasutas/

Szab.Nép.1950.49.sz.febr.26. 11.l.

MDK

Szennik György

Kisgrafika 1941. 1-2. sz. 6.l.

MDK

Szenik György

Hanoiért-kiállitásról hir

Textilélet 1968 máj.27.

3) Szennik Jolán 236. l.
Várszegi Antal 237.
Vásáry Melinda 237
Wegenast Roland 237. l
Witz Éva (Drégelyné) (Képpel)
237. l.

Sümegy V.: Az

Yparm. Főiskola
diploma-munkái.
SzM. 1954.

MDK

Szénrakói Bruck Hermina, festőm.

virágai-val szerepel.

B.A.: Képzőművésznőink a Szalonban.
Magy.Képzőm.-nők Egyes. 1908. -Jub.kiáll. /reptrosp.
Magyarság, 1932. jun.4. 10.1.

SZENTANDRÁSSY ISTVÁN

MAGYAR HÍRLAP 2005. 07. 23. 24. o.

A roma sors jelképei

NÉZNIVALÓ

Gonoszság, elutasítás, primitív rémület tükröződik Szentandrássy István Torzó portréjának sötét tónusú, groteszk arcain. Az alkotás jól jellemzi a legjelentősebbnek tartott kortárs cigány képzőművész látásmódját, művészeteszményét. Bár mestere, Péli Tamás nyomán elsősorban barokk és reneszánsz hagyományokhoz visszanyúló képi világát szokták hangsúlyozni, Szentandrássy művészetét sokkal inkább felfokozott expresszivitása, a különböző hagyományokat ötvöző képessége emeli a kortárs képzőművészet élvonalába. Mert értelmezzük akár példázatként, akár a roma sors jelképeként műveit, azok mindenekelőtt színvilágukkal, mozgalmasságukkal hatnak a tárlatlátogatókra. De semmiképpen nem etnikai színezetükkel.

Szentandrássy István a magyarországi roma képzőművészek azon generációját képviseli, akik hivatalos, vagyis a mai modern festészetben maguknak helyet követelő alkotókként elvetik a kisebbségi jelzőt. Pontosabban a cigány kultúra megőrzését, az ősök és hagyományaik tiszteletét tartják fontosnak művészetük nemzetiségi beskatulyázása helyett.

Műveinek témáit előszeretettel kölcsönzi a cigányok hit- és hiedelemvilágából, az sem ritka, hogy hagyományos roma mestersége-ket mutat be grafikáin. Alkotásai figuratívak, a cigányasszony alakja nála például ikonszerűen stilizált Madonnaként, hűtlen menyecskeként vagy akár barokkosan zsúfolt tablókon pózoló, táncoló kéjnőként is visszatérhet. Vallásos vonzódása művészetét Péli Tamáséval rokonítja, Triptichonjának Krisztus-alakja a babonák világából nő ki, bokáira indák fonódnak az egész falat betöltő szárnyas oltáron. Belső térábrázolásai, perspektivikussága reneszánsz elődök alapos tanulmányozásáról vallanak. Művészetszemléletében a festészet nem különül el más művészeti ágaktól, Cigány románcok című sorozatának létrejöttét például Federico García Lorca költészete mellett a spanyol romák kultúrájához köthető flamencozene is motiválta. És hogy van kapcsolat a festészet és a zene között, bizonyítja, hogy július 30-án és augusztus 10-én a Khamorro táncegyüttes pergő, zenés tárlatvezetést tart az érdeklődőknek.

Borsos Roland

Szentandrássy témáit szívesen meríti a romák hiedelemvilágából fotó: Hartyányi Norbert

Szentandrássy István kiállítása
Budapest V., Dorottya u. 2.
Megtekinthető: augusztus 21-ig, naponta 10 és 18 óra között

vshowr, holnaptól úszás

hanem a nevezési listák átböngészése is. Ekkor derül ki: igazak voltak-e a szóbeszédek arról, hogy kik indulnak, milyen számokban, s kik nem jönnek. A névsorok arról tanúskodnak: senki sem cselezett. A legnagyobb sztárok közül az ausztrál Ian Thorpe, a holland Pieter van den Hoogenband és az ukrán Jana Klocskova tényleg kihagyja az idei vb-t. Távollétükben még inkább sütkérezhet majd a dicsfényben Michael Phelps, aki szintén nem lódított, s nem indul a 400 vegyesen.

„És ez már biztosan nem változik – mondta Kiss László. – A rajtlistákat ugyan a szombati technikai értekezleten véglegesítik, de akkor már csak visszaléptetni lehet versenyzőket, új számra nevezni nem. Ami azt jelenti, hogy Cseh Lacika az utolsó napon nagyon jó eséllyel pályázik a 400 vegyes aranyára, de nem egyedüliként, van azért erős vetélytárs bőven."

A további esélyekkel kapcsolatban a kapitány úgy vélte, hogy még egy éremre van reális sansz, a többiek esetében csak jobb helyezésekre van kilátás. „Lacikának 200 vegyesen illene felférnie a dobogóra, de Phelpset szinte bizonyosan nem tudja megelőzni. Optimális esetben tehát hoz egy arany- és egy ezüstérmet, minden, ami e mellé érkezik, nagyon kellemes meglepetés. Ha nem rugaszkodunk el a valóságtól, akkor azt mondhatom: valamennyi magyartól elvárható, hogy a fő számában döntőbe jusson, az éremhez azonban tényleg bravúr kell. Esetleg Flaskay Misi 50 mellen kivághatja a rezet, mint két éve, Barcelonában. Ha megúszná az egyéni legjobbját, azzal garantáltan ezüstöt nyerne, de hát 50-en iszonyú nehéz jósolni. Nem lepne meg, ha a női 400 vegyesen Risztov Évi és Jakabos Zsuzsanna is bekerülne a fináléba, Évának azonban már nagyot kell domborítania, hogy dobogóra álljon."

Holnap a hétfős úszócsapatból öten is rajthoz állnak, ám Kiss László figyelmeztet: „Döntőt a nyitónapon egyikőjüktől sem várunk, ezekre a számokra azért neveztük őket, hogy szokják a világbajnokság légkörét, vetkőzzék le a feszültséget az igazán fontos versenyük előtt."

Kovács Anikó, Montreal

fotó: mh-archív

Signori a DVSC-ben?

Elképzelhető, hogy a korábbi 28-szoros olasz válogatott, 37 éves Giuseppe Signori (képünkön) a Debreceni VSC labdarúgója lesz: ha megérkezik Magyarországra, akkor ma pályára lép a Nagyvárad elleni felkészülési mérkőzésen. Közben megkezdték a belépők árusítását a Royal Casinóban tegnap a Hajduk Split elleni BL-selejtező második fordulójának első mérkőzésére. A találkozóra az éves bérletek nem érvényesek. A szerda 20.45-kor kezdődő mérkőzést a német Knut Kircher vezeti. *(mti)*

Címvédésre készülnek

Ma és holnap a csehországi Tynben rendezik a kajak-kenusok maratoni Európa-bajnokságát, ahol Salga István, Jámbor Attila kajakos és a Csabai Edvin, Györe Attila kenupáros is címvédésre készül. Borsodi Géza szakágvezető szerint legalább két aranyérmet lehet várni a csapattól, ezenfelül négy-öt dobogós helyet. *(mti)*

Tömegsport lett a gokartból

Több mint ezer amatőr versenyző indult az Old Spice Challenge gokartverseny múlt heti selejtezőin, s végül

-1-

Szent Anna-oltáror, Mestere M.D,K.

fafaragó, festő

a sárosi Stoss-iskola legjelentősebb egyénisége. Tevékenysége a XVI. sz. elején két évtiredenát követhető nyomon, szobrai a lőcsei Anna-oltár és ez iglói Kálvária hivételével sárosi templomokat díszítettek. Stilusa a helyi fejlődés legmagasabb pontjait hőti egybe. Stilusa, architektonikus

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai /.

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 111-112. old.

M.D.K.

Szent Anna-oltárok Mestere,

Fafaragó, festi

...szerzete és diszítményei szerint legkorábbi, műve a kisszebeni Szent Anna-oltár, melyen már érródik a reneszánsz lehellete, de drapériájának elemei még erősen kötődnek a kesö-gotikához. Retabuluma 1510 táján épült. Az ugyancsak kisszebeni Angyali-üdvözlet retabulum rendszere logikusan követi ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 112 old.

M.D,K.

Szent Anna-oltárok Mestere, faszaragó festő

... a Szt. Anna oltárát, mérete nagyobbar a gotikus faragványokat reneszánsz érítmény váltja fel. A mester ebben ez építményben pályafutásának stiláris-formai felerőpontján áll. Méltán tartják ezt a művét a mester legszebb alkotásának. Ebben bizonyította be, hogy műkelye a lőcsei iskolácival egyenrangú s főként e műve tette őt érdemessé, hogy a tekintélyes központban, Lőcsén is ./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 112-113. old.

-4.

M.D.K.

Szent Anna-oltárok Mestere, fafaragó

... megtisztelő feladathoz jusson. Követhető alkotása a hétházi Mária fő oltár, melyen erősödnek a reneszánsz vonások s a vertikális hangsúlyt a horizontális váltja fel. Időrendben követhető alkotása a löcsei Szt. Anna oltár, melyhez nyilván a kisszebeni oltár hirneve juttatta, s mely a mester megbecsülésének növekedéséről tanúskodik. Témája azonos a kisszebeni vel, némi szerkezeti eltéréssel. Eddigi művei egész oltárok voltak – utolsó munkája, melyet Ipolyi és Henszlmann

./.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp. 1967. 114. old.

M.D,K.

Szent Anna-oltárok Mester, fafaragó

...legszebb faragványainak között emleget, a lőcsei Kálvária három atlasza, a mester magasra ivelt pályájának méltó záró akkordja. Művészete a magyarországi plasztikához erősen kötött; idősebb korában érzelemteljes líra jellemzi egyéniségét, mely a renesszansz fegyelmező hatására hasonult Stoss késői stílusához. Utolsó ismert, műve az iglói Kálvária, a lőcseinél kisebb.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 115. old.

MDK

Szent Anna oltárok mestere.

müve

Kampis Antal ~~könyve~~: Szent Anna oltárok mestere.

/Domanovszky emlékkönyv, Bp. 1937./

magyarországi művészet története I. 261.l.
Pest, 1961. II. kiadás.

Szent Anna oltárok

fafaragó mesterétől

a kétházi főoltár

stb.

Csánky Dénes

MAGYAR MŰVESZET

1937. 342. l. 344 l.

Kampis János:

A Szent Anna oltárok

mestere -

Domanovszky

S. Emlék Könyv

Budapest, 1937

Szent Anna oltárok.
mestere, kőfaragó
l. Kampis Antal ikke:

Domanovszky emlék-
könyv. Bpest 1937.

Ism.
(Századok. 1938. 5 30. l.
Ember Győző:)

NAGYVÁRAD THJF. VÁROS

45822 /1940 sz.

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Szent Antal ~~oltár~~ legenda mestere MDK

~~xxxx

Szent Antal legenda mestere MDK

A XVI. századi vezető szepesszombati-lőcsei műhely művészete a lőcsei Mária hó és a lőcsei Vir dolorum oltár stilusán nevelkedett, utóbbi közvetitésével szepesi iskola Jánosréti mesterig vezethető vissza.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.168.1.

5.

Szent Antal legenda mestere MDK

A XVI. századi szepességi iskola két vezető mestere közül az idősebbet, Péter és Genthon elnevezéséhez visszatérve, xxxxxxxxxxxxxxxx Szent Antal xxxxx legenda mesterének, a fiatalabbatt Káposztafalvi mesternek jelöljük.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.169.l.

4.

Szent Antal legenda mestere MDK

Csánky Dénes a festőt indokolatlanul felduzzasztott életműve alapján a Szepességi Szent Miklós és Antal oltárok mesterének keresztelte el, hasonlóan a Lőcsei Pállal foglalkozó korábbi kutatáshoz, mely minden a mester stilusát megihletett szobrot a mester művei közé igyekezett besorolni. Jelen feladat szétválasztani a lőcsei-szepesszombati iskola keretei között müködött mestereket.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.169.l.

2.

Szent Antal legenda mestere MDK

A megtett ut, valamint az M S mester festményeivel és a besztercebányai Borbála oltár képeivel nagyjából egyidejü, de azokkal kevesebb rokonságot mutató szepességi festmények figyelmeztetnek arra, hogy a szepességi művészet még a századforduló előtt önállósult. Helyi hagyományai érlelték a lőcsei Vir dolorum oltár és ettől függetlenül a lőcsei Mária hó oltár stilusát.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.188.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Vezető mühely vagy mester körvonalai már Éber és Divald tanulmányaiban, ~~feltűnnek~~, majd Péter a szepesszombati Szentek Antal oltárról és a szepesbélai sorozatról szólva a két mü alkotóját a Szent Antal oltárok mesterének nevezte el. Genthon kisérelte meg első izben a müvész munkáinak összegyüjtését, végül Csánky Dénes minden olyan oltárt oeuvrejébe sorolt, amelyen a szepesszombati Szent Antal oltár képeihez hasonló stilusjegyek felismerhetők.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.169.l.

Szent Antal legenda mestere MDK,
Radocsai szerint az arnótfalvi oltár festőjének nem sok köze lehetett Szent Antal legenda mesteréhez, a zólyomszászfalvai ~~oltár~~ főoltár pedig a lőcsi Vir dolorum és a szentjakabfali Jakab oltárral együtt a szepesszombati-lőcsei iskola előkészitője volt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.17o.l.

1.

Szent Antal legenda mestere MDK

Nem valószinü ugyan, hogy Jánosréti mester és lőcsei-szepesszombati mühely között közvetlen kcspolat is lett volna, de a lőcsei Vir dolorum oltár, a szentjakabfalvi Jakab oltár és a csegöldi B E festő táblái világosan rajzolják meg azt az utat, amelyre a szepességi stilus is lépett.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.168.1.

Szent Antal legenda mestere

MDK

Szintén a Szent Antal legenda mestere és a Káposztafalvi mester által vezetett műhelyből került ki egy ismeretlen szent prédikációját ábrázoló tábla, amelyet Fenyő és Genthon a Káposztafalvi mester és tanitványai által készitett szepeshelyi sorozathoz tartozóként emlit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 172.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A hizsnyói főoltárnak a Káposztafalvi mester által festett képein az arctipusokban a Szent Antal legenda mesterének hatása érezhető, csak belső táblák és a predella Máriájának arcformája ujszerü.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.171.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A svábfalvi Szent Fülöp oltár szárnyképeiről részben a mester sajátkezü, részben egyik követője alkotásaként emlékezik meg irodalmunk /oltár belső szárnyképeinek repr. könyvben CC.tábla./. Az oltár predellája, amelyet már Divald az ugyancsak mesterünknek tulajdonitott lőcsei Szent György szobor alatti predellával vetett össze, inkább a káposztafalvi mester stilusának jegyeit viseli magán.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.174.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Svábfalvi/Svabovce, v. Szepes vm./ Szt. Fülöp oltárra vonatkozóan Adattárban közölt adatok:
Festmények: 1. Szt. Fülöp felfeszitése.2.Szt. Fülöp elüzi a szörnyet,3.Szt.Fülöp prédikációja,4.A pogányok megrohanják Fülöpöt. 5.Olajfák hegye.6.Keresztvitel.7.Krisztus Pilatus előtt.8.Kálvária.9. Krisztus és az apostolok.
Festmények Kassai muzeumban.
Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 428-429.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

(képeinek festőjére is)

A szepesszombati Szent György főoltár mestere, a mühely nevében, 15o3-ben, az Antal oltárral együtt kapta a megbizást, azonban az oltárok épittetőinek nem lévén elég pénzük, nem sürgették a megbizás teljesitését. Igy kerülhetett a feladat elvégzése a tanitvány - a Káposztafalvi mester - kezébe.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.172.l.

21.

Szent Antal legenda mestere MDK

Lőcsei Szt. Miklós oltár festményeinek tartalmi és formai elemzése. Schürer és Wiese a festmények közeli rokonait az arnótfalvi oltár és a Magyarországi János mestertől festett krakkói "lamizsnás Szent János-oltár képeiben kereste. Wagner a festményeket a zólyomszászfalvi oltár tábláival vetette össze. /Schürer O.-Wiese E.: Deutsche Kunst in der Zips. Brünn-Wien-Leipzig. 1938. 227-228.; Wagner V.: Vyvin vytvarného umenia na Slovensku. Bratislava. 1948. 141./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 171, 213. l.

22.

Szent Antal legenda mestere MDK

Radocsai szerint Magyarországi János krakkói oltárát csupán Alamizsnás János hasonló tipusa füzi a két azonos körü lőcsei jelenethez, Magyarországi János festő ismerhette ugyan a Szent Antal legenda mesterét, de nála konzervatívabb, kisebb felkészültségü művész volt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarországi táblaképei Bp.1955.171.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Éber a szepesszombati szent Antal oltárt is a kássai Mária látogatása oltár festője müvének tartotta. Utóbbi valószinüleg a Szent Antal legenda mesterének tanitványa volt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 166. l.

20.-

Szent Antal legenda mestere MDK

Bártfai Mária-Erazmus oltárra vonatkozóan az Adattárban közölt adatok.

Festmények: 1.Angyali üdvözlet,2.Mária sirbatétele.3. Az angyal Mária halálát jelenti.4.Mária temetése.5. Szt. Miklós és a szegény nemes három lánya.6. Szt. Miklós és a három ifju.7.Szt.Miklós a tengeren.8.Szt. Miklós képmásának ütlegelése.9.Szt.Miklós kenyeret osztogat.1o.Szt.Lőrinc vértanusága.11.Jelenet Szt. Miklós életéből.12.Szt.Erazmus vértanusága. Az 15o5-ös évszám három helyen fordul elő az oltáron:

közép szekrény hátfalán, Madonna szobor talapzatán és merevszárnyak hátlapján.

– oltárra vonatkozó irodalom:

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.

Bp. 1955. 273-274. l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A nagyszalóki /Vely Slavkov, v. Szepes vm./ Szt. Miklós oltárra vonatkozóan az adattárban közölt adatok:

Festmények: 1.Szt.Miklós lecsillapitja a vihart, Szt Miklós megakadályozza három ifjú kivégzését. 3. Szt. Miklós gabonacsodája. 4. Szt. Miklós és a szegény nemes három lánya. 5. Szt.Ferenc stigmatizációja, 6.Szt. Szaniszló, 7.Szt.Farkas, 8.Szt. Florián, 9.Anna, Mária és a kis Jézus. - Az 15o3-as évszám a predella közepén. - Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. k. 4o4-4o5.l.

19.

Szent Antal legenda mestere MDK

Kisszebeni /Sabinov v. Sáros vm/ Szt. István/?/

és Szaniszló oltárra vonatkozóan az adattárban közölt adatok.

Festmények: 1.Szt.István és Szaniszló.2.Szt.Lénárd.

3.Szt.Kristóf.4.Szt. Eustachius/?/.5.Szt.Erazmus.

6.Angyal az Angyali üdvözletből. 7.Mária az Angyali üdvözletből.

Két merev szárny tábláin uj dombormüvek.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.

Bp.1955.~~xxxx~~355.l.

17.

Szent Antal legenda mestere MDK

A lőcsei Szent Miklós oltárra vonatkozóan az Adattárban közölt adatok.

Festmények: 1. Szt. János alamizsnát oszt, 2.Szt. János két püspök sirja mellett,3 Sz. Lénárd egy foglyot ment meg,Sz.t Lipót megtalálja Ágnesnek, nejének fánylát, 5.Olajfák hegye,6.Keresztvitel,7. Krisztus Pilátus előtt, 8.Kálvária,9.Krisztus a segitőszentekkel.

A Sz. Lipótot ábrázoló képen az 15o7.-es évszám.

Predellája eredetileg más oltárhoz tartozott.

-Irodalom-

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.378-379.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A szepesszombati Szent Antal oltárra vonatkozóan az Adattárban közölt adatok:

Festmények: 1. Szt. Antal Pál remetét keresi, 2. Remete Szt. Pál halála, 3. A hollóhozta kenyér megszegése, 4. Találkozás remete Szt. Pállal, 5. Szt. Antal szerzeteseket oktat, 6. Szt. Antalt az ördög kisérti, 7. Szt. Antal és az aranyrög, 8. Szt. Antalt az ördög nő képében kisérti, 9. Szt. Antal látomása, 10. Szt. Antal mennybemenetele, 11. Szt Antal és az angyal, 12. Szt. Antal kisértése, 13. Vir dolorum angyalok, Mária és Ev. János között.

- Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori magyarország táblaképei. Bp. 1955. 446-447.l.

15

Szent Antal legenda mestere MDK

A Lőcsei Szent Miklós oltár festményeinek eltérései korábbi müvektől azt valószinüsitik, hogy a mester ezt az eltárt fiatal tanitványával, a Káposztafalvi mesterrel közösen festette.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.171.l.

14.

Szent Antal legenda mestere MDK

A kisszebeni Szent István/?/ és Szaniszló oltár belső táblátit az átfestés teljesen tönkretette, csak a két külső szárnymezőre komponált Angyali üdvozlet őrzi a mester ecsetvonásait. - Formai és szinmegoldás elemzése.- Mester utolsó alkotása az 15o7-ben készült lőcsei Szent Miklós oltár, mely a mester korábbi müveitől eltérő sajátosságokat mutat /Szent Miklós oltár két belső szárnylapjának reprodukciója könyvben CXCI.tábla./- Összehasonlitás korábbi művekkel.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

13.

Szent Antal legenda mestere MDK

A bártfai Mária-Erazmus oltár szárnyai nem illenek pontosan a középszekrényhez, az oltárt tehát az ujabb időkben eredetileg össze nem tartozó részekből állitották össze. Feltehető, hogy az A R monogramm a restaurátor kezétől származik.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A bártfai Mária-Erazmus oltár egyik merev szárnyának dekorativ diszitésü hátlapján a város cimere és cimerpajzsba foglalt, a templom restaurálásakor átfestett, A R monogram volt látható, melynek barokkos formáját Myskovszky rajza őrizte meg számunkra. E mesterjel aligha származik az oltár festőjétől, stilusa későbbi eredetre mutat.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

11.

Szent Antal legenda mestere MDK

A Nagyszalóki Szent Miklós oltár és szepesszombati Szent Antal oltár festményeinek formai elemzése. - Mester oeuvrejébe sorolható még két mü: az 15o5-ben készült bártfai Mária-Erazmus oltár / a Szent Miklós megment három ifjut c. jelenet reprodukciója könyvben CXCII.tábla/, s a formai jegyei alapján ugyancsak 15o6-15o5 tájára keltezhető kisszebeni Szent istván /?/ és Szaniszló oltár/Angyali üdvözlet reprodukciója könyvben CXCIII.tábla/. Minkét oltár szentjei a szepesszombati Szent Antal oltár alakjaihoz hasonlóan nyulánkak.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

10.

Szent Antal legenda mestere MDK

Lőcsei Mária hó oltár és Vir dolorum oltár festőinek hatása szepesszombati és nagyszalóki Szent Antal Szent Miklós oltárok festményein. Különségek a Szent Antal legenda mesterének és a lőcsei Vir dolorum mesterének emberábrázolása között. Hasonlóságok a lőcsei Szent Péter-Pál oltár figuráival.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

9.

Szent Antal legenda mestere MDK

- A mesternek Genthon által tulajdonitott müvek felsorolása. - Schürer és Wiese szerint a következő müvek tartoznak oeuvrejéhez: a szepesszombati Antal oltár, a nagyszalóki Miklós oltár, a hizsnyói főoltár, a káposztafalvi főoltár, a Szepesszombati főoltár, a malompataki főoltár, a kisszebeni Szent István-Szaniszló oltár és a szepeshelyi sorozat. Műhelyének terméke a lándoki főoltár és az egyik leibici oltár.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.213.l./5oo.jegyzet/

Szent Antal ~~oltár~~ legenda mestere 8 MDK

A szepesszombati ~~oltár~~ oltár után a mester következő alkotása az 15o5-ben keletkezett Mária-Erazmus oltár, a szepesszombati oltárt tehát már 15o5 előtt be kellett fejeznie.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.17o.l.

7.

Szent Antal legenda mestere MDK

A mester a szepesszombati Szent Antal oltár megrendelésével egyidejüleg, 15o3-ban festette a nagyszalóki Szent Miklós oltárt. A nagyszalóki oltár, predelláján látható évszáma szerint 15o3-ban már készen állt, a szepesszombatinak csupán tervezett felállitásáról hallunk, igy bizonyos, hogy ennek megfestésére 15o3 után került sor.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.169-17o.l.

6.

Szent Antal legenda mestere MDK

A szepesszombati Szent Antal oltárt zárva bemutató reprodukció könyvben CXC.tábla.

Az oltár külső és belső képein az Antal-legenda 12 jelenete látható. A szepesszombati templom Historia Domusa emliti, hogy az oltárt az Anna, a Miklós és a Szent György főoltárral együtt 1503-ban rendelték meg. Egy közülük a mester sajátkezü alkotása, a másik három műhelytársáé. A négy oltár együttes megrendelése népes műhely működését bizonyitja.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.169.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A kassai Rózsás Madonnán és a Mária látogatása oltár képein a mester müvészetének hatása érezhető.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.165.1.

Szent Antal legenda mestere MDK

A Szent János olajbafőzését és Krisztus keresztelését ábrázoló tábla felhői ugyanolyan gomolyagszerüen festettek, mint a szepesszombati Szent Antal oltár képein. Ugyanakkor a kassai tábla és a Szent Antal legenda mesterének irányzata között lényeges eltérések is megfigyelhetők.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.167.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Szepesbélai /Spisska Bela, v.Szepes vm/ 1510-ben keletkezett táblákra vonatkozóan Adattárban közölt adatok:

Festmények: 1. Szt. Antal, 2. Szt. Antal találkozik az angyallal, 3. Szt. Antal látomása.

A három egyoldalán festett táblát a Szépm. Muzeumban őrzik. A Nemzeti Muzeum leltára 5 közelebbről meg nem nevezett táblát említ.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.434.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Szepesbélai sorozatra vonatkozóan Adattárban közölt adatok:

Divald a barokk oltár keretébe illesztett nyolc tábláról emlékezik meg/ábrázolt jelentek tárgyának felsorolása/.

- A szepesbéla sorozatra vonatkozóan közölt irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.434-435.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A mester kérdéses müvei között emlitette irodalmunk az 152o-ban készült lőcsei Szt.János oltárt /két külső szárnylap reprodukciója könyvben CCI.tábla/, figyelmen kivül hagyva a János lefejezése képen látható T H monogramot és nem méltatva két mester müvészete közötti különbségeket. - T H mester müvészetének összehasonlitása Szent Antal legenda mesterével és Káposztafalvi mesterével. A Szt.János oltár képeinek kapcsolata Dürer, Kulmbach, Cranach motivumaival. /Lásd T H mestert/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.174.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

A mester műhelyéhez T H mesterrel együtt, de több szállal kapcsolódik a Malompataki főoltár mestere. - Két mester művészetének összehasonlitása.-

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.174-175.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Leibici Két püspökszent oltár képei is Szent Antal legenda mesterének hatását mutatják.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.175.l.

Szent Antal legenda mestere MDK

Szent Antal legenda mesterének körébe sorolhatóx a nagylomnici és malompataki Miklós oltár festője is. Két mester közös hatása a szepesszombati Miklós oltár festményein figyelhető meg. A közös képszerkesztési xxxxxxxxtipust követi a Szent Antal legenda mesterének müve, a nagyszalóki Szent Miklós oltár, s a közös tipust ismételte meg a tarnóci Miklós oltár festője.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. xxxxxxxxxxxx Bp.1955.175.1.

M.D.K.

Szent Antal-legenda Mestere, fafaragó, festő

néven jelölik meg az 1503-ban épült szepesszombati Szent Antal-oltár mesterét, aki (a Káposztafalvi Mesterrel együtt) vezető alakja volt egy széles körben tevékenykedő festőműhelynek, mely különböző szobrászokkal alkalomszerűen társult. Szerző hosszan sorolja fel az idevágó műveket.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 110. old.

A szentantali oltár mestere MDK

A Szépművészeti Muzeum katalógusa régebben a Vizitáció festőjét a szentantali oltár mesterének nevezte.

/Lásd M S mestert/

/Irodalom 258.jegyzetben/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarorzság táblaképei.Bp.1955.15o,~~xx~~212.l.

Szentbenedeki rk.

templom

gotikus

kéje repr.

Kádár Szol. Dob

VI. 323. l.

Vegger

d. 71

1 Köt. 8r

Pichler,

Prof. Dr. Friedrich

Römischer Grabstein von Jennersdorf

1.–10. M.

Szentbenedeki István deák

/1617/ címertestéssel foglalkozott.

A magyarországi műv. tört. I. 247.
Corvina 1970.

Szentbenedeki

Kornis-vár-kastély

Képe repr.

Kádár Szol Dob

VI. 313. l.

a vár leírásával

A vár részletei-

ről több Szép

repr.

vegjes

XXXVIII

1 Röt. folio

Peutingeriana

Tabula itineraria —

primum aeri incisa et edita
a Franc. Christoph. De Scheyb MDCCLIII.
Denuo cum codice Vindoboni collata, emendata
et nova Conradi Mannerti introductione in-
structa, studio et opera Academiae Literarum
Regiae Monacensis.

Szentbenedeki

táblaképek

l.

Szépm. Muz. Evh

IX. XII. tabla

Szentbenedek

A nagyba öltözött asszony
Szentbenedekről
fenyőfa

Régi Művészet M.N.G. 1974.

SZENTE Benedek
Lengyelfalva, 1942. január 2.
IA Képz. Főisk. Kvár, szobrász és bútortervező

Banner Erdély

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ZALAI HÍRLAP
1982 JUL 10

/ 1021

Szenténé Büki Zsuzsa: EGYÜTT

-vé

(Fo… ér-

számviteli főiskolán az utóbbi időben fokozódik.

A legnagyobb létszámú értelmiségi csoport megyénkben is a *pedagógus társadalom*, amely képzettség és teljesítmény szerint egyaránt erősen differenciált. Nagy többségük fegyelmezetten és kellő ambícióval dolgozik a tanintézet falai között és a közéletben egyaránt. *Ők azok, akik jogaik* sérelmezik pályájuk saját berkekből származó és a közvélemény általi lebecsülését. Több bizalmat és nagyobb anyagi és erkölcsi elismerést, helyenként pedig védelmet várnak a társadalom általános művelődésében, a felnövekvő nemzedék oktatásában nevelésében végzett munkájukért.

A dinamikusan fejlődő *egészségügyi* hálózatban dolgozó orvosok, gyógyszerészek az értelmiség 10 százalékát teszik ki. Szakmai tevékenységük eredményessége a gyógyító-megelőző munka javulásában mérhető le, politikai, közéleti aktivitásuk intézményenként és területenként erősen változó. Elsősorban az egészségnevelésben, a felvilágosító munkában vállalnak jelentősebb szerepet.

Magasfokú társadalmi elkötelezettség, politikai, közéleti vezete 29 tagegyesületi csoportjában közel 5000 szakember dolgozik. Az egyesületi munka jelentős mértékben járul hozzá a gazdasági és műszaki fejlesztési feladatok megoldásához, a tudomány és a gyakorlat kapcsolatának erősítéséhez. Több, mint 1200 értelmiségi kellő hivatástudattal vállalja a leghagyományosabb értelmiségi művelődésközvetítési formát, a TIT által összefogott tudományos ismeretterjesztést. Az orvosok, a pedagógusok, a jogászok és az agrárértelmiség közreműködése a legeredményesebb a társadalmi munkában.

Az értelmiségiek közművelődésben való közvetlen részvétele elsősorban a vidéki településeken mutatkozik meg. A falusi közművelődési intézmények munkájának elsőszámú segítői, többen kisközösségek, klubok, szakkörök vezetői. A kistelepülésekről való elköltözés azonban azzal jár, hogy számos társközség marad értelmiség, kultúraközvetítő és -szervező nélkül. Ez — azon túl, hogy a pótlás teljes mértékben nem sikerülhet — *fokozza a helyben maradt értelmiségiek túlterheltségét.*

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy az értelmi-

Szent Erzsébet Czüst-

koporsója

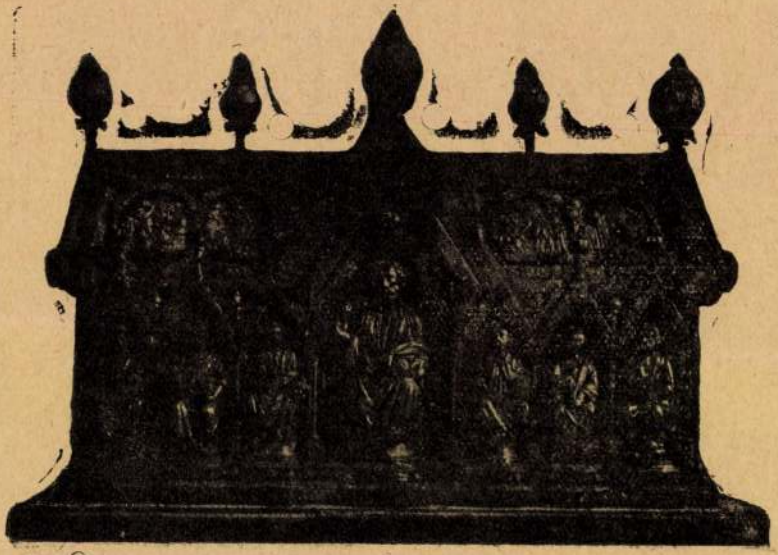

Gerevich – Genthon
A magy. tört. képes könyve –
Bpest, 1935 –

Magyarországi Szent Erzsébet ezüstkoporsója a XIII. századból a róla elnevezett marburgi templomban.

Schmoll, Friedrich

Die heilige Elisabeth in der bild. Kunst des 13. bis 16. Jahrhunderts. Marburg i/H. 1918. Ism. Eber L. Kathleule 571–573. l. 1918

Szent Erzsébet a Képzőművészetben

Szent Demeter

Nine emlitve.

A Het, 1973. dec. 6. 4. old. 14 sz. 9 r.

Szent Dorottya fej-
ereklyetartója

Magyar munka a XV.
sz. első felétől
boroszlói Városi Mu-
zeum.

Repr.
Horvkézmű
II. 604. l.

Szent Dorottya sodrony-
zománcos díszű XIV–
XV. náradbeli ezüther-
mája a boroszlói
muzeumban magyar
ötvös munkája –

Divald Magyarnyvenul.

106. l.

2004. aug 2. Hétf- Magyar Nemzet 14.

Friss művek Szentendrén

Fiatal képzőművészek nemzetközi biennáléja

P. Szabó Ernő

Különös kontrasztban áll Szentendrén a város főteréről észak felé vezető Bogdányi utca és a MűvészetMalom, az az épület, amelyet a szó szerint egy régi, félig leomlott malomból alakítottak át, építettek újjá a művészet számára. Az előbbi mindazt bemutatja a különböző árusok standjain látható portékákon keresztül, ami a vizuális kultúra teljes lerombolására alkalmas, míg az utca közepe táján álló épület afféle magányos szigetként védi a tömeg- (turista-) kultúra által lerombolásra ítélt értékeket. Az a tárlat, amelyet a szentendrei MűvészetMalommal közös szervezésben a Budapest Art Expo Alapítvány idén immár harmadszor rendezett meg, ha nem is ígéri a harc gyors kimenetelét, azzal biztat, hogy a jövőben is lesznek olyanok, akik képesek új értékekkel pótolni az elpusztítottakat. A fiatal képzőművészek nemzetközi biennáléjáról van szó, amely augusztus 8-ig várja a látogatókat. A szentendrei biennálén minden 35 évnél fiatalabb művész részt vehet, aki a május kilencedikén zárult pályázatra színvonalas pályamunkával jelentkezett. A felhívásra közel száz művész adta be alkotását, örvendetes módon nemcsak Magyarországról, hanem Szlovákiából, Romániából, Lengyelországból, sőt Olaszországból is.

Malom a tömegkultúra ellenében FOTÓ: MN-ARCHÍV

A pályázatok között a legváltozatosabb képzőművészeti műfajok képviseltetik magukat, a hagyományos festészet, grafika, szobrászat mellett a fotó, a videó, a számítógépes művészet és az installáció is jelen van. A beküldött pályaművek reprezentálják a jelenleg népszerű stílusirányzatokat, a nemzetközi trendek hatását, ugyanakkor széles skáláját mutatják az egyéni kezdeményezéseknek, a sajátos formai megoldásoknak. A kiállítás jellege „friss", nagyvonalú, kitűnően illeszkedik a kiállítás helyszíne, a helyreállított MűvészetMalom épületegyüttesének adottságaihoz, különös hangulatú tereihez. Akár még azzal is biztathat a tárlat, hogy újra elindulhat a közép-európai művészeti vásárok sorozata, amelyet éppen a Budapest Art Expo Alapítvány kezdett szervezni több mint tíz évvel ezelőtt. Az Alapítvány 1991-től folyamatosan különböző helyszíneken rendezte meg – Magyarországon először – nemzetközi képzőművészeti vásárát, az Art Expót, az utolsó ilyen típusú művészeti vásár 1998-ban, a budapesti Műcsarnokban volt. A kuratórium 2000-ben úgy döntött, hogy a továbbiakban a pályakezdő, fiatal művészek bemutatását vállalja rendezvényeivel és kiadványaival – a harmadik alkalommal jelentkező Budapest Art Expo Friss iránti érdeklődés remélhetőleg visszatéríti a szervezőket a művészeti vásárok felé vezető útra.

hol szándékosan félre is vezetik a tájékozatlan termelőket: rémhíreket terjesztenek. Azt akarják elérni, hogy a gazdák potom áron kiadják kezükből a búzát, ezért azt állítják, hogy a kormánynak egy fillérje sincs az őszi intervencióra. Az hiszi el ezt a mesét, aki nem tudja: az euró és étkezési minőség után tonnánként közel 26 ezer forintot fizető központi felvásárlás kiadásait nem a magyar állam, hanem a brüsszeli közös agrárkassza állja. Mégis vannak, akik bedőlnek, és tonnánként 20–22,5 ezer forintért túladnak a jó minőségű termésen, amiről 25 ezer forint alatt alkudni se volna szabad. Persze könnyű ilyet mondani, amikor szorongatják a kistermelőket a hamarosan lejáró éven belüli hitelek. A tízhektáros gazdával pedig nem áll szóba sem a raktelephelyen 400 ezer tonnás raktárkapacitással bíró cég nemrég tette közzé az uniós intervencióra épülő finanszírozási konstrukcióját. *Hajdú Huba* vezérigazgató ezzel kapcsolatban elmondta: az EU előírásainak megfelelően nyolcvan tonnánál kisebb mennyiséget nem fogadnak. Természetesen ez a korlát csak az intervenciós finanszírozási konstrukcióra felajánlott búzára vonatkozik, más esetben kisebb mennyiséggel is foglalkoznak. Nyilvános ajánlatukban minden költséget és pénzügyi feltételt előre közölnek, hogy utólag ne érje meglepetés a termelőket.

A 101,77 eurós novemberi intervenciós ár 90,5 százalékát kapja meg közraktárjegy formájában a gazdálkodó. A költségek – szállítmánytól függően – 2000–2500 intervenciós időszak végére eléri a tonnánkénti 104 eurót is.

Nem várható raktárhiány

A vezérigazgató szerint nem várható raktárhiány, mert mire betakarítják a napraforgót és a kukoricát, a betárolt búza egy része biztosan visszakerül a szabadpiacra. A Concordia Rt. 30-35 ezer tonnás kapacitást adott bérbe a feldolgozóknak, valamint 100-120 ezer tonna tárolására alkalmas raktárteret a kereskedőknek, ami az összes kapacitás 40 százalékát sem éri el. Hajdú Huba ezért úgy véli, nem állhat elő olyan helyzet, ami szükségessé teszi az agrártárca által minap kilátásba helyezett kényszerintézkedés – egyes raktárbérleti szerződések felmondásának – elrendelését.

Bőséges almatermés: értékesítési válság

MTI

Nagyobb almatermés várható az idén, a tavalyi 530 ezer tonna gyümölccsel szemben 650-700 ezer tonnára számítanak a szakemberek, akik egy hónappal a betakarítás megkezdése előtt újabb értékesítési válság kialakulásától tartanak – mondta *Kovács Lajos*, az Alma Terméktanács információs vezetője az MTI megkeresésére. A rossz piaci kilátásokat fokozza, hogy a múlt évben feldolgozott almából készült mintegy 13 000 tonna sűrítmény a raktárakban maradt, és a hűtőházakban tárolt 55 000 tonna minőségi étkezési almát sem lehetett eladni – közölte az újfehértói központtal működő szervezet vezető beosztású munkatársa. Hozzátette: a terméktanács a fenyegető értékesítési nehézségek kezelésére javaslatot kíván előterjeszteni a szaktárcánál, a megoldási tanácsokat most dolgozzák ki, és legkésőbb a jövő hét végéig eljuttatják a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumba. Kovács Lajos a készülő javaslatterv eddigi részleteinek ismertetésétől elzárkózott, mondván: „azt csak a véglegesítés után hozzák nyilvánosságra". Az Alma Terméktanács információs vezetőjének tájékoztatása szerint a várható alma átlagtermés mennyisége jónak mondható a 32 000 hektáros összes területen. A gyümölcs minősége viszont egyes térségekben alig közepes, mert jelentős fagykár érte tavasszal a fákat, illetve a csapadékos időjárás miatt a gombabetegségek is kárt tettek, tesznek az ültetvényekben.

Kovács Lajos az értékesítési lehetőségekről kifejtette: az orosz piac visszaszerzésére tett első lépések tavaly nem hoztak nagy eredményt, a támogatással együtt is mindössze 200 tonnát sikerült eladni a moszkvai megrendelőknek, akik 1990 előtt a magyar almatermés döntő részét megvásárolták. A bosnyák és a román piacon való értékesítéshez viszont nem volt állami támogatás, így árban nem volt versenyképes a gyümölcs a többi szállító ország almájával.

Szent Erzsébet ikonográfiája

5. SZENT ERZSÉBET kenyeret oszt, üvegfestmény, Szent Erzsébet egy nő és két férfialakkal két gót oszlopon nyugvó gránátalmás és leveles diszü fülkében áll, fent 1492 évszám. Délnémet, XV. sz. v. I. tábla.

Csányi Ernő úrnak

ez a küldemény kg-kint 2 filleres frankójegy

A feladó bizományos neve: ÖZV. LENGYÁRI F

50

Lakhelye: KESZTHE

Tartalma:

194 ..... hóról.

Magyar Nemzet köznapi	
" " vasárnapi	
Film, Szinház, Irodalom	7
Független Magyarország	
Képes Sport	3
Magyar Rejtvény Ujság	

makulatura

T.

film, kö

..... kgr.

..... drb csomag

Brié

JE, négyzetes meggyszinselyem, peremén szines és
pke szegéllyel, közepén virágokkal szegett koronás
pan Loránffy Zsuzsánna leveles cimere koronával.
V. tábla.

S ÉS STOLA, piros selyem alapon, gazdag arany-
i, gránátalma, tulipán). Az elő- és hátrész

Szent Erzsébet Botya

Esztergomi Emiestár

1657

62

Szent Erzsébet botja (ferjőfa) zománcos arany foglalatban. Felső, hengeres részén: S. ELISABETHA és csavarosan: ANDRE II. HIEROSOLYMITANI, HUNGARIAE REGIS, ET GERTRUDIS BOJAE FILIA LUDOVICI VI. THURINGIAE ET HASSIAE LANDGRAVII CONIUNX. NATA ANNO REPARATAE SALUTIS 1207 DENATA ANNO 1231. A bot szárán körülfutó feliratban II. György hesszeni örgróf származási sora Erzsébettől. A gomb tetején Hesszen címere. Mag. 122 cm. Vélitólag Sz. Erzsébet ágyának fájából. A foglalat német munka 1657 körülről.

1687. leltár

A foglalatot II. György hesszeni örgróf (1626-1671) készíttette, tőle III. Ferdinandhoz került, ki Zippay György prémásnak (1642-1666), az pedig a kincstárnak adta.

~~28~~ Gerevich PA, 198 l.

~~76~~ Árvizkárosultak, 1876, 45 l. 1510. szám.

~~29~~ Lepold: Adatok, 5-6 l.

~~76~~ Ipolyi: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, ~~X~~ - 1876, 489 l.

~~14~~ Esztergom vármegye. Bp. é. n. 43 l.

~~76~~ A műipari és történelmi kiállításból. Fővárosi Lapok, XIII - 1876, 519 l.

Szenterzsébeti
templom

Halavats Gyula:

A vurpodi, veres-
marti, szászujfalvi
és szenterzsébeti
templom.
(Kny.: Arch. Ért.)
8 r. Bpest, c. n.
(1912.)

estő./Kny. Régészeti Evkönyv./ 8 o,
, Budapest, 1923.

ibor: A régi magyar müvészet europai
Kny. Minerva./ 8 o, 12 K, 27 L, Buda-
.

ibor: A magyar müvészet jelentősége.
ar Szemle./ 8 o,0 K, 14 L, Bpest,1927.

ibor: L'arte antica Ungherese. /Kny.
8 o, 45 K, 26 L, Róma, é.n./1929./

bor: Magyarország románkori emlékei.
844 L. Budapest, 1938.

bor: Magyarországi müvészet Szent
ban. /Kny. Szent István Emlékkönyv./
30 L, Budapest, év nélkül. /1938./

ula: A Müegyetem épitési ügye. /Kny.
r./ 8 o, K, 30 L, Budapest, 1879.

roly és Amtmann Géza: Petőfi Sándor
eirása és története. 4 o. 1 K, 59 L,
892.

Szent Erzsébet,

magyarországi

l.

Pór Antal

Keszei Miklós

M. Tört. Életr.

Bp. 1904.

Marburgi kápolnája

repr. 48. l. után

Koporsója

repr. u. o.

49. l.

Marburgi Szent Erzsébet

templom u. o. 52. l.

Marburgi szobra

u. o. 54. l.

ÉLMÖK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
MUEMLEKEK

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

ELNÖK

Szent Erzsébet

ikonografiája.

l.

Hajabáts Márta:

Árpádházi Szent Erzsébet hagyománya a német irodalomban.

Bp. 1938. 50. l.

Bő irodalom!

A művelt külföldön minden vidéki v
törekvéseknek, mindenütt egyaránt érc
alig egy-két kivétellel a vidék a maga
kozva él, a művészetet csak névről ism
hogy művészeti fejlődésünk föltételei n
egyedüli hely, mely széles e hazában
tekintsük itt is a társadalom azon kevé
vagy a közczélból szervezkedett testüle
harczot folytatnak az általános izléstele
azt elősegítik. Van Budapesten világh
melyek ugyan eléggé látogatottak, de h
Van mintarajztanodánk, festészeti mes
van már iparművészeti muzeumunk is,
de közönségünk majdnem teljesen mel
legfőbb, s legsürgősebb föladatunk,
magyar közönség azonban valami rejté
a mi oly világos, hogy magyarázatot
a külföldre, s azt látjuk, hogy Angolor

Szent Erzsébet ikonograf

Czobor Béla: Magyar szent Erzsébet képe a csik-somlyói szárnyas oltáron. Egyházm. Lap 1886. VII. cif: 114-115 l.

Szent Erzsébet ikonográf.

l.
Czobor Béla. A daléki
magyar sz. Erzsébetnek
ikonográfiájához.
Egyházm. Lap 1886.
VII. 177-180. l.

8901 Centrum Budapest

Szent Erzsébet ikonográf.

Két jelenet Szent Erzsébet életéből
(Az egész sorozat 12 táblából áll)

Repr.

Magyar művelődéstört.
II. 244, 245. l.
652. l.

Egy jelenet repr. u.o.
279 l. 369. l. 375. l.
377. l. 379. l. Részlet repr. u.o. 281. l.
298. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent Erzsébet ikonograf.

Diefenbach, Johann

Das Leben der
hl. Elisabeth von
Thüringen
in Wort und Bild.

Frankfurt am Main
1884.

Számos Éppel

MOB Könyvtár

Szent Erzsébet ikonográfiája

IRSINA

S. Francesco: Árpádházi Sz. Erzsébet. A nyugati falon freskó, félalak, szembenéző diszféreges nő, jobbkezében Frózsa. XIV. sz.

Galli, Edoardo: Monumenti ignorati del Bruzio e della Lucania. Bolletino d'Arte, VII – 1927, 395 l. (képe 394 l)

Szent Erzsébet ikonograf

Sanyer Károly

Szent Erzsébet szobra

Bp. lipotvárosi
szent István
templom

Kaus Lech

Szent Erzsébet ikonograf.

Dudik B. dr

Szent Erzsébet erekhlyeinek föltalálása

Pest, 1864.

Montalembert gr

Magyar szent Erzsébet thüringiai hercegnő története. Fordította a pesti növendékpaság magyar egyházirodalmi iskolája. Pest, 1862.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 11. hét

9 Vasárnap		Remin. *Franciska*
10 Hétfő		40 vértanú *Olimpia*
11 Kedd		Szilárd *Aladár*
12 Szerda		I. Gergely *Gergely*
13 Csütörtök		Szabin *Krisztián*
14 Péntek		Matild *Matild*
15 Szombat		Nemzeti ün. *Nemzeti ün.*

Szent Erzsébet

ikonográfiája

Szent Erzsébet az ispotályban.
Domborművek a kassai dóm északi kapuzatán
XIV. sz.

Repr.
Magyar Művelődéstörténet
I. 368, 369. l.

a j .

SÉG

t.

SZAKCSOPORT

Templomberendezések.

KOR

XVIII.sz.v.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

S z ó s z é k .

VAN RÓLA?

Szent Erzsébet ikonograf

Szent Erzsébet, másolat Guido Reni után

II. 209

Mur. és Kat. Ert.

Szent Erzsébet iko-
nográfiája

Egyházművészeti Lap
1881. 33, 65, 97,
129. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Mak.

A Szent Erzsébet sorozat alkotója Kassa
1474–77.

Ácsolt ágyban fekvő beteg. 11 ábra 13. fábla
Szegénylátó beteje ácsolt ággyal
12. ábra 13 fábla

K. Csilléry Klára: A Kerecsendi ácsolt ágy
Néprajzi Ért. Évkönyve, 1954. 13. fábla

mdk.

A Szent Erzsébet sorozat alkotója Kassa 1474–77

A szegényen meghaló Szent Erzsébet ágya
14 ábra Egyszerű asztalos készítésű ágy Kassa 1474–77
13. tábla

K. Csillény Klára: A kercaszomori ácsolt ágy
Néprajzi Muzeum Évkönyve 1954. 13 tábla 14. ábra.

A Szent Erzsébet sorozat alkotója Kassa 1474-77.

Gazdagon díszített asztalos készítésű ágy
Kassa 1474-77.

Szent Erzsébet születése. 13. ábra 13. fábla

K. Csillery Klára: A kercaszomori ácsolt ágy
Néprajzi Muzeum. Évkönyve 1954. 13. fábla 13. ábra

Szent Erzsébet

Botka Tivadar

A Szent Gallus dóm felszentelése Svajcban és a magyar II-ik vagyis ifjabb Sz. Erzsébet eredeti legendája.

Magyar Sion

1867. V. k. 721-739. l

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM 1802

TANÁCS

BUDAPEST VIII. MÚZEUM-KÖRÚT 14.

ad 255/1946. szám.

dr. G E R E V I C
a Müemlékek Orsz. Bizo

A BSZKRT. a korlátozá
megszünteti. Hetikártyát ezután
ságát a BSZKRT. által e célra k
Alelnöki utasitásra tisztelette
hogy jövőben a hetikártyák bes
tében működő intézmények külön-

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^1/_2$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Szent Erzsébet ikonografiája és reliquiái

lásd

a

Mihalik, Alessandro:

Gioielli di Santa Elisabetta d'Ungheria a Udine ed a Cividale

Roma – Bp.

1935.

képekkel.

MAGYARORSZÁGI SZENT ERZSÉBET NÁPOLYI FRESKÓI

Magyarország és Nápoly középkori történeti kapcsolata még nincs feldolgozva. Bár a levéltárak átkutatása régóta folyik, az összegyüjtött anyag még ma is szinte áttekinthetetlen. A művészeti vonatkozások ismertetésében a kezdet kezdeténél tartunk, pedig a nápolyi középkori műalkotásokon — akár templomról, emlékműről, díszes sírról van szó — akárhányszor szemünkbe ötlik az Árpádok jellegzetes címere; a dóm homlokzatán pl. háromszor fordul elő s akad olyan templom is, ahol az apszisz padlóját a magyar címerrel borították.

Nápoly felett az antik világ után közel ezer esztendő szállott el s ezalatt művészileg alig gyarapodott. Az Anjouknak kellett jönniö , akik alatt a művészet oly hatalmasan bontakozott ki, hogy a város műemlékekben való gyarapodását semmiféle későbbi korban el nem éri. Nápoly nagyobbodik, szépül és így az Anjouk alatt jó dolguk van a művészeknek. Rómából, Firenzéből, Sienából tódulnak az építészek, szobrászok, festők. Az Anjou-ház alapítója, Provence grófja, I. Károly nagy politikai terveket valósít meg. Szüntelenül harcol, örökös küzdelemben él és emellett mégis jut ideje a belső megszilárdításra. A Castel-Nuovot, valamint S. Gennaro mellett a templomok sorát tervezteti meg. Fia II. vagy Sánta Károly részére, hogy családját megerősítse, feleségül kéri V. István magyar király leányát Máriát. Ez a házasság, mely a magyar-nápolyi szövetség után jött létre, kitünőnek bizonyult. A lefektetett alapokra a megkezdett elgondolásokat az új király és magyar Mária építik ki.

Az Anjou-házat naggyá sokban ez a nagyszerű asszony teszi mégpedig nemcsak azzal, hogy tizenhárom gyermeket szült. Az Árpádokból sarjadt királynő Nápolyba hozta ősei erényét, amelyet Montalambert így foglal össze: „hősök és szentek". Mária mártíréletet élt, de sorsát hősiesen viselte. Kivételes, mély meggyőződésből fakadó tettei, melyeket mindig az alázatosság szelleme kísér, méltóvá tették boldog Kingához, boldog Jolantához és boldog Margithoz, apja testvéreihez. Nyolc gyermekét temeti el, férje évekig fogságban van, dübörög alatta a föld, csapás csapásra éri, s fájdalmát az sem igen enyhítheti, hogy két fia király s az egyiket még az ő életében avatják szentté. Ez a törékeny nő csak az imában talált vigaszt s ezt oly búzgón gyakorolta, hogy térdcsontjai a sok térdepléstől megvastagodtak. Az Árpádoknál szokatlan hosszú, eseményekben és tartalomban gazdag életet élt; hetvenéves korában temették el. Szerepe, valamint az általa létrehozott intézmények a pompás olasz kultúréletbe engednek betekintést. De — és ezt emeljük ki — az is bizonyos, hogy mindazzal amit tett életigényét teljesítette be, ezt pedig innen, tőlünk, hazájából vitte, mert neveltetését magyarországi Mária itthon kapta, hiszen több mint tizenhat éves volt, mikor hazáját elhagyta. Innen viszi az Árpádok életszínvonalát, amely legalább oly magas volt, mint amilyenbe Nápolyban került. A művészeti alkotások is, melyeket ő rendelt meg a neki tetsző művészeknél, elárulják emelkedett művészeti szemléletét. Még végrendeletében is úgy intézkedett, hogy síremlékét az akkor élő egyik legnagyobb művésszel, *Tino da Camainóval* kívánja elkészíttetni. Tino mester eleget is tett megbízásának és az örökösök, akik tiszteletben tartották intézkedését, felállították a mauzóleumot a Donna Reginában, amelynek kolostorában, mint terciánus töltötte magyar Mária utolsó éveit.

A kolostor is magyar Mária ösztönzésére épült 1298-ban. 1318-ban a templomot már befejezték.

A templom viszontagsága a bennelévő alkotások sorsa is. A XIV. században kigyulladt, a XV. századbeli rettenetes földrengést is megsínyli, de az elemi csapások elenyészőek ahhoz képest, amit 1861 óta — amióta az egyháztól elkobozták — szenvedett. Kaszárnya lesz, falakkal részekre osztják, majd katonai raktárt csinálnak belőle és végül politikai párthelyiségnek használják; falait telistele ragasztják, szegelik plakátokkal, természetesen a freskókat sem kímélve. A templom felbecsülhetetlen értékű díszítéseit, melyek között *Cavallini* is akadt, tehát nem az idő rontotta el.

A templom egyhajós épület.[1] Különlegessége, hogy kórusa, amely az apácák imádkozó helye volt a templom háromnegyedrészéig terjed. Ezt a kórust nyolc oszlop tartja, s ezek folytatása a boltozat bordázata, melyek összetalálkozását kék alapon sárga

[1] A templomot legújabban restaurálták és a munkálatokról Gino Chierici: *Il restauro della chiesa di S. Maria Donnaregina a Napoli.* (1934) című pompás munkájában számol be.

MAGYAR MÜVESZET
1936.

Sienai mester: Jelenetek Szt. Erzsébet életéből. I.

liliom, az Anjou- és a fehér-piros pólyás Árpád-címer díszíti. Valamikor a kórus alatti falakat, mennyezetet is freskók ékítették, ma nyomukat is alig találjuk. A templom felső részének falait festmények sora fedi be.

Az ablakok közét hatalmas méretű freskók, apostolok, próféták képei népesítik be, míg a többi falon az Utolsó ítélet, apokaliptikus jelenetek, Pünkösd, Feltámadás, Szent Ágnes, Szent Katalin és Szent Erzsébet életéből vett jelenetek és a passziósorozat a legfontosabb alkotások.

*

A freskók eredete évtizedek óta viták középpontjában állott. *Cavalcaselle* még toszkánai mesterek munkájának tulajdonítja; *Berteaux* szerint a festmények egy része sienai hatást árul el; *Venturi* állapította meg az újonnan felfedezett római S. Ceciliabeli munkák alapján *Cavallini* jelenlétét. Venturi felfogását *Toesca* úgy módosította, hogy Pietro Cavallini a próféták alakjában és az Utolsó ítélet egyes részeiben lelhető fel. *Busuioceanu* kétségbevonja Pietro mester működését. Az ő önkényes állításait utasítják vissza végérvényesen az olasz műtörténészek. A harcot eldöntötte Toesca. Az érvek, az okmányok és a stíluskritika egyaránt támogatják állításait. Cavallini mellett mások is dolgoztak, akik nem mindenben szabadultak a nagy római mester hatása alól. Ezt látjuk még a minket érdeklő falképeken is, pedig az összes itt dolgozó festők közül ezek mestere áll a legtávolabb Cavallinitől.

A Szent Erzsébet-freskók minket leginkább ikonográfiai szempontból érdekelnek. A magyar szent, Mária királynőnek egyik nagynénje s mint ilyen vérségi kapcsolatban volt vele. Szent Erzsébet tisztelete Itáliában is, nálunk is szenttéavatása után vette kezdetét.[1] A kanonizáció Perugiában történt 1235-ben s ott az egyik plébániatemplomot róla nevezik el, a dominikánusok pedig 1338-ban állítanak oltárt tiszteletére. Egész sor trecento képet ismerünk, amelyeken a szent magyar királyleány szerepel, de olyan nagyméretű ciklikus ábrázolás, mint amilyen a nápolyi, Itáliában egyedülálló.[2]

A Donna Regina Szent Erzsébet sorozatának ihletett festője a legjobban világított falat kapta. A Legenda Aureát nem követi betűszerint, aki elsősorban képzelőerejére támaszkodott, hiszen még nem alakult ki az a szokás, amely később a szent testtartását is majdnem megszabta. Jelentősek e cikluskép azért is, mert azok a jelenetek, amelyek rajtuk a legfontosabbak, a későbbi korban mellé-

[1] Pozsonyban 1244-ben kérnek építési engedélyt Szent Erzsébet-templomra.

[2] Fr. Schmoll: *Die Heilige Elisabeth.* Marburg. 1918. c. munkájában 108. l. „fast gänzlich zerstört"-nek mondja. Nyilván a freskókat nem látta.

Sienai mester: Részlet a Szt. Erzsébet-ciklus 1. képéből

Sienai mester: Jelenetek Szt. Erzsébet életéből II.

kessé válnak, vagy egészen elmaradnak, viszont a mellékesen alkalmazott jelenetek tötémának minősülnek.

Az északkeleti fal első Szent Erzsébet képe a felismerhetetlenségig meg van rongálva. Egy várudvarféle látszik; lent balról a Szent feje, jobbról egy arccsoport tűnik elő. Talán a királylány Eisenach városába való bevonulását (1211) sejthetjük a képben, de a megrettent bámész tömeg arca azt a gondolatot is felkeltheti bennünk, hogy arról a jelenetről van szó, amikor Szent Erzsébet anyja halálának hírét tudja meg (1213). A királylány fején korona van, ez az atributum azonban néhányszor hiányzik a sorozatban. Az első románs oszlopcsarnokú freskón egy fejedelmi alakot és egy lefelé mutató szakállas öreget látunk. A festő ebben a feketeruhás figurában talán azt az Erdélyből származó különös fausti lényt, Klingsort ábrázolta, aki az uralkodó figyelmét — amint a legenda is mondja — felhívta a magyar királylányra. A felső csarnok jobboldali részén a közismert rózsacsodát lehet felismerni.

A második kép már kevésbé rongált. Fent apró jelenetek vannak a Szent gyermekkorából. „Leborult a templomban, bár olvasni nem tudott" — mondja a Legenda Aurea — „a könyvet felnyitotta s úgy tett, mintha elmerült volna benne, hogy ne zavarják". Ezt a jelenetet ábrázolta a festő. Majd táncolókat látunk, akiknek csoportjából „egy ügyes mozdulattal kisiklik a Szent és elmenekül társnői elől". A Legenda Aurea a következő jelenetről azt mondja, hogy „társnőitől űzve a kápolna felé fut". Ezek a történések a vár csipkés falán túl játszódnak le. Alul tágas oszlopcsarnok; Szent Erzsébet esküvőjét tartják (1221). Középen feketeruhás szerzetes éppen áldását adja a 21 éves Lajos és a 14 éves Erzsébet frigyére. Jobbról trónuson ül s a házassági szertartást figyeli András magyar király, mellette áll Zsófia, az anyós, balról zenészek muzsikálnak s az egész termet udvari nép tölti be. A lovagok között talán a költők: Walter von der Vogelweide, Wolfram von Eschenbach és társai, a dalnokverseny szereplői és közönsége.

A ciklus harmadik freskója három részre oszlik. Ágyasházában egy cseléddel ostoroztatja magát Szent Erzsébet, fönt sötét kápolnában imádkozik. Majd a ház kapujában egy szegény vándor járul elébe, efelett jótetteiről árulkodnak. Legfelől buzgón zsolozsmázik. Ugyanezen a falképen jobbról a keresztes háborúba induló férjétől búcsúzik, akinek születendő gyermekük bölcsőjét mutatja. A palota felső részén van az a jelenet, amelyen férjének halálhíréről értesül.

A következő, negyedik képen ruháit osztogatja el; ezek szépségétől egy szegény asszony szörnyet hal s ő imájával kelti újra

Sienai mester: Jelenetek Szt. Erzsébet életéből III.

életre. Ugyancsak lent a nagyalakos képen azt látjuk, hogy magtárából az inségeseknek gabonát mér. Az erkélyen harmadrendi fogadalmat tesz. A másik erkélyen, mialatt a körülötte lévők ijedten húzódnak vissza a látomástól, az Úr Jézus jelenik meg előtte.

Az utolsó freskón a ciklus legszomorúbb része következik. Henrik kiűzi Erzsébetet Wartburg várából s a Szent Szegénység Asszonya egy disznóólba menekül. Egy koldusasszony, kivel sok jót tett, sárba löki s ő ruháját hűséges cselédei, Guda és Izentrud nagy csodálkozására maga mossa. Úttalan utakon jár. A kápolna előtti jelenet az, amikor felismerik egy sötét reggelen, mialatt a „Te Deum laudamus"-t énekli. Lent a nagy jelenetek közül balról az irgalmasság asszonya egy bélpoklos sebeit mossa. Az utolsó jelenet a huszonnégyéves Szent halála. A ravatalt bénák és vakok állják körül s mindazok, akikkel jót tett. A tisztító helyről lelkek emelkednek fel, akik az ő közbenjárására szabadultak. Egbert püspök, Erzsébet rokona végzi a beszentelést.

Az árpádházi Szent életét, jóságát, szenvedését, halálát ábrázoló képek közel huszonöt történet, az északról származó legenda olasz átköltését mutatja. A jelenetek sokasága szembetűnő. Csak Kassán és Lübeckben találunk ilyen bőbeszédű elbeszélést. Ikonográfiai szempontból a legérdekesebb, hogy a sokat vitatott rózsacsodával először Nápolyban találkozunk.

Szent Erzsébettel még kétszer találkozunk a Donna Regina-templomban. Az Utolsó ítélet képén a megboldogultak csoportjában ő is ott halad, s végül az Árpádok címerpólyájával díszített falcsíkon Szent István és Szent László mellett ott van Szent Erzsébet is.

*

Aki e képeket megrendelte, az hitéért tette s aki létrehozta, annak lelkét a vallás inspiráló ereje vezette. Ezért lebeg valóban a Szent lelke ezen a misztérium játékon. Dante, a festő kortársának világa ez, aki épúgy, mint ez a másodrendű festőművész, sokat akar elmondani és meggyőződését kívánja költői módon kifejezni. Mi természetesen ezen túl is sok mindent látunk. A piktor akaratlanul megismertet az udvari élettel, bemutatja az előkelő arisztokratákat, polgárokat, a koldusokban a proletárokat. Egy kis túlzással azt mondhatnánk: a „sötét középkor" társadalmi keresztmetszete tárul fel a képekben.

A falfestmények felett kérdőjel lebeg. Vajjon mikor és ki festette őket? Feleletünk az első kérdésre könnyű: a Szent Erzsébet-soro-

[1] Ez megdönti azt a hiedelmet, hogy Johannes *Rothe:* De vita S. Elisabethae krónikájában fordul elő először a rózsacsoda.

Sienai mester: Részlet a Szt. Erzsébet-ciklus 1. képéből

Sienai mester: Részlet a Szt. Erzsébet-ciklus 1. képéből

Pietro Cavallini: Apostol

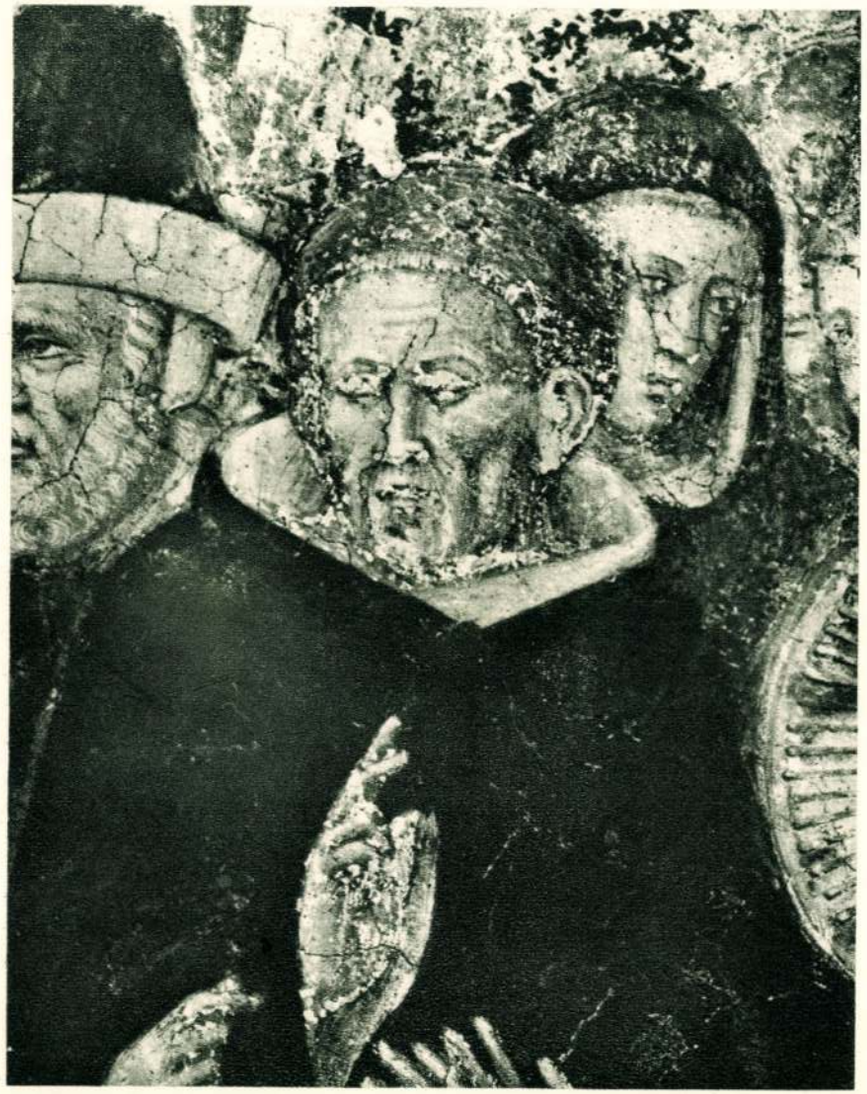

Sienai mester: Részlet a Szt. Erzsébet-ciklus 1. képéből

zatot bizonyosan az Árpád-szent vérrokona, Mária királynő rendelte. Az Erzsébethez való tartozásán túl lelkivilágából is érthető ez a föltevés. A Donna Regina elkészülte után az özveggyé lett királynő, magyar Mária, amikor fiát, Lajost 1317-ben szentté avatják, úgyszólván nem hagyja el többé a kolostort haláláig, 1323-ig. Ezek szerint feltehetjük, hogy a képeket az ezerháromszázhuszas évek táján festették; lehetséges azonban, hogy a templom kifestése a királyné halála utáni időre is elhúzódott. A mester meghatározása stíluskritikai alapon eddigelé nem sikerült. A tervező szellem az egész templomban valószínűleg egy, de a kivitelezésen mintegy öthat festő dolgozhatott. Semmiesetre sem hiszszük azonban, hogy a Szent Erzsébet képeket sienai hatás alatt álló nápolyi mester készítette. A helybeli festők az ideseregleti idegen piktoroknak bizonyosan segédkeztek, hiszen szükség volt rájuk, mert számos templomban folyt a lázas munka. Szerepük, ha nem is volt alárendelt, legtöbbször csak arra szorítkozhatott, hogy a dekorációk egy részét ők festették. Ez a föltevés már csak azért is valószínű, mert amikor ezek a munkák, amelyeket *Cavallini, Simone Martini, Giotto* és más meghívott kiválóságok készítettek, befejeződtek és amikor ezek a művészek elkerültek Nápolyból, úgyszólván megszűnik ott a festés. Az olasz műtörténészeknek igazuk lehet abban, hogy a Donna Regina freskóit *Cavallini* tervezte. A Szent Erzsébet-ciklus festőjén szintén érezhető e nagy mester hatása: az esketést végző szerzetes megjelenítésében, monumentalitásában s az áldást osztó kéz tartásában féireismerhetetlenül Cavallinit követte. A római tervező szelleme mellett nemcsak a Szent Erzsébet-sorozat, hanem a Donna Reginában lévő freskók legnagyobb része a sienaiak bélyegét viseli magán. Ha csak egy pillantást vetünk a freskókra, meggyőződhetünk, hogy a római felfogástól, a toszkánai szellemtől a legtöbb mű távol áll. A Szent Erzsébet-freskót nem a külsőség, az annyira jellegzetes architektúra, vagy a táj lágy hajlású dombjai teszik sienaivá. A Szent Erzsébet-képek mestere epikus, aki nem dramatizálja a történeteket. Szelid lírát sző meséjébe és átszellemül, mint a sienai festők. Semmiesetre sem festhette ezeket a képeket egy sienaiaktól ihletett idegen. Aki ilyen szellemítést, lelkiséget, víziót tudott elővarázsolni, az csak sienai lehetett.

A Szent Erzsébet-freskók keresetlenek, lélekből fakadnak, de azért távolról sem gondolhatunk a sienai nagy nevekre. *Duccio, Lorenzetti* és *Simone Martini* csak hatásában lelhető fel e műveken. *Duccio* nagyszerűsége, következetes gondolat-keresztülvitele, az általa alkalmazott maniera-greca sugárzó fensége bizony hiányzik ezekről a képekről, mint ahogyan a szigorú elrendezés, alakjainak formai rajza, arcuk, tekintetük tisztasága, mesélő kedve, szellemessége, festőisége, sajátos perspektívarendszere nincs meg bennük. Duccio alapjában véve csak a külsőségekkel hatott rájuk. Az ismeretlen mesternek sejtelme sincs arról, hogy hogyan kell a dolgokat, a pointe-t kiemelni és azt sem tudja, hogy a szimbolikával mit és miként lehet kifejezni. Nem tud fokozni és nem tud feszültségre szert tenni.

A Szent Erzsébet-ciklus festője talán *Simone Martinival* került Nápolyba, aki 1317-től 1320-ig dolgozott ott. Tudjuk, hogy Simone segédeket alkalmazott, — Avignonba pl. egy egész sereg sienai festő követte — de a mi piktorunk Simone mestertől sem tanult lényegeset. Legfőképen pedig nem sajátította el az önmérsékletet. A nagy sienai alig egy pár emberrel is a tömeg hatását tudja felidézni, a Szent Erzsébet-freskók mesterének sokadalma ellenben zavarossá teszi a képet. Simone, higgadt művészetével ki tudja hámozni a mese csattanóját, magját, a mi festőnk viszont közelébe sem kerül a Simonet jellemző, átélt giottesk felfogásnak és a nemes, előkelő festőiségnek.

A Szent Erzsébet-képek mestere még leginkább Pietro *Lorenzettihez* kapcsolható. Lorenzetti lágysága, bőbeszédűsége, a sok alak szerepeltetése, mámoros elragadtatása, kettőjük rokonságát bizonyíja. Az architektúraképzés, mely a perspektíva utáni vágyból származik, szintén közös. Az előtér és a háttér rendszerének felépítése, a tömegek elrendezése, az alakok modellálása, rajza, szintén hasonló. A nápolyi freskók mestere sem szépségideált teremt, azonban a fiziognómiára szintén súlyt helyez, mint Pietro Lorenzetti. Szembetűnő az is, hogy a főeseményeket mindketten szeretik elbeszélő célzattal, mellékjelenetekkel kísérni. Az apró részesemények fugaként övezik a főtémát.

Ezeknek a freskóknak létrehozója nem volt nagy tehetség, de a sienai művészet bája, hangulata, gyengéd kifejezési módja, mosolya ott van képein: öntudatlanul sejtette, miként kell „az eget megostromolni". Fejei jellegzetesek, egyéniek, már-már arcmások. A képek ma sápadtak, az átmeszelés miatt, de eredetileg sem lehettek nagyon színesek. A szürkés okker, a fakó zöld, a téglavörös kontúrok, a vörös ruhák, melyek egyhangúságát csak a festett kozmata dísz és a fekete köntösök bontják meg, tudatosan ilyenek. Készakarva holdfényszerűek ezek a freskók és nem véletlen az sem, hogy Szent Erzsébet arca ostyaszínű.

Ám álljunk meg, nehogy bárki is ránkolvashassa a freskók festőjének kortársát, *Petrarcát:* „Dícséretben és becsmérlésben mi emberek sosem ismerünk mértéket".

JAJCZAY JÁNOS

Galla Ferenc, egyetemi tanár:

Hogyan alakult ki a bíborosi kollégium?

(Most, hogy Mindszenty József esztergomi érsek bíboros lett, sokakat érdekel a bíborosok intézményének, az ú. n. bíborosi kollégiumnak kialakulása. Erről szól a kérdés egyik legtájékozottabb szakértőjének cikke. — Szerk.)

A mag: a pápa mellett működő presbitérium

AZ ŐSEGYHÁZBAN a székváros papságából kialakult szűkebb tanácsadó testület, a presbyterium segítette a püspököt az egyházkormányzásban, a felebaráti szeretet intézményeinek irányításában és az ünnepélyes istentiszteleteken. Róma nagysága és a pápaság egyetemes hatalmának fokozatos kibontakozása különös jelentőséget adott a pápa személye mellett működő papi testületnek.

Ennek első csoportja a jelentősebb római plébániák

A római presbyterium első tagjai a város lelkészkedő papságának vezető rétege, a plebánosok voltak. A fontosabb plébániatemplomokat ős időktől fogva «titulus»-oknak hívták és megkülönböztetésül az alapító pápáról vagy jótevőjükről, később pedig szent pártfogójukról nevezték el: titulus Callixti, Anastasiae, Sancti Silvestri in capite.

A második csoport: a szervezésben vezető szerepet betöltő szerpapok

A plébánosokon kívül fontos papi személyek voltak még a keresztény karitász irányítói, akik körzetenként az Egyház javait kezelték, jótékony intézményeit kormányozták, a szegények, özvegyek, árvák, betegek, zarándokok gondozását végezték. Ezek a papok is egy-egy ősi titulus köré csoportosultak és egy vezető szerpap alatt működtek. A vezető szerpapok a pápai presbyterium tagjai voltak.

A különböző jellegű bazilikák fekvésük szerint az örökváros négy fő bazilikája: Szent Péter, Szent Pál, Santa Maria Maggiore és San Lorenzo köré csoportosultak, azonban valamennyit egybefoglalta a pápák székesegyháza, Róma és a földkerekség templomainak anyja és feje: a Laterán.

A harmadik csoport: a róma környéki püspökök

A római papság eme két vezető rétege mellett aránylag későn tűnnek fel a pápai presbyteriumban a rómakörnyéki püspökök, az úgynevezett suburbicarius városok megyéspüspökei, akiket a pápa, mint közvetlen érseküket, metropolitájuk vett igénybe az egyházkormányzásban és az istentiszteleteken. Mivel saját kis egyházmegyéjük volt, nem tartoztak a római papság kötelékébe, de azért állandóan Rómában, a pápai udvarban éltek. Püspöki méltóságuknál fogva ők alkották a pápai tanács első tagozatát.

Ez a háromrétű ősi presbyterium volt a kardinálisok vagy bíborosok testületének (Sacrum Collegium) kezdetleges alakja, ezért a testület ma is püspökbíborosok, áldozárbíborosok és szerpapbíborosok rendjéből (ordo) áll. Azonfelül minden bíboros, kinevezésekor, ebbe a három tagozatba osztott bazilikák valamelyikét kapja titulusként.

A „kardinális" szó eredete...

A «cardinalis» szó eredete egyelőre még tisztázatlan. Talán abból a régi szokásból származik, hogy a bazilikák sarkára (cardo) függesztették ki a beosztott papság névsorát. A kifüggesztettek a bazilika állandó jellegű, inkardinált papjai voltak. Idővel az elnevezés a vezetőpapokra szorítkozott, amikor a presbyter tituli Ceciliae, diaconus tituli Hadriani vagy cardinalis Sanctae Praxedis elnevezések alatt már csak a bazilika vezető papját értették. A cardinalis szó tehát végső értelmezésben állandó jellegű egyházi hivatalt és vezető szerepet jelent. Ilyen értelemben a középkor folyamán Román kívül is találkozunk cardinalisokkal. Így nevezték a helyhez kötött városi plébánosokat a gyakran változó falusi lelkipásztorokkal szemben. Páris cardinalisai a város plébánosai voltak. Végül V. Szent Pius elrendelte, hogy a cardinalis név kizárólag csak a bíborosi kollégium tagjaira alkalmazható.

A kardinalisok tehát a pápa állandó tanácsosai, született kisegítői, a pápa hatalmának és tekintélyének szilárd alapjai, hordozói, sarkai.

...és a bíbor

A XI. század közepén IX. Szent Leó a Kollégium tagjait a bíbor viselésére jogosította fel. A bíbor és általában a vörös szín, a klasszikus Róma színe. Az előkelő tunikát és tógát bíborsáv ékesítette. A triumfáló hadvezér bíbortunikát viselt. A szárok bíborköpönyeget hordtak. Bíbort ölteni annyit jelentett, mint trónra lépni. A különböző bíborruhák, amelyeket a kardinálisok a mindennapi életben, ünnepélyes alkalmakkor és a liturgikus cselekményekben használnak, a középkor második felében alakultak ki. Ruházatuk után bíborosoknak, bíbornokoknak (purpurati) is nevezzük a kardinálisokat.

Számok és megoszlások

A SZENT KOLLÉGIUM létszáma ingadozott a középkor folyamán. Számuk a XIV. század első felében alig húsz volt; amikor X. Leó egyszerre harmincegy bíborost kreált, a létszám hatvanötre szökött fel. V. Sixtus pápa hetvenben állapította meg a bíborosok számát azzal a jelképes magyarázattal, hogy Mózest is ugyanennyi vén vette körül Izrael népének kormányzásában. A létszám ma is hetven, ebből a püspökök tagozatának hat, az áldozárok tagozatának ötven és a szerpapok tagozatának tizennégy tagja van. A Kollégium feje, dékánja az ostiai püspökbíboros. X. Pius kiváltsága alapján joga van megtartani tisztsége előtt birtokolt püspökségét is. A másik két rend vezető bíborosaitól körülvéve ő kérdezi meg az újonnan megválasztott pápát, hogy elfogadja-e megválasztását, majd hogy milyen nevet vesz fel. Ha az új pápa még nem volna felszentelt püspök, a dékán szenteli fel. A szerpapbíborosok feje (proto-diaconus) hirdeti ki a Szent Péter templom erkélyéről a választás végleges eredményét ezekkel a hagyományos szavakkal: Annuntio vobis gaudium magnum: habemus papam...

Eredetileg a kardinálisok a római papság kebelébe tartoztak és természetesen az örökvárosban, a pápai udvarban éltek. Erre kötelezte őket titulusokkal egybekötött tisztségük és a pápa oldalán betöltött tanácsadó szerepük. A XII. század második felétől kezdődően olyanok is kaptak kinevezést, akik távoli egyházmegyék élén állottak. Eleinte a legtöbb esetben kénytelenek voltak lemondani javadalmukról és a kúriába költöztek. Egyesek pápai kiváltsággal megtartották püspökségüket és hol a kúriában, hol pedig egyházmegyéjükben éltek. Az avignoni korszakban, amikor felburjánzott a javadalomhalmozás és rendszerré vált a székhelyen való állandó tartózkodás mellőzése, egyre több kardinális élt a felmentéssel, hogy a pápai udvartól távol egyházmegyéjében tartózkodjék. A trentói zsinat és a katolikus restauráció pápái, amikor felújították a rezideálás kötelességét, a megyés bíborosokat, titulusok megtartása mellett, arra szorították, hogy egyházmegyéjükben éljenek és hajtsák végre a zsinati törvényeket. Ezért Borromei Szent Károly, mihelyt nagybátyja, IV. Pius megerősítette a zsinati végzéseket, lemondott államtitkári tisztségéről és egyházmegyéjébe, Milánóba költözött. A pápai udvarban élő, kúriális bíborosok nem hagyhatják el Rómát a pápa engedélye nélkül, hasonlóképpen a kúrián kívül működő bíborosok sem, ha Rómából székhelyeikre visszatérni kívánnak. Ugyancsak régi szokás emlékét őrzi az is, hogy a bíborosi kinevezés következtében elvben minden előző javadalom megürül, noha a pápa megengedi, hogy az új bíboros azokat továbbra is megtarthassa.

A világegyház kormányzó testülete

A Kollégium tagjai hosszú ideig az ő tagozatuknak megfelelő egyházi rendfokozatban voltak: a püspökbíborosok felszentelt püspökök, az áldozárbíborosok áldozópapok, a szerbíborosok felszentelt szerpapok voltak. A középkor végén sok bíboros megelégedett a kisebb rendek felvételével, viszont számos püspök foglalt helyet az áldozópapok, áldozópap pedig a szerpapok rendjében. Ma már nincs szerpap tagja a Szent Kollégiumnak. Az utolsó XIII. Leó idejében halt meg. Az új Egyházi Törvénykönyv előírja, hogy a kardinálisok legalább felszentelt papok legyenek.

A Kollégium tagjai eleinte csak rómaiak, illetve a római papság sorába felvett olaszok voltak. A középkor második felében lassanként más nemzetek fiai is bejutottak az előkelő testületbe. Újabban egyre fogy az olaszok száma, alig kilenc-tízre csökkent azoknak az egyházmegyéknek a száma, amelyek hagyományszerűen bíboros főpásztorral dicsekedhetnek. A világegyház nagyméretű fejlődése más nemzetek számára is megnyitja a Kollégiumba való bejutás lehetőségét. Jelenleg az olasz elem már csak a kúriális bíborosok között van túlsúlyban.

Bíborosok „kreálása"

A KINEVEZÉS a pápa kizárólagos joga. Régente a papszentelés szertartásának elején a pápa a Santa Maria Maggiore bazilikában kérdést intéztetett a hívekhez, hogy van-e kifogásuk valamely megnevezett kardinális jelölt felszentelése ellen. Később a Kollégium igyekezett beleszólási jogot szerezni a jelölésekbe. Ennek a törekvésnek történeti nyoma a kinevezés ama mozzanata, amikor a pápa a jelöltek megnevezése után felteszi a kérdést: Quid vobis videtur? Erre a bíborosok felállnak és helyeslésük jeléül meghajtják fejüket. Az avignoni korszakban a római császár és néhány király bizonyos fokú jelölési jogot szerzett magának, hogy alattvalóit előterjessze. A világi hatalom jelölése alapján kinevezett bíborosokat koronabíborosoknak nevezték. Ez a kiváltság a multé.

Sokáig csak világi pap lehetett bíboros. A középkor ebben a tekintetben is változást hozott. Előbb a legelső, sokáig egyedüli nyugati szerzetesrend, a bencésrend arra érdemes tagjai léptek a Kollégium kötelékébe. Így lett kardinális Damiáni Szent Péter és Hildebrand, a későbbi VII. Szent Gergely. A koldulórendek számára pápai kiváltság biztosított helyet a kardinálisok sorában. Jelenleg tíz körül mozog a szersetes bíborosok száma.

A kinevezés (creatio) a titkos consistoriumban megy végbe. Megtörténik, hogy a pápa, rendszerint politikai okokból, valakinek a kinevezését egyelőre nem hozza nyilvánosságra. A creatio eme fajtáját in pectore, in petto kinevezésnek mondjuk. A kinevezés megtörténtét az államtitkár levélben közli (biglietto) az érdekelttel és ezzel megindul a szerencsekívánatok özöne (visite di calore). A rendkívül nagy fénnyel megtartott felavató ünnepségek folyamán az új bíboros megkapja a bíboröltönyt, sapkát, a jellegzetes kardinálisi kalapot, a zafírgyűrűt; az occlusio et aperitio oris jelképes szertartás által a Kollégium cselekvő tagjává lesz és részt vehet a pápai tanácsban, a consistoriumban és az egyetemes egyházat kormányzó római kongregációkban. A pápa beosztja a különféle kongregációkba és kijelöli számára a tagozatának megfelelő bazilikák egyikét, amelyet az új bíboros ünnepélyesen elfoglal. Amíg azt a titulust viseli, képét a pápa képével együtt a templom diadalívén őrzik.

Moys Cornélia:

A SZAHARA SZENTJE

Charles de Foucault (1858—1916.) (III)

Különös jó barát volt ez a Moursa ag Amastana, a Hoggar területnek, ahol P. Foucauld letelepedett, politikailag legfontosabb törzsfőnöke. Ennek a civilizálatlan bennszülöttnek komoly célja volt a hoggar-tuareg-törzzsel: jó mohamedánokká akarta tenni alatvalóit. Emiatt hamarosan ellentétbe került Foucaulddal, noha személy szerint őszintén vonzódott hozzá, a szerzetessé lett francia arisztokratához, aki szegényes rongyaiban is megőrizte osztályának választékos modorát, szellemének megnyerő frisseségét. Foucauld valóban a Szahara lelke volt, a százezerfőnyi bennszülöttel lényegében azt tehetné, amit akar, egyet kivéve, hogy — Krisztus hitére térítse őket.

Erre még nem érkezett el az idő. Hosszú előkészítésnek látja minden aktivitását. Behatóan tanulmányozta a berber és a tuareg nyelvet. Célja volt, hogy módszeres tuareg nyelvtant írjon, összegyűjtse e törzsek népköltési emlékeit, majd pedig: lefordítsa az evangéliumot s a teljes Szentírást. Hosszú évek munkája ez, „hogy szolgáljon az utódoknak megközelíteni ezt a népet és evangélizálni". De Foucauld tüzes hazafi is: a francia térfoglalást akarja előmozdítani. Elsőrendű gyakorlatiassággal jelöli meg a gyarmatosítás követendő útját. A nagy gyarmatosítók, Laperinne és Lyauthey igénybe is veszik őt. Gyakran elkíséri őket szemleútjaikra. Jövetelének hírére a nép körülveszi szállását. Gyakran Szudánig is elvándorol és sorra felkeresi a nomádok sátortelepüléseit. Foucauld földművelésre, mesterségekre tanítja őket. Azt tanácsolja, hogy a katonai állomások a falvak közelében telepedjenek le, a helyőrségek tagjait szórják szét az őslakók között, magatartásukkal azonban a kultúra elterjesztését szolgálják, hogy ezzel előkészítsék a törzseket az evangélium befogadására. Meggyőződéssel sürgeti, hogy a franciák imádkozzanak, mert a mohamedánok rossz szemmel nézik a nem imádkozó európaiakat. Így vezeti honfitársait is Istenhez. Moursa agg Amastanéhoz intézett emlékiratában a következő sorokat olvashatjuk: „Szeresd az Istent mindenekfölött..." „Minden este gondolkozzál gondolataid, szavaid, cselekvéseid fölött és kérj a rosszakért bocsánatot..." „És teljes szívvel mondd meg Istennek: „Istenem, szeretlek teljes szívemmel, mindenekfölött". Ez volt állandó gondja: az Isten szeretetének előmozdítása, a bűnök számának csökkentése. Beszélgetései is e körül forogtak. Alaposan tanulmányozta a bennszülöttek jellemét. Ezért a munkáért hajlandó feláldozni a magánosságát is, melyről azt írja: „hogy 20 éves korom óta éreztem a magánosság édességét, valahányszor részem volt benne". Még mielőtt igazi keresztény lettem volna, már akkor megbarátkoztam a magánossággal, a természettel s a könyvekkel. A lélek nem a zűrzavarra s a hangosságra teremtetett, hanem az összeszedettségre. Az élet előkészület az égbe, az Istenben való béke és megnyugvás által is, nemcsak az érdemszerző cselekedetek által..."

Mindezt gyakorlatilag is élte, a legteljesebb önfeláldozással és odaadással végezve munkáját. Egyházi illetékessége alá tartozó óriási területet (mintegy 2000 négyzetkm.) gyakran beutazta. Hívei a források körül gyülekeztek s ő megjelent közöttük kiaszott testtel, arcán a bensőséges élet finom, átszellemült vonásaival, szegényes rongyokba öltözötten, de mégis ajándékokkal teli kezekkel.

Igy lett ő erősebb barátjánál, Moursánál, a fiatal tuareg főnöknél, akinek a tervei, hogy népét az igazi mohamedánizmusnak nyerje meg, szégyenletes kudarcot vallottak. A kinevezett kadi lopott, terrorizált, végül megszökött. Foucauld elküldi Moursát saját családjához Franciaországba, hogy megismerje a keresztény kultúrát. Palotákban, kastélyokban lakik. Barátja iránti szeretete egyre növekszik és felismeri annak lelki nagyságát: „Láttam családod kertjeit és házait és te ott nálunk szegény vagy..." Szüntelenül tervezget a szerzetes a lelkek érdekében: kétszer hazalátogat, hogy előkelő összeköttetései révén találjon lelkeket, nőket, kik önfeláldozásra készek a Szaharában. Hiába. Ekkor találkozik a fiatal Uksem-mel, a tuareg-törzs egy előkelő tagjával, akit sikerül megnyerni terveinek. A fiatal Uksemet megtanítja kötni, horgolni, hogy a tuareg-nők elsajátíthassák az európai háziipar különböző foglalatosságait. Uksemnek nagy érdemei lesznek a francia kultúra terjesztésében. Foucauldhoz hű barátsággal vonzódik, de ő sem tér meg. P. Faucauld írja egyik levelében: ...Mikor fog engem az örömérni, hogy katolikus pap érkezzék hozzám. Hevesen kívánok egy társat, ki példájával, szavával tanít"... Nem jött senki. Egyedül maradt. Beteg lesz, egy vipera megmarta. Betegsége hírére mindenfelől jönnek a touaregek tejjel, ajándékokkal, hogy mentsék életét. Hírnököt küldenek a franciákhoz: „A nagy Marabout beteg". Laperainne tábornak három tevén élelmiszert és orvost küld. A páter gondosan betartja az orvosi utasításokat. Meg kell gyógyulnia, hogy teljesíthesse kötelességeit.

1914 nyarán lesujtja a háború kitörésének a híre: Vajjon köteles-e tábori pap lenni? „Nem" — felelik —, több jót tesz a helyén." Maradt tehát, bár tudja, hogy most következik az ő nagy áldozata. Ismeri a muzulmán világot. Szent háborút fog hirdetni a franciák ellen. A kereszténység elleni gyűlölet győzedelmeskedni fog. A tuaregek egyik vad törzséből, a szenuiták közül való harcosok, 1916 december 1-én megrohanják a házát. Védelmezhetné magát, vannak fegyverei, de Foucauld nem folyamodik a fegyverek segítségéhez. Az áruló szolga nem áll ellen, feltörik a kaput, a pátert megbilincselik. Ő imádkozik. Így lövik agyon, miután a házát kirabolták. Az utolsó pillanatban vágtató lovasok tűnnek fel a homokbuckák között. Franciák voltak ezek, kik harcba bocsátkoztak a támadókkal. A hirtelen kilobbanó harc sietteti a páter halálát: gyilkosai gyorsan végeznek vele. Ott temették el. Irásait gondosan összegyüjtötték és kiadták. Művét a világháború után és alatt Lyauthey tábornok istápolta. Nővérek jöttek Marokkóba, műhelyeket alapítottak a nők és gyermekek részére Marokkóban. Papok folytatják tevékenységüket. Az általa lefektetett alapelvek szerint szervezik meg az egész szaharai missziót. Számos imameghallgatások indították meg az Egyházat a boldogavatási pörnek elindítására. Holttestét 1929-ben exhumálták, hogy megőrizzék annak a maradványait, akit sivatagi életében így neveztek: „A nagy, a szent Marabout", „a teljesen jó ember".

Magyarországi Szent Erzsébet az angoloknál

Az Új Ember hasábjain több ízben esett szó Anglia és Magyarország katolikusainak kapcsolatairól. Gál István egy alkalommal futó említést tett Magyarországi Szent Erzsébetről szóló drámáról és költeményről. Mielőtt e közléseket újabb adatokkal egészíteném ki, legyen szabad utalnom arra, hogy *Christina Rosetti*, kinek egyik költeményét Gál is említi (valószínűleg a Saint Elizabeth of Hungary címűre gondol) még egy másik költeményt is írt e kedves magyar szentről, mely A Portrait címet viseli. Ezt a költeményt Christina Rosetti Charles Kingsley Szent Erzsébet-drámájának hatása alatt írta. Ez utóbbiról alant részletesebben fogunk szólani. Érdekes még megemlíteni azt is, hogy Rosetti elsőnek említett Szent Erzsébet-költeménye James Collinson angol festő hasonló tárgyú festményétől nyerte az ihletet. E festménynek jellegzetessége az, hogy nem a megszokott beteglátogató szentet mutatja be, hanem a kereszt előtt áhítatosan imádkozó Erzsébetet. Ennyit a magyar szent lírai ábrázolásáról.

Charles Kingsley (1819—1875) elsősorban mint regényíró ismeretes. Saint's Tragedy című drámáját (1848), mely Szent Erzsébetünkről szól, általában nem tartják kiváló alkotásnak. E darabot egy egyetemi pályázaton díjat nyert nagyobb dolgozatomban részletesen ismertettem annak idején. Már akkor is megállapítottam, hogy Szent Erzsébetnek, amint Kingsley elénk állítja, nem sok köze van a magyarsághoz. Ez nem is különös, ha tekintetbe vesszük, hogy kizárólag idegen források alapján rajzolta meg a magyar szent alakját. Művében kora Angliájának kiélezett protestáns-katolikus ellentéte tükröződik, a katolicizmus rovására. Kingsley történetszemlélete Szent Erzsébetet illetően is erősen *Thomas Carlyle* hatása alatt állott s ez sok mindent megmagyaráz. Kingsley tehát Erzsébet angliai tiszteletének terjedéséhez nem járul hozzá. Több kiadásban látott napvilágot és hatása inkább káros volt, mint hasznos. Sajnos, drámájának befolyása alól több későbbi angol író sem tudta kivonni magát. Igy például *Arthur Dillon* The tragedy of Saint Elizabeth (1908) című színdarabja közvetlenül Kingsley befolyását mutatja, amit különben maga a szerző is bevall előszavában. Kingsley különben még Németországban is jelentkezett darabjával, melynek német fordítása Spangenberg Paulina tollából először 1855-ben, másodszor 1885-ben látott napvilágot. 1873-ban jelent meg *C. A. Jones:* The Life of Saint Elizabeth of Hungary, Duchesse of Thuringia c. életrajza. Egy másik kedves életrajz szerzője *William Canton*, aki The Story of Saint Elizabeth of Hungary címen dolgozta fel a magyar szent életét 1921-ben megjelent könyvében. Ennek illusztrációit E. F. Brickdale festette. *Elizabeth F. Burnett:* Little Saint Elizabeth and other stories c. kötetében (1888) gyermekek számára írta meg a szent életét. Bizonyos mértékig ide tartozik, mert Szent Erzsébet angliai tiszteletének elterjedését elősegítette *Montalambert* életraizának The Life of Saint Elizabeth of Hungary címen 1839-ben megjelent angol fordítása.

Barcza Imre: Szent Erzsébet irodalma című értekezésében megemlít egy bizonyos Hawkins Henry tollából Life of Saint E. címmel 1632-ben, Párizsban megjelent életrajzot. Ugyanott történik említés két különböző címmel Londonban, de ugyancsak 1632-ben megjelent Szent Erzsébet életrajzról. Az egyik The History of Saint Elizabeth, daughter of the King of Hungary, a másik History of Saint Elizabeth, daughter of the king Andreas II of Hungary címet viseli. Dézsi Világirodalmi lexikona is tud egy tizenötödik századi angol feldolgozásról (Bokenam Osborn tollából), mely állítólag 1883-ban újra megjelent. Ezen adatok hitelességét a későbbi kutatás van hivatva megállapitani.

Csak futólag említem meg, hogy a fentiekben már idézett Collinson festményen kívül Erzsébetünknek bizonyára még igen sok művészi ábrázolása lappang Angliában és Amerikában. Én magam láttam Magyarországi Szent Erzsébet szobrát a NewYork-i Riverside baptista katedrális főhajójában.

A fentiekben csak néhány adattal kívántam szolgálni Magyarországi Szent Erzsébet angliai kultuszának történetéhez.

Szentkirályi József.

IRGALOM-HAZA ÓBUDÁN

Látogatás a gyógyíthatatlan betegek egyetlen magyarországi kórházában

ÓBUDÁN, a San Marco-utcában vagyunk. Tündököl a téli nap s egyik hatalmas épület homlokán csillognak a betük: Irgalom Háza.

Belépünk az épületbe. Az oszlopos folyosón Szent Vince rendű apácák suhannak. Arcukon a lélek fénye ragyog.

Bekopogtatunk a főnöknőhöz s kérjük, nyujtson az Irgalom Házáról ismertetést az Új Ember olvasótábora számára.

Ágyhoz láncolt, gyógyíthatatlan betegek

— Az Irgalom Háza — kapjuk meg kérdésünkre a választ — San Marco hercegnő alapítványa. Olyan szegénysorsú férfi és női betegek, főleg elaggottak menedékhelye, akiket gyógyíthatatlan betegségük miatt semmiféle kórházba nem vesznek fel. *Ilyen intézet Magyarországon nincs több, csak ez az egy.* Százhúsz beteg számára van itt férőhely, de pótágyak is vannak. Ezek a betegek, akiket ide behoznak, *a halálukig ágyhoz vannak szögezve*, s néha évek hosszú során át szenvednek. S vagy nincs senkijük, vagy pedig a környezetük számára csak tehertételt jelentenek s nem törődnek velük. Teljesen ingyen tartja őket az intézet. A multban voltak olyan betegeink is, akik nem élhettek a társadalomban, annyira borzalmat keltettek. Volt itt például borjúfejű, meg békafejű ember is. De ezek már kihaltak.

Néha nem tudják, lesz-e másnap mit enni

— A fedezetet honnan kapja az Irgalom Háza? — kérdezzük.

— A mi intézetünk nemcsak az Irgalom Háza — mosolyodik el a főnöknő —, hanem az isteni gondviselés háza is. Az intézményt teljesen könyöradományokból tartjuk fenn. A főorvosunk, dr. *Czirbesz* László, nagyon agilis ember s kijárja, hogy csurranjom-cseppenjen innen-onnan valami. De megtörténik az is, hogy este nem tudjuk, miből fizetjük a másnapot. S a jó Isten nem hagy el bennünket, kapunk hirtelen valami segítséget. Az ostrom előtt volt egy kis gazdaságunk, az ólban behízott-szemű mangalicák ropogtatták a kukoricát, lovunk volt, kocsink volt, de a gazdasági épületek leégtek s az állatokat elrabolták tőlünk. S most, bizony csak tengődünk. Igen nagy gond a fűtés is. Azért egy kevés fát is, szenet is ad a jó Isten az irgalmasszívü embereken keresztül az ő tehetetlenjeinek.

Áldozat és szeretet

— Óh, nem csekély áldozat itt dolgozni — folytatja a főnöknő. — Hisz a legtöbb beteg örök mozdulatlanságra van ítélve. Némelyiket egy nap többször is tisztába kell tenni. Etetni, fürdetni kell őket. A szolgálatra felfogadott leányok nem nagyon bírják ezt a munkát. Hamarosan elmennek innen. *Ugyszólván mindent az apácák végeznek.*

Bólintunk. Igen, ilyen teljesítményre csak apácák képesek, akiknek a szivét a krisztusi szeretet tüze fényesíti át.

Megtekintjük az épületet. Az épület beosztása bámulatraméltó. A kedves kis *kápolna a négy hatalmas kórterem közé van beékelve*, a kórtermek felé néző falakon redőnnyel lehúzott hatalmas ablakok vannak, s reggelenként, ha az oltárnál kigyúlnak a gyertyák, felhúzzák a redőnyöket s kinyitják az ablakokat. Majdnem minden beteg odalát az oltárra.

— Svájcban látott ilyen megoldást San Marcó hercegnő — magyarázza a főnöknő. — S ezt igyekezett itt is megvalósitani.

A kórtermekbe is bepillantunk. A betegek hófehér ágyban feküsznek. A reggeli imádságukat végzik. Mert mi adjon nekik erőt és vigaszt más, mint az imádság.

A kórtermekben csak épp tűrhető a hőmérséklet.

— Ezek a betegek — mondja a főnöknő — *nemcsak testileg szenvednek, hanem lelkileg is.* Borzalmas az a tudat, hogy innen a szabadulás számukra a temető. Borzalmas az állandó ágyhoz-kötöttség s az, hogy a legtöbbjükről a hozzátartozók teljesen megfeledkeztek. Óh, az egészségesek, akiké az élet, kemények és önzők.

Piéta-szobor

Megtekintjük a bejáratnál a hatalmas pieta-szobrot, amely csodaszép alkotás. A fekvő Krisztus halálba-merevült arca s kék, szederjes, vérző teste, s a hétfájdalmú Szűzanya arcáról sugárzó szenvedés annyira élethű, hogy szinte megállítja az ember lélekzetét. A szobor minden vonalán érezni, hogy a szobrász az ihlet forró lázában álmodta meg ezt a remekművet.

— A szobornak története van — hangzik a szó a főnöknő szájáról. — Egy falusi plébános Párisban látta meg Raffl francia művész kiállításán. Megvette és hazaszállíttatta a falujába. Azon a vidéken az volt a szokás, hogy a templom kőszobrait népviseletbe öltöztessék s haragudtak a plébánosukra a szobor miatt. Megbotránkoztak Krisztus meztelenségén is. A plébános erre az Irgalom Házának ajándékozta ezt a páratlan értéket. Szekéren hozták fel Pestre, s a plébános végig gyalog, levett kalappal kísérte. A főnöknő halálos betegen feküdt, már az utolsó kenetet is felvette. S csak azért aggódkozott, hogy annyi időre kelhessen fel, amíg a szobrot megpillanthatja. S összeszedte minden akaraterejét s felkelt. Meg is gyógyult, még évekig vezette a zárdáját, néhány hónappal ezelőtt halt meg. Számos imameghallgatás történt már a szobor előtt. A szobor egyetlen darab fából készült, csak a mélykifejezésű, szomorú szemek vannak üvegből.

Könnyes lélekkel lépünk ki az Irgalom Házából. A téli tündöklésben az ágyhoz-láncolt, szegény, örök nyomorékokra kell gondolnunk. A riporter itt hívja fel a figyelmet az Irgalom Házára s kéri, *a segítésre-hivatott intézmények nyujtsanak gyors segítséget* ennek a nyomorúsággal küzködő, nemescélú, emberbaráti intézetnek.

Ölbey Irén

FILM

Tanítónő

A FILM MESÉJE 1905-ben játszódik Magyarországon.

A csinos, fiatal tanítónő (Szörényi Éva) lekerül egy eldugott kis faluba, tanyai gyermekeket tanítani. Az első pillanattól kezdve éhes férfiszemek lesnek rá. Az iskolát ifj. Nagy István (Jávor Pál) tartja fönn, a környék kegyura, aki meg szeretné ismerni az új tanítónőt, de az hívására nem megy a lakására, hanem sértve érzi magát a fiatalember erőszakos, udvariatlan viselkedése miatt.

A Kegyúr mellett szeretőül akarja megszerezni magának a jövevényt a főszolgabíró (Dénes György) és a káplán (Rajczy Lajos). Megindul hát a versengés a férfiak között. A duhajkodó, mulatozó nőcsábász ifj. Nagy feltángol az új tanítónő iránt s mikor felutazik Pestre, hogy apja ügyeit intézze, cigánybandát küld haza, hogy éjjeli zenét adjon a tanítónőnek. Ez robbantja ki aztán a feszült légkört. Rágalom és pletykahadjárat indul ellene, hogy titkos szeretőt tart, majd újra megkörnyékezi a főbíró, meg a káplán, akik szerelmet könyörögnek tőle. Mikor e tervük nem sikerül, összeül ítélkezni fölötte az iskolaszék. Elcsapják. Ezt az ítéletet a hazatérő szerelmes ifj. Nagy közbelépésére visszavonják, sorra bocsánatot kérnek tőle, s rövid huza-vona után az új tanítónő a Kegyúr felesége lesz. A háttérben a földhözragadt, mindenéből kiforgatott, Amerikába vándorló magyar parasztság szomorú, tragikus sorsát ecseteli az író.

A jól fényképezett, ügyesen összevágott és megrendezett film azonban mégsem váltja ki belőlünk az elismerés hangját. Néhol úgy mozognak a szereplők, mintha papírból kivágott, cérnával rángatott figurák lennének, míg egyes jelenetek valószerűtlenül, visszásan hatnak.

Furcsának találjuk többek között, hogy a filmben szereplő káplánt az író az Egyházzal azonosítja, ugyanakkor, mikor a filmben szereplő papot, a katolikus Egyház is elítéli. Régi dolog ugyanis, hogy rossz papok is vannak, akik vizet prédikálnak s bort isznak, de veszélyes és kalandos dolog úgy bemutatni ezt, mintha minden pap ilyen lenne, mint ha az ilyen és csak az ilyen papok képviselnék az Egyházat.

Az egyáltalán nem társadalom-nevelő film nem oldja meg azokat a problémákat, amelyeket érint. Nem hatol mélyre, paraszt-kérdését csak megszellőzteti, de utat nem mutat a megoldás felé, csak szereplői ajkára adott szóvirágfrázisokat puffogtat. Valahogy úgy hat a film, mintha szirupos, édes lél, sósmandulával innánk és eszegetnénk. S végül nem érezzük: happy-end-es vigjátékot, társadalmi szatirát akart-e nyujtani az író Bródy Sándor, vagy talán csak két órára szórakoztatni?

Vigjátéknak túlkomoly, viszont a tanyai, falusi s általában a magyar tanítónő sorsproblémája többet érdemel, mint amit ez az 1905-ben játszódó történet ad. Az első szabad magyar filmnek tökéletesebbet, magyarabbat, igazabbat kellett volna nyujtania a már második világháborút átvészelt magyar társadalomnak.

Biró András

A NEMZETI HITELINTEZET R. T.
a kisemberek bankja.
Az alábbi helyeken áll az ügyfelek szolgálatára:
BUDAPESTEN:
ANYAINTÉZET:
VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 25.
FIÓKOK: VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 35. SZ.
VIII., RÁKÓCZI-ÚT 9. SZÁM.
I., KRISZTINA-KÖRÚT 141. SZ.
VIDÉKEN: KISPEST — Üllői-út 134
BALASSAGYARMAT
GYONGYÖS
GYULA
HODMEZOVÁSÁRHELY
KISÚJSZÁLLÁS
MEZOTÚR
MISKOLC
NYIREGYHÁZA
OROSHÁZA
SÁTORALJAÚJHELY
SZEGED
SZENTES
TÖROKSZENTMIKLÓS
ZALAEGERSZEG

BRILLIÁNST, aranyat, ezüstöt, ékszert VESZEK-ELADOK
SCHIFFLER NÁNDOR ékszerész Budapest, IV., Petőfi Sándor-utca 7, üzlet,

ROSARIUM
háziipari és kereskedelmi kft.
Főüzlet VII, Péterffy Sándor-utca 6,
Fióküzlet: VIII., Mária-utca 19, I, 6,
Kegytárgyak
olvasók, imakönyvek, keresztek, plakettek,
Viszonteladóknak! Vidékre a pénz előzetes beküldése mellett tudunk csak szállítani,

MAGYAR KÓRUS FIÓKJA
BUDAPEST, VII., DEMBINSZKY-U. 10.
Üzletvezető: SÜLYI LAJOS
„Szent vagy Uram imakönyvek" és az összes Magyar Kórus kiadványai viszonteladóknak a szokásos kiadói árengedménnyel.
Viszonteladóknak! Vidékre a pénz előzetes beküldése mellett tudunk csak szállítani,

BAZSÓ Baross-utca 66—68. ING hozott anyagból is készül.

MÉSZÁROS LAJOS
EGYHÁZI MŰÖTVÖS MESTER
BUDAPEST, VIII., MÁRIA-UTCA 15.
Raktáron tart és készít mindenféle egyházszereket. Kelyhet, szentségtartót, keresztet.
Javítás, aranyozás, ezüstözés.

Megbecsüli értékeit állami becsüs felelősség mellett, arany-brill-ezüstmérés. Vagyonmentő szaktanácsok, VIII., Gyulay Pál-utca 3. sz.

ÚJDONSÁG!
Ferences kis naptár, 1946. évre —.80
Tárcanaptár. Jézus Szive igéreteivel ... ... —.10
Vasárnapi Misekönyv. Nőszövetség-féle, vászonkötésben, finom japánpapíron, zsebalakú ... ... 10.—
Hock János: Imakönyv.
Két szentmiseájtatosság, napi és alkalmi imák, oktatás a szentségekről, litániák, énekek stb.
Elegáns műbőrutánzat köt. 12.—
Finom, erős pegamoidkötés 25.—
Finom párnás pegamoidköt. 35.—
Mindenféle papíráru: Irodai papirok, géppapir, fogalmi-, carbon-, levélpapir és boriték, irószerek nagy választékban.
Jézus Szive és elsőáldozási képek. Világ Királynője, Keresztelési emlékképek.
Szobrok, olvasók, szentképek, keretezett képek, falikeresztek és mindenféle kegytárgyáru kapható.
A könyveket a mindenkori szorzószámmal számítjuk. Jelenleg a szorzószám 5000, de gyakran változik.— Szives megrendelést kér:
KORDA Ipari és Kereskedelmi r. t
Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán-tér 4.

Kiadja: Az ACTIO CATHOLICA;
Felelős kiadó:
MIHALOVICS ZSIGMOND prot. kanonok.
Felelős szerkesztő: PÉNZES BALDUIN.
Szerkesztőség:
Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28., II. 17.
Kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 30. szám.
Engedélyezési szám: 1352/M. E./1945.

Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Felelős: Ketskés János.

jövő, jó vevőkre akadtak. De nemcsak a drága brokát cserélt gazdát, hanem a vallásos szív is küldött és kapott. A szekvenciák csengő szárnyán hozzánk érkezett szent Güdüle, bájos Ida nevekért mit adhattunk volna cserébe mást, mint Erzsébet királyi koronához való jogosságának világos tudatát. Bruge-től Gent-ig, Gent-től Löwen-ig visszhangzott:

Nata regis Hungarorum
Pulchra fide facie!
(Magyar király kedves lánya,
Hited, arcod mily csodás!)

II. Endre miután hazatért keresztes hadjáratáról, megkérte Aachenbe induló négy hívét, néznének be hazafelé a marburgi várba, minő sorsa van lányának, hogy megy a dolga. A paraszti nagyurak készséges engedelmességgel tettek eleget a király óhajának. Lajos kitűnő örömmel fogadta a küldöttséget, csak akkor szomorodott el, mikor eszébe jutott, hogy Erzsébetnek nincs tisztes ruhája, miben a követség előtt megjelenhetne.

— Kedves húgom, — szólt hozzá — íme atyád nemesei tisztelték meg váramnak portáját, hogy megtudják, miképp megy sorod. Hogy jelensz meg előttük ily elnyűtt öltözetben? — Erzsébet minderre szelíden így felelt:

— Ne nyugtalankodj hát, drága uram ezért, majd kedves, nyájas leszek édes magyarjaimhoz, és éppen úgy fogok tetszeni, mintha hercegi pompában jelentem volna meg. — Majd ágyasházába térve, imádkozni kezdett. Mikor a küldöttség elé kijött, uram csodája, suhogó bársony borította vállát s aranykorona díszítette homlokát.

Az égi kegyelem a magyar ispánok és nagy urak előtt a szegény ruhát legszebb ünnepi köntössé csodásította. A magyar főnemesek szerint Erzsébet Franciaország káprázatos királyi asszonyának minden báját és varázsát messze felülmulta.

Magyar akarattól örökölt lelkisége nem ismeri az érzelgősséget. Hideg-meleget tűr, utazik lóháton, s a bűnbánat ostorát sem sajnálja gyenge testétől. Kimegy a tágas mezőre, szereti a jobbágyi népet. Ha valamelyiket sérelem érte, sajátkezűleg orvosolja azt. A szegénytől elrabolt holmit maga adja vissza, s bátran vágja a nagy urak szemébe: »A jószágot visszaadtátok, de ki adja vissza az elejtett könnyeket?«

Sokszor felcsillant előtte a hazai világ csalogató képe. Endre követének, Páva grófnak ruhája a magyar vidék derűs mosolyáról és egészséges kacajáról beszélt. Alig tudott ellenállni a kísértésnek s csak állhatatos imával tudta elfojtani a honvágy feltörő sóhaját.

A róla szóló miniatűrök azt mutatják, hogy a távol Nyugat szemében magyarságának minden értéke úgy él, mint a mi fajtánk sajátos vonása, legbensőbb énje. Szívesen helyezik a csodák színhelyét magyar földre, előszeretettel mesélik a magyar emlékekkel tömött jámbor legendákat.

Örülj boldog Magyarország — énekelték rólunk — Gaude Félix Hungaria, Vigadj Áldott Magyarország. — Erzsébet nemcsak a nagy világ, az egyetemes kereszténység jámbor rózsája, (flos mundi), hanem flos Hungariæ, Magyarország örökké virágzó virága maradt és — marad.

Gábriel Asztrik dr.

BESZÉLJÜNK MAGYARUL

Két levél

A »Híd« egyik számában, amely Zilahy Lajos új filmjéből néhány kockát mutatott be, ezt a magyarázó szöveget olvasom: *»István és Mária anyagi gondokkal küzd . . .«*

Arany így beszél:

»Péter és Pál (tudjuk nyárban)
Jól megférnek a naptárban.«

Most, hogy az egyes és többesszám használatáról szólok, eszembe villan egy másik probléma. Egyetemi tanár beszélt így: »A Kárpátok sok kincset rejt magában.«

Úgy érzem, hogy a Kárpátok (mivel ilyen nevű hegy nincs) gyűjtőnév, mellette többesszámot használunk.

Pécs, 1940 november hó 3-án.

Teljes tisztelettel:
Harcos Ottó.

*

Ezt a levelet a bosszankodás íratja velem.

Mégis azzal kezdem, hogy egészen különös öremmel veszem a kezembe a Híd számait. Talán elfogult vagyok, de az érzésem, amely pedig nem szokott csalni, azt mondja, hogy a Híd gárdája lesz szellemi téren a magyar nemzet vezetője. Valaki ugyan hiányzik e gárdisták közül, akit köztük látni pedig nagyon szeretnék, — de erős a reménynyem, hogy ez a vágyam majd teljesül.

Az a fontos, hogy *mit* írnak. De bántó, hogyha nem magyarosan írják, ha már magyarul írnak. Önök is, meg mások is.

Mióta a pesti lapokat kapjuk (mi, »felvidékiek«!), azóta bosszankodunk, hogy a pesti lapok sem írnak magyarosan. Többször próbálkoztam vele, hogy rábirjam őket magyaros írásra, beküldtem több hibaívet, de a próbálkozás eredménytelen, sőt nyomtalan maradt.

Önök mintha egyenesen kérnék a hozzászólást, leszek bátor hát rendszeresen küldeni apró hibaíveket, melyekben éppen úgy fel fogom hívni nb. figyelmüket a többi pesti lap hibájára, mint a Híd hibáira.

Lehetséges, hogy nem is lesz mindenben igazam, az is lehetséges, hogy magam is a magyartalanság hibájába esem néha. Mindez nem akadálya annak, hogy egy-két téglával én is segítsek a nagy épület megépítésén, a magyaros magyar sajtó megteremtésén.

Ime a kifogásaim:

A magyar rádió mondta 1940 november 1-én:

A görög kormányban nagy a tanácstalanság.

A Rathlos szolgai fordítása. Mesterkélt. Helyesen így hangzana: A görög kormányban nagy a határozatlanság.

A Híd 6. számából idézem:

1. »... hogy csak egy példát említsek, Häme második legnagyobb városában, Lahtiban . . .«

Ha legnagyobb, akkor csak *egy* van belőle. A magyarban nincs első, második, meg harmadik stb. legnagyobb, hanem van nagyságban első, második, stb.

A hiba súlyos. Ijesztő mértékben el van terjedve. A rádió csaknem naponta így mondja.

2. »... elhagyott telkeken, temető kertekben, utak mentén . . .«

Ha így mondom: temetőkert, ez azt jelenti, hogy a temetőnek a kertje, tehát a temető mellett van egy kert, mely a temetőhöz tartozik.

3. »... a magyar családok életgyakorlatának megfelelő életeszközöket kell kialakítania ... az emberből, a magyar ember életgyakorlatából kell kiindulni az ... életfunkcióknak.«

Az életet nem lehet gyakorolni. Az ember él valamilyen módon, vagy valamilyen körülmények közt. Az életgyakorlat tehát értelmetlen szó. A magyar ember nem is indul ki, hanem elindul valahonnan. Még a városból is csak elindul, nem kiindul. Ausgehen!

Az életfunkcióra igazán van megfelelő magyar szó!

4. »Nyilván ő mosott, ő öntötte ki a szappanos levet.«

Leve lehet valaminek, lé is van, de lev nincs. A szappannak is van leve, de ha külön önálló tárgyként szerepeltetjük, akkor csak lé.

Helyesen így hangzana:

»... ő öntötte ki a szappanos lét.« Vagy: »... ő öntötte ki a szappan levét.« Vagy: »... ő öntötte ki a ruha szappanos levét.«

Ez utóbbi nem súlyos. De bántja a nyelvérzékemet.

Tisztelettel:
Komáromi.

SZAVAK SZÉPSÉGE

Ámor mézízű lángja... (Apuleius.)

Lelki állapotát valamely lebontott épülethez lehetett volna hasonlítani, amelyet azért vertek szét, hogy újat építsenek a helyébe. De az új épületet még nem kezdték meg... *(Gogoly.)*

Olyan volt ez a tavaszi éjszaka, mintha a legkisebb csillagnak is kimenője lett volna. (Lee Pape.)

Annyi öröm érte vagy talán annyi szenvedés, hogy az élete kicsorranat a földre, mint feldöntött vázából a viz. Oly üresnek érezte magát... (Balzac.)

A lehulló lomb olyan zörejjel esik a földre, mintha selyemhernyók vándorolnának. (Knut Hamsun.)

Gázolja nemzetünket, országunkat, mint egy erdei kan a szépen plántált szőlőt. *(Zrinyi Miklós.)*

Tizenkét órakor az asztalhoz ülünk és törvényt teszünk a tyúkokra... (Mikes Kelemen.)

A szoba tele van egyedülvalósággal. *(Szabó Dezső.)*

Ős asszonyi ösztönök szőttek-fontak benne. (Babits Mihály.)

Hol történt Szent Erzsébet rózsacsodája?

Szent Erzsébet magyarságát keresve, az érdekel bennünket, hogy a művelt nyugat mit tudott Szent Ferenc nővéréről, mi volt a gótikus egyházak magyar rokonszenve, mi volt az a velünk szemben megnyilatkozó jóakarat, amely a szenttel kapcsolatos csodák színhelyét, történelmi levegőjét Magyarországra helyezi. Üssük fel a himnuszokat, nézzük meg a miniatüröket. Mást énekelnek róla a Rajnán innen, mást láttak benne Burgundián túl.

Szent Erzsébet az aranybullás II. Endre királyunk és Meráni Gertrud leánya volt. Pozsonyban vagy Sárospatakon született 1207-ben. Négyéves korában eljegyzi Lajos, Thüringia grófja és így messze szakad tőlünk. Csak 14 év mulva, apja házasságakor jön vissza, hogy megfürödjék a magyar lélek, a hazai levegő üdítő fényében. Férje halála után halálos bánat szakadt rá, kifosztották mindenéből, kitaszítják otthonából. A wartburgi várból az eisenachi kocsma fészerébe kerül a magyar királylány. Lehetett-e nagyobb gyönyörűsége az Istennek, mint amikor Erzsébet a földi nyomorból az örök derültségbe emelte fel szavát, a magyar lélek minden fájdalmát dalba sírva.

Téged, Isten dicsérünk.

A történelem rideg sorai szerint csak pár esztendőt élt közöttünk. De a spanyol, olasz, francia, flamand művészetnek éppen elég, hogy jócselekedetei láncolatát itt a magyar földön kezdessék meg vele. A magyar prédikátorok Endre udvarát tették meg a csodák színhelyéül, a pozsonyi jámbor környezetet hangsúlyozzák. A német imakönyvek a marburgi kórházban véghezvitt csodákról beszélnek és csak idős Erzsébetet ismernek. Hazai magyar diákjaink nyomán külföldre szerteszét a fiatal »gyerek Erzsébet« alakja jutott, aki minden erényét a magyar húmusz áhitatából merítette.

Szent Erzsébet emléke a jótékony szeretet gyakorlásában áll. Minden azon fordul, vajjon kitől kapta, hol fejlődött ki benne az irgalmasság belső hajlama. Középkori tudós mestereink ugyanis büszkén hirdették, hogy a mi Erzsébetünk irgalmassága nem a korszellem szülötte, hanem a magyar szív erejéből fakadt. Ezt a tényt egy önfeledt flamand krónikás így vallja be: »Boldog emlékű Erzsébet magyar földből támadt, királyi férfi és királyi asszonynak törvényhites lánya. Az Alpesek szirtjén túl, Európa ölében, a Dunába folyó karjára hajtva fejét, fekszik egy hullámos vidék. Hungáriának hívják mostanában. A sokat emlegetett hunok, mezők és templomok fergeteges népe zúdult innen ránk. A kereszt jelével felkenve élnek, keménységükben azonban mégis barbárok maradtak. Kincsük, barmuk, jószáguk messze földön híres, de aranyból, ezüstből a pénz istenének, Baálnak szívükben nem emelnek oltárt.« Eddig a krónikás. Ime, ha nem is adtunk volna a kis Erzsébetnek hozományul tizennégy társzekeret tele gyöngygyel, dukáttal, násfakösöntyűvel, legnagyobb apanázsa a magyar szívtől örökölt kicsorduló jósága volt. Erzsébetnek elég volt négy esztendő, hogy a magyarság hanghordozását, életösztönét egészben felszívja.

Szent Erzsébet miniatürje
(Margueréte de Clisson imakönyvéből)

Szent Erzsébet életének egyik csodálatos pillanatáról igen kevesen tudják, hogy a magyar királyi vár közelében játszódott le. A rózsacsodát értem. A legtöbben azt hiszik, hogy ez a világszerte ismeretes jelenet, a kötényben vitt alamizsnának viruló rózsává változása a wartburgi vár oroszláncímeres kapujában történt.

Erzsébet életének legnagyobb részét Thüringiában töltötte. Az itteni énekek, épületes legendák nyomán e csodás jelenet színhelyét mi is gondolkodás nélkül az idegen vidék Erzsébetet kisajátító buzgalmának adtuk oda. Temesvári Pelbárt, a híres középkori predikátornak kiáltja elsőízben világgá a régi krónikák, az ősi hit népirajongás nyomán: a rózsacsodával Isten a magyar földet tüntette ki, itt történt az mi közöttünk, a kis Erzsébet kis kötényében,

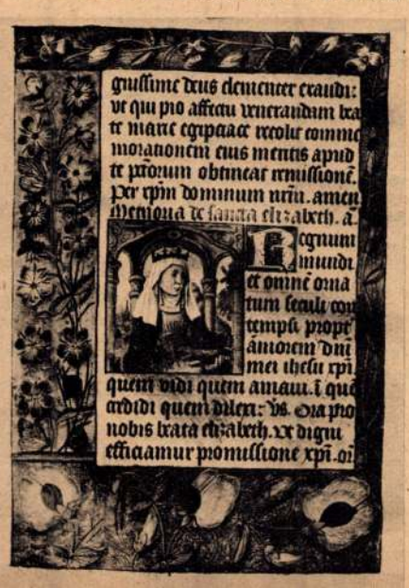

A koronás Szent Erzsébet
(Flamand mester műve)

A fiatal Szent Erzsébet
(Francia miniatür)

a magyar kenyér tápláló ereje itt változott illatos rózsává.

Ezt a jelenetet az Érdy-kódex barátgót írása őrizte meg legkedvesebb módon. Egy karthauzi névtelen rótta e sorokat, minden lapjáról »ez áldott keresztény ország«, ez szegény Magyarország dicső multja iránti rajongás izzik.

Kis korában — meséli az Érdy-kódex legendája — történik egy napon, mikoron nagy hideg volna, hogy úgy mint senki ne látná, vinne apró maradékot a vár kapuja elébe a szegényeknek. És íme, elől találá az ő atyját, csodálkozván rajta, ennenmaga mit járna és hová sietne. Megszólajtá őtet. Fiam, Erzsébet, hová mégy, mit viszel? Az nemes király leánya miért felette szemérmes vala, nagyon megszégyenlé magát és megijede, nem tudván félelmében mit felelni. Im, rózsát viszek. Az ő atyja kedég Endre, mint eszös embör, meggondolá, hogy nem volna rózsavirágnak ideje. Hozzá hívja és meglátá kebelét. Hát mend szép rózsavirág! Azaz jó apró portéka. Ó nagy ártatlanság! Ó szeplőtelenségnek halhatatlan malasztja, íme, az áldott mennyei király nem hagyá az ő szerelmes szolgáló leánya beszédét hamisságban, hogy szemérmöt ne vallana, de inkább szentséges voltát isteni irgalmasság követné. Ezt látván az ő atyja, Endre, elcsodálkozék rajta, mondván: ez leányzó, ha élhetend vala, mi naggyá lészen. Annak okáért nem akarta mivelködetében megbántani, látván, hogy mind lelki ájtatosságban, mind jó mivelködetben Krisztus Jézusnak ájtatos szolgája volna.«

E legenda bájos témáját nemcsak a távoli nyugat, hanem a XIII—XIV. századi német képzőművészet sem ismeri. A rózsacsoda művészi ábrázolása sűrűbben csak a középkor vége felé tűnik fel Botticelli Cavazzola színdús képein. Eggyel több bizonyíték, hogy e kedves jelenet a magyar király udvarában, a magyar föld csodatermő húmuszából virágzott ki.

A flamand képek, szobrok, csendes béguinage-ok oltárképei tükrözik leghívebben az említett irányt, fényes bizonyíték, hogy Erzsébet magyarságának tudata mennyire tisztult Flandria felé. Az itteni beguinák, jámbor asszonyok, szesztrák elsőnek helyezték magukat a magyar szent pártfogása alá. Családi kapcsolatok is segítették Erzsébet magyarsággal telített kultuszának terjedését. Lánya, Zsófiának férje, Nagylelkű Henrik, a brabanti herceg. A flamand kereskedők a Bruges-i Lac d'Amour csipkés tornyokkal szegélyezett partjáról Buda fényszerető polgárai közé

Hankiss 14.1.

SZENT ERZSÉBET HÁROM NEMZET FESTŐINEK SZEMÉBEN

Bélpoklosokat ápol a marburgi kórházban. A kassai székesegyház főoltárának szárnyképe. Kassai mester 1474—1477

A rózsacsoda. Benozzo Gozzoli (1420 körül—1497) Madonna-képén

Alamizsnálkodik. Hans Holbein (id., 1460 körül—1524) Sebestyén-oltárán

nak útján. A skótok védőszentje, Margit, Szent István unokája is Magyarországon született; a lengyelek patrónája, Boldog Kinga, IV. Béla leánya. A magyar szentek számbeli aránya és minőségi értéke arra mutat, hogy épen a nemzet kiválasztott vezetőrétegében tartották fontosnak a legnemesebb értelemben vett példamutatást és mindig ott lebegett szemük előtt az egyéni üdvözülés hite mellett nemzeti és európai kulturális feladatok megoldásának kötelessége is.

A középkor emberének szemében Magyarország a szentek földi paradicsoma volt, amit többek között a Magyarországnak »adományozott« apokríf szentek is bizonyítanak, — így a spanyol költeményben előforduló »Magyarországi Szent Zsuzsánna« és a valóban élt, de francia legendákban magyar királyfivá korszerűsödött pannóniai születésű tours-i Szent Márton.

A korai és minden tekintetben nagyarányú magyar humanizmus és renaissance nem volt eléggé tartós ahhoz, hogy az átlagember magyar-portréjához új színeket adjon, pedig a XV. és XVI. század tudományos világában a magyar humanisták, majd a magyar tudósok nagy szerepet játszottak. A mohácsi csata után Magyarország elsősorban mint hadszíntér érdekli Európát s a török elleni harcokban alakul ki a magyar ember első, csakugyan elterjedt európai képe. A magyar: katona, éspedig kiváló katona — mondják azok a népek, amelyeket »Európa bástyája« vagy »Európa pajzsa« évszázadokon keresztül oly hathatósan védelmezett. S akkor is, amikor a magyarnak más irányban kellett védekeznie s amikor a lelkiismeret szabadságáért vagy nemzete függetlenségéért harcolt, vagy uralkodóit védelmezte idegen támadások ellen, egyre tovább nőtt a magyar katona alakja. Lovas volt, mint ősei, akikről perzsa és bizánci történetírók vázoltak első »nemzetportrét«, s a huszár szó, a huszár fogalma és képe még ma is eszébe juttatják minden nemzetnek a magyar lovaskatonát. Rákóczi függetlenségi harcának befejezése után nagyobb tömegben vándorolnak ki külföldre azok a pompás könnyű lovasok, akik nem egy államban a lovasság újjászervezésének mintája és magva lesznek s például a francia hadsereg 1. számú lovasezrede ma is Bercsényi Lászlónak, a magyar származású francia tábornagynak nevét és a Bercsényi-család címerét viseli.

Másfelől a keresztyénség és az izlám harcai Magyarországra terelik az egész művelt világ figyelmét. Mennyi emlékirat,

5.

Üvegfestmény, Szt. Erzsébet alakjával 1492.

Szent Erzsébet ikonografiája

Szent Erzsébet ikonográfiája

1. - Simone Martini: S. Elisabetta d'Ungheria
(Assisi, S. Francesco)

Banfi-Ricordi

1. tábla

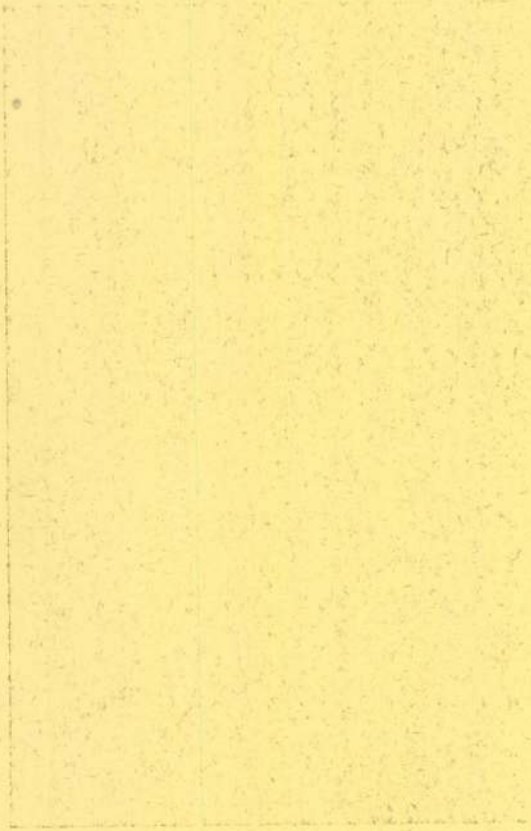

Szent Erzsébet ikonográfiája.

2. - Tiberio d'Assisi: S. Chiara e S. Elisabetta.
(Assisi, S. Maria degli Angeli).

I.

Banfi-Ricordi

1. tábla.

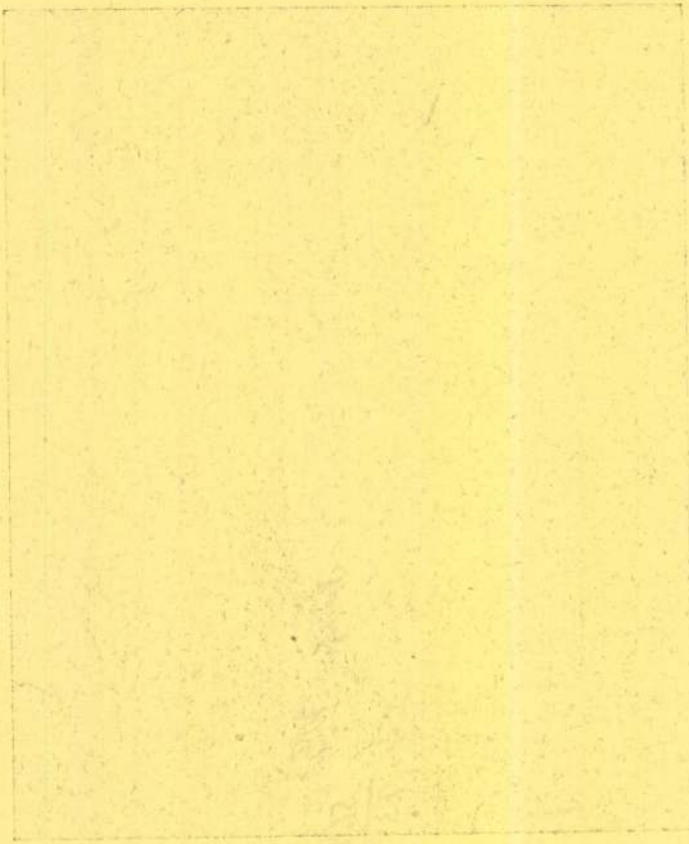

21. - Pietro Cavallini (?): Storia di S. Elisabetta d'Ungheria.
(Napoli, S. Maria Donnaregina).

Ranfi - Ricordi

Szent Erzsébet ikonogra-
fiája

(Perugia, Pinacoteca Vannucci).

23. - Piero della Francesca: Miracolo di S. Elisabetta d'Ungheria.

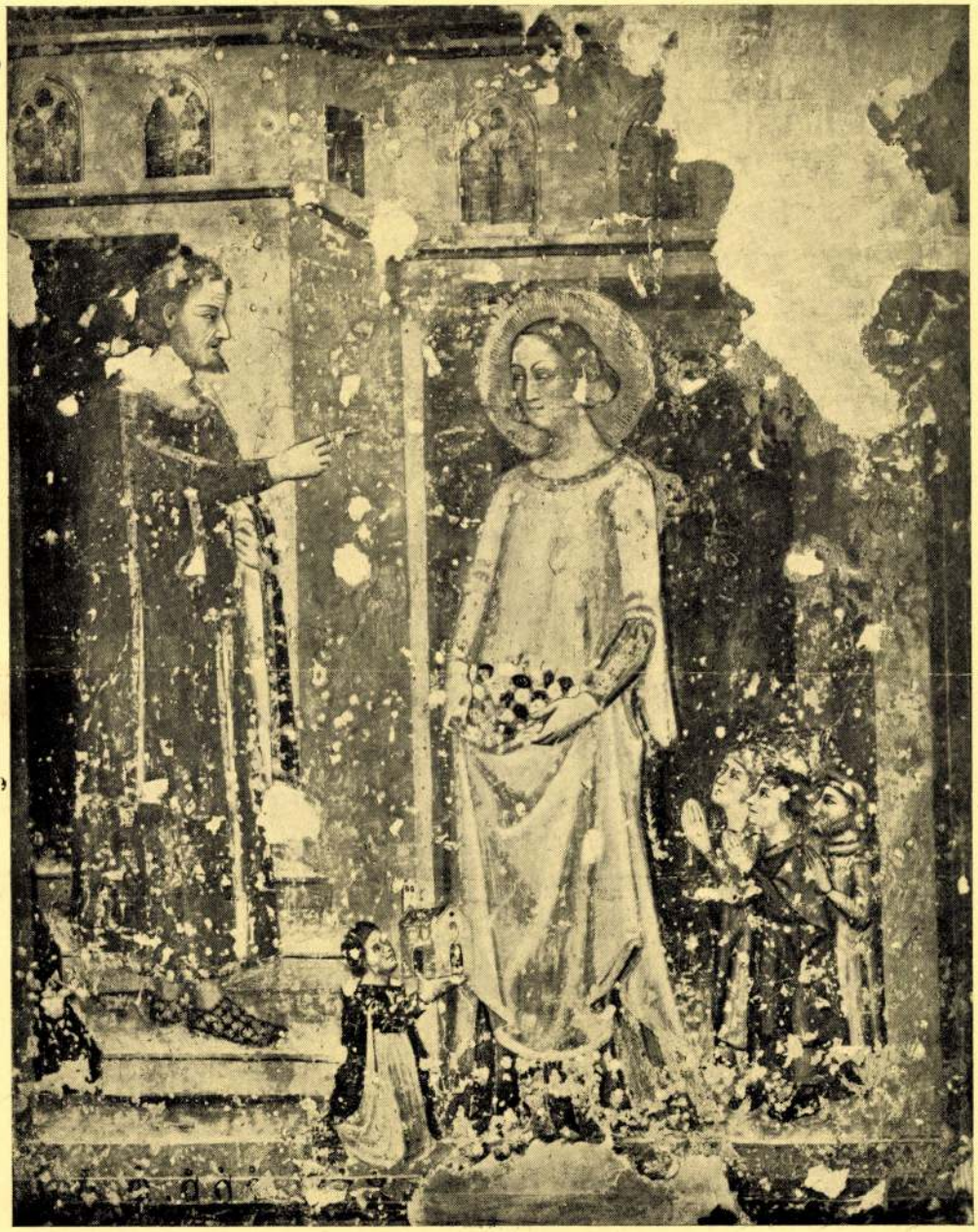

22. - Miracolo di S. Elisabetta d'Ungheria.
(Perugia, Pinacoteca Vannucci).

Szent-Gály Erzsébet

beszámolója:

A „Győrzámoki Madonna" nobor restaurálása.

Műemlékvédelem, 1971. 3.sz. 168-172 l.

Szent-Gály Erzsébet

benáncolója mecklenburgi tanulmányútjáról.

Műemlékvédelem, 1970. 4. sz. 246-249.l.

Szent-Gály Dénes

lásd

Szentgály Dénes

Szent-Gály Zoltán

lásd

Szentgály Zoltán

A KŐFEJTŐ.

Mese.

Hol volt, hol nem, egyszer, de már nagyon régen,
Elhagyatott, kopár, kősziklás vidéken,
Élt egy szegény ember, csak egy rossz kunyhója,
Az éhenhalástól csak az isten ójja.
Ott fejti a követ estig a bányában
S szomorún sóhajtoz a jámbor magában:
«Én uram, teremtőm! Soh'se' perlek veled,
Ha már így kell töltnöm egész életemet,
De mert irgalmas vagy s csodát is tudsz tenni:
Szeretnék egy napra gazdag ember lenni!
Gazdag ember lenni, bársonyba', selyembe',
Kiheverni magam egy napig kedvemre!»
Gábor, a főangyal, épen arra szállott
S mosolyogva így szólt: «Legyen, mint kívánod!»
Ahajt egy nagy város kerekedik elé,
Oly szép, hogy a szem is elkáprázik belé,
Ragyogó palota kellő közepében,
A szegény ember meg kinn ül az erkélyen;
Azaz dehogy szegény! Dehogy ül! Hogy ülne?!
Egy bársony diványon végesvégig dűlve
Csibukból ereget sűrű füstfelleget,
Két inas kergeti el róla a legyet.
Csakhogy nagyobb úr is van még a világon;
Arra jön a király aranyos batáron.
Elől fürge, délczeg apródok, testőrök,
Még a napsugár is megittasúl tőlök;
Fényes, nagy kiséret lovagol utána,
Bámúl a sokaság, éljent kiabálva.
Nyájasan köszönget a felséges nagy úr;
De a kőfejtőnek e dolog szemet szúr:
«Ugyan mire való minden gazdagságom?!
Csak egy király boldog, most már nyilván látom,
Ha mi óhajtása, ezren lesik, várják.»
De ilyen csodának se láttátok párját:
Abb' a pillanatba' király lett belőle,
Földig leborult a sokaság előtte;
Aranyos gallérú, díszes mente rajta,
Gyémánttal kirakva drága mívű kardja.
Jön a sok küldöttség, valamennyi hódol,
Úgy hízik a mája a sok mézes bóktól.
Csupán egy baja: tüzesen süt a nap,
Attól tart, napszúrást vagy más nyavalyát kap;
Izzad szörnyűképen, hanem mindhiába,
Úgy illik, ha király, hogy végig kiállja!
«No, királynak lenni,» — így sóhajt fel végre, —
«Éppen nem érdemes. Hej, nekem más kéne!
Hogyha én lehetnék a fényes, büszke nap,
Nem volna nálamnál senkisem boldogabb!»
«Legyen!» szólt az angyal s ím, azzá változott,
Széthinti sugárit a világban legott,
És hogy megmutassa, mily nagy a hatalma,
Egész vidékeket kopárrá aszalva
Folyókat kiapaszt, fejdelmeket barnít,
Ember, állat, növény enyhűletet áhít
S ím, közte s a föld közt barna felhő terem,
Sugára hatalma megtörik hirtelen.
Oda lesz a kedve. Ily felhő, vagy semmi
Ez a kívánsága, az szeretne lenni.
Hát hogyha szeretne, nincsen akadálya:
A napsugár útját most már maga állja;
Árnyékában a fű újolag kizöldűl
S mert esőért esdnek fel a szikkadt földről,
Nagy záport zúdít le, kiáradt a patak,
A zuhogó folyam bősz tengerré dagad,
Menekül előle minden, mi eleven,
Csak a zord kőszikla áll büszkén, mereven.
«Hát egy szikla,» — szólt most, — «ez szab nekem törvényt!
Mért nem vagyok én ő, legyek szikla tüstént!»
Tüstént azzá is lett s visszatért a kedve,
Se a víz, se a tűz, bárhogy fenekedne,
Rajta erőt nem vesz, komor fenségében
Büszkén tekintget szét az egész vidéken;
De a hogy lepillant, csak elámúl bele:
Egy toprongyos alak íme kikezd vele,
Véső és kalapács a kezében csupán,
S zúzza, darabokra töri egymásután.
«Hát ez mi?» — kiált fel — «Ez csak a hatalmas!
Hallgass meg még egyszer, jó angyalom, hallgass!
Legyek ilyen ember!» Lett is s akkor látja,
Hogy újra követ fejt, miként hajdanába'.
Elméjében soká forgatja e dolgot:
«Ki megelégedett, lám, csak az a boldog!»
Munkához lát, s többé, bár kevés volt bére,
Soh'se' zúgolódott, azzal is beérte.

Albert József.

AZ ABRUZZÓI HERCZEG SARKVIDÉKI UTAZÁSA.

Lajos abruzzói herczeg, mint tudva van, Norvégiából indúlt el merész és veszedelmes útjára 19 kisérővel. 1899 júliusában kelt útra *Krisztiania* kikötőjéből s aztán a skandináv félsziget egész nyugati és éjszaki oldalát megkerülve, a Jeges-tenger egyik nagy öblébe, a *Fehér-tengerbe* kanyarodott s *Archangelben*, Oroszország egyik legéjszakibb fekvésű kikötő-városában 120 erős és szánvonásra már betanított kutyát vásárolt. Onnan tovább folytatva útját, a következő augusztus hónapban már a *Ferencz József-földre* érkezett, majd pedig annak szigetcsoportja közt átevezve, még ugyanazon nyáron fölnyomult a *Rudolf trónörökös földje* nevű szigetnek a nyugati partja mentén a 82,4 fokig. Innen azonban a nagy jégzajlás miatt visszatért a Rudolf trónörökös földjéhez, hogy a telet annak nyugati partján a Tábla-öbölben töltse.

Az abruzzói herczeg, mint az újabb sarki utazók általában, úgy rendezkedett be, hogy oly tájakon, a hol a jégmezők miatt hajóval járni lehetetlen, szánokon folytathassa útját czélja felé. A téli tanya elkészítése után mindjárt, már karácsony táján megkezdték a szánkázó gyakorlatokat. Ezek alkalmával fagyott el a herczegnek két újja s e miatt kellett lemondania arról, hogy a sarkig tervezett nagy szánútazást személyesen vezesse. Ő helyette tehát *Cagni* korvett-kapitány vezette a tíz emberből e végre összeállított expedicziót, mely 1900 márczius 11-én kelt útra. Tíz nap múlva e csapatból hárman, ú. m. *Querini* hadnagy, *Stökken* első gépész és *Ollier* alpesi vezető visszaindúltak, de nem kerültek vissza a hajóhoz; hihetőleg a hóvihar, vagy valami jégszakadék vesztüket okozta. Más három emberből álló csapat *Cavalli* orvos vezetése alatt húsz nap múlva szintén visszatért és vissza is érkezett, míg a többiek *Cagni* vezetése alatt tovább haladtak s egészen a 86°33 fokig eljutottak, vagyis mintegy öt német mérföldel fölebb, mint *Nansen*. Onnan azonban ez a bátor csapat is visszafordúlt, mert az elesége elfogyott, és 105 napi vándorlás után ez is szerencsésen visszaérkezett a téli szállásra. Útjok kivált visszafelé rendkívüli nehézségekkel járt. Elébb a kutyák eleségén éltek, majd pedig a kutyákat kellett egymás után levágniok, hogy éhen ne veszszenek. E miatt az e csapatnál maradt 45 kutya közül csak hetet tudtak visszavinni. Ez a példa is igazolja Nansennek azt az állítását, hogy az éjszaki sark elérése csak az időtől és a kutyáktól függ.

A visszatérők a téli szálláson is aggodalmas állapotokat találtak, mivel a jég iszonyú nyomása a hajó egyik oldalát veszedelmesen behorpasztotta. Majd azonban a hajót lehetőleg kitatarozták s mihelyt a jégzajlás engedte, vissza indúltak a Ferencz József-földön és a Spitzbergi tengeren át egyenesen *Tromsö* kikötője felé, hová szerencsésen meg is érkeztek.

Tromsön túl diadalút volt a bátor utazók hazatérése, kik a tudományt újabb vívmányokkal gazdagították.

HÁNY EMBER ÉLHET MEG A FÖLDÖN?

Madách híres mondása előtt is sok embernek adott gondot az, hogy «kevés a fóka», de leginkább felizgatta e tekintetben a közvéleményt *Malthus* angol nemzetgazda, ki közel száz évvel ezelőtt tudományos alapon mutatta ki, hogy a földgömbön élő emberek száma sokkal rohamosabban szaporodik, mint az élelmi szereké, és hogy ennek következtében aránylag rövid idő múlva éhinség és az emberi nem pusztúlása fog múlhatatlanúl bekövetkezni. Malthus állítása, bár sokan igyekeztek megczáfolni, csaknem állandó rémületben tartja a tudósokat, kik időről-időre vaskos köteteket irtak erről a kérdésről. Sőt a rémület elterjedt a nem tudósok között is; ezért történik, hogy nagyon sokan vannak, kik mesterséges eszközökkel igyekeznek az emberiség szaporodását gátolni, avagy mások, kik az emberiség legnagyobb ellenségeit, a ragályos betegségeket és háborúkat igen hasznos érvágásoknak tartják arra, hogy túlságosan sok ember ne legyen a földgömbön.

Malthus kora óta minden tudomány óriási haladást tett. Többek között sokkal jobban ismerjük az emberek számát és szaporodását, a termőföld megoszlását és az élelmi szerek mennyiségének emelkedését; ezért most már igen sokan vannak, kik Malthusnak nemcsak következtetését czáfolgatják, hanem adatait is birálgatják.

A nagy fontosságú kérdésről csakugyan érdemes is elmélkednünk s egyetmást elmondanunk.

ELINDÚLÁS VELENCZÉBŐL SAN-GIORGIO SZIGETÉRE.

Legelőször *Ravenstein* angol földrajztudós készített ily számítást s azt be is mutatta 1891-ben a British Associationnak. Szerinte a földön a sarkvidékek kivételével 73 millió négyzetkilométer termőföld, 36 millió négyzetkilométer legelő s 11 millió négyzetkilométer sivatag van. Első rangú termőföld egy négyzetkilométeren 80, legelőn két ember táplálékát biztosíthatja; ellenben a sivatagon csak két négyzetkilométer területen képes eltartani egy embert. E szerint a földgömbön legfölebb hat milliárd ember élhet meg. Jelenleg van másfél milliárd s a szaporodás évtizedenként nyolcz százalék. Ha így haladunk, a 2072-ik évben, tehát nem egészen két század múlva már meglesz a hat milliárd ember, kik egymás miatt nem lesznek képesek megélni.

Egy híres német statisztikus, *Fircks*, kissé más eredményre jut. Ő azt hiszi, hogy négyzetkilométerenként a termőföld 100, a legelő 20, a sivatag oázis öt embert képes eltartani, ha a termőföldet gondosan mívelik. Ehhez kell még venni a halászat eredményét és a vegetarianismus terjedését. Ily módon számítása szerint legalább 10 milliárd ember elférhet és megélhet egymás mellett a földön. Szerinte helytelen Ravensteinnak a népszaporodást illető számítása is, mivel az legfelebb öt százalékot tesz egy évtized alatt. Mindez azonban csak azt eredményezi, hogy a népesség túlságos elszaporodása nem 200, hanem 3—400 év múlva fog bekövetkezni.

Bizony egyik számítás sem mutat nagyon rózsás képet. De talán nem is egészen helyesek. Egyik sem vette egész pontosan számba a fogyasztást, sőt Ravenstein adatai egészen a külkereskedelmi forgalmon nyugosznak, azaz ő csak azt számította ki, hogy mennyi búzát visznek be s visznek ki, de azt nem, hogy mennyit fogyaszt el egy-egy ember. Pedig kétségtelenül erre van szükségünk, hogy megítélhessük, hány ember fér el a földön.

Az élelmi szerek termelése azonban folyvást növekedik. Guernsey-szigeten, hol a gabona és gyümölcstermesztés már nagy tökéletességgel történik, egy négyzetméter terűleten évente 1—2 kilo burgonya, 6—8 kilo paradicsom megterem s e mellett még virág is. Ponce kertészetében Párisban még több gyümölcs terem. E szerint számítva tökéletes művelés mellett egy négyzetkilométer területen 10,000 tonna gyümölcs és zöldség is megteremhet évente.

Most már tudjuk, hogy ebből a 10,000 tonnából mennyi ember élhet meg. Az ember fő tápláléka a fehérnye, s mivel a burgonyában 2·3, a káposztában 1·5 százalék a fehérnye, a guernseyihoz hasonló termésnél egy négyzetkilométer területre legalább 150,000 kilo fehérnyét számíthatnak. Egy embernek kell naponta legalább 118 gramm fehérnye, de 37 kilónál többet egy évben nem fogyaszthat el. Így egy négyzetkilométer területen nyert élelmiszerből 4000 ember is képes megélni. Hogy ez nem túlzás, mutatja az is, hogy a braziliai mintagazdaságokban egy hektáron 10 tonna kukoricza is megterem 100 tonna fehérnyetartalommal.

Most már Ravenstein számadatait véve alapúl, ha a 73 millió négyzetkilométer területből több mint felét levonjuk is erdőre, épületekre s más fel nem használt részre, a megmaradt részen 190 milliárd embernek teremne elég enni való, természetesen csak vegetarianus életmód mellett. A 47 millió négyzetkilométernyi legelő és sivatag egy részét is fel fogják használni élelmi szerek termesztésére, sőt még a vizeket és erdőket is. Így lehető mérsékelt számítás szerint is még 220—250 milliárd ember találhat élelmet a földön, tehát hasonlíthatatlanúl több, mint Ravenstein kiszámította.

Igazi túlságos népesedés még akkor sem állhatna be. Jelenleg egy négyzetkilométer termőföld megmívelésére mintegy 700 felnőtt ember szükséges, a nőket és gyermekeket is beleszámítva legalább 2500; az ipari mívelés esetén valószínűleg kisebb lenne a tisztán földmíveléssel foglalkozók száma, de bármely esetben is maradna elég ember, ki iparral, kereskedelemmel, tudománynyal és művészettel foglalkozhatnék. Egy szóval még ily nagy népesség mellett sem következhetnék be, hogy az emberek csak a mindennapi kenyér előteremtésével foglalkozzanak, s így a nagy tömeg nyomorúlt

SZENT GELLÉRT EREKLYÉJÉNEK BEVITELE A SAN-GIORGIO TEMPLOMBA.

SZENT GELLÉRT ÜNNEPE VELENCZÉBEN.

Gerardus (Szent Gellért)

– re vonatkozóan lásd
Hartwik kronikájat,
aki fenti épitészi tevé-
kenységéről is megem-
lékezik –

Generalmajor Oskar Potiorek

Gerardus (Szent Gellért)

építész is volt, sok magyar egyház mellett a csanádi Kathedrálist is ő építette; mondja alábbi verzu ki bő életrajzát is közli, építési működését is ismerteti.

Ádám Iván: A veszprémi székesegyház - Veszprém 1912. I. r. 170 - 174. l.

Esetleg lásd felh. céljából.

MOB könyvtár.

okv. felh.

KOMÁROMI JÁNOS
JUBILEUMI BIZOTTSÁGA

Postatakarékpénztári csekkszámlaszám: 4011

Telefon: 26-9-29, 26-9-39, 14-3-06

75182 szám
Levelezésnél kérjük e számra hivatkozni

Budapest, 1935. nov. 30.
V., Vadász-utca 16.

Igen tisztelt Cim !

Bátrak vagyunk tisztelettel arra kérni, hogy az alant
részletezés szerint fennálló hátralékot a csatolt be
zetési lap utján mielőbb átutalni méltóztassék.

Gellért, szent

vod
3

Történelmi Adattár Csanád-

egyházmegye hajdanához
és jelenéhez. Temesvár 1873.
III. 80 és köv. ll. 97. és köv. ll.

Szent Gellértet megöltek Budán
1046 sept. 24.

u. o. 173. l. és köv. ll.
193. és köv. ll.

Gellért pécsi püspök

1031 – 1043

mint könyvmárdó

l –

Magyar Könyvszemle

1879. 297 l –

A vallás és közokt.m.kir.mi

190 8. évi 24153 szo

III.c. ügyoszt.

Méltóságos

bár

a müemléke

Folyó évi nove

iratára való hivatkozássa

Sztehló Ottó müépítész

Gellért, szent

zy erekhyetartója
a velencei Murano
szigeten lévő sz. Mária
és sz. Dónát-tem-
plomban

Készittette 1900-ban
Dessewffy Sándor
csanádi püspök

Repr.

Kiss Biklkath Magy

280. l.

Europa Film.Könyv,Lapterjesztő és Könyvkiadó RaT.

BUDAPEST
V.Rothermere u.12.I.

Gellért, szent

wod

Gálos Rezső = Szent

Gellért legendája.
(Vita S. Gerardi.)
Fordítolla — . Csanád-
vármegyei Könyvtár 14. sz.
Makó, 1928.

Lásd szinnyeit,
be vesszi e a magyar-
országi írók közé?

Ebben nem találtam nyomát, hogy
[illegible] vagy más [illegible]
[illegible]

Gellért, szent

Ma Gell, lásd

Karácsonyi János dr.

Szent Gellért, csanádi püspök, élete és művei.

Bp. 1887

MOB kvt.

1640. sz.

fenti műve nem emliti, hogy Gellért épitészettel foglalkozott volna.

(a katonai szerv, polgári szerv, vagy magánüzem vezetőjének, hadiüzemeknél a hadiüzem megbízottnak aláírása.)

Gellért, szent

wod

Balics Sajos dr:

A római katholikus egyház története Magyarországon I. k. 1885.

147 és kv. ll.

Gellért, szent

erklyéje az esztergomi
főegyház kincstárá-
ban

Repr.

Kiss Sziklkath Magy

35. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Gellért, Szent

lásd

a

Tarczai György:

Az Árpádhaz szentjei.
Bp. 1930. 161.

és

Genthon István:

Magyar műkincsek és
emlékek Olaszországban.
Kézirat, 1942-43.

Hochzeit Feuerstein

Geb.
Feuerstein Maria:
Ist Mitglied des Chores
Cäc. 1939. 161.

Hochzeiten Feuerstein:
Maria mit Hermann
Emanuel Obermayer
Hochzeit 1942-43.

Gellért, szent

vod

Pór Antal: Szent Gellért csanádi püspök élete.

Gellért, Szent

Balogh József: Szent Gellért és a „Symphonia Ungarorum." (A Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai. 24. sz.) Budapest, 1926. 8-r, 16 l.

Ism.

P. A. Századok. 1927–28. 174, 175. l.

Gellért Imre

Karácsonyi János
Szent Gellért egyházi
vértanú élete és munkái
Buda 1887.

Gellért, szent

Juhász Kálmán: A csanádi püspökség története alapításától a tatárjárásig (1030–1242.) Csanádvármegyei Könyvtár 19–20. sz. Makó 1930 8r 180 l.

– Ism.

Hermann Egyed: Századok 1934. 360–361. l

Gellért, szent

Pauler Gyula:

Karácsonyi János:

Szent Gellért csanádi

püspök élete és munkái.

Századok 1888. 57. l.

Könyvtár.

Gellért, szent

vród

=

Ser Szent István

I. 325 — 328. 1. ~~és köv. ll.~~

3/180

12 30

Budapest székesfővá

..... szám

19.....

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országo

FIZETVE
EXPRESS

Lürgős

EXPRESSZ

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
DÍJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borítékok **13.** sz.

Gellért, szent

irod

Madzsar Imre dr

Szent Gellért magyar legendájáról. Száradok. 1913. 502 l

Gellért, Szent

és

Müller Frigyes:

A nagyobb Gellértlegenda
forrásai és keletkezése
Századok 1913. 355–374. l.

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula

főtitkár urnak

Budapesten.

IX. Högyes Endre u. 12
M.O.B.

Gellért, Szent

vrő.

Müller Frigyes:

A nagyobb Gellért-legenda forrásai és keletkezése.

Századok

1913. 355–419.

Műemlékek Orsz. bír.

Hivatalból
közszolgálati ügyben
díjátalányozva

A ker. elölj. szolg. ut. 6. sz. borítékmintája 1939 — 10791

Gellért, szent.

Lod

Müller Frigyes:

A nagyobb Gellértlegenda forrásai és keletkezése. (Második és befejező közlemény.) Szárnadok 1913. 419-446. l.

s

siványi Miklos Urnak
viselő

BUDAPEST
agymányosi-u.16 1/2

Gellért, szent

Madzsar Imre dr.
Szent Gellért nagyobb
legendájáról. Századok
1913. 502—517. l.

BUJÁK

Városom

CS. L: Buják vár. VU 1861, 596 l.
(képe 596 l)

Gellért, szent

I branyi Ferenc: Szent Gellért teologiája. Serkt Istrávemlékk. I.

495 – 556 l.

Grant Gellert

Gellért, szent

Hősök és szentek

Magyar szentek

MAGYAR SZENTEK arcképének teljes történelmi hitelességgel és teljes írói művészettel megírt sorozata ez a kötet. A tanulmányok a kutatás, jellemezés újszerű eszközeivel, a történelmi elemzés finom módszereivel helyezik bele a magyar szenteket korukba s mutatják meg bennük azt, ami a kor fölött való. A változatos tanulmányok sora: remek történelmi esszék gyüjteménye. S a hősökön át a lelkibb, mélyebb magyarság vallomása; — az írók azt keresik meg bennük, ami sajátosan magyar: magyar lélek és örök katolicizmus találkozása, — akár a középkor harcaiban, országépítésében és elvont szerzetesi tanulmányaiban, akár a reformáció és ellenreformáció viharaiban. Szent István, Szent Imre, Szent Gellért, Boldog Mór és a zoborhegyi remeték, Skóciai Szent Margit, Szent László, Szent Erzsébet és Boldog Gertrud, Boldog Margit, Szent Kinga, Kapisztrán Szent János, Boldog Özséb és a három kassai vértanú életét és történelmünkben vállalt szerepét kiváló tudósok és írók vetítik elénk. — Vászonkötésben 5.60 P.

Budapest, 1940. Révai kiadás.

Dante
Isteni színjáték

DANTE HATALMAS trilógiája a világirodalom legmegrázóbb, legmonumentálisabb remekművei közül való. Dícsősége minden nemzetnek, ha ezt a munkát a maga nyelvén, kongeniális fordító tolmácsolásával megszólaltathatja. A világirodalom Dante-fordításai között egészen kivételesen hely illeti meg Babits Mihályét: formában, tartalomban, szellemben és hangulatban nincs ennél hívebb fordítása az Isteni Színjáték-nak. A tolmácsolás óriási tudást, páratlanul széleskörű ismeretanyagot követelt a fordítótól, s mindezenfelül a nyelvi hajlékonyságnak, beleélő képességnek utolérhetetlen gazdagságát. A mű a magyar irodalom legnagyobb teljesítményei közé tartozik. Babits ezzel a mesterművel nyerte el 1940-ben a legnagyobb olasz irodalmi díjat. A középkor óriása, Dante és a modern magyar líra nagy klasszikusa, Babits Mihály iránt a magyar szellem méltóbban nem róhatja le tiszteletét, mint azzal, ha kettejük remekét, a magyar „Isteni színjátékot" a nagyközönség számára hozzáférhetővé teszi. Egyetlen kötetben jelenik meg a nagy munka, s olyan áron, hogy mindenki megszerezheti, akinek könyvtárából hiányzott eddig. — *Ára 7.50 P.*

Gellért, szent.

Vas. Ujs. 1893. 545. l.

Szent Gellért sirja. A temesvári magyar lap szerint Dessewffy Sándor csanádi püspök megbizottja, dr. Kiss János, a Szent-István-társulat igazgatója, Olaszországban fölfedezte az első csanádi püspök, a Gellért-hegyről letaszított Szent Gellért sirját. Velenczei területen a Sagredo grófok birtokán van a sir. Dessewffy püspök már megtette az olasz kormánynál, az egyházi hatóságnál és a grófi családnál a lépéseket az iránt, hogy Gellért püspök hamvait engedjék át egyházmegyéjének. A püspök a temesvári székesegyházban akarja a hamvakat elhelyezni.

939 AUG. 14 21

Gellért, Imre

Müller Frigyes

A nagyobb Gellért-legenda forrásai és keletkezése. Száradok. 1913. 355–74, 419–46.l.

Müller Frigyes: A nagyobb Gellért-legenda keletkezése és forrásai. Száradok. 1915. 387–411.l.

Pannon, apátság

26

Gellért, Szent

Pauler Gyula:
Szent Gellért mint író.
Fővárosi Lapok. 1888.
266. sz.

Sárvár, kastély

333

(Képe 334)

Gellért, szent

Novák Lajos: Szent Gellért csanádi püspök.
Magyar Sion 1865.
481–506, 561–583. l.

Alaszliszka, the

338

Gellért, szent

Városy Gyula:
Kutassuk fel sz.
Gellért erkölcsét!

Religio
1886. II. f. év.
185–187. l.

24
Kat. F. Husv. va.

Ó-görög Márc. 11G. Nb. 2. vas. Izr. 14. Purim

Hétfő
25
Kat. Husv. hétfő

Izr. 15. Susan-Purim

Kedd
26
Kat. Emánuel

Szerda
27
Kat. Dam. János

Csütörtök
28
Kat. Kapiszt. Ján.

Petefi du 1/25

Péntek
29
Kat. Auguszta

Szombat
30
Kat. Kerény

Utolsó negyed 17 ó 20 p. Izr. 20. S. Semini

Gellért, Szent

Karácsonyi János
Szent Gellért czanádi
püspök élete és művei.
Bpest, 1887. 331 l. Franklin.
Ism. Pauler Gy. Századok
1888. 57.-65. l.

Karácsonyi János:
Szent Gellért czanádi
püspök és vértanu élete.
Bpest, 1925. 172. l.
Szt Istvan társulat kiad.

Karácsonyi János:
Szent Gellért püspök
müncheni kódexe.
Magyar Könyvszemle
~~1893~~ 1894. 10-13. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 4. hét

21 Vasárnap		Hetvened v. *Ágnes*
22 Hétfő		Vince vt. *Artúr*
23 Kedd		Rajmund *Zelma*
24 Szerda		Timót pk. *Tádé*
25 Csütörtök		Pál megt. *Pál ford.*
26 Péntek		Polikárp pk. *Vanda*
27 Szombat		Arany. Sz. J. *Lothár*

Gellért, Bent

Juhász, Koloman: Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter. Münster, 1927. VII, 333 l., 1 térkép 13 képtábla. (Deutschtum u. Ausland 8-9.)

Juhász, Koloman: Das Tschanad-Temesvarer Bistum im frühen Mittelalter 1030-1307. Münster, 1930. 368 l, 1 térkép, 22 kép. (Deutschtum u. Ausland. 30-31.)

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

29 nap **FEBRUÁR** 9. hét

25 Vasárnap		Oculi *Mátyás*
26 Hétfő		Géza vt. *Géza*
27 Kedd		Kort Sz. M. *Sándor*
28 Szerda		Gábor passz. *Ákos*
29 Csütörtök		Román ap. *Elemér*
1 Péntek	**MÁRCIUS**	Albin pk. *Albin*
2 Szombat		Simplic *Lujza*

Gellért, Szent

Juhász Kálmán: A csanádi püspökség története alapításától a tatárjárásig. (1030–1242) Makó, 1936. 130 l. Csanádvármegyei könyvtár. 19–20. sz.

Juhász Kálmán: A Gellért-legenda. Cluj–Kolozsvár, 1929. 17 l. (Az Erdélyi Katholikus Akadémia felolvasásai. 2. sz.)

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 10. hét

3 Vasárnap	Laetare *Kornélia*
4 Hétfő	Kázmér *Kázmér*
5 Kedd	Özséb *Adorján*
6 Szerda	Perpetua *Gottlieb*
7 Csütörtök	Sz. Tamás *Tamás*
8 Péntek	Istenes J. *Zoltán*
9 Szombat	Franciska *Franciska*

Gellért, szent

Kühár Flóris:

Szent Gellért Bakony-
béli kora. Pannonhalmi
Szemle. II. 1927 305-319. l.

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

30 nap **ÁPRILIS** 16. hét

14 Vasárnap		Jubilate *Tibor*
15 Hétfő		Anasztázia *Atala*
16 Kedd		Labr. B. J. *Lambert*
17 Szerda		Anicét *Anicét*
18 Csütörtök		Apollonius *Ilma*
19 Péntek		Emma *Kocsárd*
20 Szombat		Tivadar *Tivadar*

Gellert, Szent

Madzsar Emerich:
Die Legende des heiligen Gerhard. Ung. Rundschau 1914. 288 - ~~[illegible]~~ 298. l

Madzsar Imre:
Szent Gellért napjobb legendájáról.
Századok. 1913. 502-517. l.

Madzsar Imre:
A Gellért-legenda Kerdeicher
Századok. 1915.
572 - 574. l.

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 12. hét

17 Vasárnap	Virágvas. *Gertrud*
18 Hétfő	Sándor pk. *Sándor, Ede*
19 Kedd	József *József*
20 Szerda	Csák Mór *Hubert*
21 Csütörtök	Nagyesüt. *Benedek*
22 Péntek	Nagypéntek *Nagypéntek*
23 Szombat	Nagyszomb. *Frumenc*

Gellért, szent

Karácsonyi János = Szent Gellért czanádi püspök élete és munkái. Budapest. 1887.

házban. Az alapelv mindenütt azonos: tökéletes keresztény élet az evangélium szellemében. Az alapelv értelmezése és megvalósítása körül azonban már nagy eltérések, sőt itt-ott visszaélések is mutatkoztak. Határozottabb irányt a Ny.-i szerzetességnek csak Szt. Benedek rendalapítása szabott. *Subiaco*-i remete-barlangja közelében 12 kolostort alapított, egyenkint 12—12 szerzetes számára és az 529-ben ugyancsak általa alapított *monte-cassinoi kolostorban* megfogalmazta rendje szabályzatát. E *regula* szerint a kolostor mint egy család egyesíti a rend tagjait s a rendtagok az *apát*nak fiúi engedelmességgel tartoznak. Meghatározta a regula a szerzetesi élet többi fő erényét is; ezek: az *önmegtartóztatás*, a *hallgatás*, az *alázatosság*, a *szegénység* és a *szorgalom*. A szerzetesség további fejlődésére már avval is kedvező hatást gyakorolt, hogy a szerzeteseket állandó helyhez kötötte s evvel a kóbor szerzetesek (*gyrovagus*-ok) visszaéléseinek véget vetett. Egészében, a K.-i szerzetesség számos kinövésével szemben, ez a regula követőitől nem emberfeletti teljesítményeket, hanem az emberi élet keretei között jámborságot, az Istennek szentelt munkás élet derűjét követelte. Jellemző bencés erény pl. a *vendégszeretet*, melyről már a regula is intézkedett: minden érkező vendéget Krisztus gyanánt kell fogadni. A B. szellemét a köztudatban az *Ora et labora* (a. m. imádkozzál és dolgozzál) jelige jellemzi; ez a regulának is tömör összefoglalása. Szt. Benedek regulája a rendalapító tanítványai révén hamarosan elterjedt. Elterjedését nagyon elősegítette már 580-ban az a körülmény, hogy a longobardok pusztítása után Monte Cassino szerzetesei Rómában, a Laterán mellett, a pápák közvetlen oltalma alatt települtek le. (A monte-cassino-i kolostort csak 718-ban állították ismét helyre.) 590-ben *Nagy Szt. Gergely* személyében a B. tagja került a pápai trónra s ő mindent megtett, hogy a regulát általános érvényre emelje. A B. már a VI. sz.-ban kezdett Itálián kívül is terjedni, a VII. sz. folyamán a brit szigeteken is legyőzte a kelta szerzetesség szívós ellenállását. Német területen már angolországi térítők, *Szt. Bonifác* és *Szt. Pirmin* alapították az első B.-i kolostorokat a VIII. sz. első felében. E kolostorokat azonban még csak a regula közössége fűzte egymáshoz, anélkül, hogy szorosabb szervezetben egyesültek volna. *Aniane-i Szt. Benedek* 794-ben a frankfurti nagy zsinaton, majd az aacheni és mainzi birodalmi zsinatokon emelte fel figyelmeztető szavát a rendalapító regulájának szigorúbb megtartása érdekében. 817-ben már 84 kolostor apátja vett részt az *aacheni konventen*, hogy együttesen fogadják el aniane-i Szt. Benedek javító intézkedéseit és hogy a központosított felügyelet elősegítésére *vizitátorokat* válasszanak. A szerzetesi élet szigorításában, de egyszersmind bensőségesebbé tételében és a B.-i kolostorok szervezetének központosításában egyaránt korszakalkotó jelentőségű a franciaországi *Cluny* bencés apátságának a működése.

A *cluny-i apátság* Jámbor Vilmos aquitániai hg.-nek az alapítása és *Berno* vezetésével alakult meg 910-ben. Berno után legnagyobb apátjai *Odo*, *Majolus*, *Odilo* és *Hugo*. Az ő működésük emelte a X. és XI. sz.-ban a cluny-iek életét példaszerűvé egész Európa szerzetesei számára. Már aniane-i Szt. Benedeknél is és a cluny-iek reformjában is Szt. Benedek regulájának főleg két pontja állt előtérben: az evangéliumi szegénység érdekében a szerzetesek magántulajdonának teljes eltörlését követelték és feltétlen engedelmességet az apátúrnak. A nagy cluny-i apátok érdeme volt az is, hogy 1100 körül Európaszerte már kb. 2000 kolostor fogadta el Cluny-t *főmonostorának* s a cluny-i *főapát* alatt egy *kongregáció*ban egyesült. *Cluny* nagy apátjai között *Venerabilis* (a „tiszteletreméltó") *Péter* volt időrendben az utolsó. A cluny-i kongregáció a XII. sz. közepétől kezdve vesztett páratlanul álló jelentőségéből, először a B.-ből kivált *ciszterciták*, majd, a XIII. sz.-tól a kolduló rendek egyre fokozódó népszerűségével szemben. A B., tanítói és emberbaráti működése mellett, a középkor folyamán a földművelés és az ipar terén is példát mutatott az európai civilizációnak. A B. kiváló tagjai a tudományban is vezető szerepet vittek: Beda Venerabilis, Alcuin, Hrabanus Maurus, Notker Balbulus, Walafridus Strabo, arezzo-i Guido, Gerbert (II. Szilveszter pápa), Szt. Anselmus stb. Az újkorban az 1618-ban Párizsban alapított és *Szt. Mór*ól elnevezett kongregáció tagjai, az ú. n. *maurinusok*, a történelem segédtudományainak megalapozásával, nagyszabású forráskiadványok rendezésével végeztek úttörő munkásságot (Mabillon, D'Acherry, Martène, Montfaucon, Ruinart, Sabatier

Benedekrend v. *bencésrend*, a r. kat. egyház legrégibb szerzetes-rendje. *Nursiai Szt. Benedek* alapította. A szerzetesség eszménye és intézménye már nursiai Szt. Benedek előtt is ismeretes volt a Ny.-i egy-

A pannonhalmi Benedek-rend címere.

Uj Zsidók Lex. IV. k.

stb.). A B.-i kultúra legfiatalabb hajtása a *beuron-i művészet:* a beuron-i bencés kongregációban, Pater Desiderius *Lenz* vezetésével kialakult, bensőséges egyszerűségre törekvő, vallásos képzőművészeti irány. A B. ma 14 kongregációra oszlik, 125 apátsággal, 10.356 rendtaggal. Tiszteletbeli feje a Rómában (Szt. Anzelm-egyetem) székelő prímásapát.

Magyarországon az első bencés apátság alapjait Géza fejedelem vetette meg 996-ban Pannonhalmán. Szt. István 1002-ben megerősítette atyja alapítását és megadta a pannonhalmi apátságnak mindazokat a jogokat, melyeket a monte-cassino-i élvezett. Ezek szerint a pannonhalmi apát a maga területén püspöki jogkörrel rendelkezik. Szt. István alapította a pécsváradi, bakonybéli, zalavári és zoborhegyi apátságokat. A királyt a kereszténység és az európai műveltség terjesztésében elsősorban a B. tagjai segítették. Bencés volt Szt. Gellért is és Asztrik pécsváradi bencés apát hozta el Rómából a Szentkoronát. A B. tagja volt az első magyar író is, Szt. Mór, pécsi püspök, egy latinnyelvű legenda szerzője. Szt. István bencés alapításait utódjai is folytatták; így 1055-ben I. András megalapította a tihanyi apátságot; 1091-ben Szt. László francia bencéseket telepített Somogyvárra stb. A tatárjárás, majd a mohácsi vész a B.-et is súlyosan érintette, 1786-ban II. József a B.-et is eltörölte, de 1802-ben újraszerveződött. A B.-nek Magyarországon, az 1936. évi kimutatás szerint, az *ünnepélyes és egyszerű fogadalmas növendékeket* és a *noviciusok*at is beleértve, 279 tagja van. A rend élén a pannonhalmi főapát (1933 óta *Kelemen* Krizosztom) áll; a *pannonhalmi* főapátság alá négy apátság tartozik *(Bakonybél, Celldömölk, Tihany* és *Zalaapáti),* élén egy-egy apáttal. Magyarország bíboros-hercegprimása, Serédi Jusztinián, is a rend tagja. A B. hittudományi és tanárképző főiskolája, Pannonhalmán van. Ezenkívül 7 fiúközépiskolában: Budapesten, Esztergomban, Győrött, Komáromban, Kőszegen, Pápán és Sopronban teljesíti tanítói hivatását és 25 plébánián látja el a lelkipásztori teendőket. A *világi apostolság* céljait szolgálja Magyarországon is *a bencés oblátus és obláta-szövetség. Oblátusok,* ill. *obláták* azok a világi férfiak, ill. nők, akiket ünnepélyes *felajánlásuk (oblatio)* avatott „Szt. Benedek világban élő gyermekeivé". *Irodalom:* Erdélyi László, *A pannonhalmi Szt. Benedek-rend története,* 14 kötet (1902—1912); Gerevich Tibor, *A beuroni bencés művészet* (1929); Szalay Jeromos, *Szt. Benedek élete és műve* (1932).

Benedekrendi szerzetesnők. Már *nursiai Szt. Benedek* terjesztette ki monte-cassino-i reguláját csekély módosítással női szerzetesekre is. A kis *piombariola*-i kolostor élén nővére, *Szt. Skolasztika* állt. A középkor folyamán kiváló B. voltak: *Hrotswitha,* a gandersheimi kolostor fejedelemasszonya, latin drámaíró és *Szt. Hildegard.* Magyarországon is sok bencés női kolostor volt, de ezek a mohácsi vész után megszűntek. Hanauer A. István váci püspök 1928-ban *Szt. Benedek leányai* néven alapított egyházmegyei kongregációt Tiszaújfalun, szociális munka végzésére az alföldi tanyák világában. A Benedekrend vezetése alá tartoznak még a *Szt. Vincéről nevezett Irgalmas Nővérek* Győrszentmártonban, Pannonhalmán, Pápakovácsin, Zalaapátiban, az *Isteni Szeretet Leányai* Győrszentiványban, Celldömölkön és az *Isteni Megváltóról nevezett szerzetes tanítónők* Kajáron. A B. száma az egész világon 1935-ben 16.385.

Benedekvágása *(Benadikovce),* sárosmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik. (1930) 366 lak.

Benedetti *Vincent gr.,* francia diplomata, *1817, †1900. Az 1870-i porosz—francia háború kitörése előtt Franciaországot képviselte a porosz udvarnál. Mivel Vilmos királytól azt az ígéretet akarta kierőszakolni, hogy a jövőben sem lehet Hohenzollern a spanyol trón jelöltje, a király erélyesen visszautasította követelését. Ez a visszautasítás is ürügyül szolgált a háborúra.

Benedetto da Maiano, olasz szobrász és építész, *1442, †1497. Kora legkiválóbb márványszobrásza; munkái a dísz gazdagságát egyesítik az előadás nemességével. Főművei a sienai S. Domenico-templom pompás márvány-cibóriuma, a firenzei S. Croce-templom szószéke Szt. Ferenc életének jeleneteivel, Madonnák, Filippo Strozzi remek képmása. Valószínűleg az ő tervei alapján épült a firenzei Palazzo Strozzi, a korai renaissance egyik legszebb és stílusban legjellemzőbb palotája.

Benedetto da Rovezzano, olasz díszítőszobrász, *1474 körül, †1554. Firenzében és Angliában működött, itt nagy mértékben hozzájárult a renaissance-díszítőelemek megkedveltetéséhez. Művei oltárok, márvány-ajtófélfák, stb.

Benedicamus Domino (latin, a. m. áldjuk az Urat), a X. sz. óta egyes (főképen violában mondott) misékben az *Ite missa est* helyett mondott felszólítás. A papi zsolozsmában már régebben használatos volt; minden imaóra végén előfordul.

Benedicks-jelenség. Ha egy homogén fémhuzal két pontja között hőmérséklet-különbséget létesítünk, akkor közöttük elektromos áram indul meg a melegebb ponttól a hidegebb felé. Ezt az igen kicsiny és nehezen észlelhető, ezért több fizikus által kétségbevont jelenséget nevezik B.-nek.

Benedictini *(Benedictiner),* védjegyzett növényi likőr. Eredetileg a franciaországi Fécamp kolostorban készítették, most a spanyolországi Terragonaban készül. Úgy készül, hogy megfelelő mennyiségű cit-

MOZAIK 1996. június 9.

Szent Gellért ereklyéinél

Bensőséges ünnep színhelye volt ez év május 15-én a Muranói Szent Donato templom. Egy álom valósult meg. Fogolyan Miklós mechitalista szerzetes álma, hogy ha már a Szent Donáto templomba Szent Gellért szarkofág nem kerülhet hazai földre legalább egy magyar nyelvű emléktábla hirdesse, hogy ebben a templomban található. Az álom körülbelül a '70-es években indult el. Fogolyán atya kinek anyarendje Velencében a Szent Lázár szigetén található, ahol negyven évet töltött el, nem feledkezve meg örmény létére magyar gyökereiről sem. Magyar miséket tartott az emigrációnak. '56-ban a magyar menekülttáborok lelki gondozója volt és támogatta a magyar cserkészetet. Ebből az indíttatásból vállalta fel azt az ügyet, hogy a Szent Gellért ereklye hazakerüljön Magyarországra. A gondolat akkor érlelődött meg benne, amikor a Szent Donáto templom tatarozásakor az emigráció által épített magyar oltárt szétverték és az ereklyét az újonnan kialakított asztali oltárban helyezték el, úgy hogy csak a szentély felől megközelítve látható az üveglap mögött az ereklye. A templomban semmi felirat nem utal arra, hogy a számunkra oly fontos és tiszta ereklye hol található. A Velencei útikönyvek is csak a Bencés kolostorbeli emléktáblákra utalnak. Fogolyán atyát fentiek arra indították, hogy az ereklye hazahozatalá-

nos emiatt sok támadás érte a hazai klérus részéről. Pedig az ügy egyszerűnek látszott és ma is az. A velencei pátriárka egy kikérő levelet kért a mindenkori magyar bíborostól, az ereklye kiadására. Sajnos ez a levél nem született meg mind a mai napig. Mivel így az ereklye a Szent Donáto templomban maradt azon gondolkodott, hogy legalább egy emléktábla legyen a templomban, mely jelzi Szent Gellért hollétét. Az atya közben elkerült Velencéből Gyergyószentmiklósra, ahol a helyi örmények plébánosa lett. Aztán amikor Budapesten megalakult az V. kerületben az örmény kisebbségi önkormányzat, abban a szerencsés helyzetben volt, hogy a kerületnek már élő testvérvárosi kapcsolata volt Gyergyóval. Ezen kapcsolatok révén került kapcsolatba Szatmári József alpolgármester úrral és találkozásaik sorát követő beszélgetéseken említést tett a Szent Gellért ügyről is. Az alpolgármester és a kerület vezetői úgy döntöttek, hogy felvállalják az ügyet, melyhez a helyi örmény önkormányzat is csatlakozott. Megbízták Varga Gábor szobrászművészt az emléktábla elkészítésével, majd a Szent Donáto templom plébánosával felvéve a kapcsolatot lehetővé vált, Szabó Géza a Szent István bazilika plébánosa Fogolyán atya és a helyi plé-

bános koncelebrációs szentmise keretében felszenteljék az emléktáblát. Belváros-Lipótváros önkormányzat részéről Szatmári József alpolgármester mondott rövid beszédet, majd Xantus Judit jegyzőasszonnyal koszorút helyeztek el az emléktáblán. A velencei magyarokat Végh Izabella képviselte. A szentmise után a magyar himnuszt énekelve a helyi hívők köszönetnyilvánítása és tapsa zárta az ünnepséget.

Simon Szaven

A hét liturgiája

Ha Krisztus a kenyeret saját testévé tudja változtatni, mennyivel inkább át tud formálni egy embert másik Krisztussá! (Chiara Lubich)

Június 9. Évközi 10. Vasárnap. ÚRNAPJA, KRISZTUS SZENT TESTÉNEK ÉS VÉRÉNEK ÜNNEPE. (Szent Efrém, Előd, Annamária, Pelágia.) — *Igeliturgia;* I.: Isten mannával táplálta választott népét. (MTörv 8, 2—3. 14b—16a.) — II.: Akik egy kenyérrel táplálkozunk, egy test vagyunk! (1Kor 10, 16—17.) — Evangélium:: Az én testem valóban étel, és az én vérem valóban ital! (Jn 6, 51—59.) — Fehér, saját mise, Dicsőség, Szekvencia, Hitvallás, prefáció az Eucharisztiáról. — *Énekrend:* Ho 106. — 575. — Ho 107. — Ho 114., Ho 136. — Ho 123. — Ho 152. — *Zsolozsma:* 2. zsoltárhét.

Június 10. Hétfő. (Margit, Diána, Gréta.) — 1Kir 17, 1—6.; Mt 5, 1—12.

Június 11. Kedd. Szent Barnabás apostol emléknapja. (Barna, Barnabás.) — ApCsel 11, 21b—26.; 13, 1—3.; Mt 10, 7—13.

Június 12. Szerda. (Villő, Adelaida.) — 1Kir 18, 20—39.; Mt 5, 17—19.

Június 13. Csütörtök. Pádovai Szent Antal áldozópap és egyháztanító emléknapja. (Anett, Antónia.) — 1Kir 18, 41—46.; Mt 5, 20—26.

Június 14. Péntek. *Jézus Szentséges Szíve ünnepe.* (Vazul, Hedvig.) — Fehér, saját mise, Dicsőség, Hitvallás, saját olvasmányok: MTörv 7, 6—11.; 1Jn 4, 7—16.; Mt 11, 25—30.

Június 15. Szombat. Árpád-házi Boldog Jolán szerzetesnő emléknapja. (Szűz Mária Szeplőtelen Szíve, Vid, Kreszcencia.) —1Kir 19, 19—21.; Mt 5, 33—37.

Június 16. ÉVKÖZI 11. VASÁRNAP. (Zöld.) — *Igeliturgia:* I.: Kiv 19, 2—6a. — II.: Róm 5, 6—11. — Evangélium: Mt 9, 36. 10, 8. — *Énekrend:* Ho 221. — 580. — 581. — Ho 221. — 600. — 285.

GYÉMÁNTMISE HOMOKON

IMAÓRÁK—LELKIGYAKORLATOK

Csömörön a hagyományos virágszőnyeges Úrnapi szentségi körmenetet június 9-én, a de. 10 órakor kezdődő szentmise után tartják. A szentmisét, szentbeszédet és körmenetet Bíró László püspök, a Központi Szeminárium rektora tartja.

A Szent István-bazilika Szent Jobb kápolnájában minden hónap 13-án de. 9 órakor engesztelő szentmisét mutatnak be a Fatimai Szűzanya tiszteletére. A szentmise után közös elmélkedő rózsafüzért mondanak háromnegyed 11 óráig.

A Sziklatemplomban minden hónap 13-án délelőtt 10 órakor engesztelő rózsafüzért imádkoznak, a 11 órakor kezdődő szentmisét a Szűzanya Szent Szíve tiszteletére ajánlják fel.

A Szent Lajos király plébániatemplomban (Bp. XX., Damjanich u. 47. Tel.: 283-2451.) minden hónap 12-én du. fél 5 órától 13-án hajnali fél 5-ig engesztelő virrasztást tartanak.

A mándoki római katolikus templomban minden hónap 12-én este engesztelést tartanak a világ békéjéért. Június 12-én este 8 órakor kezdődik az ünnepi szentmise körmenettel.

A fatimai vándor Szűzanya-kegyszobor Szigetcsépre érkezik június 12-én, du. 4 órától este 9 óráig. Ezért a fatimai ünnepség nem június 13-án, hanem 12-én lesz. 4 órakor a kegyszobor fogadása, fél 5-kor közös rózsafüzér, utána körmenet a templomparkban, majd fél 6 órakor ünnepi szentmise szentbeszéddel. Utána szentórák közös énekléssel. Továbbiakban a fatimai ünnepségek Szigetcsépen minden hónap 13-án lesznek du. fél 5 órától. Utolsó alkalom október 13.

A „Mater Ecclesiae" szeretettel meghív minden érdeklődőt június 15-én, szombaton, Mária Szeplőtelen Szíve ünnepén Makkosmáriára. Találkozás de. háromnegyed 10 órakor a fekete 21-es autóbusz normafai végállomásánál. Szentmisét 11 órakor Iván József atya, a kegytemplom plébánosa tartja. Az elmélkedés témája: „Jézus Szíve a Szűzanya méhében alkotott szív".

Az esztergomi bazilikában június 15-én, de. fél 11 órakor Paskai László bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek pappá szenteli Balogh Attilát, Cseh László Zoltánt, Lancendorfer Istvánt, Michels Antalt, Pál Ferencet, Roska Pétert és Szakács Lászlót. A papszentelésre szeretettel várják a híveket.

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Hitoktatási Felügyelősége lelkigyakorlatot szervez hitoktatók számára. A lelkigyakorlat témája: „... amit szemünkkel láttunk..." (1Jn 1, 1) — A katekéta, mint tanú. Vezeti Gaál Endre, az esztergomi Szeminárium rektora. **Ideje: augusztus 21. déli 12 órától augusztus 24-én 14 óráig.** Helye: Dobogókő MANRÉZA Lelkigyakorlatos Központ, 2099 Dobogókő, Fény u. 1. Elhelyezés 2—3 ágyas szobákban. Költsége 4.600,— Ft/fő. Jelentmára (5 nap) Király Ernő; **július 20—25.:** Férfiak—nők, Benkő Antal SJ.; **augusztus 13—17.:** Férfiak—nők (4 nap) Hegyi János SJ. Térítési díj napi 1250,— Ft/fő. A jelentkezők részletes tájékoztatót kapnak. Cím: 2016 Leányfalu, Móricz Zsigmond út 141. Tel.: (26) 383-212, Fax: (26) 383-302.

A Katolikus Továbbképző Intézet (9701 Szombathely, Karmelita u. 1. Tel.: (94) 329-712) egyházmegyei papi lelkigyakorlatot szervez június 24-én, hétfőn este 6 órától 27-én, csütörtökön du. 2 óráig. Részvételi díj: 1 ágyas szoba teljes ellátással: 4500,— Ft/fő. Csak ebéd: 1200,— Ft/fő (tartalmazza a közös költségek arányos részét is). Csak ebéd és pihenőszoba: 1500,— Ft/fő (tartalmazza a közös költségek arányos részét is). Vezeti Nemeshegyi Péter SJ. **Jelentkezési határidő: június 17.** Programfelelős: Horváth József.

ELŐADÁSOK

A Kereszténydemokrata Néppárt és a Fővárosi Választmány rendszeres vitaestjei és szabad fóruma keretében június 10-én, hétfőn este 6 órakor Szilágyiné dr. Szemkeő Judit oktatási igazgató „Az oktatási törvények módosításának várható következményei" címmel tart előadást a KDNP Bp., XII., Nagy Jenő u. 5. szám alatti központjában.

Az Életvédő Központ Alapítvány Családóvó Szakmai Klubja következő összejövetele július 13-án lesz. Szarka Miklós lelkipásztor „Mindennapi elemek a házasság-családgondozó munkájában" címmel tart előadást. Az összejövetel programja: Du. fél 3—4-ig előadás, megbeszélés, 4-től fél 5-ig szünet, fél 5—fél 7-ig kiscsoportos foglalkozás, fél 7—7-ig kötetlen beszélgetés. Helyszín: Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórháza, Bp. XIV., Ilka u. 57. Információ és jelentkezés: Dr. Halabuk Ágnesnél: tel.: 142-6032, Dr. Fülöp Zsuzsannánál: tel.: 184-6953.

Szent Domonkos magyarságmentő missziója 775 éve kezdődött hazánkban. Mt 28, 19—20 isteni parancsát nem hatálytalanította az anonim-kereszténység teoriájának széleskörű idézettsége... Ám az evangélium átadásának kulturális akadályai fenn állnak. E problémakörről tart előadást június 10-én, este 6 órai kezdettel a Szent Imre Ház előadótermében (Bp. XI., Himfy u. 9.) Boda László egyetemi tanár „ Az inkulturáció fogalma" és Rászlai Tibor eszmetörténész „Las Casas avagy a XVI. század antropológia-fogalmának „sápadtsága" címmel. Az Aquinói Szent Tamás Akadémia szeretettel várja a Verbita Baráti Kör tagjait és minden érdeklődőt.

BÚCSÚK

Jásd-Szentkúton június 23-án de. 10 órakor, **július 7-én és 21-én, augusztus 4- és 15-én, szeptember 15-én** (őszi főbúcsú) és **22-én** de. 11 órakor lesz búcsúi szentmise.

Máriagyűdön június 9-én Úrnapja, **23-án** házasok búcsúja. **30-án** Péter és Pál búcsú. Szentmisék vannak vasárnap és Mária-ünnepeken 8 és 10 órakor.

Szent Gellért kőkoporsója

1868-ban Csanádon
találták, Henszlmann
hozta kapcsolatba Szent
Gellérttel.

Gerevich Tibor

Magyarországi művészet
Szent István Korában.
Sertz Istvánemlékk. III

108. l.

A SKATULYAHÁZIG

JENŐ

T KIS TÜKRE

an az építőművészet alkotásai rögzítik em-

nak kupolája, vagy a forum romjainak kör-

<Szent Gellért> Konograf

Strobl A.

< > nobra a
Bpesti lipotvárosi
Szent István
templomban

Kaus Lech

Szent Gellért ikonograf

Pásztor János Csanád
vezér emlékén fenti
relifje a szegedi nem-
zeti emlékcsarnokban

Repr.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 12. sz. 27 l.

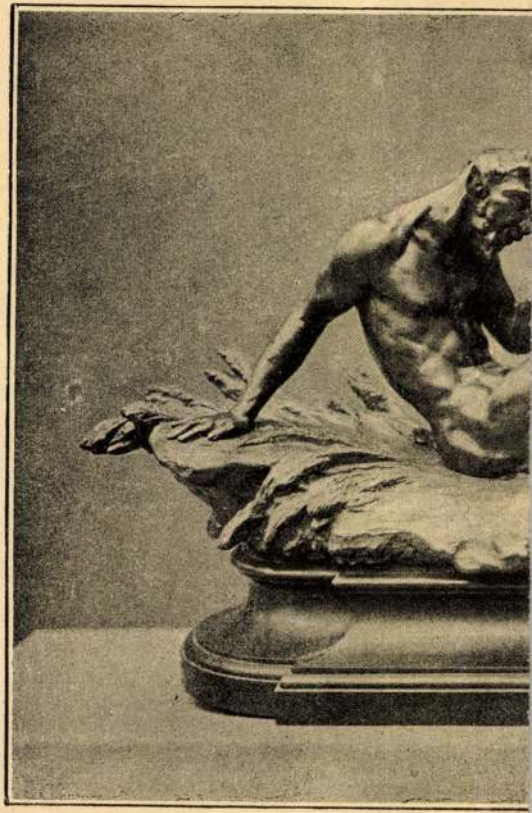

SCHWARTZ STEI

Szent Gellért ikonograf

Ohmann Béla szobra
a szegedi nemzeti
emlékszarnokban

Repr.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 12. 4. 14. l.

Váli László f. (394.)
Várady Gyula f. (339., 341.) F.
Vidovszky Béla f. (107., 163—177.) W., KE.
Vigh Bertalan f. (29.)
Vörös Géza f. (254.)
Vörös János csabrendeki sz. (443., 463.)

Zala György (467.) T., NA., R., L., K., T.
Zádor István f. (130., 140., 158—162.) ÁI., LKKA.
Zemplényi Tivadar f. (72., 87.) R., KMSz., NA., R
Zombory Lajos f. (106., 129., 144—157.) WGy.
Zsigmondyné Jármay Edit (355., 359.)

MAGYAR·EPITOMUVESZET

ry János sz. (446.)
yi Béla f. (85.) R., T., NA.
urich Thoma László f. (412.)
ó József f. (70, 71.)
sgeschwandtner Anton f. (58.)
ó Csapó Márton f. (246.)
ó Dezső f. (10, 285, 368.)
vayné Pethő Margit f. (330.)
osy Imre sz. (447.)
osi Soós Vilmos sz. (452.) HV., LK.
hó Mária f. (294.)
ó Lajos f. (40.)
i Székely Andor (345—348.) E., KE., KE.
ly Móric sz. (462.)
yi Lajos f. (97, 186—213.) E., KA., T., RSz., LK.
y Szilárd sz. (437, 438, 439.)
odovszky Mihály sz. (431.)
Péter f. (104, 108, 136, 179—185.) KA., HI., BD., NA.
né Örményi Mária f. (178.)

issy Miklós f. (318.)
László f. 469—495.) H., LK., BK., KA.
y László sz. (458.)
Blau f. (74, 88, 93, 95.)
nas Antal f. (383.)
en Ottó f. (90, 94.)
yai János f. (8, 18, 343.) R., KE, TV., IJ., I.
nayer Sándor f. (317, 334, 405.)
y Gyula f. (340.) HV., I., FV., KE.

Szent Gellért ikonográf

Jelenetek a Szent életéből
XIV. századi legendás-
könyv egyik lapja -
A vatikáni könyvtárban

Repr -

Révay József dr

Árpádok virága -
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 72. l.
104. l.

Felelős kiadó: Dr. Farkas Attila

Szent Gellért emlékezete

1046-1996

MEGHÍVÓ

Az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ,
a XI. kerületi Önkormányzat Kulturális Alapítványa,
a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat és
a Gellért Szálloda kétnapos tudományos konferenciát rendez
Szent Gellért halálának 950. évfordulóján
a Gellért Szálloda Gobelin termében (Budapest, XI. Szent Gellért tér 1.),
amelyre tisztelettel meghívjuk

PROGRAM

1996. szeptember 23. hétfő

Szent Gellért emlékezete 1046-1996

9.30 DÉLELŐTTI ELŐADÁSOK

Megnyitó

Dr. Török József
Gellért püspök szentté avatása és liturgikus tisztelete a középkori Magyarországon

Déri Balázs
Szent Gellért Deliberatio-ja

Dr. Bodor Imre
Szent Gellért vértanúságának dél-budai emlékei

Fogolyán P. Miklós Lukács
Szent Gellért Velencében őrzött ereklyéinek viszontagságai

Dr.Wehli Tünde
Szent Gellért alakja középkori művészetünkben

14.30 DÉLUTÁNI ELŐADÁSOK

Dr. Szilárdfy Zoltán
Szent Gellért ikonográfiája a barokk kori grafikák tükrében

Dr. Nagy Ildikó
Szent Gellért emlékműve

Dr. Gellér Katalin
Szent Gellért ábrázolások a 19-20. században (1846-1946)

Dr. Tomisa Ilona
Szent Gellért kultusza Magyarországon és a Gellérthegyhez fűződő mondák

Dr. Rubovszky András
A Gellért Szálloda története

1996. szeptember 24. kedd

Szent Gellért hegye a nemzeti kultúrában

9.30 DÉLELŐTTI ELŐADÁSOK

Dr. Basics Beatrix
Szent Gellért hegye a magyar művészetben

Dr. Kerny Terézia
"A megszentelt Gellérthegy"

Vadas Ferenc
Nemzeti emlékműtervek a Gellérthegyre

Bor Ferenc
Egy, már saját korában is meglehetősen ismeretlen építész
nemzeti emlékmű-tervezete (1908)

14.30 DÉLUTÁNI ELŐADÁSOK

Dr. Ferkai András
Gellérthegyi villák és lakások

Mezey Alice
A gellérthegyi villanegyed utcaképe

Bánóczi Zsuzsa
Vilt Tibor Remete Szent Pál szobra

Wehner Tibor
A bársonyosan szelíd és az agresszív plasztikai erőszak színtere a Gellérthegy

1996 május 15 után

Szent Gellért

Jeles napok

Ha Szent Mihály lova deres...

Elérkeztünk szeptemberhez, az első „emberes" hónaphoz, amely visszavonhatatlanul az első őszi hónap. Nevét a rómaiaktól kapta, mivel az akkori naptárban az év hetedik hónapja volt. Régi magyar neve *Szent Mihály hava*, meteorológiai megnevezése *Őszelő*, csillagászati neve a *Mérleg hava*. *Sylvester* János a XVI. században *Szőlőszedő hó* névvel írta le abbéli törekvésében, hogy a hónapoknak magyar nevük legyen. Legrégibb magyar elnevezése: *Földanya hava*. Az őszi időszaknak megfelelően a hónap jeles napjai elsősorban a termények betakarításához kötődnek.

A hónap **első napja** *Szent Egyed ünnepe*, egyben őszkezdő nap. A szentéletű remete a VIII. században Provence-ban élt, ahol monostort alapított. Később ezen a helyen épült föl Saint-Gilles városa, ahonnan 1091-ben bencés szerzetesek érkeztek a Szent László által alapított Somogyvárra, ahol a Szent Egyed tiszteletére épített monostorban talált nyughelyet a lovagkirály is (később Nagyváradra vitték). Egyed a *jószágok oltalmazója*. Erdélyben ezen a napon álltak szolgálatba a főpásztorok, és ettől kezdve hat hétig nem vettek tiszta ruhát. Péntekenként böjtöltek, a szőlőben pedig tilos volt szekérrel járni.

Rozália a járványos betegségek védőszentje; névünnepe **szeptember 4.** A szentéletű leány a világtól elvonultan élt egy Palermo melletti barlangban, egészen 1166 táján bekövetkezett haláláig. Tiszteletére több hazai kápolnát építettek, de nem hiányzik a városok főterein álló Szentháromság-szobrok dombormüveiről sem.

Közismert a magyar nép Mária-tisztelete. *Kisasszony napján* vagy *Kisboldogasszony* ünnepén *Szűz Mária* születésnapjára emlékeznek. A legenda szerint ezen a napon hajnalban angyalok zengtek a mennyben. Erre emlékezve egyes vidékeken az asszonyok a határban várják a napfelkeltét, és aki arra érdemes, a napkorongban megpillanthatja a Szűz alakját. A Nagyboldogasszonytól Kisasszonyig terjedő időt *„kétasszony köze"* néven tartják számon; sok gazdasági hiedelem kötődik ehhez a néhány héthez. Az őszi vetés kezdete – Kisboldogasszony napja – előtt régente *megszentelték a vetőmagot*.

Mária névünnepe **szeptember 12.** Az azonos nevű asszonyok és leányok többsége ekkor ünnepli névnapját. Mária anyai fájdalmára emlékeznek a *Hétfájdalmas Szűzanya napján*, **szeptember 15-én.** A kultusz kialakulása valószínűleg a keresztes háborúk idejéhez köthető, amikor a Szentföldről visszatérők még a friss élmény hatása alatt voltak.

A csillagászati ősz kezdetén – **szeptember 21-én** – *Máté apostolra emlékeznek*. A négy evangélista egyike, aki mielőtt *Jézus* követőjévé vált, vámos volt. *„Máté hete"* néhány vidéken *a gabonavetés kezdetét jelzi*. Másutt „pelvahét" a neve, mert hitük szerint az ekkor vetett búza polyvás lesz.

Csanád első püspöke, *Imre* herceg nevelője, *Szent Gellért* – névnapja szeptember 24. – előkelő velencei családból származott. Bolognai tanulmányai után megválasztották a velencei Szent György-monostor apátjává. Később Jeruzsálembe indult, de Dalmáciában hajótörést szenvedett, és így jutott el *Szent István* udvarába, ahol a művelt bencés szerzetes a király tanácsadója lett. A népünk iránt nagy empátiával rendelkező Gellért püspöknek köszönhetjük első hírünket népköltészetünkről: *egy gabonát őrölgető magyar lány munkadalát örökítette meg*. Ez év május 15. óta *Fogolyán* Miklós mechitalista szerzetes jóvoltából – jelenleg Gyergyószentmiklóson az örmények plébánosa – *magyar nyelvű emléktábla* hirdeti Szent Gellért ereklyéjének hollétét. Kevesen tudják, hogy *fővárosunk védőszentje Szent Gellért*. Egész életműve inkább köti választott hazájához, mint szülőföldjéhez. Szép lenne, ha ismét *magyar földön pihenhetne*, hiszen ma legalább akkora szükség lenne „jelenlétére", mint Szent István korában volt. A velencei pátriárka hajlandóságot mutat az ereklye kiadására, ha a magyar bíboros ezt kéri. Jó lenne itthon tudni a magyarrá lett Gellért püspököt. A Gellért-hegy aljában fakadó gyógyvizek erejét a vértanú püspök hatásának tulajdonítják.

A hónap névadó szentje *Mihály főangyal*, a mennyei seregek vezére. Régies neve „Ar Szent Mihály". Az „ar" örök szó, jelentése szerint „szent, legfőbb, úr"; még a honfoglalás előtti időkből került a török nyelvet beszélő magyaroktól a kódexekbe (ebből a szóból eredeztethető az arkangyal szó).

Szent Mihály napja *a gazdasági év fontos fordulópontja*. A Szent György-napkor kihajtott állatokat régente Mihály-naptól Mihály-napig fogadták fel. A kukoricát ekkor kezdték törni, és ezzel a nappal kezdődik a *kisfarsang ideje*, ami Katalin-napig tart.

Mivel közeledik a tél, a Mihály-napi időből a télre próbálnak következtetni. Számos időjóslás közül néhány: Ha ezen a napon a juhok és a disznók összefeküsznek, kemény tél várható; ha a fecskék még itt vannak, karácsonyig szép idő lesz; ha dörög Mihálykor, hideg tél várható; ha Szent Mihály lova deres, behozza a telet. Régente híresek voltak *a Szent Mihály-i vásárok*, ahol a pásztorok kiegészítették felszerelésüket, a gazdák beszerezték a télire való szerszámokat, hiányzó ruhadarabjaikat, takarmányt és egyéb szükséges dolgot.

(hankó)

Fontosabb vallási ünnepek

Római katolikus: Szűz Mária születése (8-a); A Szent Kereszt felmagasztalása (14-e); A Hétfájdalmas Szűzanya (15-e); Szent Máté evangélista (21-e); Szent Gellért püspök (24-e); Szent Mihály, Gábor és Rafael főangyalok (29-e).

Görög katolikus: Szűz Mária születése (8-a); A Szent Kereszt felmagasztalása (14-e).

Ortodox: Egyházi év (Indiktosz) kezdete, Oszlopos Szent Szimeon (1-je); Szűz Mária születése (8-a); A Szent Kereszt felmagasztalása (14-e).

Zsidó: Rós Hássárá (újév napja) Tisri hónap, az év első hónapjának első napja (15-e); Jóm Kippur. A legszentebb és legszigorúbb zsidó ünnep (23-a); A Tóra ünnepe (29-e).

...-élyes rovarok

Szent Beszteréd vértanú

Hevenesi Gabriel Rongvéből
(1737)

(reprodukció)

Sel. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

125. l.

Szent Böd (Buldus)

Hevenesi Gabriel szerzetből (1737)

(reprodukció)

Szt Gellért emlékbizottsag. Bp. 1996,

124. l.

Ideál tesz a Szent Gellért terpeszkedő

Szent Gellért emlékkönyv. Bp., 1996

172. l.

A Sel. Gellért plébánia alapítólevele

Sel. Gellért emlékkönyv. Bo. 1996,

171. l.

A Sel. fellit Egyházbyörösi

Tisódsítgének ahlegyje

(reprodukció)

Sel. fellit [illegible]. Bg. 1996,

168. l.

Sel. Gellért

Horánszky Nándor: Kraszna i Lajos
egyházművész és a szegedi Fogadalmi templom.
Sel. Gellért oltára. In: Sel. Gellért
emlékkönyv. Bp. 1996, 158–161.

Jankovits Gyula

Sel. fellúd szabor

(reprodukció?)

Sel. fellúd emlékeny. Bp. 1996,

156 – 157. l.

Levelezőlap a Szl. Gellért szobrával

(reprodukció)

Szl. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

155. l.

Zásilós István

A bencés nevelő bencés tanítványával

(reprodukció)

Sol-felett antikvarr. Bp. 1996,

153. l.

Boldogfalvy Farkas Sándor

Szt. István és Gizella Királyné

Szt. Gellértre bízza Imre herceg

nevelését

(relief)

(reprodukció)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

151. l.

David Fossati

Sch. fellint

[illegible]

(reprodukció)

Sch. fellint emlékkönyv. Bp. 1996,

150. l.

Sch. Gellert – szerkesztés

(fotó)

Sch. Gellert emlékkönyv, Bp., 1996,

147.C.

Stróbl Alajos: Szt. Gellért és Szt. Imre

Szt. Istvánt – bajszlikte

(reprodukció

Szt. Gellért szabadlaga. Bp., 1996,

143. l.

Sel. fellist anlétlagok a 30-as évekből

(reprodukciók)

Sel. fellist anlétlagok. Bp., 1996,

142. l.

Szl. fellit emlékkétbla a velencei
Szl. György-szigeten

(reprodukció)

Szl. fellit emlékkönyv. Bg. 1996,

135. l.

Krasznai Lajos: Sel. Gellértet

magyarizáló

(regulatorió)

Sel. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

133. l.

Szt. Gellert

Hevenesi Gábriel Szigvéből
(1737)

(reprodukció)

Szt. Gellert emlékbyv. Bp. 1996,
122. l.

Tury Gyula: A térítő Szt. Gellért

Tanszár

(reprodukció)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

115.1.

Szl. fellint [illegible]

ferencvárosi Főplébánia t.

(elpusztult)

(regeneráció)

Szl. fellint emlékszerv. Bp 1996,

112. l.

Medgyessy Ferenc: Szt. Gellért-kút

(vegyelemzés)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

105. l.
106. l.

Szt. Gellért Szt. Istvánnal

18. n. i matinal (reprodukció)

Fermentelme

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

81. l.

Meszlényi Antal: Fasciolet

Mindszenty herceg –

primás szabora

Sel. Gellért adattárnyi Bp., 1996,

191. l.

192. l.

Sel. Gellén'd teorium

(reprodukció?)

Sel-Gellén emlékkönyv. Bp., 1996,

190. l.

Harangyátó Sol Gellért szabrával

Sol Gellért – emlékkönyv. Bp. 1996,

162. l.

Jankovits Gyula Gellért-emlékművéről

Székely Imre: A Gellért-hegy átas dísze
– Budapest egyik szimbólume:
In: Sel. Gellért-emlékkönyv. Bp. 1996,
154 – 156. l.

Szt. Gellért

Boldogfalvy Farkas Sándor, Thury Gyula, Zsolnai István, Arba-Novák Vilmos, Jegyes Ernő emlitve

Sólymos Szilveszter: Szt. Gellért emlékezete Pannonhalmán

Ju: Szt Gellért - emlékkönyv. Bp. 1996, 149 — 153. l.

Sel Gellért temporum

Gláser István: A kelenföldi Sel Gellért egyházközség kötetete. In: Sel Gellért emlékkönyv. Bp. 1996, 169–181. l.

Dániel Géza

Szt. Gellért (reprodukció)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

12. l.
25. l.

Gellert-hegyi sziklatérgyalva

Sel-gellert emlékkönyv. Bp. 1996,

30.l

Chappon Anjou Legendarium:

Szt. Gellért ~~[illegible]~~

(2 regionálás)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

65-66. l.

H. Gerard. Sz. Gellert

19. sz.

(reprodukció)

Szt. Gellert emlékkönyv. Bp. 1996,

54

Prokop Péter

Saul Gellert

Sal. Gellert emlékkönyv. Bp. 1996,

J3.l.

Szent István és Gizella Szent Gellértre

bízza Imre hercegi nevelését

A bakonyfélt templom oltáskája

(reprodukció)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

46.

Saul Gellert

Sauttig Kevi-bil

Sal. Gellert [illegible]. Bg. 1996,

40. l.

Lesenyei Mária

Szent Imre és nevelője Szent Gellért püspök

borg sjobor

Leningrádban, Szt. Gellért Lelkiggyakorlatos Ház)

Szt. Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

33. l.

Zászlós István

Szt. Gellért (nobor) Pannonhalma
negyedutáró

Szt Gellért emlékkönyv. Bp. 1996,

3. l.

Szt. Gellért

Emlékkönyv Szt. Gellért püspök
halálának 950. évfordulóján
1046–1996
szerk. Horánszky Nándor

Bp. 1996 (a Szt. Gellért plébánia
kiadása)

Szt. István és Boldog Gizella
(Szabó)

reprodukció

Szt. Gellért emlékhely. Bp. 1996, 30. l.

Szent Imre ikonograf

Egyházmuvészeti Lap

1880. 234. l

M. kir. dohány nagy és különlegességi áruda
Balatonboglár

< Szent Imre > ikonografiája

Fáy Dezső < >

fametszet

Repr.

Magyar Grafika

1930. 216. l.

l. Fáy Dezső

csomagjában

Szent Imre herceg

ikonografiája

Fenti képrmása a
beszterczei templom
falfestményen

Repr

Magyverecke

I. 439. C.

Szent Imre ikonograf.

Szent Imre kéjel
Roskovics Ignác fest-
menyi a Tört. Kép-
csarnokban.

Repr.:

Révay József dr
Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929, 376. l.

Szent Imre ikonográfia.

Szent Imre halála.
Zichy Mihály festménye
a budavári Koronázó
templomban.

Repr.
Révay József dr.
Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 360. l.

Szent Imre ikonográfiája

Szent Imre Pannonhalmára érkezik
Zichy Mihály festménye
a budavári koronázási
templomban.

Repr.
Révay József dr.

Árpádok virágja
Szent Imre herceg
Bp. 1929. 304 l.

Szent Imre ikonograf

Szent Imre nevelte-
tése:
Zichy Mihály festménye
a budavári Koronázó
templomban

Repr. -

Révay József dr.
Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp 1929. 272.1 -

Szent Imre ikonograf

Szent Imre szülétése –
Zichy Mihály festménye
a budavári Koronázó templom

Repr.
Révay József dr
Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 256. l.

Szent Imre és

Szent István ikonográf

A 2. szent képe és jelenetek életükből

Mateoci templom
főoltárképe

Repr.

Révay József dr

Árpádok virága
Szent Imre herceg.

Bp. 1929. 216 l.

Szent Imre ikonograf.

Jelenetek a szent életé-
ből
XIV. századi bolognai
kéjes legendáskönyv
ezük lapja. A vati-
kání könyvtárban
Repr.

Révay József dr.

Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 32. l.
48. l.

Szent Imre ikonograf

Szent István királyés
Szent Imre hercef
Fametszet Turóczi
magyar krónikájából
Repr
Révay József dr
Árpádok virága
Szent Imre hercef
Bp. 1929. 160. l

Szent Imre ikonograf

Szent István király és
Szent Imre herceg
Reikare a XVIII. szból
Repr.
Révay József dr.
Árpádok virága
Szent Imre herceg
Bp. 1929 200 l.

Szent Imre ikonograf

vód

Czobor Béla. Adalékül Szent Imre herceg ikonografiájához. Egyházm. Lap 1886. VII. 115-118 l.

Szent Imre ikonográfiája

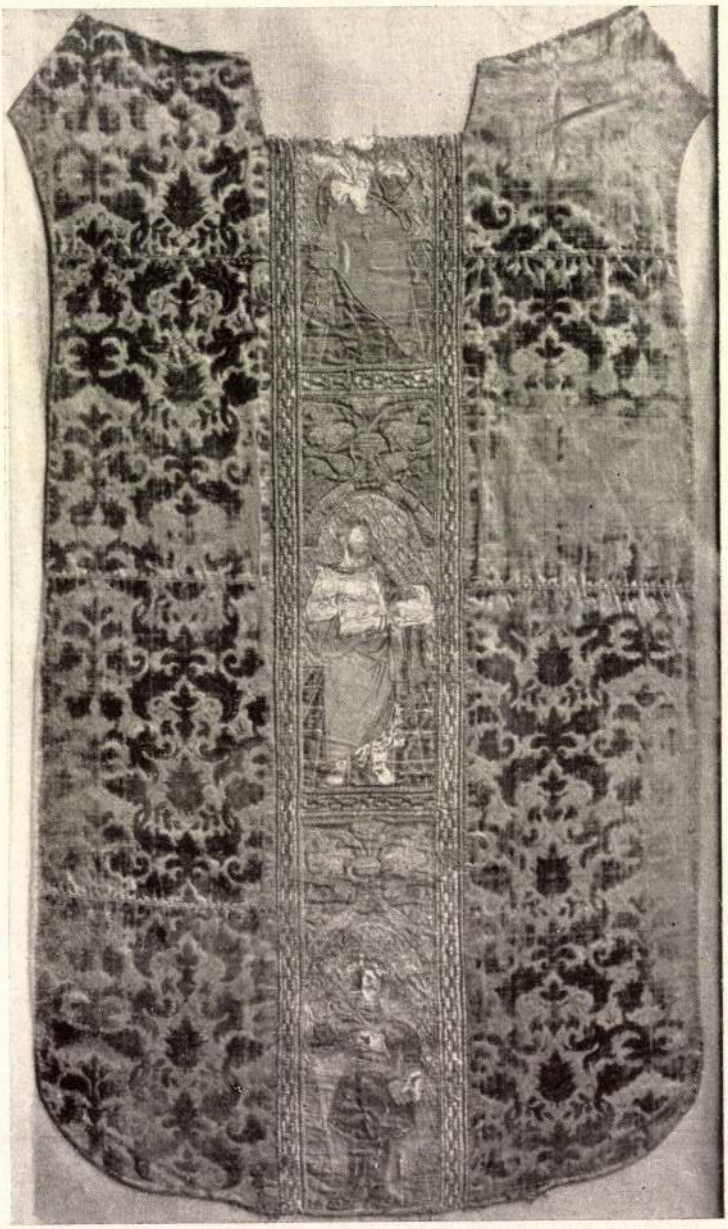

4.

Miseruha Szt. Imre alakjával. XVI. sz. e. f.

Csányi Ernő ajándéka

Szent Imre

ikonograf.

Fentit ábrázoló
gyámkő az eperjesi
pléb. templomban

Repr.

Emlkanaiegylun

I. k. 301. l.

IV., KÁROLY-KÖRÚT 28

A MŰCSARNOK SZÁLLÍTÓJA

Légrády Testvérek nyomdai műintézet nyomása, Budapest
(Igazgató: Kertész Árpád)

vegyes

C. 54

1 Röt. 8r

Castelfranco,

Prof. Pompeo

Tombe gallo-italiche

rinvenute al Soldo presso Alzate (Brianza).
Descritte e commentate dal — e corredate
da una tavola tratta dai disegni del nobile
signor Vittorio Turati.

1. – 25. M., 1 képes tábla

<Szent István, Szent Imre és Szent László>

műcs cél 2

ikonografiája

Péter Andor -

Árpádházi < > a
középkori mű-
vészetben.
Ikonografiai ta-
nulmány -
Ib. és é. n.
Gépírásos kézirat.
MOB kat.
Doktori értekezés

Budenz József, nyelvtudós IX. 118.

Szent István ikonografiája

Egész alakú képe az 1619-ben adományozott Teöreös-címeren. – Körmendi hercegi levéltár.
Repr.

Iványi Béla dr

Címeres levelek a keszthelyi és körmendi hercegi levéltárakban.
Körmend 1942.
12. l. ut.

SZENTIRMAI LÁSZLÓ

KULTURÁLIS AJ

Albee-dráma a Ba
széki táncok Fehe

Az első februári hét vége némi optimizmussal töltheti el az embert: lassan kifelé megyünk a télből. Az idő azonban még jó sokáig a sízés, a szánkózás, a korcsolyázás szerelmeseinek kedvez, de azoknak sincs igazán panaszra okuk, akiknek a kikapcsolódást egy kiállítás, egy színházi élmény, egy kis kaszinózás jelenti...

Évgyűrűk a művészetben

Február 2-án, 17 órakor a móri Lamberg-kastély kisgalériájában Szakál Antal műveiből nyílik kiállítás. A székesfehérvári alkotó a szépet, a tisztát, a vonzót keresi az emberben, a természetábrázolásaiban is a harmóniára törekszik. A tárgyak valósággal lebegnek a képein, áttetszőek és a színek varázsa meseszerűvé teszi a csendéleteit. Kisplasztikái többségükben figurálisak, érméin, domborművein történelmünk nagyjai — Árpád fejedelem, István király, Hunyadi Mátyás — jelennek meg. Kiállításának — amely február 22-ig tekinthető meg — külön érdekessége, hogy a bemutatott alkotások egy része a móri művészeti alkotótáborok alkalmával születtek.

Az Istenkereső emberről

A fehérvári Szent István Művelődési Házban az általános iskola felső tagozatos és középiskolás diákjainak részvételével Költemények az Istenkereső emberről címmel rendeznek versmondóversenyt február 4-

Művekbe kell menekülni

Szentirmai László és Smuk Imre tárlata Dunaújvárosban

Szabálytalan elemzés következik, előre szólok, figyelmeztetésül, mert ugyan a tisztesség nem éppen esztétikai kategória, mégis belekeveredik magamagától ebbe a dolgozatba, tudom előre: ez az írás szándék szerint a szabálytalan pályákról, a környezet ilyen-olyan hatásairól fog leginkább szólni, ha igaz. In medias *rés*: mi késztet idővel egy biológia-testnevelés szakos általános iskolai tanárt arra, hogy agyaggyúrásra és -formázásra, kerámiamunkákkal való elszánt és következetes bíbelődésre adja a fejét, miért, hogy egy idejét évtizedek óta döntően a színház bonyolult világában töltő igazgató-rendező rendre, makacsul kimegy a tájba szelíd akvarelleket festeni, ez most a kérdés.

Aztán persze gyűlik, gyűlik az anyag, lehet már válogatni az ebben a titkos második világban született munkákból, ki is lehet állítani azokat, fátyol, lebbenj: a dunaújvárosi Arany János iskolában — megszakítva a rajztagozat tízesztendős fennállását ünneplő, roppant nívós kiállítássorozatot — e napokban még látható *Szentirmai László* és *Smuk Imre* közös kamarakiállítása. Egy tisztességes válogatás, nagyon röviden.

Szentirmait talán „megfertőzte" a közeg, az iskola és a tagozat, elkezdte az említett bíbelődést. Apróra kidolgozott amista családmodellt ábrázol, apu és anyu marionettfiguraként a csemetéket, Szent György és a sárkány harca, temető a világfa árnyékában — szépek. Szentirmai ismeri és szereti megdolgozni a felületet, vonzódik a szabálytalanul is természetes formákhoz, ahogy az agyag adja magát, azt használja ki.

gyagképeket csinál, sakktáblát és betlehemet, allegorikus jeleneteket formáz és nem épp opti-

Sehol egy ember — Smuk akvarelljeinek legfontosabb eleme ez. „Marad" a táj, az erdő-mező hers zöldjében pusztuló tanya és a vihar baljós felhőpamacsai, a vénasszonyok nyara ragyogása, a zalai dombok lágy íve, a tavasz pompája és a régi udvar komor, szögletes sötétje. Konvencionálisan könnyed, puha folthatások, a színvilág sem rendkívüli: lebegés, harmónia. Táj.

Hatásos tárlat. Mert egyikük egyik munkája sem igyekszik profibbnak tűnni a profik munkáinál, nincsenek világmegváltó törekvések, nincsenek a művészet irányát meghatározó új utak, csak éppen az ember kedvvel nézegeti az egészet, talán-talán felködlik az is, de jó nekik, képesek a kifejezés pozitív értelmében elmenekülni a művekbe, az alkotásba, itthagyni kicsit a mindennapokat. Ez is a szabadság egy válfaja, a művekbe menekülés, jó tudni.

-nyzs-

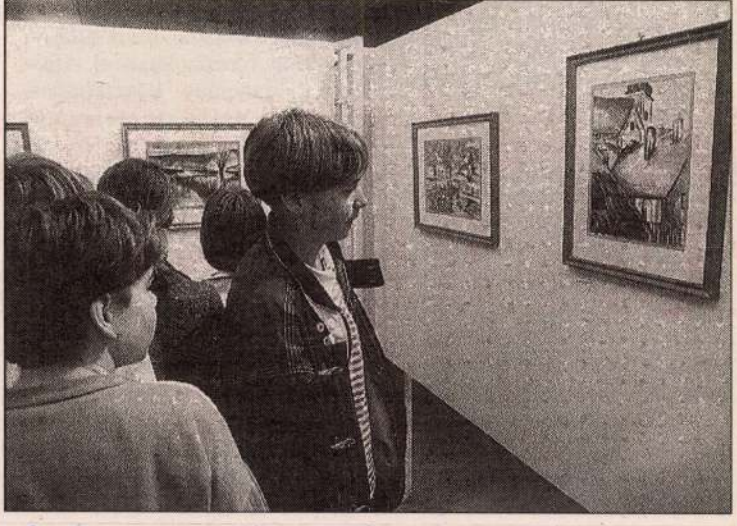

Fejér megyei Hírlap 1996. febr. 2.

n

álom! Egy bájmosoly a képbe, s közben a néző azon tű-, hogy a magyar és történeelyett a bárgyúságot, hülyevagy a szélhámosságot érettségi tantárgyként beni az iskolákban.

kolák! Megyénk falvaiból elyikből és nagyon régen, gy közösségi sértés legyen) láiból jött tanító néni és bácsi át még nem tanár) jelentés int krónikusan elaludtak a rmekek a tanítás alatt. A vizsat enyhe alkoholos befolyáságot állapított meg. Ma éhez a gyermekek! Jelentik a tanár ik és urak, persze nem minhol, de van hogy kiesnek a dból emiatt! Aktuális kérdés! jobb? Az éhezés, vagy a páinkás kenyér?

Öreg barátommal találkozom. egvárom lihegi, megvárom! it Józsi bátyám. Hát a Gyulát, yuláát? Igen, ezt a kis időt már gy is kibírom, ha nem eszem, gysem tudok, alig van fogam! lát megvárom! Mit, az Isten áldmeg? Hát, hogy a fogam megsináltassam a Gyula megígérte! TI-ra! Drága öregem! Lesz kiartás? — Lesz! vágta rá határozottan, s nadrágszíjára csapott, van itt még jó pár lyuk, összébb lehet húzni, csak egy valami nem tetszik, — nohát, hogy mindenki a Bokrok mögé bújik! Valóban! Ez az!

Meghívót kaptam a munkanélküliség: „Merre a kiút?" című gyermekrajz-kiállítás díjkiosztó ünnepségére. Meghívott az álláskeresők, a nagycsaládosok és az ifjúsági szabadidős egyesület! Édes Istenem! Hát itt tartunk? Én úgy tudtam, hogy a gyermekek elsőrendű feladata a tanulás lenne! Vagy? Hogyan? — ez csak régen volt így? és ma? Nekik kell foglalkozni a munkanélküliség problémáival rajzaikban? Höss te Hófehérke, höss te Piroska, Guliver, Robinzon. Repp kell ide és technó, no meg Pitz Husi, s az „apukám világa", no meg persze, „merre a kiút"? a gyermekrajzokban! Ja meg még valamit! A hatalom védnökei: címzetes államtitkár, egy miniszteri biztos, két országgyűlési képviselő közé ugyan hogy illik egy nyugdíjas munkásember, aki csupán öreg?

Mivel kellene befejeznem, hogy ki ne szaladjak a szabványból és illő is legyen? Valami jó hír, amire mindenki vevő, de vane ma ilyen? Hátha! 9-10 milliárdra lenne szükség a magyar egészségügy talpraállításához! Szakértők szerint. Hogy aztán most ez a szakértői kormány-e vagy privát szakértők, ki tudja? Ki tudta a Koreába, Vietnamba, Kubába szállított kórházak, eü. felszerelések, vérplazmák, segélyek értékét? Vagy a milliók által fél évszázadon át fizetett TEB-, vagy OTI-hozzájárulások összegeit! Ki tudja hogy egy ledolgozott élet után ki fizeti meg Józsi bácsi fogait? 200 Dm. (úgy írom, ahogy láttam) a magyar eü. havi ráfordítása, Nyugaton 2000 Dm. Ezt kellene elérnünk! El is fogjuk, majd lassan! Jelenti ki az öntelt illetékes! Csak ránk ne omoljon! Ugyan!?, hisz íme felvették az Európa Tanácsba Oroszországot, mondja a hírmondó! Miközben egy halottakkal tarkított füstölgő romhalom város képét nézem a képernyőn.

Valahol ó... a világban!

Pálinkás Andor

le honnan?

ami 50 millió forintot igényelne.

Bizonyára nagy gondban van Fehérvár vezetése és önkormányzata, mivel 50 millió forint az nagyon nagy összeg, akkor, amikor városunkban is egyre nagyobb az elszegényedés, a szegény ember, és a rokkantnyugdíjas, a nagycsaládos és a munkanélküli, akiket támogatni kell anyagilag és segíteni a rászoruló családokat különböző szociális gondoskodásokkal, szociális segély, stb. támogatásokkal.

Ez minden önkormányzat nemcsak hivatali, de emberi kötelessége is. Ebből kiindulva bizonyára alapos mérlegelés tárgya lesz a város vezetőinek és képviselőinek, hogy a Városi Televíziót támogassa-e, vagy az arra rászorulókat, kiknek megélhetése a mai inflációs világunkban egyre nehezebb, elviselhetetlenebb és veszélyesebb.

Városunk lakóinak többsége bizonyára nem a Városi Televízió 50 millió forint támogatása mellett foglal állást, hanem inkább a megélhetési gondokkal küzdők támogatása mellett.

Ez érthető, mert a televízió bővítése nélkül mi megleszünk, de ha éhesek vagyunk, és nagyon sok szegény ember bizony nem csak éhezik, hanem nem tudja fizetni még a napi rezsiköltségeket sem (nagycsaládos, kisnyugdíjas, rokkantnyugdíjas, munkanélküli és a létminimum alatt élők) támogatás nélkül nem tudnak megélni.

Tehát komolyra fordítva nagyon a dolgot, a város költségvetési terhére a mai viszonyokban felelőtlenség volna inkább a tele-

A MIÉP Széke Szervezete áll

A MIÉP Székesfehérvári Szervezete teljes mértékben azonosul Kisfalud lakosságának azon törekvésével, mely szerint a településen lévő kastélyt — saját erőből — mint közösségi ház kívánják hasznosítani.

Helytelenítjük az önkormányzat azon döntését, amellyel a jelenleg Rádió u. 11.-ben lakó, úgynevezett hátrányos szociális helyzetű, vagyis cigány családokat költöztetne oda. Ezek a családok saját maguk felelősek a kialakult helyzetért, amely antiszociális, sajnos sok esetben bűnöző, a társadalomba beilleszkedni nem tudó életmódjukból következik.

Gondolatok a védelmi törvé

Több mint tíz éve várja a szakma a gyermekvédelmi törvény megszületését. Várhatóan az év elején tűzi napirendre a parlament a témát.

Mit tartalmaz a törvény?

Alapelvként fogalmazza meg a családi élet biztonságához fűződő társadalmi érdekünket.

A segítségnyújtás különböző formái csak akkor lehetnek eredményesek, ha egyénre szabottak, sajátos szükségletekhez igazodnak és így differenciáltak! A családjukból kiemelt gyermekeknél az állam többet és mást vállal, mint a családban élő gyermekeknél. Pozitív diszkrimináció garantálja a megfelelő életkörülmények biztosítását. A törvényjavaslat elsődlegesnek tartja az ellátás önkéntes igénybevételét és kisegítő jellegűnek a kényszerintézkedéseket.

A gyermekek ellátása egységes ellátórendszerben valósul meg. Az alapellátást a védőnő, háziorvos, nevelési-oktatási intézmény, nevelési tanácsadó, családsegítő szolgálat, rendőrség, ügyészség, bíróság látják el. Alapvető garanciális követelmény, hogy a gyermekeket csak a törvényben meghatározott esetekben lehet a családjukból kiemelni, és csak kivételesen indokolt esetben adva lehetőséget az anyagi okokból fennálló veszélyeztetettség miatti kiemelésre. Ha valakit a családból kiemelnek, akkor örökbefogadást, ha ez nem lehetséges, akkor nevelőszülői családba helyezés, és csak végső esetben kell a nevelőotthon vagy más otthont nyújtó ellátás formáját biztosítani. A gyermekek védelmének egyik lényeges eleme, hogy a

(Szent Imre
a képzőművé-
szetben)
Wolf Rózsi: (-)

Kny. Magyar Ka-
tolikus Almanach.
8-r, 8 kép. 14 l.
Bp. 1930

Szent (2396)

Tárgy
Folyó sz.
Folyó mtr.

méretek				Egyes ár		Egyes össz.		Munkák össz.		
Négysz. mtr.		Köb- mtr.		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	

R. sz. 149K. Rigler J. E. r.-t. Budapest.

Szent Imre ikonográf.

Wolf Rózsi - Szent Imre a képzőművészetben. 8 képpel Bp. 1930.

MAGYAR NEMZETI BANK
Pénzforgalmi osztály

BUDAPEST
19 X. 26 19
54 C

147620

Müemlékek orsz.bizottsága
ellátmányszámla,

Budapest
IX.Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból
Dij átalányozva

Szent Imre

ikonográfiája.

Dr Wolf Rózsi:

Szent Imre a képző-
művészetben. Bpest
1930.

Könyvtárunkban

I. évf. 1 sz. (Több nem jelent meg. 2.-

-képeiről.Bp.1920. 1.-

ntike und Keszthelykultur." 1.-

tő a muzeum gyüjteményeiben.
ellán-plasztika. Bp. 1933. .50

a muzeum gyüjteményeiben.
temüvészet. Bp. 1932. .50

a muzeum gyüjteményeiben.
ivesség. Bp. 1932. .50

iklopédia képekben —.50

.50

s : Miklós Hornyánszky. .50

rokk europai helyzete. Bp. 1931. .50

üvészeti Muzeum ismertetése. Bp.
1932. 1.-

1.-

ály intelmei Szent Imre herceghez.
(Bibliofil kiadás) 5.-

ás magyar háza. BP. 1911. 2.-

HITELINTÉZET.

lvány-utcza 7. sz.

Chèque- és clearingszámla a m. kir. postatakarékpénztárnál:
16117. szám.
Girószámla az Osztrák-Magyar Banknál.

urnak

Budapest.

Budapest, 1908. augusztus hó 7-é

y a Méltóságod f.hó 6-án kelt becs

lapján felvettünk mai napon Méltós

Szent Imre

Képe

a csiksomlyói

Szűzmária oltáron

l

Egyházm. Lap

1886.117.l

ARTHUR EDDINGTON
A természettudomány új útjai
Fordította Dr. DONHOFFER SZILÁRD

HANS REICHENBACH
Atom és világegyetem
Fordította NYÁRAY-SZABÓ ISTVÁN

TANGL HARALD
A hormon és az ember

MANNINGER VILMOS
A sebészet diadalútja

Szerda
12
Ernő ap.

Csütörtök
13
Veronika

Péntek
14
Hilár pk.

Szombat
15
Remete sz. Pál

Szent Imre ikonograf

főforrás!

Gerevich Tibor cikke

a Budapesti Hemlébe.

Előadta a M. Tud.

Akadémián

Szerédi hyprizmás

és jelen volt és

gratulált neki.

Sajat közlése

1947 apr. 23.

ÉSZI
AR

MŰVÉSZETI MUZEUM
ÁRSULAT KÖZLÖNYE

ZTI

I MAGYAR KIR. MINISTERIUM

Szent Imre
ikonografiája
A szent képe a
beszercei falfest-
ményen
l. Batthyaneum
I. 91 l
képpel

MŰVÉS

1885/86-IKI ELSŐ ÉVFOLYA

TART

SZÖVEG:

A Magyar Iparművészeti Társulat első rendes
A kovácsművészet. II. JAKABFFY FERENCZ-től
A diszitmény a művészi iparban. Mutatvány
művéből. 1-ső közlemény. RADISICS JENŐ-től
Ebédlő. O. F.-től.
Irodalom:
Könyvismertetés: SZANA TAMÁS, *Magyar Mú*
Uj könyvek
Folyóiratok
Az Iparművészeti Muzeum és Iparművészeti T
Különfélék

KÉPEK A SZÖVEGBEN:

Diszitmény trébelt vasból
Vas rács a della Scala síremléken Veronában
A párisi Notre-Dame templom ajtaja
Az eperjesi templom tornyának ajtaja
A kolini templom ajtaja

SZENT IMRE.

XV. századbeli oltárkép részlete. A Szépművészeti Múzeumban.

(Révay: Árpádok virága Szent Imre herceg c. művéből. Megjelent a Franklin-Társulat kiadásában Budapest, 1930.)

Magyar Szemle 1930. 3-4 füz.

Szent Imre herceg

képe a Szepesmindszenti

templomban.

Szent Imre szobrok

Szent Imre megdicsőülését ábrázoló
székesfehérvári freskó eredeti
vázlata IX. 118.

Inv. KSZÁ

BUDAPEST

Szent István Bazilika
St. Stephans Basilika
Basilique de St. Étienne
St. Stephen's cathedral

id. Vastagh György: Szent Imre
G. Vastagh senior: Der Heilige Emerich
G. Vastagh aine: Le Saint Imre
G. Vastagh senior: Saint Imre

Szent Imre herceg

id. Vastagh György
festménye

Belföldön csak 2 fill. a portó, ha a keltezésen és névaláírásokon kívül 5 ÜDVÖZLŐ szót írunk;

O.S.J.
MAGYAR FILM IRODA
KIADÁSA

~~Csallány Gábor inditványa a régészeti és~~
~~néprajzi tárgyak~~ rendszeres ~~gyűjtése tb.~~

VI. 312

Szent Imre ikonograf

Hegedüs László
Szent Imrét ábrázoló
képét 1899-ben
ajándékozta a
Ujesti központi
papnevelőintézet
Magyar Egyházirodalmi
iskolájának

Műcsarnok
1899. 454. l.

dice: STEPHANUS SELLSCHEVICH EPPUS ZAGRABIENSIS.

Più direttamente che le figure storiche condotte con fredda grandiosità e in gran parte con artifizio, si sentono i santi ungheresi ed illirici. Come i suoi compagni bolognesi, l'artista mirò ad approfondirsi più nella spiritualità dei santi che nella interpretazione delle grandi figure storiche. Perciò appunto seppe rendere

Fig. 11. — Stefano Sellschevich, vescovo di Zagabria. — Bologna, Collegio Ungaro-illirico.

con grande efficacia la casta estasi di S. Emerico. Col viso commosso, il bel giovane dai capelli inanellati guarda trasfigurato la luce celestiale che prorompe dalle nuvole. Tiene nella destra un giglio, in testa porta la corona ducale. Indossa un costume di gala ungherese del secolo XVII, attenendosi così a quella verità storica che non sempre l'iconografia barocca rispettava. Ma la giubba magiara ed il mantello dal collo d'ermellino dovevano piacer molto al pittoresco gusto barocco. L'iscrizione della bella e dolce immagine è sbagliata, dice: S. EMERICUS DUX SCLA-

VONIAE, mentre la Slavonia venne occupata solo da S. Ladislao: Emerico quindi non poteva esserne duca (fig. 12).

Abbastanza bene Pizzoli intese Santo Stefano: la patriarcale ed autorevole figura del Santo Re viveva nella fantasia dell'epoca, e il Nostro ce la riproduce con barocca esagerazione. Il Santo

Fig. 12. — Sant'Emerico. — Bologna, Collegio Ungaro-illirico.

siede su un trono che termina con una conchiglia e con quattro mondi: ne tiene un quinto colla sinistra sulle ginocchia, mentre con la destra regge lo scettro (fig. 13). Un pesante mantello d'ermellino gli ricopre le spalle; sulla testa è posata la corona reale; sulla chiara faccia incorniciata dalla barba e dalla chioma candida scorre un sorriso benevolo. Dietro il trono, ai due lati, s'apre un'ampia cortina. L'iconografia di S. Stefano era a quel

Dott. Rosina Wolf
Giocchino Pizzoli.
Bp. 1929.

Szent Imre ikonográfiája

Szent Imre domborművű
képe a jáki templomon
XIII. sz.

képe rajz.

Magyar Művelődéstört.
I. 503. l.

293b
293a

Szent Imre ikonografiája

Szent Imre ereklyetartója.
Mária Terézia rendeletére
készült a bécsi udvari
egyház kincstára részére

Emlitve.

Magyarmüvelődtört
IV. 636 l.

Szent Imre ikonográfiája

Szent Imre története
a vatikáni képes le-
gendáriumban. XIV. sz.

Repr.

Magyar Művelődéstört.

I. 447. l.

Szent Imre herceg

ikonografiája

Oltárkép XV. n.

a Szépm.-Muzeumban

Repr.

Csánki Dezső:

Árpád és az Árpádok

Bp. 1907 314. l.

után

Film a múzeumban (Herrmann Antal dr. indítványa) VII. 282, 283.

NAPOLEON VIKTOR HERCZEG.

KLEMENTINA BELGA KIRÁLYI HERCZEGNŐ.

mondta kegyetlenül a kanczellár — csak nem veszhet össze Oroszországgal egy operett-fejedelem miatt.» S hiába könyörgött a herczegnő boldogságáért az anyja, ki a trónörökös (a későbbi Frigyes császár) felesége, s a két nagyanyja, kiknek egyike Németország császárnéja, másika Anglia királynője volt: a hajthatatlan Bismarck átgázolt a szerelmesek minden reményén.

A porosz herczegnő szivét nagyapjának kanczellárja törte meg; Klementina herczegnőét a saját édesatyja. Lipót király kegyetlen apa volt, kegyetlen a legifjabb leányához is, ki testvérei közül legjobban húzott atyjához. Teltek-múltak az évek s Klementina herczegnő hajadon-sorban maradt. Egyszer aztán, körülbelül öt évvel ezelőtt, nagy változás történt lelkében, melyre a bánat s talán a komorság árnyékát vetette az az áldatlan harcz, mely szülői közt folyt atyja hibájából. Brüszszelben megjelent Napoleon Viktor herczeg és szive összedobbant Klementina herczegnő szivével. A férfi negyvenhárom éves volt már, a herczegnő harminczhárom. Elhatározták, hogy egymásé lesznek s a herczeg megkérte Lipót királytól a leánya kezét. De a király tagadólag felelt. Lehet, hogy nem annyira leányához való szeretetlenségből (mondják, mindig tövisként érezte szivében a csalódást, hogy e legifjabb gyermeke, egyetlen fiának, a trónörökösnek halála után, nem fiúnak született), mint inkább a Bonaparte-család iránt érzett öröklött gyülöletből. És Viktor herczeg a franczia bonapartisták trónjelöltje volt. 1879-ben lett azzá, midőn Lulu herczeg, III. Napoleon fia, az addigi trónkövetelő, elesett Afrikában, a zulu háborúban. Lipót király azt mondotta, hogy nem adhatja leányát a franczia trónkövetelőnek, mert mit szólna e házassághoz a franczia köztársaság, melylyel Belgium baráti viszonyban él? Hiába vetette közbe magát a szerelmesek érdekében királyunk s több más hatalmas rokon. Lipót király hajthatatlan volt. Talán azért is, mert nem felelt meg érzületének, hogy rokoni kötelékbe keveredjék II. Viktor Emánuel király, a Ré Galantuomo unokájával, Plon-Plon, a «Vörös herczeg» fiával. Vagy talán azért, a mit akkor vetett a házasság terve ellen, midőn tudtára adták, hogy a franczia köztársaságnak tökéletesen mindegy, melyik herczegnőt veszi feleségül a bonapartista trónkövetelő: hogy Viktor herczeg «rendezetlen családi viszonyok közt» él. De ámbár a herczeg felbontotta egy párisi tánczosnővel szőtt viszonyát, kire ez a kifogás vonatkozott, a király megmaradt tagadó álláspontján s a szerelmespár minden reménye megtört. Mondják, hogy e miatt rettentő jelenet támadt egykor Lipót király és Klementina herczegnő közt. Az apa, egészen kikelve magából, térdre kényszerítette leányát, de ezt a legféktelenebb fenyegetés sem birta reá, hogy bocsánatot kérjen tőle.

Évek múltak el azóta s Napoleon Viktor herczeg nem házasodott meg és Klementina herczegnő nem ment férjhez. Ott élt a laekeni park egyik palotájában, komor egyedülvalóságban, kerülve az érintkezést atyjával. Egyszer kerültek szembe ismét: midőn Klementina herczegnő nyiltan kifejezte megütközését, hogy a parkban ismételve találkoznia kellett Vaughan bárónővel, ki utóbb atyjának morganatikus felesége lett. A viszályt elsimították, s a báróné elköltözött a palotából, egy kastélyba vonult a királyi park közelébe.

Apa és leánya csak a múlt év tavaszán békült ki egymással. Klementina herczegnő, ki St. Raphaelban, a Rivierán üdült, meglátogatta betegeskedő atyját Villafrancheban. Lipót király hálás volt a békülékenységeért. Kikisérte távozó leányát a pályaudvarra, megköszönte látogatását s búcsúzáskor homlokon csókolta. Aztán elváltak és Laekenben találkoztak újra, midőn a király hazament meghalni. Halálos ágyán még egy végső kötelességet rótt le a nő iránt, a kit szeretett. Haldokolva az egyház áldását kérte frigyükre. De a leányáról, kit boldogtalanná tett apai tilalmával, még az engesztelődésnek ez ünnepélyes óráiban is megfeledkezett. Meghalt és tilalmát nem oldotta fel. De a mit életével nem adott meg a szerelmeseknek, megadta halálával. Alig értek véget a brüsszeli gyászünnepélyek, az új király, trónjára lépve, megadta azt, a mit halálának órájáig megtagadott a kérlelhetetlen apa: beleegyezését Napoleon Viktor herczeg és Klementina herczegnő házasságához.

S a szerelmes pár eléri vágyát: egymásé lesznek. Az udvari gyász leteltével hivatalosan is közzé fogják tenni eljegyzésüket. Győznek a szivek s a belga trón közelében kivirul a boldogság fája.

Míg ez megtörténhetik, Klementina herczegnő Magyarországba jön testvérnénjéhez, ki egykor, miként ő is, sokat szenvedett. S anyjának szülőházájában járva, bizonyára el fog zarándokolni Budára, a nádor-család sírboltjához, imádkozni nagyatyjának koporsójánál. A nagy nádor, ha látják a túlvilágon levők a földi szemmel láthatót, végre boldognak láthatja unokáit. S láthatja — sajátszerű rendeltetése a sorsnak! — két unokáját, kiknek egyikét, Klementinát, Francziaország jövendő császárnéjának, másikát, Mária Dorotytyát, Francziaország jövendő királynéjának tekintik a franczia bonapartisták, a franczia royalisták!

ROUSSEAU ÉS MAGYAR BARÁTJA.

Rousseau, a franczia romanticzizmus atyja, a természet nagy barátja és szépségeinek magasztalója, a ragyogó előadású iró, az üldöztetési mániában szenvedő mizanthróp, — a mennyire életrajzi adataiból és műveiből látjuk, — semmi összeköttetésben nem állt hazánkkal vagy ennek szellemi életével, nem ismerte sem hazánkat vagy annak történetét, sem nyelvünket vagy irodalmunkat. Műveiben sehol sem tesz említést, utalást vagy czélzást magyar dolgokra vagy magyar emberekre, még a szomszéd Lengyelország részére készített alkotmánytervezetben sem (Considérations sur le gouvernement de Pologne, 1772), a melyben pedig a többi európai népek életéből vett példák, utalások elég gyakran fordulnak elő. De mégis, — volt neki egy *magyar barátja*, a ki rövid idő alatt a legbizalmasabb emberévé, szivének meghittjévé vált s a kinek halálát őszinte fájdalommal elsiratta.

Rousseau 1762 nyarán, midőn «*Emil vagy a nevelésről*» czimű műve elitéltetése után Francziaországból, majd szülővárosából, Genfből is menekülnie kellett, a neuchâteli grófságban fekvő *Motiers-Travers*-ben húzta meg magát, a mely ekkor II. Frigyes porosz király főhatósága alatt állott. Itt élt 1762 július 10-től 1765 szeptember haváig. Itt ismerkedett meg 1762 őszén vagy 1763 kezdetén egy magyar ifjúval, a kit *báró Sauttern*-nek hivtak, de a kinek igazi neve *Sauttersheim* volt. Ez az ifjú egyenesen a Rousseau kedvéért jött Motiersbe, itt megtelepedett, hogy a vele való társalgás útján formálja lelkét az erényre. Rousseau szivesen fogadta s Sauttern lassankénti bizalmasává, barátjává vált.

*Vallomásai*nak XII-ik könyvében (a melyet 1770-ben irt), ez ismeretségéről a következőket irja: «Mindezen összeköttetések közt, a melyeket csak kénytelenségből kötöttem s tartottam fenn, nem szabad elhallgatnom az egyetlent, a mely reám nézve kellemes volt és a melyhez igazi szivbeli érdeklődés fűzött: ez egy fiatal *magyar emberrel* való összeköttetésem, a ki Neuchâtelbe, majd onnan Motiersbe jött s telepedett le, nehány hóval azután, hogy itt magam is megtelepedtem. Úgy hivták őt e vidéken, hogy báró Sauttern s e név alatt ajánlták őt Zürichből. Magas, jól megtermett alak volt, kellemes arczczal, kedves és lebilincselő modorral. Mindenkinek azt mondta s nekem is elárulta, hogy csak az én kedvemért jött Motiersbe, hogy itt a velem való érintkezés által az erényre nevelje ifjúságát. Kinézése, hangja, modora összhangzónak tetszett előttem beszédjével s úgy véltem, hogy egyik legnagyobb kötelességem ellen vétenék, ha elutasitanék egy fiatalembert, a kiben csupa szeretetreméltó vonásokat láttam s a ki oly tiszteletreméltó indító okból keresett föl engem. Szivem nem képes magát félig odaadni. Csakhamar egész barátságomat, teljes bizalmamat megnyerte; elválhatatlanokká lettünk. Velem tartott minden gyalog kirándulásomban, kedvét lelte azokban. Magammal vittem a milord maréchalhoz,[1] a ki ezerképpen kedveskedett neki. Minthogy nem tudta még magát francziául kifejezni, csak latinul beszélt s írt hozzám, én meg francziául feleltem neki, s a két nyelvnek ezen összekeverése miatt társalgásunk egyáltalában nem lett sem kevésbbé folyékony, sem kevésbbé élénk. Ő el-elbeszélt nekem családjáról, dolgairól, kalandjairól, a *bécsi udvarról*, a melynek házi részleteit jól látszott ismerni. Egyszóval csaknem *két éven* át, a melyeket a legbensőségesebb viszonyban töltöttünk, változatlanul szelid jelleműnek, nem csupán becsületes, hanem elegáns erkölcsűnek, személyére nézve rendkívül tisztának, minden társalgásában végtelen illedelmesnek, és végül minden tekintetben jó nevelésű embernek találtam őt: mindezen vonások ép oly kedvessé, mint becsülésreméltóvá tették őt szememben.»

«Összeköttetésünk derekán történt, hogy Ivernois[2] Genfből azt irta nekem, hogy vigyázzak a magyar fiatalemberre, a ki közelemben megtelepedett, mert őt arról értesitették, hogy ez egy kém, a kit a franczia miniszter küldött hozzám. Ez az értesités annál nyugtalanitóbbnak tűnhetett föl előttem, mert a vidéken mindenki figyelmeztetett, hogy legyek elővigyázó, mivel leselkednek reám s igyekeznek franczia területre csalni, hogy ott aztán elbánjanak velem.[3]

«Hogy ezeknek az izetlen besúgóknak egyszersmindenkorra elvegyem a kedvét, azt javasoltam Sautternnek, a nélkül, hogy bármit tudatnék vele, hogy tegyünk egy sétát Pontarlierbe (ez franczia terület); ő ráállott. Mikor Pontarlierbe megérkeztünk, kezébe adtam az Ivernois levelét, azután melegen megölelve,

[1] Milord Keith a neuchâteli grófság angol származású kormányzója, a ki Rousseau iránt nagy jóindulattal viseltetett.

[2] Genfi kereskedő, a kivel Rousseau levelezésben állott.

[3] Rousseau ellen, az *Emil* elitélése alkalmával, elfogató parancsot adtak ki s neki czért kellett sietve menekülnie.

Ezek voltak első tünetei a gyűjtők tömörülésének, melyre különösen és első sorban azért volt szükség, mert megfelelő szervezkedés és kellő piacz biztosítása nélkül eladásra kerülő értékes magángyűjteményeink egyremásra vándoroltak ki a külföldre, honnét nem egy darabjuk csak súlyos anyagi áldozatok után kerülhetett vissza mihozzánk. Emlékezzünk vissza a Tarnóczyné gyürűgyűjteményére, melyet Bécsben, Enea Lanfranconi képtárára, melyet Kölnben, a Kárász-féle kollekczióra, melyet Londonban árvereltek.

Ehhez a szemponthoz járult azután a szövetkezéssel együttjáró nemzetgazdasági előnyök biztosítása: csere, aukciók, kiállítások, szakvélemények adása útján, s nem utolsó a műtárgyak árának szabályozása sem, a közvetlen vásárlás lehetségessé tételével. A ki csak valaha nálunk műtárgyakat eladni, vagy venni akart, jól tudja, hogy eladni csak potomáron, venni csak méregdrágán lehet, mert eladó és vevő egyaránt egy nagy koczkázattal dolgozó közvetitő kereskedelemre voltak utalva.

A hátrányok leküzdésére, s a vázolt előnyök elérésére alakult az elmúlt esztendőben dr. Siklóssy László buzgólkodására a «Magyar Amateurök és Gyűjtők Egyesülete», mely magát a legrégibb magyar műemlékről, a Kolozsvári Márton és György készitette Szent György-szoborról Szent György-czéhnek nevezi. Az egyesület elnöke gróf *Andrássy* Gyula, másodelnöke *K. Lippich* Elek miniszteri tanácsos, oly nevek, melyek a művészi kultura terjesztésében egy hazai mozgalomban sem hiányoznak. A tagok száma immár meghaladja a háromszázat, soraikban megtaláljuk a művészeti élet majdnem minden számottevő pártfogóját.

Ennek a fiatal s kulturális czéljánál fogva szimpatikus egyesületnek első nyilvános szereplése lesz a «Nemzeti Szalon»-ban április hó 12-én délután négy órakor kezdődő műtárgy árverése, mely másnap délután folytatódni fog. Az árverés alá kerülő tárgyak már április 11-én és 12-én délelőtt is megtekinthetők.

Ez az árverés az első műtárgy árverés lesz Magyarországon. Remélhetőleg a közönség pártfogása állandósitani fogja ezt az intézményt, mely oly ismert és kedvelt megnyilvánulása külföldön a művészet iránt való érdeklődésnek. Bécsben megforduló gyűjtőink közül ki ne emlékeznék a Dorotheumnak, ennek a nyilvános árverelő intézetnek árveréseire, hol az Altwien porczellán kultusza kialakult s árai szabályozódtak, a hol a Tarnóczy-féle gyűjtemény is eladásra került, s legtöbben látták a párisi Hôtel Drouot hatalmas aukczionak legalább katalógusait.

Ezen az első árverésen 231 darab műtárgy kerül kalapács alá.

Feltűnnek első sorban már nagy számuknál fogva is az olajfestmények. A régi mesterek képei közül egy Cuyp, egy Mierewelt ötlenek szemünkbe. Gazdagabban vannak képviselve hazai festőink, Bosznay Istvántól, Katona Nándortól, Mannheimer Gusztávtól, Mészöly Gézától, Mihalik Dánieltől egy-egy szép tájképet látunk. A régibb magyar mesterek közül egy-egy képpel Ligeti Antal és Kelety Gusztáv is szerepelnek.

Azoknak pedig, kik kegyelettel szeretik látni a nagy mesterek bármily futólagosan odavetett kezevonását, az árverés hat darab Munkácsy-vázlatot nyujt.

A pastellek közül Katona Nándor «Tátrai hajnal»-a emelkedik ki.

Árverés alá kerülnek butorok is, köztük egy teljes Biedermeyer szalon berendezés.

Miniaturöket látunk azután, egy régi herendi kávésservicet, régi bruxellesi és chantilly csipkéket, régi zsebórákat.

A plakett és éremgyűjtők mintegy 170 darabból álló gyűjteményből választhatnak. Régi és új érmek, plakettek között feltűnik Beck Ö. Fülöpnek Tisza Istvánt ábrázoló plakettje.

A kikiáltási árak két koronától 6000 koronáig váltakoznak, úgy hogy nemcsak gazdag műbarátok, de a szerényebb tehetségüek is hódolhatnak az árverésen gyűjtőszenvedélyüknek.

F. Z.

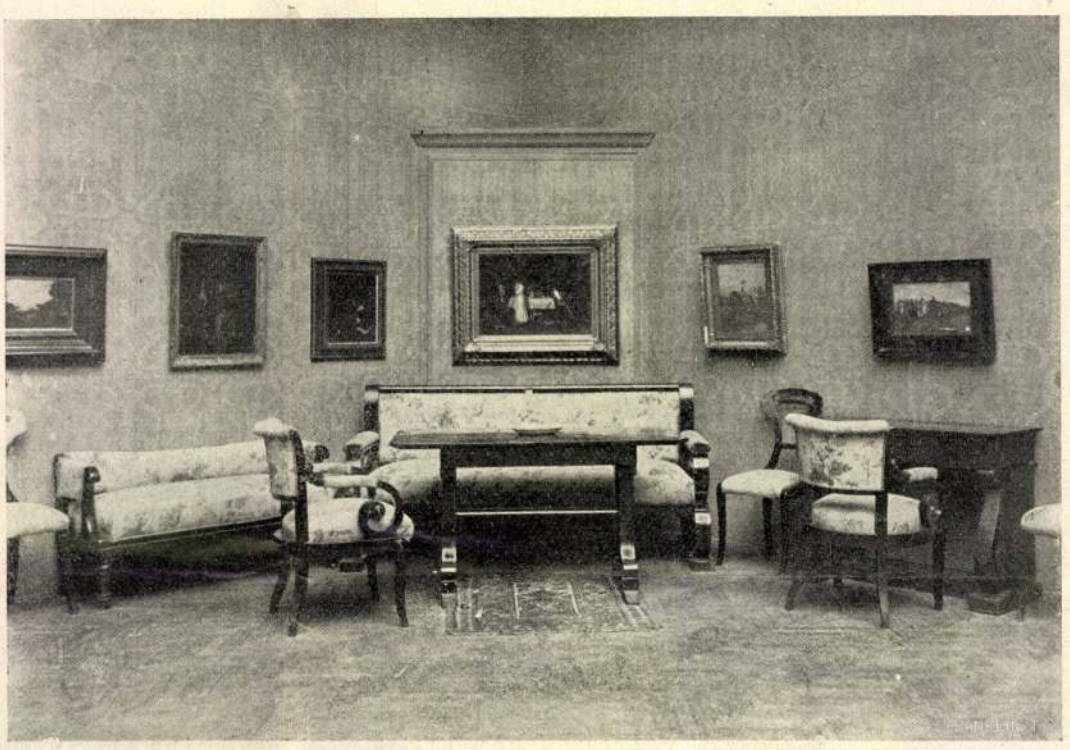

BIEDERMEYER SZALON-BERENDEZÉS.

EGY KIRÁLYLEÁNY REGÉNYE.

Klementina belga herczegnő és Napoleon Viktor herczeg.

Az oroszvári kastélyban vendéget látnak: Klementina herczegnőt, Lónyay grófné Stefánia belga királyi herczegnő testvérhugát, Napoleon Viktor herczeg menyasszonyát. Egy tragikusan indult szerelmi regény hősnője ez a királyleány. Szerelmi regényé, mely alig remélt fordulattal boldog befejezéséhez áll közel. A királyi trón közelsége ritkán kedvez a szerelmi boldogságnak, és Klementina herczegnő esetében különösen nem kedvezett. A nagy nádor ez unokája, Henrietta királyné harmadszülött leánya, harmincznyolczadik évét éri meg, mire egyesülhet azzal, kire — leánykorának virulóbb éveiben — szivének választása esett. Sorsa sokban hasonlít egy másik királyi herczegnő sorsához, ki szintén boldogtalanul szeretett, mint ő, a politika érdeke miatt, mely annyi királyleánynak törte meg már szivét. Csakhogy ez a királyleány sohasem érte meg vágyainak beteljesülését. Ki ne emlékeznék arra a szerelmi regényre, mely Viktória porosz herczegnő, a mostani német császár testvérhuga és Battenberg Sándor herczeg, Bulgária első fejedelme közt szövődött huszonöt évvel ezelőtt. E szerelmespár szivét — lehetne talán mondani: egész Európa könnyei között — Bismarck törte meg. A politika érdeke tiltotta, hogy Sándor és Viktória egymásé lehessenek. «A német birodalom —

FÉRFI-ARCZKÉP LOUIS DE SZILVESTRETŐL.

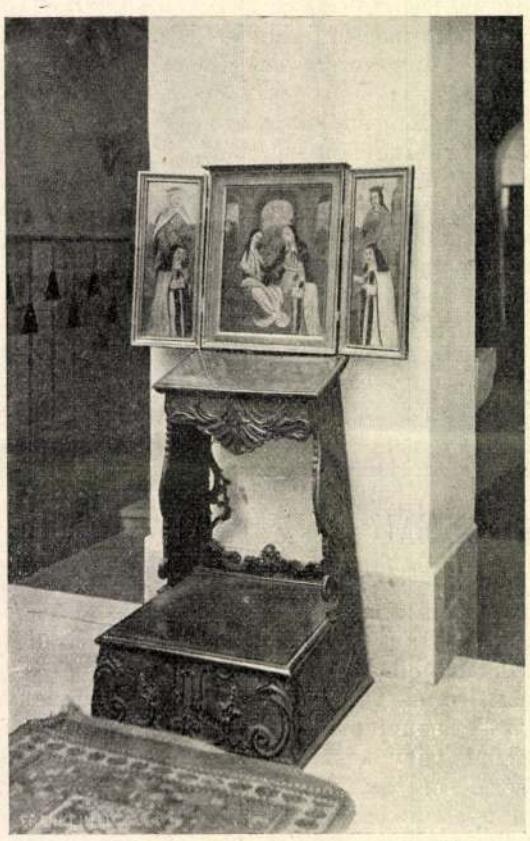

XV. LAJOS KORABELI DIÓFA IMAZSÁMOLY, FÖLÖTTE RÉGI HÁZI OLTÁR.

MAGYAR CSIPKEKÖTÉNY ARANYHIMZÉSSEL A XVIII. SZÁZAD KÖZEPÉRŐL.

A SZENT GYÖRGY-CZÉH ÁRVERÉSÉRŐL.

süléséről és annak következtében bekövetkezett haláláról, valamint impozáns temetéséről a félszázados évforduló alkalmából több lap megemlékezett és sajátságosképen ezek a megemlékezések nemcsak egymástól, de a valóságtól is nagy arányokban eltértek. Volt olyan lap, a melyik egész részletes leirást akart adni s úgy mondta el az esetet, hogy az ünneplő menet a kerepesi-úti temetőbe szándékozott menni az ott nyugvó kivégzett szabadsághősök sírjának a megkoszoruzása czéljából s az osztrák katonák ott állották útját a menetnek, de azért a magukkal hozott koszorút a temető kerítésén keresztül behajitották a sírra. Ez egy a valósággal teljesen ellenkező leirás. Nem a kerepesi-úti temetőbe akartak azok menni, hanem az ezen temetőn túl akkor még fennállott úgynevezett ferenczvárosi temetőbe, a hol

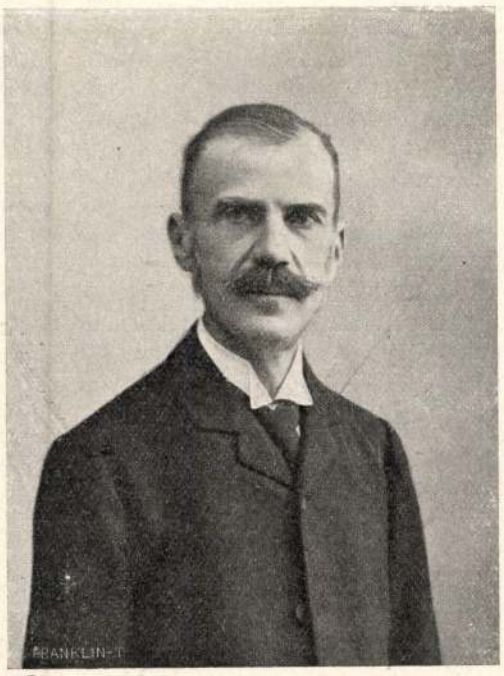

JAKABFFY IMRE (BELÜGY).

KÁLMÁN GUSZTÁV (KERESKEDELEMÜGY).

Noszlopy, Jubál és Sárközy kivégzett guerillavezérek voltak eltemetve. Ezeknek a sírját akarták megkoszorúzni. Ezeknek a kötél által kivégezett hazafiaknak a hamvait csak a hatvanas évek végén hozatta át a kegyeletes, hazafias érzés a kerepesi-úti temetőbe. Most ott vannak az osztrák zsarnok-uralom által kivégezett derék hazafiak hamvai egy közös sírban eltemetve és díszes sírkő jelzi sírjukat, de akkor még kint a ferenczvárosi temetőben, annak is egészen a lábjában voltak eltemetve.

Ezeket a sírokat, a három guerillavezér közös sírját akarta az egyetemi ifjúság és a hozzájuk csatlakozott nagy közönség megkoszorúzni; de nem juthattak el odáig, mert már a kerepesi-úti temető előtt ott állt a kivezényelt nagy számú fegyveres rendőrség és midőn a menet közeledett a vonalukhoz, a parancsnokuk vezényszavára megtöltötték a puskájukat. A menet látva azt, hogy a ferenczvárosi temetőhöz nem juthat el, mert a rendőrség azt a legnagyobb erőszak alkalmazásával is megakadályozza, visszafordúlt és iparkodott kijutni a fegyveres erő lőtávolából, a mit legjobban bizonyit az, hogy Forinyák Géza a térdizületében hátulról kapta a lövést; tehát a katonaság parancsnoka a már visszavonuló ifjúság után lövetett. Azért irta a jó Földényi bácsi a «Leipziger illustrirte Zeitung»-ba azt a pesti levelet, melyben erről az eseményről igy emlékezik meg: «Végre a sok vereség után nyert egy csatát az osztrák hadsereg. A pesti temető mellett. Igaz, hogy itt is már visszavonuló fegyvertelen ifjúság közé lövetett. De hát legalább dicsekedhet az osztrák sereg — egy olyan ütközettel, a hol nem őt verték meg.»

A koszorút tehát nem dobhatták át a kerepesi temető kerítésén a kivégzettek sírjára egyszer azért, mert a menet el sem juthatott a kerepesi temető kerítéseig, de másodszor azért sem, mert azok a sirok, melyeket az egyetemi ifjúság megkoszorúzni akart, akkor még nem a kerepesi-úti temetőben, hanem attól jó távol, a már rég felhagyott úgynevezett ferenczvárosi temetőben voltak, oda pedig a menetet nem eresztette a rendőrség és katonasága.

A márczius 15-én megsebesült Forinyák Géza április 2-án, tehát épen most 50 éve

STETINA JÓZSEF (KERESKEDELEMÜGY).

AZ ÚJ ÁLLAMTITKÁROK.

szenvedett ki. A félszázados megemlékezésképen közöljük a korán elhunyt derék ifjú egykorú arczképét. Érdekessé teszi ezen arczképet az is, hogy e képen teljes hűséggel látni lehet az akkori egyetemi ifjúság magyar viseletét. Tollas kalpag, panyókán hordott «Buda» nevű téli öltöny, atilla, magyar nadrág és sétapálcza helyett: fokos. Ez volt, ilyen volt az akkori ifjúság ruházkodása; de ehhez hasonló volt a felnőtt és öreg emberek ruházata is, valamint egészen magyar ruhát viseltek a nők és gyermekek is.

Végre időszerűnek látszik itt közleni a Forinyák Géza halála alkalmával kiadott családi gyászjelentést is egész szövegében, mely igy szólt:

«Forinyák János hites ügyvéd és neje turcsányi és kereszténytalvi Turcsányi Katalin saját, úgy Gyula cs. kir. vezérkari kapitány, Hermina, Erzsébet férjezett berivói Boér Gusztávné, Jozefa gyermekeik nevében mélyen elkeseredett szívvel jelentik felejthetetlen szeretett fiuknak és illetőleg testvérüknek Forinyák Géza első évi jogásznak folyó 1860-ik évi április 2-án délutáni két órakor, szerencsétlen sebesülés következtében 19 napi kínos szenvedések után életének 19-ik évében a halotti szentségek ájtatos felvétele mellett történt gyászos kimúltát. A boldogúltnak hűlt tetemei folyó hó 4-én délután négy órakor a lipótvárosi Nádor-utcza 7-ik számú házból a Kerepesi-út melletti családi sírboltba fognak eltakaríttatni, az engesztelő szent mise áldozatok pedig folyó hó 12-én reggel 10 órakor a cs. kir. egyetemi templomban tartatnak meg. Béke hamvaira!»

Ezt a családi gyászjelentést érdekessé teszi az azon időket jellemző az a körülmény, hogy a gyászjelentés szövegét a Prottmann rendőrségével folytatott tárgyalás után állapitották meg. A rendőrségnek két követelése volt. Az egyik az, hogy «márczius 15-ike» ne legyen említve, e helyett jött a «19 napi kínos szenvedés» kifejezés; a másik követelés pedig az volt, hogy az egyetem «cs. kir.» jellege ki legyen tüntetve. Ez az egyetemi ifjaknak szólt, hogy ezek ne tartsák magukat a magyar egyetem polgárainak, hanem csak a «cs. kir. egyetem» hallgatóinak. Akkor olyan idők voltak...

Dr. Oláh Gyula.

JESZENSZKY SÁNDOR (MINISZTERELNÖKSÉG).

ROHONYI GYULA (IGAZSÁGÜGY).

A KALAP.

Elbeszélés. — Irta **Zsoldos László.**

A mikor Varga úr, a derék, poczakos számtanácsos, reggelenkint belépett a hivatalába, Csapos, a fiatal napidijas még a különben alázatossághoz szokott napidijasoknál is példátlan előzékenységgel ugrott hozzája, segitette le a télikabátját, szedte el a botját, vagy esernyőjét, s kapta el főként és a legnagyobb készséggel a széleskarimájú, fekete keménykalapját.

— Óh, kérem alásan, tanácsos úr! Méltóztassék! Majd én fölakasztom! (Tudniillik nem a számtanácsost, hanem a kalapját).

Varga úr, részint azért is, mert testes mivolta miatt csakugyan nehezére esett volna minden segitség nélkül levetnie magáról a vastag télikabátot; de másrészt s főképen azért, mivelhogy ő volt itt három egész szobán

keresztül a főnök, tehát majdnem az Atyaisten, s ennélfogva már csak a tekintély okából is szivesen látta a fürge Csapos szolgálatkészségét.

— Nem is szeretnek úgy az alantosai egy főnököt sem a hivatalában, mint engem, — szokott dicsekedni vasárnap délelőttönkint sörös korsó mellett a barátjai között. — Nekem még a kalapomat is az alantosaim teszik föl a fogasra.

Természetes, hogy az udvarias napidíjas ezen a módon lassacskán kezdett hozzáférkőzni a derék számtanácsosnak a szivéhez; ha miniszteri darab volt, azt Varga — kitüntetésből — rendesen neki adta lemásolni, s ha véletlenül nem volt gyufája, sohasem a szolgához fordult, hanem mindig ő értte kiáltott át a nagyterembe:

— Csapos úr! Van egy szál gyufája?

Ezeknek a nyilvánvaló főnöki kegyeknek a láttára az osztály többi napidíjasa természetesen majd megpukkadt az irigységtől, de hiába', Csapossal nem versenyezhetett senki. Nemcsak azért, mert a többiek már mind öregebb legények voltak, a kiknek már a korukkal járó önérzetük sem engedte volna meg, hogy (igy mondogatták ezt maguk között) úgy ugráljanak a «princzi» körül, mint valami lakáj; hanem amazokból is, mert általános volt a hiedelem, hogy a számtanácsos nem is engedné mással levetkőztetni s felöltöztetni magát.

A dolog fullánkja természetesen a kiváltságos kartársat szurkálta meg, s szegény Csapos felé csak úgy röpködtek olykor a csipős megjegyzések, akár a darázs.

A fiú azonban nem bánta.

— Beszéljetek, — gondolta magában — tudja Pál, mit kaszál.

S valahányszor reggel fölakasztotta a fogasra a főnöke télikabátját, oda állította a sarokba a botját, és igazán kedves figyelmeskedéssel körülkefélte a széles karimájú, fekete kalapot (még akkor is forgatva a keze közt, a mikor Varga már leült az iróasztalához és aktái közé mélyedt), mindig mosolygó ábrázattal ment vissza a nagyterembe. Ott aztán ő is visszatelepült a sárga iróasztalához, s a másolni való ügydarabok közé óvatosan csempészte rá a kis szelet összehajtogatott papirost, a melyet egy perczczel előbb csent ki a számtanácsos kalapjának a béléséből. Lassan, közbe ide-oda hajlongva az akták között, mintha szorgosan keresne valamit, szétbontogatta a papirosszeletet, s azután mohón olvasta le róla a csinos, kékszemű Varga Miczi kuszált kezeirását:

— «Édes Csapos! Délután öt órakor a Kossuth Lajos-utczában sétálunk a mamával a Nemzeti Kaszinó oldalán».

Vagy:

— «Édes Csapos! Ma este nem láthatjuk egymást! Fájdalom!! Irjon!!!»

Avagy:

— «Édes Csapos! Nemzeti szinház. I emelet, erkély 10—11. szék. De vigyázzon, 10-esen a mama fog ülni!»

— Az édes leány, — gondolta ilyenkor az ifjú napidíjas, és sietve vetette egy másik szelet papirra a választ, hogy:

— «Drága Miczike! Ott leszek.»

Vagy:

— «Drága Miczike! Mindig magára gondolok!»

Avagy:

— «Drága Miczike! Mindenesetre ott fogok ülni a 11-ik szék mellett. Ha pedig azt már nem kaphatom meg, akkor mögötte.»

Ez a kis levelezés volt Csapos feltünő előzékenységének az oka a felöltő és kalap körül. Sűrűn nem járhatott a házhoz, nyiltan, egyszerű napidíjas létére, még nem mert udvarolni a kékszemű lánynak, mert mind a ketten féltek, hogy akkor útilaput köt a díjnoknak a talpára a szigorú főnök és apa, hát Miczivel együtt segitettek magukon, a hogy tudtak. Reggel a lány megirta otthon a maga czéduláját, s bedugta az apja kalapjának a belső karimájába a bőrszegély mögé, a hivatalban pedig a fiatal ember szépen kicsempészte belőle a levélkét, és délután két óráig (a mikor a számtanácsos hazaindult) belelopta a bélésbe a választ.

Így huzódott ez a levelezés már csaknem három hónap óta, a mikor egy szeles februári

Rutkai Ráth Péter, a kassa-oderbergi vasút vezérigazgatója, kit a király a Lipót-renddel tüntetett ki.

napon a köpczös számtanácsosnak reggel hivatalba menet az utczán lefújta a fejéről a kalapot a szél, s alighogy leesett a földre, már rögtön rá is lépett egy mögötte jövő nagylábú úr.

— Pardon! — mondta emez, de már későn; a kemény kalapnak behorpadt az oldala. Varga dühösen kapta fel a kövezetről a kopaszodó fejnek ezt az egyedüli díszét, kinyomta rajta az öklével a horpadást, s aztán erősen a homlokába nyomva sietett tovább.

Első dolga volt, hogy egy kis kerülővel beszóljon a kalaposhoz:

— Lefújta a szél a kalapomat, kisasszony, — szólott még mindig felizgulva a szokatlan eseménytől, — ki lehet ezt még vasalni?

A kisütött hajú szőke leányzó, a ki már vagy félesztendő óta mókázott és kaczérkodott az üzletben megforduló vevőkkel, bájos mosolylyal forgatta meg a kezében a rokkant fejfödőt.

— Hogyne, tanácsos úr! Olyan lesz, mintha új volna. Még hódítani is fog benne a tanácsos úr, — s megvillantotta kaczagás közben a fehér fogsorát.

— Gondolja? — pislogott rá hamiskásan Varga, s láthatólag szeretett volna ő is valami tréfásat felelni; mivelhogy ez nem sikerült, hamar visszatette a kalapot a fejére, s csak ennyit mondott:

— Hát akkor majd elküldöm a hivatalból a szolgával. Ugye mindjárt kivasalják?

És elköszönt. Bent a hivatalban már leste a fürge napidíjas. Ujra kihámozta a kövér főnököt a téli burkolatából, s aztán visszatérvén a nagyterembe a maga sárga iróasztalához, boldogan olvasta el Miczi a mai kalapban érkezett kedves ákombákomait:

— «Édes Csapos! Délután a mama el akar vinni valahova. Vagy a mozgófényképes szinházba, vagy pedig Z. czukrászdába. Irja meg, melyikbe menjünk inkább?»

— Hát természetes, hogy inkább a czukrászdába, — gondolta magában a fiatal ember, és nyomban meg is irta egy másik szelet papirosra a választ:

— «Édes Miczi! Délután 4—5 óra közt Z-nél várom.»

S mivel épen észrevette, hogy a számtanácsos kiment a szobájából, hamar besurrant, és bedugta a horpadásos helyű főnöki kalap bélésébe a levélkét.

Félóra mulva Varga elküldte a hivatalszolgával a kalapot a boltba.

— Nézze meg a kisasszony a bélést is! — üzente a főnök, s a szolga hűségesen át is adta a kisütött hajú leánynak az üzenetet.

— Kisasszony kérem, a tanácsos úr azt üzeni, hogy a bélését is tessék megnézni.

Ugy is történt. S a mikor egy órával később a szolga megint eljött a kalapért az üzletbe, Miczi kisasszony, (mert hiszen Budapesten minden második szegényebb sorsú lányt Miczinek hívnak) kis beragasztott levelet nyomott a markába az immár vadonat újjá vasalt kalap mellé:

— Adja oda a tanácsos úrnak, kedves barátom!

— Ezt meg a kisasszony küldi, kérem alásan, — nyujtotta át a hivatalban a levélkét Vargának a szolga.

— A kisasszony? — kérdezte meglepetten a számtanácsos, és roszul leplezett izgalommal törte fel a borítékot.

— «Édes tanácsos úr!» — olvasta nem csekély álmélkodással. — «Hétköznap nincs időm, de ha velem tölthetné a vasárnap délutánt, szivesen elmennék önnel a X. szinházba. U. i. Czukrászdába nem szeretek menni. Pá, Miczi.

Varga háromszor is elolvasta a különös levelet.

— No, — motyogta magában, — ez igazán eredeti! Mindjárt gondoltam, hogy ez a lány ki akar kezdeni velem!

Büszkén tekintett végig a poczakján, s azután olyan bizalmaskodó hangon, a melytől a nagyteremben valamennyi többi díjnoknak az arczába szökkent a vér, beszólította Csapost.

— Hehe, — mutatta neki leereszkedő dicsekvéssel a levelet, — irnak-e magának ilyent a lányok, amicze? Tudja, — magyarázta, miközben a fiú kidülledt szemmel futotta át a levelet, — az a szőke kalaposlány, a kinél most vasaltattam a kalapomat, amicze. Szép lány, mi? Hehehe.

— Hihihi — nevetett a napidíjas, — a Miczi, — és, mialatt a tanácsos megbotránkozva nézte ezt az igazán illetlen magaviseletet, ideges fürgeséggel, szinte tánczolva topogott, nem is topogott, hanem valósággal ugrált, mint a bakkecske a kalapos fogas felé, — a Miczi nem szeret a czukrászdába járni! Hihihi!

A SZENT GYÖRGY-CZÉH ÁRVERÉSE.

A múlt század második fele új életre keltette a művészetet és iparművészetet, szakitott egyrészt a múlt hagyományainak ész és szív nélkül való utánzásával, viszont azonban mindazt, a mi a múltból szép, vagy — akár művészettörténelmi szempontból, akár kulturtörténeti jelentőségénél fogva — értékes, buzgalommal kutatta fel és kegyelettel őrizte meg. A muzeumok mellett számos magángyűjtemény keletkezett. És ha anyagi eszközök nem állottak is mindenkinek rendelkezésére, hogy muzeális jellegű általános gyűjteményt összeállitson, sok, igen sok apró speciális kollekczió keletkezett. Régi vagy újabb mesterek képeire bukkanunk, majd gyönyörü könyvtárra találunk, emitt egy szakszerűen összeállított mappára akadunk, mely a grafikai művészet intim alkotásait őrzi, amott egy plakettekkel, érmekkel tele üvegasztalra. A kis plasztika, keramika, ötvösség, szőnyegek, himzések, — hosszú volna felsorolni a művészet és a művészi ipar összes nyilvánulásait, hazánkban is lassanként mind megtalálták a maguk barátját. A gyűjtő szenvedélyhez nálunk még egy nemzeties ethnografikus szempont is járult, mindinkább többen és többen törekedtek gyűjtésök útján megmenteni a magyar nép művészetének a gyáripar termékeitől mindinkább veszélyeztetett háziipari tárgyait.

És azok is, kiket a gyűjtés szenvedélye nem igen háborgatott, kik azonban a közizlés javulása után lakásuk faláról az olajnyomatokat leszedni s kályháikról az aranyozott gipszszobrocskákat száműzni kezdték, szivesen ékesitették lakásukat egy-egy műtárgygyal.

Ezeknek a hasonló törekvésüeknek azonban egészen napjainkig nem volt alkalmuk az együttműködésre, nem szövetkeztek. Nem úgy, mint külföldön, hol már régóta felismerték a gyűjtésnek, amatőrködésnek nagy kulturális jelentőségét, a hol számos folyóirat, egyesület, közintézet, jól szervezett aukcziók állanak a gyűjtők rendelkezésére. Nálunk mindennek nyomát sem láttuk. Pedig gyűjtőink vannak elegen. Az 1902. évben az Orvosszövetség rendezte kiállítás, mely a régi mesterek magántulajdonban levő képeit ismertette meg és az 1907. évben a «Budapesti Amateur Gyüjtemények Kiállítása» megmutatta, hogy mily sok gyűjtőnk, s hogy mily értékes gyűjteményeink vannak.

Szent Imre ikonograf.

A zirci gotikus pillér-
kötegen álló Szent Imre
szobor. Repr.

Békcisztemlk.

27 cl.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

SZENT GYÖRGY CÉH. Magyar amatőrök és gyüjtők egyesülete, alakult főleg Siklóssy László kezdeményezésére 1909-ben. Kiállításokat, aukciókat rendezett, folyóirata: „A gyüjtő".

K. Gy. II. 5001

Fig. II 1961

Szent György Céh

Minvészeti lexikon

759 l.

magyar amatőrök és gyűjtők egye-
sülete. 1909. alakult Budapesten.
Kiállításokat, aukciókat rendezett
s at Gyűjtő ennen folyóiratot adott
ki.

DECEMBER

3

MDK

?

Szent Imre faforagvány,

XVIII. sz.

Szent György Céh M. Am. és Gyűjt. Egyes. 15. audre-Kat.

332. l.

részesültek;

b) akik az 1911/12. évi Téli kiállításon legalább e művel résztvesznek.

Az ily módon megválasztott pályabiróság azonban aranyérmek kiadására csak abban az esetben tehet java latot, ha a választásnál a szavazásra jogosított művész többsége leadta szavazatát.

A 4. számú díjat egy öt művészből és két nem művészb az 5. számú díjat egy négy művészből és öt nem művészb a 6. számú díjat egy öt művészből és két nem művészb álló pályabiróság ítéli oda. A pályabiróságokat a Társu választmánya titkos szavazással választja.

A 7. számú díjat egy héttagú pályabiróság ítéli oc melynek négy tagját a Casino, három tagját pedig Társulat választmánya küldi ki.

Az összes díjak a kiállítás megnyitásától számítan négy héten belül ítélendők oda és adandók ki.

MAGYAR·EPITŐMŰVÉSZET

AZ 1911/12. ÉVI TÉLI KIÁLLÍTÁSON KIOSZTÁSRA KERÜLŐ KITÜNTETÉSEK ÉS DÍJAK

1. *Állami aranyérmek.* Két nagy, illetve az egyik nagy lyett két kis állami aranyérem.

2. *Az 5000 koronás Jubileumi díj*, melyet az Országos gyar Képzőművészeti Társulat 50 éves jubileuma alkalból Ő Felsége a király legkegyelmesebben alapított festők, brászok vagy építészek számára tanulmányúti célokra.

3. *A 4000 koronás Társulati díj.*

4. *A 2000 koronás Ipolyi Arnold-díj*, egyházi szent vagy nzeti történelmi kész olajkép vagy hasonló tárgyú kész borm ű számára.

5. *Néhai Ráth György 1200 koronás díja* szoborművek mára.

6. *Gróf Eszterházy Miklós Móric-féle 600 koronás díj* festmények számára.

7. *A Lipótvárosi Casino 1000 koronás díja* festészeti y szobrászati mű számára.

8. *Az Erzsébetvárosi Casino 500 koronás díja*, a legjobb jban festett női vagy férfiakt számára.

Az 1., 2. és 3. számú kitüntetéseket, illetve díjakat egy nctagú pályabiróság ítéli oda, melyet azok a magyar vészek választanak, akik

□

Szent Imre ikonograf

Ohmann Béla szobra
a szegedi nemzeti
emlékcsarnokban
Repr

MAGYAR ÉPITOMUVESZET

1930. 12. k. 17. l.

Szent Imre ikonograf

vrad Kaus Lech

id Vastag György
oltarképe
a bpesti lipót-
varosi templom-
ban

Szent Imre ikonograf.

Maulbertsch freskó az egri liceum kápolnájában

Jaj Bold Marg

Szépmüvészet

1942. 280 l.

Szent Imre ikonogr.

Szoldatics Ferenc Ép.
Patrona Hungariae
képén a veszprémi püs-
pöki palotában.

Jaj Bold Marg

Szépmüvèszet
1942. 281. l.

Szent Imre ikonográf

Szent Imre Egye a kolozsvári egyetemmel 1728-ból.

Repr.

Marki Sándor

II. Rákóczi Ferenc.

II. k. Bp. 1909.

420. l.

ułam

omok diszei közé antik motivumok ve-
kedvelt témáin próbálják ki alkotó-
. Ez az áramlat eléri hazánkat is, mint
a székesfehérvári Szent Imre dombormű
lig II. Frigyes udvarában nemcsak a
ietet, az antik arcképszobrászat kifeje-

nogén egység s ezer esztendő kincsei-
és mást választ ki magának. Nagy Ká-
a felélesztení, a délfrancia protore-
ival tart rokonságot, a gótika pedig,
görög formaszépség felé hajlik. A char-
obrain mintha az archaikus görög szob-

Szent Imre ikonografiája

Simone Martini
freskója Assisiben
l.

Szépmüvészet
1944. III. f.
képpel

Szent Imre ikonográfiája

Szent Imre ábrázolása a Képes Krónikából

Repr.

Magy. Művelődéstört.

I. 179. l.

B

szám

1946.– XI

dr.

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
Díj átalányozva

Szent Imre ikonogr.

Szent Imre képe a mateóci főoltáron

Repr.

Magyarmivelődtört.

II. 89. l.

Szent Imre ikonogr.

Hepestelyi szekesegyház
főoltára XV. sz.
(Rénlet)
Repr.

Magyarországtól

II 266 l.

T.

E u r ó p a film, könyv lapterjesztő
és könyvkiadó r.t.

B u d a p e s t. V.
Visegrádi u. 36.

27.) Szent Imre és Szent Gyelért
székesfehérvár, kőtár

4/a

28. kép. Szent Imre. (Részlet az eltöri domborműről!)

Sz

Szent Imre ikonográfiája

Szent György (Porsay) oltár – 1 lap

r. k. templom Kiss Istvánt –

1) a fő oltár képe – felm.

1:10 –

2) a templom alaprajza – 1:1

3) déli homlokzat 1:1

4) hossmetszet 1:1

5. keresztmetszet – 1:10

6. kápolnahossmetszet 1:50

B. szentgyörgyi várszam

1) alaprajzés nézet Kőjök

1 cm = 10 m

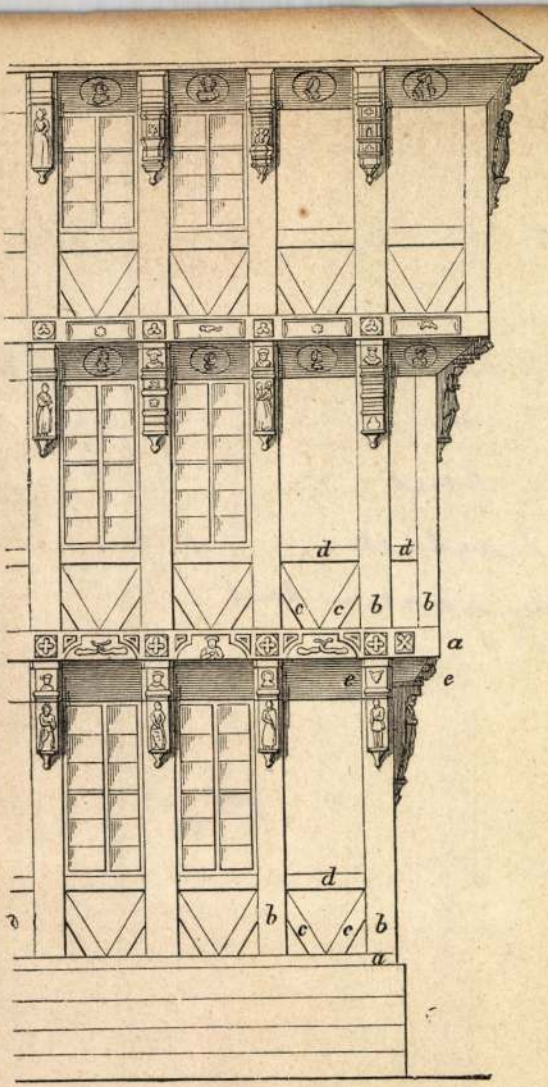

24.

Szentgyörgy műemlékei

Művészeti lexikon 759 l.

A ~~régi~~ pozsonyunegyei Szentgyörgy rendezett tanácsi város régi város falai és emek tornyai még állanak. A város legjelentekezebb épülete a gotikus plébánia templom, benne szép renaissance fő oltár a XVI. sz.-ból s legszebb ~~[illegible]~~ XV. sz. beli siremlékénik elszike = Szentgyörgyi gróf vörösmarvány sirtumbája.

lovasalakjával

A Szentgyörgy ~~[illegible]~~

20

DECEMBER

4

SZENTGYÖRGY, régi város Pozsony megyében, részben még ma is falakkal övezve. Plébániatemploma gótikus épület, főhajója északi oldalán mellékhajóval, déli oldalán a szentély melletti szakaszból nyíló kápolnával. Kiváló a kőből készült főoltár, a fából faragott szárnyasoltárokhoz hasonló tagoltságával, de renaissance díszítéssel, középső fülkéjében Szent György lovasalakjával, a XVI. sz. elejéről. Egy ismeretlen Szentgyörgyi gróf vörösmárvány tumbája a XV. századból, legszebb középkori síremlékeink egyike. Mellette áll Serédy Gáspár vörösmárvány tumbája 1550-ből.

1001 ד.ק.ש

Szentgyörgy vára

Lád

Vas. Lyc. 1869

590. l.

Sopron, Szhár-tér / Fer Zörs tér } ev. bírtokn. ren. hár

515

Szentgyörgy vára

Pozsony vm.

1.

Bevilser

I. 1254. ei kv. 11.

Szentgyörgy vára

l.

Lukesbibl

90. l.

Szentendre Város Önkormányzata, a Szentendre Művészetéért Alapítvány és a MűvészetMalom Kht. tisztelettel meghívja

A Szentendrei Tárlat

(grafika-iparművészet)

megnyitójára
1999. július 30-án
(pénteken)
18.30 órakor
a MűvészetMalomba.
(Bogdányi út 32.)

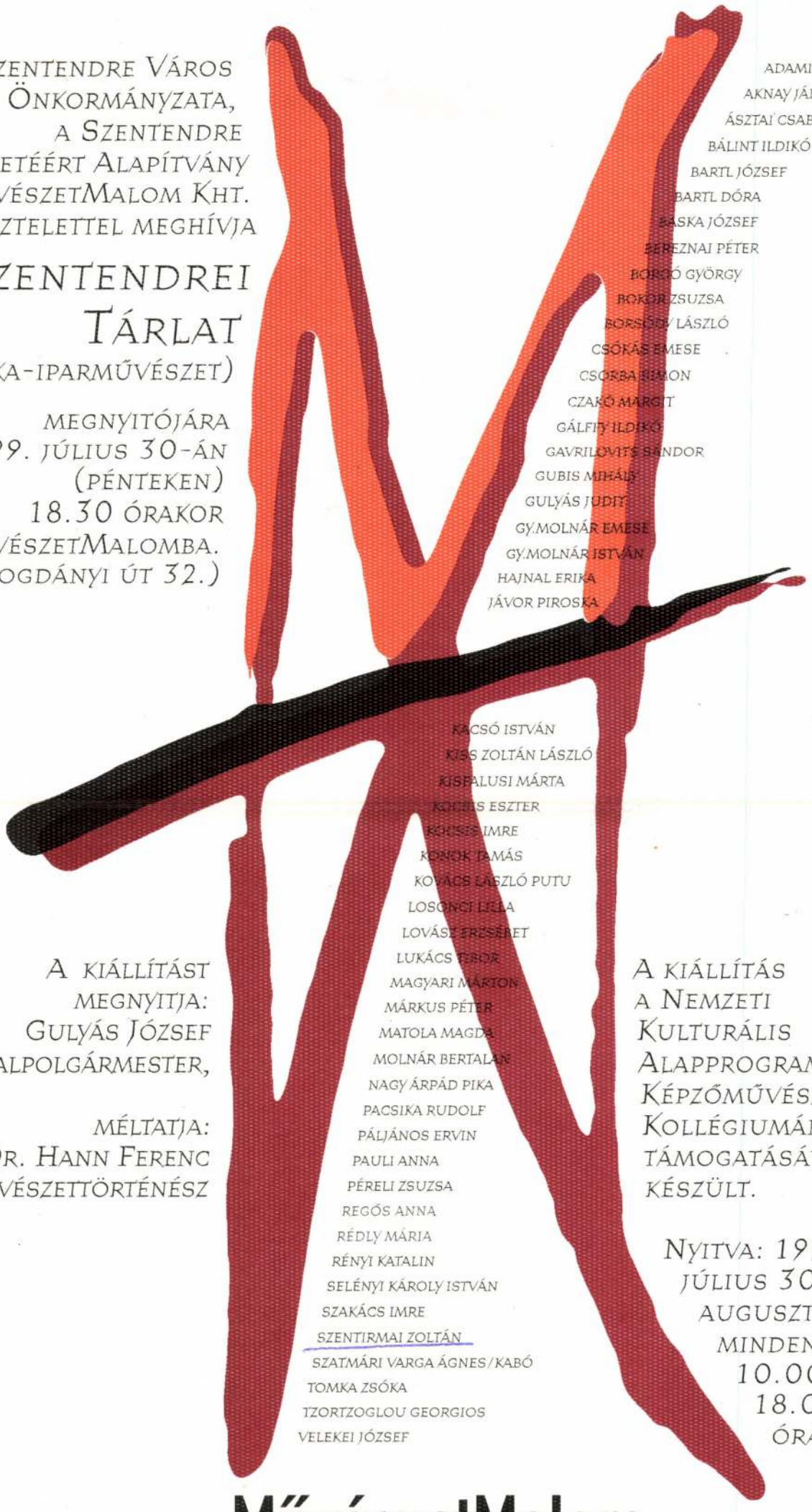

ADAMIS GUSZTÁV
AKNAY JÁNOS
ÁSZTAI CSABA
BÁLINT ILDIKÓ
BARTL JÓZSEF
BARTL DÓRA
BÁSKA JÓZSEF
BEREZNAI PÉTER
BORSÓ GYÖRGY
BOKOR ZSUZSA
BORSÓDY LÁSZLÓ
CSÓKÁS EMESE
CSORBA SIMON
CZAKÓ MARGIT
GÁLFFY ILDIKÓ
GAVRILOVITS SÁNDOR
GUBIS MIHÁLY
GULYÁS JUDIT
GY.MOLNÁR EMESE
GY.MOLNÁR ISTVÁN
HAJNAL ERIKA
JÁVOR PIROSKA
KACSÓ ISTVÁN
KISS ZOLTÁN LÁSZLÓ
KISPALUSI MÁRTA
KOCSIS ESZTER
KOCSIS IMRE
KONOK TAMÁS
KOVÁCS LÁSZLÓ PUTU
LOSONCI LILLA
LOVÁSZ ERZSÉBET
LUKÁCS TIBOR
MAGYARI MÁRTON
MÁRKUS PÉTER
MATOLA MAGDA
MOLNÁR BERTALAN
NAGY ÁRPÁD PIKA
PACSIKA RUDOLF
PÁLJÁNOS ERVIN
PAULI ANNA
PÉRELI ZSUZSA
REGŐS ANNA
RÉDLY MÁRIA
RÉNYI KATALIN
SELÉNYI KÁROLY ISTVÁN
SZAKÁCS IMRE
SZENTIRMAI ZOLTÁN
SZATMÁRI VARGA ÁGNES/KABÓ
TOMKA ZSÓKA
TZORTZOGLOU GEORGIOS
VELEKEI JÓZSEF

A kiállítást megnyitja:
Gulyás József
alpolgármester,

méltatja:
Dr. Hann Ferenc
művészettörténész

A kiállítás a Nemzeti Kulturális Alapprogram Képzőművészeti Kollégiumának támogatásával készült.

Nyitva: 1999. július 30-tól augusztus 22-ig, minden nap 10.00-től 18.00 óráig

MűvészetMalom
Szentendre

A kiállító művészek alkotásaik eladásából a MűvészetMalom működését támogatják.

SZENTIRMAI ZOLTÁN

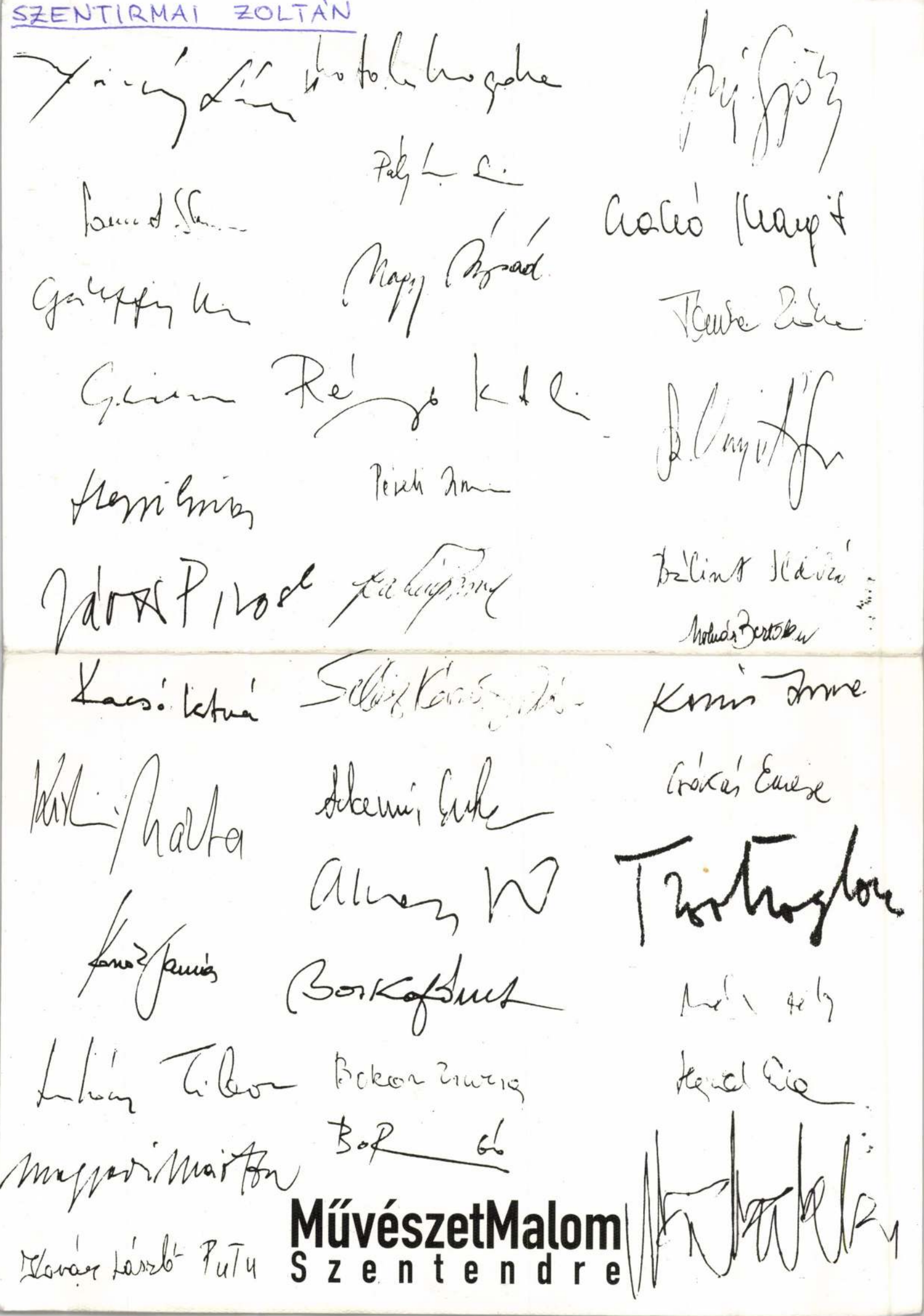

MűvészetMalom
Szentendre

Köztéri szobrok jövő nélkül?

Hibás szemlélet és joghézagok kötik a döntéshozók kezét · Ülésezett a főváros kulturális bizottsága

A Fővárosi Közgyűlés kulturális bizottságának ülésein folyamatosan zajlik a Főpolgármesteri Hivatal által támogatott kulturális intézmények beszámolója a tavalyi évről, illetve az idei év üzleti terveinek ismertetése. Ezeken az üléseken – mint az utolsó alkalommal is – időről időre felvetődnek olyan általános megoldatlan problémák, joghézagok, szemléletbeli hiátusok, amelyek megkötik a jó szándékú döntéshozók kezét, s megnehezítik vagy ellehetetlenítik az adott kulturális intézmény működését.

Varga Klára

Jó példa erre az Artpool Alapítvány és Művészetkutató Központ, amely tegnapjaink, félmúltunk művészetének és a kapcsolódó történeti anyagoknak a kutatásával, dokumentálásával, illetve kiállításokon, kiadványokban való közreadásával foglalkozik. Az intézmény kultuszminisztériumi támogatása veszélybe került, ugyanakkor projektjei kevéssé alkalmasak arra, hogy az üzleti szférából kapjanak hozzájuk rendszeres, megnyugtató összegű támogatást. Szükségesnek látszik olyan törvény létrehozása, amely az ilyen, közérdekű témákkal foglalkozó kulturális intézmények állami támogatását folyamatosan biztosítja.

A Horn-kormányzat által tervezett Nemzeti Színház helyén létrejött, nagy látogatottságú kulturális intézmény, a Gödör jövője sem megnyugtató. A látszat az, hogy ma túlkínálat jelentkezik a Gödörhöz hasonló koncerthelyekben, hiszen ott a Petőfi Csarnok, az A38-as hajó, a Millenáris és így tovább. A valóság ezzel szemben az, hogy a nyolcvanas–kilencvenes években sem léptek fel kevesebb helyen az igényesnek számító zenekarok, előadók, csakhogy sokkal szűkebb kör ismerte, látogatta ezeket a helyeket, reklámozásukra szinte nem is volt mód, mivel ORI-vizsga nélküli művészekről és engedély nélküli koncertekről volt szó. A produkciókat befogadó intézményeket pedig, mivel többnyire nem voltak olyan igényes felszereltségűek, mint a maiak, általában sokkal kisebb összegből is főnn lehetett tartani. Az is csak látszat, hogy lényegi átfedések lennének az egyes koncerthelyeken fellépők között. A Gödörről például úgy tartják, a legjelesebb régi-új magyar underground legfontosabb bemutatkozóhelye, olyan alkotóké, akik közül sokak dalain szocializálódott a Kádár-rendszer egykori ellenzékének nagy része. A Gödör a jelek szerint a kultusztárcától a következő hónapokban átvándorol majd a fővároshoz. A főváros, mivel úgy gondolja, épp elég hasonló koncerthely van a városban, a Gödörrel semmiképp nem akar anyagi terhet a nyakába venni. A jelenleg dermesztő áron igénybe vehető mélygarázsoknak, a ma még befejezetlen üzlethelyiségeknek és a saját bevételeknek kell eltartaniuk a Gödröt, amelyet pályázat útján bíznának a majdani üzemeltetőre. Addig áthidaló megoldásként a Petőfi Csarnok Kht. működtetné, amelynek igazgatója szerint ugyanazok az előadók lépnének fel a továbbiakban is. A kulturális bizottság tagjai nem látják veszélyben a különösen értékes ingatlanon működő Gödör kulturális funkcióját. Kérdés, hogy mi lesz, ha kiderül, mégsem tudja magát eltartani. A Gödör ügye egyébként a jövő héten kerül a közgyűlés elé. Általános problémákat vetett fel *Laborcz Ferenc* 1949-ben készült domborműve is, amely eddig a Bakancsos utcai közparkban állt. Az alkotást ismeretlenek többször beszennyezték, megrongálták, s most a kulturális bizottság arról döntött, hogy a Czimra-Laborcz-emlékház önkormányzati tulajdonú, de nem köztéri parkjába kerülhessen. Ennek kapcsán elhangzott, hogy hosszú távon nem lehet megoldás az, ha minden megrongált szobrot védelme érdekében zárt területre vjsznek.

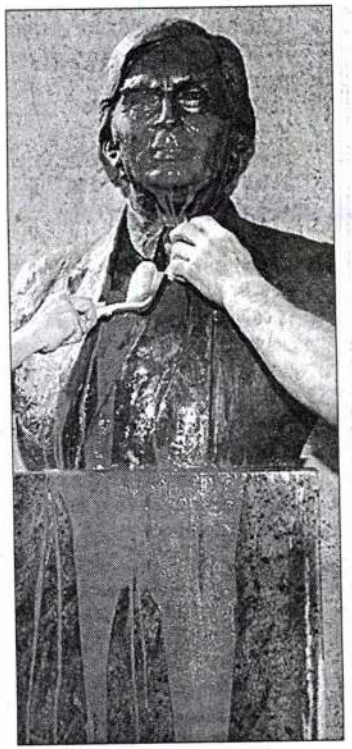

Az Antall-szobrot is meggyalázták

Ezúttal szavazták meg azt is, hogy meghívásos pályázaton a fővárosi önkormányzat, a IX. kerületi önkormányzat, a Fővárosi Cigány Önkormányzat és a Romaversitas Alapítvány együttműködésével szobrot állítsanak a IX. kerületi Nehru parkban a roma holokauszt áldozatainak. A maximum 17 millió forint bekerülési költségű pályázatot a Budapest Galéria írja ki. A vitán fölül kiemelkedően színvonalas mezőnyben *Jovánovics György, Pauer Gyula, Szabó Tamás, Szentirmai Zoltán* mellett egy roma származású szobrászművész, *Sándor Antal* is az indulók között van. A benyújtott pályaművek díja bruttó 220 ezer forint. A bírálóbizottság május 12-ig eredményt hirdet.

SZENTIRMAI ZOLTÁN

(Szent István király
kandzsája)

Skippeki József:

( ) 8-r. 35 kép
34 l. Bp. 1933
Gent (2067).

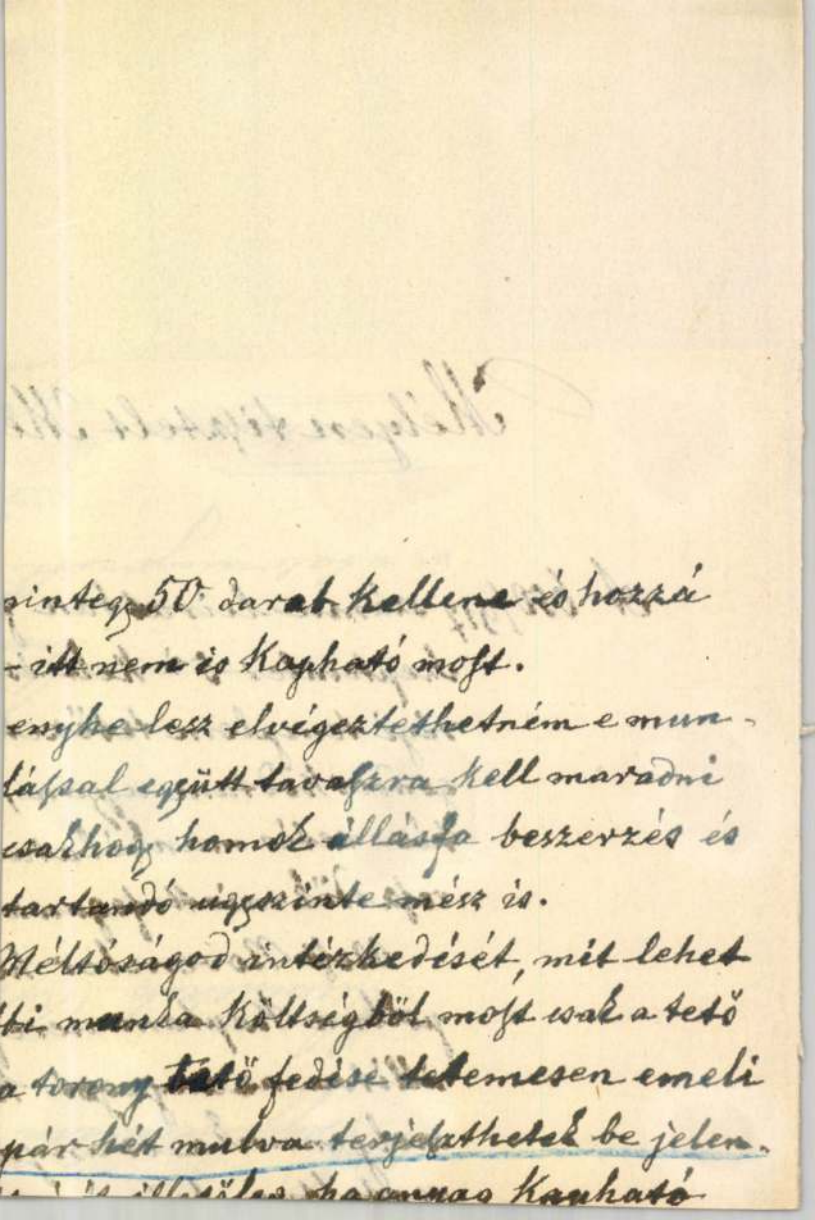

sintegy 50 darab kellene és hozzá
- itt nem is Kapható most.
enyhe lesz elvégeztethetném e mun-
lással együtt tavaszra kell maradni
csakhogy homok állásfa beszerzés és
tartandó ugyszinte mész is.
Méltóságod intézkedését, mit lehet
ibi munka Költségből most csak a tető
a torony tető fedése tetemesen emeli
pár hét mulva terjeszthetek be jelen-
[illegible] Kapható

Szent István ikonograf.

1478.

Szent István király képe,
a nepeskelyi főoltárszárny-
képének töredéke -

Repr.

Szépm. Muz. Ék.

VIII. 22. l.

ıka költségvetési évben a Műemlékek
keletü kiadások várnak, melyekre
azt az 1947/48-vi alapján állapit-

Thuróczi János krónikája. Augsburgi kiadás (1488). Szent István és Szent Imre.

(Kat. sz. 120.)

Nagy Szent István

De generatiõe ⁊ regno ſancti regis Stephani primi regis hungaroꝝ.

Thuróczi János krónikája. Brünni kiadás (1488). Szent István.
(Kat. sz. 121.)

Esztergomi misekönyv (Velence, 1512). Szent István. (Címlap.)
(Kat. sz. 122.)

magni martyris tui nos fo-
ueát ɔtinuata presidia. Per.
¶ De sancto Stephano re-
ge. Introitus. Os iusti medi-
tabitur. folio. 186. Oratio.

Eus qui
beatũ ste
phanuz
regẽ no
strum et
ɔfessorẽ
tuũ: ter-
reni ipe-
rij gl'ia ⁊
honore
corona-
sti: ⁊ scõꝝ tuoꝝ societate sub
limasti: presta q̃s: vt quẽ pã
nonia habuit diuĩe religio-
nis doctorẽ in terris: eũ mo
do ecclesia tua mereat̃ habe
re defensorem in celis. Per.
Epl'a. Dedit dñs ɔfessionẽ.
fo. 242. Gra. Dñe p̃uenisti euz.
fo. 243. Alleluia. ℣. Beatus
rex stephanus qui fulgens vt sol
in celo amplectẽs imortalitatem
gaudet in eternum in paradiso.
Euãgelium. Homo quidã
peregre proficiscẽs. fo. 245.
Offerto. Veritas mea et mise
ricordia mea cũ ipso ⁊ in nomine
meo exaltabit̃ cornu ei⁹. Secre.
Sacrificiũ quod tue do-
mine maiestati offeri-
mus benigno vultu respice:
⁊ intercessione beati stepha-
ni regis et ɔfessoris tui nos
ab oĩum inimicorum insi-
dijs defende: et premia vite
eterne concede. Per dñm.
Prefatio. Et te in assumptione.
fo. 107. Com̃. Beatus seruus
quem cũ venerit dñs inuenerit vi
gilantẽ: amen dico vobis sup oĩa
bona sua cõstituet eum. Cõplẽ.
Tuere q̃s dñe familiam
tuã ⁊ quã per doctrinã
beati stephani regis ⁊ ɔfesso-
ris tui: de tenebris ad veram
lucem cõuertisti eam post ip
sius tẽporis decursuz oblati
sacrificij munimine clemen-
ter ꝑducas ad regna celorũ.
P. ¶ De scõ bernardo. Oro

Erfice ĩ nobis que-
sumus domine piũ
religiõis sancte af-
fectum: ⁊ ad obtinẽ
daz tue gr̃e largita-
tem beat⁹ bernardus abbas
⁊ doctor egregius: suis apud
te semp meritis ⁊ p̃cibus in-
tercedat. Per do. Secreta.
Grata quesumus domi
ne tibi sit hui⁹ sacramẽ
ti oblatio: quã in memoriaz
dñice passionis: ⁊ in hono-
rẽ beati bernardi tue offeri-
mus maiestati. Per. Cõplẽ.

Esztergomi misekönyv (Velence, 1512). Szent István ábrázolása a Szent István-napi miseszövegnél.

(Kat. sz. 124.)

Erdődy Gy. A.: Gloria virtutis Hungaricae (1633). Szent István szimbolisztikus ábrázolása.

(Kat. sz. 128.)

X.

Nádasdy Ferenc: Mausoleum (1680). Szent István és Szent Imre.
(Kat. sz. 131.)

Tarnóczy István: Idea Coronata (1680). Szent István.
(Kat. sz. 132.)

XII.

Hevenesi Gábor: Ungaricae sanctitatis indicia (1718). Szent István felajánlja a koronázási jelvényeket Szűz Máriának.

(Kat. sz. 133.)

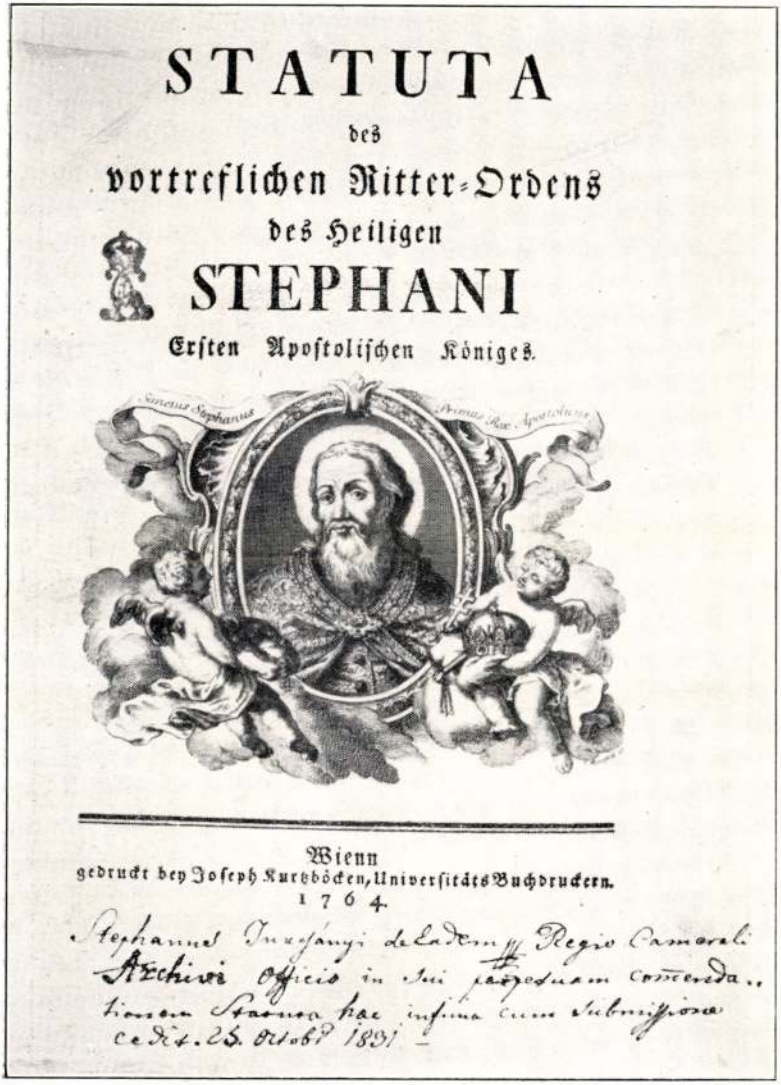

STATUTA

des

vortreflichen Ritter-Ordens

des Heiligen

STEPHANI

Ersten Apostolischen Königes.

Wienn

gedruckt bey Joseph Kurtzböcken, Universitäts Buchdruckern.

1764.

Stephanus Inczányi de Eadem Regio Camerali Archivi Officio in sui perpetuam commendationem Statuta hac infima cum submissione cedit. 25. Octobr 1831.

A Szent István-rend alapszabályainak német nyelvű kiadása. Címlap.

(Kat. sz. 226.)

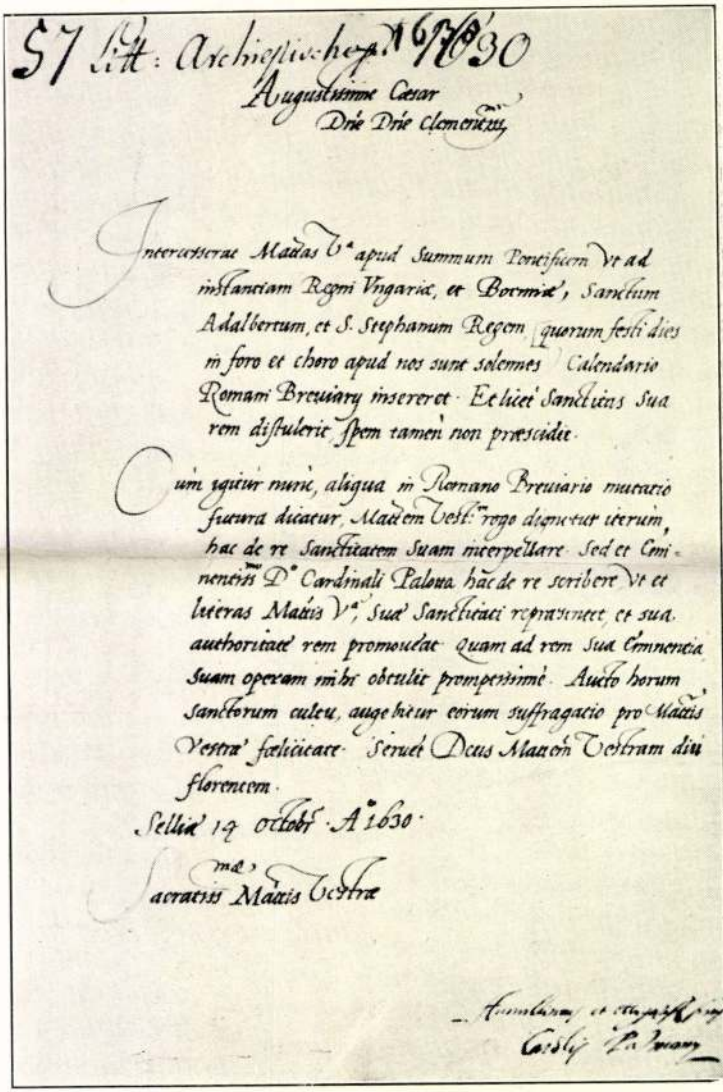

Pázmány Péter 1630 október 14-én kelt levele II. Ferdinándhoz a Szent István-ünnep ügyében.

(Kat. sz. 218.

Szent István jobbjának

Karalaku ereklyetartója

Legold Antal

Szent István Király

ikonográfiája

Serbt István emlék III

127. l.

A MAGYAR HONVÉD

OLVASÓINKHOZ

„A honvédség maga a nemzet és a nemzet maga a honvédség", ezekkel a szavakkal fejezte ki minap a honvédelmi miniszter tömören és találóan a nemzet és a hadsereg viszonyát.

Azt mondhatnók, soha jobbkor, mert a politikai horizont beborult, itt is, ott is villámlik, egyelőre még messziről, de senki sem tudja, hogy teljesen akaratán kivül — csak földrajzi fekvésénél fogva — nem juthat-e nemzetünk a hirtelen kitört ciklon kellős közepébe. S ha valaha, ugy ma kell a hadseregnek és nemzetnek egymásra találnia. A nemzetnek tudnia kell, hogy hadserege tényleg utolsó lehelletéig meg akarja és meg fogja védelmezni s a honvédségnek viszont éreznie kell, hogy a nemzet a maga egészében áldozatkészen áll mögötte.

Sok idő, majdnem ezer év kellett, mig ennyire jutottunk és sok vért, könnyet kellett hullatnunk, mig ezt az igazságot felismertük, mert a hadsereg és a nemzet évszázadokon át idegenül álltak szemben egymással. A világháboru vérzivatarának kellett jönnie, hogy egymásra találjanak, azután jött az összeomlás, a nagy káosz. Nem volt már se honvédség, se közös hadsereg, de nem volt fegyver, ágyu, felszerelés sem. Ujból kellett kezdeni az egész nagy munkát. Életképtelen hadirokkantként állt itt 1919-ben az ország, de ilyen csonk volt a ránk kényszeritett kislétszámu zsoldoshadsereg is...

A magyar közvélemény pedig alig tudott valamit a hadseregről. Alig volt szabad irni róla... Megváltásként hatott a honvédelmi miniszter multkori szózata, hogy a sajtó közvéleményalakitó erejét igénybe akarja venni. Az „Ujság", ahol tehette, eddig is — ha megengedték neki — mindig szeretettel foglalkozott a nemzet féltett és dédelgetett kedvencével, a honvédséggel.

A jövőben több alkalmunk lesz olvasóinknak közvetlenül beszámolni hadseregünk mindennapi életéről, munkájáról, intézményeiről, hogy a közönség láthassa, érezhesse, van már, aki megvédi, ha kell.

Kilencszáz évvel ezelőtt alakitotta meg Szent István az önálló és állandó magyar hadsereget, melynek segitségével megmentette ujonnan berendezett és megszervezett országát.

Ma is uj, fiatal hadseregünk van. Ha elvonulnak előttünk, dübörgő lépteik alatt megremeg az anyaföld, elszántan villogó szemük, kemény tekintetük az acélsisak alatt szinte elárulja a régi büszke mondást: „Morituri Te salutant"...

Ezért a hadseregért mi polgár-katonák — hiszen a jövő háborujában nem lesz többé mögöttes országrész — áldozatkészen akarunk felajánlani mindent, elsősorban szeretetünket és megbecsülésünket...

—.—

A honvédelem uj irányelvei

Akik még emlékeznek a világháboru előtti politikai életre, vagy akik lapozgatják annak a korszaknak ujságköteteit, azok jól tudják, hogy abban az időben a nagyközönségnek, az egész nemzetnek csak igen kevés érzéke volt az ország védelmi berendezkedése iránt. Az elkerülhetetlenül szükséges védelmi eszközök előteremtéséről leginkább a kormányok gondoskodtak, ezek is bürokratikus formák között, ugy, amint a közös delegációk ülésein kialakult. Magyarország akkori helyzetében szinte magától értetődő volt az, hogy társadalmunk nagy többsége idegenül állott szemben mindenféle katonai problémával. Az akkori magyar politika tudvalevőleg nem igen állott egyébből, mint közjogi harcokból. Ezeknek egyik folyománya volt az, hogy a volt Osztrák-Magyar Monarchia tisztikarának egy része, amelyet idegen származásánál fogva a magyar eszmény nem lelkesitett, szembenállott a mi természetes nemzeti törekvéseinkkel és és igy nem nagyon tudta népszerüvé, kedveltté tenni a hadsereg intézményét. Igy keletkeztek azok a szomoru emlékü konfliktusok hadsereg és polgárság között és igy nem lehetett szó arról, hogy a közös hadsereg nemzetnevelő feladatot is teljesitsen.

Azóta gyökeresen változott a világ. Mint honvédelmi miniszterünk, vitéz nagylaki *Rátz* Jenő olyan tömören és kifejezően formulázta: *„A honvédség — a nemzet és a nemzet — maga a honvédség!"* Honvédelmi politikánknak legfőbb irányelve — egészen természetesen — az, hogy minden magyar emberben életre keltse annak öntudatát: „Te, magyar ember és polgár, ennek az országnak, őseid földjének nemcsak lakója, nemcsak „állampolgára" vagy, hanem fenntartója és oltalmazója is! Nemcsak akkor kell magadat a haza fiának érezned, amikor jogaidat akarod érvényesiteni, hanem légy hü gyermeke honodnak akkor is, amikor azt veszély fenyegeti, amikor megpróbáltatás közeledik feléje!"

A honvédelem tartja távol a hazától a veszélyt, a megpróbáltatást, nyilvánvaló tehát, hogy a honvédelemnek mindenkor szorosan együtt kell működnie az államot irányitó politikával. Hiszen már *Clausevitz*, a hadviselés nagy teoretikusa is megmondta, hogy: *„A háboru nem más, mint a politika folytatása — más eszközökkel!"*

A modern kor körülményei és főként a legutóbbi világháboru tapasztalatai mindenesetre igen sok ujszerü és kategórikus követelményt támasztanak ezeket az eszközöket illetően. A honvédelem irányelvei nem egészen azok ma, mint amelyek csak negyedszázaddal ezelőtt is voltak.

Az 1914—18-as világháboru előtt a honvédelem intézői rendszerint azt vették fontolóra, vajjon a szövetségesként, vagy ellenségként számitásba jövő államok emberanyaga menynyire felel meg mint katona, hány katonát tud fegyverbe szólitani, felszerelésének minősége és kiképzésének foka mennyit jelent a háborus „együttható" szempontjából? Miután mindenki rövid ideig tartó háboruval számolt, szinte természetes volt, hogy gazdasági szempontok alig játszottak szerepet. Mindössze azzal a problémával foglalkoztak, hogy a meglevőből hogyan fogják a harctéren felmerülő hiányokat pótolni? Ki gondolt volna arra, hogy gazdasági okok döntően befolyásolhatják egy háboru alakulását, nyersanyagok hiánya keresztülhuzhatja a legzseniálisabb stratégiai számitásokat is?!

Mivel a komoly oknyomozó történetirás most már kétségkivül megállapitotta, hogy a világháboru sorsát legfőképpen a gazdasági felkészültség döntötte el, ezért természetes volt az a konzekvencia, hogy az 1918 után ujra kezdődő fegyverkezési versenyben a gazdasági szempontok voltak irányadók. A honvédelem uj irányelvei között éppen ezért az egyik legfontosabb helyet a gazdaságpolitikai felkészülés foglalja el. Kell-e ennek illusztrálására jobb példa, mint az, amelyet Anglia mutat a világnak, amikor megszámlálhatatlan milliárdokat fektetve a fegyverkezésbe, fém, fa, élelmiszer és más fontos nyersanyag tonnáinak milliárdjait halmozza fel otthon és gyarmatain s dominiumaiban, hogy minden eshetőség felkészülve találja?!

Ez azonban csak akkor lehetséges és csak akkor marad hatásos a hadsereg átütőképessége szempontjából, ha az állam legfőbb politikai és katonai irányitói alaposan ismerik országuk katonai és gazdasági erejét.

Mindez viszont nem jelenti azt, hogy a jövő háborujában a nyersanyag mellett semmit sem számit az ember. Akármilyen jelentékeny, szinte káprázatos haladást tett is a haditechnika, a háboru sorsát a jövőben sem a gép, hanem az ember fogja eldönteni. Igaz, a hadmüveletek kezdetén a légi haderők igen jelentékeny szerepet fognak játszani, de romboló tendenciájukat paralizálni lehet, ha az állampolitika gondoskodott a polgári nép kellő kioktatásáról, mert hiszen a jövő háborujában nemcsak az lesz katona, aki egyenruhát visel, hanem részévé válik a haderőnek minden egyes emberi lény.

Klasszikus igazság: ha békét akarsz, készülj a háborura! A honvédelem legfőbb irányelve mindenkor az legyen, hogy az ország minden egyes lakosában, a nemzet minden egyes fiában a maximumra kell fejleszteni az önfenntartási akaratot. És éppen ezért nélkülözhetetlen az, hogy az állam minden politikai célkitüzése és a honvédelem szervesen egybeforrjon. Honvédelem: ez nem jelenthet pusztán passziv védekezést, hanem célkitüzésének kell, hogy tartsa a győzelmet is.

Szent István kardja

Tiz évvel ezelőtt, 1928 őszén, a Szent Vencel születésének ezredik évfordulója alkalmából rendezett ünnepek idején, roppant érdeklődést keltett Magyarországon, hogy a prágai Hradzsinon levő Szent Vitus-templomban közszemlére tett kincsek közt Szent Vencel koronája és más relikviák mellett ott volt *Szent István kardja* is. A templom kincseiről szóló katalógusban, melyet *Podlaha* prágai püspök állitott össze, e zállt erről az ereklyekardról:

„Magyarország királyának, Szent Istvánnak kardja, a markolat és ellenző elefántcsont, román ornamensekkel diszitve. Pompás mestermunka a IX-ik vagy X-ik századból."

Hogyan került az ereklye Szent Vitus templomába

Egy Prágában élő magyar hölgy kérésére Podlaha püspök annakidején a következő részletesebb felvilágositást adta levélben a páratlan értékü ereklyetárgyról:

„Szent István kardja a dóm kincseinek leltárában *1355 óta* szerepel, mégpedig a következő szavak kiséretében: *Gladius beati Stephani regis Ungarorum cum manubrio eburneo.* (Boldog (?) Istvánnak, a magyarok királyának kardja elefántcsont markolattal.) Valószinüleg abban az évben, 1355-ben ajándékozták a dómnak, mert az 1354-ik évi leltárban még nincs róla említés. A XVI. század második felében a szokásos évi ünnepségeken, amikor a szent relikviákat (ostensio reliquiarum) a Neustädter Ringen, a mai Károly-téren, bemutatták a népnek, Szent István kardja is mindig bemutatásra került. 1438-ban, amikor a kincseket az ellenség elől Karlstein várába vitték, ott volt a kincsek közt Szent István kardja is."

Ennyit tudott Podlaha püspök első szent királyunk Prágába került kardjáról. Arról, hogy milyen alkalomból került ez a remek a prágai Szent Vitus templom kincsei közé, irott hagyományok nem szólnak és nem maradtak fenn.

A kérdéssel annál érdekesebben és tájékoztatóbban foglalkozott 1900-ban *Nagy* Géza, a Nemzeti Muzeum igazgató-őre. A III. Béla király emlékezetét megörökitő diszmunkákban értékes részleteket mondott el arról, hogy hogyan és mikor kerülhetett a drága ereklye Prágába.

Szent István kardját szerinte sem Nagy Lajos, sem más magyar király nem *ajándékozhatta* el, mert ezt a kardot országos jelentőségü jelvénynek tekintette a magyar nemzet. A prágai Szent Vitus-egyháznak való ajándékozás már csak végleges elintézési módja volt egy a magyar és cseh királyi ház közt levő kényes természetü vitás dolognak, ami nyolc évtizeddel előbb történt eseményekből indult ki. Tudjuk ugyanis, hogy IV. Béla királynak 1270-ben bekövetkezett halálakor leánya, *Anna* hercegnő, Ratiszláv macsói herceg özvegye, aki folytonos ellenségeskedésben élt öccsével, V. Istvánnal, a királyi ház kincseivel együtt vejéhez, *II. Ottokár* cseh királyhoz menekült. *V. István* visszakövetelte a kincseket, *„melyeket a magyar királyok Attila óta gyüjtöttek"* s a magyar koronát illetik, de Ottokár nem adta vissza, mert Anna a kincseket a magáénak tartotta, mondván, hogy atyja azokat jutalmul adta neki. Volt pedig a kincsek közt *két arany korona, királyi pálca, királyi szék, kard, nyaklánc, arany korsó, tányérok, több arany ékszer.* Nagy Géza felfogása szerint Szent István kardja *csakis ekkor és ilymódon* kerülhetett Prágába. Arra nem igen lehetett számitani, hogy a cseh dinasztia nyolc évtizedes birtoklás után visszaadjon ily becses ereklyét a magyar királyi háznak s viszont a magyar király is nehezen türhette, hogy egy magyar királyi jelvény más királyság klenódiumai közé olvadjon be. A megoldás ilyen körülmények közt csakis az lehetett, hogy a kard *valamelyik egyház birtokába* menjen át, s a lovagias magyar király aztán arról is gondoskodott, hogy a kard mellé a szent királynak pusztán vallásos ereklyéje kerüljön. Aminek talán olyan mellékcélja is volt, hogy ezzel teljesen megszünjék a kard politikai jellege. Nagy Lajos már 1353-ban elküldte IV. Károlynak Szent István ereklyéit.

Szent István harci fegyvere lehetett a prágai ereklyekard

A történelmi kérdés, hogy Szent István kardja hogyan került Szent Vitus prágai templomának kincsei közé, ezzel, amennyire irott hagyományokra való támaszkodás nélkül mondani lehet, jóformán eldőlt. Ujabb kutatások más *régészeti* oldalról világitják meg szent királyunk kardjának kérdését. *Fettich* Nándor dr., a magyar archeológus, ki mult évben a Magyar Tudományos Akadémia megbizásából és a biboros hercegprimás támogatásával Prágában járt és célul tüzte, hogy régészeti szempontból tisztázza Szent István kardjának problémáját uj és érdekes megállapitásaival meghatározta a kard müvészettörténeti jelentőségét s ezzel korát is és valószinüvé teszi, hogy a kard *valóban Szent István kardja volt.*

De ugy van-e, amint a történelmi irodalomban eddig feltételezték, hogy a szent király diszkardja, *insigniuma*, királyi jelvénye volt? *Fettich* dr. nagyon elfogadható érveléssel elveti ezt a feltevést. A csontrészek s különösen a markolat gombjának kopásából, mely az elefántcsontba vésett mintázatokat is eltörölte, azt következteti, hogy a kardot *legalább is több évtizedig állandóan használták* s a kopása a rajta nyugvó kéztől eredt. Nem Szent István koronázási jelvénye volt a kard — a kutfők Szent Isván királyi jelvényei közt kardot nem is emlitenek —, hanem használati kard volt: *gladius*, mint a székesegyház leltára mondja. Igaz, hogy a kard tuldiszes volt, de ez nem rontja le az érvelés meggyőző erejét, mert Európa egyik legelőkelőbb királyának kardja volt. Nem a pusztai lovasnomád fegyver, a könnyü, egyélü szablya, hanem kétélü, nehéz norman kard, akkor modern fegyver, a Szent Istvánnal rokonságban és állandó kapcsolatban álló germán udvari körök izlésének megfelelő.

Mindenesetre bizonyos, hogy a történelmi értékü kardot Prágában 1355-től fogva, amikor Szent Vitus templomába került, *következetesen Szent István kardjának tartották* s 1791-ben is, amikor bársonyhuzatos, ezüstveretü tokot készitettek hozzá, a tok torkolatveretére is ezt a feliratot vésték: „S. Stephani (Reg. Ungar.) renov. anno 1791." Végezetül sullyal esik a latba Fettich dr.-nak az a következtetése, hogy azt az időt, amikor a kard a Szent Vitus székesegyház tulajdonába került, csak három évszázad választotta el Szent István korától, a hagyományt akkor még könnyen lehetett ellenőrizni s talán nem került volna oly határozottsággal mint Szent István kardja a kincstár leltárába, *ha bárminő kétség fűződött volna hitelességéhez.*

Széljegyzet

Baktériumokra manapság erősebben és szélesebben folyik a vadászat, mint nagy vadakra, oroszlánra vagy tigrisre. Hogy izgalmasabb és veszélyesebb e vadászat, amelyen tudósok százai a laboratóriumokban és kisérleti állomásokon a parányi kórokozókra lesnek, mint a hajsza az őserdőben és trópusi nádasokban, azon lehet vitatkozni. De nyilvánvaló, hogy a bacillusvadászatnak nehezebbnek kell lennie. Mert nagy vadat ezrével ejtenek el addig, amig uj baktérium egy se kerül teritékre. Tehát ehhez a leshez több türelem, több odaadás, élesebb szem és nagyobb felkészültség szükséges.

Az emberi szervezetnek hány olyan ellensége lapul meg még a sejtekben, amelyekről sejtelmünk sincs, az rejtelem. Lehet, hogy a feltevés igen sok esetben hamis uton jár, mikor bizonyos ártalmakért ezeket a láthatatlan atomlényeket teszi felelőssé. Az ilyen hamis vádnak a temérdek munka, fáradtság és odaadás kudarca a büntetése. Viszont az se kevesebb, mint valószinü, hogy a baktériumok fellépése okoz olyan romlást és gyászt is, aminek a kórokozóját a leggyanakvóbb feltevés is egészen más inditékok rovására könyveli.

Igy például kinek jutna eszébe, hogy az ugynevezett elemi szerencsétlenségek inditékai között ilyen fertőző energiákat nyomozzon? A nyomozás obligát gyanusitottjai ilyen esetekben: a köteles előrelátás hiánya, a vétkes gondatlanság, az akció mámora vagy előre nem látható elemek gonosz beavatkozása, szóval olyan hatóerő fellépése, amely a kérdőre vonható egyének válláról és lelkéről a felelősség minden terhét leveszi. De az, hogy a szerencsétlenség ragályos és idáig kifürkészetlen utakon terjeszti a maga bacillusait, még nem vonult be a feltevések sorába.

A különböző tudományos intézetek a bacillusok egész csoportját kutatják. De egyetlen lesállomás sincs, amely a katasztrófa baktériumát keresné. Holott...

Holott statisztikailag igazolható tény, hogy az ugynevezett elemi szerencsétlenségek fellépését bizonyos tömegesség jellemzi. Az a példaszó, hogy a baj ritkán jár egyedül, ezen a területen sokszor egészen megdöbbentő módon és mértékben igazolódik. Néha a különböző jellegü katasztrófák időbeli közelségében. De néha ugy is, hogy azonos müfaju szerencsétlenségek egyidejü története riasztja meg és ejti gondolkodóba a krónikást. Ha nem hasonló inditéku, de hasonló természetü és technikáju vállalkozások, amik hosszu időn át zavartalan simasággal bonyolódtak le és a legnagyobb biztosság hitelét szerezték meg maguknak, egyszerre mintha egy hirtelen fellépett tömegkór áldozataivá válnának.

A mult hét, mint kiderült, a repülőszerencsétlenségek fekete hete volt. Rövid néhány nap alatt három olyan katasztrófát volt kénytelen feljegyezni a légi közlekedés veszteséglörténete, amilyen máskor hónapok folyamán egy se fordul elő. És a három között egy se volt, amely a vállalkozás valamely szokatlan vagy speciális veszélyességét kinálhatná a maga gyászos végének magyarázatául. Valamennyinél gép és pilóta százszor és százszor produkálta a teljesitményt, amelynek most áldozatává lett és elemi erők beavatkozása se komplikálta tragikussá fordult feladatot.

De emlékeznünk kell ilyen katasztrófaszériákra hajóelsüllyedésekben, vasuti szerencsétlenségekben, sőt — szinházégésekben is. Nem lehet elzárkózni a rágondolás elől, amely ezeket a megdöbbentő eseményeket mint egy hirtelen fellépett ragály áldozatait füzi egymáshoz. Mintha egy baktériumhadsereg támadása teritette volna le az áldozatait. A repülőszerencsétlenség, a hajótörés, a vauti katasztrófa bacillusai. Vannak-e ilyen bacillusok? Ki tudja, mi van, mi nincs abban a rejtelemben, ami körülvesz bennünket és milliónyi titkából egyet se árul el se olcsón, se könnyen...

— **Szigma**

REJTVÉNYEK

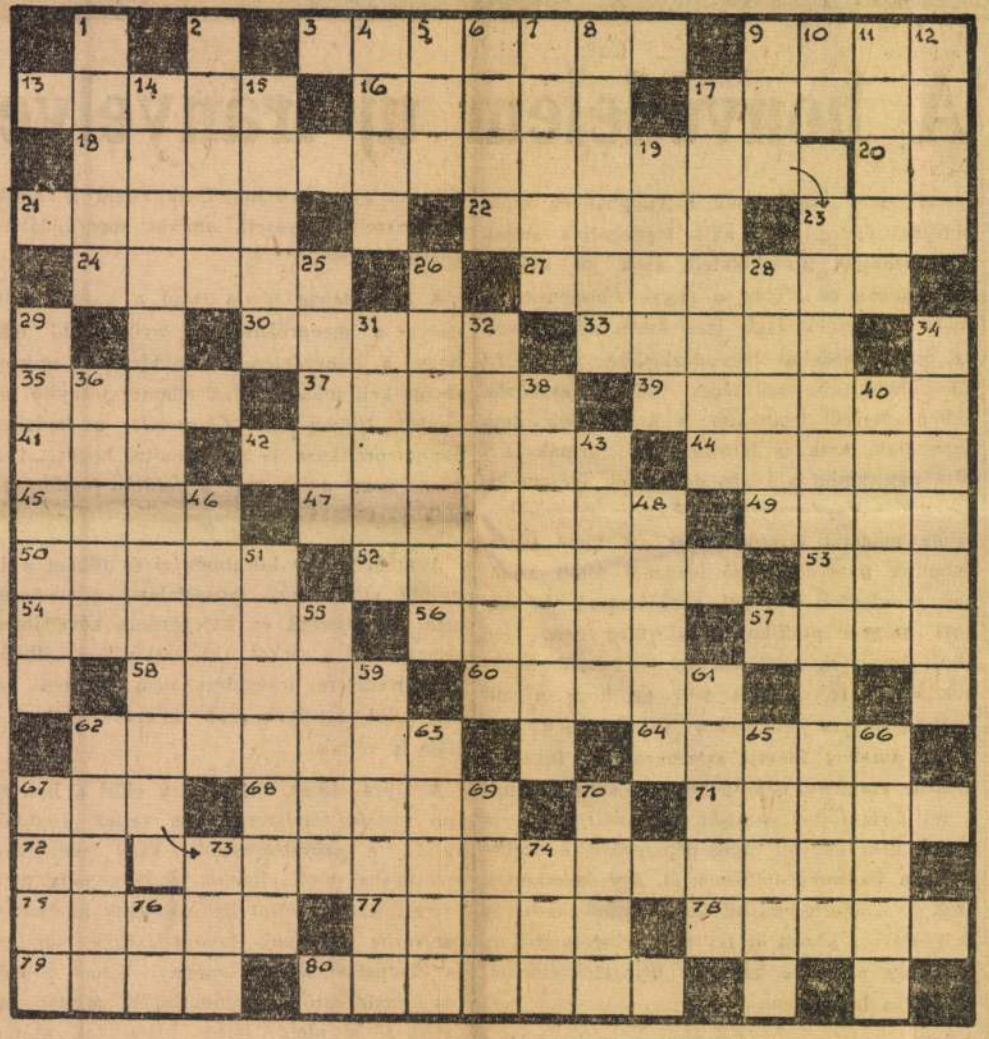

VIZSZINTES SOROK:

3. Császári tábornagy, Thököly gyülölt ellenfele
9. Utasfülke
13. Hires orvosprofesszor
16. Francia birtokos névmás
17. A vén kópé
18. Mondóka azok megnyugtatására, akik a vizet nem tekintik italnak
20. Kicsinyitő rag
21. Félisten
22. Biztositó társaság
23. Részes rag
24. Időhatározó
27. Budai kerületrész
30. Részes határozó
33. Juhász, kanász teszi
35. Női név, de az ékezet felesleges
37. Ige is, kötőszó is
39. Állami jövedelem
41. R. O. J.
42. Beszarábia székhelye
44. Egér is van ilyen
45. Varázs, vonzerő
47. Aprólékosan pontos
49. Az élet folyama
50. Csillagkép
52. Nagysikerü szindarab és film is
53. Szépnek nem mondható
54. Ami sejtekből áll
56. Időhatározó
57. Az „ért" ige egy félmult alakja
58. Közigazgatási tisztviselő — Amerikában
60. Nagynevü francia filozófus és matematikus. Aristoteles tanitásai ellen küzdött. Bertalan éjszakáján ölték meg
62. A jó étel ilyen
64. Olasz aprópénz
67. Dohányzó teszi
68. Csik
71. A Hungária egy volt kitünő játékosa
72. Nem igazi
75. Idősebb nőtestvére
77. Szedi a sátorfáját
78. Vizi növény
79. Kapocsféle
80. Igen kicsike

FÜGGŐLEGES SOROK:

1. Olasz város, a longobárdok egykori fővárosa
2. Lovaskatona
4. Régen megszünt bulvárlap
5. Rag
6. Troll
7. Arcvonal
8. Teszi a hóhér
9. Rövidités az egykori közös intézmények nevében
10. Egészen friss
11. Kártyajáték
12. Dalolják
14. Közmondás
15. Francia női név
17. Örömök öröme
19. Szabályos alak
25. Ijeszt
26. Gogoly hires vigjátéka
28. Játálló
29. Tavaszi virág
31. Kitalál
32. Klasszikus operett
34. A mennyekben lakozik
36. Német szocialistavezér, 1919-ben hadügyminiszter
38. Nem jár igaz uton
40. Nagy áresés
43. Földbe ássák
46. Kedvelt izgatószer — Ázsiában
48. Matematikai müszó
51. Ha elvesztette, ...
55. Erkölcs, szokás — idegen szóval
59. Kártyajáték
61. Nyári, főleg strandviselet
62. Gusztus dolga
63. Az egykori horvát tartománygyülés
65. Az első vörös cár
66. Igen erős szél
67. Fedezék
69. A „fed" ige egy alakja
70. Becézett női név
73. Esni enged
74. Most — idegen szóval
76. A nátrium vegyjele

Bokor Lajos

A multheti keresztrejtvény megfejtése:

Jobb egy shillinget adni, mint huszat kölcsönadni. — Még kér a nép, most adjatok neki! — Ha egér vagy, ne járj békák után.

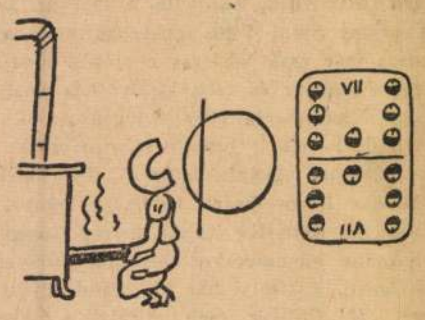

II.

dőr rossz lala ni

III.

IV

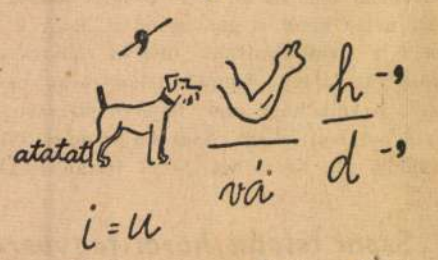

Rejtvénymegfejtések

Augusztus 14-én megjelent rejtvényeink megfejtése a következő:

I. Beigér.
II. Ananász.
III. Csuka.
IV. Göre Gábor.

SAKK

Vezeti TÓTH LÁSZLÓ

Döntetlen örökös sakkal

H. Igler alábbi végjátékban világos állandó mattfenyegetéssel biztositja a döntetlent a sötét tulerővel szemben.

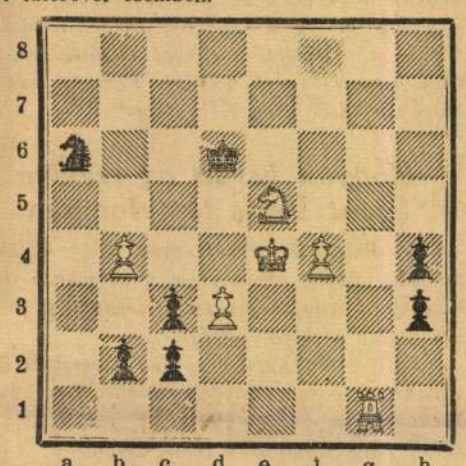

Döntetlen

1. Bg7! (fenyeget 7 lépéses matt: 2. Bd7†, Ke6, 3. f5†, Kf6, 4. Hg4†! stb.), Hb8 (Minden más lépésre világos nyer), 2. Bb7!, c1V, 3. Hf7†, Kc6, 4. Hd8†, Kd6, 5. Hf7†, Ke6, 6. Hg5†, Kf6, 7. Hh7†, Kg6, 8. Hf8†, Kf6 és döntetlen, mert 8. Kh5-re 9. Kf5! nyer.

Rövid hirek a sakkvilágból

A Magyar Sakkszövetség tőtornája két csoportban naponta délután 6 órától kerül lebonyolitásra a szövetség helyiségében, VI., Nagymező-u. 22—24. sz. alatt. Mindkét csoport győztese megkapja a mesteri cimet.

A dunántuli egyéni bajnokségi verseny győztese Jeney Ferenc, második-hamadik Szijjártó és Tóth, mindhárman a Várpalotai Sakkkör tagjai.

A gablonzi mesterverseny állása az utolsó froduló előtt: Gilg 7, Barcza 5½, Sämisch, Keller és Poschauko 4. Barcza vesztett Herzog ellen; az utolsó fordulón Tomi-val játszik.

BRIDGE

Rovatvezető: LADÁNYI LÓRÁNT

Pöstyéni versenyasztalok mellől

Részletesen beszámoltunk már az *Ujság* szerdai számában az MTK *Kun* Miklós dr., *Erdélyi* Imre, *Friedmann* Gyula dr., *Perl* Jenő dr., *Balog* László, *Singer* Pál összeállitásu csapatának nagy sikeréről. Ez a csapat nagy fölénnyel nyerte meg a pöstyéni nemzetközi csapatversenyt, második helyre pedig a ragyogóan megrendezett prágai, harmadik helyre a morawska-ostravai csapat futott be.

Az *MTK* játékosai az egyik játszmában kihoztak egy hat kárót, amit más párok nem mondtak be. Ez a kiosztás a következő volt:

♠ x, x,
♡ A, x,
◇ K, B, 10, 9, x,
♣ K, D, B, 10,

♠ B, x, x, x,	ÉSZAK	♠ K, D, x,
♡ x, x,	NYUGAT KELET	♡ K, D, B, x,
◇ x, x,	DÉL	◇ x, x,
♣ x, x, x, x, x,		♣ A, x, x, x,

♠ A, 10, x, x,
♡ 10, x, x, x, x,
◇ A, D, x, x,
♣ —

Dél helyén *Kun* Miklós dr. inditott *1 pikkel*, Nyugat passzolt, Észak (Perl Jenő dr.) *2 kárót* mondott, amit Kelett *megkontrázott*. Dél *rekontrázott*, Nyugat és Észak passzoltak, Kelet *három treffet* mondott és miután az ellenfelek mansban voltak, ők pedig bellben, az eredményes kontralehetőséggel nem törődve Dél *3 kört* licitált. Észak 3 szanzadujára 4 káró, majd Észak részéről *hat káró* zárta le a licitet. A *treff ász*, miként a kettes magasságban leadott kontra is igazolta, Keletnél volt és igy a bemondást akadálytalanul lehetett teljesiteni, hiszen treffre el lehetett *3 pikket* dobni és csak egy *kört* kellett kiadni.

★

Az *MTK*-istáknak a moravska-ostravaiak elleni döntő fontosságu mérkőzésükön volt egy játszmájuk, amelyen jobb licitjük ellenére is vesztettek két meccspontot. A lapok a következők voltak:

♠ A, x,
♡ D, B, x,
◇ K, 10, x,
♣ A, K, B, x, x,

♠ K,	ÉSZAK	♠ 10, x, x, x, x,
♡ 10, x, x, x, x,	NYUGAT KELET	♡ A, x, x,
◇ B, x, x, x,	DÉL	◇ D, x, x,
♣ x, x, x,		♣ 10, x,

♠ D, B, 9, 8, 7,
♡ K, x,
◇ A, x, x,
♣ D, x, x,

Észak és Dél helyén az egyik asztalon az *MTK*-isták a leghelyesebb kontrakthoz, a *hat treffhez* jutottak el, amit a *kör ász* kiadása után ugy lehet megcsinálni, hogy egy körre van káró dobás. A moravska-ostravaiak *hat pikket* licitáltak be, amit csak ugy lehetett megcsinálni, hogy blank volt a pikk király és még igy is jó játék kell a teljesitéshez, az ötödik pikk tizes elfogásához.

A 31. számu bridgerejtvény megfejtői közül sorsolás utján dijat nyert: Devecseri Ernő (Budapest, Légrády Károly-u. 54).

★

A 32. számu bridgerejtvény megfejtése: pikk kettes indulás, treff hármas — impassz, pikk ászra káródobás. Treff, pikk kilences hivásra Nyugat kényszerdobásba kerül.

33. számu bridgerejtvény

♠ D, 9,
♡ B, 8,
◇ 9, 7, 4, 2,
♣ —

♠ 7, 2,	ÉSZAK	♠ 8, 5,
♡ 7, 2,	NYUGAT KELET	♡ D, 10,
◇ A, 8, 6,	DÉL	◇ K,
♣ 4,		♣ D, 8, 7,

♠ —
♡ K, 9,
◇ D, B, 10,
♣ A, K,

Kör az adu. Dél indul és hetet üt a nyolc ütésből. Megfejtések beküldésének határideje *augusztus 26, péntek.*

32. SZÁM. 1900. BUDAPEST, AUGUSZTUS 12. 47. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre ... **12** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre ... **8** „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre ... **5** „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

A MAGYAR KERESZTÉNYSÉG ÜNNEPE.

FÉNYES, NAGY ÜNNEPÉLYEK hirdetik most ama rendkívül fontos esemény kilenczszázados évfordulóját, midőn az addig pogány magyarság fölvette a keresztséget s ezzel belépett az európai keresztény népek nagy családjába.

Csapása, ostora, ellensége volt addig nemcsak szomszédainak, hanem a messze nyugatra s délre lakó minden népeknek, félelmes, gyülölt ék az európai kereszténység testében, mely itt sokáig semmikép meg nem maradhatott volna s elébb-utóbb áldozatúl esik a környező népek boszúló, túlnyomó hatalmának s nyom nélkül megsemmisül, eltűnik, mint sokkal hatalmasabb rokonai, a hunok és avarok eltűntek.

De népünk bölcs vezetői még jókor belátták a nemzetet fenyegető eme veszedelmet, mindenek felett pedig a dicső emlékű Szent István, a ki a keresztény vallás felséges eszméitől áthatott lelke teljes erejével hozzá fogott a nagy munkához, hogy népét is megnyerje ama szent hitnek, mely azt az eddigi gyülölt ellenségből egyszerre testvérévé teszi Európa népeinek.

És ez a nagy király apostoli buzgólkodásának sikerült is, annyira, hogy az ő felléptétől, tetteitől számíthatjuk a magyar nemzetnek erkölcsi újjászületését. Azóta a többi népek nem idegennek tekintették többé, hanem keresztény testvérnek, melynek joga és helye van azon a földön, a melyet vitéz fegyvereivel elfoglalt. Ez időtől számíthatjuk, hogy a magyar ős nemzeti erő, a hit nemesítő hatása alatt, gazdag forrásává kezdett lenni a legszebb erényeknek, melyek egy nemzetet nagygyá, maradandó életűvé, fejlődésre képessé tesznek. A vad vitézség, fékezhetetlen szilaj kalandozási hajlam nemes bajnoki természetté tisztúlt, mely nem zsákmányért s vérontásért forgatja többé fegyvereit, hanem a hazáért, a vallásért, az emberi jogokért és a valódi szabadságért. A lefolyt századok annyi véres küzdelmei közt számtalanszor megmutatták ezt őseink s oly hosszú időn át hatalmas védőbástyái lettek a kereszténységnek, hősileg ellentállván a mívelődést, közszabadságot fenyegető szörnyű rohamoknak, melyek Kelet felől az egész Nyugatot oly roppant erővel ostromolták, megsemmisüléssel fenyegették.

VAJK (SZENT ISTVÁN) MEGKERESZTELÉSE. — Benczúr Gyula festménye.

És ha itt, a Kelet kapuján őrt nem áll a mi vitéz nemzetünk, századokon át mellét nem szegzi a vad népek pusztító támadásainak: ki tudja, milyen volna ma Európa képe s nem dölt volna-e meg, vagy nem vetődött volna-e vissza messzire az emberiség közkincse, a keresztény műveltség s nem félig vad, kegyetlen hordák száguldoznának-e ott, a hol most békés, munkás, a keresztény vallás áldásait élvező mívelt népek honolnak?

Ezért a magyarok kereszténységre térése kétségtelenül világtörténelmi fontosságú esemény is, melynek emlékét oly méltón elevenítjük most fel, a nagy esemény kilenczszázados fordulóján.

Ez alkalommal térjünk vissza gondolatban a kilenczszáz év előtti időkbe s emlékezzünk meg nemzetünk kereszténységre térténck főbb mozzanatairól.

Őseink vallásáról aránylag keveset tudunk; csak annyi bizonyos, hogy legnagyobb részt az úgynevezett samanizmusnak, természetimádásnak hódoltak; de valószínű, hogy mohamedánok is voltak köztük, legalább a kabar törzsben, mely a kozároktól elválva csatlakozott hozzájuk.

A kereszténység már előbb sem lehetett előttük teljesen ismeretlen; hiszen még az új hazába való településük előtt eleget kalandoztak már keresztény lakosságú országokban, mely alkalmakkor keresztény rabszolgákat is vittek magukkal. A Fekete-tengerparti görögökkel pedig kereskedelmi összeköttetésben állottak s azok városaiban is megfordulva, legalább külsőleg volt módjuk a kereszténységgel megismerkedhetni.

S ez ismerkedés még csak nagyobb lett, midőn az új hazában megtelepedve, az itteni nagyobbára már keresztény népeket meghódították, majd Német-, Olasz-, Franciaországot s más tartományokat beszáguldozva, folyvást keresztény népekkel jöttek érintke-

zésbe, kik közül számtalan foglyot is telepítettek le szállásaik körül.

Majd később, Géza fejedelem alatt, magyar földre indúlt a sváb Wolfgang, jámbor tudós férfiú, hogy megpróbálja itt hirdetni az igét, de mint életiratában olvasható: «hijába fáradt a hit magjának elvetésén s nem sikerült neki a régi tévedések gyomát kiirtani az evangeliumi kapával.» Sőt alig érhetett távol a határtól, midőn Pilgrim, a híres passaui püspök visszahívta őt, hogy a térítést majd a saját emberei által folytathassa.

Pilgrim küldött is a magyarokhoz térítőket s az elért eredményről VI. Benedek pápához, 974 táján irt levelében egyebek közt a következőket mondja: «A béke alkalmával szerződést kötve a magyarokkal, bizalommal foghattunk a tanítás munkájához. Az Isten megnyitotta szivöknek sokáig zárt ajtaját, hogy letéve kegyetlenségökről, az Úr szelíd igájába hajtsák nyakukat. Csakhamar az előkelő magyarok közül 5000-en nyerettek meg Krisztusnak. A keresztények pedig, kik a népesség nagyobb részét teszik s kik mint foglyok a világ minden részéről oda hurczoltattak, most már imaházakat építhetnek. Maguk a magyarok megengedik a papoknak keresztény alattvalóik közt a járástkelést s annyira egyetértenek a pogányok és keresztények, hogy Ézsaiással szólva: «együtt legelnek a farkas és a bárány.»

Habár Pilgrim nyilván nagyon szép színben látta, vagy tüntette is fel a dolgot, érdekes jelentéséből annyi mégis kitűnik, hogy már Géza fejedelem idejében mutatkozott némi hajlandóság a magyarok közt az új hit iránt, hódított és rabként ide hordott alattvalóik nagy tömege pedig keresztény volt.

A 991-ik évben meghalt Pilgrim s ezután Adalbert prágai püspök próbálkozott a térítés nagy munkájával. Adalbert igen előkelő származású volt, rokonságban állott a német királyokkal is. Egykorú kútfők tanúbizonysága szerint sokat foglalkozott ugyan a magyarok megtérítésével, de kevés sikert ért el, bár 996 körül Sarolta fejedelemasszonynyal is levelezésbe bocsátkozott.

Utána az előkelő querfurti Bruno jött, de mint maga mondja: «1004—1007-ig hijában ült Magyarországon».

Azután a ravennai Szent Romuald 15 tanítványa fáradozott a magyarok térítésében, de bizony szintén csekély sikerrel.

Maga Géza fejedelem, Taksony fia — nem tudjuk ki által és mikor — felvette ugyan a kereszténységet, de hogy csupán külsőleg, bizonyítja az, miszerint a régi pogány isteneknek is széltére áldozott, papjának ezt mondván: «elég hatalmas és gazdag vagyok ahoz, hogy ezt megtehessem.»

A kereszténység tehát nagyon lassan s inkább csak a külsőségekben kezdett a magyarság közt terjedni. S hogy az egész nemzet testét áthassa, teljesen magához csatolja: ahhoz egy rendkívüli tehetségű, hatalmas szellemű és apostoli buzgóságú férfiúnak kellett megszületnie.

És a gondviselés meg is ajándékozta ezen férfiúval nemzetünket Szent István személyében, kiben két eszmény: az általános egyházi és a magyar nemzeti, szerencsésen egyesült.

Géza fejedelem 997 táján elhúnyván, a vezérek és a nép fiát, az ifjú Istvánt ismerték el fejedelmüknek. És ő mindjárt, teljes lángoló buzgalmával igyekezett keresztény vallását egész nemzete közt elterjeszteni.

A mint azonban a pogány magyarok látták, hogy most már nagy veszedelem fenyegeti ősi vallásukat, szokásaikat, korábbi meglehetős közönyösségükből felébredtek s a békétlenkedés mind nagyobb és nagyobb lett. Majd nyiltan fegyverre kelt a nagy nemből származott Kupa, Zerind fia, s hegyen-völgyön átzúgott a pogány magyarság kiáltása, hogy az ősi hitet meg kell menteni!

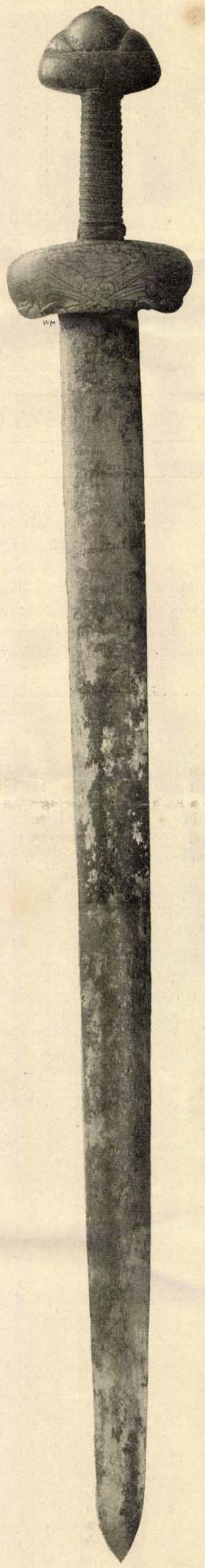

SZENT ISTVÁN KARDJA.

A pogányság nagy erővel támadott, dúlt, pusztított s már Veszprém várát fogta ostrom alá, midőn az István serege megérkezett. Szörnyű véres volt a harcz, mely a pogányság vereségével végződött. Elesett Kupa maga is s ezzel a pogányság legfőbb ereje megtört.

Ezután István törhetetlen erélylyel és bölcs előrelátással fogott a kereszténység végleges megszilárditásához. Hívására mindenfelől jöttek az országba hitbuzgó papok, szerzetesek, egymásután épültek templomok, monostorok, alakúltak a püspökségek, melyekből nem csak a hit világa áradt, terjedt mind jobban s messzebb-messzebb, hanem egyszersmind a műveltség is, mely hatalmas gyökereivel egymásután át meg át szőtte s erőssé tette a nemzet testét.

Midőn a kereszténység végleges győzelemre jutott a hazában, Astrik, más néven Anastasius, a szent életű főpap elhozta Rómából a koronát is, melylyel Istvánt az 1000-ik év augusztus 15-ikén megkoronázták. S ezzel megszületett a magyar keresztény királyság.

Ez időtől fogva az ázsiai szilaj nemzet, sokáig réme Nyugat népeinek, mind jobban levetkőzte régi vadságát, keresztény hite erejével haladt tovább a mívelődés útjain s annyi századok véres viszontagságai közt is megmaradt magyarnak, kereszténynek, hogy a többi művelt népek sorában ép oly díszes, mint fontos helyet töltsön be.

SZENT ISTVÁN KORÁRA VONATKOZÓ EMLÉKEK.

Szent István kardja hatodfél száz év óta van a Szent Vitusról nevezett prágai székesegyház birtokában. Legelőbb az 1368 augusztus 18-án fölvett leltár említi ezen szavakkal: «Gladius S. Stephanis Regis Ungariae cum manubrio eburneo» (Szent István, Magyarország királyának kardja elefántcsont markolattal) s ugyanezt ismétli az 1387-iki leltár is, ellenben a tizennégy évvel korábbi, 1354-iki leltár még nem tud a kardról, annak tehát 1354—1368 között — minden valószinűség szerint IV. Károly császár ajándékaképen kellett a székesegyház kincsei közé jutnia.

A csehek azt hiszik, hogy a kardot Nagy Lajos királyunk ajándékozta IV. Károlynak, de bármilyen bőkezűen osztogatta is Nagy Lajos fejedelmi barátainak, egyházaknak, mint pl. az aacheni székesegyháznak az ajándékokat, azt mégis aligha tette volna, hogy olyan becses és az egész nemzet szemében nagy jelentőségű ereklyétől megvált volna, mint a minő Szent István kardja.

Sokkal valószínűbb, hogy a kard azok közé a kincsek és királyi jelvények közé tartozott, melyeket Anna herczegnő, Rosztiszláv macsói herczeg özvegye, apja, IV. Béla király halála után 1270-ben magával vitt Csehországba, midőn vejéhez, II. Ottokár cseh királyhoz menekült öcscse, V. István király elől, a kivel apjuk életében örökös ellenségeskedésben állott. A kincseket, úgy mint két arany koronát, királyi pálczát, királyi széket és kardot s különböző ékszereket, nyaklánczot s arany edényeket, melyeket egy azon időtájban élt német krónikás szavai szerint «a magyar királyok Attilától fogva gyűjtöttek», V. István visszakövetelte Ottokártól, de siker nélkül. Anna azt állította, hogy azok őt illetik, az öreg király neki hagyta és ebben lehetett is valami. A két testvér közti viszonynál fogva Anna is, IV. Béla is bizonyos lehetett arról, hogy Béla elhúnyta után Annának menekülnie kell szenvedélyes öcscsének haragja elől s a mint V. István trónra lép, első dolga az lesz, hogy Anna javait lefoglalja. Ezért kellett róla más módon gondoskodni s átadni neki a királyi ház kin-

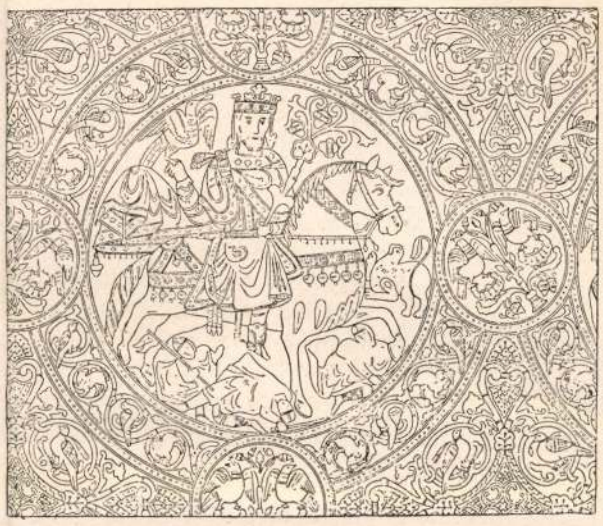

LOVAS KIRÁLY A BAMBERGI SZÉKESEGYHÁZBAN ŐRZÖTT PALÁSTON.

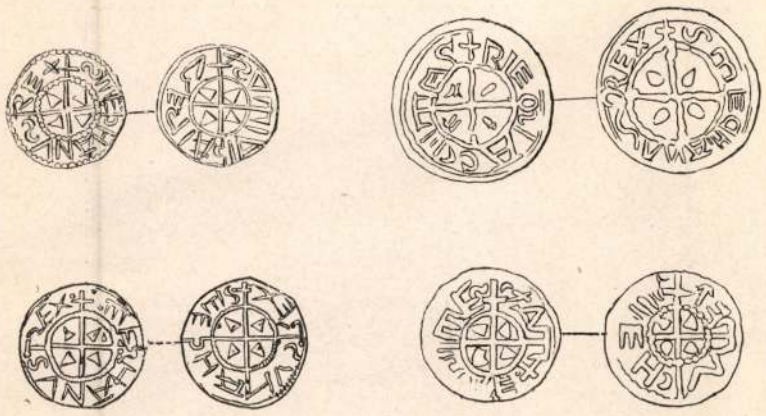

SZENT ISTVÁN ÉRMEI.

SZENT ISTVÁN SZOBRA A BAMBERGI SZÉKESEGYHÁZBAN.

cseit, hogy ha menekül, ne szoruljon a veje kegyelmére.

IV. Károly császár Annának a dédunokája volt. Anna leánya Kunigunda és II. Ottokár cseh király házasságából ugyanis született II. Venczel cseh király, ennek a leánya, Erzsébet pedig, a kivel férje, Luxemburgi János a cseh trónt örökölte, IV. Károly császárnak volt az anyja.

Szent István kardját tehát IV. Károly nyilván az Anna által elvitt kincsekkel együtt örökölte, melyek közt V. István és II. Ottokár 1271-ki békeoklevele szerint csakugyan volt egy kard, ha nincs is világosan megmondva, hogy az a Szent István kardja volt. De ha elhallgatja is az oklevél, mégis nagyon becsesnek kellett lenni annak a kardnak, mely a magyar királyi ház klenodiumai közé tartozott. Szent István kardja pedig érdemes volt arra, hogy oda számítsák a kincsek sorába.

A fejedelemnek karddal való fölövezése, midőn átveszi az uralmat, ősi magyar szokás, mely közös a törökséggel. A Nagy Lajos király idejében készült «Bécsi Képes Krónika»-ban csaknem minden Árpád-házbeli király képénél fel van tűntetve az a jelenet, hogy trónra léptekor a fejére teszik a koronát, oldalára kötik, vagy kezébe adják a kardot, melylyel aztán az új király egész napjainkig fenmaradt szokás szerint a világ négy tája felé vág. Ma is azt szokták mondani, hogy a király ezt a vágást Szent István kardjával teszi meg, pedig a koronázási szertartásnál használt kard nem több négyszáz esztendősnél.

Az igazi Szent István-kardot csak az Árpád-házbeli királyok használhatták, közülök is az utolsók már más kardra szorúltak.

Arra semmi ok sincs, hogy kétségbe vonjuk azt a hatodfélszázados hagyományt, mely Szent Istvánnak tulajdonítja a prágai kardot. Idoma teljesen egyezik az azon korbeli kardokéval. A markolatfej elefántcsont gombja átmenetűl szolgál a Karoling-kori czikkelyezett lapos gomboktól a XI—XII. századbeli gombaidomú markolatgombokhoz, míg a gömbforma elefántcsont markolatellenző egészen megfelel a 900 körűli Karoling-korinak, a mit csak a XI. század folyamán váltott fel a rövid, egyenes keresztvas. Az elefántcsont összefonódott szalagos és a felismerhetetlenségig eltorzított groteszk állatalakos díszítménye, úgyszintén a markolatgomb kora román lombékítménye egyformán arra vall, hogy a kard nem lehet régibb a X. század második felénél s nem lehet későbbi a XI. század elejénél. Rövidsége is erre az időre mutat; nem hosszabb 77 centiméternél, ebből a penge csak 62 cm. Ez még a népvándorláskori kardoknak a rendes hosszasága; csak a XI. századbeli lovagok kardja kezdett meghosszabbodni, de még a XII. században is ismeretlenek voltak azok az egy méternél hosszabb kardok, melyek aztán a XIII—XV. században divatoztak.

A kétélű, egyenes és széles *spathák*, minő a prágai kard, csak a nyugati lovagokkal terjedtek el nálunk. Az ősi magyar kard gyengén görbülő, egy élű, keskeny szablya volt; ilyennek kellett lenni annak a régi vezéri kardnak is, melylyel őseink az új fejedelmet a középázsiai turánok szokása szerint felövezték. A Salamon király által elajándékozott «Attila kardja» lehetett ez a régi szertartásos kard s talán még ma is megvan a régi német császári klenodiumok közt, a melyek közt van egy, a mi honfoglaláskori kardjainkkal mindenben egyező díszes szablya, a melynek eredetéről megfeledkeztek s később valaki ráfogta, hogy bizonyosan Nagy Károly kapta Harun al-Rasid khalifától. Akár ez, akár másik volt az ősi magyar vezéri kard, Szent István, ki német módra rendezte be udvarát, germán spathával helyettesítette a szablyát s ez a spatha lehet a prágai kard.

*

A *bambergi székes-egyházba* a XIII. században II. Endre király sógora, Meráni Egbert révén, a ki bambergi püspök volt, több magyar vonatkozású tárgy került. Ilyen a szentek sorában *Szent István szobra,* mely a közép-kori német szobrászat legkiválóbb alkotásai közé tartozik. Magyar vonatkozású az a XI—XII. századbeli dús aranyhímzésű s a régi leltárakban «pallium cum historia equitantium» (palást lovasok történetével) néven emlegetett casula is, melyet minden valószínűség szerint azok a görög apáczák készítettek, a kiknek Veszprémvölgyi zárdáját Szent István alapította, s a mely zárda Kálmán királynak az eredeti alapító levelet megerősítő oklevele szerint még a XII. század elején is fennállott s rendeltetése nyilván az volt, hogy a magyar királyi udvar számára szükséges finomabb varrást és himzést elvégezze.

A *palást* sötét szederjes bíborszövet, úgy nevezett cyprusi arany hímzéssel gazdagon díszítve. Az eredeti bíborszövetből kevés maradt fenn, már a XV. század második felében kivágták az egyes hímzéseket és sötétkék damasztszövetre vitték át.

A hímzés minden byzanczi jellege mellett is sok tekintetben kiválik a rendes byzanczi hímzések sorából. Különösen föltünő az az ismétlődő, 43 cm. átmérőjű nagy körökbe foglalt lovon ülő királyi alak, a ki jobbjában liliomos kormánypálczát, baljában sólymot tart, míg lovának lábai alatt három földre bukott harczos küzd, az egyik lobogós kopját tartva a kezében. Ez az alak nem byzanczi. A liliomos korona és királyi pálcza inkább a nyugoti királyokra, mint a görög császárokra vall, míg az ékkövekkel, boglárokkal, csörgőkkel, sallangokkal gazdagon díszített lószerszám, csótár, szügyelő és farmatring keleties jellegű. A kép egészben véve, élénken emlékeztet azon Szasszanida-kori ezüst tálak domborműves jeleneteire, melyek vadászó királyt ábrázolnak, habár a részletekben nagy is az eltérés.

A bambergi palást vadászó királya nem lehet más, mint egy XI—XII. századbeli magyar király. Erre vall viselete is, mely térden alul érő bő tunikából s a bal vállon összetűzött hosszú palástból áll. A tunika a széles övbe van feltűzve; elől a mell közepén övig érő széles paszománttal van diszítve, a hogy II. Géza király pecsétjén is látjuk. Hogy csakugyan Árpád házbeli király, mutatja a ló előtt álló oroszlán, melynek aránytalan kicsisége csakis symbolikus voltával magyarázható. Az oroszlán tudvalevőleg az Árpádoknak volt a czímere s előfordul a nagy kör szegélyén végig futó indák hajlataiban is váltakozva a pávával, melynek szintén nagy szerepe volt Árpád-kori emlékeinkben s egy más előállításban is megvan a palást hímzésén; párosával a kétfelé ágazó istenfán, körbe foglalva. A nagy körök közeit lombozatos szívben végződő négy ágú kereszt tölti ki, a kereszt ágai közt ismétlődik a hármas levelű indás körbe foglalt páva.

A bambergi palást minden esetre egyik legbecsesebb Árpád-kori emlék s ha valami három-

négy emberöltővel későbbi is Szent István koránál, mégis az ő egyik alkotásával, a veszprémvölgyi görög apácza zárdával hozható összeköttetésbe. *Nagy Géza.*

*

Nemzetünk kereszténységre térésének egyes kimagaslóbb mozzanatait ujabbkori művészeink is, teljes lelkesedéssel igyekeztek megeleveníteni, a minek több művészi becsü alkotás köszöni lételét. Ezek közül bemutatjuk ez alkalommal *Benczúr* Gyula «*Vajk (Szent István) megkeresztelése*» czimü nagy festményét, melynek eredetije Nemzeti Muzeumunk becses kincse.

Vajk ott térdel Adalbert érsek hatalmas alakja előtt, ki épen leöntéssel most végezi a keresztelést. A püspök mellett, mint keresztapa III. Ottó császár áll, óriási egyenes pallosára támaszkodva, mellette II. Henrik bajor herczeg; a keresztelő püspök alakjától balra nehány magyar vitéz alakja látható, elől pedig az apród térdel, ura kardját és paizsát tartva.

Astrik püspöknek, ki oly buzgó segítője volt első királyunknak térítési nagy munkájában s a ki Rómából a koronát is hozta, — szobrot állított a hálás kegyelet. Még pedig Pannonhalmán, a Szent Benedek-rend ez ősi monostorában, melynek épen Astrik volt első apátja.

A Jankovics Gyula szobormüve a nagy emlékezetü főpapot a Rómából hozott koronával tünteti fel; a teljes egyházi díszben álló Astrik két kezében vánkoson tartja a koronát, míg balkézzel egyszersmind a kettős apostoli keresztet is fogja, égre emelt tekintetével pedig áldást látszik könyörögni.

SZENT ISTVÁN ÉRMEI.

A magyar pénzverés is Szent István királylyal kezdődik. Azelőtt, mint sok régi nép s vogul rokonaink részben még ma is, — cserével segítettek magukon az adás-vételnél. A honfoglalás idejében és a fejedelmek korában is forogtak ugyan már őseink közt különböző pénznemek, nevezetesen ázsiai dirhemek s Berengár-féle és pápai dénárok, de ezeket leginkább ékítményül használták, hajukba fonva, vagy ruháikra, szerszámaikra varrva, a mint ezt az előkerült példányokon rendszerint látható lyukak bizonyítják.

A nagy király, hogy nemzetét ezzel is közelebb vigye a nyugati műveltséghez, gondoskodott róla, hogy a pénz használata nálunk is elterjedjen, azért pénzverő mestereket hozatott Bajorországból. Az így készült érmek, mint másutt is akkor tájban, gyarló kiállításúak, esetlen kinézésüek voltak s a kor szellemének megfelelőleg a latin kereszténység jelvényével jelentek meg. Előlapjukon a király nevét és czimét viselték, a hátlap pedig — általános európai gyakorlat szerint, — a verőhely nevének volt szánva. Ezért olvashatjuk a hátlapon e két latin szót: «Regia Civitas» a mi voltakép Regensburg város olaszos latin neve, a hozzánk vetődött pénzverők pedig azt gondolván, hogy ez «királyi székhely»-et jelent, a magyar pénzekre is széltére alkalmazták, mivel a magyar király székhelye akkor nyilván pénzverő hely is volt.

A fenmaradt pénznemeken következő diszítéseket és feliratokat látunk: az előlapon kettős szemcsés körben kereszt, sarkaiban egy-egy ékkel; a körirat ez: «*Stephanus rex*». A pénz hátsó lapján kettős kereszt látszik és az említett «*Regia Civitas*».

Van aztán még három más változat, a melyek nem sokban különböznek a leirt éremtől; főkülönbség, hogy kettőn a király nevének felirata viszás.

Voltak aztán valószinűleg németországi utánzatok is, zavart, olvashatatlan köriratokkal.

Kétségtelen, hogy ez a pénzkészlet, a szükséglethez képest nagyon kevés lehetett s a cserekereskedés is még sokáig maradt az adásvevés főeszköze, de mégis nagyon sokat jelentenek ezek az első, kezdetleges pénzek: egy új állam megszületését. S velük megindult hazánkban a pénzverés immár 900 éves, soha meg nem szakadt folyamata, a mihez fogható példát csak a nyugati nagy nemzetek érmészete mutat fel.

A mai számunkban közölt Szent István-kori érmek képeit *Réthy* Lászlónak «Corpus Nummorum Hungariae, — Magyar egyetemes éremtár» czimü művéből vettük át.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSRÓL.

Páris, 1900. augusztus 1.

A franczia nemzet világra szóló zsenijének a megtestesülése a párisi világkiállitás, melynek sikeréhez hozzájárult az öt földrésznek majdnem valamennyi nemzete. Általában az egész kiálltást a nagy gondolatok, merész ellentétek és a rengeteg arányok jellemzik. A fővárosi élethez szokott ember is szinte beleszédül azokba a látványosságokba, melyek itt lépten-nyomon megkapják és elragadják a nézőt.

A francziák csodálatos találékonysággal helyezték bele a kiállitást az élő város kellős közepébe. A Szajnát, melynek csak az a baja, hogy negyedrésznyi, mint a mi Dunánk, hatalmas összekötő kapocscsá és mellékét pompás keretté alakitották át. A kiállitás körülbelől úgy fekszik, mintha Budapesten a Ferencz József-teret, a két korzót és az új Kossuth Lajos-utczát foglalnák le a kiállitás épületei számára. Csak az arányok mások, mint a mi fővárosunkban. De hiszen Páris épitési terveit Napoleon híres épitésze, Haussmann állapította meg, s a franczióknak van érzékük hozzá, hogy roppant útczákat és tereket létesitsenek, s épen ez teszi oly impozánssá Párist és mostani kiállitását. Mily megkapó az a hatalmas utvonal, mely az új Sándor-hidon át a Szent Lajos kápolnájából, I. Napoleon sirjától az Elysée-palotáig, az elnök lakásáig vezet! Rengeteg paloták sorakoznak ezen a diadal-úton s mindegyiken ott diszeleg az új évszázad nagy jelszava, a «Pax».

A PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁS. — A KIÁLLÍTÁS A TROCADÉRÓTÓL NÉZVE.

S ezek a paloták mind fényes otthonai a művészetnek, a miben a franczia ma is első a világon. A Grand Palais a jelenkor legnagyobb művészeti múzeuma, a hol feltalálhatók a század második felének legkitűnőbb műalkotásai. E mügyüjtemény teljessé tételében részt vett a világnak minden művelt nemzete. Itt van a Petit Palais, a retrospektiv művészeti kiállitás otthona, a melyben milliókat érő gobelinek vannak fölhalmozva. Szobormű, faragvány, dombormű, kép, metszet, rajz, szőnyeg csodálatos gazdagságban van képviselve a művészeti palotákban és méltóan egészitik ki ezeket a többi palotában elhelyezett iparművészeti tárgyak.

Ez a hatalmas avenue igazi diadalút, a franczia lángész, teremtő erő és izlés diadalútja. Párat-

lan fényt vet rája a Hôtel des Invalides aranyozott kupolája.

A másik hatalmas útvonal a Champs de Marson húzódik végig a régi Trocadérótól a Chateau d'eau-ig, a kiállításnak legfényesebb látványosságáig. Közepén emelkedik a «Tour de 300 mètres», a mint most hivatalosan nevezik az Eiffel tornyát. Szegény Eiffel nevét kitörölhették a hivatalos lisztáról, de alkotására ma is büszke minden franczia. Nincs is elragadóbb látvány ennél a könnyed, művészi alkotásnál, mely büszkén mered az égnek s mint a mesebeli arany-torony, tündököl akár a nap fényében, akár a villamos lámpák világában.

A két nagy útvonalat köti össze mesterileg a Szajna, vagy jobban mondva a folyam partján elhuzódó «*Nemzetek útczája*», a melyre Európa minden állama odaépitette a saját nemzeti pavillonját. Itt van a mienk is: a magyar palota, mely felfogásban, kivitelben, berendezésben messze felülmúlja szomszédait. Az ezeréves Magyarországot tünteti fel történeti fejlődésében, a belseje pedig a magyar nemzet egész művelődéstörténetét bemutatja.

A nemzetek versenyében még általában soha nem vett részt Magyarország oly erővel, oly önállóan és tegyük hozzá: oly fényes sikerrel, mint most. A magyar nemzeti lobogó büszkén leng a Szajna mentén s nemcsak itt, hanem még tizennyolcz helyen és osztályban hirdeti fennen, hogy a magyar faj művelődési hivatást teljesít és megállja helyét a nyugati nemzetek közt is minden téren. Ez a kiállítás többet használt a magyar nemzet megismerésének, mint harmincz év óta bármi más. A «Hongrie» felirás most nem üres fogalom, hanem valóságos érték, a mit a franczia megbecsülnek és az összes idegen nemzetek méltányolnak. A magyar név ma ismert és kellemesen hangzó ebben az óriási világvárosban. Divatban van minden, a mi magyar. A mi pavillonunkat, a hol a huszárterem van és a magyar ötvösművészet annyi kincse, folyton tömérdek közönség látogatja. Mig a szomszédos pavillonok tátonganak az ürességtől, a mi palotánkban éberen kell őrködni, nehogy a nagy sokaságban baj történjék.

A pavillon alatt levő magyar csárda, a hol reggeltől estig egy hires szegedi czigánybanda játszik, mindig zsúfolva van. Még a khinaiak és japánok is előszeretettel keresik föl. A franczia maguk elismerik, hogy a magyar paprikásnak, a tüzes magyar bornak és a szilaj magyar csárdásnak nincsen párja.

Az interparlamentáris konferenczia, a sajtó és az orvosi kongresszus pedig úgyszólván itt tartja fiókületeit. Van valami érdekes és megkapó abban, hogy a Szajna partján, az exotikus világ közepette ennyire kedvelnek bennünket.

De becsületet szereztek a magyar névnek művészeink, iparosaink és mindazok, a kik e kiállítást előkészítették. A magyar kormánybiztosság büszkén mutathat rá az elért eredményre. *Lukács* Béla kormánybiztos és munkatársai nem hiában dolgoztak hosszú időkön át fáradhatatlanúl, önfeláldozó munkássággal; nemcsak maguknak vívtak ki elismerést, hanem főkép a nemzeti ügyünknek, a melyhez országos érdek fűződik.

A magyarság teljes elismerést nyert. A vizsgálatot sikerrel állottuk ki a nagyvilág ítélőszéke előtt az új század küszöbén.

Dr. Kovács Dénes.

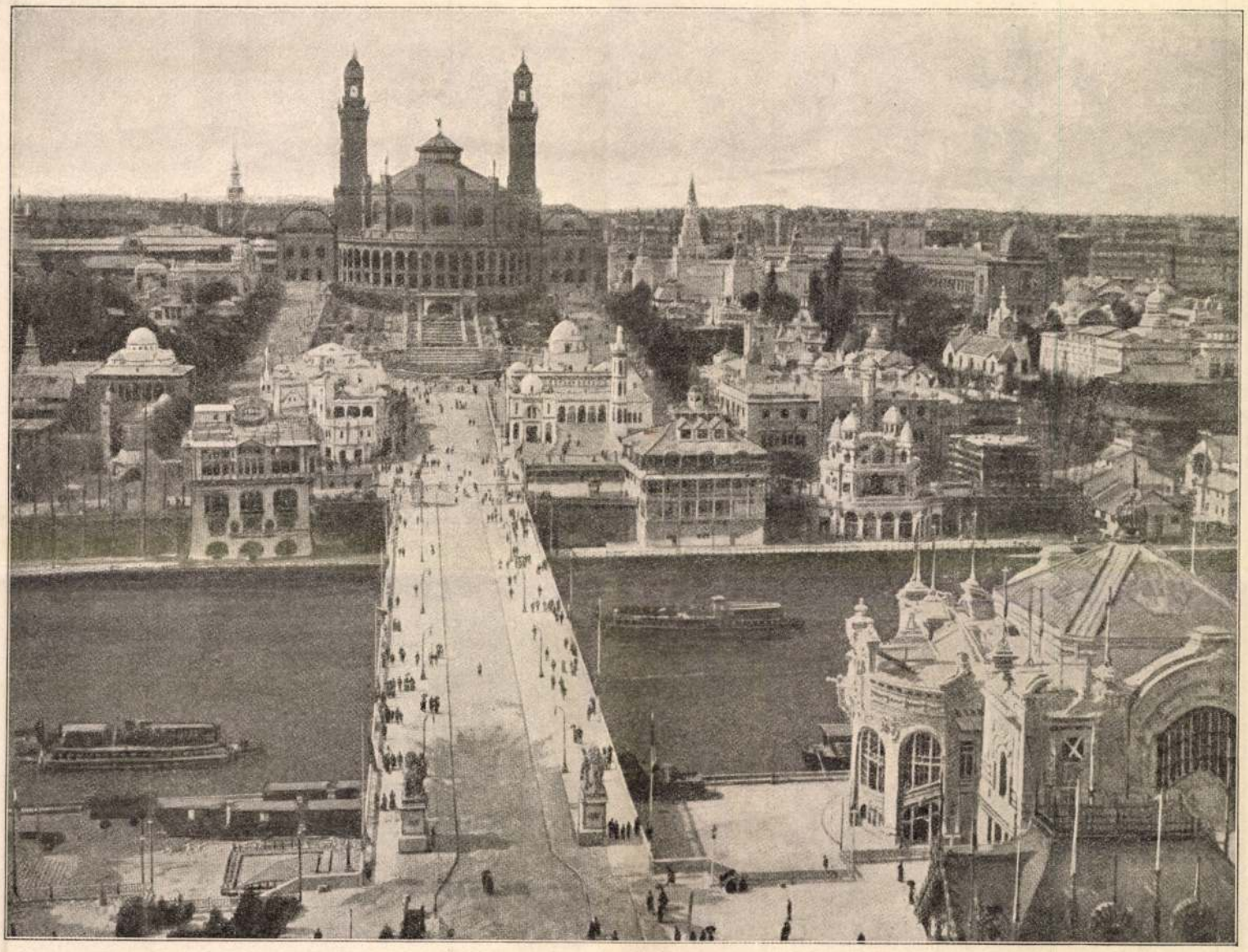

A PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁS. — A TROCADÉRO ÉS KÖRNYÉKE.

A KÁRTYÁS.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta *Lazarevics*. — Szerbből fordította *Margalits Ede*.

Egyszer későn jött haza apám, de nem egymaga. Anyám csodálkozott. Valakivel elhaladt a szobaajtó mellett, halkan suttogtak. Az udvarba mentek. Kevés vártatva lódobogást és nyerítést hallottunk. Nem értettem, hogy mi ez?

Midőn utóbb belépett a szobába, anyám fojtott hangon kérdezte:

— Elvezették a feketénket?

— El, — mond apám.

Anyám keserves sírásra fakadt:

— Döme, az Istenre és gyermekeinkre kérlek, hadd el az ördöggel való czimborálást. A ki vele tart, az elveszett ezen és a más világon. Itt van a kártyás Jován, nézd mire jutott! Milyen gazda volt és most olyan mélyre süllyedt, hogy más földjén gubacsot szed s faluról-falura jár bőröket venni. Hát te, az Istenért, nem gondolsz arra, hogy én öreg napjaimra máshol koldúljak kenyérhajat és hogy ezek a mi szegény gyermekeink másnak cselédei legyenek? . . . És azután ismét zokogni kezdett.

Apám megharagudott.

— Ugyan mit pityeregsz egy gebéért? nem az szerzett engem, hanem én őt! Ha akarom, veszek holnap tizet!

Anyám még keservesebben sírt:

— Tudom, tudom Döme, de ellenségeink mindenünket el fogják venni. Hagyj fel lelkem, ezekre a gyenge kisdedeinkre kérlek, hagyj fel azzal az átkozott kártyával! Te tudod, hogy görnyedve és véres verejtékkel szereztük ezt a házat fejünk felett és talán azt akarod, hogy valami kapzsi emberek kiűzzenek ebből a szerzeményünkből? . . .

— Hát ki űz ki téged innét?

— Most még nem űz ki senki belőle, de ki fognak űzni belőle, ha tovább is így folytatod. A kártyázás Istentől megátkozott mesterség!

— No de hát én már százszor is megmondottam neked, hogy nekem ne papolj és ne pityeregj untalan. Hiszen nem estem fejem lágyára, hogy asszony gondnokra szorúltam volna.

Igy múlt az idő s apám csak a régi maradt, Gyakran tölt erszényekkel hozta a pénzt. Nyert. De máskor vesztett is. Többször hazajött gyűrű, óra, arany fegyveröv nélkül, máskor meg két-három órát és gyűrűket hozott haza. Majd meg csizmát, prémes mentét, lónyerget, ezüst kanalakat, hordócska czukorkát és a jó ég tudja mi mindenfélét. Egy este hazahozta fekete lovunkat is, ugyanazt, mely előbb a mienk volt.

Másnap új szerszámot vett neki: a czifra szíjak térdén alúl lógtak, a rojtok állkapczáját verdesték. Befogta, a boltajtóhoz széket tolt, hogy

senki be ne jöhessen, azután a városba hajtott rrrr! úgy hogy az emberek szétfutottak az utczán, hogy a ló lába alá ne kerüljenek.

Mi már megnyugodtunk sorsunkban, csak még anyánk sírt és búsongott. Hogyne búsult volna szegény! Az üzlet el volt hanyagolva, egyik segédet a másik után elbocsátotta apám. Minden úgy ment, a hogy egy elátkozott szerencsétlen házban és mégis volt pénz, mint a pelyva.

Végre aztán azok az ő jó pajtásai a mi házunkba is kezdtek eljárogatni. Bezárkóztak az első szobába, több gyertyát gyujtottak, az arany csengett, füstöltek, a kártya csúszott és a mi segédünk, Sztoján folyton feketekávét főzött (másnap nehány aranyat mutogatott, melyet borravalóúl kapott). Anyánk velünk a hátulsó szobában üldögélt; szemei vörösek, arcza halvány, kezei lesoványodtak és időnként felfohászkodott: «Istenem, istenem ne hagyj el, légy velünk!»

Apánk lassanként egészen elidegenedett a háztól. Egyre hallgatott. Anyánknak soha sem nézett a szeme közé. Minket, gyermekeit, sem szeretett. Kerülte házunk táját is. De pénzt adott mindenkinek, a mennyit csak akartunk. Ha papirost kértem tőle, egész garmadával adott. Asztalunkra megvette, a mi legszebb, legjobb csak volt a városban. Ruhám is a legszebb volt az egész iskolában. De mégis nagyon fájt a szivem, ha anyámra és nénémre néztem: egészen megöregedtek, sápadtak, bánatosak, komolyak voltak. Sehova a világon nem mentek és nagy ritkaság volt, ha valakinek házi ünnepére ellátogattak. Hozzánk is asszonyok alig jöttek látogatóba, csak férfiak és azok is majdnem kivétel nélkül olyanok, kiket anyám naplopóknak és kártyás rablóknak nevezett. A bolt úgyszólván teljesen el volt hagyatva. «Talán azért járjak bele — mondta apám — hogy ott minden jött-mentnek húsz fillérért kék festéket mérjek? Ott a zsidó, menjenek ahhoz!» Anyámnak nem volt már szabad egyetlenegy szót sem szólani. Apánk egyszer így förmedt rá:

— Hallod-e, te asszony, a mit most szerbűl mondok neked: ha te nekem még egyetlen egyszer egy szót mersz erről a dologról szólni, elköltözöm, itt hagylak a faképnél és más otthont keresek magamnak, te pedig azután papolj itt, a kinek tetszik! Jegyezd meg ezt jól magadnak!

Szegényke azóta hallgat, mintha leforrázták volna. Szíve összeszorúlt, napról-napra szemlátomást fogyott és egyre imádkozott: Édes jó istenem, ne hagyj el engemet!

Előre látható volt, mi lesz mindennek a vége. Apám kártyás pajtásai egy este mind összegyűltek nálunk. Velük jött még valami Zelenbács Péter is, egy sertéskereskedő, kiről azt mondogatták, hogy «Pesttel is dolgozik.» Bajsza kipödrött, haja oldalt elválasztott, fürtei arczába lógtak. Arcza duzzadt, teste kövér, fején pörge kalap, mellén vastag aranyláncz, szakasztott olyan, minőt egyszer apám hazahozott.

Mondom, eljöttek. Sztoján azonnal a tűzhely mellé ugrik kávét pörkölni.

Négy gyertyát gyujtottak; úgy pipáztak, szivaroztak, mint valami kémény. Kávéztak s az arany csengését lehetett hallani.

Ez szörnyű éjszaka volt!

Mi gyermekek anyánkkal meghúztuk magunkat a hátulsó szobában. Apám nehányszor szobánkba jött. Egészen izzadt volt. Mellénye nyitva, inge kigombolva, látszott, hogy szörnyen izgatott.

— Adj még! — szólt anyánknak.

Ennek szíve összeszorúlt. De azért hallgatva kinyitja a szekrényt és marokkal szórja a pénzt markába, ő meg keszkenőjébe köti.

Apám oldalvást néz, nyugtalanúl toppant lábával, a hogy én szoktam, mikor pajtásaim reám várnak kint a mezőn és én türelmetlenűl állok és várok, míg anyám nekem kenyeret szeg. Fogja a pénzt, fejét elfordítja és menet közben mormogja: «Még csak ezt, azután többet nem!» Aztán jóformán futva távozik szobánkból.

Azonban még többször volt «még csak ezt, még csak ezt», mert ha nem csalódom, úgy éjfél után három órakor ötödször is betoppant szobánkba.

— Adj még! — szólt anyámnak és arcza olyan volt, mint a fal.

Anyám a szekrény felé indúlt, lábai csuklottak, egészen meggörnyedt.

Azután a takaró alul láttam, hogy apám, az a magas ember, megtántorodott és megkapaszkodott a kemenczében.

— Gyorsabban! — szólt anyámnak. Lábaival toppantott és újjasával letörölte izzadtságát.

Anyám odanyújtotta neki a pénzt.

— Add ide mind! — szólt apám.

— Itt van az utolsó tiz arany! — szólt anyám. De ez már nem volt emberi hang, nem suttogás, hanem olyasmi, mint a halálhörgés.

Ő összemarkolta a pénzt és majdnem futólépésben szaladt ki a szobából.

Anyám összeesett a szekrény előtt és elájult. Néném felsikoltott. Én kiugrottam ágyamból. A kis Gyokicza is kiugrott. Leültünk melléje a földre, kezeit csókolgattuk: «anyánk, édes jó anyánk!»

Fejemre tette kezét és valamit susogott. Azután felugrott, gyertyát gyújtott és meggyújtotta a mécset Szent György képe előtt.

— Gyertek gyermekeim! imádkozzunk a jó Istenhez, hogy szabadítson meg a veszedelemtől, — mondá anyánk. Hangja csengett, mint valami harang, szemei fénylettek, mint az esthajnali csillag az égen.

Odafutottunk melléje a szent kép elé és mind letérdepeltünk, a kis Gyokicza anyánk elé térdelt, feléje fordult arczczal, szegényke, keresztet vetett és hangosan elmondotta a Miatyánk első felét, melyet már megtanúlt. Anyánk szemeiből patakzottak a könyek; szemeit a szenthez és az égre emelte. Azután arczán valami boldogság, valami fény áradt szét és nekem úgy tűnt fel, mintha a szent a képkeretben reája mosolygott volna. Szemeim elhomályosodtak és én arczra buktam ruhájának szegélye mellé balkarjára, melylyel estemben felfogott, ajkamon századszor elhangzott az imádság: «Jó Istenem, tekints szegény anyámra! Jó Istenem, könyörülj apámon!» Aztán nem tudom miért, azt is rebegtem: «Istenem, sújtsd agyon azt a gonosz Zelenbácsot!»

Sokáig imádkoztunk így. Végre anyám fölkelt, fölkapaszkodott a székre és megcsókolta Szent Györgyöt. Néném is ugyanigy cselekedett és azután édes anyám engemet is, Gyokiczát is magasra emelt és mi is megcsókoltuk a szent képet. Ezután anyám a kép mögül elővett egy száraz bazsalyikom csokrot, belemártotta a szentelt vizbe s behintette a szobát vele. Azután nesztelenűl az első szoba ajtajához ment és azt is meghintette szentelt vizzel.

Ebben a pillanatban bent a szobában nagy zsivaj keletkezett. A lármából semmit sem lehetett érteni, csak azt, mikor Zelenbács harsogva elkiáltotta magát:

— Ugyan ki kényszerithet engem arra, hogy tovább játszam! Azt szeretném én látni!

Azután ismét zürzavaros zsivaj és czivakodás keletkezett. Hallottuk, a mint az ajtót kinyitották, becsapták, hallottunk morgást és távozó lépteket.

De apánk nem jött be szobánkba. Hiába vártuk. Már a nap is felkelt, én és Gyokicza el is aludtunk, de ő mégsem jött.

*

Mikor felébredtem, a nap magasan állott már az égen. Szörnyű fáradtnak és éhesnek éreztem magamat, de nem voltam képes szemeimet újra behunyni. Felkeltem.

Minden oly ünnepélyesen, oly búsan nézett ki. Künn csend van, a nyitott ablakon át üde levegő özönlött be a szobába, a szent kép előtt a lámpában még pislogott a lángocska. Anyám és néném halványok, mint a fal, szemök könyben úszik, arczuk sárga, mint a viasz, kezöket tördelik, lábújjhegyen járnak, egy szót sem beszélnek, csak valami ájtatos szókat suttognak. Nekünk nem hoznak reggelit, nem kérdezik, éhesek vagyunk-e, anyám engem nem is küld iskolába!

— Mit jelent ez? — kérdeztem önmagamtól. Halott van-e a házban, vagy talán az én megboldogúlt nagybátyám tért vissza és most őt újra el kell temetni?

A mint eszembe jutott, mi történt az elmúlt éjjelen, félelem fogott el és gépiesen egyre azt suttogtam: «Jó Istenem, meg ne felejtkezzél arról, a miért könyörögtem apámra vonatkozólag», majd meg azt: «Istenem, nagyon kérlek, sújtsd agyon azt a gonosz Zelenbácsot!»

Nem gondoltam semmire, felöltözködtem és kimentem a szobából. Akaratlanúl is a nagy szoba ajtajához mentem, de onnét azonnal visszahúzódtam, mert éreztem, hogy anyám kezemet megfogta és elhúzott onnét.

Megfordúltam, de ő egy szót sem szólt, csak szájára tette újját, hogy hallgassak, azután a kapuhoz vezetett és elereszteti. Anyám visszatért a hátulsó szobába én pedig megállottam a kapuban. Utána néztem — és nem tudtam mire véljem mindezt?

Azután újjhegyen újra odalopóztam a nagy szoba ajtajához és a kulcslyukon bepillantottam.

Az asztal a szoba közepén. Körülötte szétlökdösött székek állanak, kettő-három fel is fordúlt. A padlón százával hever a kártya, széttaposott és szét nem taposott szivarok, egy törött kávéscsésze; egy földön heverő kártya alól arany pénz csillog ki. Az asztalterítő félig le van húzva, rajta széthányt kártyák, feldöntött findzsák, sok szivar-csutka, dohány-hulladék, hamu. Nehány üres tányér áll az asztalon, egyben pipából kivert dohány. Négy üres gyertyatartó, csak egyben lobog fel a vastag papiros, a mely a gyertya körül volt tekerve, fekete füstje nyugodtan emelődik a szoba mennyezete felé.

Az asztal mellett egy széken, háttal fordúlva az ajtónak ült atyám. Mindkét könyökével megtámaszkodott az asztalra, homloka kezén nyugodott, meg sem mozdúlt.

Sokáig néztem, de ő alig hogy megmoczczant, csak lélekzéskor emelkedett melle. Különös és zavart gondolatok fogtak el. Például elgondoltam azt, magam sem tudom miért, hogy atyám meghalt, és csodálkoztam, hogy holt létére mégis lélekzik. Azután úgy látszott nekem, hogy hatalmas karja vastag papirosból van s hogy többet nem üthet vele. És több ilyenféle gondolat támadt bennem.

Isten tudja, meddig kandikáltam volna így befelé a nagy szobába, ha anyám keze újból meg nem érint. Egy szót sem szólt, csak szende szemével a kapu felé intett.

És, nem tudom miért, egyszerre levettem előtte a sapkát, megcsókoltam kezét és kimentem.

Ez szombati napon volt.

Midőn az utczára léptem, a nép mint rendesen járt-kelt azon, mindenki dolga után ment. Tengersok falusi népség mindenfélét hozott-hajtott a piaczra. A kereskedők bepillantottak a zsákokba és tapogatták a bárányokat, hogy milyen húsban vannak. Novák pandur kiáltozott, rendezkedett: merre hajtsanak a kocsik a tolongásban. Szreten irnok a dobossal a várost járta és felolvasta dobszó mellett a parancsot, hogy a disznókat nem szabad az utczára kiereszteni. Trifko a sült bárányt levette a nyársról s kiáltozta: Ide, ide, megsült már! A részeg Jozo a pocsétában tánczolt.

— Hallod-e te gyerek, miért van a ti boltotok zárva? — kérdé tőlem Ignácz, a szűcsmester, ki épen ekkor ment el mellettem.

— Hát csak azért! — mondom én.

— Talán csak nem beteg apád?

— Nem beteg, — mondom én.

— Talán elment valahova?

— Falura ment, — mondám és befutottam az udvarba.

Ekkor itt termett két úgynevezett «porkoláb», azaz két iskolatársam, kiket a tanító úr küldött utánam, hogy nézzék meg, mért nem mentem iskolába.

Csak most jutott eszembe, hogy hát iskolába is kellett volna mennem. Elővettem könyveimet és egy darab kenyeret s anyámra és a két «porkolábra» néztem.

— Fiaim, mondjátok meg a tanító úrnak, hogy Misi nem mehetett előbb iskolába: dolga volt.

Óh drága keze az én jó anyámnak, bárcsak össze-vissza csókolhatnám, mikor alszik és engem nem lát! . . .

(Vége következik.)

MATER DOLOROSA.

Ha nincs derűje életednek,
A hű szivet azért ne fedd meg,
Mely érted él s dobog;
Önvád emészt, hogy nem lehettünk,
A mint reméltem, boldogok . . . .

HUERTA.

Az Északamerikai Egyesült-Államok egy év óta nyilt konfliktusban volt a Mexikói Egyesült-Államokkal és nézetellentétben majdnem az egész müvelt világgal. Nem akarta elismerni Huerta mexikói elnökségét, melyet a világnak majdnem minden hatalma elismert. Ebből támadt a mexikói bonyodalom s ezért tört ki most a mexikói háború.

Tehát az események középpontján Huerta áll. Nem épen az ő személye, hanem a hajthatatlansága. Nem az, a mint — jól vagy rosszul — kormányoz, hanem az, a mire nem kapható. Az Uniónak egyrészről közvetlen, másrészről a messze jövőt érdeklő czéljai vannak Mexikóval, mely délről határos vele. Évek óta követelik a jingók egynémely körei s bizonyos amerikai pénzemberek, kik főkép éjszaki Mexikónak petróleumforrásokban és rézbányákban rendkívül gazdag földjére vetettek szemet, hogy az Egyesült-Államok avatkozzanak be Mexikó belső ügyeibe. Mexikó ügyeinek élén 1911-ig, egyszeri, négy évi megszakítást leszámítva, harmincz esztendőn át egy nagyon erős ember állt: Diaz Porfirio. Ez kiméletlenül, de csodálatraméltó czéltudatossággal tartotta össze ezt az örökös forradalmaktól dúlt spanyol köztársaságot. Egységessé, gazdaggá tette. Az alatt a harmincz év alatt, mely az ő valósággal zsarnoki uralmára esett, minden törekvésének az volt a végső czélja, hogy a nagy ország sajátmaga vegye hasznát kimeríthetetlen természeti kincseinek. Ez ellenkezett az Unió érdekével s abban az államcsinyben, mely most három éve megtörte Diaz Porfirio hatalmát, része volt pénzáldozataikkal az amerikai nagyvállalkozásoknak, melyeken Diaz kellemetlen ellenőrzést gyakorolt.

Diaz futva menekült az országból s most, megöregedve, a visszatérés reménye nélkül, Egyiptomban éli számkivetésének napjait. Madero Francisco lett utóda az elnökségben. A mexikói nép ettől várta azokat a közszabadságokat, melyeket Diaz megtagadott tőle. Madero nem is fukarkodott igéretekkel, de nem állhatta szavát. Az volt a legfőbb gondja, hogy még gazdagabb legyen, mint volt, mikor bevonult az elnöki palotába. Elnöksége alatt ismét megnőtt az országban az amerikai befolyás, nyomon követte a családi érdekek istápolása és a leghihetetlenebb korrupczió. Azonkívül nem szűnt meg északon és délen Zapata és Villa rablóbandáinak véres garázdálkodása. Madero ötnegyed évig maradt ura a helyzetnek s ez idő alatt a krónika hallgatott minden amerikai beavatkozásról. De múlt év augusztus havában fordult a koczka, Madero saját kormánycsapatainak fogságába esett. és Diaz Félixnek, Diaz Porfirio fiának meg Blanquet tábornoknak közös megegyezésével Huerta Victoriano, a kormánycsapatok főparancsnoka foglalta el ideiglenesen Mexikó elnöki tisztjét.

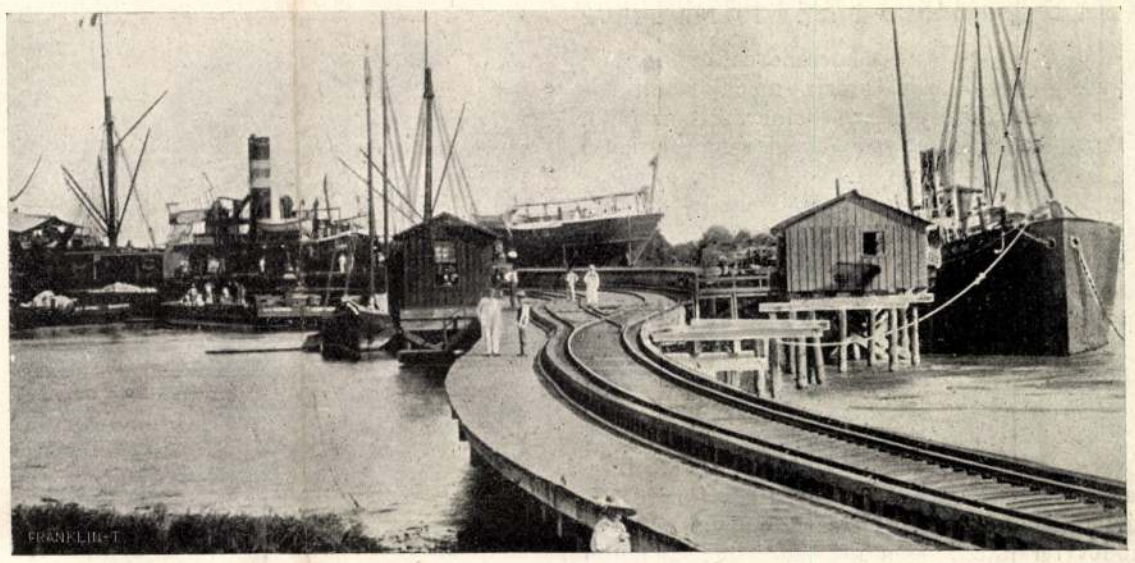

TAMPICO KIKÖTŐJE, MELYET AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK CSAPATAI MEGSZÁLLOTTAK.

Az Unióban pedig elég hamar tisztába jöttek azzal, hogy Huerta az amerikai érdekek számára ép oly hozzáférhetetlen, mint a közelmúltban Diaz Porfirio volt. Ennek következtében az Egyesült-Államok elnöke semmi áron sem volt arra kapható, hogy elismerje ideiglenes elnökségét. Ellene szólt Huertának, hogy az országot dúló felkelést ő sem tudta féken tartani, Washingtonban pedig — talán nem is egészen alaptalanul — azzal vádolták még, hogy Diaz Félixszel együtt része volt Maderonak és kultuszminiszterének, Suareznek meggyilkolásában. Az előbbi vád mindenesetre alapos volt. De hogy megállhatott, abban mindenesetre az Unio magatartásának volt elhatározó része. Huerta nem teremthetett rendet az országban, mert nem volt pénze. A pénz forrásait pedig az Unio elnöke zárta el tőle azzal, hogy megtagadta tőle elismerését. A nagy szomszéd minden erejével azon volt, hogy a fejetlenség ne szünjék meg bomlasztani az országot s végre — ha már Huertát eszközévé nem teheti, — maga tehesse reá kezét Mexikóra. E vállalkozás mozgató ereje első sorban a «petroleumszomjuság» volt, mint a newyorki pénzügyi körökben jellemző rövidséggel mondják, s csak másodsorban a földéhség. Mexikó területi meghódítása a távolabb eső, de soha szem elől nem tévesztett czél. Mert Észak-Amerikából a szárazföldi út a Panama-csatornához Mexikó földjén át vezet.

HUERTA, A MEXIKÓI KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE.

E két czél elérésének — most csak az elsőének — Huerta a legfőbb akadálya. Erős ember az, mert a nép embere. Mexikó őslakosságának véréből, az indián törzsből származik, mely a tizenhatmilliónyi nép nyolczvannál nagyobb százalékszámát teszi. Hetven éves már, de senki sem nézné olyan öregnek. Ő is, hivei is azt mondják, hogy azért ragaszkodik hivatalához, mert ő az egyetlen ember Mexikóban, ki elég erős, hogy megfékezze a forradalmat és összetartsa Mexikó erejét az amerikai hatalommal szemben. Diplomatának a legnagyobb jóakarat sem mondhatná. Nyers katonatermészete van, mely a csomót ketté tudja vágni, kibogozni nem. Mikor külügyminisztere utasítását kérte, hogy mit feleljen Lind amerikai követ első jegyzékére, röviden azt felelte: «Mondja meg neki, hogy menjen a pokol fenekére», — s látva a miniszter elképedését, hozzátette: «De öltöztesse ezt kellő diplomácziai formába.»

Az amerikai követ nem ment a pokol fenekére, ellenben az Unio hadserege megkezdte hadműveleteit Mexikó — vagy, mint Wilson elnök mondja: Huerta ellen. Az amerikai vállalkozás merész és eredményeiben kétséges. Az előnyomulás Veracruzból Mexico City, az ország fővárosa felé, szinte leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Az ország földje majdnem a tengerparttól fogva folyton emelkedik, s egyes megszakításokkal hétezer láb magas emelkedést kell az amerikai seregnek leküzdenie, míg Mexikó városába jut. Hadi utak nincsenek sehol s az ellenség földjén való ily felvonulásra, egy hadsereg ellátásának roppant nehézségei közben, csak a legnagyobb mértékben fegyelmezett sereg vállalkozhatik, minőnek az Unio serege nem mondható, s akkora sereg, mely sok és erős etappal képes biztosítani magának a visszavonulás útját a tengerpartig. Ehhez pedig a katonák tizezrei kellenének, s az amerikai hadsereg létszámát tekintve, Mexikó városáig már csak oly kisszámú amerikai sereg juthatna el, hogy sikerre alig lehetne kilátása. Mert Mexikó városában, mire odáig juthatnának az ellenséges csapatok, százezreket számláló benszülött sereg várná, Huertával az élén, kinél nincs most népszerűbb hadvezér a nagy spanyol köztársaságban. —*a.*

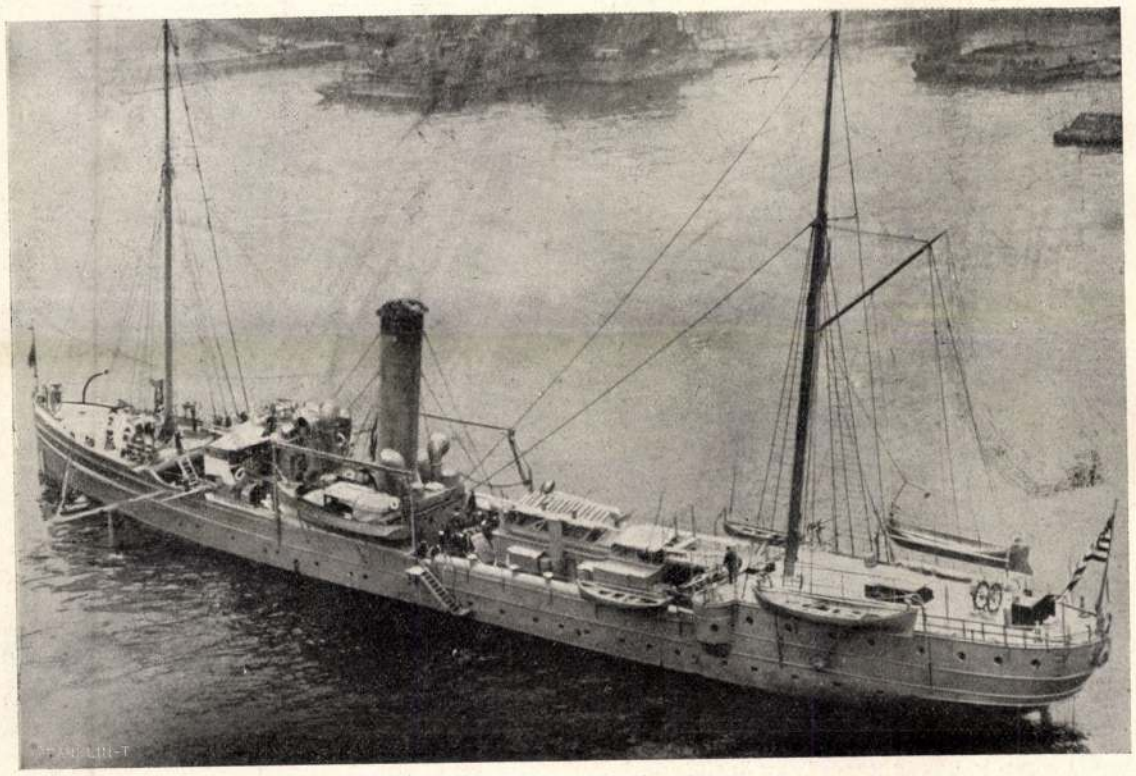

A «DOLPHIN» AMERIKAI HAJÓ, A MELYET A MEXIKÓI HATÓSÁGOK FELTARTÓZTATTAK. EZ ADTA AZ ALKALMAT AZ ELLENSÉGESKEDÉSEK KITÖRÉSÉRE.

A MÁSFÉLSZÁZADOS SZENT ISTVÁN-REND.

Május 5-én volt százötvenéves évfordulója annak, hogy Mária Terézia megalapította az első szent királyunkról elnevezett rendet. A középkorban volt már vitézi rendünk, kettő is: a *Szent György-lovagok rendje*, a melynek 1326-ban kelt szabályait Nemzeti Múzeumunk könyvtára őrzi kincses kiállításában s a XIV. század végén feltünő *Sárkány-rend*, a melynek Zsigmond király adott 1408-ban alapító-levelet, a mikor újjászervezte. Hosszú negyedfélszáz esztendő telt el ezután 1764-ig, a mikor Mária Terézia a Szent István-renddel ajándékozta meg hű Magyarországát.

A rend alapításának eszméje gróf Esterházy Ferencztől, a kanczellártól eredt s a királynő nagy örömmel karolta fel, mert egyrészt a polgári érdemek megjutalmazására akart evvel új módot teremteni — a hét évvel (1757) előbb alapított Mária Terézia-rend ugyanis tisztán harczi érdemek jutalmazására szolgált — másrészt pedig még közelebb akart így férkőzni magyarjai szivéhez s hiúságuk legyezgetésével akarta lekötni őket. Az időpont is nagyon fontos volt, az 1764-re összehivott országgyűlés küszöbén voltak, a melytől nagy áldozatokat várt és remélt a királynő. Azt czélozta ez is, a mit a magyar nemesi testőrség felállítása: (1760) a magyarok megnyerését.

Az udvari méltóságoknak szálka volt a szemében a rend kifejezett magyar volta s nem igen rajongtak az eszméért, nem lelkesedett érte a császár sem, mert ez új, előkelő rendtől az aranygyapjas-rend kiváltságait féltette. Mária Terézia azonban ragaszkodott hozzá s 1764 február 22-én már közli a rend eszméjét és tervezetét a helytartótanácscsal, márcziusban pedig Albani biborossal ismerteti meg tervét.

Az alapítás fényes ünnepsége május 5-én, Lipót születésnapján, zajlott le Bécsben. A királynő, az újrend nagymestere, a kit csakis a magyar udvari méltóságok vettek körül, fiának, Józsefnek, nyakába akasztotta a rend nagykeresztjét, a többi felvételeket, azonban csak másnap, május 6-án tartották meg s e napon kelt a rend szabályzata is, a melyet képekkel diszitve latin és német nyelven adtak ki. A nagy keresztet négyen kapták csak: Barkóczy Ferencz a primás, Batthyány Lajos, a nádor, Esterházy Ferencz, a kanczellár s gróf Hatzfeldt, a bank-ügy elnöke. A parancsnokok és kiskeresztesek közt viszont több volt a német, mert a magyar vitézek felvételét szent István napjára halasztotta a királyné, de csak a következő év novemberében tarthatták meg.

A rend azok kitüntetésére alapittatott, a kik a «*felségünkkel s házunkkal szemben*» nagy érdemeket szereztek maguknak, irja Mária Terézia a szabályzat bevezetésében. Kiemeli,

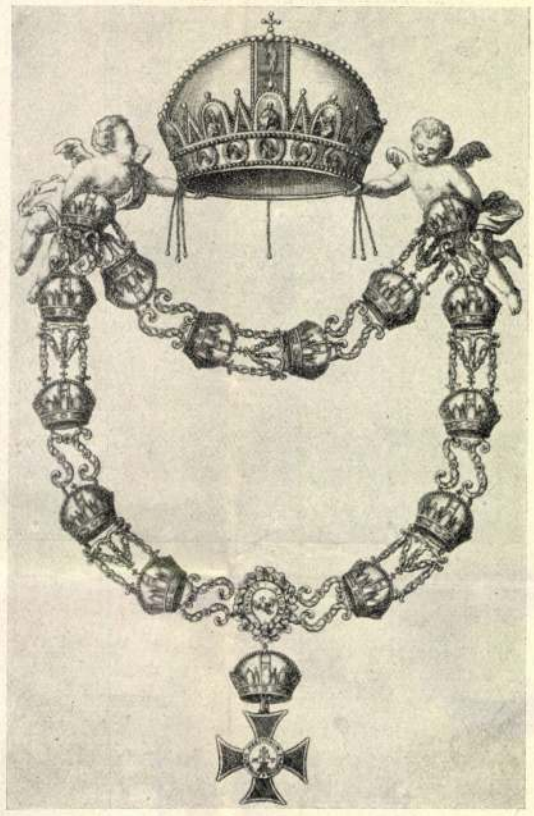

A SZENT ISTVÁN-REND NAGYKERESZTESEINEK ARANYLÁNCZA.

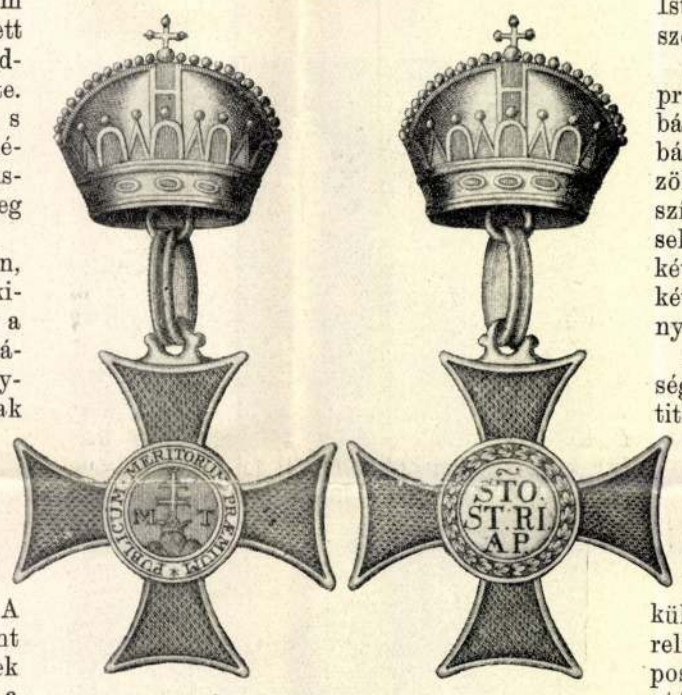

A SZENT ISTVÁN-REND NAGYKERESZTJE ÉS KÖZÉPKERESZTJE.

hogy egy birodalom méltósága s az országok közbékéje nem kevésbbé függ azoknak a hű tanácsától és munkásságától, a kik a polgári életben működnek, mint a kik fegyverrel dolgoznak érte, s azért tartotta szükségesnek az új rend alapítását a Mária Terézia-rend mellett.

A rend nagymestere mindig a magyar korona viselője, s a rend száz tagot számlál, ezek: 20 nagykeresztes, 30 parancsnok (commendatores) és 50 kiskeresztes; de az egyházi méltóságot viselők nem foglaltatnak benn ebben.

A rend jelvénye: arany szegélyü zöld zománczos kereszt, melynek közepén kerek médaillonban vörös mezőben zöld hármashalom, középsőjén nyugvó arany koronából kiemelkedő apostoli fehér kettős kereszt foglal helyet, mellette pedig az arany *M* és *T* betük. A vörös és zöld szin Magyarország szinei, a kettős kereszt arra emlékeztet, hogy Szent István kapta az *apostoli* jelzőt, a melyet Mária Terézia újított fel (1758), az *M* és *T* betük pedig a királynő nevének kezdőbetüi. A középpajzsot körülfogó felirás: *Publicum Meritorum Praemium* (Az érdemek nyilvános jutalma). Hátlapján fehér alapon *STO. ST. RI. AP.* (Sancto Stephano regi apostolico, Szent István apostoli királynak) betük olvashatók. A nagy keresztet a nagykeresztesek s a parancsnokok; a kis keresztet pedig a kiskeresztesek viselik. Szalagja sötétzöld, biborvörös középcsíkkal. A nagykereszteseket még a csillag is díszíti, melynek közepén az a médaillon foglal helyet, a melyet a keresztnél ismertettünk s őket megilleti még a láncz is, a mely a királyné és Szent István monogrammjaiból (*M T* és *S S*) s a szent koronából van összeállítva.

A rend öltözete: bő, rövid ujju, hermelinprémmel szegett, vörössel bélelt zöld, hosszú bársony köpeny, vörös bársony ruha, vörös bársony kalap, a melyet hermelin szegélyez s zöld-vörös zománczos forgóban kócsagtoll díszít. Természetesen bizonyos megkülönböztetések vannak a ruházaton is: a nagykereszteseket tölgyfalevél-hímzés díszíti, a parancsnokokét szélesebb, a kiskereszteseket pedig keskenyebb szegély.

A rend szabályzata elsorolja a rend tisztségeit is, ezek voltak: a praelatus, kanczellár, titkár, kincstárnok, herold, kanczellista, a kiknek teendői és ruházata pontosan meg volt állapítva.

A nagy kereszttel a valóságos belső titkos tanácsosság járt, a parancsnokival a Dekretal geheimer Rath czim, a kiskeresztesek pedig, ha kérték, igényt tarthattak díj nélkül a báróságra, esetleg a grófságra is, ha kérelmüket a körülmények mérlegelése után alaposnak találta a felség. A konstrukcziók ez utóbbi pontját azonban az 1884. július 17-én kelt legfelsőbb kézirat megszüntette.

A rend szabályzatát három példányban állította ki a királynő, egyiket a rend levéltárában helyezték el, a másikat az országos levéltárban, a harmadikat pedig a kanczelláriá levéltárában. *Hlb.*

A REND PARANCSNOKA.

A REND NAGYKERESZTESÉNEK ÖLTÖZETE.

A REND KISKERESZTESÉNEK ÖLTÖZETE.

A MÁSFÉLSZÁZADOS SZENT ISTVÁN-REND.

Szent István szenjobbá-
nak irodalmát

lásd

Karsai Géza

Szent István király
tiszcelete.
Szent Istvánemlékk

III. 160 és
köv ll.

ugyanitt az ereklyére
vonatkozó alapos
összefoglalás

Szent István ereklye

tartói

A XVIII. században
Mária Terézia rendeletére készültek –
jelenleg a M. Nemzeti
Múzeumban.

Lepold Antal

Szent István király
ikonográfiája.
Szent István emlékkönyv. III

142. l.

A székesfehérvári fejereklye-
tartó ezüst mellszobor 1772-
ben Bécsben készült Mária
Terézia rendeletére. 1778-ban
ajándékozta a székesfehérvári
püspökségnek.

M.o 142. l. 167. l. (Kép-

Szent István király

ereklyéi

Czobor Béla = Szent

István király ereklyéinek története.

Vas. egyh. 1882. 542,

543 l.

pedig itthon fogok elkezdeni valamit. Van egy kis tőkém is, méltóságos uram, amit könnyen félretehettem nyolc esztendő alatt.

Ez már aztán ideálisan a Palya nyelvén hangzott.

— Mennyi az a pénz, kedves barátom?

— Vagy hatvanezer holland forint, méltóságos uram.

— Úgy. Üljön le kérem, foglaljon helyet. És hát például mivel foglalkoznék Magyarországon? Van valami programmja?

— Nem tudnám még világosan meghatározni, méltóságos uram, mihez fogok itthon nyúlni. Odakint a dzsungelekben nagyon sok olyan termény van, aminek ezen a földön nagy hasznát vehetnénk és kvázi ingyen juthatnánk hozzájuk, páfrányhoz, nádhoz, iszalagokhoz, amelyek ipari és mezőgazdasági téren egyformán felhasználhatók, azután például gondoltam, hogy orchidea-gumókat lehetne hazatelepíteni, meghonosítani, keresztezni, továbbfejleszteni, úgy mint Hollandiában és Németországban. Azon is töröm a fejem, hogy lehetne ennek az áldott magyar földnek a borából, a gyümölcseiből és a gyümölcsízeiből exportot teremteni oda a szigetvilágba, ahol erősen halad a kultúra s évről-évre rohamosan gyarapodik a városi lakosság.

Szent István király

koporsója

guruló apró szemeteskocsikat. A Merceria felől tódultak a térre a vasárnapi népek. Egy tagbaszakadt angol hölgy is feltünt a templom előtt, a Baedekert lapozgatva.

György lepillantott a kezeire. Már vagy öt perce forgatja az ujján öntudatlanul a karikagyűrűt.

Szent isten, mit fog most majd mondani az édesanyjának, annak a szent asszonynak, aki Zsindelyesen lakik a háromablakos vén zöld házban. Akit olyan meghatottan néztek a templomban, a violaszín ünneplőjében, amint hangosan sírt az örömtől, a büszkeségtől . . .

Meg ez a gyűrű, hát evvel most mi történjen? Vissza kell küldeni, alighanem azonnal. Györgynek semmi praxisa nem volt az efféle eljárások körül. Most fog legelőször elválni életében. No, majd egy pár nap mulva, Pesten. Még itt kell egy kicsit maradnia, míg a rendőrségen letárgyalják az ügyét.

Ez a gyűrű, ejnye, hogy ez nem akar az ujjáról lejönni.

Folytatjuk

Kallós Oszkár fényképe

Szent István koporsója a Nemzeti Múzeumban. Erről a kőkoporsóról Varjú Elemér dr. legújabban kimutatta, hogy az első magyar király hamvai nyugodtak benne

Új Idők
1926. II. félév
511. lap

Az idegesség a házasságban

Irta **dr. Török Frigyes**

HUERTA.

Az Északamerikai Egyesült-Államok egy év óta nyilt konfliktusban volt a Mexikói Egyesült-Államokkal és nézetellentétben majdnem az egész művelt világgal. Nem akarta elismerni Huerta mexikói elnökségét, melyet a világnak majdnem minden hatalma elismert. Ebből támadt a mexikói bonyodalom s ezért tört ki most a mexikói háború.

Tehát az események középpontján Huerta áll. Nem épen az ő személye, hanem a hajthatatlansága. Nem az, a mint — jól vagy rosszul — kormányoz, hanem az, a mire nem kapható. Az Uniónak egyrészről közvetlen, másrészről a messze jövőt érdeklő czéljai vannak Mexikóval, mely délről határos vele. Évek óta követelik a jingók egynémely körei s bizonyos amerikai pénzemberek, kik főkép éjszaki Mexikónak petróleumforrásokban és rézbányákban rendkívül gazdag földjére vetettek szemet, hogy az Egyesült-Államok avatkozzanak be Mexikó belső ügyeibe. Mexikó ügyeinek élén 1911-ig, egyszeri, négy évi megszakítást leszámítva, harmincz esztendőn át egy nagyon erős ember állt: Diaz Porfirio. Ez kiméletlenül, de csodálatraméltó czéltudatossággal tartotta össze ezt az örökös forradalmaktól dúlt spanyol köztársaságot. Egységessé, gazdaggá tette. Az alatt a harmincz év alatt, mely az ő valósággal zsarnoki uralmára esett, minden törekvésének az volt a végső czélja, hogy a nagy ország sajátmaga vegye hasznát kimeríthetetlen természeti kincseinek. Ez ellenkezett az Unió érdekével s abban az államcsinyben, mely most három éve megtörte Diaz Porfirio hatalmát, része volt pénzáldozataikkal az amerikai nagyvállalkozásoknak, melyeken Diaz kellemetlen ellenőrzést gyakorolt.

Diaz futva menekült az országból s most, megöregedve, a visszatérés reménye nélkül, Egyiptomban éli számkivetésének napjait. Madero Francisco lett utóda az elnökségben. A mexikói nép ettől várta azokat a közszabadságokat, melyeket Diaz megtagadott tőle. Madero nem is fukarkodott igéretekkel, de nem állhatta szavát. Az volt a legfőbb gondja, hogy még gazdagabb legyen, mint volt, mikor bevonult az elnöki palotába. Elnöksége alatt ismét megnőtt az országban az amerikai befolyás, nyomon követte a családi érdekek istápolása és a leghihetetlenebb korrupczió. Azonkívül nem szűnt meg északon és délen Zapata és Villa rablóbandáinak véres garázdálkodása. Madero ötnegyed évig maradt ura a helyzetnek s ez idő alatt a krónika hallgatott minden amerikai beavatkozásról. De múlt év augusztus havában fordult a koczka, Madero saját kormánycsapatainak fogságába esett. és Diaz Félixnek, Diaz Porfirio fiának meg Blanquet tábornoknak közös megegyezésével Huerta Victoriano, a kormánycsapatok főparancsnoka foglalta el ideiglenesen Mexikó elnöki tisztjét.

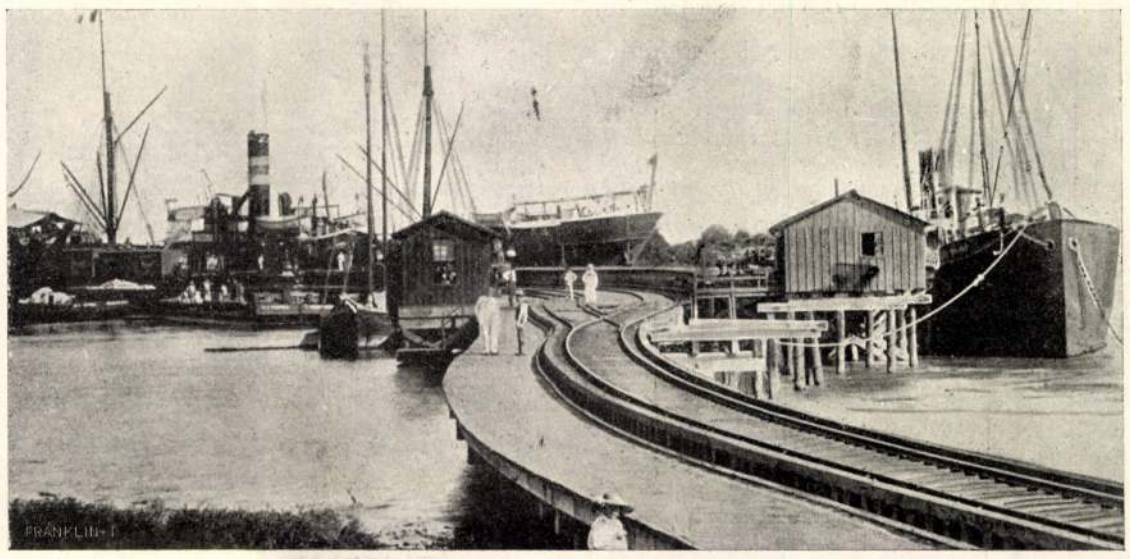

TAMPICO KIKÖTŐJE, MELYET AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK CSAPATAI MEGSZÁLLOTTAK.

Az Unióban pedig elég hamar tisztába jöttek azzal, hogy Huerta az amerikai érdekek számára ép oly hozzáférhetetlen, mint a közelmúltban Diaz Porfirio volt. Ennek következtében az Egyesült-Államok elnöke semmi áron sem volt arra kapható, hogy elismerje ideiglenes elnökségét. Ellene szólt Huertának, hogy az országot dúló felkelést ő sem tudta féken tartani, Washingtonban pedig — talán nem is egészen alaptalanul — azzal vádolták még, hogy Diaz Félixszel együtt része volt Maderonak és kultuszminiszterének, Suareznek meggyilkolásában. Az előbbi vád mindenesetre alapos volt. De hogy megállhatott, abban mindenesetre az Unio magatartásának volt elhatározó része. Huerta nem teremthetett rendet az országban, mert nem volt pénze. A pénz forrásait pedig az Unio elnöke zárta el tőle azzal, hogy megtagadta tőle elismerését. A nagy szomszéd minden erejével azon volt, hogy a fejetlenség ne szünjék meg bomlasztani az országot s végre — ha már Huertát eszközévé nem teheti, — maga tehesse reá kezét Mexikóra. E vállalkozás mozgató ereje első sorban a «petroleumszomjuság» volt, mint a newyorki pénzügyi körökben jellemző rövidséggel mondják, s csak másodsorban a földéhség. Mexikó területi meghódítása a távolabb eső, de soha szem elől nem tévesztett czél. Mert Észak-Amerikából a szárazföldi út a Panama-csatornához Mexikó földjén át vezet.

HUERTA, A MEXIKÓI KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE.

E két czél elérésének — most csak az elsőének — Huerta a legfőbb akadálya. Erős ember az, mert a nép embere. Mexikó őslakosságának véréből, az indián törzsből származik, mely a tizenhatmilliónyi nép nyolczvannál nagyobb százalékszámát teszi. Hetven éves már, de senki sem nézné olyan öregnek. Ő is, hivei is azt mondják, hogy azért ragaszkodik hivatalához, mert ő az egyetlen ember Mexikóban, ki elég erős, hogy megfékezze a forradalmat és összetartsa Mexikó erejét az amerikai hatalommal szemben. Diplomatának a legnagyobb jóakarat sem mondhatná. Nyers katonatermészete van, mely a csomót kettétudja vágni, kibogozni nem. Mikor külügyminisztere utasítását kérte, hogy mit feleljen Lind amerikai követ első jegyzékére, röviden azt felelte: «Mondja meg neki, hogy menjen a pokol fenekére», — s látva a miniszter elképedését, hozzátette: «De öltöztesse ezt kellő diplomácziai formába.»

Az amerikai követ nem ment a pokol fenekére, ellenben az Unio hadserege megkezdte hadműveleteit Mexikó — vagy, mint Wilson elnök mondja: Huerta ellen. Az amerikai vállalkozás merész és eredményeiben kétséges. Az előnyomulás Veracruzból Mexico City, az ország fővárosa felé, szinte leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik. Az ország földje majdnem a tengerparttól fogva folyton emelkedik, s egyes megszakításokkal hétezer láb magas emelkedést kell az amerikai seregnek leküzdenie, míg Mexikó városába jut. Hadi utak nincsenek sehol s az ellenség földjén való ily felvonulásra, egy hadsereg ellátásának roppant nehézségei közben, csak a legnagyobb mértékben fegyelmezett sereg vállalkozhatik, minőnek az Unio serege nem mondható, s akkora sereg, mely sok és erős etappal képes biztosítani magának a visszavonulás útját a tengerpartig. Ehhez pedig a katonák tizezrei kellenének, s az amerikai hadsereg létszámát tekintve, Mexikó városáig már csak oly kisszámú amerikai sereg juthatna el, hogy sikerre alig lehetne kilátása. Mert Mexikó városában, mire odáig juthatnának az ellenséges csapatok, százezreket számláló benszülött sereg várná, Huertával az élén, kinél nincs most népszerűbb hadvezér a nagy spanyol köztársaságban. —*a*.

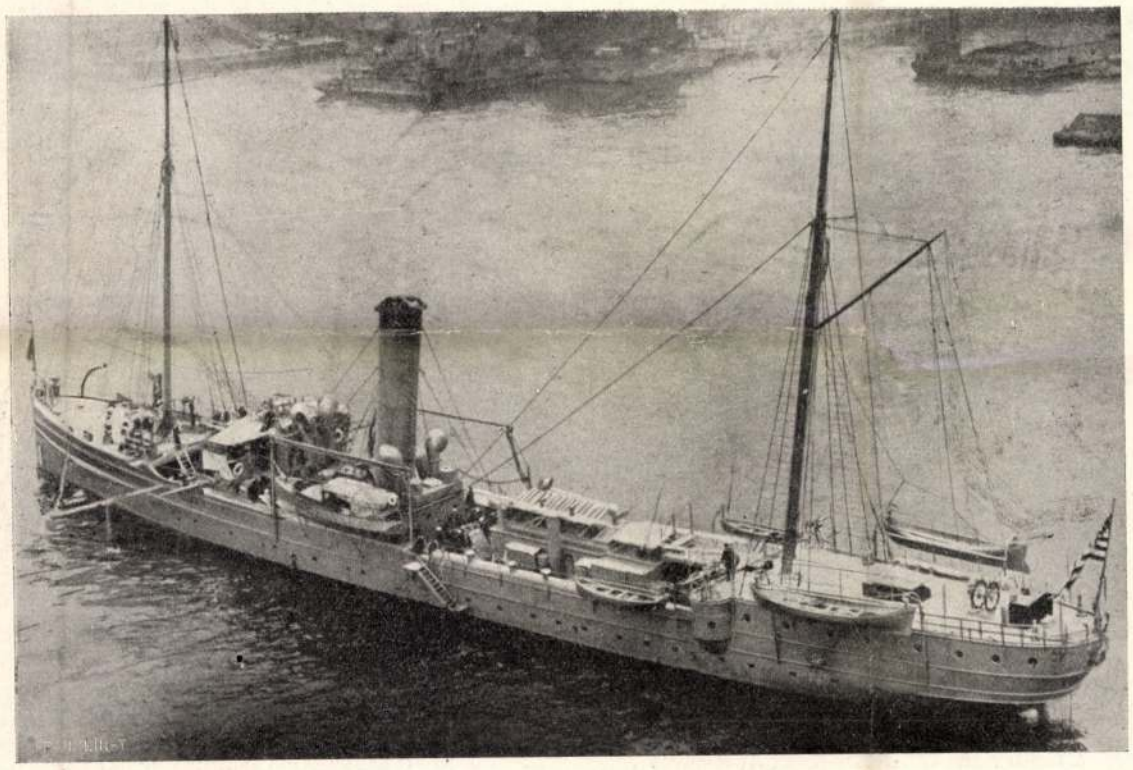

A «DOLPHIN» AMERIKAI HAJÓ, A MELYET A MEXIKÓI HATÓSÁGOK FELTARTÓZTATTAK. EZ ADTA AZ ALKALMAT AZ ELLENSÉGESKEDÉSEK KITÖRÉSÉRE.

A MÁSFÉLSZÁZADOS SZENT ISTVÁN-REND.

Május 5-én volt százötvenéves évfordulója annak, hogy Mária Terézia megalapította az első szent királyunkról elnevezett rendet. A középkorban volt már vitézi rendünk, kettő is: a *Szent György-lovagok rendje*, a melynek 1326-ban kelt szabályait Nemzeti Múzeumunk könyvtára őrzi kincses kiállításában s a XIV. század végén feltünő *Sárkány-rend*, a melynek Zsigmond király adott 1408-ban alapító-levelet, a mikor újjászervezte. Hosszú negyedfélszáz esztendő telt el ezután 1764-ig, a mikor Mária Terézia a Szent István-renddel ajándékozta meg hű Magyarországát.

A rend alapításának eszméje gróf Esterházy Ferencztől, a kanczellártól eredt s a királynő nagy örömmel karolta fel, mert egyrészt a polgári érdemek megjutalmazására akart evvel új módot teremteni — a hét évvel (1757) előbb alapított Mária Terézia-rend ugyanis tisztán harczi érdemek jutalmazására szolgált — másrészt pedig még közelebb akart így férkőzni magyarjai szivéhez s hiúságuk legyezgetésével akarta lekötni őket. Az időpont is nagyon fontos volt, az 1764-re összehivott országgyűlés küszöbén voltak, a melytől nagy áldozatokat várt és remélt a királynő. Azt czélozta ez is, a mit a magyar nemesi testőrség felállítása: (1760) a magyarok megnyerését.

Az udvari méltóságoknak szálka volt a szemében a rend kifejezett magyar volta s nem igen rajongtak az eszméért, nem lelkesedett érte a császár sem, mert ez új, előkelő renddtől az aranygyapjas-rend kiváltságait féltette. Mária Terézia azonban ragaszkodott hozzá s 1764 február 22-én már közli a rend eszméjét és tervezetét a helytartótanácscsal, márcziusban pedig Albani biborossal ismerteti meg tervét.

Az alapítás fényes ünnepsége május 5-én, Lipót születésnapján, zajlott le Bécsben. A királynő, az újrend nagymestere, a kit csakis a magyar udvari méltóságok vettek körül, fiának, Józsefnek, nyakába akasztotta a rend nagykeresztjét, a többi felvételeket, azonban csak másnap, május 6-án tartották meg s e napon kelt a rend szabályzata is, a melyet képekkel diszitve latin és német nyelven adtak ki. A nagy keresztet négyen kapták csak: Barkóczy Ferencz a primás, Batthyány Lajos, a nádor, Esterházy Ferencz, a kanczellár s gróf Hatzfeldt, a bank-ügy elnöke. A parancsnokok és kiskeresztesek közt viszont több volt a német, mert a magyar vitézek felvételét szent István napjára halasztotta a királyné, de csak a következő év novemberében tarthatták meg.

A rend azok kitüntetésére alapittatott, a kik a «*felségünkkel s házunkkal szemben*» nagy érdemeket szereztek maguknak, irja Mária Terézia a szabályzat bevezetésében. Kiemeli,

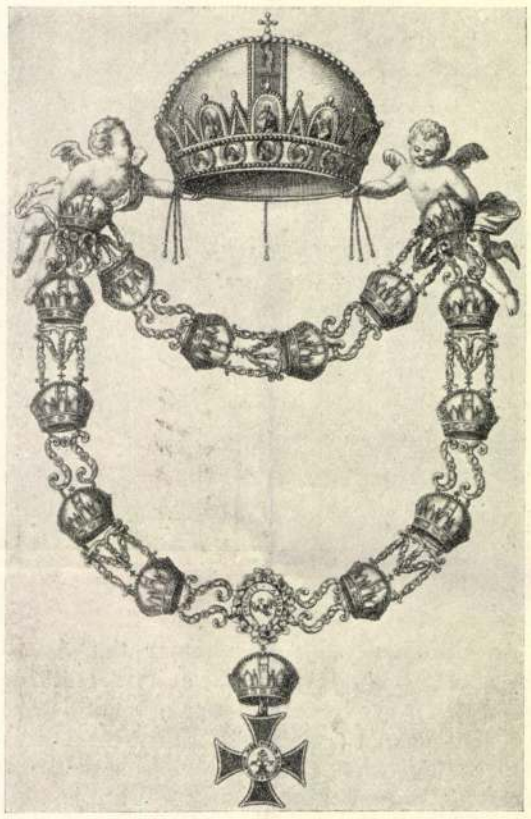

A SZENT ISTVÁN-REND NAGYKERESTESEINEK ARANYLÁNCZA.

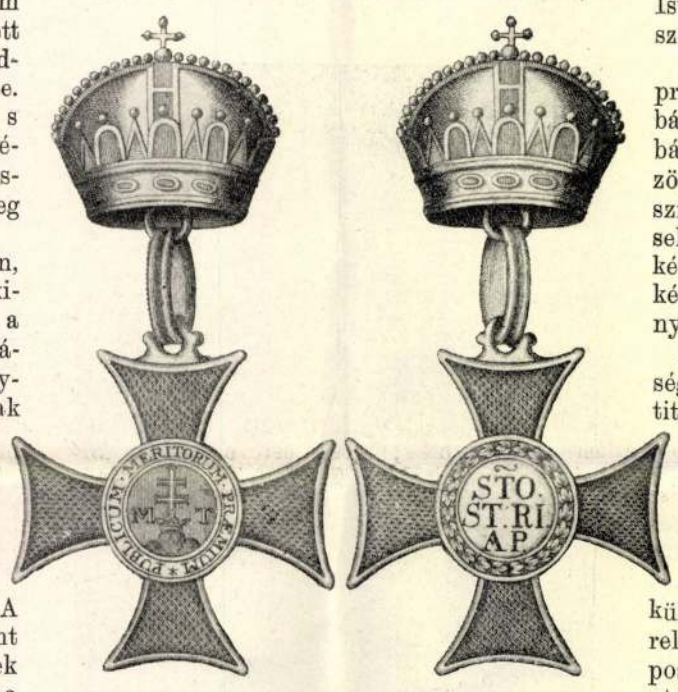

A SZENT ISTVÁN-REND NAGYKERESZTJE ÉS KÖZÉPKERESZTJE.

hogy egy birodalom méltósága s az országok közbékéje nem kevésbbé függ azoknak a hű tanácsától és munkásságától, a kik a polgári életben működnek, mint a kik fegyverrel dolgoznak érte, s azért tartotta szükségesnek az új rend alapítását a Mária Terézia-rend mellett.

A rend nagymestere mindig a magyar korona viselője, s a rend száz tagot számlál, ezek: 20 nagykeresztes, 30 parancsnok (commendatores) és 50 kiskeresztes; de az egyházi méltóságot viselők nem foglaltatnak benn ebben.

A rend jelvénye: arany szegélyü zöld zománczos kereszt, melynek közepén kerek médaillonban vörös mezőben zöld hármashalom, középsőjén nyugvó arany koronából kiemelkedő apostoli fehér kettős kereszt foglal helyet, mellette pedig az arany *M* és *T* betük. A vörös és zöld szin Magyarország szinei, a kettős kereszt arra emlékeztet, hogy Szent István kapta az *apostoli* jelzőt, a melyet Mária Terézia újított fel (1758), az *M* és *T* betük pedig a királynő nevének kezdőbetüi. A középpajzsot körülfogó felirás: *Publicum Meritorum Praemium* (Az érdemek nyilvános jutalma). Hátlapján fehér alapon *STO. ST. RI. AP.* (Sancto Stephano regi apostolico, Szent István apostoli királynak) betük olvashatók. A nagy keresztet a nagykeresztesek s a parancsnokok; a kis keresztet pedig a kiskeresztesek viselik. Szalagja sötétzöld, biborvörös középcsíkkal. A nagykereszteseket még a csillag is díszíti, melynek közepén az a médaillon foglal helyet, a melyet a keresztnél ismertettünk s őket megilleti még a láncz is, a mely a királyné és Szent István monogrammjaiból (*M T* és *S S*) s a szent koronából van összeállítva.

A rend öltözete: bő, rövid ujjú, hermelinprémmel szegett, vörössel bélelt zöld, hosszú bársony köpeny, vörös bársony ruha, vörös bársony kalap, a melyet hermelin szegélyez s zöld-vörös zománczos forgóban kócsagtoll díszít. Természetesen bizonyos megkülönböztetések vannak a ruházaton is: a nagykereszteseket tölgyfalevél-hímzés díszíti, a parancsnokokét szélesebb, a kiskereszteseket pedig keskenyebb szegély.

A rend szabályzata elsorolja a rend tisztségeit is, ezek voltak: a praelatus, kanczellár, titkár, kincstárnok, herold, kanczellista, a kiknek teendői és ruházata pontosan meg volt állapítva.

A nagy kereszttel a valóságos belső titkos tanácsosság járt, a parancsnokival a Dekretal geheimer Rath czim, a kiskeresztesek pedig, ha kérték, igényt tarthattak díj nélkül a báróságra, esetleg a grófságra is, ha kérelmüket a körülmények mérlegelése után alaposnak találta a felség. A konstrukcziók ez utóbbi pontját azonban az 1884. július 17-én kelt legfelsőbb kézirat megszüntette.

A rend szabályzatát három példányban állította ki a királynő, egyiket a rend levéltárában helyezték el, a másikat az országos levéltárban, a harmadikat pedig a kanczellária levéltárában.

Hlb.

A REND PARANCSNOKA.

A REND NAGYKERESZTESÉNEK ÖLTÖZETE.

A REND KISKERESZTESÉNEK ÖLTÖZETE.

A MÁSFÉLSZÁZADOS SZENT ISTVÁN-REND.

Szent István Király
erüst hermája

Repr.

Sertit Istvánemlék
II. 23 l.

BUDAPEST
939 DEC -9 23
LKd 4 LKo

Szent István Király ikonogra-

fiája

Lepold Antal cikke:

Szerszt Istvánemlékk. III.

111 – 154 l.

képekkel.

Szent István koporsója

Gerevich Tibor

Magyarországi művészet
Szent István korában,
Szent Istvánemlékk. III.

104, 105 l (képekkel), 106 l.
107 l. 108. l.

z kapcsoljuk gondolatainkat. Kölnt székesegy-
ré sereglő képek kísérik lelki szemeink előtt,
lanul is elválaszthatatlan kísérőnk, állandóan
nagyközönség talán a legidegenebbül áll szem-
rmavilágának kialakulásáról a művészettörténe-
atást és alig jelentenek számára többet, mint

onalul kíván szolgálni azok számára, akik a mű-
lkoznak. A megszokott műtörténeti könyvektől
zetet tárgyalja. Az építész szemüvegén át álla-
könnyen érthető formában igyekszik áttekinthető
műművészeti törekvéseit is, megvilágítva ezeknek
t, de a korszellem által indokolt kialakulását.

us havában jelenik meg, mintegy, 160 oldalas
sben, az Officina gondos kiállításában. *A mű*
a P 7.80 lesz.

Szent István szentjobb

erekhyetartója

Mária Terézia 1771-ben Ragusa városától szerezte annak számára Bécsben ezüsttel keretezett kristálylapokból ládikaalakú erekhyetartót csináltatott. Magyarországnak ajándékozta sa budai kir. vírkápolnában helyeztetett el.

Lepold Antal

Szent István király ikonográfiája.

Serbt István emlékk. III

142. l.

163 l. (Köppel)

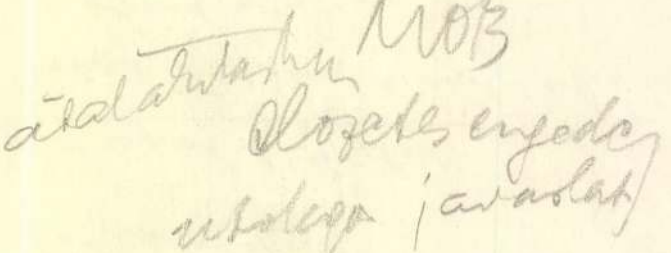

között már több a Múzeumba van szállítva, nehány pedig már oda van igérve neki és alkalmilag fognak Budapestre hozatni.

A feliratok *lelhely* szerint következőképen csoportosíthatók: Ács (4. sz.), Baracska (13., 43. sz.), Békás-Megyer (30. sz.), Bia (8. sz.), Bölcske (17., 52. sz.), Csákvár (29. sz.), Csév (53. sz.), Csobánka (38. sz.), Duna-Bogdány (5. sz.), Duna-Pentele (23., 24., 25., 27., 32., 41., 54. sz.), Érd (20., 51. sz.), Felső-Leperd (36. sz.), Martonvásár (40. sz.), Ó-Buda, illetőleg Buda (1., 2., 7., 9., 11., 12., 14., 15., 16., 18., 22., 28., 33., 34., 37., 42., 44., 48., 49., 50. sz.), Ó-Szőny (3., 21., 26., 31., 35., 39. 45. sz.), Puszta-Gellér (6. sz.), Rácz-Almás (19. sz.), Szent-Endre (10. sz.), Szalk-Sziget (46., 47. sz.).

A feliratokat azonban nem lelhelyek szerint rendezve adtam ki, hanem tartalom szerint és pedig azt a rendet követve, mely a Corpus Inscriptionumban van elfogadva:

I. Isteneknek szentelt feliratok (1—26. sz.) és pedig betűrendben 1. *Diana* (1. sz.), 2. *Genius centuriae* (2. sz.), 3. *Juppiter* (3—18. sz.), 4. *Liber pater* (19., 20. sz.), 5. *Mercurius* (21. sz.), 6. *Minerva* (22. sz.), 7. *Mithras és Deus Sol* (23., 24., 25. sz.), 8. *Terra Mater* (26. sz.).

II. Császárt illető felirat (27. sz.).

III. Magánost illető felirat (28. sz.).

IV. Sírfeliratok, az illető nevek betűrendben (29—50. sz.).

V. Mértföldkövek: 1. *M. Aur. Alexander Severus* (51. sz.), 2. *Opellius Macrinus* (52. 54. sz.), 3. *C. Jul. Verus Maximinus* (53., sz.).

Fröhlich Róbert.

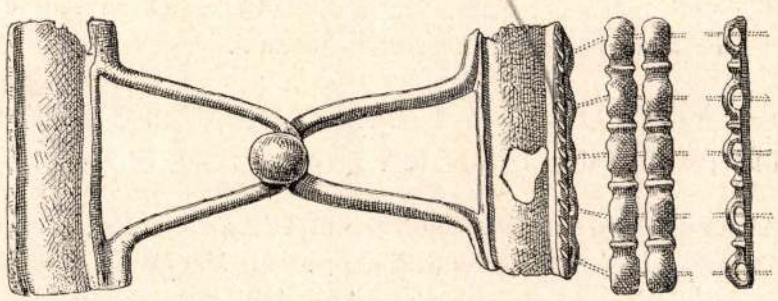

RÓMAI KORI BARBÁR ÖVKAPOCS ÉS ÖVDÍSZEK BRONZBÓL A N. MUZEUMBAN.

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

SZENT ISTVÁN-FÉLE CASULA.

Rohault de Fleury a miséről írt művében * említi, hogy a nagy forradalom sok érdekes régi emléket tett tönkre, melyeket most csak leírásokból ismerünk. A híres Mabillon jegyzetei közt** a tudós szerző talált egy leírást, melynek tárgya a magyar műtörténet szempontjából nagy érdekkel bír. Mabillon Metzben fordúlván meg, a szent Arnold egyház kincstárában látott egy díszes casulát, mely szent István és neje Gizelától eredt. Mabillon így írja le: Metzben a Saint Arnold templomban igen régi casula van vörös selyemből, mely kopott és úgy mutat mintha sárga volna. Formája kerek és a nyak körül három újjnyi széles, kézzel dolgozott szegélye van; ezen aranyművű és finom gyöngyökkel díszes kis körök és tizenegy szent alak van előállítva. Elől és hátul egyszerű kereszt nélküli sáv vonul végig fölülről lefelé. A nyak körüli sáv, mely elől van, körülbelül három újjnyi széles és tűvel készült. Legfölül van a Salvator mundi trónuson ülő alakja, mellette A Ω betűk. Alatta Szt.-Péter képét látjuk Sanctus Petrus fölirattal; ezalatt szárnyas szerafim van, lejebb szent Pál (Sanctus Paulus), legalul ismét szerafim van (serapum). A nyak körüli sáv hátsó része két újjnyinál szélesebb. Legfölül fölirat van, két soros nagy betűkkel, mely így szól: + S(tephanus) Ungrorum rex et Gisla dilecta sibi conjux, mittunt hæc munera Domno apostolico Johanni.

+ S· VNGRORV̄ R̄ Ꞓ GISLA DLECTA SIBI ꝯNNX·
MITTVN HAEC MVNERA DMNO APŁ'E IOHI

Alatta tíz himzett alak látszik: szent Péter, szent Pál, szent Jakab, szent Tamás, szent Tádé, szent Simon, szent Mátyás és egy más, a szent neve mindig melléje van téve. A szóbeli hagyomány azt tartja, hogy a casulát IX. szent Leo pápa ajándékozta a metzi templomnak.

* La Messe études archéologiques sur les monuments VII. k. 1888. 142—143 ll. és a DLXXVIII. tábla.

** Mabillon jegyzetei a párisi bibliothèque nationalban őríztetnek és ezekből R. de Fleury idézi a «fonds latin 11902, fo 102» számot, melynek címe Anecdota Alsatica.

Arch. Ért. 1890. 2. f.

LEVELEZÉS.

I. INGWALD UNDSET EGY TURÓCZMEGYEI LELETRŐL. Az első és második számú ábra két régiséget ábrázol, melyet a n. múzeum régiségtára b. Révay Ferencz urtól kapott és mely régóta a blatniczai várban őriztetvén, valószínűleg Turóczmegyében találtatott.

Az első egy vaskard markolata; fölületét bronzpléh borította és a díszítmények berakott arany- és ezüstszalagocskákkal vannak ékítve. Az egész markolat a kúpidomú végtaggal és a keresztvassal együtt 18·5 cm. hosszú, a kéz elhelyezésére belső tag hossza 9 cm.; a két élű pengéből 51·5 cmnyi darab maradt, a penge szélessége a tövénél 6 cm.

Az éjszaki országok archæologusai különös érdeklődéssel nézhetik a kardot, mely valószínűleg a IX. századból való, mert ugyanazon korbéli kardok nem csekély számmal akadnak az éjszaki vidékeken. Így p. o. Norvégiában magában hét hasonló diszítésű vaskard került elé, melyeknek markolata vasbéllésű de fölületük bronzzal és ezüsttel ékített. Egyébként is Norvégiában több a sírlelet a pogánykor ez utolsó szakaszából, mely itt legtovább tartott és melyet szokás legkésőbbi vaskornak nevezni (800—1000 Kr. u.). Rygh ismeretes művében[1] a christianiai múzeumban 1977. szám alatt őrzött hasonló kardmarkolatot látunk Wangról (Hedenmarken kerületében), mely több egyéb régiséggel halottas halomból került elé, a hozzátartozó penge dömöczkölt. Egy más csonka példány Waageről (Gudbrandsdalenben) technikában és rajzban annyira összevág a turóczi példánynyal, hogy mindakettő ugyanabból a műhelyből, sőt ugyanazon művésztől ered.

Egyelőre még bizonytalan, hogy hol keresendő e műhely; mert az archæologiai anyag ezen korból, mely már Európa legtöbb részén keresztény idő volt és e miatt sírleleteket csak gyér számmal óvott meg számunkra — az éjszaki vidékeken kívül egyátalán csekély és épúgy java részükben ismeretlenek e késői kor technikai eljárásai. A norvégiai leletekben nem ritka, dömöczkölt kardok, a készítők berakott nevével, talán frank műhelyekből valók, a mint azt Lorange bebizonyítani iparkodott.[2] Leggyakoribb e pengéken az ULFBERN név. Az említett kardok analogiái a britt szigeteken valamint keleti Poroszországban is fordulnak elé és valószínű hogy azon a kardon is, melyet szent István kardja czímén a prágai kincstárban őriznek, szintén ugyanazon gyárostól való; lelhelye ugyan ismeretlen, de valószínű hogy Csehországban találták. Rajzát a Bock közleménye[3] után ismételjük e helyütt, (3. ábra) bár azóta úgy Henszlman,[4] mint Ipolyi közzétették.

[1] Antiquites norvégiens 506. ábra.
[2] A. L. Larange Deu yngre Yernolders Svoerd 4° Bergen 1889 avec un resumé français.
[3] Mittheilungen der k. k. Centralcom. XV. K. 1870. S. 14.
[4] Magyar rég. emlékek II. k. 125. l.

Széles gallérú inggel, magasan álló, galléros, testhez álló brokátos dolmánynyal, mely zsinoros és gombra jár: így áll előttünk a 36 éves daliás «királyi titkár».

Sokkal általánosabban ismert a Mathias Zindt-féle rézmetszet, mely 1586-ban, tehát jóval Zrinyi hősi halála után, a kor izlése szerint magas gallérú, zsinoros, gombos dolmányban ábrázolja a hős szép alakját, mely számtalanszor reprodukálva ezen fölfogás szerint él nemzete köztudatában.

Ettől a divattól némi részben eltér az 1602-ben készült Bour-féle kép: itt a dolmány gallérja jóval alacsonyabb, a gombok jóval nagyobbak s. í. t.

Az 1608-ik évi koronázási kép nem enged kétséget az iránt, hogy ez a nemzeti divat akkor általános úri dísz, melyet még a nemzet kedvében járó II. Mátyás is fölvesz; valószínűleg ő az első Habsburg-király, a ki magyar nemzeti díszt öltött magára!

A modern nemzeti dísz történetére sok becses adatot nyertünk br. Radvánszky Béla ismeretes könyvében a magyar Család- és Háztartásról; de e divat eredetére az ő gazdag anyagkészlete sem vet elég világosságot. Idézi ugyan a pfalzi választó-fejedelem elbeszélését, a ki 1476-ban jelen volt Mátyás és Beatrix esküvőjén és ott sok fényes öltözetet látott, kivált az Ujlaki Miklósét emeli ki, de részletesb leírás hiányán nem állapítható meg, mennyiben vágott össze a XVI. századéval, melyet ismerünk.

Tudtunkkal a XV. századi síremlékek sem nyujtanak semmi másra, mint a fegyverzet divatjára fölvilágosítást és alighanem a legkorábbi illusztratió a magyar öltönyre az a Dürer-féle kép, melyre Pulszky Károly volt szíves figyelmeztetni. A Dürer-féle 1518-ban rajzolt különböző trophæumok közt magyar trophæum is van, melyben kucsmát, meg gombos sujtásos dolmányfélét látunk. A gombot és sujtást tehát már a XVI. század elején a magyar öltöny jellemző ismérveinek tartják, a mi ellentétben áll br. Radvánszky Béla azon megjegyzésével, hogy «a zsinórzat idegen eredetű, melyet hazánkban a XV. században és a XVI. század első felében még nem ismertek* és mely a XVII. század első tizedeiben Erdélyben kezd legelőbb használatba jönni.**

Hogyha tehát az okmányszerű és irodalmi följegyzésekből a magyar zsinoros öltöny divatját csak ennyire is lehetett visszafelé kisérni, akkor a nemzeti divat történelmének szempontjából is bizonyára megvan a János Zsigmond-féle emlékéremnek a maga nagy fontossága, mert a Dürer-féle rajz után alighanem ez az első emlékszerű bizonyíték arra, hogy magyar főúr és pedig magyar fejedelem, az ismert magyar díszben járt.

Hpl.

* Családélet és Háztartás I. 103.

** U. o. III. l.

3. ábra.

1 *b*.

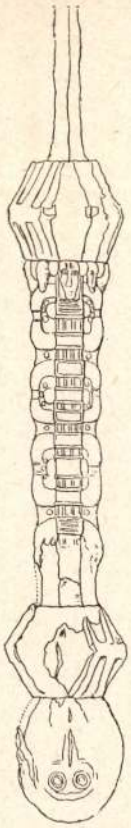

1 *c*.

1 *d*.

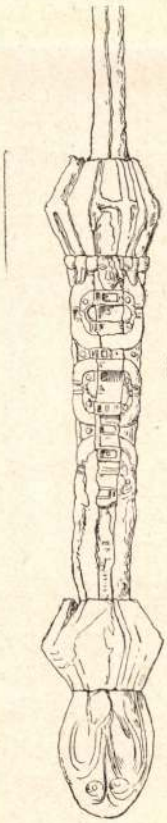

1 *e*.

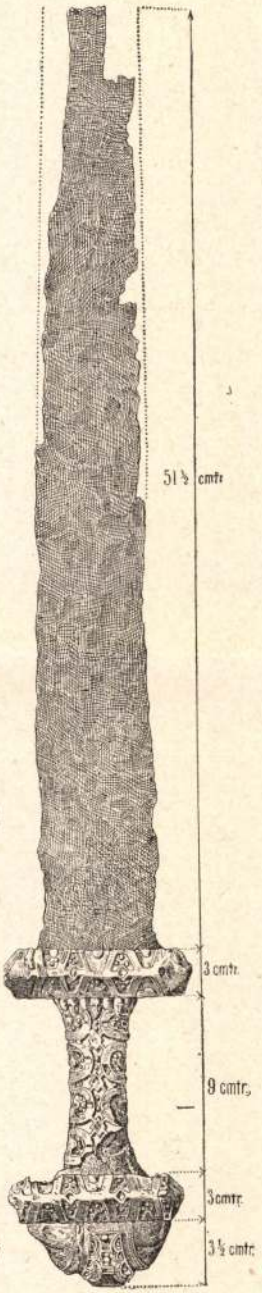

1 *a*.

1 *a*. Turóczmegyei (?) kard; 1 *b. d*. a markolat két széles oldala fél nagyságban; 1 *c. e*. a markolat két keskeny oldala. — 3. ábra. «Szent István kardja.»

A norvégiai kardok is ugyanazon műhelyekre vezethetők vissza és ha csakugyan a frankoknak tulajdonítható e jeles gyártás, akkor hajlandó volnék leginkább a keleti frankok közép és alsó rajnamenti telepeire utalni, a hol még mai nap is a természetes előföltételek következménye gyanánt jelentékeny fémipar, különösen kovácsolt vas gyártása virágzik.

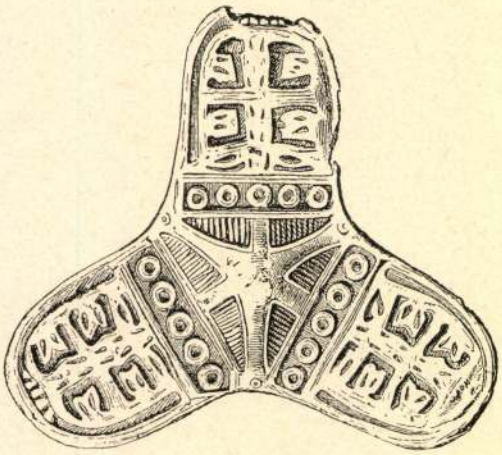

4. ábra.

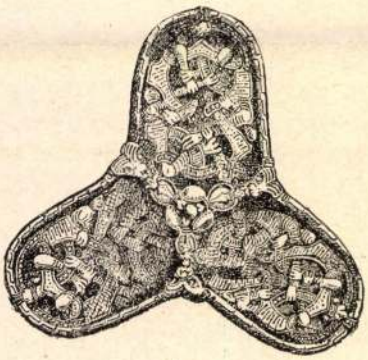

5. ábra.

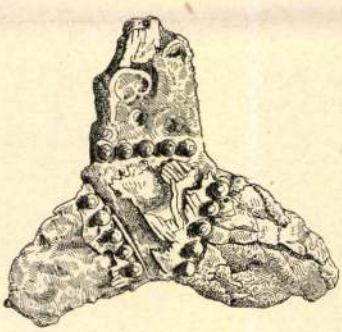

2. ábra

A kard mellett közölt három karélyú vaslemez, (2. ábra) melynek felületét hajdan bronz vagy ezüstlemez borította és melynek közepén most is kiállanak a háromszögbe állított aranyozott bronzszögek, az éjszaki archæologusokra szintén kiváló érdekkel bír, mert az éjszaki vidékeken oly sűrűn előforduló lóhere idomú kapocs előmintájának tekintendő; ez a turóczmegyei lemez is valószínűleg kapocs volt és bár alsó lapját a rozsda rongálta s így most a tűtartónak és tűnek semmi nyoma, de bizton föltehető, hogy volt. Eddig homály takarta ez éjszaki lóhereforma kapocstypus eredetét, bár föl lehetett tenni, hogy a mintát hozzá Közép-Európa adta, különösen a mióta meg volt állapítva, hogy két más éjszaki kapocs, az ovális és egyenszárú typus mintái is a közép-európai népvándorláskori ízlés legkésőbbi szakaszának régiségei közt találhatók.

Ide csatoljuk ily norvégiai lóhere idomú kapcsok, vagy mikép, talán hibásan nevezik, fibulák ábráit.

A 4. számú még teljesen összevág a turóczi csattal; még a díszítmények elrendezése is talál, míg az 5. számút már egészen a sajátságos éjszakvidéki állatornamentika borítja, ez utóbbi egyuttal a legtöbb rokon kapocsról ad helyes fogalmat.*

A n. múzeumban van nehány bronzszíjvég, szíjra való lemez és gombféle** mely a n. múzeumi régiségtár-őrének szives közlése szerint az itt bemutatott kard és csattal együtt szintén mint turóczmegyei lelet br. Révay Ferencz ajándéka gyanánt jutott a múzeumba. Nem lehet ugyan tudni hogy ugyanazon temetőből valók-e e disztagok, melyből a kard, az azonban a diszítési stilus után nem kétséges, hogy alig van mind e tárgyak közt korbéli külömbség; a kard s az ékszerek a VIII. századból Kr. u. származhatnak.

Európa éjszaki részeiben hasonló idomú ékszerek ugyan előfordulnak, azonban rendszerint más az ornamentikájuk, nevezetesen nem lehetne példát idézni a keresztforma lemezeken s a szíjvégen látható sajátságos szétvagdalt emberornamentre. Hozzájuk még legközelebb áll sajátszerű beosztása miatt és technikájánál fogva az a háromágú norvégiai csat, melynek rajzát föntebb adtuk. Erről a lóhere idomú darabról mondtuk, hogy külföldi származású vagy kivülről hozott minta után készült belföldi mű. A mintája aligha nem földrészünk délkeleti vidékéről, talán Magyarországból származik.

Christiania, 1890. februárius. *Ingwald Undset.*

II. DARNAY KALMÁN. UJABB ADATOK A CSABRENDEKI URNATEMETŐHÖZ. Az urna-temető északi, Sümegh irányában fekvő részén, már többször tettem próbaásatást, mindig eredménytelenül, így azon meggyőződésben voltam, hogy a temető már teljesen át van kutatva, nem gondolva arra, hogy az eddig felkutatott 20—30 holdnyi terület csak a temető északi szárnyát képezheti, és a legnagyobb része a délirányban fekvő helység alatt fekszik. Fordult ugyan elő a mult évben is a helységben pincze ásásnál szórványosan egy-egy bronz tű, karperecz, stb., de mert nem szerezhettem még a leletekről részletes adatokat, a leleteknek nagy fontosságot nem tulajdonítottam. Legujabb leletem azonban előbbi állításom teljes bizonyitékául szolgál. Ugyanis a negyedik ház udvarán a temetőtől, egy verem ásásnál embercsontok és edénytöredékek kerültek elő. Értesülvén a leletről, a tulajdonos szives előzékenységgel megengedte, hogy udvarát, a ház töveig felásathatom, az eredmény kielégitő, sőt érdekesnek mondható. Alig 1 méternyire az előbb lelt csontok színhelyétől, egy ásó szúrásnyi mélységben ismét sírra találtam; a csonváznak csak egyes részei voltak épek, a kéz- és a lábszár-csontok, a koponya teljesen elporladva, helyét csak egynehány fog jelölte, mellékletül semmi fémtárgy nem fordult elő csak egy igen csinos ép sötétbarna anyagú korsó; a korsó mintegy 20 cm., magas füllel ellátva, felső része henger-

* *Undset* Norske Oldsoger i fremmede Museer fig. 37 és 42. *Rygh* Antiquités norveg, fig. 671—674.

** Ez ékszerek rajzai láthatók J. Hampel Der Goldfund von Nagy-Szent-Miklós czimű műve 182. lapján.

Szent István kardja

1b

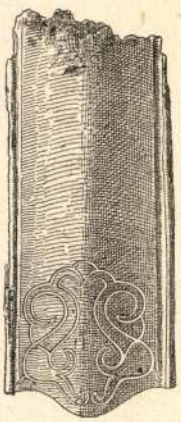

alakú, gömbalakú alsó részszel, igen ügyes tetszetős formát mutat. A közvetlen közelében fekvő csontváz mellett igen jó fentartású vaskard feküdt, közepe táján két helyen elgörbítve, a kard érdekességét azon körülmény emeli, hogy rajt találtam tasakjának felső részét. Hason alakú kétélű vaskard már 4 példány fordult elő a csabrendeki sírmezőben, de mindannyi három részre összehajtva tasak nélkül, és urnába szorítva, melyeket 1878 okt. 28-án a régi társulat ülésén bemutattam.

A vaskard hossza mintegy 80 cm., közepén átfutó feltünő gerinczczel, mely azt két egyenlő részre osztja, alsó részének szélessége 52 cm., felfelé arányosan keskenyülve, a kard fogantyúja fából volt, mely azonban érintéskor egész apró részekre foszlott, annyi azonban kivehető volt, hogy egyszerű, síma, hengeralakú, hossza 105 mm. A vashüvely felső részén jellemző vonalas ékítmény látható. A további kutatásban meggátolt a térszüke, és azon körülmény, hogy a temető folytatásán Csabrendek község főutczája halad keresztül, így a rendszeres kutatás lehetősége ki van zárva, csakis a véletlen szolgátathat időnként némi adatokkal.

Ujabban ugyancsak Csabrendekről három bronz sarlót kaptam, mindegyike egyforma vonaldiszítésű, a három egyike köszörült, 2 drb nem, mindaháromszántás alkalmával egy kőhalmazban találtatott. Analogja a már ismertetett «Sümegh papföldi depot» leletemnek, hol teljesen hasonló bronz sarlókon kívül 2 lándzsacsúcs és egy díszes füles tokos véső is találtatott.

Sümegh, 1890 febr. hóban. *szentmártoni Darnay Kálmán.*

III. TÉGLÁS ISTVÁN *1501. évi Rovásos botok Lemnekről.* (Nagy-Küküllőmegye). Lemnek (Leblang vagy mint egy régi ónkannán olvasható, Löbling) Nagy-Küküllőmegye kőhalmi járásában a Kozat völgyének felső részében fekvő csinos kis szász falú. Lakói, — kivéve a rumenokat, — ág. ev. vallásúak, kik ez időszerint épen egy csinos új templom befejezésén fáradoznak. Az új templom mellett láthatók a régi román-stylú templom némi maradványai. A régi templom nem nagy terjedelmű épület volt, falait a fölötte átvonult századok viszontagságai annyira megviselték, hogy a bedüléssel fenyegető szentélyt ezelőtt nehány évvel le kellett bontani, később hasonlóan kelle eljárni a templom hajófalaival is. A hajó falán talált falkrónika maradványairól, melynek olvasható töredéke 1513-tól 1539-ig sorolja elő az e községet ért számos nyomorúságot, más alkalommal szándékozom szólani, most áttérek tulajdonképeni tárgyamra, azon rovátkos botokra, melyeket a templom falának egy magas helyen talált s a mult század közepe

akanthusz, szerepelnek. A darab készülése helyére és korára Paulsen Péter, a kieli múzeum tudós őre biztos eredményt tudott megállapítani, mely nagyjában összegezve a következő: hasonló tausirozású lándzsavégek, melyek azonban ezüsttel vannak borítva, főleg Svéd-, Finn- és a balti országokban, ritkábban Németországban, Norvégiában, Dániában és szórványosan Angliában kerültek elő. Ezek az országok abban az időben vikingekkel voltak megszállva, Németország kivételével, mely azonban házassági kapcsolatok révén tartott fenn szoros érintkezést az északi királyságokkal. Ezeknek az országoknak középpontjába, az akkor virágkorát élő Gotland szigetére kell tenni e lándzsák készülési helyét, a koruk meg minden bizonnyal a XI. század első fele.

Ebben az időben a lándzsa igen nagy szerepet játszott a királyok hatalmi jelvényei között, így a magyar történelemben jelentősége versenyzett a szent koronáéval is. Hogy a budapesti lándzsa Szent István alatt, vagy utódai uralkodásakor került-e Magyarországba, nehéz eldönteni, de figyelembe kell vennünk, hogy Szent Istvánnak tulajdonítják a prágai dóm kincstárában lévő, hasonlóan északi, viking készítményű kardot. A kardnak különösen könnyű a pengéje, a markolat ellenzője pedig csontból készült. Emiatt szintén nem tarthatjuk harci fegyvernek, hanem mint a lándzsa, ez is hatalmi jelvény volt; díszkard, melyet a király audienciákon és egyéb ünnepélyes alkalmakkor, mint insignumot tartott a kezében. Ilyen kardra jó ábrázolást találunk a Caedmon kéziratban. A kard Jütlandon, a mai Dánia területén készülhetett a X. század végén, vagy a XI. század legelején. Hasonló viking kardok nagy számmal kerültek elő Magyarországon.

Szent István kardjával együtt őriznek egy sisakot is, melyet a hagyomány Szent Vencelnek tulajdonít. A sisak bronzlemezből van kovácsolva. Az orrvédő és az alsó szegélyzőszalag vastagabb és külön vannak fölszegezve. Az orrvédőn a fölfeszített Krisztust láthatjuk. Ez a darab is Gotlandon készült, 1000 körül. Mivel Szent Vencel már 929-ben meghalt, természetesen nem lehet személyéhez kapcsolni ezt az ereklyét. Valószínűleg a karddal és a lándzsával együtt ez a sisak szintén Szent István tulajdonához tartozott.

A hatalmas viking királyságok, amelyek mint két hatalmas kar ölelték át Európát Oroszországon és a nyugati országokon keresztül, igen élénk politikai és gazdasági kapcsolatokat tartottak fenn Magyarországgal. Erre vallanak a magyarországi viking leletek és északon, Svédországban és az odavezető víziutak mentén előkerült kora Árpád-kori magyar pénzleletek.

A honfoglaló magyarság már Lebédiában is szoros gazdasági kapcsolatban állott a vikingekkel, közvetítője volt a bizánci és főleg az arabokkal fentartott kereskedői forgalmuknak. Hogy ezek a kapcsolatok még a honfoglalás után is folytatódtak, arra jó bizonyítékok ezek a viking királyi tárgyak és a vezérek korabeli sírokból előkerülő arab dirhemek.

A gazdasági és politikai fellendülések magukkal emelik a kultúrának szintjét is. Európa területének felén uralkodó vikingeknek a művészete a bizáncival együtt vezető helyen állott. Nagysága nem monumentális alkotásokban nyilvánult meg, sem pedig alkotásainak nagy számában. Ez a művészet, mint általában az északi művészetek — ez a fogalom Ázsiára és Európára egyaránt vonatkozik — díszítő, ornamentális művészet volt. Használati tárgyakat: hajókat, fegyvereket, ruhákat, vitorlákat; ékszereket és sírköveket használt fel művészi tevékenysége anyagául. Ornamentikája megoszlik a növényi és állati elemek között. Így a budapesti lándzsa dísze a jellegzetes akanthusz, míg a Szent István-kard ellenzőjét egymással szembenálló madárfejek borítják. Ezeket át meg át fonják hurkokkal és szervetlenül hullámzó szalagfonadékokkal. Az állat teste e folyamatok alatt mindinkább felbomlik részeivé; két állat, vagy egész állatsor kapcsolódik össze, az első látásra majd felismerhetetlenségig kombinálva. Ugyanaz a stílusfolyamat ismétlődik, mely a VI—VII. századokban fejlődött ki és a IX. században éppen a viking művészet terjedő ereje következtében halt el. (Ezt a stílusfolyamatot rendszerezője, Salin után, Salin I—III. stílusnak nevezzük.) Ez a minden elemet stilizáló művészet nem tűr zárt, egységes ábrázolást. A legjobb példákat erre a délről feljutó keresztre feszített Krisztus ábrázolások északi változatai nyujtják. Nézzük meg csak a Szent Vencel-sisak orrvédőjének Krisztus alakját. A feszület egyáltalában nincs jelölve. A két csuklón és a mellen a szokásos hurkok és szalagok fonódnak át. A törzs és a lábak elvesztik testiségüket, mértani felületekké válnak, az igen kedvelt nielló alkalmazására. Hogy vajjon a darab a már északon is terjedő kereszténység szimbolikájában született-e meg, vagy pedig egyszerűen, mint egy délen igen elterjedt ábrázolás külső, lélektelen átvételéről van-e szó, nem lehet eldönteni.

A vikingművészet e királyi tárgyak koráig, a XI. századig, már megtette fejlődésének nagyobbik szakaszát. A belső csiráit az ősi skandináv ornamentika szigorú formai és szerkezeti világában és abban a művészeti magban lehet megjelölni, amit északi művészetnek neveznek (ez a megjelölés Strzygowskitól való). „Északi" itt nem

MAGYAR MUVESZET
1933.

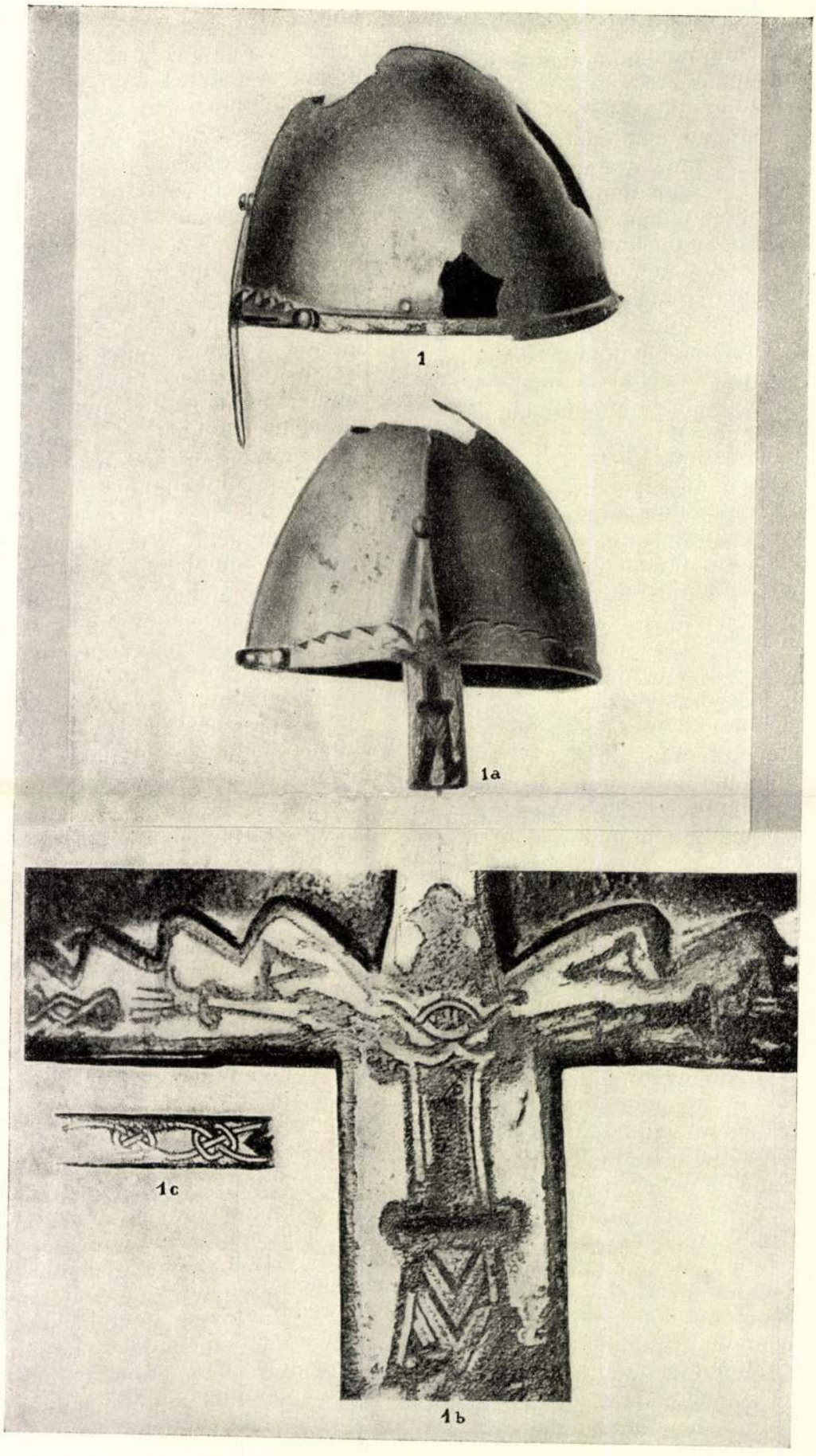

AZ U. N. SZT. VENCZEL-SISAK, A PRÁGAI DÓM KINCSTÁRÁBAN

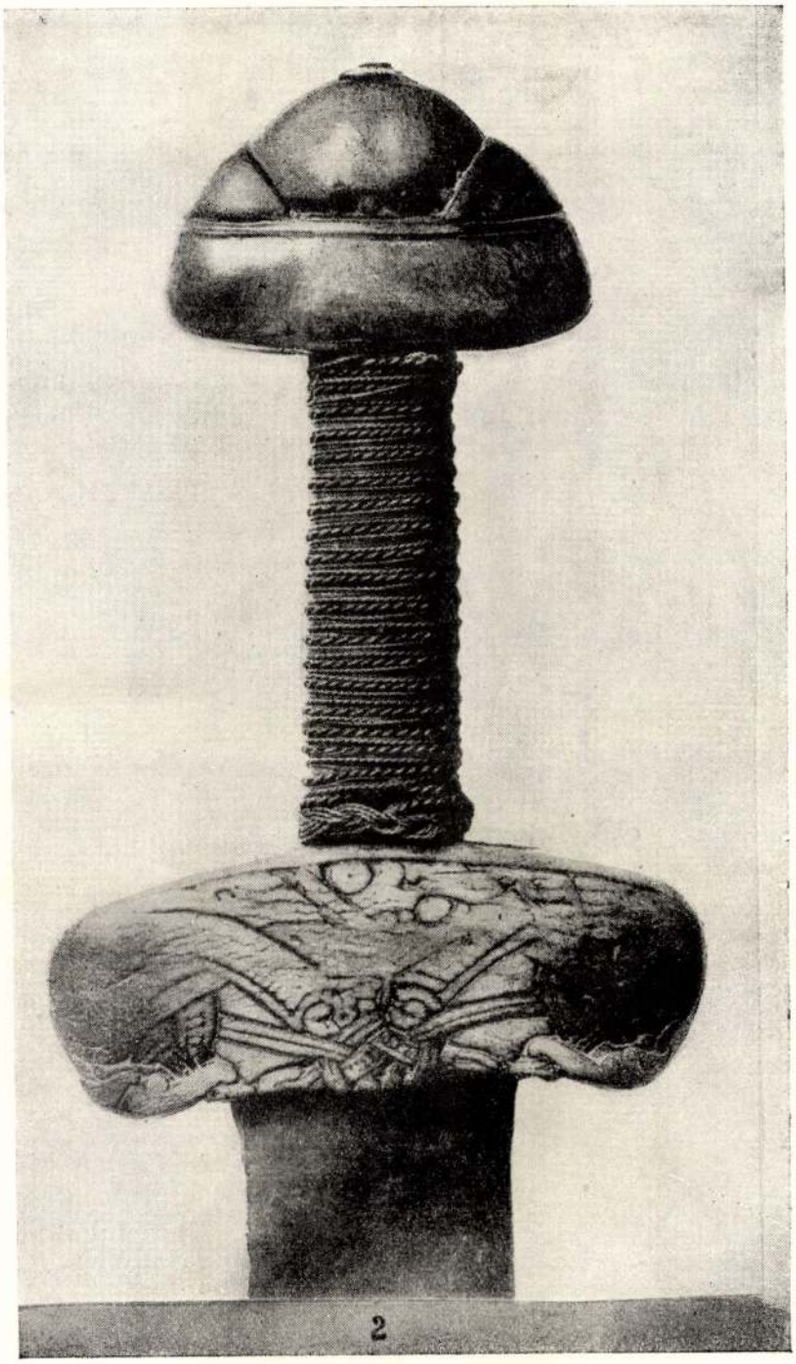

A PRÁGAI SZENT ISTVÁN-KARD

csupán a milieu értelmében vett földrajzi tájat jelöl, hanem inkább belső és külső szemléleti különbséget „dél"-lel szemben.

Az eurázsiai művészeteket ugyanis két nagy csoportba lehet osztani. Az első, a déli csoportba tartoznak az egyiptomi, a különböző kisázsiai, a görög, az etruszk művészetek. A másikba az a belsőázsiai eredetű művészet, mely a szkiták és a kínaiak révén terjedt el Eurázsia északi részén. Míg az előbbi monumentális művészeti alkotásokra törekedett és ábrázoláskörébe az embert is belevette, addig a másik kör főleg kisplasztikával, használati tárgyaknak és ékszereknek gazdag díszítésével foglalkozott. Azok a művészetek, melyek nincsenek e két csoportba osztva, vagy másodlagos fejlődésűek, vagy pedig a jelleg alapján mindkét csoportba egyaránt tartoznak; ilyen például az asszír-babiloniai, majd a perzsa művészet. Az első csoportnak földrajzi helye a Földközi-tenger vidéke, innen csap át később Indiába. Természetesen „észak" és „dél" hat egymásra, elemeket cserélnek, de a lényegük csak a középkor közepén változik meg.

Az északi művészet Európában hatását először a krétai és mykénei művészetekben érezteti. A szkiták Kr. e. VII. századi vándorlásával megszállja Nyugat-Európát. A későbbi, szarmata névvel jelzett fejlődési fokából született meg a germán állatstílus. Újabb belsőázsiai hullámot hozott az avar nép. Az izlám terjeszkedése előtti Egyiptom művészete, a kopt művészet is a csoportjukhoz tartozott. Innen viszik át az elemeit a szerzetesek Irországba, amelynek elfoglalása után a hódító vikingek, mivel ez megfelelt az állatstílusuk világának, nagy örömmel vették át.

Az északi művészet legfontosabb nyersanyaga a fa. Csak a norvégiai Oseberg hajóra (ezt a rendkívüli fontosságú műemléket az egyik közeli számban mutathatom be) és a mongoliai fafaragásokra kell hivatkoznom. A fémöntvényeknek mintáit is fában modellálják meg.

Viking művészetről csak a IX. század eleje óta beszélhetünk. Attól az időtől kezdve rohamosan terjed el északon. Az itt bemutatott három darab a második virágkorban készült. Ezen túl már csak egy fejlődési fok következett, az urnesi stílus, mikor templomot díszítettek e darabok felnagyított díszeivel.

A viking művészet az akkor még gyakorlatban lévő északi rokon művészetekkel, a honfoglaló magyar és részben idetartozó izlámával utolsó roham volt a Földközi-tenger kultúrája ellen. Ebben a harcban azonban el kellett buknia, mert a kereszténység által egységbe kovácsolt Dél- és Nyugat-Európát, még a klasszikus kultúra hagyományai is támogatták. Ma látjuk csak, hogy a harc áldozata, az északi művészet bukása, igen fájdalmas veszteség volt, amit a déli művészet későbbi virágzásai, a renaissance és barokk stb. nem tudnak pótolni.

Igen figyelemre méltó a könyv külső megjelentetése és a gazdag képanyaga. A szöveg teljes terjedelmében magyarul és németül jelent meg, ami igen hasznos szolgálatot tesz a magyar kultúra jó hírének.

Horváth Tibor

LONDON. Az angol főváros nyárvégi kiállításai közül különösen két jelentékeny bemutató emelkedett ki. A Burlington Fine Arts Club japáni rajzokból és fametszetekből rendezett nagyszabású kiállítást, amelyen elsősorban a nagy angol magángyüjtemények anyaga került bemutatásra. A kiállításon különösen Harunobu, Hokusai és Hiroshige lapjaiból szerepeltek nagy sorozatok. — A Tate Gallery Edward Burne-Jonesnak, a preraffaeliták követőjének műveiből rendezett retrospektiv kiállítást, a művész születésének százéves fordulója alkalmából. A kiállítástól, amelynek meglepetésszerűen nagy sikere volt, most Burne-Jones művészetének átértékelését várja az angol kritika.

MILANO. A milanói Castello Sforzescoban levő nagy városi múzeum gyüjteményeit, különösen azokat a termeket, amelyek az ú. n. Corte Ducale körül fekszenek, teljesen átrendezik. Eddig az antik és középkori plasztikát tartalmazó földszinti helyiségek, valamint az első emelet iparművészeti anyagot tartalmazó termeinek átalakítását, dekorálását és rendezését fejezték be s rövidesen sor kerül a képgyüjtemény új felállítására is. Új, modern követelményeknek megfelelő katalógusok kiadását is tervbevették: közülük eddig a porcellán-gyüjtemény katalógusa jelent meg. A rendezési és átalakítási munkálatokat a Castello Sforzesco igazgatója, Giorgio Nicodemi vezeti.

PRÁGA. Dürer híres, Velencében készült Mária-képét, amely az ú. n. Rosenkranzfest-et ábrázolja s amely eddig a prágai Strachov-kolostor birtokában volt; megvette a cseh állam.

Felelős szerkesztő: Dr. Majovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Segédszerkesztő: Dr. Péter András

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1933. 12. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével.

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása.

Szent István Király
Lándzsája

Stippeki József: Szent István király lándzsája

8°, 35K, 34L, Budapest, 1933.

< Szent István korabeli
emlékei >

Mesterházy János

< >

Buvár 1938.
487 l.

e, 1891.

ef: A váczi székesegyház kincstárának
. 16 o, 0 K, 82 L, Vác, 1910.

a-Holub József-Csalog József-Dercsényi
átai apátság és Krisztus-vére ereklyé-
3 K, 65 L, Pécs, 1940.

Borsos József. 1821-1883. 8 o, 0 K,
, 1931.

i, Gyula: Architektonische Skizzen und
o, 40 K, 2 L, Bécs, 1910.

n: Magyarország épitőművészeti emlékei-
erü feltárása. o, K, L, Bp.

la: Makó város épitészete a XVIII.sz.
a XIX. sz. közepéig. 8 o, 64 K, 40 L,
.

la: Nagykörös XVIII.századi végén és a
d első felében épült házai, kuriái./Kny.
Arany János Társaság Évkönyvei./ 8 o,
, Nagykörös, 1933.

a nagy emberbarát és tudós: *Erland Nordenskiöld* tanítványai folytatják tovább mesterük munkásságát. Itt történt meg az utóbbi esztendőben, hogy egy délamerikai indián törzs szókészletének szótári összeállításánál az előző helyszíni munka nem bizonyult elegendőnek. A hiányon úgy segítettek, hogy egy tanult indiánt utaztattak Dél-Amerikából Göteborgba, akinek a segítségével elvégezhették az ethnológusok munkájukat. A stockholmi *Statens Etnografiska Museet* pedig, mint Afrika-kutató intézet áll a tudományos világ állandó érdeklődési körében. Ez a múzeum *Gerhardt Lindblom* irányítása mellett szinte hónapról hónapra időszaki kiállításokat rendez újonnan beérkezett anyagából.

Úgy látszik, az 1939-es esztendőben újabb nagyszerű anyaggal gyarapodnak a svéd kutatóintézetek, amint az az 1939. évre tervezett expedíciókról kiadott előzetes jelentésből látható. *Ceylon*, a *Himalája*, *Ecuador*, a *Tűzföld* stb. lesz a svéd kutatók munkahelye.

Dr. René Malaise 1935-ben *Birmá*ban megkezdett rovartani kutatásait ez év februárjában a Himalája, Előindia és Ceylon területén fogja folytatni. Kutatási területe a Himalájában *Kumaun* területe és *Nepal*. Egy egészen fiatal botanikus, *R. Santesson* a Tűzföld és Patagónia területére utazik, elsősorban annak a megfigyelésére, hogy miben és miért különbözik Délamerika e területének növényzete az északi kontinensek hasonló klímájú területének növényzetétől. *R. Santesson* kísérője két fiatal uppsalai diák: *C. Olrog* és *C. E. Odelberg*. *C. Olrog* madártani és ichtiológiai megfigyeléseket végez, *C. E. Odelberg* az expedíció technikai részét intézi s reá fog hárulni a bonyolult fényképfelvételek készítése. A fiatal tudósok tekintettel lesznek kutatási területük geológiai viszonyainak a megismerésére is. Professor *Halle* nagyarányú paleobotanikai vizsgálatokba kezd Közép-Európában, elsősorban Csehország területén. Behatóan fogja tanulmányozni a bécsi, berlini és prágai múzeumok anyagát. *Dr. E. Asplund* Peru és Ecuador területén a magashegyek növényvilágát tanulmányozza és anyagot gyüjt a Riksmuseet részére. Expedícióját másfél esztendőre tervezi. Prof. *E. Stensiö* két társával a Spitzbergákra induló nagy svéd-norvég-angol expedíció tagja lesz, amelynek feladata a szigetek fosszilis állatvilágának tanulmányozása. Az etnológus *dr. S. Rydén* már meg is kezdte munkáját Bolivia területén. Jelentése szerint igen értékes archeológiai anyagra akadt La Paz környékén. A folyók mentén való kutatásai közben nagy hasznát veszi egy különleges, sásból készült csónaknak, amelyet a Titicaca-tó mellett az uros indiánok ma is használnak.

Azt a hashajtót

kell használni, amelyet a legtöbben utánoznak, ha sikertelenül is. Biztos, enyhe, fájdalommentes hatás jellemzi az

ARTIN

pici hashajtó dragéekat. Este 2-3 szem Artint bevéve, reggelre kellemes ürülést biztosit.

2 szem 12 f, 12 szem 54 f, 20 szem 90 f, 60 szem 2·50 P

ÉPÍTŐKÖVEK SZENT ISTVÁN-KORÁBÓL

Papp Ferenc egyetemi tanár nemrégiben érdekes vizsgálatokkal foglalkozott. Sorra vette a dunántúli *Szent István*-korából való műemlékek terméskövei és kőzettani vizsgálatokkal kimutatta, hogy főleg hazai, pontosabban helybeli terméskövek. Csak kivételesen, egyes díszítő oszlopfejeket faragtak külföldi kőzetből. Érdekes, hogy a kőzetek, bár a legtöbbször kedvezőtlen körülmények között akadtak rájuk, teljesen épek, a mállás legcsekélyebb nyoma nélkül.

Mésztufa, durva mészkő, tömött mészkő, dolomit, márvány, alabástrom, homokkő, andezittufa, andezit, gránit-aplit, hidrokvarcit és gránit az építkezésre, szobrászatra felhasznált terméskövek anyaga.

Mésztufából sírhelyeket, oszlopfejeket, főleg nemesebb, szobrászatilag megmunkált épületrészeket készítettek. A nagyszerű kőzet felett «egy évezred nyomtalanul haladt el viharaival, küzdelmeivel.» A durva mészkőből főleg falakat építettek, kapuszegélyköveket faragtak. A jura-kori tengeri tömött mészkő, amit köznyelven márványnak, mégpedig piszkei vörösmárványnak neveznek, könnyebben mállik az előbbi kettőnél. A humuszsavas, szivárgó talajvíz megtámadta, minek következtében a csiszolt mészkőlapok elveszítették fényüket, kifakultak, sőt érdesek lettek. A beható vizsgálat azonban eldöntötte, hogy a talajba temetett kőzet mállása csak felszíni hatás. Az újból megcsiszolt kőzet visszanyerte üde fényét és telt színét.

Papp Ferencnek részletes vizsgálatokkal sikerült kimutatnia, hogy a külföldről hozott márvány-féleségek *Salzburg* környékéről valók. Az alabástrom viszont *Castellina* vidékéről kerülhetett hazánkba.

Ezek természetesen kevésbbé időálló kőzetek, noha igen tetszetősek.

Valamennyi eredmény között talán az a legérdekesebb, amely történelmi adatokat helyesbít kőzettani vizsgálatok alapján.

A szombathelyi múzeum előtt van egy gránit-oszlop a római uralom idejéből. Papp Ferenc megvizsgálta a kőzetet és kitűnt, hogy megegyezik annak a gránit-oszlopnak az anyagával, amely *Székesfehérvár*ott a Bazilika-téren áll s amelyről mind a mai napig azt hitték, hogy a Szent István-bazilika egyik oszlopa volt. Miután bebizonyosodott, hogy a két oszlop kőzete azonos, mindkettő a Morva földről való idősebb gránit, Papp Ferenc kimondotta, hogy a székesfehérvári gránit-oszlop is a római uralom idejéből való. «Legfeljebb arról lehet szó, hogy a XI. században újra alkalmazták. A másfélezer év úgyszólván nyomtalanul haladt el a kőzetek felett. Az ásványos elegyrészek üdék maradtak. A kőzet túlnyomó része változatlanul szép és erős.»

«Összefoglalva a megfigyelteket, — írja a szerző — megállapíthatjuk, hogy Szent István korában előszeretettel építettek terméskövekből, ismerték és megmunkálták mindazokat a kőzeteket, amelyeket napjainkban mi is alkalmazunk, a belső hatást kedvezően fokozta a terméskövek szépsége. A kőzeteket felülvizsgálva, még a puhább kőzetek is frissek, üdék, úgy látszik, az egykori művészek megérezték, hogy a könnyebben alakítható anyag mulandó és éppen ezért előszeretettel örökítették meg elgondolásaikat a legmaradandóbb anyagban, a kőzetekben.»

T. K. A.

A széngázmérgezés. A széngáz, helyesebben szénmonoxid-mérgezés egyik leggyakoribb és igen veszedelmes baleset. A mérgezésre a mindennapos életben sok lehetőség adódik. A szénmonoxid (*CO*) színtelen, szagtalan, a levegőnél valamivel könnyebb, kék lánggal égő, igen veszedelmes mérges gáz. Szén vagy széntartalmú anyagok tökéletlen elégésekor keletkezik. Vasöntő, vaskohó, kovácsműhely, szénégetőkemence közelében szokott nagyobb mennyiségben előfordulni s gyakran okoz súlyos mérgezést. Rosszul húzó, szűk, vagy takarékoskodás céljából elzárt kéményű kályhából szénfűtés esetén igen sok jut a lakásba. Nagyon veszedelmesek a nedves lakás szárítására használt kokszkosarak. Sok szénmonoxid van a lőpor égési termékeiben, általában robbanáskor sok képződik belőle. A sujtó bányalégnek is veszedelmes alkotrésze. A robbanás után életbenmaradt bányászt is ez öli meg. Nagy tűzkatasztrófánál az áldozatok még megégésük előtt megfulladnak a füstgázoktól. Ezek közül is a szénmonoxid a legpusztítóbb. Kevésbbé veszélyes, de azért el nem hanyagolható mérgezést okozhat szénvasaló, rosszul égő, parázslóbelű lámpa is.

A szénmonoxidmérgezések zömét azonban nem ezek, hanem a világítógázzal történt mérgezések teszik. A világítógáz 8—10 százalékot tartalmaz belőle; mérgezőbb, mint a tiszta szénmonoxid. A mérgezés vagy szándékosan, öngyilkossági célzattal, vagy gondatlanságból történik. A gáz nyitvahagyott csapból, rossz gummitömlőből, falba vert szeg által megrepesztett gázvezető csőből jut a lakásba. Nappal a szagáról még nagyobb baj bekövetkezte előtt észre szokták venni, éjjel beálló gázömlésnek ellenben többnyire halálos áldozata van. Kevesen ébrednek fel a kínzó fejfájásra és fullasztó érzésre s ezek nagy részén is oly hamar következik be az izombénulás, hogy menekülés közben az ajtó vagy ablak előtt esnek össze, mielőtt kinyithatták volna. Az úttest alatt elhelyezett gázcső repedésekor kiömlő gáz a talaj által megszűrve, teljesen szagtalanná lesz. A lakás melegebb, könnyebb fajsúlyú levegője mintegy szívóhatást gyakorol a környező, külső levegőre. Az így besurrant szagtalan gáz észrevétlen marad. Halálos mérgezés ennek folytán nem igen szokott bekövetkezni, mert a gáz töménysége ehhez nem elég nagy, hanem az állandó hatás következtében idült szénmonoxidmérgezés fejlődik ki. Ez kisebb hőemelkedésekben, étvágytalanságban,

Nyelvkönyvek,

szótárak, magyar és külföldi könyvújdonságok, szakkönyvek kaphatók a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

IV., Egyetem-utca 4. * Telefon: 185-617.

3

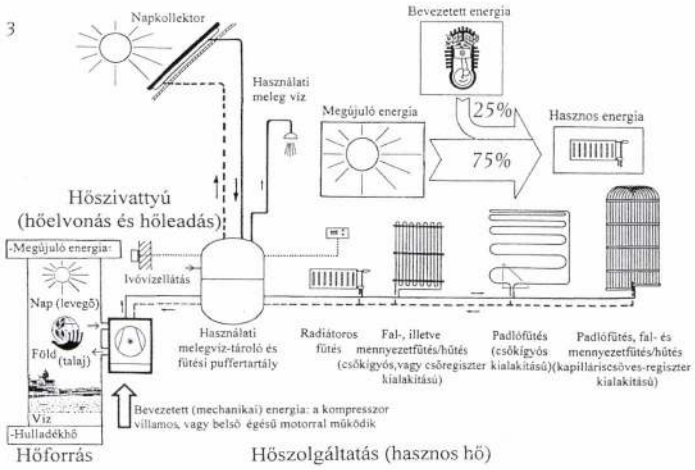

Egy kompresszoros megoldású hőszivattyús rendszer elvi vázlata és energiaábrája

és ez a szekunder energia működteti a kompresszor villanymotorját. De épülhet szél-, illetve vízturbinára, amely szintén villamos energiát állít elő, esetleg biomasszára (energetikai hasznosítására), amely a kompresszor belső égésű motorjának az üzemanyaga (biogáz, biodízel...).

Az energiabefektetés lehet elektromos energia (szekunder energiával működő villamos hőszivattyú), vagy földgáz, tekintettel arra, hogy az ország jelentős területén vezetékes földgáz áll rendelkezésre, így nagy szerepet kaphatnak a földgázmotor-hajtású hőszivattyúk. Az abszorpciós hőszivattyús berendezéseknek kisebb a karbantartási igényük, munkaközegük biztonságosabb, a bevezetett energia (hajtóenergia) hőenergia, amely például gázégővel vagy hulladék hővel (például gőzzel) biztosítható, ezért nagy jövőjük van.

Építmény

A tulajdonosi igények, a használat szempontjai, illetve a beruházói érdekek ellentétesen hatnak, főleg akkor, ha az építmény üzemeltetését más végzi. Ezért nélkülözhetetlen az a kapcsolat, aminek létre kell jönnie az építész, a gépész, az energetikus és a villamos szakemberek között. A szorosabb együttműködésnek erősödnie kell a józan érdekért. Megítélésem szerint ennek hiánya is oka annak, hogy hazánkban évről évre sok ezer építmény létesül sajnos anélkül, hogy azokban a korszerű kazán mellett vagy helyett a hőszivattyús napenergia-hasznosítás egyáltalán fölmerülne.

A hőszivattyús rendszerek alkalmazhatók lakásoknál és más szállásépületeknél, középületeknél, ipari és nem utolsósorban mezőgazdasági épületeknél (például növényházak, állattartási épületek), vagy akár veszélyes útszakaszok, kocsibehajtók, repterek jégmentesítésére.

Ha az alkalmazás mellett döntünk, akkor azt gazdaságossági számításnak kell megelőznie. Ennek tartalmaznia kell a megvalósítható variációkkal kapcsolatban a beruházási, energia- és üzemeltetési költségek összehasonlítását. A hőszivattyú alacsony hőmérsékletű rendszerekhez kapcsolható gazdaságosan, ezért célszerű a rendszert padlófűtés, fal- és mennyezetfűtés (illetve hűtés), esetleg nagy felületű radiátoros fűtés keretében megvalósítani. Olyan helyen érdemes alkalmazni, ahol hulladék hő képződik (természetes meleg vizek, termálvizek, szennyvizek, egyenletes ütemben kibocsátott használt levegő, hűtőrendszerek, transzformátorok hulladék hője), vagy ahol a természetes energiaforrások hőhordozói olyan hőmérsékleten állnak rendelkezésre, hogy kis hőmérséklet-emeléssel már hasznosíthatók. Ezeknek a javaslatoknak az alkalmazása esetén magas teljesítménytényezőt és megfelelő gazdaságosságot érhetünk el.

Ember

Az emberi szervezet saját hőháztartásának egyensúlyát úgy képes biztosítani, hogy a felvett tápanyagokból hőt termelve azt leadja a környezetének. A szubjektív hőérzet függ az emberi test és környezete között fennálló hőegyensúlytól. A hőkomfort érzetét hat paraméter határozza meg:

- a belső levegő hőmérséklete, annak térbeli, időbeli eloszlása, változása;
- a határoló felületek közepes sugárzási hőmérséklete és térbeli eloszlása;
- a levegő relatív nedvességtartalma, illetve a levegőben lévő vízgőz parciális nyomása;
- a levegő mozgásának sebessége (huzat);
- a ruházat szigetelőképessége: jellemezhető az úgynevezett clo értékkel (például öltöny: 1 clo);
- a végzett tevékenység függvényében az emberi testben keletkező metabolikus hő (például szellemi munkát végző ülő személy: 1 met).

A hőkomfort biztosítására és energiatakarékossági okból is egyaránt célszerű, ha az emberi test legnagyobb arányú hőleadását, a sugárzással leadott hőt csökkentjük (illetve növeljük), úgy, hogy a határoló felületek közepes sugárzási hőmérsékletét megemeljük(illetve csökkentjük) – attól függően, hogy fűtünk vagy hűtünk a határoló felülettel. A komfortérzet biztosítása miatt padlófelülettel csak fűteni lehet, az oldalfallal és a mennyezettel viszont fűteni és hűteni egyaránt megengedett.

A falfűtések és a mennyezetfűtések sugárzó fűtések, melyek alkalmazásakor a helyiségben a fűtésből, illetve a hűtésből származó légmozgás minimális, ésaz ember számára kedvező a vízszintes és függőleges irányú hőmérséklet-eloszlás. Általában a hőmérséklet térbeli egyenlőtlensége kisebb, ha a fűtőtest, illetve a hűtőtest nagyobb részben sugárzással adja le a teljesítményt, és nagyobb, ha a fűtőtest hőleadása vagy a hűtőtest hőelnyelése főleg konvekciós (hőáramlásos) úton történik.

Napjainkban a leggyakoribb fűtés a víz hőhordozó közeggel üzemelő megoldás. A kis hőmérsékletű fűtések esetében a fűtőfelületek és fűtőközegek hőmérséklete 30-40 °C. Kis hőmérsékleten működtethető például kondenzációs gázkazán, vagy megújuló energiát felhasználó, ma már egyre elterjedtebb elektromos vagy gáz hőszivattyú. A hőszivattyú energiafelhasználása a kapilláriscsöves regiszternél a legkedvezőbb. A kapilláriscső mérete és a sűrű csőosztás hatásaként kialakuló hőmérséklet-görbe amplitúdója kicsi. Ezért alacsonyabb fűtővíz előremenő hőmérsékletet igényel fűtéskor, hűtéskor pedig magasabbat (kevésbé hideget) a szokványos belső csőátmérőhöz és csőosztáshoz viszonyítva.

A hőszivattyú energiatakarékos és környezetbarát gép, beépítése megteremti az építés és környezet harmóniáját, csökkenti a káros légszennyezést, és alkalmazásával emberbarát fűtési és hűtési rendszerek valósíthatók meg.

4

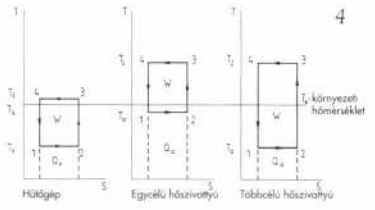

5

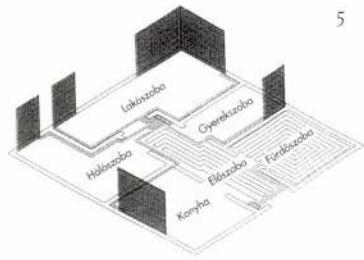

6

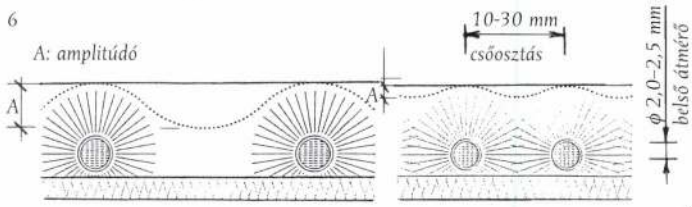

7

1. *Hőszivattyúval fűtött növényház*
2. *Kompresszoros sűrítésű hőszivattyús rendszer működésének vázlata*
3. *Kompresszoros megoldású hőszivattyús rendszer (napkollektor-kiegészítéssel). Az ábra jobb oldali felső részében a hőszivattyú energiafolyam-ábrája van feltüntetve*
4. *A hűtőgép és a hőszivattyú Carnot-körfolyamatainak összehasonlítása T-s (hőmérséklet-entrópia) diagramban*
5. *Nedves kivitelű, csőkígyós padló- és falfűtés*
6. *Szokványos és kapilláriscsöves regiszter hőmérsékletgörbéje*
7. *Kapilláriscsöves fűtés szerelése*

Harangmadarak

Haranglábak, Verőce

Gerle János

Amikor magas a Duna, Verőcén hét harangtorony áll a vízben, mintha hosszú lábaikkal a gázlót keresnék az átkeléshez. Mikor a víz leapad, kis dombocskára hág fel mindegyikük, így is a távolt kémlelik, ilyenkor inkább a felröppenéshez látszanak készülődni. Pedig éppen otthonra találtak hosszú vándorlás után. A millennium évében a Kárpát-medence hét ünnepségének helyszínén fogadták harangszavukkal az ünneplőket, majd Budapesten, a Hősök terén találkoztak össze a millenniumi sokadalom díszletét alkotva. Az ünnepségek végeztével soká járták az országot, legalábbis papíron, akták formájában, mire befogadta őket Bethlen Farkas verőcei polgármester. Most Tolcsvai Bélának a hét, Gombos Miklós öntötte harangra írt dallamaival köszöntik óránként a települést. Hét torony hét haranggal – természetesen felidézik a misztikus szám építészeti előképeit: a konstantinápolyi Héttoronytól a Kékszakállú hét kapuján át a legutolsó évek példáiig: Makovecz Imre sevillai pavilonjáig (melyet ugyanezek a szarvasi ácsok kiviteleztek) és operaházi Bartók-díszletéig. A kapcsolat nem véletlen, a verőcei tornyokat Szentesi Anikó tervezte, aki 1987-től a Makona irodában dolgozik, majd 1991-től a

1

2

3

Építész: Szentesi Anikó
Fotó: Zsitva Tibor

1. Korábban a millenniumi ünnepségeken szolgáltak díszletül a harangtornyok, végül a „vándorló madarak" Verőcén raktak fészket

2. Amikor gázlómadarakká válnak a haranglábak...

3. Oldott összevisszaságban, mégis...

4. ... megfelelő nézőpontból sorban állnak a kis építmények

5. A 126 kilogrammos harangot fogadó szerkezet részlete

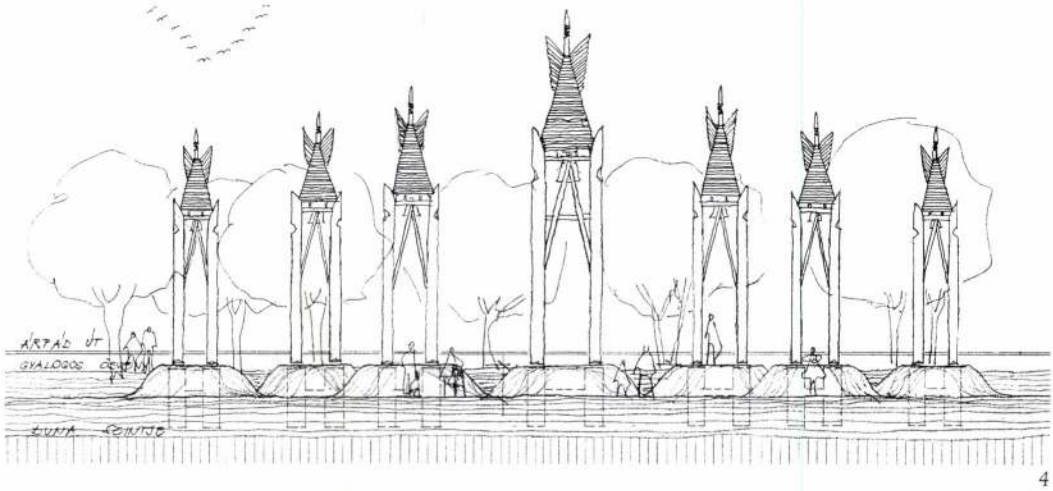

4

Kravár Ágnessel együtt megalakított Paralel Kft.-ben, amely szoros kapcsolatban maradt a Makonával.
Szentesi Anikó férjével, Erdei Andrással (1946–1986) együtt a hetvenes évek elejétől részese volt az organikus építészeti mozgalom különféle akcióinak, kiállításoknak, konferenciáknak, utazásoknak; a hetvenes évek végétől bekapcsolódott a népi mesterségek felélesztésének, terjesztésének helyet adó egyik legjelentősebb népművészeti alkotótábor, a velemi kiépítésébe, amelynek épületeit Erdei András tervezte, s amelyeket egy-egy nyári táborozás során maguk a tábor lakói építettek fel. Szentesi Anikó az együttest szabadtéri konyhával, színpaddal, gatterrel egészítette ki a nyolcvanas évek második felében, ezzel párhuzamosan épültek a tiszavárkonyi alkotótelep épületei, az az együttes azonban befejezetlen maradt. A hagyományos mesterségeket folytató kézművesekkel való kapcsolat is fontos szerepet játszott abban, hogy az először 1987-ben megrendezett Mesterségek Ünnepe látványtervét, pavilonterveit Szentesi Anikó készítette és a velemi fafaragók közreműködésével kivitelezte.

A budai várban azóta hagyománnyá vált rendezvény máig őrzi megjelenésében az első felütés formavilágát.
Noha tervei szerint felépült azóta több iskola, szanatórium, lakóház, a legszemélyesebb hangot ez a vonulat őrzi munkásságában, amelynek motívumai egyébként a különféle funkciójú épületeken is mindig felbukkannak: az építőanyagban, építési technológiában, tömegképzésben megőrzött hagyomány korszerű átértelmezése, ami immár Erdei András gondolkodásának megőrzését és továbbvitelét is jelenti.
Az alapkérdés itt a korszerűség fogalmának értelmezése. Ugyanezek – pontosabban: ugyanilyen funkciójú tornyok – előállíthatók csavarozással szerelt acélszelvényekből, műanyag karosszériaidomokból – ahogy egyébként jóformán minden épületszerkezet. A közgondolkodásban, a szakmán belül éppúgy, mint a laikus közvéleményben szinte megkérdőjelezhetetlen álláspont, hogy korszerű az, ami a technika legújabb eredményeit használja. A ha egyszer feltalálták, akkor használjuk jelszavával indult el a XIX. század feltartóztathatatlan technikai fejlődése, amely új civilizációt teremtett, és amelynek megannyi kudarca sem volt képes megrendíteni a bizalmat a jelszóba sűrített gondolkodásmód iránt.
Az építészetben ez az új civilizáció eredményezte, hogy a stílus helyét átvette a divat, amelyben viszont természeténél fogva már nem is okvetlenül kell az újat keresnünk. Benne újra és újra előbukkanhatnak újdonságként a rég feltalált anyagok, esztétikai elvek, szerkezetek. Vagyis korszerű a mai felfogás szerint leginkább az, ami divatos. Ami pedig érzéketlen a divatáramlatok iránt, óhatatlanul besorolódik az anakronizmus kategóriájába, mint a meghaladott múltba visszahúzó törekvés.
A kettő között a lényegi különbség az időhöz való viszonyban rejlik, a divatszerű a pillanatban él és annak elmúltával értékét veszti. A verőcei haranglábak kihúzzák magukat az ízlésváltások folyamatából. Számomra az értékük abban áll, hogy figyelmeztető jelei az időtlenségnek, ami az építészet létfeltétele.

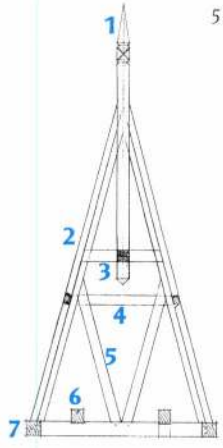

5

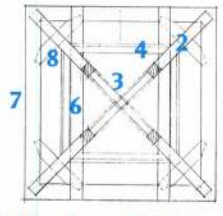

1. 12/12 cm faragott királyfa
2. 10/10 cm oszlop, 75°-os szögben
3. 7,5/12 cm átlós irányú merevítés
4. φ 10 cm gömbfa
5. 10/10 cm ferde, 75°-os merevítés négy oldalon
6. 12/15 cm hosszanti merevítő
7. 15/15 cm koszorú (2x2 m)
8. 12/15 cm sarokmerevítő

A harangláb és a tízhalerus

A hubói harangláb helyreállítása

1

2

3

A százötven lakosú Hubó község az egykori Gömör és Kis-Hont megye területén, Tornaalja várostól mintegy 15 km távolságra található. Megközelítése Magyarország felől a Balassagyarmat, Losonc, Rimaszombat; vagy a Miskolc, Putnok útvonalon lehetséges.
A település központjában az utcák Y alakban elágaznak, és ezen a teresedésen áll a református templom és a harangláb. A körüljárható, kőfallal körülvett telken még áll az egykori lelkészlakás használaton kívüli épülete, valamint két újabb, modern épület.
A harangláb mellett álló református templomnak nincs tornya, ezért volt szükség egy különálló harangtorony építésére. Különböző szerkezetű haranglábak építése általános volt az egész ország területén: Nyugat-Magyarországon egyszerűbb, akár csak egyetlen ágasfából kialakított haranglábakat emeltek. Erdélyben, a Felvidéken és a Felső-Tisza-vidéken a nagyobb, komolyabb szerkezettel kialakított harangtornyok terjedtek el. Annak érdekében, hogy a harangok hangja minél messzebbre hallatsszon, érdemes volt őket magasan elhelyezni. A tornyoknak, melyek kizárólag faelemekből készültek, el kellett viselniük a harangok mozgásából átadódó dinamikus terhelést. A korabeli ácsmesterek mesterien oldották meg a fatornyok merevítését. A közvetlen funkcionális feladatokon túl a torony szimbolikus jelentéssel is bírt, és mint a falukép legfontosabb eleme szervezte a település képét.
A hubói fa harangláb a templom délkeleti sarkánál álló, kilenclábú, szoknyával körülvett építmény, melyet az idők során többször átépítettek. Az utolsó nagy beavatkozás a polgármester szerint 1965-ben történt.

A harangláb eredeti formája

Az építmény eredetileg egy talpgerendarácson álló, kilenc főárbocos, szoknyával bővített egyemeletes torony. A főtartókat a földszinten mindkét síkban kettős andráskereszt merevítők támasztották. Az emeletre egy meredek létra vezethetett fel. A felső szinten a merevítést a födémgerendák és az oszlopok csatlakozásánál elhelyezett könyökfák, valamint a felső koszorúgerendát támasztó, félkörívesre faragott könyökök biztosították. A koszorúgerendákon nyugszanak a harangok súlyát hordó gerendák, valamint a torony tetőszerkezete. A középső gerendára támaszkodó királyfát ferde dúcok merevítik, de a szarufák is – melyek ugyancsak ezekre a gerendákra ülnek fel – ferde merevítőkkel csatlakoznak a királyfához. A vízcsendesítőt adó gerendák a koszorúgerenda tetején körbefutó párkánygerendára támaszkodnak. A harangláb körül futó szoknya csupán a talpgerendák révén volt kapcsolatban a toronnyal, oszlopai és tetőszerkezete nem játszott merevítő szerepet. A faszerkezeteket eredetileg mindenütt fakötésekkel, illetve facsapokkal alakították ki.

A szerkezet átépítései

A haranglábat az évszázadok során többször is átépítették. A talpgerendarácsról a külső körbefutó gerendakeretet lefűrészelték, és betonalapra új talpgerendákat helyeztek a szoknya alá. A szoknya oszlopai közül néhányat megtartottak, néhányat fejjel lefelé építettek vissza – amint azt a csatlakozó szerkezetek nyomaiból megállapíthatjuk – néhányat pedig teljesen kicseréltek. A szoknya tetőszerkezete sem eredeti. A földszinti kettős andráskereszt merevítők

Szent István király
Pásztor, olaj

Régi Művészet M.N.G. 1974.

Szent István ikonograf

Fenty Mara oltárképe
a bjusti remetekert
városi szentlelek templom
magyar szentek
oltárán

Szent István ikonog-
grafiája
A király Ecpe a
Cheösy-család
cimeres levelén
16 ży.

Repr.
Nyáry Albert báró
A heraldika vezér-
fonala. Bp.
1886. 236. l
utan

26

XIV. sz. pecsétek

Orsz. Levéltár.

Andós sopron. olispán 1371. 5986.

" szekely ispán 1349. 4100

Bátori Andós vásvári püspök 1340. 3297, 1342. 3478.

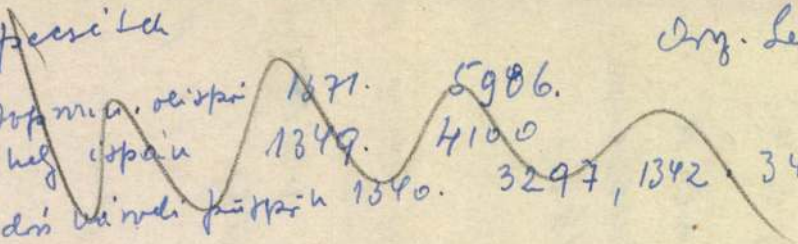

Szent István ábrázoló székesfehérvári freskó régi másolata IX. 118.

Szent István
ikonograf.
Muz. és Kr. Ért

Szent István ikonografiája

A király erekbye tartó
mellszobra, részben ara-
nyozott ezüstből.
A zágrábi székesegyház
tulajdona.
Bernini befolyása alatt
készült 1635-ben Olasz-
országban –
Röviden leírva és
repr.

Pul Rad. I. k
15, 16. l.

Bacsar Borz

Pesti

Nagy körösök

Mücsarnok

1924. tav.

Szent István temploma Rómában

Gerő László: A római Santo Stefano Rotondo a magyarok nemzeti temploma (Santo Stefano Rotondo la chiesa nazionale degli Ungheresi a Roma), Budapest 1940.

Rejőd Tiborc: Nemzeti templomunk Rómában (Chiesa nazionale ungherese a Roma), in « Religio », v. LXXII (Budapest 1913), pp. 342-343.

Luttor Francesco: Roma e il culto di S. Stefano Re apostolico d'Ungheria, ne « L'Illustrazione Vaticana », v. III, (Città del Vaticano 1933), pp. 843-4.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent István király

ikonograf.

Fentik ábrázoló
gyámkő az eper-
jési plébi. templom-
ban.

Repr.

Emlkassaiegyhmu

I. 301. l.

HOFFMANN FERENC

STÍLSZERŰ KERETEK

BUDAPEST

IV., GERLÓCZY-UTCA 5

ÉS

Szent István király ikonográfiája

Berkovits Ilona

A Képes Krónika és Szent István kirá-
lyról ábrázoló miniatúrái.
Bp. 1938.

275/1944 szám.

Méltóságos

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA

Urnak.-

BUDAPEST XI.-

Lágymányosi utca 16 szám.-

yomda, Abaujszántó.

Szent István ikonografiája

Szent István ereklyetartója
Mária Terézia rendeletére
készült A M. Nemzeti Muzeum-
ban, hova a bécsi udvari
egyház kincs
Repr. - tárából
szült.

Magyarművelődtört
IV. 90-l. - 636-l.

Szent István ikonograf

Köllő Miklósszobra az Országházban

Repr.

Ráth György 1896

288. l.

5	-	5
-	1	1
780	50	830
12	-	12
6	-	6
2	-	2
2	-	2
2	-	2

lomány:

n.gp.	av.	gy.á.
2	2	2

Szent István ikonografiája

Magyar szentek III. András
házioltárán
Bern város
muzeuma.

Kepe repr.

Magyar művelődéstört
I. 415.1.

Szent István ikonográfiája

Szent István feje. Kőfaragvány a kalocsai XII. századi bazilikából

Repr.

Magyar művelődéstört. I. 498. l.

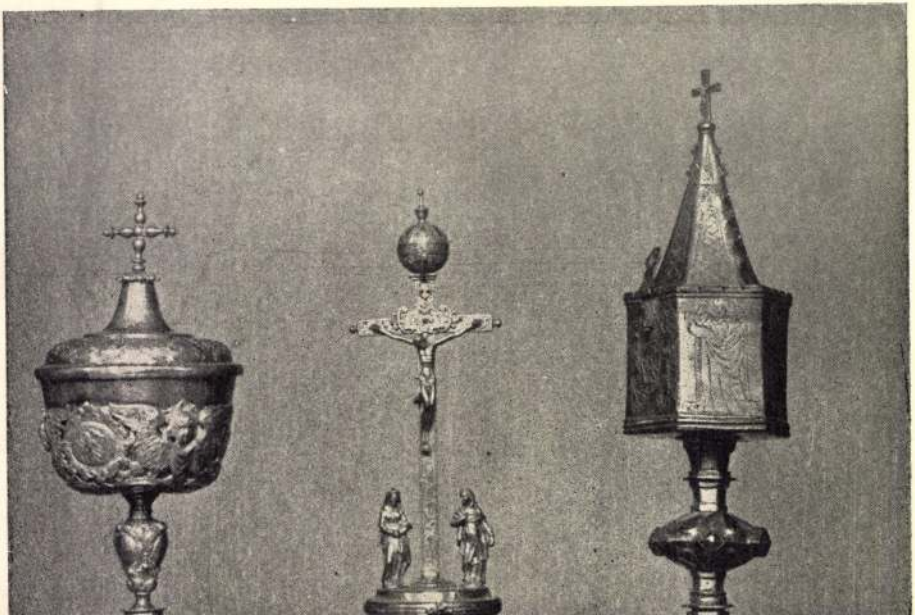

Szent István

ikonográfiája

Szent István képe
az 1031-ben készült
palástban

Repr.

Magy. Művelődéstört.

I. 97. l.

Szukovátky dr

Vízeg

kérek sürgős gelentést fe
erzállítási lehetőségéről

el

Szent István
ikonográfiája.

Szent István állító-
lagos lovasszobra
a bambergi székes-
egyházban

Repa

Magyar Művelődéstörténet

I. 103. 1.

ros polgármestere

ezsö"

B

Tx. Ülle

a — 31716 Mnüeml. Orszago

Szent István

ikonográfiája

Szent István a Zsegrai templom XIII. századi falfestményén

Repr.

Magy. Művelődéstört.

I. 171. l.

Fischer, Mathilde E. VII. 234.

Szent István

ikonografiája

l. Varju Arpádok

327, 328,
329. l.

Függő ~~bronzból, aranyozott~~

~~VII. 248.~~

Szent István

és a művészet

bibliográfiája

I.

Csánki Dezső

Árpád és az Árpá-

dok.

Bp. 1907. 380, 381.

~~Görög aulos VIII. 242.~~

Szent István ikonográf

Flekler Antal
Szent István Bamberben. Napkelet
1938. 145–146

u. az. St. Stephen and Bamberg Cathedral. The Hungarian Quarterly.
1938. 535–536.

Szent István ikonograf:

Szent István hermes a kalocsai székesegyházban

Emlitve:

Építészet

1942. 16. 1.

Szépmüvészet

BUDAPEST
42 VI. 18-6

20f

Szent István ikonograf

Boda Gábor Szent István szobra az Erzsébet telefonközpont és a budapesti postaigazgatóság épületén.

Szépmüvészet

l

Építészet
1942. 12. l

9.

„Europa"
Film, Könyv, Lapterjesztő és Könyvkiadó R. t.

Budapest. V.

Bothermere-út 12 sz

Nyomtatvány.

Szent István ikonograf.

Borbereki Kovacs Zoltán:
Szent István dombor-
mű a pannonhalmi
olasz gimnáziumban

Repr.

Szépmüvészet

Epitészet

1942. 5. l.

Szent István ikonograf

Pásztor János Csanád
vezér emlékén fenti
relietje a szegedi
nemzeti emlékcsar-
nokban
Repr.

MAGYAR EPITŐMŰVÉSZET

1930.12. sz. 27. l.

Szent István ikonograf

Strobl A. Szent István szobra a föld-
táron

Mayer Ede. Jelenetek
Szent István életéből
Reliefek a szen-
telyben

Benczúr: Szent István
felajánlja a koronát
Szűz Máriának

Bp. Lipotvárosi
Szent István
templom

Kaus Lech

Német festő a XVI. sz. első feléb

Ismeretlen: XVI. [illegible]

Oltárajtó.

Az egyik részen azt látjuk a jelenetet
zák. A előtérben két [illegible] ol-
re ~~[illegible]~~ óczka vörös köntöst
~~van melyet négyen~~ szorítá
~~előtte~~ és pálmát nyomi jobb
~~[illegible]~~ egyenes karddal, a
halála van ábrázolva. F
lebeg és a [illegible] Oltárete: fehér fejkenc
lőtte az összereglet apostol
és égő gyertyát adagadom
megfüstöli a tobb siratják
~~[illegible]~~ könyvből imádkozik.
mekkel díszítették.

Fa, méretei 108:
A Jankovich-gyj
~~Az. Képt. 192-2.~~

Lyf. 22. D.
Lt. A-4.

Szerz. N. 692/9[illegible]

Az Üdvözítő

Szent István ikonograf

Lázár Béla dr.

Tintoretto Szent István-képe.
Művészet (Kendefélé) 1939. 42–47. l.
képpel

FISZAFÜRED

42 VI-6-I

Szent István ikonograf

Szent István.

Schmitner F. L. bécsi
rézmetsző műve a gróf
Nádasdy-féle Mausoleum nyomán

Ivgár Czakó

77. l.

Megjelent
Werbőczy: Corpus Juris
Nagyszombat 1743

Szent István ikonográfia.

Fischer Vince székesfehérvári főoltárképe és a kisebb oltárképek a budai Zsigmond kápolnában

Szent István ikonograf

A király koronát kap.
II. Silvester pápától
Freskó a vatikáni
levéltárban.
XVII. sz.

lásd
Péter András:
Rég. Társ. Erk
II. 242 és kv ll

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Szent István király ikonografiája

Berán Lajos: Szent István király szobra (kisplasztika) Repr.

Szépmüvèszet

1943. 80. l.
után

Budapest, V.

Absender

Szent István ikonogr

Weber Henrik:

Orszjilkosság Szent
István Ellen-
Emlitve-

Szépmüvèszet
1943. 65. l.

Repr-
Az Ország Tükre
1862-63

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szent István ikonogr

Weber Henrik: Asztrik
átadja Istvánnaka
koronát.
Emlitve

Szépmüvèszet

1943. 65. l

Repr.

Az Ország Tükre

1862–63.

veik a lodii Dómban és Incoronatában, a bpesti Szépműv. Múzeumban egy kitűnő kis Madonna-képük. Martino fia, *Callisto* P. * 1500 előtt, † 1561. Romaninóhoz csatlakozott s annak egyik leghívebb követője. *G. Gy.*

PIAZZETTA, *Giovanni Battista*, velencei festő, * Pietrarossa (Treviso környékén) 1682, † Velence 1754. Előbb Antonio Molinari tanítványa Velencében, azután Giuseppe Maria Crespinél Bolognában tanult. Jellegzetesek sötétárnyékú, a vörösbóluszos aláfestés színével, melyekkel szemben széles ecsetkezeléssel világos, ezüstös színeket helyezett, innen képeinek pompás festőisége. Főmunkája: Ker. János lefejezése (Pádua, Santo); Krisztus a kereszten (Treviso, dóm), Ifjú zászlótartó (Drezda) friss, dekoratív felfogását jellemzik. Egyéb képei képtárakban: Ábrahám áldozata, Dávid Góliát fejével (Drezda), A jósnő (Velence, Akadémia). A velencei SS. Giovanni e Paolóban levő Szt. Domonkos megdicsőülése már nagy tanítványának, Tiepolónak közreműködésével készült. Velencében számos tanítványa működött (Maggiotto, Giulia Lama stb.), akiknek stílusa szolgailag utánozza az övét; hatása azonban Velencén kívül, s főleg Ausztriában is igen mély volt.

Szent István ikonográf.

Vayer Lajos ifj.

Magyar uralkodók.
Bp. 1942. 1. lábl.

Szent István ikonogr.

Maulbertsch freskó az Egri Lyceum kápolnájába

Jaj Boldmarg

Szépmüvèszet

1942. 280. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rochermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Szent István ikonogr.

l.

Szépmüvészet
1944. 170 l.

THESES AUTOTELIE TAYDAM

Szent István ikonografiája

Markup Béla szobra a szófiai magyar követségi palotá fő kapuzatán

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1927-8-9. sz. 12. l.

Szent István király

ikonográfiája

I.

Szépmüvészet

1944. 69. I.

Szent István ikonográfiája

Szent István ábrázolásai
a Képes Krónikában

Repr.

Magy. Művelődéstört.
I. 187. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent István ikonogr.

Szent István képe a mateoci földtáron.

Repr. Magyarművelődtört II. 376. l.

Szent István ikonogr

Bepeshelyi szekescyhár
föoltára XV. sz.
(Reulet)

Magyarvelödtört

II. 266. l –

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent István és

Szent Imre ikonogr

a mateöcz föoltárképen

képe repr.

Bal XV-XVI. münv.

II. 546. l.

Szent István király

ikonografiája

Szent István kora,
Lotz K.[ed] festmenye
az Akadémian
Repr

Magyverecke
I. 437. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent István ikonografiája

Kisslyjörgy Szent István
szobra az esztergomi
székesegyházban.

Magy Verecke

I. 77. l.

RÓTH JENŐ
könyv- és papirkereskedése
— KŐSZE

Szent István ikonograf.

Szent István koronát nyer a pápától – Ablakfestmény a bécsi fogadalmi templomban

Repr.

Magyarecke

I. 80-l.

Jelz

Európa hírlap iroda

V. ker Víregrádi ut 36

Budapest

Feladó Felgum Géza Budapest.

30 f MAGYAR KIR. POSTA KONTÓ

Szent István ikonográfia

Strobl Alajos:

Szent István koronázása. Dombormű a budavári Szent István szobrról.

Repr

Magyarecke

I. 81. l.

Szent István ikonograf

Szent István, Szent Santo
és Szent Imre
XVI. sz. fametszet

Repr.

Révay József dr.

Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 136 l.

Szent István ikonográf

Szent István király,
Szent Imre herceg
Formetrek Thuróczi
magyar krónikájából

Repr.

Révay József dr

Árpádok viragja
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 160. l

Szent István ikonograf

Szent István felajánlja
für Máriának Ma-
gyarországot
Jacopo Tintoretto képe
az Ernst Museumban

Repr.-
Révay József dr
Árpádok virága
Szent Imre hercej.
Bp. 1929. 184. l.-

Hoffmann Edith-
Hezint nem Szent Istvánt
ábrázolja

Szent István ikonograf

Szent István király és
Szent Imre herceg.
Rézkarc a XVIII.-zból.
századból.

Repr.
Révay József dr

Árpádok virága
Szent Imre herceg.
Bp. 1929. 200. l.

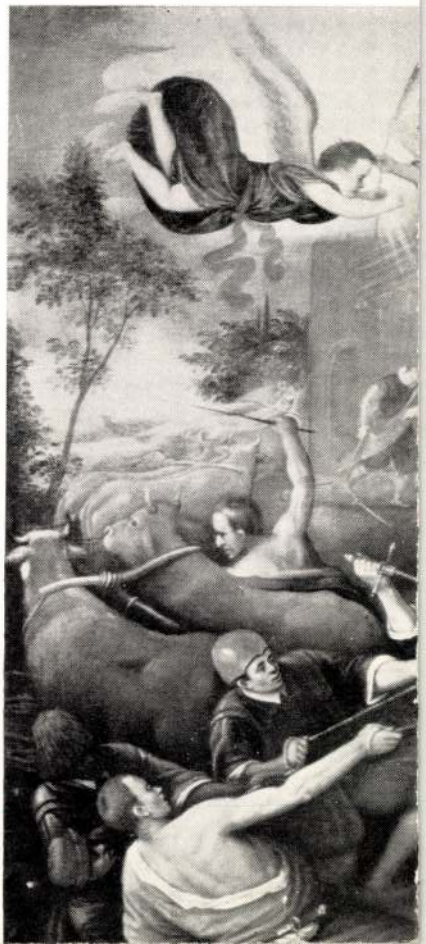

Szent István tejerekhye-
tártója

Kuthy István: Szent István
király tisztelettel őrzi ezgházi
műemlékeink Székesfehérvárott.
Székesfeh. Szemle
1958. 62, 63. l. 64. l.

Pap Henrik. Egy

Szent István ikonograf

a király szobra a győri apátúrházán.

Rados Jenő: A m. kir. állami felső építőipariskola 1939–40. évi szünidei felvételei. Győri műemlékek. [Bp. 1941]. 5. l.

Sarmisegethusai ásatások X. 56.

Szent István ikonográfiája

L. Lepold Antal:

L'iconografia del re Santo Stefano

Bp. 1938.

Könyvtáramban

jelölni, ahol legutóbb olyc
Társadalombiztosító részér

Az összes egyéneket

a gyárhoz címezve nekem, mert kife

pénzbirsággal, vagy minthogy hiany

ve kár származhatik a megindítandó

mely be nem jelentett alkalmazott

tében, azonnali elbocsájtása-al fo

Tudomásul vettem:

népadatvevő.

Szent István király
ikonográfiája.

Hoffmann Edith:
A felajánlás a Szent
István ábrázolásokon.

Lyka emlékkönyv
1968 és Kr. u.
Képekkel.

di architettura è riunita colla facoltà di ingegneria.

La ripartizione delle materie su 9 semestri è indicata nella tabella seguente. La prima cifra

I-o AN

1-o semestre.

Matematiche	3 — 3
Geometria proiettiva e descrittiva	4 — 4
Meccanica I.	3 — 3
Chimica	6 — -
Petrografia	2 — -
Architettura antica I.	2 — 4
Disegno a mano libera	- — 6
Per settimana:	20 — 20
Totale:	40 lezioni.

II-o AN

3-o semestre.

Chimica tecnologica	3 — -
Statica applicata II.	3 — 3
Costruzione di edificii II.	4 — 6
Architettura antica II.	2 — 4
Architettura del Medio Evo I.	4 — 3
Ornato I.	- — 4
Disegno di figure	- — 2
Nozioni sulle macchine	4 — -
Per settimana:	20 —22
Totale:	42 lezioni.

III-o A

5-o semestre.

Costruzioni in ferro ed in cemento armato I.	3 — 3
Costruzione di edificii III.	5 — 4
Architettura del Medio Evo II.	2 — 4
Architettura dei tempi moderni I.	2 — 2
Composizione ed equipaggiamento di	

Szent István Koporsója

(Divaldnál: „bizánci stílű koporsó, budai mészkő X – XI. század, Nemzeti Múzeum)

Repr.

Divalcikkgyűjtővel.

18. I.

Iz.

Europa

film könyv lapterjesztő vállalat

Budapest

(V Rothenmere-u-12)

Szent István fej-
ereklyetartója
Kalocsán
Repr
Kissdiklkath Magy
21. l.

Törökszentmiklós

Szent István erekhye-
tartó mellszobra
a zágrábi székes-
egyházban

Repr.

Kiss Sziklkath Magy
19. l.

Szent István, Imre
és Szent László
ereklyéi
az esztergomi főegy-
ház kincstárában

Repr

Kiss Szihlkath Magy

46. l.

Anonym, a XIX sz.

Gróf Andrássy G

Egész alakban, disz mag

tével s a tojástánczot járv

a kép alatt: Der gefährlic

cellenz Andrássy

s fölül: Schwere Zeit – sc

a lap hátán pedig német

Fametszet, mére

Ltn. 14319

Szakl. 247-9

510-914-1

Szent István
ikonográfiája

Fazekas, Gy.,
M. Nemzeti Múzeum

Repr.
Arch. Ért 1935.
133. l.

Szent István király
ereklyetartója
a nehesfehérvári
nehesegyházban
Repr.
Kiss Biklkath Magy

17 6. 1.

Szent István ikonográfiája

280. Szent István király. Részlet a magyar szentek miniatúrájáról. 1470 körül

Egyetemi Könyvtár

Szent István ikonográfiája.

Vaczy Péter: Szent István emberi alakja. Pásztortűz. 1941. 441 — 445. l. képekkel

Szent István ikonografiája.

Gaál Ferihedr. : Első királyunk a művészetben. Nemzeti Újság 1943. aug. 22.

Szent István ikonográfiája

NAPKELET 1940

8. SZ. *Hankiss János:* Kisebbségi irodalom. *Dénes Gizella:* Éjtszakai titok. *Geöcze Anna:* A férfi (vers). *ifj. Entz Géza:* Szent István a bambergi lovas. *Friedrich Hölderlin:* A németekhez (vers). Rónay György fordítása. *vitéz Somfai László:* Vihar. *Takáts Gyula:* Férfiének (vers). *Tanár:* Pellengérre a pellengért is. *Koppány István:* Százötven évvel ezelőtt született Kölcsey.

562

a.

edelmi)
eljes ornatusban, fejökön koronával s kezök-
a dicsfénytől körülvett Konstantint és Hélé-
tartják, a mely felett a megnyilt felhők kút
áldólag felemelt kezekkel. Mind kettőjök
van himezve s gyöngyökkel kivarva. Az a-
csfénynél jobbra „XC", a felhők mellett „Ó

~~[illegible]~~ az alakok fölött KωNϛANTI
NϚ
~~[illegible]~~ es a kereszt ~~[illegible]~~ tövében

ΔȣΛω Τοῦ ΘȣΝ
ΠΕΟΣΩΝΤȣ
ω

za 562.

44
~~132~~

Szent-Iványi

l.

Lykanomzromantika
88, 102. c

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

SZENT-ISTVÁNY ALADÁR

Nr. 79. Tollrajz. Erdőrészlet. Jelz."Szent-István Aladár"
31 x 27 cm

Pápa (Veszprém m.), Esterházy kastély. Veszélyeztetett Magángyűjtemények Miniszteri Biztossága. XLVIII. számu leltár. (Iparművészeti Muzeum, Adattár)

Nr. 79. Toll-eja. Bradbrædslet. Jern. "Brødt-Istvænv Aladdr"
31 x 27 cm

Szent-Iványi

Madár

Festő

l. Prot. Kő

1936. 157. l.

MDK

Szent-Istvány Béláné

Tanulmány, of.

N.Szal. őszi tárlat, 1921. szept. 17 l.

Szent-Istvány Béláné

1921. szept.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Tanulmány, olajf. 1500.—

48-as emigráns

Lóvody Eduárd, VI. 70.

MDK

Szent-István

A külföldi kiállitások ügye. Képzőművészet 1928. 1o. sz. 116.l.

Szent István Aladár NDK

festő

Csatkai Endre: A 40 éves Soproni Képzőművészeti Kör története.

Szent István ikonográfiája

Flekler Antal:

Szent István Bambergben. Nagykelet 1938. szeptember. (3. szám)

Szent István bambergi

lovaszobra

círód

Hekler Antal:

Művészet és
világnézet. 1916–1940
Bpest, 1943. 52–54. l

14. FÜRDŐZŐK

19. ISTÁLLÓBAN

< Szent István király jobbkere. >

wód

H-e L. < >

Vas. Ujs. 1883. 539 l.

SZENT ISTVÁN SZARKOFÁGJA

(XI. század) az Aba-Novák Vilmos freskóival (XX. század) díszített árkádok alatt. Székesfehérvárott, a Szent István korabeli székesegyház helyén

Csak szerencséskezű, nagy művésznek sikerülhet egymás mellé fűzni ezer tisztavízű gyöngyöt, amelyek szép rendben alkotják szelíden növekvő láncukat. Csak isteni kéznek sikerülhetett kialakítani a magyar nemzet európai történetének szervesen kapcsolódó ezer esztendejét. Ebből az ezer évből, ami azóta még jóval több lett (a milléniumi ünnepségeket 1896-ban tartották) s ami *előtt is* van történelme Kelet nyugatra került népének, épúgy nem lehet kivenni, kicserélni egyet sem, mint a hibátlan gyöngysorból, — vagy mint a Kárpátok medencéjének eszményi földrajzi egységéből nem lehet kitörni új országokat, úgy, hogy a gyöngysor, az egység, az élet ne veszítsen mérhetetlen sokat eredeti értékéből.

Már eddig is, elszórtan, sok célzást kellett tennünk Magyarország történetére. Történelmi látás nélkül nem lehet kultúráról beszélni, akármilyen nemzetről van is szó. De különösen nem, ha Magyarországról beszélünk, ahol a mult kultusza néha oly aggodalmas méreteket öltött, hogy Széchenyi István grófnak figyelmeztetnie kellett korát : »Magyarország nem *volt*, hanem *lesz !*« Nagy mondás volt ez, hiszen a magyar mult fényei és árnyai egyaránt nagyszabásúak, néha szédítően fönségesek. A multba nézés oly jellemző a magyarra, hogy az idegen óhatatlanul fölfigyel rá s okát tudakolja. Első oka természetesen az, hogy az a mult, különösen 1526-ig, egy nagyhatalom multja s ezért jól esik erőt meríteni belőle a sivárabb jelen elviselésére és a jövő előkészítésére. A másik : a történeti folytonosságnak, eredet és fejlődés, ok és okozat szoros összefüggésének egészen sajátosan erőteljes elhatalmasodása a magyar szellemen. Amint az első fejedelmek politikai hatalmát az ő isteni eredetükbe vetett néphit alapozta meg, ugyanúgy támasztja meg minden Árpád-utód,

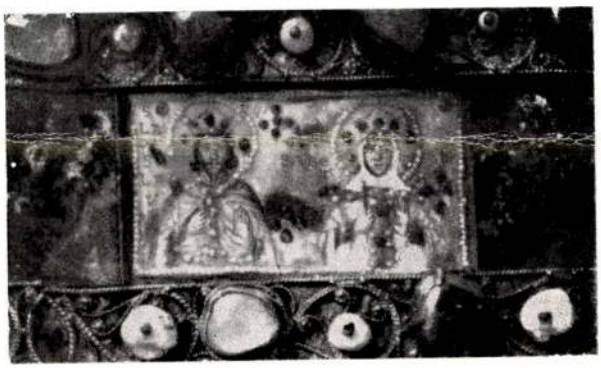

SZENT ISTVÁN ÉS IMRE; — SZENT LÁSZLÓ ÉS ERZSÉBET

Miniatúrák III. András házioltáráról, amelyet özvegye, Habsburgi Ágnes magával vitt Svájcba. Bizánci mester. XIII. század vége

s alig kell valamit átrajzolnunk az eredeti vonásokból, annyira következetesen fejlődtek egymásból. De az arc mégis kissé üres maradna s sok színével sem elégítene ki egészen egy másik sor nélkül, amely a középkor lángelméjű állam- és templomépítőinek arcára másolja a renaissance-királyok és renaissance-költők ihletett arcát, az igazságért életüket áldozó papok és gondolkodók, az emberiség örök kérdéseire művészi formájú választ keresők vonásait. Ez a sor ismeretlenebb, de ez ad értelmet amannak. Talán csak egy-két új vonást jelent, de átvilágítja az arc mögött rejtőző lelket.

tempo già sviluppata. Pizzoli dovette trovarne i modelli nelle stampe dei secoli XVI e XVII, improntate a una medesima concezione barocca.

In maniera interessante ridusse i precedenti iconografici dei

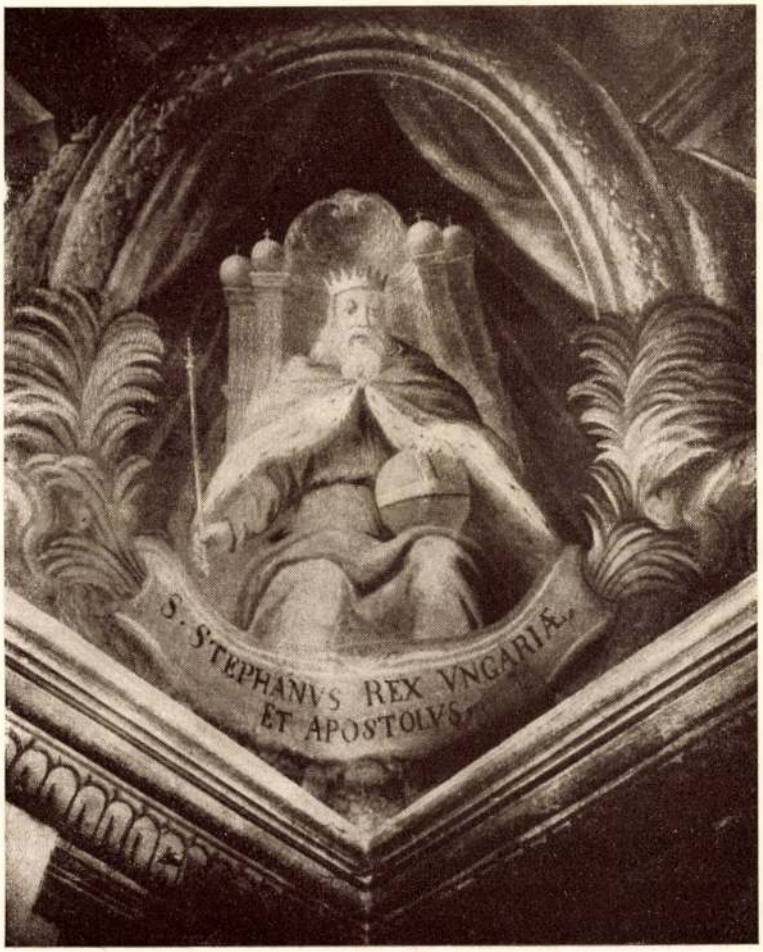

Fig. 13. — Santo Stefano. — Bologna, Collegio Ungaro-illirico.

due esotici santi illirici, il re Budhimirus[19] ed Ivanus. Conosciamo di ambedue le incisioni dell'iconografia illirica. Uno scrittore ungherese, il canonico Rátkay di Zagabria, scrisse in latino e fece stampare a Vienna nel 1652, un'opera sui bani e sui re croati, slavi e dalmati.[20] Un certo Subarich preparò le relative incisioni ; fra

Dott Rosina Wolf
Giocchino Pizzoli Bop. 1929

esse sono anche quelle di S. Budhimirus e di S. Ivanus, a mezzo busto, in una cornice ovale. Da queste e da altre incisioni, che da quelle erano state tratte, dovette prendere le mosse il Pizzoli, perchè il re Budimiro porta nel suo quadro la corazza, il mantello, la barba bianca, la corona reale e lo scettro nella destra, come nell'incisione di Subarich. Questi elementi iconografici vennero però liberamente applicati. La figura stessa viene diversamente presentata. Il mantello è foderato d'ermellino come quello di Santo Stefano, in testa porta una corona aperta simile a quella del re ungherese mentre la corona che Budimiro porta nell'incisione è una barocca corona chiusa. Del tutto diverso, eseguito a idea, è invece S. Ivanoe: gli è rimasto il solo distintivo dell'eremita, il crocifisso. Pizzoli, come vien messo in rilievo anche dall'epigrafe, dipinse il fanatico giovane nel suo eremo: S. IVANUS FILIUS REGIS CROATIAE DESERTA SPONSA FIT EREMITA.[21] Nella spelonca, colle mani congiunte, se ne sta a meditare ed a contemplare il crocefisso posto in alto; avanti a lui è un libro aperto. La fantasia del Pizzoli fonde l'iconografia italiana di due prediletti santi asceti: quella di S. Girolamo e quella della Maddalena. S. Ivanoe, sbarbato, femmineo, sembra un san Girolamo col viso della Maddalena.

È evidente che nella rappresentazione iconografica dei due santi croato-illirici, Pizzoli ebbe sott'occhio i santi ungheresi dipinti agli altri due lati del soffitto, Stefano ed Emerico, e non solo per il contributo iconografico e per la rappresentazione artistica, ma anche per la concezione storica e spirituale. Budimiro è un vecchio re, Ivanoe il giovane figlio di un re. Si sente in loro, come in Santo Stefano e in suo figlio Emerico, la differenza d'età. Con precisa intuizione al re illirico dà un rilievo minore che a S. Stefano. Non lo fa sedere in trono, non gli mette in mano gli attributi del potere, gli dà solo, come a Santo Stefano, un sottile scettro. L'espressione del vecchio canuto e barbuto, non è benevola, ma piuttosto dura e rigida. Non è il savio e possente patriarca del suo popolo, qual'era il primo re d'Ungheria, ma un duro re guerriero, che sulla pesante corazza porta il mantello principesco. Non raffigura il figlio del re, Ivanoe, in un bel cavaliere, vestito con principesca pompa come Emerico; ha messo da parte i distintivi principeschi per dar risalto al suo ascetismo, non l'origine reale, ma il carattere ascetico imprime nel figlio del re croato.

I quattro santi sono stati equamente scelti e formano un doppio parallelo. Due santi ungheresi e due illirici, due re — Budi-

I.

MAGYAR ARC IDEGEN TÜKÖRBŐL

SZENT LÁSZLÓ, SZENT IMRE, SZENT ISTVÁN

A szepeshelyi székesegyház főoltárának szárnyképe. Magyar mester, 1478

A nemzet hármas eszményképe: lovagi vitézség, tiszta férfiúság, politikai bölcseség

Hankiss E.

Szent István

Szent Imre

Szent László

ikonográfiája.

puszta átárnyalása. [illegible]
10. l.: Szent István. V. ö. Senger Ádám: *A bambergi császárdóm lovasa.* Napkelet, 1930. A lovas személye körül még ma is viták folynak, de meggyőző érvek szólnak amellett, hogy benne az első magyar király nyugati szemmel nézett, magas művészi színvonalú képmását láthatjuk.

SZENT ISTVÁN — KÜLFÖLDI SZEMMEL

A bambergi székesegyházban. Német mester, XIII. század

Hankiss

Csaknem minden népről »tud« valamit az átlagos művelt ember. Egy-egy közmondást, csattanós adomát, díszítő jelzőt; — ruházkodására vagy élelmezésére vonatkozó jellegzetességet. Néha ennél többet is : jelleméről megföllebbezhetetlen ítéletet, vagy több vonásra terjedő jellemvázlatot.

De csak ritka népnek jut az a megtiszteltetés, hogy határozott képe — testi-lelki portréja — alakul ki a külföldi közvéleményben. A magyarról az évszázadok során lassan kiformálódott ilyen kép.

A középkorban Magyarország egyike Európa vezető nagyhatalmainak. S ezt nemcsak katonai és politikai tehetsége magyarázza s nem is csak az, hogy még a XV. század végén is ez az ország a lakosság száma tekintetében Angliával és Németországgal vetekszik. A középkori Magyarország európai jelentőségét kulturális téren épúgy megalapozta, mint a politika terén. Látni fogjuk, hogy mennyire együtt rezgett a magyar közművelődés minden európai mozgalommal: a cluny-i reform, a domokosok és ferencesek, majd a humanizmus, a renaissance, reformáció, az ellenreformáció, a felvilágosodás, a liberalizmus minden kezdeményezése hamarosan és szabadon játszhatott rajta, mint szélesöblű hangszeren s a népi-nemzeti megújhodás eszméjét épúgy egészen sajátos és különösen hatásos hangnembe tudta transzponálni, mint minden más európai eszmény szárnyalásra hivatott dallamait.

Magyarország kulturális szerepe Európa életében nem maradt alatta általános szerepének. S ha a magyar kultúra középkori tényei mégis sokkal ismeretlenebbek, mint pl. a francia, német vagy angol kultúráé, annak három — inkább külső — oka van. Az egyik a magyar nyelv elszigeteltsége, amely abban az időben

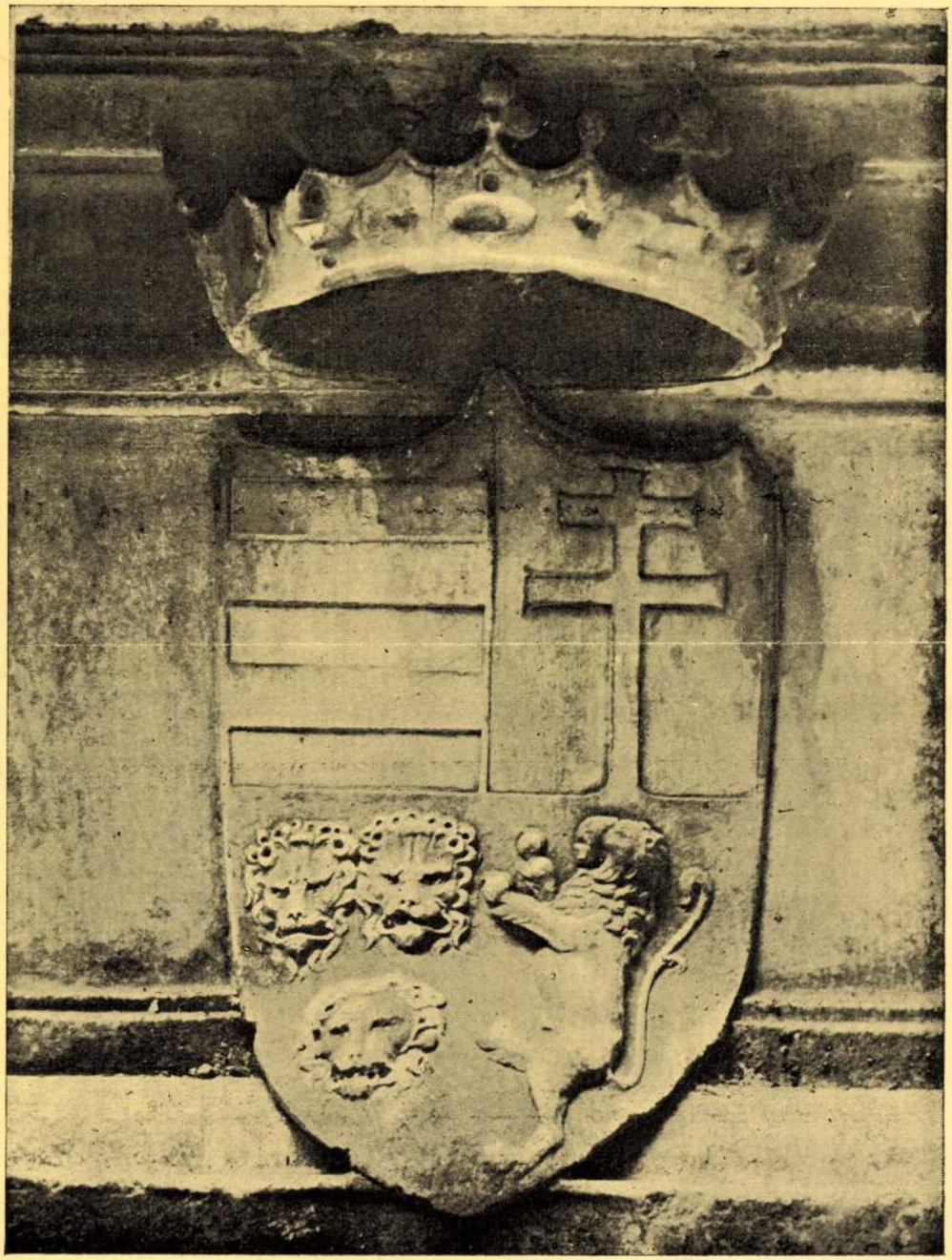

32. - Stemma d'Ungheria.
(Roma, S. Stefano Rotondo).

27. - Francesco Roesler: S. Stefano Rotondo di Roma.
(Roma, Museo di Roma).

28. - Francesco Piranesi: S. Stefano Rotondo di Roma.
(Piranesi, Antichità romane).

Ranfi - Ricordi

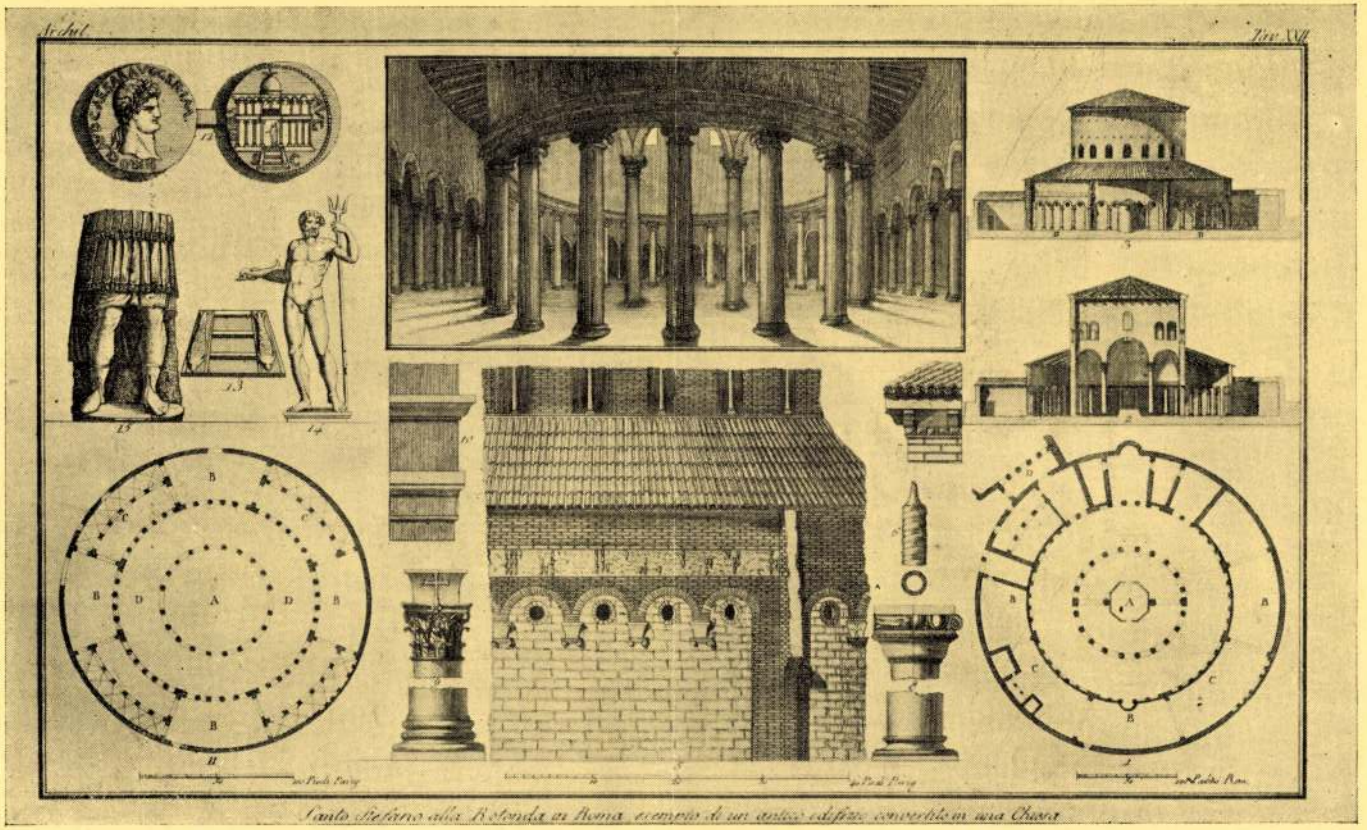

29. - Dettagli della Chiesa di S. Stefano Rotondo di Roma.
(D'Agincourt, Storia dell'Arte).

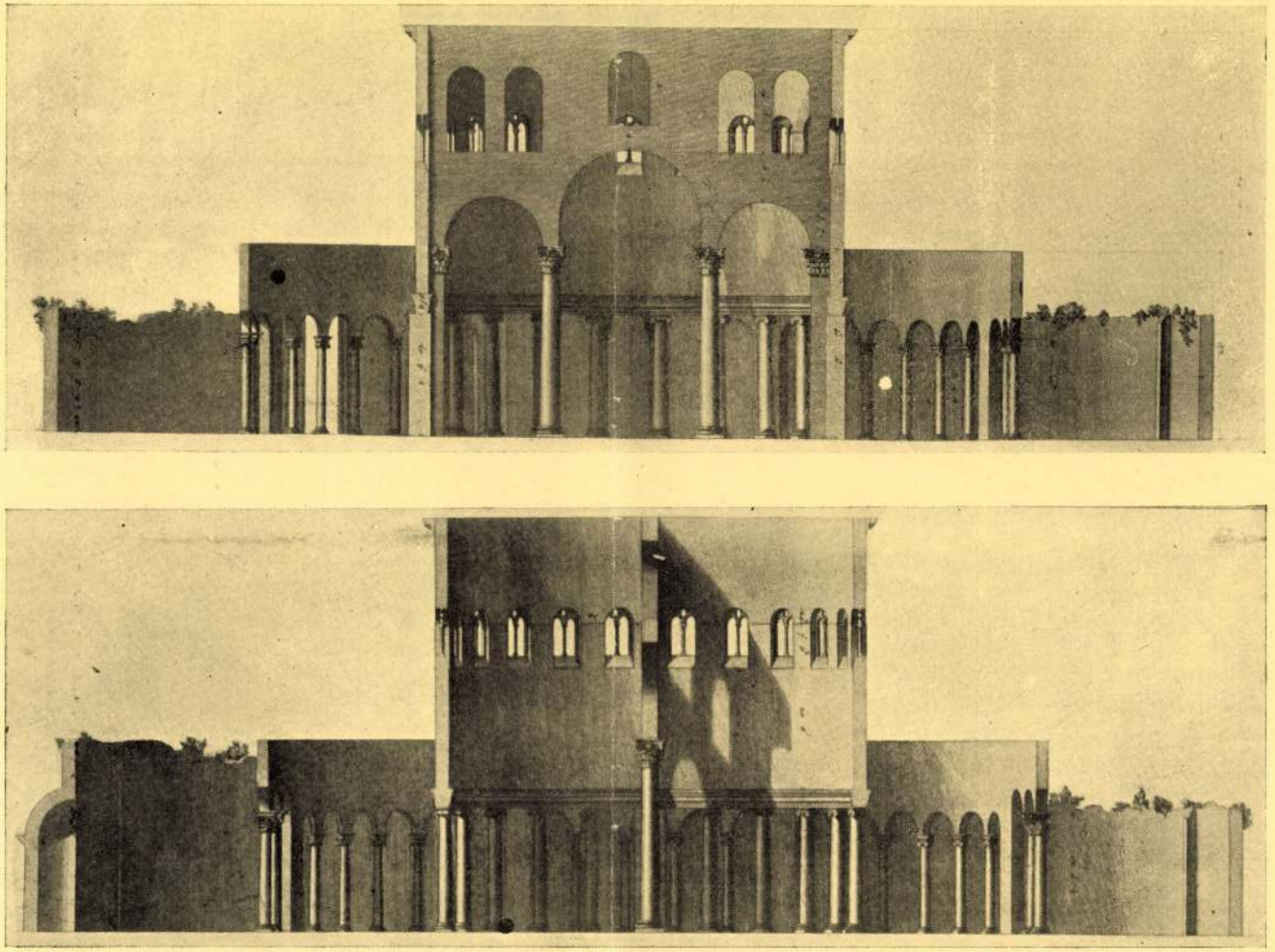

30-31. - Spaccati della Chiesa di S. Stefano Rotondo di Roma.
(M. Desgodetz, Gli edifici antichi di Roma).

Szent István temploma

Rómában

Szent-Istvány Margit

szül. Lőcse 1865, Evang.
felsőbb leányisk.
1893/94 I. szóv ontály
1893/94 II " —
1895/96 " "

Komárom vármegye V. 178, 179

Szent-Ivány Gyula

Münchenbach
1921. tav. kiall. 22.
Sopron bányászati
főiskola.

Fényelző-hivatal, bécsi cs. kir.

IV. 86, 87 — jelző belzegei IV. 86; 87.

Szent-István Gyula

SZENT-ISTVÁNY GYULA: BÁNYÁSZHALÁL

Műsarnok 1928. tav. K.

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: PAJTÁSOK

Szent-István Gyula

Műcsarnok téli tárlatain képe szerepelt.

NU. 929. XII. 22.

Szent-István Gyula, festő

Didi. Fekete repr. 77. old

Füredi Oszkár: Szent-István gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

A művész befejezetlen önarcképe. Fekete repr. 77. old

Füredi Oszkár: Szent-István gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Iványi

Szent-István Gyula, festő

Partizánok, Fekete repr. 76. old

Füredi Oszkár: Szent-István gyula, a bányászélet festője. 75. old

Sopron Szemle, Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

A művész atyja. fekete repr. 76.old

Füredi Oszkár: Szent-István gyula, a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

1909-ben München-be ment. A Képzőmüv. Akadémián Angelo Jank tanitványa, majd külön mütermet kapott a bajor államtól./Kompositions-Schüler/. 76.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Idősebb Szent-Istvany Gyula, festő, bányamérnök

A selmecbányai bányamérnöki főiskola tanara volt. Fest tegetett is, Sok jó tajképe maradt meg. Fia is festő lett. 75. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányaszélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Idősebb Szent-István

Szent-Istvány Gyula, festő

Önarckép. Füredi O. tulajdona. Fekete repr. 75. old

Füredi Oszkár: Szent-Istvány Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Ifj.Szent-István Gyula,festő

1881-ben szül.Vihnyén.A bányaszélet festője.12-14 éves korában már akvarellel fest.Vázlatkönyvében állatok,lovak,tehenek természet után. 75.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula,a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

Szent-Istvány Titusz

* 1823
+ 1888
rajztanár, és tájk. is festett,
uchány arckép
Kőszeghy p. 32

ezen már nagyobb szabadsággal dolgozott a művész, a karok nem egyesülnek a törzshöz ez anyag rugalmasabb volta megengedi az áttörtséget, a művész már finomabb aprolékosabb formákat is rávisz művére, a szobor tiszta természet szemléletből fakad, a formák naturalisztikusabbak mint a Khafra király szobrán. e szobor szeme idegen anyaggal van befestve hogy még kifejezőbb legyen. Még ennél is szabadabban van megoldva a fából faragott „falu birája" néven ismert szobor. a karok ellendülnek a törzstől, a lábak éppen lépnek tehát szabadok, naturalisztikus munka és kifejező, finom szövettel volt borítva. szinezve is volt. A fa anyaga sugalmazta a művésznek ~~(azt)~~ a taglejtés élénkségét. Az Egyptomi szobrok monumentális hatása nem annak ered hogy ilyet kivántak uraik a művésztől vagy a nép izlése befolyásolta volna a művészt, sokkal hatalmasabb erő az amely a művészeket vezette, az anyag volt ez mely nem

Szentistvány Titusz

Lőcsén, 1844-ben 21 éves

Fleischer, Bécs

89. l.

M. N. Muzeum VIII. 31.

Szent-Istvány Titusz

festő és rajztanár

szül. 1823, † 1888.

Kis tájképeket, s ritkán

arcképeket is festett.

lásd

Kösz E. Zips 32. l.

e a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
lyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
zdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
asági megélhetést veszélyezteti.
a eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Szent-Istvány Gyula,festő

Herkomer Hubert,angol festő%Steik%cimü képe nagy hatást gyakorolt rea"Glaspalast kiall.1912." Angol bányász a ház áltajában,mögötte felesége karján gyermekkel. Tompa,ködös szinek. 76.old

Füredi Oszkár: Szent-Istvany Gyula,a bányászélet festője. 75.old.

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

Szent-István Gyula, festő

Münchenben nagy sikerrel szerepelt/1909 után/ a"Glaspalast" és a "Secessio" tárlatain. Bronz, kisezüst és állami díjakat nyert. A Kunst für Alle"és az"Illustration Artistique"kitüntetően bírálták. 76.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75.old.

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szentistvány Gyula

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

MH. 1930. III. 15.

Szentistvány Gyula

Szerepelt a Dűcsarnok Tarasi tárlatán.

EK 1930. III. 15.

Szent István Gyula

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

M. 1930. III. 15.

Szentistvány

Szerepelt a dűcsarnok Tavasi tárlatán.

8 órai Újság 1930. III. 15.

Szent István Gyula

Műcsarnok téli tárlatain egy portréja szerepelt.

M.929.XII.22.

Szent-Istványi Gyula

Képzőművészeti Társulat téli kiállításain a Műcsarnokban szerepelt.

Hasonlóképpen komoly megfigyelés és fejlett festői készség eredménye *Szent-Istványi* Gyulának fivéréről festett hűvös tónusú, nagy arcképe.

BH. 929. XII 22.

Szent István Gyula

Műcsarnok téli tárlatán Szent István Dénes százados portrait képeivel szerepelt.

PH. 929. XII. 22.

Szent Istvány Gyula.

M. 928 X. 23

* **A soproni kiállitás.** A Soproni Képzőművészeti Kör kiállitását előkelő közönség jelenlétében tegnap délelőtt nyitotta meg *Thurner* Mihály polgármester. A harminc éves multra tekintő kör kiállitásának anyaga igen gazdag és magasszinvonalu. A tárlaton ott van *Szent Istvány* Gyulának a székesfőváros dijával, valamint a Pállik-féle dijjal kitüntetett két olajfestménye. Sok nézője van *Horváth* József vizfestményeinek és tollrajzainak. *Szebeszta* Ferenc női fejszobrával keltett figyelmet. A megnyitási ünnepséget a kör elnöke, *Weinberger* Gusztáv zárta be.

Magyarság, 1928. Okt. 23.

3

Szent Istvány Ugula.

Nagyasszony, 1928 Okt. 23.

MDK

Szentistvány Gyula

Bányászhalál c. müve a Képzőm.Társ. nagydiját kapta

A Tavaszi Tárlat dijnyertesei. Képzőmüvészet 1928. 8-9.sz. 1o9.l.

Szent István Gyula MDK

Gépfegyveres tüzben, olf.

Műcsarnok 1927 őszi kiállitás

Szent István Gyula MDK

Hazafelé, olf.

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

MDK

Szent Istvány Gyula

Pihenő bányász c. olajképe a Műcsarnok tav. tárlatán.

Cikk: Tárlatok.

Képzőművészet, 1930.IV.évf. 29.sz. 94.l.

MDK

Szent Istvány Gyula

"Bányászhalál" c. műve. Repr.

Évk.KMT. 1929. 17.1.

Szent Istvány Gyula MDK

Hazafelé, repr.

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

MDK

Szent-Istvány Gyula MDK

Bányászhalál, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Szent-István Gyula, festöm. MDK

Összesen 348 müvész 713 müvel szerepelt.

Sz.I.Gy. hatalmas erejü kompoziciója +

"Bányászjálál" a Képzöm.Társ. nagydiját

kapta.

Kézdi Kovács László:Egy év története.
KMT.Évk. 1929. - 1928.tav.tárlat.

MDK

Szent_István Gyula,festőm.

915. Bányászló. Olf.

Árverési Csarnok aukció 4.sz.1931.dec.

Kat. 47.

MDK

Szent Istvány Gyula

Képzőművészet 1930. jan. 24.1.

MDK

Szent-Istvány Gyula

Bányászhalál, repr.

Mücsarnok 1928. tav. kiáll. kat.

MDK

Szent István Gyula

Szent István Dénes százados, repr.

Képzőművészet 1930. 27. sz. 34.1.

Szent Istvány Gyula MDK

Didi

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

Szent Istvány Gyula MDK

Biedermeyer

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

Szent-István Gyula

Partisánok Keletszibériában, olf.

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Szentistvány Gyula, festőm.

sikerült portréja itt a legjobb képek közé sorolható.

Chroniqueur:
Műcsarnok.-Téli tárlat.
Képzőművészet.IV.évf. 26.sz. 28.l.

MDK

Szent-István Gyula, festöm.

Bányászhalál. Repr.

KMT.1928. tav.kiáll.

MDK

Szent István Gyula, festőm.

Hazafelé. /Lovakat fiu vezet/. Repr.

KMTárs. 1927. őszi kiáll. Kat.

MDK

Szent-Istvány Gyula

Bányászhalál

KMT 1928. tav. kiáll. kat. 18.l.

MDK

Szent-István Gyula

Művészet 1938. III. 22. sz. 149.l.

MDK

Szent-István Gyula

A Képzőm.Társ. nagydiját Szent-István Gyula "Bányászhalál" c. kompoziciója kapta, az 1928. évi tav.tárlaton.

Évk. KMT. 1929. 16.lap

MDK

Szent-István Gyula rajztanár, festőművész

Szül.1881.nov.6.Vihnyén. A bpesti képzőművészeti főiskolán s a müncheni akadémian, majd Székely Bertalan mesteriskolájában végezte tanulmányait. Az Iparművészeti Iskolában a figurális rajznak s a kosztümrajznak tanára.

Cikk: Szakoktatás.

Magyar Iparművészet, 1927. 136.lap

MDK

Szent-István Gyula rajztanár, festőművész

A kenderesi templom nagy oltárképét (Bűnbánó Magdolna) a Kormányzó megbizásából festette meg.

Cikk: Szakoktatás.

Magyar Iparművészet, 1927. 136.lap

MDK

Szent-Istvány Gyula

Bányász lovakkal, repr.

Évk. KMT. 1928. 168.l.

MDK

Szent-István Gyula

Bányászhalál, repr.

Évk. KMT. 1929. 17.1.

MDK

Szent-István Gyula

1922-30. Alakrajz és drapériatanulmányok

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparmüv.Isk. Évk. 1934-36. Bp.1936, 46 l.

SSzent Istvány Gyula MDK

Münchenből hivatott meg az Iparmüvészeti Iskolához

Magyar Iparmüvészet 1927. 136.o.

Szent Istvány Gyula MDK

Biedermeyer

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Szent István Gyula MDK

Didi

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállítás

MDK

Szent Istvány Gyula

Szent Gellért a farkassal c. müve a báró Forster-dijat kapta

Az elmult év történetéből. Évk. KMT. 1930.

35.l.

Szent Istvány Gyula MDK

Szent Gellért a farkassal, olf.

Műcsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállitás

MDK

Szent-István Gyula, festőm.

Imádkozó bányászok. olf.

Mücs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. 4.1. Kat.

MDK

Szent-Istvány Gyula

A Soproni Képzőm. Kör. Képzőművészet 1929. 17. sz. 54.l.

MDK

Szent István Gyula, festőm.

Bányász lovakkal. c. müve

?. Béla -díjat kapott.

Az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. Évkönyve. 1928. 65.66.1.

MDK

Szent Istvány Gyula

Szent Gellért a farkassal

Szent Imre emlékkiáll. kat. Mücsarnok.1930. 15.1.

MDK

Szentistvány Gyula

Szentistvány Dénes százados, repr.

Képzőművészet 1930. IV. évf. 27. sz. 34.l.

MDK

Szent-Istvány Gyula

K.E. : A Szepesség ujabbkori festői és szobrászai. Szepesi művészek. N. Szalon 1937. márc.

MDK

Szent-Istvány Gyula

Bányász levakkal, repr.

Évk. KMT. 1928. 168.l.

MDK

Szent-István Gyula

Bányás, szobermü /Takarék-és Vásárpénztár Pállik Béla dija/.

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927 évi nagy naptára. 130.l.

MDK

Szentistvány Gyula

Bányászhalál, repr. A Képzőm.Társ.nagydiját kapta

Aktuális képzőművészeti események. Pesti Hirlap 1928 évi Kincsesháza. 65.l.

MDK

Szent-Istvány Gyula

Szent-Istvány Dénes százados

Hayde államtitkár

Bünbánó Magdolna

Magyar Müvészet 1930. 562.l.

MDK

Szent-István Gyula

Bányász lovával

Bányászhalál

Pihenő bányász

Magyar Művészet 1930. 562.l.

Szent-István Gyula MDK

Imádkozó bányászok, olf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

Szent-Istvány Gyula

Szerepel a Nemzeti Szalonban a szepesi művészek kiállításán

Cs Nemzedék, 1937 III.12

Szentistván Gyula festő

A Képzőművészeti Társzulat
bíráló bizottságának tagja

Magyarság 1927 x. 6.

Szent István Gyula

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

PH 1930. III. 15.

Szent - Istvány Titusz festő

karapal a napszi művészek

kiállításán a Nemzeti

Szalonban

Cj Nemzedék 1937 III. 12

Szent-István Gyula

MDK

Bányász lovakkal, olf.

Műcsarnok 1926. Angol-magyar kiállitás

MDK.

Szent -István Gyula festő

"Bányászló " /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz.1939. december .
47.l.

MDK

Szent-Istvány Gyula

Bányász lovakkal, of.

Angol-magyar kiáll. Mücs. 1926. máj. lo. l.

Szent István Gyula

SZENT ISTVÁNY GYULA: HAZAFELÉ

KMTárs 1927. őszi Eiáll –

NÁDLER RÓBERT: LIBAPÁSZTORLÁNYOK

Szent-István Gyula

Műcsarnok Szent Imre kiállításán Torsler báró féle Vaszary-díjat "Szent Gellért a farkassal" c. művével nyerte.

M.930.VII.30.

M.D.K.

Szent István Gyula, festőművész

---

xxxxx

1961. jún.29én a Soproni xxxxx Ünnepi Hetek alkalmából gyüjt.kiállitása a Soproni Múz-ban.

Uzsoki Andrásné: 15 év a Győri-Sopron Megyei Múzeumok életéből a helyi sajtó tükrében 1949-1963. 334.o.

Arrabona.8.A Győri Múz.Évkönyve.Győr.1966.Antus János Múz.

Szent-István Gyula tanár

Iparművészeti iskola jubileumi kiállításán szerepelt.

M.930.XI.15.

Szent-István Gyula

Műcsarnokban a Szent Imre-emlékkiállításon báró Forster-féle Vaszary-díjat Szent Gellért a farkassal c. művével nyerte.

NU.930.VII.30.

Szent-Iványi Gyula.

Műcsarnok Szent Imre-kiállításán a báró Forster-féle Vaszary-díjat "Szent Gellért a farkassal" c. művével nyerte.

8. ó. u. 930. VII. 30

Szentistvány Gyula

Szent Imre-emlékkiállításon a Műcsarnokban Szent Gellért képével szerepelt.

NU-930.VII.13.

Szentiványi Gyula dr.

Szent Imre-emlékkiállításon a Műcsarnokban Nagymagyarország régi templomainak egykorú freskóiról készült ~~akvarelljeit~~ akvarelleket és Lotz és Székely freskó-vázlatait válogatta össze Műemlékek Országos Bizottságának gyűjteményéből.

MN. 930. VII. 13.

Szent-Istvány Gyula

Iparművészeti Iskola jubiláris kiállításán tanítványai szerepeltek.

Újság 930.XI.15.

Szent István-napi Gyula
festő

M.D.K.

A soproni múzeumban
volt emlékkiállítása.

Ehrich
Művészet, 1961. december – 42.l.

MDK

Szent-István Guyla

A Soproni Képzm.Kör...
Képzőművészet, 3. évf. 17. sz. 54. l.

SZENT ISTVÁNY *Gyula*, festő, * Vihnye 1881 nov 6, † Budapest 1930 okt. 16. Székely Bertalannak és Münchenben Angelo Janknak tanítványa. Nagyobb művei: a bpesti Képzőműv. Főiskola épületében őskori h rcjelenetet ábrázoló freskója, Tenniszező férfi (1913), Bányászok imája, mellyel Münchenben nagy ezüstérmet nyert, Partizánok (1923), a Horthy-család kenderesi kápolnájának Mária Magdolna oltárképe (1925). 1921. a Kohner-díjat, 1923. a főváros díját nyerte. Szent Gellért a farkassal c. olajf. a Fővárosi Képtárban van.

K

L. f. II. 500

ملحق

Szentistványi Gyula

„Bányák lovával" c. művére a Tavaki kiállításon a Bp. Takarék és Vásárpénztár Pállik Béla díját kapta.

Magyarság

~~M.~~ 1926. VI. 20.

a szövetnek vörösszínre való festése. A szövetet ricinusolajban párolják, minek következtében a szövet szálain olajsav képződik, amely a festékfürdőben levő növények timsójával olyan vegyületet alkot, mely a vörös festékanyagot a szövet anyagához köti. A vörös festékanyagot a Morinda tinctoria szolgáltatja, melyet porrá törnek s egy sok timsót tartalmazó növénnyel kevernek össze. Az ebből készült péppel dörzsölik be azután többször a szövetet. Kedvelt a jávaiaknál a barna szín is, melyet egy növénynek a kérgéből nyernek s sogabarnának hívnak. A sogát porrá törik, főzik s a szövetet ebbe a lébe mártják. Azután megszárítják s utána egy cukrot és timsót vagy oltott meszet tartalmazó fürdőbe teszik. A szövetnek megfestése után a viasz eltávolításán van a sor. A szövetet vízbe teszik s főzik. A főzés következtében a viasz megolvad s a víz színére kerül, ahonnan lefölözik, vagy kihűlni engedik s megmerevedett állapotban leszedik. Az ekképen batikolt szövetből készülnek Jávában ruhadarabok férfiak és nők részére egyaránt. Az úrinő hétköznapi viseletét képezte a batikolt ruha, a köznép ünnepek alkalmával hordta. Volt bizonyos arisztokratikus jellege. Miután a batikolás időt és nyugodtságot kívánt s ezzel csak az úrinők rendelkeztek, ezek űzik nagy gyakorlattal és szakértelemmel a batikolást. A jobb házból való jávai nő ismeri a hagyományos batikmintákat s tudja jelentésüket. A hagyományos motívumokat kopírozzák; nagyobb rátermettséggel bíró jávai nők ezeket a motívumokat szabadabban dolgozzák fel s néha újabb összeállításra is jönnek rá. Jól értenek ahhoz, hogy az egyes mintákat nagy síkdísszé feldolgozzák, ahol a főmotívumok mint nyugvópontok hatnak különösen. Művészi tekintetben uralják az anyagot s csak ritkán akadunk helytelenül komponált díszítményekre. Sok motívum áll rendelkezésükre, melyeket a batikolásnál felhasználhatnak. Nagy ügyességgel alkalmazzák a pávamotívumokat virágdekorációval. Az állat- és növénymotívumok szigorú stilizálásuk dacára elevenséget, mozgékonyságot tüntetnek fel s néha majdnem naturalisztikus hatást gyakorolnak. Különösen kedvelik a madarakat, melyek ülő vagy repülő helyzetben jelennek meg, mint főalakok s körülöttük virágmotívumokat találunk. A madarakon kívül békák, sárkányok, kígyók, házacskák, hegyláncok vonalai szerepelnek díszítőelem gyanánt. Egyes minták csak a fejedelem és trónörökös s ezek feleségei részére vannak fentartva s a népnek tiltva van, hogy ilyen mintákkal díszített batikruhát hordjon. Idegen motívumokat — perzsa, malebari — is felhasználnak, de azokat átalakítják jávaikká. A jávai ruha nincs kitéve a divat változatainak. Minden ruhadarabnak megvan a mérete s eszerint szabják meg az anyagot. A batikruhát nemcsak a nők, hanem a férfiak is hordták, fej-, mell-, díszkendőket, kabátot, az egész testet simán vagy fodrokban körülvevő ruhát az ú. n. tapih-t, a férfiak részére a csípőre tekert ruhadarabot, a bebed-et, az udvari ruházathoz tartozó dodot-ot stb. batikolt szövetből készítették. Jáván kívül még Madura és Celebes szigetén, Koromandelben, Dél-Khinában, Japánban, Felső-Tonkinban, Elő-Indiában foglalkoznak még batikolással. Európában a batik iránt az érdeklődést Dr. E. van Rijckevorsel keltette fel, aki 1873-ban Holland-Indiába utazott s ott négy éven keresztül gyűjtötte a szebbnélszebb batikszöveteket. Gyüjteményét, mely még ma is páratlan, a rotterdami Museum für Völkerkundenek ajándékozta. Az 1883. évi amsterdami gyarmatkiállítás fénypontját képezte ez a gyüjtemény. 1898-ban Hágában egy női kiállítás keretében kerültek bemutatásra a gyarmati női munkák. Ennek a kiállításnak eredménye, hogy az indonesiai művészet ápolására egy Oost en West egyesület létesült, mely 1901-ben rendezett egy batikkiállítást, 1902-ben ismét kiállításra került Rijckevorsel gyüjteménye. Mindezen kiállítások a batik iránti érdeklődést fokozták. Európában már régi idő óta készülnek a batikolás technikájával a húsvéti festett tojások. Szövetbatikolással a mult század 90-es éveiben találkozunk Németalföldön, itt Lion Cachet és Thorn-Prikker voltak az elsők, akik batikolással foglalkoztak. Nagyobb sikerrel űzte a batikolást Chris Lebean Haarlemben és a Wegeriff-házaspár Apeldornban. 1904-ben a német kormány külföldi művészeket hívott meg az iparművészeti iskolákhoz, hogy ott a batikolást is tanítsák. Így került Düsseldorfba a belga Jules de Praetere, Krefeldbe Thorn-Prikker, Eberfeldbe J. A. Loeber, jelen mű szerzője. Körülbelül ebben az időben került haza Fleischer-Niemann berlini festő holland-indiai feleségével Jávából és bevezette a tiszta jávai technikát az ottani festőanyagokkal. Németországon és Hollandián kívül Franciaországban, Bécsben és Budapesten űzik ma is nagy sikerrel a batikolást. Loeber, aki nemcsak mint kutató szerzett érdemeket, hanem gyakorlatilag is foglalkozik a batikolással, jelen munkájával egy jelentős művel gazdagította az irodalmat s nagy szolgálatot tett a batik iránt érdeklődőknek. A mű 40 táblát — köztük hat színeset — és 32 ábrát tartalmaz. *Sz. L.*

Haranghy Jenő: Ex libris.

SZAKOKTATÁS

AZ ORSZ. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBÓL. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Haranghy Jenő grafikusművészt, rendes tanárt a VII. fizetési osztályba léptette elő. Weichinger Károlyt, okleveles építészmérnököt és Szent-Istvány Gyula okleveles rajzlanárt, festőművészt, tiszteletdíjas tanárokat a IX. fizetési osztályba rendes tanárokká nevezte ki.

Haranghy Jenő 1915 szeptemberében kezdte meg tanári működését az Iparművészeti Iskolánál. Művészi tevékenysége úgy a kiállítások, mint lapunk révén olyannyira ismeretes a műértő közönség előtt, hogy e körülmény felment az alól, hogy személyével és értékes munkásságával ezúttal bővebben foglalkozzunk.

Weichinger Károly az ifjabb nemzedék legtehetségesebb soraiból lépett elő (szül. 1893 október 12. Győrött) Budapesti műegyetemi tanulmányai után egy évig Bécsben folytatta tanulmányait, majd a székesfővárosnál nyert alkalmazást. 1922—24. a

Műegyetemen mint asszisztens működött a tervezői tanszéken. Az Iparművészeti Iskolában négy és fél éve tanít, mint a középítéstan, régi stilusok és építési rajz, valamint az építészeti festés tanára. Műépítészi tevékenységének két legutóbbi sikere a pécsi strandfürdőpályázat és a Haller-uicai fővárosi bérház- és fürdőpályázat elnyerése.

Szent-Istvány Gyula (szül. 1881 nov. 6-án Vihnyén) a budapesti képzőművészeti főiskolán s a müncheni akadémián, majd Székely Bertalan mesteriskolájában végezte tanulmányait. Münchenből hivatott meg az Iparművészeti Iskolához, ahol a figurális rajznak s a kosztümrajznak tanára. Mint monumentális festő igen szép eredménnyel dolgozik. A kenderesi templom nagy oltárképét (Bűnbánó Magdolna) a Kormányzó úr Őfőméltósága megbízásából festette meg.

Gróh István nyug. igazgató, az iparművészeti oktatás terén három évtizedet meghaladó időn át teljesített buzgó és érdemes szolgálatáért; Szablya-Frischauf Ferenc festőművész-tanár pedig a festőművészet és iparművészet terén szerzett kiváló érdemeiért kormányzói elismerésben részesültek.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter Helbing Ferencnek, az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola tanárának őszinte elismerését és hálás köszönetét nyilvánította a pedagógiai és tankönyvkiállítás plakátjának ötletes megtervezéséért és komoly művészi tudással való elkészítéséért, főképpen azonban azért a nemes önzetlenségért, hogy ezt az értékes művészi munkát a kulturális célra teljesen díjtalanul végezte.

KIÁLLÍTÁSOK

NEMZETKÖZI REKLÁM-KIÁLLÍTÁS lesz látható a vas-, gép- és háztartási ipari kiállítással együtt f. évi augusztus 18-ától szeptember 15-ig a városligeti iparcsarnokban. A kiállítás rendezősége felhívja mindazokat a grafikusokat, kiknek a kereskedelmi-, ipari- és színházi reklám körébe tartozó eredeti tervezetei vannak, hogy azokat a kiállításon mutassák be. A rendezőség irodája (V., Vadászutca 31.) szívesen ad bővebb felvilágosítást.

IPARMŰVÉSZETÜNK KÜLFÖLDÖN. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat ez év tavaszán nagy tevékenységet fejtett ki, iparművészetünknek és háziiparunknak a külföldön való bemutatása és értékesítése érdekében. Nagyarányú kollekciót állított egybe — mint már jelentettük — a *berni* Gewerbe-Museum-ban, majd *Luzernben* és *Aurauban* rendezett kiállítások számára. E kiállításoknak nemcsak erkölcsi, hanem igen számottevő anyagi sikerük volt s előrelátható, hogy több magyar kiállító állandó svájci megrendelőkre számíthat. A Képzőművészeti Tanács megbízásából több nagy vitrinát megtöltő másik iparművészeti kollekciót állított össze a *varsói*, *pozeni* és *krakkói* magyar képzőművészeti tárlatok részére. A nőegyesületek nemzetközi szövetsége által *Hágában* tartott vásáron is szerepelt a magyar iparművészet és háziipar és hogy a szereplés eredményes volt, mutatja az a tény, hogy alig került valami vissza a kiküldött anyagból. Olaszországban majdnem egyszerre két helyen, *Firenzében* és *Monzában* megnyílt nemzetközi kiállításokon láthatók a magyar iparművészet alkotásai. Firenzében nemzetközi grafikai kiállítást rendeztek s a magyar grafikai csoport keretében gondosan összeválogatott kisplasztikai magyar munkákat állított ki a Társulat. Monzában az immár harmadik „biennale" kiállításon három termet és két kisebb helyiséget tölt be a magyar iparművészeti anyag, melyet részben a Társulat gyűjtött össze, részben pedig a M. Kir. Iparművészeti Iskola és a Székesfővárosi Iparrajziskolai műhelyeiben készült munkákból áll.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KÖRÉBŐL

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT VÁLASZTMÁNYA 1927. évi május hó 29-én ülést tartott. Szablya-Frischauf Ferenc alelnök elnöklésével jelen vannak: Seenger Béla alelnök, Bodon Károly, Benkhardt Ágoston, Faragó Ödön, Fischer Zsigmond, Greff Lajos, Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, Grabowieczky Leon, Hosszu István, dr. Hültl Dezső, Horváth Béla, Holló Mihály, Hauswirth Ödön, Jauernik Nándor, Jungfer József, Kovács Erzsébet, Kulcsár Sándor, Lakatos Artur, Majoros Károly, Mattyasovszky-Zsolnay Tibor, Meyer Antal, Nádler Róbert, dr. Pacher Béla, Róth Miksa, Schóber József, Szabó Rezső, dr. Szalai Emil, Tull Viktor, Végh Gyula, Zadubánszky Irén és Györgyi Kálmán igazgató, aki a jegyzőkönyvet vezeti.

Kimentette távolmaradását: Alpár Ignác t. elnök, Bartóky József dr., Bodonyi Jenő, Ligeti Miklós, Lingel Károly, Nagy Antal.

A jegyzőkönyv hitelesítésére az elnök Faragó Ödönt kéri fel.

Napirend előtt Györgyi Kálmán igazgató kegyeletes szavakkal emlékezik meg Edvi Illés Aladárról, a választmány volt tagjáról, aki április hó 16-án váratlanul elhúnyt. Vázolja eredményes és buzgó működését és rámutat a hazai iparoktatás és iparfejlesztés terén szerzett elévülhetetlen érdemeire.

Indítványára a választmány az elhúnyt halála felett való fájdalmát és emléke előtt való hódolatát a jegyzőkönyvben örökíti meg.

Igazgató bejelenti, hogy a Társulat fenséges elnöke, dr. József Ferenc királyi herceg, megköszönte a választmánynak kislánya születése alkalmából hozzáintézett üdvözletét és jókívánságait.

Tudomásul szolgál.

Az igazgatóság javaslatára

a választmány az előző évben meghívás útján a választmányba fölvett tagokat az idei egyesületi évre újból megerősíti, úgyszintén változatlanul meghagyja az igazgatóság és a bizottságok névsorát azzal, hogy a közgyűlésen megválasztott új választmányi tagot, dr. Pacher Bélát, a propaganda- és a gazdasági bizottság tagjainak sorába osztja be.

Igazgató ismerteti a Társulat ezidei közgyűlésének azt a határozatát, mely szerint az alapszabályok módosításával ügyvezető elnöki tisztséget szervez és egyben felhatalmazza a választmányt, hogy ezúttal kivételesen az alapszabályok módosításának helybenhagyása után a választást ejtse meg. Minthogy pedig a belügyminiszter az alapszabályok módosításához már hozzájárult és a közgyűlés a választás meg-

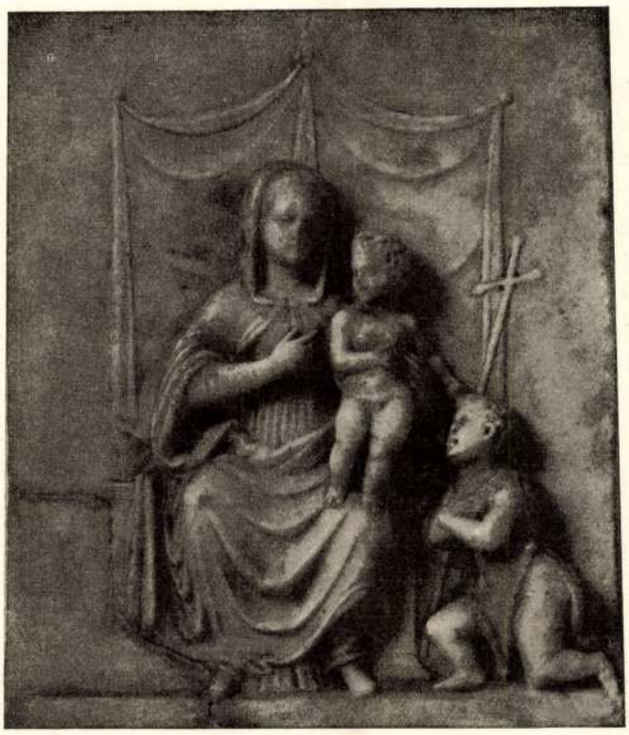

33. ÁBRA
AGOSTINO BUSTI-
BAMBAIA

MÁRIA, JÉZUS
ÉS KERESZTELŐ JÁNOS.
MÁRVÁNY.

32. ÁBRA. JACOPO DA TRADATE: MADONNASZOBOR.
FESTETT MÁRVÁNY.

csont hiányzik. Nagyon szépen váltakozik benne a kerek-plasztika a relieffel. Mert különösen a firenzei művészetről csak a szabadon álló figura ád teljes fogalmat; a reliefek, szükségszerű frontalitásukkal csak egy részét teszik ennek az oly üde és oly bőven buzogó művészetnek.

Kívánjuk a budapesti múzeumnak, hogy ezen a szép alapon tervszerűen folytassa az építést. Gipszre ott már elég pénzt elköltöttek. A legrongyosabb eredeti mű is értékesebb a legragyogóbb öntvénynél. A múzeumok nem arra valók, hogy ismétlő tanfolyamokat rendezzenek, hanem arra, hogy az embereket rászoktassák néhány tárgynak egész szívvel és teljes nyugalomban való megnézésére. Budapestnek még néhány kő-mellszoborra, továbbá egy-egy renaissance korabeli kandallóra, kútra (talán Velencéből valóra), néhány oszlopfejre, egy sírkőlapba faragott fekvő alakra van szüksége. Azután pedig bronzokat kell szereznie, legelsőbb is ajtókopogtatókat és fáklyatartókat, továbbá apró szobrokat, mozsarakat és tintatartókat, plaketteket és érmeket. Hogy az ilyenféle holmi minduntalan piacra kerül, mindenki tudja, aki Bardini, Volpi, Salvadori gyüjteményeit ismeri. Budapestről oly gyorsan eljut az ember Rómába; a két városnak ezt a közelségét a gyüjteményekben is meg kellene érezni.

SCHUBRING PÁL

MÜNCHENI LEVÉL

Amennyire szegény volt a február hónap művészeti eseményekben, annál változatosabb a március. S noha még errefelé alaposan télies az időjárás a fiatalság szereplése és előretörése szimbolizálja a tavaszt. Hozott egy új alakulást is: a Neue Münchener Secessiont, amely, ha az újságközleményekből következtetni lehet, érdekes csoportosulásnak igérkezik. Mindenesetre állandó helyiséghez jutnak a legvadabbak, de az alapítók között szerepelnek a Scholle tagjai is. Szerintem szükség volt erre, mert a régi Secession ugyan igen liberálisan viselkedik a fiatalokkal szemben, de a legújabb irányok eddig csak a különböző Kunstsalonokban rendezhették kétes sikerű és üzleti szellemű kiállításaikat.

Azt akarja ez az egyesülés pótolni, amit a Juryfreie Künstlervereinigung elmulasztott tenni. Tudniillik ahelyett, hogy ez — mint joggal várhatnók — erőteljes fiatalságot és forradalmi törekvéseket nyujtana, elöregedett vagy félbenmaradt művészeket és dilettánsokat szerepeltet kiállításain. A fiatalság jóformán tartózkodik a részvételtől, nehogy a neve előre rossz hangzásúvá váljék. S csak csodálkozhatom K. Eimeren is, akinek a munkái bármely kiállításon megállják a helyüket.

De visszatérek a régi Secessionra, ahol igen érdekes kiállítás nyilott meg nemrégiben. Ez az a kiállítás, ahol a fiatalok állanak ki java munkáikkal és tünnek fel új tehetségek. Szerencsés véletlen folytán egymásután a budapesti, wieni és müncheni ifjú művészek kiállítását tekinthettem meg, ami önkéntelen összehasonlításra ad alkalmat. Stilus és eredetiségre való törekvést Wienben találtam, a három kiállítás közül aránylag a budapesti volt a leggyengébb, de viszont a müncheni kiállításon a legnagyobb sikert a

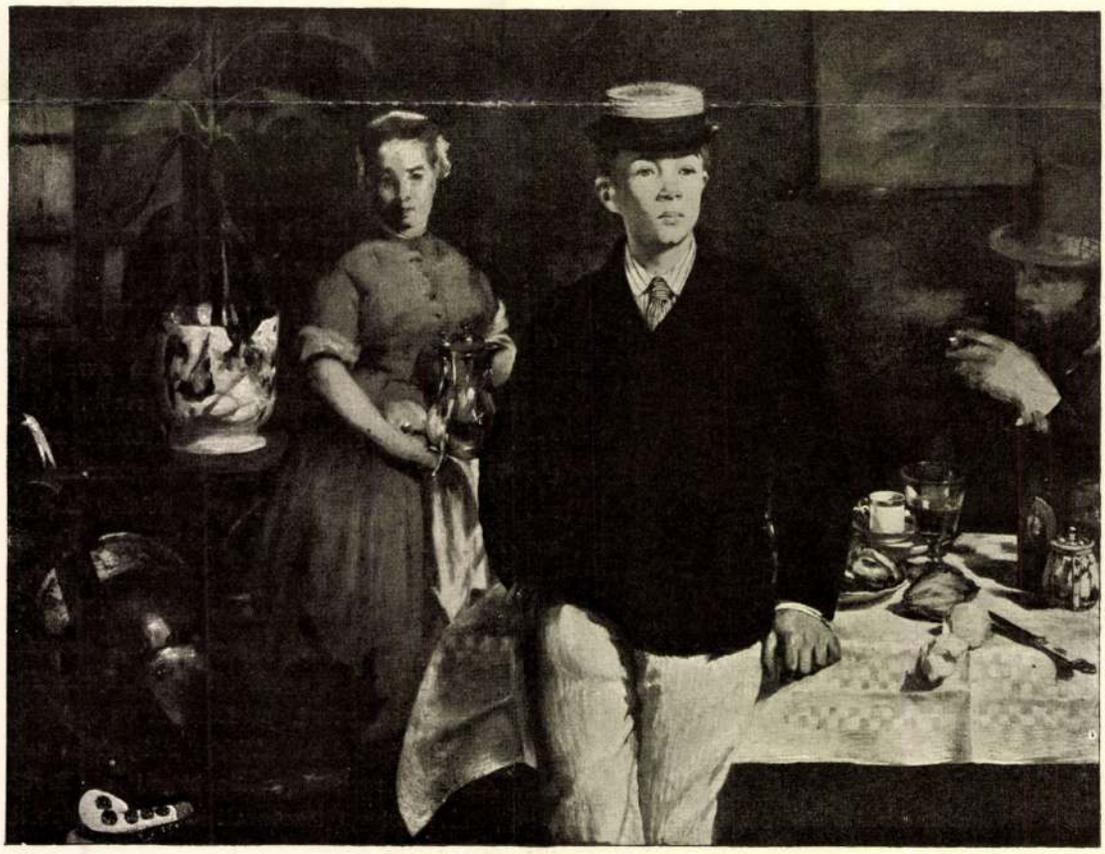

A MÜNCHENI NEUE PINAKOTHEKBŐL
HANFSTÄNGL COPYRIGHT

A REGGELI
EDOUARD MANET FESTMÉNYE

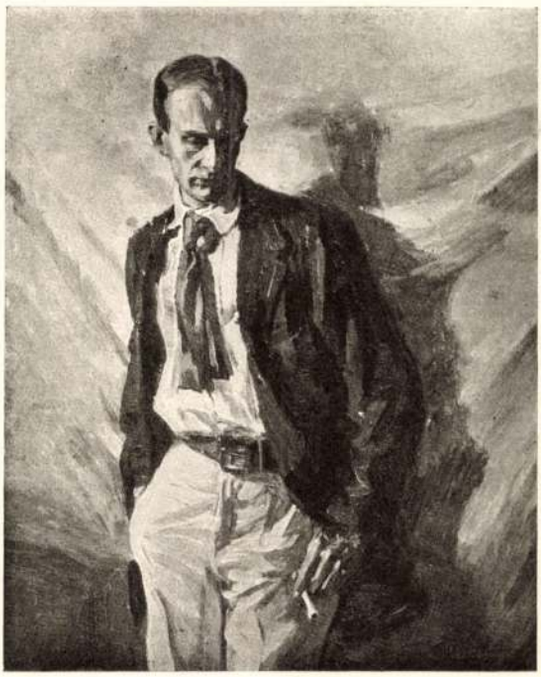

KÉPMÁS-TANULMÁNY
SZENT-ISTVÁNYI GYULA
FESTMÉNYE

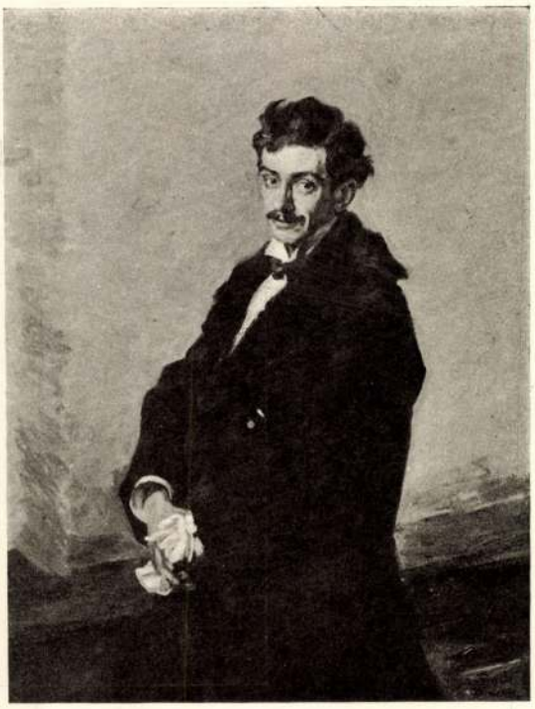

WADLER FESTŐ ARCKÉPE
FRANK FRIGYES
FESTMÉNYE

A MÜNCHENI SZECESSZIÓBÓL

magyarok aratták, hat fiatal magyarnak sikerülvén a Secession szigorú zsűrijén keresztül bejutni, noha 1700 beküldött képből csak 570 kerülhetett kiállításra. Általában az összes lapok foglalkoznak a magyar kiállítókkal és igen dicséröleg.

Mint kolorisztikus tehetség, az egész kiállításon Ziffer Sándor a legerősebb. Itt látja csak az ember a más vérmérséklettel festett képek között, hogy mennyi erő van a színekben és amellett mennyi finomság, milyen egyszerű a rajz és ennek dacára mily értelmesek a formák. Pihenő modelljei és cigánycsaládja egyaránt a magyar piktura lehetősége mellett bizonyítanak. És hogy úgy fejezzem ki magam a magyar művészeti szellemnek fölénye mellett a német fölött. De csakis a szellemnek! Otthon ugyan nem szívesen látják az úgynevezett «jó müncheni» pikturát, de joggal beláthatjuk, hogy ami az iskolát illeti, az a magyaroknak (akik otthonról hozták művészi benyomásaikat) semmiesetre sem árthat. A mesterség elsajátítására jóformán ez az egyetlen hely a világon s akár a legnagyobb és legmagyarosabb művészekre hivatkozhatunk, akik bizony a müncheni iskolákban szerezték meg mesterségbeli tudásukat és nem hiszem, hogy találkozna egy is, aki ezért (de csakis ezért) nem gondolna hálával vissza Münchenre, mert különben «a művészetet» el- vagy megtanulni egyáltalán lehetetlenség.

A legjellemzőbb hirlapkritikák közül adok néhány szemelvényt, bizonyságául annak, hogy nem merő sovinizmus vagy jóakaratú megtévesztés akar az lenni, amit róluk irok. Az egyik legjelentékenyebb lap: a München-Augsburger Abendzeitung, mely a megnyitással egyidejűleg hozta a kritikát, többek közt ezeket írja Szent-Istványi Gyuláról «. . . egy fiatal férfit ábrázoló brilliánsul megfestett arcképtanulmányában a majdnem csak fekete-fehér színhatásban egyéni felfogás tükröződik». Míg egy másik szintén az arczképfestés terén működő és egészen fiatal festőnek, Frank Frigyesnek — akinek most első ízben beküldött mind a három képét elfogadta a zsűri és előkelő helyekre akasztotta — a művei fölött megoszlanak a vélemények. Egyik kritika ezt,

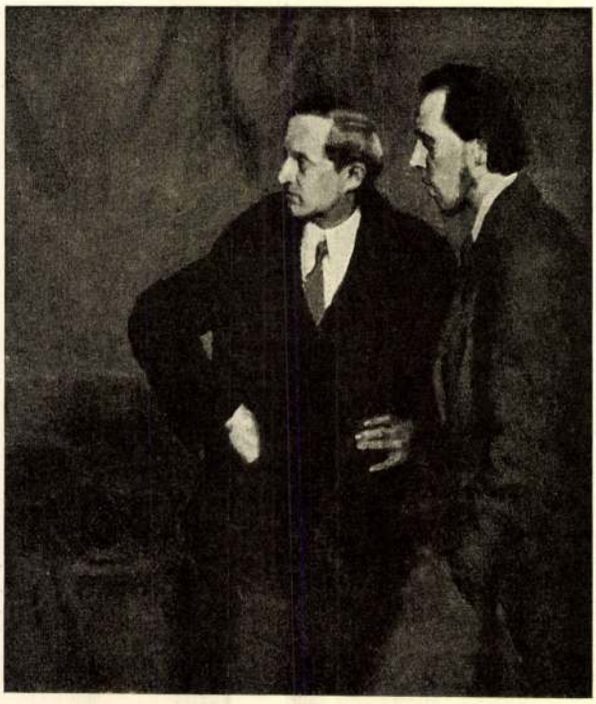

A MŰCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁBÓL

KETTŐS ARCKÉP KIMM FRIGYES FESTMÉNYE

másik amazt a képet emeli ki. Nekem a Münchener Zeitung véleménye a legszimpátikusabb: «Előretörően, de nem a rossz értelemben, — hat ebben a teremben számos arckép Frank Frigyestől és Szent-Istványi Gyulától, ezek között elmélyedő felfogással és nyugodt hatással Wadler festő arcképe Franktól».

Belányi Viktor érdekes és színes felfogású képei közül inkább az Anya címűt méltatta a kritika kellőképpen. Gerliczy E. Drezdából küldött egy alpesi tájképet. — Grafikával ezúttal csak egy magyar szerepel. Igen szerencsésen budapesti motivumokkal. Egyik a Halászbástyát, másik a Bazilikát ábrázolja. Úgy a lapok nagysága, mint a téma érdekes felfogása, a rézkarc teknika tökéletes uralása és a fényelosztás problémájának megoldása a legteljesebb összhangban vannak; és csak egy újabb elösmerést jelenthetnek ennek a törekvő fiatal grafikusnak: Sándor Józsefnek, akivel különösen a Bayerische Staatszeitung kritikusa foglalkozott legérdemlegesebben.

Közvetlen mellette Willy Geiger függ a tőle megszokott könnyedséggel megrajzolt dolgokkal. Gulbransontól is láthattunk érdekes rajzokat. A kiállítás nivója általában igen jó, van azonban néhány festmény, amely ebből a jó anyagból is az említetteken kívül kiemelkedik. Így elsősorban Bauer Max fukszia-táblája, Casper-Filser Mária firencei tájképei, Crodel, Cucuel, Sorsens képei, Hell Bergeinsamkeitja, Hofmann-Juan Fritz nagy, zöld és sárgában tartott aktos kompozicióí, Hüther fényeloszlás tanulmányai, Nissl kisméretű aktjai, Pietzsch Richárd Isar-tájképei, Egon Schiele egy őszi napot ábrázoló dekorativ képe és Julius Seiler breton hármasfogata esti hangulatban. A szobrászok közül viszont Ludwig Eberle finom leányaktjával és a sokoldalú Hoene Max erőteljes kompozicióival és majolika reliefjeivel tünik ki.

A művészeti szalonok is sok érdekeset nyujtottak. Braklnál Franz Reinhardt, egy régebbi Stuck-tanítvány komoly törekvéseivel és méretekben hatalmas, de még kiforratlan műveivel találkozhatunk; míg a földszinti helyiségekben a Brakl's Kunsthaus építője, Emanuel von Seidl igen tanulságos kiállítás keretében modelleken, átmetszéseken, perspektivában és részletrajzok-

A MŰCSARNOK
TAVASZI TÁRLATÁBÓL

TEÁHOZ TERITVE A MŰTEREMBEN
BERKES ANTAL FESTMÉNYE

ban — köztük a brüsszeli világkiállítás német pavillonjánk mintájával is — mutatta be munkálkodását. Az állandó kiállítás gyöngye egy fiatal magyar festőnek, Kálmán Péternek egy ifjú hölgyet ábrázoló képmása, amely az ilyfajta művek művészi megoldásának valamennyi előnyét egyesíti magában s bravuros megfestése dacára nyugodtan, természetesen és előkelően hat.

Heinemannál a dachaniak rendezték csoportkiállításukat. Köztük Ludwig Dillel és Hans von Hayekkel. Egész külön kollekcióval szerepel N. Sperling Moszkvából, aki egyaránt felhasználja úgy az orosz népművészet motivumait, mint a régi nagy mesterek hagyományait és ezt úgy a teknikai készségével mint érdekes színlátásával egyesítve az orosz nemzeti művészet javára kamatoztatja.

A Galerie Caspari Schwalbach és Pascin kiállítását hirdeti, de egyelőre csak Carl Schwalbach mutatkozott be. Kétségtelenül legjobb műve az önarcképe, de már úgy ezen, mint későbbi női aktokban bővelkedő formára és mozgásra törekvő kompozíciókban a kék-sárga és vörös szinek uralkodnak. — Tannhaensernél érdekes a kubista Klee, aki képeire felírja a használati utasítást is. Igazán hálásak lehetünk neki érte. — A Kunstvereinben Ludwig Putz és Paul Leuteritz kollekciói mellett a magyar Wadler Jenőnek is volt két szín és fénytanulmányra törekvő munkája, amelyeket természetesen rosszul akasztottak. Azonkívül a Münchener Privat Architekten építészeti kiállítása.

De az utóbbi idők legnagyobb művészeti eseménye itt is a modern képtár (Neue Pinakothek) újbóli elrendezése. A régi elrendezéssel a mi Szépművészetünk modern részénél nivótlanabb volt. Most azután az értéktelen dolgokat a depóba helyezték és annyi értéket halmoztak össze, hogy öröm a jól rendezett helyiségekben tartózkodni, dacára annak, hogy télen, sajnos, nem fűtik. Korok, iskolák és szellemi rokonság szerint rendezett termekben mindenütt teljesen a nemrég elhunyt Hugo von Tschudi hatását érezzük és megható az a kegyelet, amit a kiváló muzeumzseni iránt itt lerónak. Övé volt az érdem, hogy a modern piktura legnagyobbjaitól igen jelentős műveket vásárolt a bajor állam. Így a francia gyűjteményt is. Sajnos, halála meg-

akadályozta abban, hogy ő rendezze azt el. És amikor elköltözött az élők világából, találkoztak mégis egyes művészi körök (működésük után ítélve egyáltalán nem jelentősek), akik talán félelemből, talán túlságos hazafiságból még röpiratok kibocsátásával is meg akarták akadályozni a francia művészeti inváziót. Hála Istennek, a jobb ügy diadalmaskodott s most kivéve Courbet, akit kortársaival akasztottak együvé és akinek pompás női vagy férfiarcképei és megvadult lovat ábrázoló nagy képe külön van elhelyezve, egy csoportban állították ki Tschudi-Stiftung elnevezés alatt. És érdekes, hogy mennyire szívükön viselik, illetve általában kötelességüknek tartják itt az egyesek a muzeumpártolás ügyét, annak az is egyik igen megfontolandó bizonysága, hogy a Tschudi által gyűjtött kollekciót igen számosan igen nagy értékű munkák megszerzésével és odaajándékozásával egészítették ki és tették teljesebbé, mindenütt feltüntetve, hogy ezzel Tschudi halhatatlan emlékének kivánt az illető áldozni.

A már előbb említett Courbet képeken kívül java művekkel szerepelnek: Troyon, Gericault, Daumier napsütésben tevén nyargaló afrikaival és egy külvárosi szinház fényelosztás tekintetében is mesteri interieurjével, Monet, Raffet, Michel. Két Manet kép, köztük a nagyméretű Le dejeuner dans l'atelier, amelyen úgy az alakok mint a csendéletrészletek egyaránt java erejében mutatják a mestert.

Renoir légies női portraitja mennyire magasabbrangú művészet legutóbbi alkotásainál, Luce, Cezanne csendélete és figurális műve, Vuillard, Toulouse-Lautrec, Maurice Denis, Pierre Bonurard tükörbe néző alakja, Gauguin színdús tahiti-i képei, Guillamin, Guerin, Pisarro, Edmond Gross, a svájci Ferdinand Hodler nagy kaszálója és tájképe, Rijsselberghe önarcképe egyaránt nagy értékek és tanulságosak különösen a német művészet számára.

Nagyon előnyösen van képviselve még Vincent van Gogh is. Napraforgós csendélete az efajta művek minden megkívánt jó tulajdonságát egyesíti magában és kielégíthet bárkit: laikust vagy műértőt. Kora tavaszi hangulata már nem ilyen kiegyensúlyozott alkotás, de a napsütés megfestésével járó lelki izgalmának minden finomsága és idegessége mint valami rapszódikus muzsika húzódik át a művön.

Ha érdemileg tárgyalnók ezt az érdekes gyűjteményt, akkor talán igen is hosszúra nyulna ez a beszámoló, inkább még valamit a Pinakotheka újonnan kiállított dolgairól vagy ha úgy tetszik, kincseiről írok. Courbet termében lóg többek közt Leiblnek Schuch festőről készített portraitja is, amely felfogásban és minőségben igen közel rokon a mi Szépművészetünkben lévő Szinyeiről festett portraitjával. Trübner és Schuch művei egészítik ki még ezt a termet. Egy teremben a sok közül közvetlen Munkácsy képe mellett függnek az Uhde képek. La Chanteuse (Paris 1880) című műve szintén erősen elárulja mesterének hatását. Ellenben egészen meglepetés a nagy német piktornak: Hans von Marréesnek a terme. Ezt az érdekes és Németországban teljesen különálló kompozicióiban (színezésében azonban nem!) Puvis de Chavannes-nal rokon művészt a Schleissheim-Galerie rossz világítású helyiségeiből költöztették át egy külön a számára átalakított jó világítású terembe. Dekorativ kompoziciók, mint a Hesperidák, Olaszországi tájkép, Szt. Hubertus, Szt. Márton és Szt. György, Ganymedes elrablása és mások mellett, látunk tőle itt érdekes felfogású és egy hivatott arcképfestő tudásával készült képmásokat, amelyek közül kettős arcképe (Lenbach és önmaga) úgy festésével mint elrendezésével különösen kiválik.

A legutóbb megszerzett művekből is állítottak ki persze, habár a hely itt is igen szűk a sok műalkotásnak. A magyar Prof. Strobentz Frigyesnek egy még régebben megvásárolt képét: vízparton álló finom szürkeruhás alakját kissé magasra akasztották. Kiváncsiak lehetünk, hogy a tőle újabban vásárolt képeket és Pentelei-Molnár csendéletét hová fogják majd akasztani?

Egész különleges örömet szereznek a finomságokban bővelkedő kis méretű, de hatásban olykor monumentális arcképei Albert von Kellernek. Néhány új Loefftz, Max Liebermann, Leo Putz és egy érdekes az 1912-es Secessionból vásárolt néger nő Albert Weissgerbertől emelkednek ki a régi és újabb gyűjtemény rengetegéből. Mindenesetre eredményes és tanulságos volt ez a felfrissítés, — amivel azután be is fejezhetem a beszámolómat.

1914 március végén.

SOMOGYI MIKLÓS

SZENT ISTVÁNY GYULA: SZENT GELLÉRT A FARKASSAL

ÉDER GYULA: SZENT IMRE HERCEG

Műcsarnok Szent Imre Kiáll.
1930.

Rozg

esti Hirlap 1925 XLVII szept. 27. 35 o.

Szent Istvány Gyula: Női arckép, Olaj-
festmény fényképrepr. 10x10.

Szent-Istvány Gyula festő

Pesti Hirlap. 1921. máj. 29.6

K. K. L. A Műcsarnok tavaszi

tárlata

Szent-Istvány Gyula
1881-1930.
1. Iparm. Isk. Évk.
1930-1934. 17 l.
arcképpel.
nekrolog, élet. 19. l.
44. l.

FAMETSZET
FASSEL FERENC
VI. ÉVES
GRAFIKUS

: HELBING FERENC

M.D.K

Szent Szkvány Gyula
festő -

Boldogfai Farkas Imre mestere
volt.

— Su memoriam

Művészet, 1965. augusztus - 16 lap

Szent Istvány Gyula

festő

Krasznojárszkban
volt hadifogoly
1915–21. Közöl

Breyer József
festő kőrlése.

Gyula
tanácsos Urnak

Budapest

alászatos szolgája
oda folyton mind
segéd több templom
nál álásban volt

Szent-Istvány Gyula MDK

Ványászhalál, repr.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Szent Istvány Gyula MDK

Szent Gellért a farkassal, repr.

Mücsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállitás

Szent Jelvény Gyula HDK

Szent Gellért a Farkasszal, Tapo.

Miccarinok 1930 Szent Imre emlékkiállítása

Szent István Gyula

MDK

Szent Gellért a farkassal

Műcsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállítás

Szent Istvány Gyula MDK

Pihenő bányász, repr.

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Szent István Gyula MDK

Pihenő bányász, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

MDK

Szent Istvány Gyula

Partizánok

Szent Gellért a farkassal

Szent Istvány Gyula festő. E. G. II. 500.l.

MDK

Szent István Gyula

Tenniszező férfi

Bányászok imája

Szent István Gyula festő. E. G. II. 500.l.

Szent István Gyula

Szent István Dénes százados, olf.

Műcsarnok 1929/30 téli kiállitás

Szent Istvány Gyula MDK

Hade ny.államtitkár, olf.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

ktatásügyi Miniszterium.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS FELÜGYELŐSÉGE
351 1930 SZÁM
Érk.: 1930 évi VII hó 8 n.

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

'asitom a
M.O.B. előadója
részére /:lakik: Budapest,
Budapest-Báta és vissza
utazása alkalmával felmeri
kiállitott és számvevőség
alapján /:.....79.....:/ P.
16 fillért a 127.689.
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből:

Szent-Istvány Gyula

festő

† 1930. okt. 16.

49 éves korában

gyoldalú érem előlapján van
látható, menyezetes trónu-
nelt jobb kezében keresztes
g jogart tart. Koronája zárt
sszú, bajusza rövid, szakálla
derékon megkötött köntös és
rön belül vésett betűkkel :
1445–1457=12.«.

érője 7·2 cm. — Lelt. sz. 1124.
rsch). Emil ajándéka 1907 április
t az 1909 november 24-iki 5395
-iki 656 (351–910) és a 3211–910
910 január 10-iki (2095–909) és
-910) sz. jegyzékek alapján. —
n (41–908).

Szent-István Gyula
festőművész

*** A Képzőművészeti Társulat elhalt művésztagjainak emléke a Műcsarnokban.** Az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat* most tartotta évnegyedes választmányi ülését, amelyen *Lukács* György elnök meleg szavakkal parentálta el *Vass* József minisztert, *Korb* Flóris építőművészt és *Szent-István* Gyula festőművészt, majd megemlékezett néhai *Ipolyi* Arnold püspökről, akit félszázaddal ezelőtt választottak meg a társulat elnökévé. A választmány ezután köszönetet szavazott *Serédi* Jusztinián hercegprimásnak, aki az *Ipolyi-Muzeum* anyagát kiállításra átengedte és *Lepold* kanonoknak, aki az anyagot elrendezte. *Zala* György inditványára kimondották, hogy a társulat kiváló művészhalottainak emlékét a *Műcsarnok* épületén művészi formában megörökiti. Elhatározta a társulat, hogy hetvenéves fennállásának emlékére a télen jubiláris kiállitást rendez.

Magyarság
1930.X.24.

Kass-szálló hallja.

Nyilassy Sándor

festőművész

kiállitása.

1930. V. 18—

SZENT-ISTVÁNY GYULA. Festészetünk érzékeny veszteséget szenvedett *Szent-István*y Gyula halálával. Nemcsak kiváló tehetség volt, hanem emelkedett szellemű életet élő ember is, aki nagy szorgalommal és komolysággal nevelte magát iskolai tanulmányai után is, ami főképp nagyrétű kompozicióin látszott meg. Eleinte ugyan arcképtanulmányokkal lépett a nyilvánosság elé (München, 1914), ilyeneket később is festett (Szent-István*y* Dénes százados; Hayde államtitkár, 1929), azután mintha tétovázott volna témáinak megválasztásánál (Biedermeier; Didi, 1924), végre a bányászéletből vett kompozíciókra vetette magát, amelyek csakhamar szíve ügyévé lettek (Bányász lovával, 1926; Bányászhalál, 1928; Pihenő bányász, 1930). Egy nagy oltárképéről is tudunk (Bűnbánó Magdolna), amelyet a kenderesi templom számára festett. Már korai képein is, nevezetesen egyes münchenieken, nem a szín volt képein a hangadó elem, hanem a szilárd, biztos rajz és a formálás ereje. Ez a korai sajátsága kései képein is jellemző maradt. Valóban lelkiismeretesen készült fel hivatására s ritka mértékben szerezte meg magának a tudást, főképen *Székely* Bertalan és Angelo *Jank* út-

Magyar Művészet
1930. 562-1.

mutatása mellett. Ez a nagy készültsége és kiváló műveltsége utat nyitott neki az Iparművészeti Iskola tanári katedrájához, ahol 1927

562

ŰVÉSZET

NGROIS * HUNGARIAN ART

AVONTA

SÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

azoknak, akik éves előfizetési kötelezettséget vállalnak),
si díj évi 46 pengő. A Szinyei-Társaság Barátainak Köre
36 pengő; külföldre 42 pengő.

irat kiadóhivatalába küldendők.

T, VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 7. Telefon: József 462-99.

INHALT:

Herman: Über die Skizzen Bartholomäus Székelys 505

rajznak.

Szent-Istvány Gyula született Vihnyén 1881 november 6-án. Miután elvégezte a selmecbányai liceumot, a Képzőművészeti főiskolának lett növendéke. Ott tanult az 1901—5, 1907—10, 1912—3 években. Néhány éven át Münchenben *Jank*-nak volt tanítványa, odavaló munkáját azonban megakasztotta a világháború. Ebben orosz fogságba esett. A háború után tanári működése mellett szorgalmasan festett s képeit a Műcsarnokban állította ki, ahol számos elismerést szerzett (1921 Kohner-díj, 1923 a Székesfőváros díja, 1926 Pállik-díj, 1928 Társulati díj). A legutóbbi időben a harctéren és a fogságban szerzett szívbaja rosszabbodni kezdett és október 15-én sírbavitte a nagytehetségű művészt.

Ám ha mindenki ezen az úton haladna, hol maradna a szenzáció ?

A siker, amely felveri a piktortanyák közvéleményét? Hogy Jóska megint egy jó képet festett, szebbet, igazabbat, kompozícióban és részleteiben egyformán tökéletesebbet az eddigi képeinél ? Ki beszél erről? Rembrandtot el nem éri úgysem, ha pedig ezt nem tudja elérni, úgy csak akkor számíthat igazi sikerre, ha valami soha nem látott furcsasággal áll elő, azt állítva, hogy kitalálta a modernségben a szovjetet is lepipáló államalakulás jövendő művészetét.

Művészkörökben másként nem lehet sikere s minthogy Jóska ezt mégsem teszi, a műkritika jóakarattal legfeljebb azt írja róla: «Jóska a tőle megszokott vásznakat küldte a tárlatra».

SIKLÓDY LŐRINC: FÜTTYENTŐ CSIKÓS.

Hogy a közönség mégis a Jóska képeit vásárolja és nem azokat a rejtvényeket, amelyeknek a megfejtését nem közli vele soha senki sem : ez nem jelent sikert, csak megélhetést.

Mert a tömegízlés megnyilvánulása, ha szenzáció kell neki : «*a modern kor szelleme*». De ha visszarúgja a «*modern műremeket*», akkor csőcselék.

Ehhez azonban tudni kell, hogy a piktor ma kétféle képet fest. Egyik fajtát a műkereskedőnek, azaz a publikumnak eladásra, a másik fajtát a művészközvéleménynek, egymás lefőzésére. Az előbbi kenyérkereset, a másik : művészet.

Minket ugyan csak ez az utóbbi érdekel, de mégsem tudunk szó nélkül elmenni az előbbi mellett sem. Mert az az érzésünk, hogy a jövendő festőművészetének mégis csak ezek az eladásra szánt képek fogják valamikor az útját egyengetni. Azok, amelyeket a jelen számára és nem a jövőbe kacsintgatva festették s amelyek ki tudják elégíteni a közízlést, amely a tradiciókban gyökerezik.

Mert hiába: a tradiciót felrugni nem lehet. Az egészséges tradiciót, amely nem stílust, nem modorosságot propagál, hanem a művészetnek a lényegét őrzi romboló befolyások ellen. Beszélhet ugyanis akárki akármit: a festőművészetet sohasem lehet a természettől elszakítani. A természeti jelenségektől függetlenített festészet nem festészet. A képnek tárgya kell, hogy legyen, különben nem kép, hanem ornamentika. S amilyen hiba a festészetet az irodalom felé terelni novellisztikus kompoziciókkal, tízszeresen az kiküszöbölni belőle a tárgyi elemet. Mert az első csak felesleges teher, amelyen belül még kép lehet a kép, az utóbbi azonban lefokozást jelent, még pedig céltalant, mert hiszen az ornamentikában aligha lehet

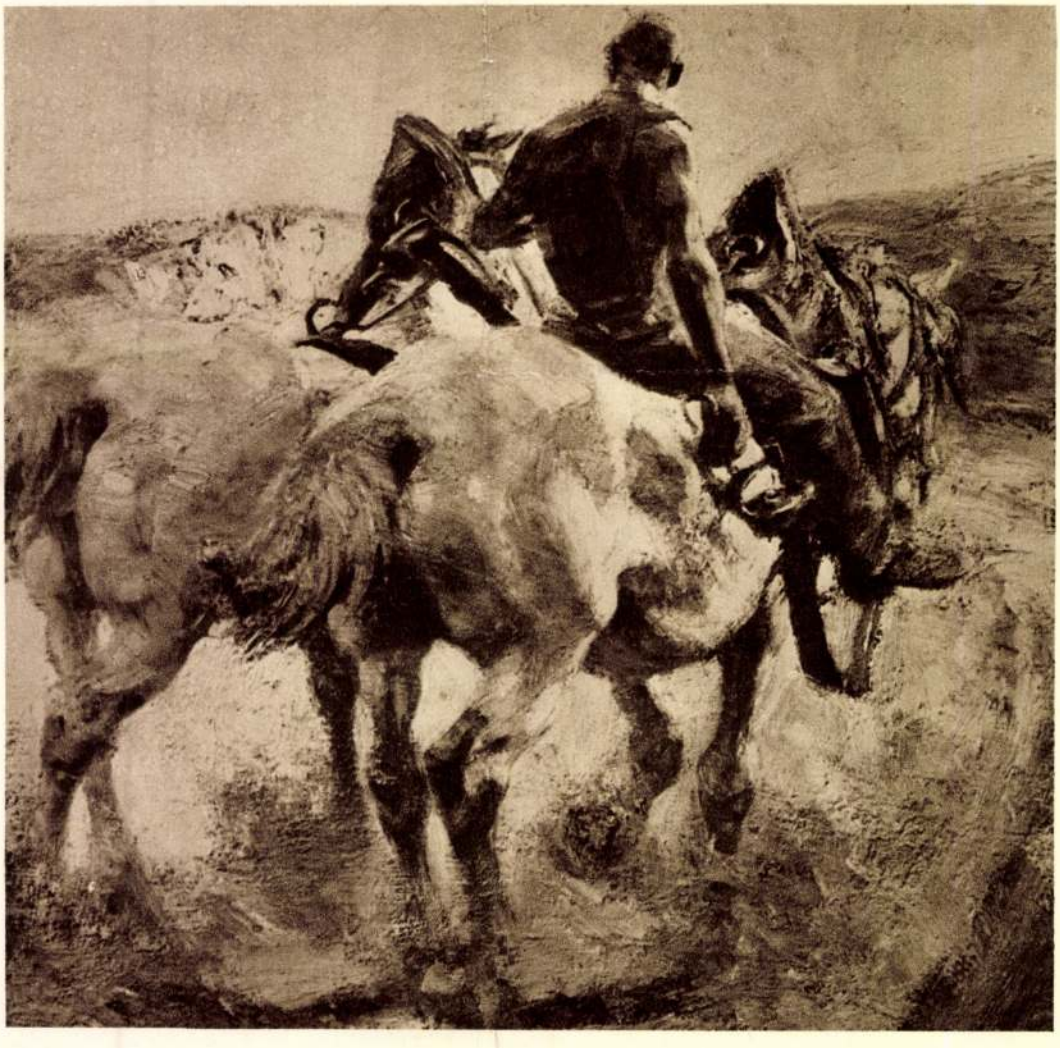

SZENT-ISTVÁNY GYULA: BÁNYÁSZ LOVAKKAL.

Évk KMT. 1928

SZENT ISTVÁNY GYULA: BÁNYÁSZHALÁL.

Kovács Kmt 1929

Gaál Ferenc «Falusi keresztelő»-je ; — *Halmos* Izor *kisplasztikai* díját *Szege* Sándor «A győztes» c. szobormüve. A *Képzőművészeti Társulat* építészeti nagydíját *Sándy* Gyula nyerte el «A genfi népszövetségi palota» távlati képével. Kitüntető elismerés jutott : *Barkász* Lajos «Tél Óbudán», — *Englerth* Emil «G. L. arcképe», — *Gregersen* Hugó «Felhőkarcoló», — *Kacziány* Aladár «Szent éjszaka», — *Müller* Ágosta «Nehéz probléma», — *Szabó* Dezső «Női arckép» és *Székely* Károly «Törökszentmiklósi hősi emlék» c. művének. Az *Országos Testnevelési Tanács* kisplasztikai díját, melyet vándordíj mintázására tűzött ki, *Pankotai Farkas* Béla nyerte el «Birkózók» c. művével. Ugyancsak e tárlaton volt esedékes az *állami nagy aranyérem*, de a díjbíráló bizottság úgy határozott, hogy a nagy érmet a tárlaton kívül *Dudits* Andornak adományozza az Országos Levéltárban festett történelmi falfestményeiért.

Az 1928. évi *őszi kiállítást*, mely október 14-től november 14-ig tartott, Társulatunk olyan keretbe foglalta, hogy azon négy elhúnyt művész emlékkiállítása és hat élő művész kollektív tárlata szerepeljen. Az elhúnytak közül *Tardos Krenner* Viktor 57 művel és sok tanulmánnyal, *Ujváry* Ignác 76 művel, *Csuk* Jenő 139 művel, *Krutsay* Ferenc 38 művel szerepelt ; kiegészítette ezt *Nádler* Róbert 62, *Merész* Gyula 118, *Gimes* Lajos 54, *Kézdi Kovács* László 51, *Udvary* Pál 38 festményből és *Gách* István 36 szoborműből álló kollekciója. A tárlatot ezúttal majdnem 63 ezer látogató nézte meg.

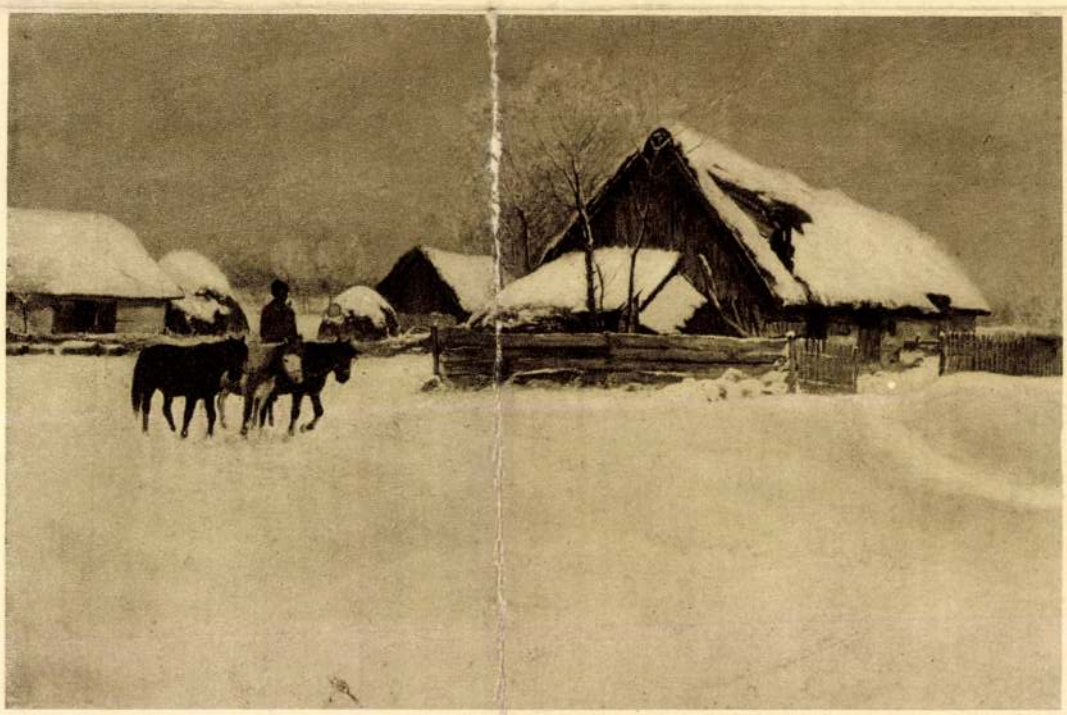

UJVÁRY IGNÁC : TÉLI EST.

SZENT ISTVÁNY GYULA: SZENT GELLÉRT A FARKASSAL

KMTars 1930. Szent Imre Eiáll.

Szentistvány Gyula

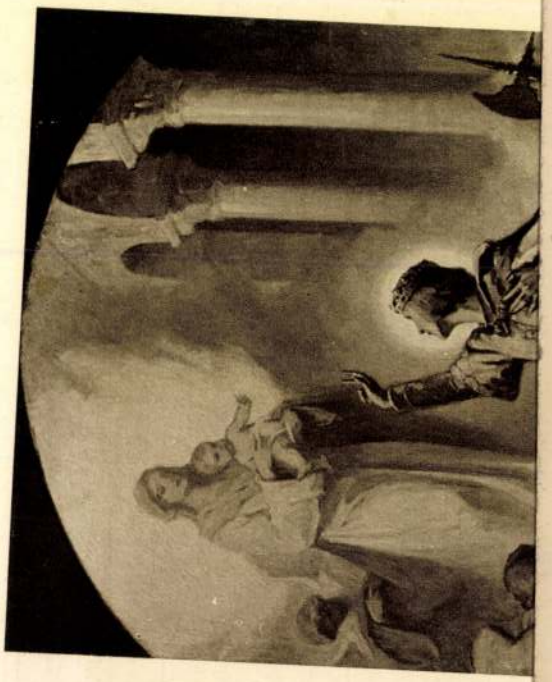

EZEN KIÁLLÍTÁSUNK KIEGÉSZÍTŐ RÉSZE:

RÉGI EGYHÁZMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

AZ

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

NEMZETI KINCSEINK RITKA GYŰJTEMÉNYE.

ÜLLŐI-ÚT 33. SZÁM.

*

NYITVA:

NAPONTA 9—½2, 3—6 ÓRÁIG.

ZÁRUL 1930 SZEPTEMBER 15-ÉN.

48359. — AZ ATHENAEUM NYOMÁSA

Szent István gyule

Művével szerepel a Műcsarnok
Téli Tárlatán.

N. Ü. 929. XII. 22.
P. Je. 929. XII. 22.

ben ment is a meghívó minden kiállító nemzethez és természetes, hogy mi is honorálni kívánjuk a rendezőség kérését. — Ezt annál szivesebben is tesszük, mert meglepően jó anyagot tudunk összeállítani. A retrospektiv anyag összegyüjtésére külön bizottságot küldtünk ki és mondhatom, hogy ennek az anyagnak még a magyar tájékozott közönség számára is olyan meglepetései lesznek, mint például Markó Károlynak egy akvarellel festett vázlatkönyve, melyről eddig csak kevesen tudtak. Ennek a retrospektiv gyüjteményünknek gerince a három Markó képei, de folyamatosan felsorakozik az utolsó száz év művészete egészen napjainkig, mert a kiállítás vezető gondolata az, hogy művészeinknek az Olaszországban töltött tanulmányi évek alatt, vagy azok hatása alatt készült munkáit állítsuk ki. Igy kiállításra kerülnek az annak idején a római Fraknói Intézetben működött *Irányi-Grünwald* Bélának, *Réti* Istvánnak és a többieknek ezek a képei. Ki fog derülni, hogy milyen szoros szálak fűzik össze a magyar művészetet Olaszországgal művészeink tanulmányútjai révén. Bátran állitható, hogy Páris és München mellett Olaszország volt az a forrás, ahonnan művészeink legtöbbet merítettek. Egészen napjainkig vonultatjuk fel ezeket az olasz vonatkozásokat, melyek — és ezt hangsúlyozom — nem utánzást, az olasz művészek utánérzését kívánja igazolni, hanem csupán azokra a sűrű és szoros művészeti összeköttetésekre kíván bizonyítékokat szolgáltatni, melyek valójában fönnállanak a két ország között és magyar részről művészeinknek sűrű olaszországi tanúlmányútjaiban nyilvánul meg. Ezeknek a tanulmányutaknak eredményeit fogjuk kiállítani.

— Természetesen gondunk lesz arra is, hogy minden technikai nehézség ellenére is a római Collegium Hungaricumban elhelyezést nyert művészek munkái is kiállításra kerüljenek. Persze itt helye lesz a munkák oly szempontból való fokozott megrostálásának, hogy csak azok a művek

SZENT ISTVÁNY GYULA: SZENT ISTVÁNY DÉNES SZÁZADOS

A Műcsarnok Téli Tárlatáról

Képzőművészet
1930. IV. évf. 24 sz

KERTÉSZ K. RÓBERT ÁLLAMTITKÁR NYILATKOZATA A NEMZETKÖZI, VELENCEI KIÁLLÍTÁS MAGYAR ANYAGÁRÓL

MILYEN MŰVEKET LEHET ZSÜRI ELÉ KÜLDENI

Az ország képzőművészeti érdeklődésének központjában e pillanatban az április havában Velencében megnyiló nemzetközi kiállítás áll. Ezek az állam tekintélyével rendezett külföldi kiállításaink egyedül reprezentálják ma a magyar képzőművészetet Európa szemében. Érthető tehát, hogy amikor megjelent az első kommüniké a napilapok hasábjain a Velencében rendezendő külföldi kiállításunkról, művészeink élénk érdeklődéssel kisérték ezeket a híreket. A szűkszavú kommüniké persze nem volt alkalmas arra, hogy a kellő tájékozást nyujtsa és egyre több művész érdeklődött nálunk az iránt, hogy milyen intenciók vezetik a kiállítást rendező Országos Képzőművészeti Tanácsot, amikor egyetlen feltételül azt a kikötést szabja a kiállító művészek elé, hogy a kiállítandó műtárgynak olasz hatást kell mutatnia. A közreadott kommüniké ugyanis arról szól, hogy az idei magyar nemzetközi kiállítás Velencében a magyar művészeknek utolsó évszázadbeli terméséből csupán azokat a műveket válogatják ki, amelyek olasz inspiráció alatt készültek. Így első hallásra a kommüniké különös szinbe helyezte ezt a reprezentativ jellegű nemzetközi kiállításunkat és a maga szűkszavúságában mindenféle találgatásnak nyujtott tág teret. Ezért célszerűnek találtuk, hogy a tájékozatlanság eloszlatására és készülő nagyfontosságu kiállításunk helyes világításba helyezése céljából az Országos Képzőművészeti Tanács ü. v. elnökéhez, *Kertész K. Róbert* h. államtitkár úrhoz forduljunk felvilágositásért, aki a következő információval szolgált munkatársunknak: — Az idei velencei nemzetközi kiállításon a magyar anyag tényleg Olaszország hatását fogja dokumentálni, azt a hatást, melyet Olaszország természeti szépségei, nagy multú kulturája és átütő erejű művészete a magyar művészekre gyakorolt. Természetesen nemcsak mi, de az összes részt-vevő nemzetek kiállításaikat ebben a jegyben rendezik. Minden nemzet, amelyik részt vesz a velencei kiállításon, alkalmazkodik a nemzetközi kiállítás rendezőségének ehhez a marsrutájához. A rendezőség az utolsó esztendőben favorizálja az olyan kiállításokat, melyek a kiállított műveket egy vezető motivum köré csoportositják. Igy például tavaly ugyanebben a kiállítási palotában barokk kiállítást rendeztek, amikor is a barokk művészetek egész hatalmas történelmi multját felvonultatták. Úgy látszik, ezeknek a „leitmotivos" kiállításoknak nagy sikerük volt és így juthatott a nemzetközi kiállítás rendezősége is arra a gondolatra, hogy egy ilyen kiállítást rendezzen. Ebben az értelem-

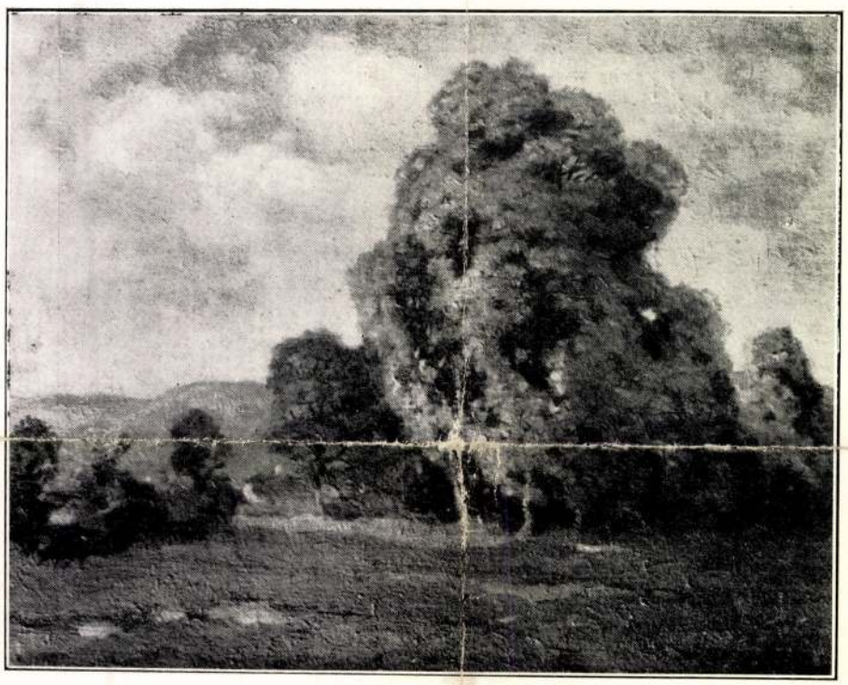

BOSZNAY ISTVÁN ŐSZI TÁJ

A Műcsarnok Téli Tárlatáról

Szent-Istvány Gyula

220

Rát St+6 220 l.

Szent-Istvány Gyula:
Bünbánó Magdolna.
(A kenderesi templom oltárképe.)

Szent-Istvány-Lyuda

Szent Gellért a farkasal

1932 fő v új szerzem.kiáll Műcsarnok

II NYOMDA
ÖRÚT 6.

BUDAPEST
re-u. 2.

Szent-Istvány Gyula, Takarék és Vásárpénztár
Jankó János dija

Bányász, szobormü

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927
évi nagy naptára. 13o l.

MDK

Szent-István Gyula, festö

Partizánok Keletszibériában. Olf.

Tavaszi tárlat. 1923 ápr.-máj. OMKT-Mücs. Kat. 15.1.

Szent-Iványi Gyula

Thieme Becker

XXXII. 375. l.

(Lyka)

Közgazdasági és kereskedelmi és közigazgatási osztályok.

SZENT-ISTVÁNY GYULA:

136. Partizánok Kelet-Szibériában, olajfestmény .... 20.000.— P
137. Szent Gellért a farkassal, olajfestm. Fővárosi Képtár tulajd.
138. Gépfegyveres, olajfestmény .... 3.000.— P
139. Pihenő bányász, olajfestmény .... 3.000.— P
140. Önarckép, olajfestmény .... 5.000.— P

Szent István Gyula festő

Nemzeti Szalon 1937. május
Szepesi művészek

VÉDNÖKÖK:

CSÁNKY DÉNES
a Szépművészeti Múzeum főigazgatója.

Dr. FELKAY FERENC
székesfővárosi tanácsnok,
a közoktatási ügyosztály vezetője.

Dr. GEREVICH TIBOR
egyetemi nyilv. rendes tanár,
a Műemlékek Orsz. Bizottságának elnöke.

Dr. vitéz HAÁSZ ALADÁR
miniszteri tanácsos.

Dr. HEKLER ANTAL

KUN GYULA
miniszteri tanácsos,
a Lőcsei Diákszövetség elnöke.

Dr. NÉMETHY KÁROLY
m. kir. kormányfőtanácsos, szfőv. tanácsnok,
a közművelődési ügyosztály vezetője.

NÉMETHY KÁLMÁNNÉ
a Szepesi Szövetség Jótékonysági
Osztályának elnöke.

Dr. PASTEINER IVÁN
az Egyetemi Könyvtár igazgatója,
a közgyűjtemények orsz. főfelügyelője.

Dr. PAZÁR ZOLTÁN

SZENT-ISTVÁNY GYULA

Bányászhalál.

Szent-Iványi Gyula

Jestő

Nemzeti Szalon

Szepesi művészek 1937 marc

Szent-Istvánnyi Gyula

Szent Gellért a farkassal.

Tm Bp. 1932.

4044. A női fé

A XVI. s

Mulató társaság.

Két felterített asztalnál l
nak. Közűlök két férfi és né
nő pedig áll. Az ülő hölgyekb
játszik az asztalra tett han
helyt foglaló fiatal ember ba
mintha beszélne, egy a feléje
és egy, ki előtt szilva, szőlőf
czia kártya és kés van az a
őt a közelében lévő csupasz
rolja. A még jelenlévő háro
és figyel, egy füles kancsót ta
nyujt választottjának. A hát
innen, még egy férfi és e
városa a Nôtre Dame-mal é
a melyen két beszélgető fér
járó-kelők és csolnakok élén

Fa, méretei 84:127 c
1911 november 6-iki megbízás
27-iki felterjesztés (1906–911)
147391 sz. felhatalmazás (21
10-én Rudolf Lepkénél a Gerl
17168·69 K-án. — Kifizettetett
911) és 1911 deczember 23-á
1911 deczember 8-án (2055–9
912). — Az elszámolásra nézv
szvsz. előadmányt.

III

Vá - 1911

Szent-Istvány Gyula

Lyka Károly <7.

Magyar Művészet

1930. 562.

nekrolog

HALLÓ! HALLÓ!
NAPI 8 FILL. RÁDIÓ
MIÉRT NEM FIZETELŐ?

KÉSZPÉNZZELBERMENTESÍTVE
1933 JAN 27
BUDAPEST 62

A RA
NAPI 8 FI
OKTA
SZORA

o Dezsőné
nek.

H.

II. Aréna ut 41.

Szentistványi Gyula

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 563

1930. 562

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szent-István Gyula

Munsarnok festo Bizet

1923. tav. kiáll. 153.
1924. tav. kiáll. 38, 52
1926. angol-magy. kiáll. 91.
1927. őszi kiáll. 10, 14.
1928. tav. kiáll. 321.

Kinirsy r. 31.

16684-88. Posner, Budapest.

Szentistványi Gyula

Műveszeti lexikon 759 l.

DECEMBER

1

Szent-Istványi Gyula

Művészet 1914. 183, 330
384

Magyar Művészet
1928. 563

Csepregi Ferencz kéziratai és

levelei VI. 145.

Szent-Istvány Gyula

U. 4272/30

Allegheny h. m. I. 77.

Érkezett, 1905 nov. 13.

993/1905 sz. (13 pest, 1905 okt. 16.)

Divald Kornél jelentése 1905évi szepes és sáros megyei működéséről. (1.) Válasz Divaldnak. 2.) Értesítés Mihalik nak. 3.) Köszönet Vályi János pusp. úrnak. XII. 16.)

Szent-Istványi Gyula

szül. Vihnyén (Bars megye)

1887 nov. 6. ág. ev.

1909/10 I. 4-ed osztály beli

a II. fest. mesterskolán

Ekl. rajztanár és három év

a festészeti mesterskolában

Tanára Jempleinyi T.

1909/10. II. félév. 4. osztály.

Székely Bertalanál.

Szentistványi Gyula

festő.

1903. graf.

Kiáll. Nemzeti Szalonban

Tanulmány, életrajz.

Szentistvanyi Gyula

1904. febr.

ki II. Nemzeti Szalonban

Arckép, olajfest. 60 k. ?

Őstelep, családpalotai V. 190.

Szent-Istványi Gyula.

Műcsarnok festo Bpest

1910. Tav. kiáll. 248.

Népvándorláskori

Aranybetétes üveger, X. sz.

Szent-Istvány Gyula

festő

archeje Max Berin-
ger/münchenni festőtől -
Kiállítva:
Kunstausstellung der
Münchner Secession -
München, 1912

Szent-Istvány Gyula

Árverési Csamok aukció Lat.

40 n. 1927. dec.

Régiségtár.

ázolva.) L és vèrsje felett,

ben parancsnoki pálczát tart, balját
iszitett sisakon nyugtatja, mely alatt
ngének gallérja lehajtott L jobb vállá-

102 cm.

. a.

2

94: II, 53

1228

jobbra, négyszögletes alapon tojásdad
ucsma van, melyet forgó diszit, haja
ú nagy szemölcs látható. Köntöse felett
ta a kereten:
D.G. Poloniae Rex. Magnvs-Ivx

: „Obyt Anno 1586. Aetat. 53."

Coninck van Polen, Groot-
hau, Herthoch van Russen
etc."
den Bathor"... kerdettel s „Out
r verbeten van de doot" be-

15.3 : 11.7 a réilapuak 19 : 12. c/m.
van Christenryck
eñ Coningen (. Door N.D.C.
nsz. Anno 1615. pag. 188.

pag. 188.

Szent-Istvány Gyula
festő

wod
z

Mihalik Sándor =
Szent-Istvány Tibor
czustopytemeinye
Magyar Muzeum
1945. 30. l.

Szent-Istványi Gyula

Férfi arckép ki volt állítva a Münchenben Secessio tavaszi kiállításán.

E. kép reprodukcióját egy német művészeti folyóiratban is megjelent.

Die Kunst

1914. 380. l.

poderi.

Sono così, nelle quattro provincie, 1800 poderi (di variabile estensione a seconda delle varie possibilità di coltivazione, ma non superiore comunque ai 50 ettari per ciascun podere), nei quali altrettante famiglie coloniche vengono a trovare, dagli inizi dell'anno XVII, una stabile sistemazione.

Tutto ciò rappresenterebbe già una meta, e sarà invece una semplice tappa. Un punto di partenza, non un punto d'arrivo. Il piano di colonizzazione demografica intensiva, impostato nell'anno scorso, avrà i suoi necessari, graduali, completi sviluppi negli anni successivi. La marcia non avrà soste, fino a quando una massa compatta di rurali italiani non avrà saturato all'estremo limite delle possibilità umane quella terra libica, ove per millenni non ha vegetato che steppa e boscaglia. La qual cosa non avverrà — è bene chiarirlo — a detrimento dello sviluppo demografico della popolazione indigena, ma colla valorizzazione e il potenziamento della capacità produttiva della terra finora abbandonata alla sterilità desertica o inadeguatamente e irrazionalmente sfruttata.

Ogni soluzione di continuità sarebbe dannosa. Di particolare

Szentistvány Gula

Muczarnok

1930. tav. Erdl. 27.

1930. Ht. Nowe Kiak. 213.

KAD, SZF, TVP, B, T.

Jósa András IX. 82, 83,

Szent-Istvánnyi Gyula

Csörd

Csánki Dezső:

Árpád és az Árpádok.

Bp. 1907.

Fehér ló áldozás c. Lepe repr.

Templomépítés és lovasroham, fenti vizf. repr.

Csatajelent, vizf. repr.

Christián György köss. népkat.
felügyelő VI. 315.

Szent-Istvány Gyula

Z Képzőművészet 1930.

34. sz. (Szent-Istvány Gyula meghalt-)

30000.—	10000.—
30000.—	5000.—
30000.—	4000.—
30000.—	4000.—
30000.—	4000.—
25000.—	4000.—
25000.—	4000.—
20000.—	stb.
20000.—	
20000.—	stb. stb.

Bátran állithatjuk tehát, hogy már sok ezer ember annak köszönheti boldogulását, hogy felhivásunkat és tanácsunkat készséggel és kitartóan követte.

felállítás szerint a csatolt postatakarékpénztári befizetési lap igénybevételével, jogai megóvása végett nekünk mielőbb átutalni sziveskedjék.

Hangsulyozni kivánjuk, hogy csakis a huzás előtt teljesen kifizetett sorsjegy után igényelhető nyeremény.

Sok szerencsét kivánva, vagyunk

teljes tisztelettel

BELVÁROSI VÁLTÓÜZLET R. T.

VI., TERÉZ-KÖRUT 37.

1 befizetési lap.
1 nyereményjegyzék.
Sorsjegyek.

1/1	1/2	1/4	1/8
P 24.30	P 12.30	P 6.30	P 3.30

1932 XI — Rigler rt.

Szent-István Gyula, festő

1921-ben visszament Münchenbe. De családás érte, a régi Isar-menti Athen már nem létezett. A művészvilág elhagyta és visszatért Sopronba. 79.old

Üredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányavidék festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Istvány Gyula,festő

A bányászélet legkiválóbb tolmácsa.Kitünő állatfestő, háborús képek,Kedvence a ló.Arcképei elevenek,jellemeket tükröznek.Alapos természeti megfigyelés,realis előadás.Szebrász-szerü modellálás a téma,a szin kisérő zene. 79.old

Füredi Oszkár: Szent-Istvány Gyula,a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

Szent-István Gyula, festő

Sopronban Fekete Zoltán professzor tulajdonában vannak festményei. Füredi Oszkárnál önarcképe; Janeschitz Henriknénak egy csendélete van tőle. Legszebb alkotásai ifj. Fekete Zoltán tulajdonában vannak a fővárosban. 80. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

Tagja volt a Soproni Képzőművészeti Körnek. Sok sikerült képe először itt került bemutatásra. 1961-benna soproni Liszt Ferenc Múz. kiállitotta összegyüjtött képeit. 80. o.

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője, 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

1930. okt. 15-én halt meg 49 éves korában. a fogságban szerzett súlyos szívbajában. A fasizmus alatt a szomoru bányászéletet tükröző képei, az orosz partizanképek, a múzeumok raktáraiba krültek, Igy személye még ma is eléggé homályban van. x 80. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

Utolsó műve egy Önarckép/1930/amelyen először jelenik meg a közeli vég szomorú látomása. 79.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányavidék festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

A selmeci Erdészeti Akadémiára iratkozott be, de 1901. ben a bpesti mintarajziskolaba és rajztanariképzőbe iratkozott be. Elvégezte a Képzőmüv. Főiskola 4 évét is. 76. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Isvany Gyula,festő

Rajztudasara hatassal volt atyja sógoranak,Bonyhady-Kliegl Róbertnek rajzai,aki a bécsi Akadémian végzett.
76.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula,a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

Szent-István Gyula, festő

1914. jún. 28-án Mendelsohnnal együtt hallgatta Münchenben a "Künstler Theater"-ben Offenbach Szép Heléna-ját Reinhardt rendezésében. Az előadás félbeszakadt a szarajevói események miatt. 78.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

A Képzőmüv. Főiskolán tanárai voltak: Hegedüs László, Zemplényi Tivadar, Székely Bertalan volt mester-iskolájának vezetője. 76.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányavidék festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

Münchenben az 1912-ben jól sikerült Diszletei utan a művésznegyedben új becéző nevet kapott. "Der Bühnen Klexer". 78.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet fatx festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

1914 végén orosz fogságba került. 1920-ban jött haza Szibériából. Szívbajt kapott. 79. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet fatx festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

Sopronban festette nővérének portréját és saját önarcképét. Utóbbit tükörből festette, így a képen balkezes lett. 79. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Istvany Gyula, festő

Bányaszlovak, Fekete repr. 79.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Istvany Gyula, festő

A művész öccse. Fekete repr. 78. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Istvány Gyula,festő

Az orosz fogságból hazatérvén Sopronba jött,ahova atyja is jött a selci bányász-akadémiával. 79.old

Füredi Oszkár: Szent-Istvány Gyula,a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

idősb Szent-István Gyula,festő,bányamérnök

A selmeci bányasz főiskolával Sopronba jött ő is.Fia is itt rendezkedett be és festegetni mezdett. 79.old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula,a bányászélet festője. 75.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XVIII.1964.Sopron

Szent-István Gyula, festő

A "Bányász halál"/1928/, a "Bányaszok imája" c. képeiért külön-külön a Képzőmüv. Társulat nagydiját kapta.
79. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

1926-ban a Pallik dijat kapta "Banyasz lovakkal" c. kékért. 79. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-Istvány Gyula MDK

1881-1930

Hiába festett bányaszerencsétlenséget, mint Fesztyt és másokat, a nyugati irányzatok neveltjei, az 1919 után külföldre menekült szocialista gondolkodásu művészek nem fogadták őket maguk közé, úgy mint Fesztyt és másokat sem.

Pogány Ö.Gábor: Magyar festészet a XX.században. Bp.1959.48.l.

Szent-Istvány Gyula

1922-től az alakrajz
és kosztümrajz tanára

Színiisk 1930. 78. l.

Josef Tadeusz Zyski

1925–45 w służbie
w Ministerstwie Spraw

Dziennik 1930. 98 k

Szent-Istvány Gyula

festő

irod

(-k-y-n.) Szent-Istvány Gyula. Szinházi Élet 1924. 32. sz. U. 2321

Képzőművészet. főiskolán végzett. 1909-ben Münchenbe ment ahol Angelo Jankuál dolgozott. 1914-ben hadgyakorlatra hazajött. A háboru kitörésekor a harcterre került a második hónapban orosz fogságba esett. Hat esztendei fogság utan 1920. hazakerült, 1922 ig Münchenben élt. Oroszországi tanulmá-

tordits

nyar eredményeként vág-
tató kirgiz lovasokat ábrá-
zoló kompozíciói hoztak szá-
mára sikert. 1921. a
Bányászok imája c. képé-
vel a Műcsarnokban elnyerte
a Kohner-díjat. 1922. Par-
tizánok c., vágtató lovas-
képevel a münchenni tár-
laton s ezt a képét 1923-
ban a Műcsarnokban a fő-
város díjával tüntették
ki. 1924. felesége, aki
önkiszűvésznő, szimpongás
portréjával aratott sikert.

Szent-Istvány Gyula

festő

Meghalt Budapesten

1930 okt.

Vihnyén született 1881 nov. 6-án. Középiskolai tanulmányait a selmeci liceumban végezte, azután a bpesti mintarajziskolában tanult, majd átlépett Székely Bertalan mesteriskolájába, aknél 4 évig dolgozott. München-ben Angelo Jank tanítványa volt 4 évig. Részt vett a világháborúban és hat évig volt hadifogoly. Itt szerezte szívbaját, melynek áldozata lett.

Magyarország 1930 okt. 17.

(Szent Istvány Gyula festőművész meghalt.) U. 3085.

Ben. sz. Fül.

Kallinik

Izraelita
Elul 1

Csütörtök

24

Bertalan apost.

Protestáns
Bertalan

Görög
Titusz

Izraelita
Elul 2

Péntek

25

Lajos király

Protestáns
Lajos

Görög
Bertal. aps.

Izraelita
Elul 3

Szombat

26

Zefirin p. vt.

Protestáns
Izsó

Görög
Natalia

Izraelita
S. Softim

1933 **Augusztus** 31 nap

34-ik hét

Nap kelte 5 óra 1 pk. — Nyugta 18 óra 53 pk.

Szent-Istvány Gyula

Kolmer-díj 1921

Szentistvanyi Gyula

Révai XX 8161.

Illustre Signo

La rivista "Ma
pubblicherà in occasione del
di Budapest un doppio fascic
dedicato interamente all'art
rà il 15 ottobre, data dell'E
terrà scritti di critici ita
gli autori e i temi d'accord

Szent-Istvány Gyula

festő

l.

Lex Magy Társ

541. l. 1

s vármegye.

ok.
i sánczok.
és falképei.
), régi várrom.

cz. (?)

cz. (?)
zok.

cz. (?)
alin-templom alapfalai.

Mohácsi Jenő és Gajáry István „Makrancos herceg" című operájának főszereplői

Székelyhidy Ferenc dr. (A fiatal herceg) Hajdu Ilona (A fiatal hercegnő)

Egy turkesztáni fogoly levelei

Sok, nagyon sok sóhaj száll mostanában a magyar őshaza felé, a messze Ázsia ismeretlen tájaira. Mert az ősmagyarok hazájába sok magyar került vissza mostanában, mint hadifogoly. Azelőtt? Ki törődött azelőtt a nagy keleti orosz birodalom rejtelmeivel? És most lázasan lapozzuk Kennant, Nansen új munkáját, Swen Hedint, Lóczyt, hogy megösmerjük a szenvedések földjének földrajzát. De az itthonmaradottak számára még a legnagyobb tudósok műveinél is többet ér, ha ők maguk, a mieink írhatnak valamit onnan, arról a földről, érzésük közvetlenségével.

*

A világháború kitörésekor a győri kaszárnya udvarán ott állott a virágos ifjak sorában a székelyudvarhelyi nemes kálvinista kollégium egyik jeles hírű természetrajz-tanára is. Ott volt a legelsők között és két hét múlva már messze járt az orosz pusztákon, az első rohamozók élén — Lublin felé.

Aztán, alig néhány hét múltán, megérkezett a szomorú levél, vörös-keresztes bélyegekkel: véres utóvédharcok közt orosz fogságba került, éppen útban van a fogolytábor felé, címét később tudatni fogja.

Akmolinszkba vitték. Ott várja ma is a szabadulás napját és a könyveket... Leveleiből mindnyájunkat érdekelhet egy sorozat, szomorú történetét mondja el benne röviden, jellegzetes karcolatokban ösmerősei számára. Képeket is küldött melléje, de ezekből csak kettő érkezett meg.

A levelei így szólnak:

1. Augusztus 14-én indultunk el Győrből. Kassán és Eperjesen áthaladva Janownál léptük át a birodalom határát és ettől északra volt az első ütközetünk Polychna mellett, augusztus 23-án. Bennünket csak a küzdelem végén vetettek be a tűzvonalba az egyik szárnyra, kevés tűz ért és csak egyetlen ember sebesült meg századunkból. Másnap átvonultunk a csatatéren. Akkor láttam először halottakat és súlyosan sebesülteket. Rettenetes látvány volt...

2. Augusztus 28-án volt a legnagyobb ütközetünk Bychava mellett. A kraszniki csatának egy része volt ez, délután 3 órától éjjelig tartott: egyetlen egybefolyó tengere a puska- és gépfegyverropogásnak, ágyúdörgésnek, lángnak, vérnek, jajkiáltásnak. Hogy miként jutottam ki belőle, ma sem értem. Mikor már tetőpontján állott a fölfordulás, rátaláltam a kapitányomra: halálos sebbel hevert ott a tarlón. Puskatűzben kivittük őt vagy másfél kilométernyire, a segélyhelyre, de éjfélre kiszenvedett. Századunknak még egy másik tisztje is akkor esett el, egy kedves öreg barátom.

3. — — —

(A harmadik lapot nem engedte át az orosz cenzura. Bizonyosan az utolsó küzdelem és az elfogatás története volt benne. Talán eleget mond az is, hogy meg nem érkezett.)

4. Az Ural nem nagyon magas, de széles és szép hegyvonulat. Aranysárga nyárfák és sötét fenyők borulnak rá. Mi az Uranga mentén kereszteztük. Ez a folyó meredeken siet kelet felé és csodaszép tavak szegélyezik útját. Ahol az óriási Szibiriai Alföld szélét érjük, ott fekszik Cseljabinszk. Itt uráli drágaköveket és mammuth-csontból készült apró disztárgyakat árultak. A Szibiriai Alföld nagyban és egészben semmit sem különbözik az Urál európai oldalán fekvő Szárnát síkságtól, csak a lakossága gyérebb.

5. Éppen két hetet ültünk vasúton és 3000 km. útat tettünk meg, mire megérkeztünk Petropavlovszkba. Körülbelül 35—40.000 lakost számláló faváros ez a Szibiriát átszelő nagyvasút mentén, lakói oroszok és tatárok. Itt láttam először kirgizeket is és nagy meglepetésemre magyarul beszélő bolgár kertészekkel találkoztunk. Adtak nekünk fejenként 50 rubelt, hogy meleg ruhanemüt vásárolhassunk, aztán nehány nap múlva megint útnak eredtünk, most már szekerekkel, délnek, a nagy délszibériai puszta felé.

6. Kilenc napig döcögtettek bennünket a lakatlan, végeláthatatlan lapályon, a pusztaságon. Eközben csak tevés karavánokkal találkoztunk és marhájukat őrző kirgizekkel. Apró orosz telepesfalvakban éjszakáztunk, ahol elég barátságosan fogadtak. Ötszáz versztnyi utazás után, október hetedikén érkeztünk ide, Akmolinszkba, egy az Izim folyó mellett fekvő nagy faluba. Itt a lakosok nagyobbrészt kirgizek, de vannak oroszok, tatárok, szártok és vagy 300 zsidó. Csupa faviskó, közöttük két mecsetnek minaretje ágaskodik. A nagy téren jókora orosz kőtemplom. A közeli környéken még nehány német falu is van.

7. A kirgizek sárgabőrü mongolfajta nép, télen-nyáron egyaránt óriási kucsmát, mint mondják tumákot és még óriásibb csizmát viselnek és folyton lóháton járnak. Érdekes egy népség ez. Még a templomba (a mecsetbe) is lovon mennek. De tevén meg ökörháton is lovagolnak. Aminő vad a tekintetük, nagyonis barátságosak. Ezerféle kérdéssel árasztottak el bennünket: hogy honnan jöttünk, hogy van-e ott is puszta, van-e ló, marha, teve, laknak-e ott is kirgizek? Télen át a városban laknak, de nyárára kiköltöznek a sík steppére s ott pásztorolják marhájukat, lovukat, nyájukat és jurtákban vagy küjzikben, félgömb alakú sátrakban laknak. A jurta közepes szobanagyságú (belső életét és berendezését képünkön látjuk).

8. A puszta: mérhetetlen nagy fátlan lapály. Éppen olyan mint a mi Hortobágyunk, még a délibáb se hiányzik, csak éppen gémes kútak nincsenek rajta. Tavasszal szerteszórt jurták, lovak, marhák tarkázzák, néha 15—20 ezeret is számlálhatunk az innen látszó félhorizonton. Fölséges látvány itt a vihar és a naplemente.

Surányi Miklós, a Trianoni páva szerzője

A trianoni páva

— Regény. Irta Surányi Miklós. Singer és Wolfner kiadása. Ára 4 korona. —

Egy új magyar írótehetséget mutatunk be, Surányi Miklóst, akinek első regénye „A trianoni páva". Tegnap még a dolgok rendje szerint azt kellett kérdeznünk: ki ez a Surányi Miklós? — amikor könyvét a nyomda szagától frissen tette le a szerkesztőségi asztalra egy kéz, amelynél gyöngédebben és szorgosabban senki keze nem dolgozik az írók, a magyar könyvek ügyéért. A válasz csak annyi volt, bár valami csöndes és rejtett mosoly kíséretében, hogy „levéltáros Máramarosszigeten". Ez önmagában véve még se nem ajánló-levél, se nem biztosíték előre: vannak és voltak levéltárosok és múzeumi őrök, akik mint írótehetségek, meglehetősen rossz csillagzat alatt születtek. Viszont valamikor Anatole France is könyvtáros volt.

Surányi Miklós könyvét tehát úgy vettük kézbe, mint minden más regényt vagy verskötetet, amelynek tartalmát épp úgy nem ismerjük, mint írójának nevét. Sem több, sem kevesebb érdeklődéssel. Mindjárt az első oldalon azonban olyasmit éreztünk, mint amikor a színházban az igazi, a jó, a született színész jön be a színpadra, s az egyszerre levegővel telik meg. Surányi Miklós úgy kezdi el regényét, oly hangon s a dolgok, a viszonyok, az események és emberek oly ismeretével, mintha élt volna Ferenc császár és király idejében, amikor Széchenyi Istvánt Pesten még „Stefi gróf"-nak nevezték némely nekibúsult magyarok s Bécsben Metternich kémei és rendőrei cenzurázták a dámák szerelmi levelezéseit is. Holott, tudvalevően ez az idő éppen elég messzire esik tőlünk, idestova száz esztendeje. De Surányi Miklósnak ez nem távolság és nem akadály. Rögtön a megnyitó soroknál oly erővel viszi az olvasót abba a világba, amelyben regénye történik, hogy valósággal megfeledkezünk arról, amit azóta produkált a fejlődés, egészen máig, amikor háború van s Budapest lakosságát plakátokon oktatják ki a repülőgép-támadás felől. S ez az érzés, ez a különleges élvezet, amelyet csak különleges tehetségek tudnak nyujtani, oly írók, akik ha a multról mesélnek, azt épp úgy ismerik okmányilag, mint ahogy az adatok, a rideg számok halmazánál és szűkszavú följegyzések gyertyavilágánál belelátnak annak lelki kohójába: folyvást növekszik, amint „A trianoni páva" fejezetei egymásra következnek. Egyszer a szenvedély csap ki belőlük, a magyar indulat és egy francia nő temperamentumának rejtett mámora, másszor az álmodozás holdja süt, pásztor tilinkózik a pusztában, majd mintha ländlert játszana valaki régi klaviron, s utána egy párisi karnevál következnék, égő színekkel és heves ütemekkel. Bár hangtalanul, de magunkban föl kell kiáltanunk a meglepetéstől és gyönyörködéstől s a könyvet végül úgy tesszük le, hogy nem fogjuk és nem tudjuk egyhamar felejteni. Kívánhatunk-e többet egy írótól, aki eddig ismeretlen volt, s kapunk-e ennyit, még csak nem is minden esetben, azoktól a regényektől, amelyek ugyanúgy, mint „A trianoni páva", új nevet dobnak az irodalmi fórumra, jóllehet sokszor ágálnak, erőszakoskodnak és protezsáltatják magukat?

„A trianoni páva" tartalmát, azt, ami benne történik, kivonatolni könnyű volna, de szépségéről adni közlést, amely kimerítené és pontosan fedné értékeit, annál nehezebb, sőt nem is lehet. Ehhez csak egyetlen kipróbált út segít: olvasni kell. S a fogékony, nobilis olvasó igazat fog adni, amikor itt még egyszer kifejezzük örömünket „A trianoni páva" megismerése fölött. Évek óta nem emlékszünk szépirodalmi műre, amely „A trianoni pává"-hoz hasonlóan, ennyire frappánsul érintett volna, hozván egy új magyar talentumot. Surányi Miklóst. *Di.*

Hoffer András tanár, turkesztáni hadifogságban. Rajzolta fogolytársa, Szent-Istványi Gyula festőművész

Uj Idők 1917. XXIII. 15.

MDK

Szent-Istványi Gyula

Magyar Nemzeti Művészet 1939. 1. sz. 9.1.

MDK

Szent-Istványi Gyula

Önarckép, of.

Képzőm. Társ. 1910. tav. kiáll. kat. 40.l.

Szent-Istványi Gyula

MDK

Székely Bertalan mesteriskolájának ösztöndíjas növendéke volt.

Képzőm. Főisk. Évk. 1908-9. 20.l.

MDK

Szentistványi Gyula, festöm.

Bányászló. Olf. J.1.b.

Árv.Közl. 1931. 3.rk.szl 6771.

Szent-Istványi Gyula MDK

Önarckép, olf.

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

MDK

Szent-Istványi Gyula, festöm.

Kirgizek. Olf. 50x40. J.l.j.

Árv.Közl. 1930.4.rk.sz.55.szám. 34.l.

Szentistványi Gyula

Lád
2

Szabad Művészet
1955. 416. l.

Szent-Istvány Titusz F.M.19.2.

Késmárkon rajzt. tájképek. Payer Imre arck. 1858.
/Ly.N.r. 1o2./

SZENT-ISTVÁNY TITUSZ:

69. Halastó a Tátrában, olajfestmény, Szent-Istvány Géza tulajdona.

Szent-Istvány Titusz

Nemzeti Szalon 1937. márc
Szepesi művészek.

egyetemi nyilv. rendes tanár.

kir. kúriai bíró,
a Késmárki Diákszövetség elnöke.

HOEPFNER GUIDÓ

felsőházi tag, kir. tanácsos,
műépítész.

Dr. PINTÉR JENŐ

tankerületi kir. főigazgató,
a Magyar Tudományos Akadémia
rendes tagja.

Dr. JALSOVICZKY KÁROLY

miniszteri osztályfőnök.

PRIHRADNY KÁLMÁN

m. kir. kormányfőtanácsos,
ny. MÁV. igazgató,
a Szepesi Egyesület elnöke.

KALMÁR BÉLA

rendőrfőkapitány helyettes,
az Iglói Diákszövetség elnöke.

Dr. TRAEGER ERNŐ

miniszteri tanácsos, kormánybiztos.

Gróf ZICHY ISTVÁN

felsőházi tag,
a Magyar Történeti Múzeum főigazgatója.

Szentistványi Titusz

1868-tól 1887ig tanitott az alábbi intézetben.

Rajztanár volt?

A fenti ibából való értesitőből megállapitandó.

Halász László:

A lőcsei kir. kath. főgymnasium története. Lőcse 1896. 231. l.

Itt nincs emlitve, hogy mit tanitott.

Szentistvány Titusz

festő

másolata Czauczik

József után –

Tárgya nincs em-

litve, terszik 1880

körül Dr Zsedé-

nyi Bela tulaj-

dona, Miskolc

Hunyadi u. 10.

Inul

1001. Hegedüs László:
Sz, Szentesen 1870 január 3-
Önarczkép.

Mellig látható, szembe n
fekete, szeme kék, arcza leber
lérü ing, sötétkék nyakkendő é
mes kabát. Jelzése balról félm

Lemezpapir, mér. 47.4:4
Vétetett az 1906:II. 20
6-iki 18218 sz. leirat alapján

Szent-Ivány Erzsi

1925. febr. M Akv Pf Egy

kiáll. Nemzeti Szalonban

Szepfuk, vvif -

Eszék III. 121.

MDK

Szent-Iványi Erzsi

Szegfük, vf.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. XIXX 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 17 l.

Szentiváni Antal ágyi ontó-
lai d. Budai polgári Lexikon.
III. 319 l.

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Szentivanyi Demeter

festő 1473-76.

isod Kassa

Bzsolt. II. 596.

láid

Demeter festőt

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szent-Jóbi György

ötvös

1694-ben céhmester
1698-ban detto

Jakab Kolozsvár

III. 35. l

fenti nász, ref.

1702-ben céhmester
akkor már ref. magyar-
nakisva

n. o

RÉVAI LEXIKON SZERKESZTŐSÉGE
BUDAPEST V, VADÁSZ-UTCA 16
TELEFON: 124-340, 124-349, 121-981

BUDAPEST Fc. 5 1/98

MAGYARORSZÁG 030 FILLÉR

.....sz.

Szentiványi Gyula művészeti író .....úrnak

Budapest. XIV.,
Dózsa György ut 41.

83235

IV Könyves Endre [illegible]

Szent-István Gyula

ges ebben a művészi környezetben arról a különbségről beszélni, ami ezt a három fogalmat egymástól elválasztja, itt csak azt a tényt kell leszögezni, hogy *a síremlékpályázatnál a dolog — könnyebb vége szoborművel pályázni.*

Minket ezidőszerint az Ady-síremlék érdekel, mert a szobrát majd később fogja felállítani az ország, *s ha most síremlék helyett szobrot emelnek Adynak a temetőben, olyan diminuálásban részesítik az új magyar líra halhatatlanját, amit nem tud indokolni senki sem.*

Szobra van a temetőben a dúsgazdag nagyvágónak, aki az örökség élvezőjétől végrendeleti úton követelte ezt az emléket, szobrot emel a temetőben az özvegy az elhúnyt férjnek, s ezer más névtelennek a kegyelet felmagasztosító ereje, *de nem emelhet szobrot Adynak az ország a temetőben.* Szobra van *Deáknak, Kossuthnak,* s a temetőben *emlékműve,* szobra van *Kölcseynek, Kazinczynak,* s a temetőben *síremlék,* s ha egyetlen olyan jelentékeny művésznek, mint amilyen Ady volt, szobor kell, *az nem épülhet a temetőben; az csak az élet zajos forgatagában állhat.*

Egészen más lapra tartozik az a kérdés, hogy milyen legyen Ady szobra? Hogy nem lehet ülőszobor, azt más helyen mondtam el, itt még csak egyet említek meg.

A síremlék és az emlékmű, a megörökítendő nagyság életének egy igen kis részétzárja le: azt a néhány évtizedet, amit alkotásaival töltött be. Ez a zseniknél a rövidebb szakasz. *A hosszabb, a halál után következik, mert ez a halhatatlanság.* A rövidebb szakaszt megjelöli a síremlék, a hosszabb szakasz első állomása a szobor, egy még messzebb időben jelentkezik az emlékmű. Ezt az előbbi kettőt, vagy mind a hármat összeköti, mintegy takarékoskodni annál a zseninél, aki a legbőkezűbb pazarlással szórta tele a poézis felbecsülhetetlen kincsével nyelvünket, irodalmunkat, szellemi életünket, jövő elképzelésünket — kegyeletsértés.

Az nem lehet, hogy művészeink ne tudnának addig felemelkedni, hogy alkotásaikról Ady szelleme némileg vissza sugározzék, hogy Ady lelke ne tudná művészeinket abszolut becsü alkotásra serkenteni és megihletni, hogy a kiröppenő gondolatnak ne tudjanak méltó, művészi formát adni.

A pályázat nem sikerült, s ha az újabb sem hozza meg a kellő eredményt, írjanak ki ismét, addig és addig, míg a magyar művészagyakból egy új szobrász Ady termelődik ki.

Ady megérdemli, s erre a magyar művészet sem fizet rá.

De a temetőben szobrot ne emeljenek Adynak.

Szent-Istvány Gyula: Bányászhalál. 8-9. p.

SZENT-ISTVÁNY GYULA: BÁNYÁSZHALÁL

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

ADY A MŰVÉSZETBEN

— Megjegyzések az Ady-síremlékpályázathoz —

ÍRTA: BOROSS MIHÁLY

Nonum praematur in annum ... mindenre vonatkozik, amit az ember alkot, a művészetre pedig, amely közvetlen észleletével évszázadok mulva is kutatás nélkül hirdet valamit, különösen érvényes a megérlelés időtávlata. Minden alkotás történetírás, s mert a történetíráshoz történelmi távlat is kell, nem mondok merészet akkor, mikor azt állítom, hogy szoboremléket mindig csak egy következő nemzedék alkosson. Élőnek szobrot emelni annyi, mint feltétlenül hizelegni. Kortársnak szobrot emelni szintén nem kevesebb, mert a megörökítendő mellett még élnek a barátok, rajongók, tisztelők serege, akik a halottemléket még értékén felül is megvédik, s a kritikára nem találhatnak más szót, mint ezt: halottgyalázás. A művészet, mint történetírás ebből a szemszögből tárgyilagos is lehet, ha a letűnt nagyság itt hagyott értékének, hatásának alapján alkotja meg a szobrot, vagy festi meg a képet; mert *az első, talán a legfontosabb kellék, a megörökítés vágya, az utókor hála és elismerés érzetéből fakadván, nyilvánvalóan az érdem jutalma lesz.* Az ugyanis ritkán esett meg a kultúra történetében, hogy az utókor érdemetlen ember emlékének emel szobrot. Élőknek gyakran. Mindezekkel szemben nem egy históriai kutatás állapította meg (a világon mindenütt), hogy egy-egy valakinek szobrát a felmerült alkalom pillanatában nem a kellő anyagból készítették el, esetleg még a hős életében, mert ha vártak volna vele néhány évtizedig, talán bőrből csinálták volna meg a képmását. Ezek a megjegyzések elmaradhatatlanok olyankor, mikor nyilvános emlékmű megalkotásáról van szó, mert kétségtelen, hogy az ilyen művészi feladatokat mindig az élő politika intézi, tehát a művészet ebből a szemszögből nézve — ha a kiviteli megbízás eredményt akarja elérni — nem lehet tárgyilagos, símulnia kell a megbízó hatalom ízléséhez. Így történt Magyarországon egészen napjainkig, s ez volt kétségtelenül az oka, hogy nálunk csupa gutgesinnt ülő szobor hirdeti a mi temperamentumos életünk történetét, s ezért áll a Dunaparton a szonettet döngicsélő Petőfi, s a parlament előtt a gyászoló hangulatot kifejező, szinte néma Kossuth-szoboremlék.

Nemzeti életünk függetlenségének még igen rövid történetében most akadt a művészetnek első ízben olyan feladat a vésőjére, hogy gát és akadály nélkül azt fejezheti a megalkotandó emlékműben Adyról, amit érez, s megjelölheti fenntartás nélkül azt a hatást, amit a hérosz a maga lángoló lelkével a kortársakra és vele az utókorra tett. Nem kellett félnie sem az udvartól, sem a kormánytól, amely kötelességszerűen lojális szokott lenni fölfelé, ma a legmagasabb állami szervtől az utolsó kunyhóig egységes nemzeti gondolat tárta föl a szabad művészi fantázia előtt a horizontot.

A magyar szobrászművészet ezt az első, legelső ilyen feladatot nem tudta megoldani.

Az Ady-síremlékpályázat nem sikerült.

Érdemes nehány szóban megkeresni a kudarc okát.

Lehetséges, hogy művészeink még a régi körültekintő szellem hatása alatt állanak? Nem, mert olyan művészek neveit is láttuk a pályázók között, akik a függésben élő nemzeti korban még iskolásgyerekek voltak, akik előtt az előző kor művészi feladatainak ilyen gátlása teljesen ismeretlen lehetett.

A magyar szobrászok ne tudnának ilyen feladattal megbírkózni? Dehogy nem. Hősi emlékművekben, az utóbbi évek leggyakoribb szobrászfeladataiban, számos mélyen szántó, s magasba emelő gondolatot valósítottak meg, s a művészetért magáért való alkotás eredményei világviszonylatban is igen előkelő rangsorban állanak.

A téma grandiozitása, a díj nem túlnagy, de tisztes mértéke, a dicsőség mind amellett szóltak, hogy az Ady-síremlékpályázat méltó lesz a megdicsőülthöz.

Nem az történt.

A pályázat meddő maradt, egyetlen alkotás sem közelítette meg a költőt, *s a pályázók művészete, amely a maga nemében legalább is olyan halhatatlanság útján kell, hogy haladjon, mint a halhatatlan költő,* nem hogy nem szárnyalt, hanem csak vánszorgott. Ezen a tényen nem fog változtatni az sem, ha a szűkebb pályázatra bocsátott művészek most látott modelljeinek valamilyen változatát egyhangúan fogják is megalkottatni.

Az Ady-síremlékpályázat nem sikerült, mert a pályázók nem fogták föl egységesen a feladatot, mert a pályázat kiírása nem volt szabatos.

Háromféle megörökítési módról szoktak beszélni általánosságban: *Síremlék, szobor* és *emlékmű* megjelöléssel valóban három egymástól elkülönülő alkotás fogalmát ismerjük. Fölösle-

Szentiványi Gyula festő

Pesti Hírlap. 1926. jún. 20.14

A Tavaszi kiállítás díjai

Önálló tablakép - Arckép

Szent-Istványi Gyula:
Arckép-tanulmány

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
182-186.
"Müncheni levél"
Illusztráció: 183.

Szent-Istvanyi Gyula festő

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
182-186.
"Müncheni levél."
Illusztráció: 183.

Szentistványi Gyula festö.

Katol.Szemle.1937.I.230-32.l.

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
183.

Péczely

Szent-Istvanyi Gyula:

Képmás.tanulmány

Festmény.

Kiállitva a müncheni Szecesszióban

Fényképi soksz.

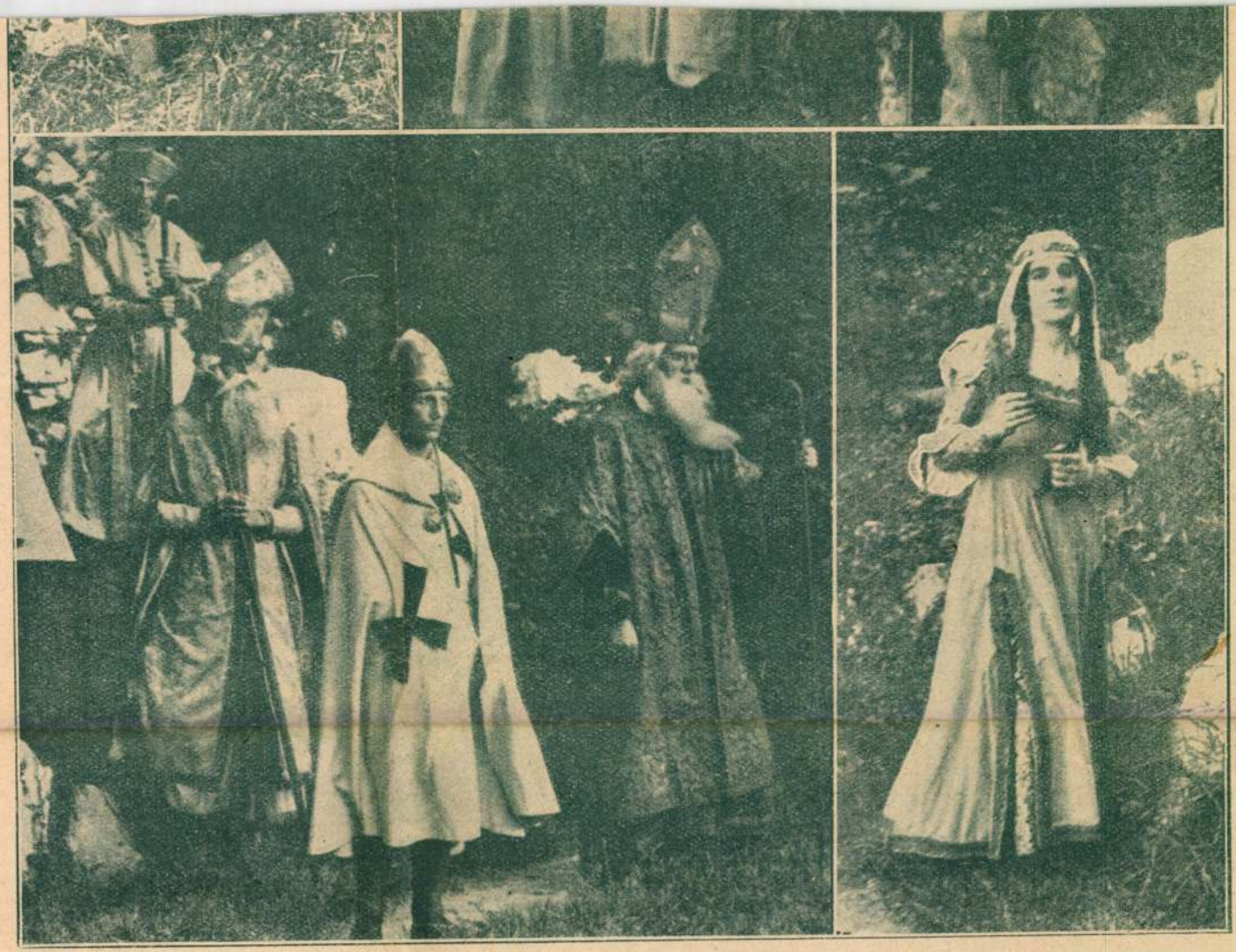

Szent László király. — Rab magyarok. — A szent földre induló keresztes vitézek és főpapok csoportjának egy része. — Jeney István ludovikás, aki egy foglyul ejtett magyar nőt személyesített.

Szent-István Gyula
Bányászok indája

Nyomatott a Budapesti Hirlap nyomdájában Budapest. VIII., Rökk Szilárd-utca 4. — Felelős nyomdavezető Nedeczky László.

Vasárnap, a Magyarság képes revüje
1926. jul. 4

Szent Istvány Gyula

~~Szentiványi Gyula~~

festő

eletrajza a Revai

Lex i Erdőben

Rév. Lex.

20 k. Estet. 816. l.

Szül. Vihnye 1881 nov. 6.

Marha! Ez

Szent Istvány Gyula

300.000 P

Jutalom:

300.000 P

FŐNYEREMÉNYEK:

200.000 P

100.000 P

50.000 P

40.000 P

30.000 pengő

25.000 pengő

és sok nyeremény à

20.000, 15.000, 10.000, 5.000, 4.000, 3.000 pengő stb.

A készpénznyeremények összege egy sorsjáték alatt, mely 5 osztályból áll,

7 millió 722.000

pengő.

szerencsés vevői

kétszer **a 300.00**

pengős főnyerem

A XXXIII. m. kir. oszt

50

Egyetlen m

arra, hogy kis össz

A mellékelt

jegyeinek számait t

hogy a kiválasztott s

***megrendelje,* hogy**

Nyeremé

H

Egész

P 2

Abban a re

hogy a nagy nyeren

Minden második

Nagy nyeré

Szent-Istvány Gyula

Szefelslex. 227. l.

Elektr. arck.
u.o. 1040. l.

Felsőmagyarországon. ~~1818-ban kiadta~~
~~„Malerische Reise auf dem Waagflusse~~
~~in Ungarn" c. sorozata aquatinta sorozatát (Schlotterberg kénitette az aquatintázat az ő akvarelljei után. Straussnál~~
~~jelent meg. 1818~~ — „Malerische Reise auf
dem Wagflusse in Ungarn" c. tájkép-
sorozata ~~(X~~ az ő eredeti akvarelljei után
aquatinta eljárással kivitelezte Schlotter-
beck. ~~Stra~~ Wien, Strauss, 1818.) 1826-
ban Hartleben kiadásában Pesten is
megjelent, s nagy elterjedtségnek ör-
vendett. Fischer nem kénitett ugyan

Kárpátok" ümmel

Szentistványi Gyula

1901/2 – 1904/5,
1908/9 – 1909/10,
1912/13

Ferkèpzomfoiskèvk

136. C

Temesvár.

Az iránytüvel megjelölt
szemléljük, mig a sarkokban Ne
MEADIA an der Wallachischen Gr
ORSAVA és Die Vestung VIPALANK
ta a hadi ékitményekkel diszit

Des neu-eröff
KRIEGSTHEATRI
in Ungarn 4ten t
stellet vor, die Gegend
der Vestung
TEMESWAR
mit dene im Bannat lieg
VESTUNGEN.
kissé odább: Nürnberg verlegt
Felsseckers Seel.
Erben.

Szines rm., mér.

Szent - István Gyula

Bányászhalál c. festmé-
nye repr.
Művészet 1937. 7 sz.
56 l.

Fig. 1. Längsansicht

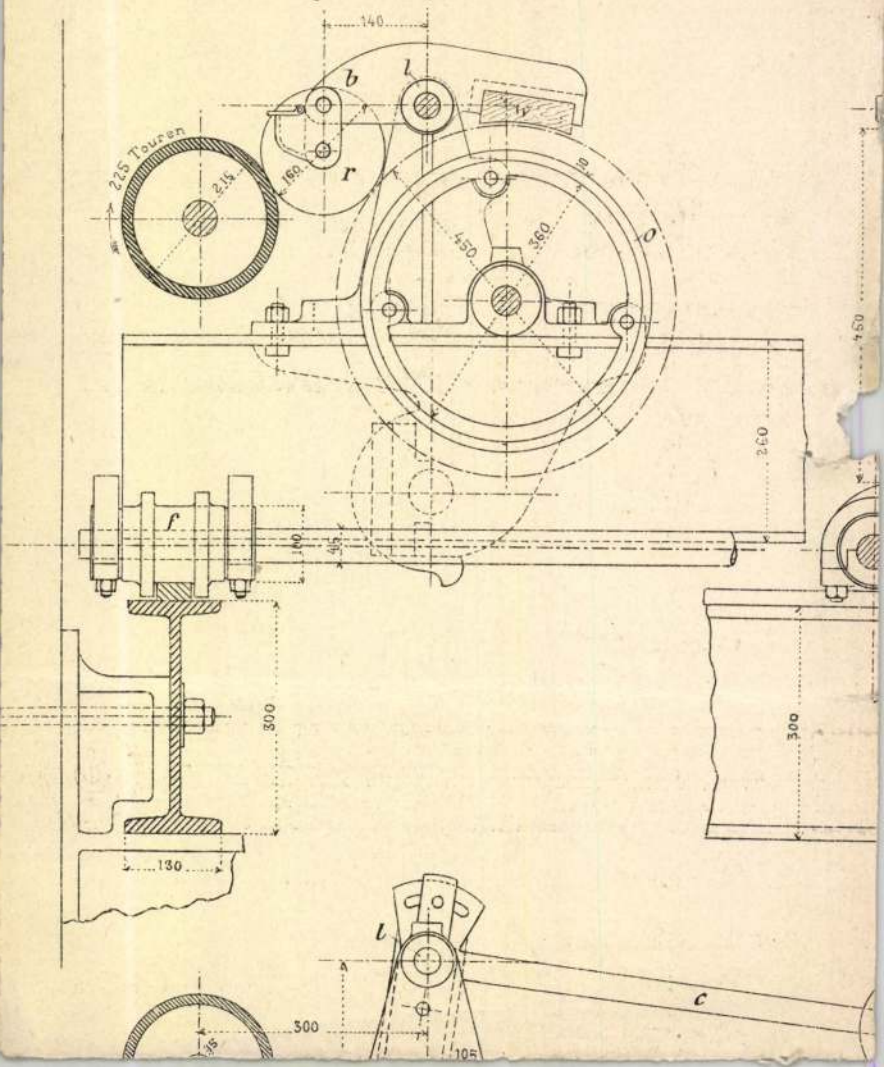

ges ebben a művészi környezetben arról a különbségről beszélni, ami ezt a három fogalmat egymástól elválasztja, itt csak azt a tényt kell leszögezni, hogy *a síremlékpályázatnál a dolog — könnyebb vége szoborművel pályázni.*

Minket ezidőszerint az Ady-síremlék érdekel, mert a szobrát majd később fogja felállítani az ország, *s ha most síremlék helyett szobrot emelnek Adynak a temetőben, olyan diminuálásban részesítik az új magyar líra halhatatlanját, amit nem tud indokolni senki sem.*

Szobra van a temetőben a dúsgazdag nagyvágónak, aki az örökség élvezőjétől végrendeleti úton követelte ezt az emléket, szobrot emel a temetőben az özvegy az elhúnyt férjnek, s ezer más névtelennek a kegyelet felmagasztosító ereje, *de nem emelhet szobrot Adynak az ország a temetőben.* Szobra van *Deáknak, Kossuthnak,* s a temetőben *emlékműve,* szobra van *Kölcseynek, Kazinczynak,* s a temetőben *síremlék,* s ha egyetlen olyan jelentékeny művésznek, mint amilyen Ady volt, szobor kell, *az nem épülhet a temetőben; az csak az élet zajos forgatagában állhat.*

Egészen más lapra tartozik az a kérdés, hogy milyen legyen Ady szobra? Hogy nem lehet ülőszobor, azt más helyen mondtam el, itt még csak egyet említek meg.

A síremlék és az emlékmű, a megörökítendő nagyság életének egy igen kis részétzárja le: azt a néhány évtizedet, amit alkotásaival töltött be. Ez a zseniknél a rövidebb szakasz. *A hosszabb, a halál után következik, mert ez a halhatatlanság.* A rövidebb szakaszt megjelöli a síremlék, a hosszabb szakasz első állomása a szobor, egy még messzebb időben jelentkezik az emlékmű. Ezt az előbbi kettőt, vagy mind a hármat összekötni, mintegy takarékoskodni annál a zseninél, aki a legbőkezűbb pazarlással szórta tele a poézis felbecsülhetetlen kincsével nyelvünket, irodalmunkat, szellemi életünket, jövő elképzelésünket — kegyeletsértés.

Az nem lehet, hogy művészeink ne tudnának addig felemelkedni, hogy alkotásaikról Ady szelleme némileg vissza sugározzék, hogy Ady lelke ne tudná művészeinket abszolut becsü alkotásra serkenteni és megihletni, hogy a kiröppenő gondolatnak ne tudjanak méltó, művészi formát adni.

A pályázat nem sikerült, s ha az újabb sem hozza meg a kellő eredményt, írjanak ki ismét, addig és addig, míg a magyar művészagyakból egy új szobrász Ady termelődik ki.

Ady megérdemli, s erre a magyar művészet sem fizet rá.

De a temetőben szobrot ne emeljenek Adynak.

SZENT-ISTVÁNY GYULA: BÁNYÁSZHALÁL

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

Képzőművészet
1928. 8-9. sz.

ADY A MŰVÉSZETBEN

— Megjegyzések az Ady-síremlékpályázathoz —

ÍRTA: BOROSS MIHÁLY

Nonum praematur in annum... mindenre vonatkozik, amit az ember alkot, a művészetre pedig, amely közvetlen észleletével évszázadok mulva is kutatás nélkül hirdet valamit, különösen érvényes a megérlelés időtávlata. Minden alkotás történetírás, s mert a történetíráshoz történelmi távlat is kell, nem mondok merészet akkor, mikor azt állítom, hogy szoboremléket mindig csak egy következő nemzedék alkosson. Élőnek szobrot emelni annyi, mint feltétlenül hizelegni. Kortársnak szobrot emelni szintén nem kevesebb, mert a megörökítendő mellett még élnek a barátok, rajongók, tisztelők serege, akik a halottemléket még értékén felül is megvédik, s a kritikára nem találhatnak más szót, mint ezt: halottgyalázás. A művészet, mint történetírás ebből a szemszögből tárgyilagos is lehet, ha a letűnt nagyság itt hagyott értékének, hatásának alapján alkotja meg a szobrot, vagy festi meg a képet; mert *az első, talán a legfontosabb kellék, a megörökítés vágya, az utókor hála és elismerés érzetéből fakadván, nyilvánvalóan az érdem jutalma lesz.* Az ugyanis ritkán esett meg a kultúra történetében, hogy az utókor érdemetlen ember emlékének emel szobrot. Élőknek gyakran. Mindezekkel szemben nem egy históriai kutatás állapította meg (a világon mindenütt), hogy egy-egy valakinek szobrát a felmerült alkalom pillanatában nem a kellő anyagból készítették el, esetleg még a hős életében, mert ha vártak volna vele néhány évtizedig, talán bőrből csinálták volna meg a képmását. Ezek a megjegyzések elmaradhatatlanok olyankor, mikor nyilvános emlékmű megalkotásáról van szó, mert kétségtelen, hogy az ilyen művészi feladatokat mindig az élő politika intézi, tehát a művészet ebből a szemszögből nézve — ha a kiviteli megbízás eredményt akarja elérni — nem lehet tárgyilagos, símulnia kell a megbízó hatalom ízléséhez. Így történt Magyarországon egészen napjainkig, s ez volt kétségtelenül az oka, hogy nálunk csupa gutgesinnt ülő szobor hirdeti a mi temperamentumos életünk történetét, s ezért áll a Dunaparton a szonettet döngicsélő Petőfi, s a parlament előtt a gyászoló hangulatot kifejező, szinte néma Kossuth-szoboremlék.

Nemzeti életünk függetlenségének még igen rövid történetében most akadt a művészetnek első ízben olyan feladat a vésőjére, hogy gát és akadály nélkül azt fejezheti a megalkotandó emlékműben Adyról, amit érez, s megjelölheti fenntartás nélkül azt a hatást, amit a hérosz a maga lángoló lelkével a kortársakra és vele az utókorra tett. Nem kellett félnie sem az udvartól, sem a kormánytól, amely kötelességszerűen lojális szokott lenni fölfelé, ma a legmagasabb állami szervtől az utolsó kunyhóig egységes nemzeti gondolat tárta föl a szabad művészi fantázia előtt a horizontot.

A magyar szobrászművészet ezt az első, legelső ilyen feladatot nem tudta megoldani.

Az Ady-síremlékpályázat nem sikerült.

Érdemes nehány szóban megkeresni a kudarc okát.

Lehetséges, hogy művészeink még a régi körültekintő szellem hatása alatt állanak? Nem, mert olyan művészek neveit is láttuk a pályázók között, akik a függésben élő nemzeti korban még iskolásgyerekek voltak, akik előtt az előző kor művészi feladatainak ilyen gátlása teljesen ismeretlen lehetett.

A magyar szobrászok ne tudnának ilyen feladattal megbírkózni? Dehogy nem. Hősi emlékművekben, az utóbbi évek leggyakoribb szobrászfeladataiban, számos mélyen szántó, s magasba emelő gondolatot valósítottak meg, s a művészetért magáért való alkotás eredményei világviszonylatban is igen előkelő rangsorban állanak.

A téma grandiozitása, a díj nem túlnagy, de tisztes mértéke, a dicsőség mind amellett szóltak, hogy az Ady-síremlékpályázat méltó lesz a megdicsőülthöz.

Nem az történt.

A pályázat meddő maradt, egyetlen alkotás sem közelítette meg a költőt, *s a pályázók művészete, amely a maga nemében legalább is olyan halhatatlanság útján kell, hogy haladjon, mint a halhatatlan költő,* nem hogy nem szárnyalt, hanem csak vánszorgott. Ezen a tényen nem fog változtatni az sem, ha a szűkebb pályázatra bocsátott művészek most látott modelljeinek valamilyen változatát egyhangúan fogják is megalkottatni.

Az Ady-síremlékpályázat nem sikerült, mert a pályázók nem fogták föl egységesen a feladatot, mert a pályázat kiírása nem volt szabatos.

Háromféle megörökítési módról szoktak beszélni általánosságban: *Síremlék, szobor* és *emlékmű* megjelöléssel valóban három egymástól elkülönülő alkotás fogalmát ismerjük. Fölösle-

Szent-István Gyula, festő

Mende Gusztav soproni festőnek tanara volt. P 91.old

Csatkai Endre: Mende Gusztáv, 1899-1963. 90.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula

• HALÁLOZÁS •

SZENT-ISTVÁNY GYULA festőművész, az Orsz. Magyar Iparművészeti Iskola kitűnő tanára fiatalon, váratlanul elhúnyt. 1881-ben született Vihnyén, Bars megyében. Középiskoláinak elvégzése után az Orsz. Rajztanárképző Főiskolára iratkozott. 1905-ben oklevelet szerzett. 1909-ig az első mesteriskola, majd ettől kezdve a Székely Bertalan növendéke. 1914-től kezdve katona és 1920 végéig orosz fogságban szenved. Háború után a müncheni akadémián továbbképezi magát. 1922-ben meghívják az Iparművészeti Iskola tanárának.

Kiváló emberi, művészi és pedagógiai értékei általános nagyrabecsülést, szeretetet és tiszteletet szereztek számára.

Magyar Iparművészet
1930. 216. l.

Szent István Gyula

festő

+ Bpest 1930 okt. 16.

Révai XXI. 770 l.

Bevilaqua-Borsody Béla úrnak

Budapest

Szent-István Gyula, festő

Herkomer Hubert, angol festő "Sreik" c. képének hatására festette meg a Bányasz-temetés" c. képét. A bajor király nagy ezüst éremmel tüntette ki. 1912 után. 76. old

Füredi Oszkár: Szent-István Gyula, a bányászélet festője. 75. old.

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

Szent-István Gyula, festő

1912-ben Münchenben, az ujságirók sajtóünnepségére festette a fantasztikus szinekben ragyogó szinpadi diszletek nagy részét két fiatal épitész segitségével. 78. old

Füredi Oszkár: Szent-Istvány Gyula, a bányászélet festője. 75. old.

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XVIII. 1964. Sopron

MDK

Szent-Istványi Gy.

az Ifju művészek kiállitásán szerepelt
/Sezession/

Müncheni levél. Művészet XIII. évf. 1914.
182-186.

Szent-Iványi Gyula
festő

14.D.4.

A Főiskolán Mende Gusztáv
tanársegéd volt.

Csatkai Endre: Mende Gusztáv
Művészet, 1964. május – 48 kép

Müvészet. 1937. II. évf. 56. 1.

~~xxxxxxxxxxxxxx~~

Szent- Istványi yula. : Bányászhalál,

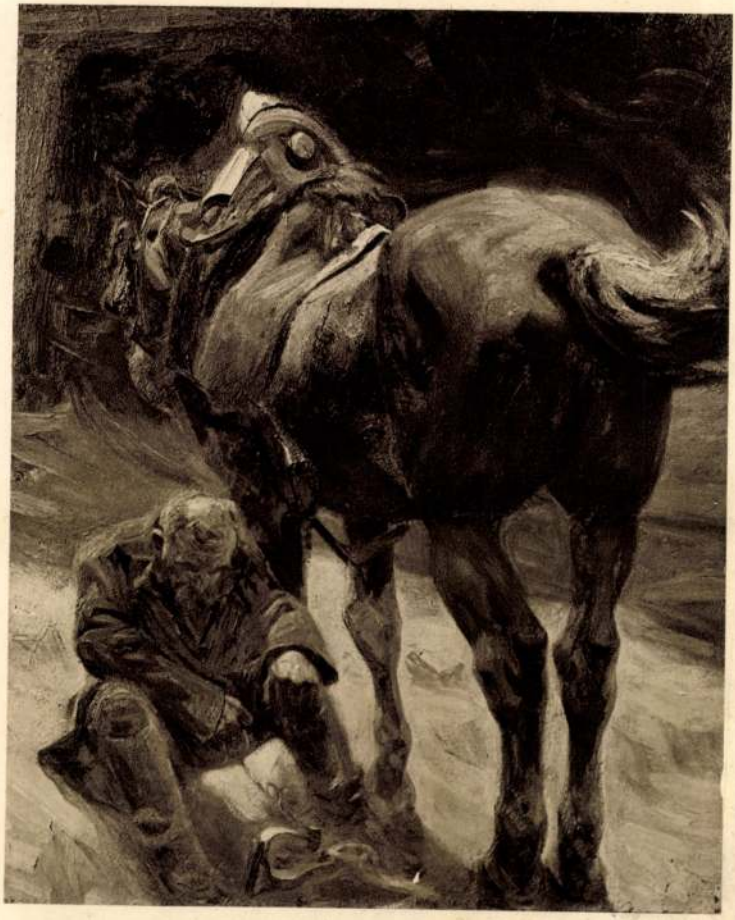

SZENT ISTVÁNY GYULA: PIHENŐ BÁNYÁSZ

Képzm. Társ.
1930. Tav. kiad.

Szentkatolnay Gyula

